

ו[illegible] רבינו יצחק הלבן פירש דחלב מליחה בששים הביא ראיה
[illegible] והגבוהות [illegible] בגרה פי' ירך וכו' [illegible] שלא אפי' [illegible]
[illegible] אפי' [illegible] ששים [illegible]
[illegible] אפי' [illegible] ירוע [illegible] בו ואם [illegible]
ששים אפילו [illegible] קליפה [illegible]
שאין ירוע [illegible] הכל ואני רבותי שמבטלין בששים וכן
ראיתי ונעשה הרבה בששים וכן פר' רבינו יוסף דחלב ראשון
[illegible] ואם אין שם ששים בבשר
[illegible] ואם אין שם ששים לבטל
דין גיד הנשה [illegible] גיד הנשה שנתערב פירש

בה
נעשית נבילה [illegible] אין בה ששים [illegible] הכבד ותריך ששים בהיתר [illegible]
[illegible] והעלה [illegible] הכבד [illegible]
כל [illegible] חתיכה [illegible]
[illegible] ב[illegible] העולה [illegible]
[illegible] רק [illegible] הכבד [illegible] והשאר הכל [illegible]
[illegible] כמאן [illegible] כמאו [illegible] בישרא [illegible]
[illegible] קליפה [illegible] קורעו [illegible]
דין הלב
תנייא הלב קורעו [illegible]
[illegible] קורעו [illegible] ביש [illegible]
פי' רבי [illegible] שכלב [illegible]
פירש רבי שלמה [illegible]
[illegible] לב [illegible]

Cumq; p tres annos sequentes cathedrā
mgr̄alem rexisset· anno sue etatis scdo ꝛ
tricesimo inter primos religione ꝛ doctri
na in ordine habebat: namq; illi tanq̄m
infinitus thesaurus sciētia erat: quo qui
vsi sūt pticeps facti sūt amicicie deiꝛ qō
notabilius ꝛ admirabilius erat in illo q̄
magis sciētia ꝛ auctoritate emerserat· eo
magis humilitate mentis deprimebatur
nec vt pleriq; literaꝝ scientia inflati vilia
ministeria domestica fastidibat· ß qui vix
nec nisi p obedientiā egre tñ ab illoꝝ exe
cutione cohercebat, reputantibꝫ p̄latis in
dignū· si a talibꝫ non vt egregius seque
straret· in quo sancti spūs gracia habita
re pspicue cernebat. Nec tñ vir sanctꝰ
vlla caritatis officia ob litterarias actiōs
pretermittebat: sed in om̄es fratres ocu
los intendens si quē forte tristem aut pfe
ssionis penitentē intelligeret· tātna dulce
dine in sermonez ꝯueniebat· consolabat
monebat ac ꝯfirmabat vt nullꝰ ab eo de
scederet quin libens ceptuz religionis iter
psequeretur, Infirmoꝝ preterea cura su
pra q̄z credibile sit delectabat· quoue gra
uioribꝫ aut contagiosis morbis grauarē
tur· eo magis se totuz illoꝝ obsequio ap
plicabat· quibꝫ officiys cū maiorem pcez

diei absumere·nō eo minoꝛ erat in pub
licis lectionibꝫ ꝛ interp̄tationibꝫ scriptura
rum q̄ tanta claritate audientibꝫ intelli·
genda reddebat. vt ipse auctoꝛ illoꝝ me
rito videri posset. In capitulis vero aut
ꝓuincialibus aut generalib9 tanta sapi
encia ipsius responsa dabant vt iam ge·
neral' minister ꝑspecta magnitudine cō·
siliorꝫ illius nil oino graue exequenduꝫ
putaret·in quo facti viri iudiciū non an
na explorasset, q̇bus donis ꝛ gracijs illu
stratus cū iaꝫ in religione esset omni me
rito clarus ꝺfuncto generali ministro tre
decimo ipsius ingressus anno, ex tā mul
tis sanctꝭ viris q̇bus religio in sua noui
tate floꝛebat·vnus omniū sine ꝯtradicti
one extitit subrogatus. Hic vir sanct9
accingens se grauioꝛib9 actionibus cum
iam religiosi cepissent a fundaturis disci
plina paululū declinare. vbi monēdo in
stando castigando ac oposius laboꝛando·
ad melioꝛem vite frugē reduxisset. In ca
pitulo generali qd̓ pꝛimuꝫ narbon̄· tenu
it regulam beati francisci refoꝛmauit atqꝫ
exposuit. oꝛdinemqꝫ in ꝓuincias ꝛ custo
dias taxauit ꝛ duas addidit vbi streñue
decertans aduersus venenosas oppugna
tiones temeratoꝝ ꝛ obtrectatoꝝ qui in re

cardinalem q̄zuis reluctantez ꝑmouerat
et ꝙ rarum ex ip̄o initio ob viri excellē
tiam ep̄m Albaneñ, Moxq̈ ꝑtrandis ar
duis rebus concilij vnus omni delect⁹ ē
deputatis qui illi assisteret, rothomagen
se et tripolitano claris ep̄is illi⁹ tempis
qui et ipsi de religione sancti francisci ad
ep̄atum ob meritum vocati fuerant ,In
quo concilio d multis illius sapiā sancte
consultū atq̈ decretum et grecoꝝ compo
site hereses. qui tuz p̄n̄te paloelogo eoꝝ
impatore qui in hoc lugdunū venerant
libere ad romane sedis obedientiaz redie
runt. Ad quoꝝ reductionez missi fuerant
frater Jeronim⁹ de esculo et frater bona
gracia dalmata ordinis minoꝝ religiosi
eximij meriti. quib⁹ cum lr̄is reuersi s. le
tus idem gregorius fratres ac p̄latos q̄
in concilio aderant in lugduneñ. ecclesia
ꝯuocauit. vbi vir sanctus preclarā h̄uit
or̄onem: ꝓposito themate quod legitur
Baruth. 5. Exurge ihr̄l̄m et circumspice
ad orientem ⁊ vide collectos filios tuos
ab oriēte vsq̈ ad occidentē successiue i ea
vocatōe pari scitate ⁊ opm fructū pseue
rās cū in dei ecclesia diuci⁹ laborasset. ita
vt cum apl̄o iure dicere posset. bonū cer
tamen certaui. cursum cōsumaui. fidem

seruaui. Anno salutis. 1274. et sue etatis tercio et quinquagesimo hora matutina diei dominici que mensis July erat tercia et decima ex humanis sublatus est et sanctis patribus vt credere debemus. eternum victurus redditus. qua die ipsius venerabile corpus sepulcro reconditur in ecclesia sancti francisci lugdunensis. cum multis lacrimis et consternatione fratrum lamentantium se tanti viri societate destitui. qui parem sibi in dei ecclesia relinquere non videbatur Gregorio pontifice per maxime eum reputante quod ibidem publice testatus est ecclesiam dei illius morte magnam incurrisse iacturam in cuius exequijs primam missam celebrauit frater petrus Tarantasiensis episcopus cardinalis hostiensis Et sermonem habuit preposito themate. Doleo super te mi frater Jonata. vbi inter ceteras commemorationes graciarum et donorum que illi deus dedit. Etiam fuit quod quicunque eum videbat statim ipsius amore capiebatur. eiusque monita libenter recipiebat. greci presertim quibus reducendis ipsius diuina eloquia et consilia plurimum contulerunt. Benignus affabilis omnibus gratus et nulli vmquam scandalo. pius prudens humilis. pudicus sobrius castus atque quietus. quarum virtutum actiones et officia semper strennue

extitit executus. qd ꝛ si nullo alio ꝓbante doceremur. satis ex diuinis suis scriptꝭ liquido patet. quibꝫ tam intenso affectu singula pmissa ꝓsequitꝰ. vt nisi ꝑ assum ptuʒ de illis hitum adeo ardenter illis in sistere non valuisset. Tum vero qꝛ alexandri de Ales pceptoris ipsius testimonio mundus ab omni vicio ꝓbatus est. qui eius vita ꝛ moribꝫ probe compertis de eo dicere solebat. Verus israhelita est iste in quo adam peccasse videtꝰ. cuius doctoris auctoritatez tanti apud ecclesiaʒ valuisse constat vt d illiꝰ dictis aut scriptis ne phas putauerint dubitare. Consumatuʒ qꝫ omnes testati sunt. diuinū oraculuʒ ꝑ beatum franciscum de illo editū. futuruʒ eum magnū viruʒ in ecclesia dei. religionemqꝫ suā magna ꝑ illum sanctitatis ac crementa receptuꝛ. Jam intelligis. p beatissime qd et per te planius intelligebas quis. qualis ve fuerit bonauentura de q agimus. cuius vita ꝛ exemplꝭ beati francisci religio illustrata et doctrina omīs terra repleta est. Nunc qd secundo loco aggredimur pari paciētia audire digneris dum refero q memoranda omipotēs deus in illo ꝛ ipsius virtute in alios mōstrare dignatꝰ ē. a re miranda exordior.

Bonauentura adhuc in minoribus agēs demisse mentis humilitate ductus q̄z ex iniusticia pluribus diebus abstinuerat p̄ceptione sacratissimi corporis xp̄i veritus ne si illud indignus sumeret iuditium sibi mā ducaret ꝛ biberet. Cumq; die quadam in missa deuotus adesset· deus respiciēs ad illius humilitatem pticulam cōsecrate hostie de manu celebrantis p angelū ceptā illius ori clementer immisit. respexit enī ad humilitatem serui sui· ꝓpter quaz beatus omnibus gentibus predicat̄. Rursus cum intenso affectu studeret ꝯtemplando et anotando vitā beati francisci gloriosus sanctus thomas de acquino q̄ eadez tempestate meritis claruit· ꝛ bonauenture magna claritate coniūctus fuit, accedens ad illius cubiculum p foramen hostij illū introspexit in contemplatione raptum · ꝛ a terra mirifice subleuatum· Tū retrocedēs ad suos· sinamus inquit sanctū qui laborabat pro sancto Simona lugduneñ· beatum bonauenturā viuentez sūma deuotiōe prosequat̄· que sicut dn̄o placuit mortuū peperit. ad quā euocatus vir sanctus: exposito cadauere añ illius pedes · ꝛ mater que in lecto coram ingemiscebat· ꝛ reliquę mulieres que aderāt· sancti viri

passus intensos capitis ꝛ renum dolores
incurrit destitutus omni auxilio opeꝫ bea
ti bonauenture deuotissime inuocauit. in
illius suffragijs deuotissime sperans. Et
statim miraculose doloribꝫ et egritudini
bus liberatus in gallias infra annū exti
tit restitutus, mox lugdunuz petens. visi
tauit venerabile sancti sepulcrū. et obla
tionibꝫ factis gracias deo ꝛ sancto ꝓ acce
ptis beneficijs egit. et que ꝑ illius inuo
cacionem fuerat ꝯsecutus religiosis dicti
conuentus manifestauit. Laqueta vx
oꝛ nicolai Colinecti lugdunen̄. horrenda
lepra respsa atqꝫ infecta. suis vitabilis sā
diucius detractare nō poterat q̄n relicto
lare cognatis ꝛ vrbe. miserabili consortio
leprosoꝝ se redderet. que cū semper nomē
beati boneuenture deuote coluisset. ad il-
lius sepulcra ꝓcubuit intensius precata
vt misereret̄ sortis sue deuote et oblacōe
ac voto factis mundari atqꝫ a lepra libe-
rari obtinuit. Michael de Chel alias de
gennes. in cuius latus dextrū equus ve
hementi ictu validum calcem detorserat
atqꝫ impegerat. ita vt duabꝫ costis pene
attritis. cū magno anhelitus impedimen
to. tres menses languidus iacuit. variis
qꝫ fomentis delinimentis ac cathapalma

tibus frustra adhibitis. desperata salute. cōmendauit se beato bonauenture ⁊ certo voto in illius honorez facto de ꝑiculo ex emptus et saluti extitit restitutus. Sui i inuocatione liberatus etiā ꝺ dolore costarum Jo. michaelis de cheual seruiens curie lugduneñ ⁊ eadez margarita Jo. petit que de celsiori edium ꝑte delapsa ceciderat. Jo. garboti regius secretarius vxorem ꝑpetuo languore tabidaz siue hidroticaz nullo medico iuuamine curare poterat. accessit ad venerabile sancti sepulcruz salutem coniugis ymo cōmunē illi reuerenter cōmendans. et facto certo voto in honorem sancti. sanam ⁊ liberam domuz reuersus extitit consecutus. Jo. du sotiez marescallꝰ lugduneñ putri ac marcida tibia quatuor menses languidus iacuit, Cūq; cruciabiles dolores diucius ꝑpeti non valeret in sola tibie amputacōe spem coniecerat. nocte forte ꝑ quietē monitus cōmendauit se bona. atq; vxorē cū cerea imagine tibie ad illius sepulcrum deuotissime misit. qua reuersa doloribus penitus exemptus est et salutē oīmodaz breui recuperauit Petrus noyer ligneū molendinuz habebat in flumine rodano qui affluenti aquaꝝ colluuione elatus ⁊

Circa secundam partem summe de creaturis restat querere de homine

de quo primo querendum est secundum sta-
tum eius in corpore et postea de lo-
co eius qui est paradisus. Unde circa
statum eius in corpore querenda sunt
circa primum est de anima ipsius secundum
de corpore et in de quedam. Circa
primum queruntur duo primum est de
[illegible] secundum autem de potentiis ipsius
et ipsius passionibus et operationi-
bus que accidunt illis secundum
quod philosophus in primo de anima dicit.
Sed quartum autem considerare et cognoscere
et naturam ipsius et substantiam et postea
ea quecumque accidunt circa ipsam. Cir-
Ph. in 1 c. 3 ta primum queruntur [illegible] scilicet quare [illegible]
[illegible] est de anima et substantia [illegible]
de potentiis eius vel de corpore [illegible]
queritur et an anima sit et quid sit
secundum substantiam ipsius et naturam. Et
primo sit procedit. Animus cognitio
intellectualis [illegible] et cognitione
[illegible] secundum aliquem modum substantie
et nature [illegible] cognoscibilium [illegible]
quod cognitio illorum [illegible]
[illegible] [illegible] autem illa [illegible]
cognoscitur anima non sunt [illegible]
potentie vel actus eius qui sunt ei
secundum [illegible] de illis [illegible] de-
bet esse disputatio per vitas [illegible]
2 c. p. 94 accipitur a fine secundi posteriorum [illegible]
sit dicit philosophus [illegible] autem [illegible]
in [illegible] animalibus [illegible] po-
Ad primum [illegible] de anima et [illegible] eius
quam de potentiis illius vel corpore vel de [illegible]
[illegible]

[illegible] in diversis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] autem [illegible] in [illegible] [illegible]
animalibus sit [illegible] [illegible] in [illegible]
autem non sit. In quibus [illegible]
sit aut omnino aut [illegible] non sit
non est in eis cognitio [illegible] que
non sentiunt. In quibus autem sen-
[illegible] in [illegible] est [illegible]
in anima [illegible] [illegible] singu-
[illegible] que sit [illegible] et in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et talium me-
moria in aliis non non [illegible]
sit memoria. Et memoria autem [illegible]
[illegible] facta sit experimentum mul-
te enim memorie [illegible] experimen-
tum est [illegible] experimento autem [illegible]
[illegible] autem [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] multa [illegible] cum in omnibus
[illegible] sit illud [illegible] [illegible] est
et [illegible] [illegible] secundum [illegible] [illegible]
[illegible] a [illegible] [illegible] anima [illegible] incor-
porea. Item in undecimo [illegible] 2
philosophus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] motor quod sunt [illegible] [illegible]
et intelligentie per cognitionem [illegible]
quod sunt corpora mota [illegible] [illegible]
ergo videtur a simili [illegible] [illegible]
[illegible] est ad cognitionem anime per
cognitionem corporis [illegible] movetur ab
ea. Item in [illegible] de anima dicit [illegible] 3
sunt actus potentiis [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] sunt opposita [illegible] objecta ergo
videtur [illegible] ab objectis [illegible] incipe-
[illegible]. Si forte dicatur quod objecta
[illegible] sunt actibus et actus [illegible]
quo [illegible] et [illegible] simpliciter [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dicit [illegible]
[illegible] secundum [illegible] preterea illius
[illegible] alio sunt [illegible] [illegible]
eius differentia [illegible] objecta [illegible]
in [illegible] actum differentia et actus
[illegible] ergo actus sunt [illegible] po-
[illegible] et objecta actibus sunt [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] autem [illegible]
in [illegible] et in aliis locis [illegible] po-
tentia differunt [illegible] [illegible]
et actus ab objectis [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] Preterea
non videtur [illegible] [illegible] [illegible] quod
potest [illegible] [illegible] de anima [illegible]
[illegible] [illegible] de corpore [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ad [illegible] et ad [illegible] [illegible]
autem non manifesta [illegible] sit et [illegible]
[illegible] videtur secundum oppositum

Sed contra omnis actus precedit
illud cuius est actus sed anima est actus
corporis ergo precedit corpus
secundum se et tamen [illegible] ab anima
prima accipitur ut scribitur in
secundo [illegible] Et ordo dis-
putationis quod precedit ex principiis
partibus sermonis [illegible] et magis
disputationes doctrinales sicut
dicitur in primo elencorum doc-
trinales enim disputationes [illegible]
quilibet est [illegible] prius aliquid
primus considerandum quam illud
[illegible] ut patet in [illegible] et [illegible] prin-
cipium animalium sicut dicitur
in primo de anima ergo anima prius
consideranda quam corpus Item
[illegible] cognitio perficit ad cogni-
tionem omnium illud [illegible] est
considerandum Sed cognitio est
huiusmodi [illegible] prima [illegible] esse
et scribitur in primo de anima Item
[illegible] nobilius [illegible]
et mirabilius prius est illa con-
siderandum Sed anima nobilior et me-
lior et mirabilior corpore ergo
prius est illa consideranda [illegible]
[illegible] et scribitur in capite primo
de anima Solutio ultis
rationibus videtur esse
consequendum et tenendum
quod ad primum [illegible] complete [illegible]
cognitionem anime [illegible] est [illegible]
[illegible] ipsius et naturae cog-
noscuntur accidentia que sunt pas-
siones [illegible]
[illegible] principiis [illegible] et
[illegible] Alia [illegible] passioni-
bus sive accidentibus [illegible] in-
[illegible] passiones [illegible] in-
[illegible] in quibus ca-
[illegible] passiones sicut
color [illegible] et sonus auditur et
de aliis [illegible]
[illegible] cognitionis sunt ac-
cidentia quia [illegible]
[illegible] sunt [illegible]
sunt Causa autem [illegible] est
[illegible] illius [illegible]
[illegible] illa et [illegible]
[illegible] est
[illegible] plures in primo de anima

[illegible] non solum quod quid est utile
est ad cognoscendum causas acci-
dentium [illegible]
magnam partem conferunt ad
cognoscendum quod quid est [illegible]
aliquid non queritur nisi [illegible]
et naturae non cognoscitur illud
[illegible] determinatum [illegible]
[illegible] in [illegible] inquo [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible]
[illegible] passi-
onibus [illegible]
[illegible]
[illegible] et in [illegible]
[illegible] in primo [illegible]
[illegible] in primo
de anima [illegible]
secundum fantasiam et imaginationem [illegible]
[illegible]
[illegible] passiones [illegible]
[illegible]
[illegible] imaginationem et fantasiam [illegible]
[illegible] anime [illegible]
[illegible] vel illo [illegible] fantas-
tica [illegible] intellectiva [illegible]
[illegible] imaginativa [illegible]
[illegible] passiones [illegible]
[illegible] non solum [illegible]
quod anima [illegible] naturam
[illegible] quod [illegible] anima-
[illegible] in [illegible] vel [illegible]
[illegible] quia illud principium
[illegible] medium [illegible]
[illegible] quod est [illegible]
passionis non solum dicens esse
passionis [illegible] in esse de-
monstrans [illegible] aliud
aliquid [illegible]
[illegible] non cognoscit
[illegible] aut
[illegible] passionibus [illegible] illa [illegible]
[illegible] chyaleia
[illegible] non [illegible] vomea
passione [illegible]
[illegible]
[illegible] ad aliquid [illegible]
[illegible] non includit Dicendum
igitur quod aliud est precedere secundum pri-
[illegible] et aliud est [illegible]
[illegible] illud [illegible]
[illegible] a medio
[illegible] passiones
autem ex principiis incipit ab ipsis
principiis [illegible]

Vnde cum cause anime et natura
sint ex operationum accidentium et operationum
ipsius anime ergo disputationes prius
que ex principiis procedunt [illegible]
to principiorum magis de substantia
et natura ipsius anime. Ad a-
liud dicendum quod aliud est accep-
tio [illegible]
spiritualium et aliud in rebus et substa-
[illegible] quia cum sint et quare sic
motores cognoscuntur ex mobili-
bus et motu sed in diffinitiva ra-
tionem et speciem non sunt motores
a mobili sed potius [illegible]. Et si-
militer de incorporatione anime
ad corpus. Unde cum disputa-
tio querat diffinitivam rationem
et [illegible] incipiet a cognitione
anime et non corporis. Ad aliud
dicendum quod simpliciter lo-
quendo obiectum et acta sunt
prius potentiis et obiecta actibus
sed non prius substantie et nature ipsius
anime ymmo causantur a natura
ipsius et substantia secundum quod omnis
forma aliqua et actus [illegible]
efficientibus efficitur principium et
finem actionis illius rei. Ad a-
liud dicendum quod quedam
dicitur simpliciter et alia dicitur
secundum quid. Certitudo simpliciter
est que ex principiis ex quorum
cognitione alia cognoscuntur dici-
tur. Et sic anime quam corporis
quia anima est causa dans esse spe-
cificum ei et rationem diffinitivam
[illegible] est animatum corporis
et naturalis. Et ideo dicitur est
quia ex ipsa cognoscitur esse
corporis [illegible]. Certitudo autem
secundum quid est ad sensum et fan-
tasiam et hec magis competit
corpori et hec intendit philosophus qui
dicit animam esse principium anima-
lium. Q autem dicit quod cogni-
tio anime perficit [illegible]
[illegible] sit melius in esse quod
anima dicitur ibi res et [illegible].
Res autem sunt et a natura et ab
anima. Ab anima res sunt ethi-
ce quia sunt opera voluntatis
mechanice quarum principium

est intellectus activus. Res autem
a natura sunt in motu secundum
esse et rationem et ille sunt naturales
vel secundum esse sunt in motu
secundum rationem autem abstracte
a motu. Et ille sunt mathematice
[illegible] et sunt secundum
esse et rationem separate a motu ut
divine res que sunt intelligen-
tie. Unde anima quod est principium
est moralium ut patet per [illegible]
tionem et [illegible] per ra-
tionem prudentialem per [illegible]
et [illegible] sine voluntate
et per intellectum activum est princi-
pium mechanicarum [illegible]
cipium [illegible] naturalium [illegible]
[illegible] mechanicarum [illegible]
[illegible] per intel-
lectum. Unde dicit philosophus in li-
bro de anima quod anima est quodam modo
omnia. Similiter [illegible]
quod facit [illegible]
[illegible] omnia que sunt. Cum
enim dicatur bonum nobile ho-
norabile et mirabile et secundum
philosophum [illegible] dicatur ipsa bonum
et optimum secundum quod est terminus et ul-
timus finis in natura. Ab eo
enim quod est finis est bonum et ab
eo quod est ultimus est optimum et
hec patet ex hoc forme que ponitur
in fine primi phisicorum quod est divi-
num et optimum et appetibile. Secundum
autem quod anima [illegible]
a natura aliter movet quod fa-
cit qualitates activas et
passivas et sic est principium
materiale ex quo fit sicut dicitur
nobile. Et hec patet ex hoc quod [illegible]
ad finem primi de anima. Simpli-
citer est aliquid et melius [illegible]
est anima. [illegible] autem [illegible]
est intellectum esse ut magis hono-
rabilissimum autem est quod maxime
[illegible] et bonus [illegible] est No-
bilissimum autem est cum [illegible]
obligatur [illegible] ut quod [illegible] ele-
mentalis secundum quod est [illegible] et
[illegible] sed movet corpus secundum [illegible]
tatem [illegible] ut infra
probabit. Primum autem secundum natura

Anima est principium: Moralium, Mechanicorum, Naturalium, Mathematicorum, divinorum

Anima dicitur: Bonum, Nobile, Honorabile, Mirabile

bonum

Primo phisicorum

Nobile

Anima [illegible] de anima

Aristoteles in prohemio de anima

Videlicet dicit ad veritatem autem cognitio ipsius multum proficere. Maxime autem ad naturam. Est enim anima tanquam principium animalium

e quia distinctum ab aliis phis
e alit enim anima qua ignis
ignis vel aliud elementum q
anima quantitate determinata ut rite
et determinato organo per decisi-
onem superfluum innutriti cor-
poris tamen ipsa est actus et mo-
tor alia vero corporea in anima-
ta in animata non fit et similiter
est de aliis motibus et actibus
Honorale vero dicit
et clarum est ea que pertinent
ipsam secundum hoc esse ut
sunt virtutes quibus alia animalia
perfectibilius non inveniuntur Mi-
rabile autem secundum quod ipsa est
in aliqua sui parte a materia separa-
ta separata Ille enim subiecte per ra-
cionem quod multum elevatur super
corporale et ymaginacionem ex
mirabile est quod in intellectum
plurimis tamen Unde philosophus
dicit in primo methaphisice quod de-
ficimus et ad ista sicut oculus vesper-
tilionis Et dictum est
in secundo libro quod ad ima-
go est tractatur in magis satisfacia

Secundo queri-
tur an sit anima

Et videtur quod non per verba inve-
ta in veteri in secundo sapien-
tie ubi sic dicunt fumus et fla-
tus est in naribus nostris et ser-
mo scintille ad commovendum cor nostrum
quod extincta cinis erit corpus nostrum
et spiritus diffundetur tamquam mollis
aer ergo videtur quod principium vi-
te in nobis sit fumus ortus
a corde et flatus expiracionis in
naribus ad mitigacionem caloris
naturalis pectoris et sermo similiter
si calor naturalis cordis fuerit
diffusum ideo per consequens cum
calor extinctus fuerit magis esset
et deficiet corpus in cinere Et ita
patet spiritum corporale qui diffun-
ditur in aerem quo assumpta
est ergo anima vel nichil est
vel non est aliud a corpore

Hec etiam videtur esse opinio
magistri sententiarum ubi dicitur quod expiratur
in fine cuius spiraculum vite
spiraculum enim vite expiratio
est Sed expiratio est spiritus actus est
ergo tamen per hoc intelligitur Deum
homini animam dedisse anima est
nichil est vel erit corpus Item
Racione videtur idem quia
si anima est aut est substancia aut
accidens Nam ex accidente non fit
substancia Et anima autem et corpore
fit substancia ergo non est accidens Sed
non videtur esse substancia quia substancia enim
est materia forma et compositum Sed
anima non est materia quia ex materia et
materia non fit unum primum enim cor-
pus et materia ex corpore et anima
non fit unum Similiter ipsa non
est compositum quia aliud componitur
corpori ergo ipsa non est compositum
ergo relinquitur quod sit forma
si est Sed contra dicit Boecius in Boecius
libro quod nulla forma secundum
aliquid accidens est anima autem est
secundum accidens vicium scilicet et
virtutes et scientie ergo non est forma
primum igitur nec sit substancia nec
accidens vel nichil erit vel erit corpus
Preterea obicitur ex ypotesi
ut scilicet si probetur animam esse in aliquo
animato non esse Cum eadem quod probatum
sit in nullo aliquid esse Sed primo
quod anima in vegetabilibus non est vel corpus
cum dicit Gregorius quod plante vivunt
non per animam sed per viriditatem Et
in deuteronomio dicitur quod anima brutorum sangui-
nis est et sanguis est eius pro anima
ergo videtur eadem racione quod in nullo animato
corpore sit aliquid vel erit corpus
Ad idem videtur facere summa quidem
philosophorum quorum opiniones tangit Augustinus
sanctorum Et etiam Augustinus dicit quod magis
grossi crediderunt animam esse aerem
ut spiritus Et iste tamen sumpsit
a semine animalium quod est humidum
et aqueum Nichil enim est productum

In gnatoy i natura aialiu qd
potea ul actu no fuit i semine
Sz nichil e i semine n corp9 i
vir cu aia pducta sit p gnaco
i na aialiu qp ipa n sit n cor
Item aly phi dicut ipaz esse
sagne z sumut roz ex hoc qp
qn sagis vlir recedit ab aliq
mebro mebru ido no sentit
amplius Et cu sentire z aia
videt qp aia e sagis vel el
corp9 vel n pt cor9 erit
Sic Diogenes dt aiaz esse
aere subtile Illud n qd mo
uet corpa spus aereus vide
esse z subtilis qui ets expiac
vide i morte Sic etia he
raclity dt aiaz esse vaporem
eo qp fumosa euaporaco cordi
aialibg tbuit z vita iflunt
z motu Idem etia dt alchi
meon In contrarium sut
multe rons Pmo sic Videmus
qp corpa quorunda aialiu mo
uet motu pcessiuo z sentiut
aliqo pncipio intrico moty
aut processiug est i omnez
loca diuin sz ante z retro
Sic videmg aues volare
supig z infig a qo cora illa
hot hnt inqntu cora sunt
a inqntu gmixta ex elets
a ab aliqo pno incorporeo
Et tuc id erit ul ut a na vl
ut a mia Si pmo tuc oia
corpa mouent motu pcessi
uo z sentirent qd no vide9
Et plr corps aialis py mor
te mouet z sentiet Si 2o
tuc oia corpa gmixta ex e
lemtis mouent sic z sentiret
c9 instantia e i lapidibg et

in mineralibg Si 3o sic qp he
ant hc cora a na go cuid eqr
sit omi tpe i corpe nali qr
diu tle corp9 e seqrere tuc
qp hmgi cora sp mouent et se
tirent qd fm e Relinqt i
qp moueat z sentiut a pnco
intrico incorpeo qd no e na
z hc vocamg aiaz . Aia z e
Ite p Anicz nos videmg cora
q non nutriut nc augmtat
qp no gnant Et videg alia
q nutriut z augmtat qp ge
nerat sibi slia sz no hnt hoc
ex sua corporeite Restat i
vt sit in essencia coy pncipiu
hc pt corporeitate Et pnm
id a qo emanat iste opones
Et hc dr aia Item ide
Anicqd e pnm emanadi a
se opones q no st vigmoi
z sut volutale imponimg
ei hoc nom aia Ite i Genes
dr qp creauit deus aiaz viuete
atqz motabile i gne suo Ite
ome qd e ab aqua fora hz
esse z rom Sz bruta st z ho
mines go ab aliq fora nali
hnt esse z rom Ar i illa for
e corps tm q gsequit qli
elales A eet fora alia Si
pco A eet fora fore A eet
fora gns mixtura eloy tm
Et aialia essent ela ut lapi
des qd e fm go eet forma
ultior z hac phi vocat aiaz
go aia e Item ex na motu
n cognstr na motoris Sz i pla
tis brutis z hoibg reperiunt qd
motg q no reperiut i aliqo alio
core Sic attractio nutrimti z
incrementu sm rom debite magnitudinis

Ergo istis opa specialia hnt mo-
torem qui no inerit alijs cor-
poribus & sepe inpotamus aiaz
g° d' qd' vocamus aiaz est no-
n dispumus d' noie Sz an
hoc sit qd' hoc noie signare
gsuetum **Item** Vis illa q mo-
uet ad vnum locum tm corpus
gnale & corrple / & illa vis
mouz inerens ad omez locu
no ide sut Sz moueb ad lo-
cu vnu e na / g° mouens ad
oez locu no est na Et e mo-
tor intrinsecus dans ee & motu
corpi i q° e Et h' noie aia
signa' g° id e qd' sigt' noie
aie **Solucio** d'm e q aia
e Et ad pmu d' q inpij pu-
bant aiaz ee ventu spiritual
& caloz nale **Ad aliud** d'm
qd' inspiramus e ide qd' spm
fcat et spus e ide sba i
core q e aia velud spiraclm
aut vite ponitur ibi p pn°
vite & id e aia **Ad aliud**
dd'm q q fora e sba ut pu^m
sbe tm / & h' no distigt' a na
rei tunc e fora carens aut
sba e ut pu^m & ut res p se
posse existe ut admus ut di-
stincta a na eo q mouet ipsa
qm na / & h' pt esse sbm et
fora diuis respectibus & tlis sba
e aia **Ad aliud** d'm q fm
suppo in ypotesi aia em e i
vegelibus & sslibus Et q d' est
q plante viuut p viditate
sute d' aia ß q diffio aime
dat' pfectissimus dryß sunt ß
consistimo & motio ß locum
Sm q & d' phus i li. d' vege^bus

q plante no hnt aiaz ß p^s
aie Ad aut d' i deut'y
d' brutis q sagius e eis & aia
sute q pmus actus aie quo
ad sua oba fcdat' i sagis
ß q sagius ut hunc illis e
spodeus e ultimus nutritiuum ut
dt phus i 2o d' aialibus Actus
em pri aie sut nutrire aug-
mentare & gnare & pri obim
e nutritiui ß sua sbam Z' at
e nutritiui ß q e gntiui / Z'y
vo ß q e p mebra deductu
& ad loca gna' totu huius
Vtute formatiuz alteruß i d'
dui eiusde in spe **Ad aliud**
d'm q quicqd sit d' alijs aia-
libus aia roalis ß sum ee no e
i semine aialis ut ß sui corz
efficiente ß e p actoz ingrediens
ab extrinseco & ij e i semine n
h' mo dicat' esse a pre q h'
qd' gnat' q semine e ma-
eis Et etia si diceret' esse i
semine ad'm no dicet' q esß
semine sic ut aliqd for e su-
ma i q e po^a ut actu **Ad**
aliud dd'm pt d' phs i 2o
d' aia loqns tm Empedocle
q licz calor opet' i aluto
& nutrito no tm e ca ß gra
aia em e pma ca q mouet
no mota Eode dicas q sag-
uis no fiet sbm ß ptr calor
nale q e in ipo e g causa
sentiendi & no e ca q e pn-
cipium p^m ss^m **Ad aliud**
dd'm q aer & vapor pont'
esse aia a quibusda phus
errantibus ppt spm aiale

Vitalem et nalem quod instrum aie
et ut dr in li de dna spus et aie
est spus nascit a vapore fu
mate de corde Et ponit a me
dicis nt acrie et instrum
aie per qd influnt sensus et
motum ipi corpi.

Sextio querit

Quid sit aia sm sbam
et nam Et qrit de diffinicoe
eius Circa qua querit ta pm
e de diffinicoibus aie 2m qr est
sba qda per se exens 3m de diffi
nicon ipa sm q e pfectio corpis
aiati / Et tn de diffinicon ipius
sm nam sua i sm qr e vel na qd
corpis qdadta Ad pmum
reset Et ponit pe diffinicoes
Sanctorum et ps phorum Dit go
Augs d li de spu et aia qr aia
est sba racis pticeps regendo
corpi accomoda Remigius
vo sit eiua e sba incorpo
regens corpus Et Damasce
2o li aia e sbua simx vi
uens simx et incorporea
corpalibus oculis sm naam na
invisibilis immortalis racoes
intellectualis infigabilis orga
nico vtens corpe Et huic
vite augmetacois et gnis tribu
ta non aliud huius pt se ipam
intellem tn sm ut parte sui
purissima Et Ber 9 ea pt
diffinit i Epa ad Carthusien
aia e res incorpta racois capax
vivificando corpi accomoda
Tres pme diffinicoes ponit
aiam esse in gne sube Con
qd pt obiti p quada qr oz
q po in gto torz q e tus
Consideand at et rois gnm i

aptant ad assignata speciem
et ad pticipatam speciem Neget
est gnis racoes pti de spetie
net de ipius q pticipat spes
Si go in aliqo dissonat pala
quam no e genus qd assignatu e
Ex hic pz qr si sba e genus aie
sm vna racoem pbit de aia et
de quaz spe aie Sz sba i co
qr res per se exns pt de roe aia
et in hac ron no pt de vege
et sensit sm qr e i platis et i
brutis go sba no bn ponit
genus aie Item suba sm q gge
pt ponte de omibus q sit i gne
illo Sz ea q sut i gne sut
spes spalissime si pg eas no
sut nisi idividua vt spalge
si gtinet sub se spes alias
Post aut vegetem sensibilem
et racolem no est recipe aiam
n hanc ul illa Et ponit
hic qz ad mg hic e om de aia
rolis go aia ronal eit spes
spua i gne sbe Unde ultra
pcedit pt Omis spes i gne sbe
sut deppedate sz desperatas
speciem vna no gstituent alia
go aia rolis tn veget et sensi
no gstituet aliam spem i ge
sube qd plane fim e cognsit
hoiez Item plus distant a
se spes exentes a duis gnibus
subalternis q exentes ab eodem
proxio gne Sz si aia e i gne
sbe erit ab hic gne qd e sbua
incorporea ho aut erit ab illo
qd e suba corpea go plus
distat ab hoie qua id qd exit
ab eodem gne pxio cu hoie Sz
azung exit ab eode gne pximo

Cum hoie ergo plus distat anima vel ab hoie quam azinus Sed azinus non constituit hoiem nec aliud quod exit ab eodem genere cum hoie ergo multomagis anima rationalis constituit hoiem quod falsum est ergo male ponitur substantia genus anime Si forte dicatur quod per non plus distant extrema a duobus generibus subalternis non proximis quam ab eodem genere proximo hoc patet esse falsum per hoc quod maior est differentia in genere quam in specie et in specie quam numero Si propter hoc dicatur quod anima non dicatur hoc modo substantia quod sit in genere substantie sicut species sed dicitur substantia quia principium constitutivum substantiam est anima Contra principium quantitatis non est quantitas continua Nec principium quantitatis discrete est quantitas discreta ergo nec principium substantie est substantia et ita male dicetur quod anima est substantia Sicut male dicitur quod punctus est quantitas Si forte dicatur quod iste conclusiones logice sunt et vane in naturalibus quia dicit plurimus in physicis et in primo de anima quod ex non substantiis fit non substantia Et ex non quantis fit non quantitas Et in multis aliis non quantum non facit quantum sed constitutivum est substantia quanta anima vero est substantia sicut forma substantialis Contra nulla forma non primo advenientibus materie est forma substantialis anima est huiusmodi ergo ipsa non est forma substantialis Veritas prime patet per philosophum quod natura desiderat formam a qua posset perfici hec autem non est nisi substantialis unde non est susceptibilis accidentalis forme nisi sit quod ipsa substantia forme substantialis Secunda patet eo quod anima non advenit nisi corpori organico Et organizatio corporis per complexionem carnis ossis et nervi(?) et huiusmodi que sunt forte accidentis etiam in corpore Item probatur quod anima rationalis non est substantia quia omnis enim forma in toto subiecto et prima est alia forma accidentalis est accidentalis anima rationalis est huiusmodi ergo ipsa est forma accidentalis Veritas prime patet per commentatorem physicorum Secunda vero probatur arguendo sic per hoc quod actus vegetativi et sensitivi inveniuntur in embrionibus antequam perfecte organizentur Et ubi est actus ibi est virtus agens et ubi est virtus ibi est substantia Cum igitur vegetativa et sensitiva ante adveniant corpori quam rationalis rationalis vero actus Item Si speciem quod per eandem divisionem exeunt a genere uno una fient omnes exeunt a genere actus Sed vegetabilis sensibilis et rationalis per eandem differentiam exeunt ab hoc genere quod est anima ergo si una est actus et reliqua erunt Sed vegetabilis est actus ergo sensibilis et rationalis Preterea Cum quod est in genere potest magis et fortius est de actibus sed in omni materia est corpus et forma est anima rationalis ergo vegetabilis erit de actibus Preterea Quidam arguunt quod hoc quod adest et abest preter subiecti corruptionem est accidens anima vegetabilis et sensibilis ergo etc Mediam probant quia corpus arboris invenitur in ligno arido Sed in contrarium arguit Philosophus in Praedicamentis Constabulus(?) in libro de differentia spiritus et anime arguit sic Quicquid recipit opposita cum unum sit numero et immutabile sui essentia substantia est Sed anima recipit virtutes et vitia cum sit una numero ergo etc Item quod per modum(?) secundum loca diversa est substantia anima est huiusmodi ergo etc Prima huius

Rationem probat quod anima est substantia. Secunda
quod sit sensibilis. Item Thol
letanus dicit Omne quod est aut est substantia
aut accidens Accidens autem quod adve
niens constituit speciem substantie et
recedens destruit eandem est accidens
Sed quelibet species anime adveniens constituit
speciem plante animalis ut hominis
et recedens destruit eandem ergo
quelibet species est substantia Item quicquid
prout secundum animam impossibile est esse
id quod est nisi per animam et anima
est causa unde est Sed ergo
anima dat actum et complementum specifi
cum corpori in quantum quod est substantia
ergo est substantia Item omnes philosophi
dicunt quod anima sit ut forma
animati corporis Item accidens est
quod cum sit in alio non est in eo ve
lud aliqua pars et impossibile est
esse sine eo in quo est Sed anima
est in animato sicut quedam pars
principalis esse ergo non est accidens Item
differentia constitutiva substantie non sumitur
ab actu vel potentia accidentis Sed
vegetabile sensibile et rationale sunt differentie
constitutive substantiarum ut patet Su
muntur autem a potentiis et acti
bus anime ergo anima non est accidens
Quod concedimus dicentes quod anima
est in duobus predicamentis scilicet communis et
rei Rationis secundum quod accipitur ut vele
et practice et est in predicamento logici
Rei autem duobus modis scilicet secundum
quod habet esse in natura Et sic est de consideratione
logici naturalis philosophi Et sic quod est substantia
non separata ad corporis generabile
et corruptibile Et sic considerat de ipsa
primus philosophus Loquendo autem naturaliter
et secundum esse requiruntur principia que sunt
genus et differentia. Hec enim sunt principia cog
nitionis et non esse Nec ipsa hoc modo
Vide hic p[...]

est species in natura sed pars speciei Et ideo
cum tenemus quod querunt substantiam ut
genus de ipsa quod per differentias contra
logice et transcendentes Si autem
accipitur in communi vel et particulariter tunc
adhuc duobus modis potest capi
scilicet ut species et improprie sumitur
et vane quia species non est Licet
quidam aliter dicant Vel ut differentia
et magis proprie sumitur Sic dicimus
communiter dicimus vegetabile sensibile
anima rationale Et anima hoc modo sumpta
logice scilicet non dicit proprie ab hac
differentia animatum esse nisi tamen nomine
aliter enim oporteret dicere quod anima
esset species constituta quod non est verum
Sed est potius differentia constituens si
logice sumatur Et genus hoc modo
loquendo secundum diversum modum potest
de anima et animali rationali et homine sic
diversimode potest de specie et differentia
De specie enim potest ut de composito
in quo est genus actu de differentia
autem non sic Tamen differentia sumitur
et sic reducitur per illa per sententiam
ad predicamentum secundum de passione licet
non omnino sit idem modus predicandi
Tamen passio est de genere accidentium et
non differentia Si quis autem vellet
omnino illud modum predicandi ergo prime
diceret quod genus predicatur de differentia
ut potentia indeterminata formalis
de actu qui agente intellectu est
ductus est de illa Et potest
patet solutio ad primum quod anima non
est species in genere substantie sed differentia
Si autem aliquis dixit quod est species
et dividitur divisione tamen sub
alterni in vegetabilem sensibilem et
rationalem Ille loquitur ad sententiam
rerum que sunt species per se existentes
et patet quod anima non est species hoc modo
Et in talibus multi de anima errant

Anima large sumpta non dicit proprie a[...] hic differentia animatum

Anima ponitur ut differentia quam [...]

Anima non [...] species [...] genere sed [...] differentia

Et si logice loquamur de ipsa. Ad aliud dicendum ut habitum
est quod ipsa anima non est species, differentia est
et non constituit speciem. Ad aliud
dicendum, cum dicitur substantia in corpo-
ream et in incorpoream, non accipitur anima
ut constituta per differentiam que est incorporea
quod sic acciperet ut species. Sed po-
tius ad dividendum corpus per animatum
et inanimatum. Anima accipitur ut differentia
corporis divisi ut non differt
a differentia illa, nec sub hoc nomine
anima significetur forma naturalis
que est forma partis, scilicet inquantum qui
pars de parte vel de toto. Sub
animato autem significatur ut forma
totius de toto predicabilis. Nichil
omnino tamen hec forma que est differentia
abstrahitur a toto secundum potentiam includit
in parte, scilicet in anima. Per hoc etiam patet
solutio ad aliud quod anima loquendo
logice est differentia. Emoti generis que
collecta cum aliis differentiis in quibus
constituit speciem ultimas. Ad ad
dicendum quod aliud est principium quantitatis
secundum rationem continui vel discreti. Et aliud
est principium quantitatis secundum esse quod habet in quan-
to et in natura. Sicud enim principium quantitatis
est indivisibile. Continuum enim non con-
tinuatur ad continuum quare iretur in
infinitum, sed continuum continuatur ad
terminum communem. Primus tamen continui est
punctus. Similiter discretio discreti rationem
discreti non colligitur ex divisibilibus
sed ex unitatibus et unitas est indi-
visibilis. Quantitas autem secundum esse quod
habet in quanto prima habet principium et in
principium motus qui est motus augmenti
et diminucionis. Et acquiritur vel
perditur ex addicione vel subtraccione
preexistentis quod augemus vel di-
minuimus. Loquendo tamen proprie de anima
dicimus ipsam esse formam

que constituit id cuius est forma secundum esse
et rationem specificam. Ad id autem
quod contra hoc obicitur dicendum quod in corpore
organico nulla forma specialis est contra
formam anime. Caro enim non est caro
nisi per hoc quod est medium in sensu
tactus. Similiter nervus non est
nervus nisi per hoc quod est organum
anime influentis per ipsum corpori spiritum.
Et hec ratio superius melius expedita est
in questione de materia. Ad aliud dicendum
quod vegetabile et sensibile in homine non
sunt in eo ut forme speciales nec ut
forme accidentales sed ut potentie et virtutes
forme specialis que est anima rationalis.
Et ideo non sunt medie inter corpus
et illam. Similiter dicimus de vegetabili
que est in brutis. Huius autem dicti
causa infra explanabitur ubi
queretur utrum anime vegetabilis et sensibilis
et rationalis in homine sint una substantia
et per hoc patet solutio ad sequens.
Ad ultimum dicendum quod lignum aridum
non est arbor sicut nec oculus mortuus
est oculus vel aliud nisi equivoce.

Vegetabilis et sensibilis in homine quo sit

Deinde queritur

Per hoc quod diffinitur per in
corporeum a sanctis, scilicet Remigio
Damasceno et Bernardo. Videtur
autem quod non sit incorporea
Dicit enim Augustinus quod celum angeli in
comparacione spiritus corporalia sunt. Et
idem dicit Damascenus, quod multo
magis anima incorporea videtur. Item
Continens est sublimius formarum corporearum
corpus est. Anima secundum sensum et fan-
tasiam est huiusmodi. Ergo et cetera. Prima
patet per se. Secunda probatur per hoc quod forme
sensibiles et imaginabiles sunt
cum magnitudine et figura. Item
contra dicitur anima incorporea intelligitur
quod ipsa non sit corpus

Aut intel(ligi)t(ur) q(uod) h(ec) d(iffe)r(enti)a q(ua) dividi(tur)
sub(st)a(nti)a p(er) corporeu(m) (et) incorporeu(m)
sit (con)stitutiva sp(eci)ei(us) a(nim)e Si p(ri)mo
h(oc) pa(tet) n(on) sit dic(er)e q(ui)a nulla for(m)a
(est) corp(us) Si 2(ndo) tu(n)c a(nim)a erit spe
cies (con)stitutiva i(n) g(e)n(er)e sub(stanti)e q(uo)d
sup(ra) i(m)p(ro)batu(m) est Et(iam) tu(n)c
oppo(si)te d(iffe)r(enti)e (con)ve(n)iu(n)t in sp(eci)ei (con)sti
tuc(i)o(n)e sc(ilicet) corp(or)eu(m) (et) incorp(or)eu(m)
q(uo)d f(alsu)m e(st) Ergo male diffinit(ur)
p(er) incorporeu(m) Sz contra s(un)t
r(ati)o(ne)s Constabulini i(n) li(bro) d(e) d(iffe)r(enti)a
sp(irit)us (et) a(nim)e sic o(mn)ib(us) corporib(us)
q(ui)b(us) s(un)t p(er)ceptib(i)les sensu Et
ci(us) q(ua)lit(at)es sensu corp(or)eo p(er)ci
piu(n)t(ur) p(er) c(erto) corp(or)eu(m) e(st) Qualit(at)es
aut(em) a(nim)e sunt v(ir)t(ut)es (et) vitia q(ue)
sunt i(n)s(en)sib(i)lia ergo a(nim)a e(st) incorp(or)alis
Item o(mn)e corp(us) alic(u)i subiacet
sensui a(nim)a aut(em) nulli (er)go (et)c(etera) Item
O(mn)e corp(us) aut e(st) a(nim)atu(m) a(u)t
ina(n)i(m)atu(m) Si a(nim)atu(m) tu(n)c no(n) a(nim)at
corp(us) organicu(m) q(uo)d m(anifestu)m e(st)
Si aut(em) ina(n)i(m)atu(m) tu(n)c (con)stabit
nobis s(er)mo d(e) a(nim)a a(nim)e v(ero) et(iam)
s(i)c s(un)t a(nim)ata a(u)t no(n) (et) hoc in
infinitu(m) no(n) i(gitu)r a(nim)a e(st) corp(us)
Ite(m) si a(nim)a e(ss)et corp(us) subtile
ut q(ui)da(m) dixe(ru)nt q(ua)re e(ss)et aer a(u)t
sp(iritu)s subtilis p(er) totu(m) corpus
diffus(us) q(ua)re e(ss)et ignis Et si ita
fuit n(ecess)e e(st) ut iste sp(iritu)s q(ui) e(st)
aer vel ignis a(u)t h(ab)eat p(ro)p(ri)am sp(eci)e(m)
vel v(ir)tute(m) d(iffe)r(en)te(m) a sp(eci)e et
v(ir)tute illoru(m) corp(oru)m a(u)t non
Si h(abe)t tu(n)c illa sp(eci)es poti(us) e(ss)et
a(nim)a q(ua)m ignis vel aer sp(iritu)s q(uo)d
e(st) co(n)tra p(ri)ma Si aut(em) no(n) h(abe)t (er)go
o(mn)is ignis e(ss)et a(nim)a (et) o(mn)is aer
(et) omnis sp(iritu)s q(uo)d a(bsurdu)m (esse) videt(ur)
esse f(alsu)m Item Si a(nim)a e(st) corp(us)
a(u)t e(ss)et corp(us) q(ui)d aut(em) si(m)p(le)x Si
e(ss)et si(m)p(le)x tu(n)c e(ss)et ignis aer v(e)l
aq(u)a vel t(er)ra Et si fuit un(u)m ex
h(is) ab(solu)te ele(men)t(is) i(d est) abs(que) a(nim)a sp(eci)e
q(ue) rep(er)it(ur) ab eo q(uo)d (con)tinet i(n) suo
g(e)n(er)e O(mn)e q(uo)d fuit ex g(e)n(er)e illo
e(ss)et a(nim)a Sic (er)go p(ro)bat(ur) q(uo)d si a(nim)a
fuit ignis q(uod) o(mn)is ignis e(ss)et a(nim)a
(et) similit(er) d(e) aliis ele(men)tis
Et si ita fuit o(mn)e corp(us) q(uo)d (con)t(ra)
h(oc) ele(men)tu(m) q(uo)d e(st) a(nim)a e(ss)et a(nim)a
tu(m) v(er)bi gr(ati)a si fuit aer tu(n)c
puls(us) v(er)na (et) ut inflat(us) e
ru(n)t a(nim)ata Et si a(nim)a fuit
aq(u)a e(ss)et vas plenu(m) aqua a(nim)a
tu(m) q(uo)d e(st) f(alsu)m Q(ui)a si fuit a(nim)a
corp(us) (com)po(si)tu(m) tu(n)c e(ss)et lapis v(e)l
cor vel manus a(u)t h(ui)(us)m(od)i Item
R(ati)o dicit(ur) sp(eci)es intel(ligibi)les q(ue) s(un)t
i(n) intellectu q(ui)a sunt i(n) eo ut i(n) corp(or)e
q(ua)re h(ab)ent esse p(er) corp(us) sic p(ote)n(ti)a
q(ue) opat(ur) i(n) organo h(abe)t esse p(er)
corp(us) q(ui)a s(un)t i(n) co(r)p(or)e i(n) incorp(or)eo
Si p(ri)mo (et) ille for(m)e s(un)t d(ivisibi)les
a(u)t indivisib(i)les Si indivisib(i)les
s(un)t in illo q(uo)d e(st) corp(us) ut p(ote)n(ti)a
h(abe)t esse p(er) corp(us) ut in d(ivisibi)li
a(u)t in indivisib(i)li Si ut in indi(visibi)li
ergo d(e) indi(visibi)li h(ab)ebit esse i(n) na(tura)
separatu(m) O(mn)e e(ni)m so(lu)m ut
p(ro)p(ri)us e(st) e(ss)et in se (com)pletu(m) (con)t(ra)
s(ecun)do alt(er) exi(re)di in eo Si aut(em) n(on)
e(st) tu(n)c e(ss)et p(u)nct(us) separatu(m) h(ab)ens
esse ex linea q(uo)d e(st) i(m)p(ossibile) q(ui)a
s(ic) h(ec) linea h(ab)ebit aliu(m) p(u)nctu(m)
t(er)mina(n)te(m) p(ro)pt(er) v(e)l p(u)nctu(m) illa(m)
Et d(e) illo p(u)ncto e(st) ead(em) r(ati)o
(et) it(eru)m d(e) alio p(u)ncto Et s(ic) h(ec)
oporteret p(u)ncta ordinari ad q(ua)n(ti)t(atem)

Linea qd e magnus qr probatur
3m sexto phisicorum q si puncto
punctu addas nil magis efficias
go tales puncti si indivisibiles
sunt non erunt in corporale vel po
tente ee in corpore ut i secto indi
visibili Si aut sunt divisibiles
et omnes forme divisibiles divisibile
e subiectum tunc maior magnus erit
existens eas in illo spes ut i dicitur
Si aut detur alia pars superiores
divisiones scilicet q sunt i eo sicut i di
sibili tunc an hoc sustineri non potest
q fore vel spes sint in indivisibiles
Omnis enim forma advenientis spes dicitur
partus dividitur divisionem spei.
Relinquitur go q sunt divisibiles
spes et go dividuntur d partes
siles aut i dissiles Si d partes
siles a ie partes sunt si totum
qr d spebus q st intelles loquimur
et non Si primo tunc pars e totum
qd non e verum secundum intellectum qr
aliud e intellectus partis et aliud e in
tellectus totius Si 2do tunc pars r maz
aliud ex dicionem qd non e sile
dividentibus et oe e spes p qua
intelligitur totum ut totum go non di
viditur in partes siles qd e contra po
situm Si aut in dissiles tunc
tu intellectu partes dissiles non he
at nisi generis et differentiam non divi
detur divisionem pui spei non i aliquas
Sz spem in infinitum e divisibile
go spes intellecta in infinita gra
et infinitas spes diras qd fm
esse potest Preterea p'ma gra
et p'me dre sunt simplices disposi
tiones et dre go non oia intelligibilia

Dividuntur dicionem spei qd e contra po
go spes intelligibiles sunt i aia non
sicut in corpore vel impossibile operante p
corpus Solutio Concedimus
q aia e incorporea Ad primum dicendum
q anglus dicitur corpus non a natura cor
poris sed aquadam proprietate corporis
que e diffiniri loco sicut sup
qtorum d angli diffinitionem dictum e
Ad aliud dicendum q forme
simplices et imaginabiles non d p'mo
in aia sed potius i spu corporeo
et organis sensuum et fantasie
Ad aliud dicendum q i corporeum
est negatio que quadam drianz
ponitur q e d natura aie et e spu
ale qr aia e spiritualis
Einde queritur
De illo diffinitio anime
In quo conveniunt augustinus et dama
thenus q e aiam ee sin corpore
Et videtur hoc non p'mo conveniunt aie
Rege enim e si vivificator oppo
nunc enim p'o facit corpus et i actu
Preterea videtur q non oi anime
conveniat Rege enim attribuitur cognosci
tivum et digesti i illo No aut
ois aia e cognitiva vero ut vegetabilis
Prea non omnes potentie sequuntur aie
sed superiores tantum inferiores aut regunt
go videtur q aia non dz tantum diffiniri
ab actu regiminis sed ecl a passione
Solo dicendum q ien duobus est d
sed cognoscentis et operantis Et
si pstam rem ipsius e utrius
tamen secundum diminuta e. cognoscentis tamen
quantum. quantum operantis tamen Cogno
scentis tamen sicut i bestie malo vel
rationem pusa vel operantis tamen
sicut i natura et i vegetativa simpliciter

Qua ponit medici i cor^e aiato
Et h^c mo rege e forme gducte
mam ad esse z opones nales
Et p^oc pz solo ad pmu q aia
si q e pmo actu gducit corpus
ad esse Et si q e actu 2^9 z mo
tor corpis gducat ip ad opacoes
Ad aliud dr q regimi tot
vl gmt ne z ae Ad ult
dm q si vna po^a gpet^r ad a
lia tuc gt aie regi z rege sim
dusas sui ptes Si aut gpet^r
ad corpus tuc gt omib^9 potecijs
aime rege tm z ita intel^r diffi
nitm qd dt reparari rege corpus

Einde queritur
de illo diffinito i qo
ptit 3° q sic dt aug^9 Rois pti
ceps Damachenus rolis Bnard^9
aut q e ronis capax Et tpe
infra eit quo d ron h no
disputabis n contid suffit diffi
nico Queit^r z tu aia ssius
capax e z ronis quare no po
tius diffinit^r a ssu qua a rone
Ptea aia dr ronab z ome
ronale e al ergo aia vr esse al
Ite queit^r si que mo aia dr
rolis z ho Ite tu d^r pticeps
ronis z pticipare e pte cape
ex mo loquendi vr relinqui q aq
ronis sit ex mam Et ad hoc
sequit^r dux inconueniens sz q
aliquid no aiatu sit ronale z
q role no sit vltia dra gstitu
ua alicu aiati Ptea cu dicit^r
ronis capax Et capacitas de
bet^r gtineri gtine aut e forle
vr q no sit malez ad aiaz
qd no gtinet si e dra vltia
in diffinicon eius Solucio

Ad pmu ddm q ssius no voo
queit aiatu Queda eni hnt ssus
plures z queda pauciores Ro aut
vnice dcu tm voo gt aiatis
hz pr aliu mo gnat no aiate
Et io potius aia diffinit^r a role
q a ssiuo Ad aliud ddm
q aia dr rolis no a dra que
diuidit al ut eo supdest sz a
vtute z po^a sua q dr ro z
eo hoc pz solo ad sequens Ad
ultimu dm q sic ptebit ssicd
aia gsiderata in tolite suaru
porru e totu ptatuu vniens
i se ptes q sut po^e spales
Hot aut mo ipa e ut forma
z ptes eius ut males Et huc
modu loquendi inuit Bug^9 i sua diffoe

Eiude queritur
in spali de diffinicon
Damachem q plia alus gh
Et vr pmo q aia no sit
sba vniens Dt eni phus i 2
d aia q vi i paciete dispoicio
actiuor inesse actu si aima
sz actiua vite z vita e actu
eius ergo vita eit i paciete
Hot aut e corp^9 aiatu ergo vi
eit i corpe aiato Sz i gerado
e vita ut act^9 i e vniens ppe
ergo corpus e aiatu z no aima
Item illud e ppe albescens i qo
recipit^r albedo ut in sbo tonis
formis adueniemib^9 ergo vita eit
ppe vniens in qo est vita ut
in subto sz hoc e corp^9 z no
aia i pz Item phs dt 2 d aia
q vita dr ut intelleg z ssius
z mot^9 z stat^9 si locu Adhuc
si augmtu z decrmtu z alimtu
ergo illa ppe viuut q9 insit hoi

Ut mot⁹ Sz aia dr ut p͞n͞c͞i͞p͞i͞u͞m
⁊ causa horu͞ vt causata aut
⁊ ut mota insut h corp͞ib⁹ q͞o
ut p͞u͞s Item obi͞c͞i͞t͞ur d͞ eo q͞d
d͞r͞ sim͞p͞l͞e͞x inchil e͞m q͞d h͞z m͞i͞x-
ta ut p͞t͞e͞s simp͞l͞e͞x e͞ q͞u͞a e͞ h͞o͞i͞
Sic sup͞ i hac ipa diffinic͞o͞e
q͞n dr q͞ intell͞c͞t͞u͞s e͞ p͞s sui p͞u͞i͞s-
sima i͞ ͞et Item q͞le d͞t corpa
lib⁹ oculis invisi͞b͞i͞l͞i͞s Sic esse
est invisi͞b͞i͞l͞i͞s s͞c͞ꝫ. p͞h͞i͞l͞o͞s͞o͞p͞h͞u͞m Ita e ma-
dibilis ⁊ ita de cet͞e͞r͞i͞s s͞e͞n͞s͞i͞bus
P͞t͞e͞a h͞o͞c q͞ d͞t immortalis
non o͞i aie q͞t No e͞m q͞t aie
plantaru͞ ⁊ brutoꝝ Item
d͞ hoc q͞ d͞t intellectualis hoc
e͞m magis vide͞t͞u͞r e͞e d͞r͞a angl͞i͞
ut ͞s in diffinic͞o͞n angli e dispu͞t͞a͞t͞i͞
Ite͞ p͞ h͞o͞c q͞ d͞t eam esse i͞m͞p͞l͞e-
xitatis o͞n͞t ea esse i͞n͞s͞u͞b͞s͞t͞a͞n͞t͞i͞a͞l͞e͞m
⁊ ita moti͞t viᵉ addi P͞t͞e͞a
c͞u d͞t vite ⁊ augmentac͞o͞ꝫ s͞e͞n͞s͞u͞s
⁊ c͞o͞n͞t͞i͞n͞u͞a͞c͞i͞o͞n͞i͞s attributu͞m C͞o͞n͞c͞l͞u͞d͞i͞t͞u͞r q͞p͞e o-
mittit intell͞c͞t͞u͞m ⁊ r͞o͞n͞e͞m P͞t͞e͞a
Cu͞ o͞r͞g͞a͞n͞i͞c͞a͞c͞o sit veg͞e͞t͞a͞b͞i͞l͞i͞s p͞t͞e ⁊ au-
gmentac͞o quare i͞n͞t augmentac͞o͞ꝫ
⁊ c͞o͞n͞s͞e͞r͞u͞a͞c͞o͞ꝫ pot͞e͞s͞t s͞e͞n͞s͞u͞m Cu͞ s͞e͞n͞s͞u͞s
n͞a͞t͞u͞r͞a͞r sit p͞o͞s͞t opa veg͞e͞t͞a͞b͞i͞l͞i͞s P͞t͞e͞a
C͞o͞n͞c͞l͞u͞d͞i͞t͞u͞r quare omittit i͞n͞t͞e͞l͞l͞c͞t͞u͞m
cu͞ illa e͞t͞c͞ sit p͞s veg͞e͞t͞a͞b͞i͞l͞i͞s Ite͞
C͞o͞n͞c͞l͞u͞d͞i͞t͞u͞r quare d͞t organico v-
tens corpe Plante e͞m non
videnti͞u͞r h͞r͞e organa Organu͞m
e͞m e͞ m͞e͞m͞b͞r͞u͞ dissimile i p͞t͞i͞b⁹
P͞t͞e͞s aut plantaꝝ vident͞u͞r e͞e
si͞m͞i͞l͞e͞s s͞i diuidant͞u͞r Item q͞r
d͞ hoc. no h͞r͞e͞t aliud p͞t͞e separa͞t͞u͞m
intell͞c͞t͞u͞m t͞n͞ s͞z ut p͞t͞e sui p͞u͞i͞s-
sima Vide͞t͞u͞r e͞m implicare o͞c͞t͞a
in loica͞o͞n q͞r si h͞z intell͞c͞t͞u͞m

Ut p͞t͞e tu͞c h͞z esse ut a͞d p͞t
separa͞m Item q͞r͞e d͞t h͞o͞c p͞o͞n͞a͞s
de intellectu q͞n de s͞e͞n͞s͞u vel ve-
g͞e͞t͞a͞t͞i͞u͞o cu͞ q͞d͞l͞z illoru͞ sit p͞s aie
Item quare d͞t hac p͞t͞e p͞u͞i͞s͞s͞i-
ma cu͞ q͞l͞z p͞s ei⁹ sit t͞e͞r͞t͞i͞a i͞n͞-
corrupta Ultio C͞o͞n͞c͞l͞u͞d͞i͞t͞u͞r p͞t͞e͞s quid
accipiant͞u͞r diffinic͞o͞e͞s earum
Solo d͞c͞m͞ ad p͞r͞i͞m͞u͞
s͞c͞ꝫ. distinctoꝫ d͞r͞i͞s 2ᵒ d͞e aia C͞u͞m q͞o
viui͞m͞u͞s d͞r d͞u͞a͞l͞r s͞c͞i͞e quo s͞c͞i͞m͞u͞s
⁊ quo sanam͞u͞s Quo e͞n͞i͞m
s͞c͞i͞m͞u͞s e s͞c͞i͞a ⁊ aia s͞z s͞c͞i͞a ut
causa ⁊ p͞r͞i͞n͞c͞i͞p͞i͞u͞m ⁊ forma· s͞z aia
ut s͞u͞b͞i͞e͞c͞t͞u͞m ⁊ p͞o͞t͞e͞n͞t͞i͞a· Si͞m͞i͞l͞i͞t͞e͞r sani͞t͞a͞t͞e
sanam͞u͞s ut forma vel manu͞
vel pede ut p͞o͞t͞e͞n͞t͞i͞a ⁊ s͞u͞b͞i͞e͞c͞t͞o Ita
⁊ quo viui͞m͞u͞s d͞r aia ut cau-
sa ⁊ p͞r͞i͞n͞c͞i͞p͞i͞u͞m Corp⁹ a͞u͞t ut p͞o͞t͞e͞n͞t͞i͞a
⁊ s͞u͞b͞i͞e͞c͞t͞u͞ Sz no͞d q͞ motor ⁊
causa d͞u͞c͞i͞t sui p͞f͞e͞c͞t͞a͞t͞e effi͞c͞i͞t
in s͞u͞b͞i͞e͞c͞t͞u ⁊ mo͞b͞i͞l͞e s͞z illa q͞ s͞i
inest ⁊ illa q͞ no s͞i inest Q͞u͞a͞-
sibi no in͞e͞s͞t e mot͞o͞r Motor p͞-
p͞r͞i͞m͞u͞s q͞ omi d͞r͞ n͞e͞c e i mobili
· q͞d a͞u͞t s͞i inest i͞ e͞s͞t ut esse
⁊ act͞u͞s mo͞b͞i͞l͞e e͞m h͞z esse et
act͞u͞ a motore quoꝝ utr͞u͞m͞q͞z
q͞u͞e͞r͞i͞t motori C͞e͞r͞t͞e aia influit
vita ⁊ s͞e͞n͞s͞u͞m viue s͞c͞ꝫ· P͞h͞i͞l͞o͞s͞o͞p͞h͞u͞m
Viuentib⁹ e esse· ⁊ sentire
sentientib⁹ est esse Et p͞o͞t͞e͞s͞t
p͞z solo ad t͞r͞i͞a p͞r͞i͞m͞a Ad a͞d
d͞c͞m͞ q͞ q͞d͞a͞ p͞c͞i͞p͞i͞u͞n͞t͞u͞r solo visu
⁊ no alio s͞e͞n͞s͞u͞ p͞c͞i͞p͞i Aia no d͞r
simp͞l͞e͞x a p͞u͞a͞c͞i͞o͞n q͞u͞a͞n͞t͞i͞t͞a͞t͞u͞m
c͞o͞m͞p͞o͞n͞i͞s vel eius q͞ no e s͞i illa
Ad aliud d͞m q͞u͞a͞ q͞d͞a p͞c-
p͞i͞u͞n͞t͞u͞r solo visu ⁊ no alio s͞e͞n͞s͞u
ut astra Sz vel p͞c͞i͞p͞i͞t͞u͞r aliq͞o
alioꝝ s͞e͞n͞s͞u͞u͞m q͞n etia p͞c͞i͞p͞i͞a͞t͞u͞r

Vel propter hoc sit visu. Et io visus
generaliter est quo ad obiecta quam aliquis
aliorum sensuum ut dicitur in primo metaphysice.
Maxime enim aliorum sensuum diligitur
quod est per oculos visus. Cum non
solum ut agamus sed nichil debentes
agere ipsum videre desideramus
pro omnibus. Causa autem est quia
maxime facit nos cognoscere hic sensibus
et multas differentias ostendit. Ad hoc secundum quod anima
est invisibilis supponitur etc quod sit insensibilis
per alios sensus nichil minus tamen quedam
percipiuntur sensu quamvis sensibilia ut quantitates
sensibiles. Quedam autem sensu que est
in ipsis ut substantia ut substantie que sunt
substrata sensibilium qualitatum. Quedam
autem ut per se nec per se percipiuntur
sed per speciem sui motus cadunt
in sensum quemadmodum per illum percipiuntur
substantie corporis a visu. Et hoc modo percipitur
natura anime et natura motorum orbium. Et
hoc innuit qui dicit secundum propriam
naturam invisibilis. Ad aliud dicendum
quod aliter intellectuale cadit in ratione
anime et aliter in ratione angeli. Unde dicit
Auicenna humanus enim intellectus est in
duplici differentia scilicet in differentia intellectus
possibilis et intellectus agentis. Angelicus
autem in actu est et perfectus.
Una autem potentia est que est indisposita
et remota ab actu ut potentia
pueri ad edificandum vel ad scribendum.
Alia potentia est propinquior et aliquo modo
disposita qualis est in iuvene
qui artes predictas non scit sed
tamen instrumenta earum cognoscit. Sed
potentie iste sunt in actu qui novit
artes et potest agere sed eas quando vult
nisi impediatur extrinsecus. Sic
est de intellectu possibili in nobis ad scientiam.
Primo enim est in potentia sola
nec habens scientiam nec cognoscens
eorum terminos. Ex hoc est in potentia
habens in se cognitionem principiorum
per notitiam terminorum. Tercio efficitur in actu
per scientias quas postea acquirit aut agere
tunc est in actu. Et ita patet quomodo aliter
et aliter intellectuale cadit in diffinitione
anime et angeli. Ad aliud dicendum
quod anima secundum se est actus corporis et secundum
suas partes est actus partium corporis.
Et quia partes corporis diversimode
figurantur et diversitas figure
in organis est propter diversitatem
potentiarum anime. Possunt ab eadem cognosci
quod partes anime diversas haberent
figuras. Et hoc oportet qui dicit infiguralis
unum infigurabilis refertur ad partes
et invisibilis ad naturam et ita neutrum
superfluit. Ad aliud dicendum quod
hanc partem quod est vel intellectus non
tribuit aliquam corporis ut actio specialis
organi ut infra in quodam de intellectu
erit manifestum. Alias autem potentias
tribuit ei ut actus specialium organorum.
Et ideo intellectum et vim dicit separatam
habere partem quam nunc de aliis videbatur.
Ad aliud dicendum quod genus non est predicatum
de his ut finibus a quibus diffinitur et denominatur
vegetabilis. Sensibilis autem sicut
ut potentia et ut pars et dividi non sunt
sicut potentia pars utrumque. Ad aliud
dicendum quod nutritiva supponitur in vita quia nutrire
est primus actus secundum quem dicitur vivere
in corpore animato ut habetur de 16 de animalibus.
Ad aliud dicendum quod plante habent
organa. Organum enim proprie dicitur
ab actu ut dicit philosophus in 2o de anima. Nam
sicut corpus est animalium sic radices
plantarum sunt. Cognitum enim instrumenta
dicit diversa et eadem operibus sicut est
hoc unum quod per species dissimiles organa
dividuntur. Anima vero nervus est organum
virtutis motive et sensitive
nec tamen dividitur in dissimiles partes.
Ad aliud dicendum quod secundum philosophum partes
nec sunt eedem in suo toto nec sunt
diverse. Non enim sunt in actu nisi parata

Totius tamen dicitur in ipso per maxima
et sentitur Et hoc dicunt Damascenus
cum dicit Non aliud per seipsam habens
et tamen intellectum dicit parte non tamen ro
dicitur hoc quod intellectus sunt ex natura sed
sunt partes intellectuales distant per situm
et ordinem in toto Ita partes spirituales
per ordinem solum Ad aliud
dicendum quod anima sicut alias partes est actus
partium corporis sic ipsa est actus totius
Et ideo posset aliquis credere quod motus
non esset pars eius sic quidam dixerunt
erratices in scientia de anima et hanc ob
viat Aristoteles modum loquendi Ad aliud
dicendum quod intellectus in actu suo purior est
ceteris potentiis anime tamen in ministerio
non organorum Cetere vero in ministerio
Ad ultimum dicendum quod diffinitio Augusti
ni est data de anima humana Et
tangit ea que conveniunt anime in se et que conveniunt
ei in quantitate anima Unde dicit ei quod
sit corporis particeps Inquantum est
anima convenit ei regere corpus
Eadem respicit diffinitio Remigii ubi quod
est in omni anima generaliter Diffinitio vero Ber
nardi est de anima humana tamen Et
addit primum actum que habet anima in corpore
qui est vivificare Diffinitio autem Da
masceni est de anima humana tamen et re
spicit ea que conveniunt anime in se et in
tantum est anima et tangit tantum actum prin
cipium conveniens quos habet anima in corpore
Consequenter tractande
sunt diffinitiones philosophorum
dicit igitur Plato quod anima est substantia incorporea
movens corpus Seneca autem dicit
Quod anima est spiritus intellectualis ad
beatitudinem in se et in corpore ordinatus
In libro vero de motu cordis sic diffinitur
Anima est substantia incorporea illuminationum
que sunt a primo ultima relatione perceptibilis
Cuncta vero antiqui et sequentes ipsos
aliter diffiniunt animam ut quod prius
disputetur de istis et postea ponantur

Diffinitiones sue Circa igitur diffi
nitionem Platonis dicitur hoc quod dicit substantia incor
porea super disputatum est Quod dicit se
cundo per quem modum moveat corpus
Aut enim movet ipsum cum ipsa sit
immobilis aut quod ipsa moveatur Et
Plato videtur probare quod non primo quod non
supponunt enim sicut dicit philosophus in primo
de anima quod omnes philosophi supponebant
sed nichil movere quod et non ipsum move
atur Cum igitur anima moveat et ipsa
movebitur Item nichil dat quod non
habet Sed anima dat motum corpori habet ipsum
Cumque autem habet motum movetur
ergo anima movetur Item motus
est perfectas que est in mobili a motore
Si ergo hec perfectas est a motore effluit
ab ipso motore immobili Cumque
autem effluit ab aliquo est in ipso
ergo motus erit in motore et ita ad
animam sit motor motus erit in ipsa
et per consequens movetur Preterea videmus
animam gaudere et tristari que omnia mo
tus esse videntur ergo movetur Item
philosophus dicit secundo de anima Cum non sit prin
cipium unum habetur quod prima immobilium principium
a conversione est hoc est a possibili generate
secundum actum Sic autem est in sensu
Ita est in intellectu ad species intellectuales
Ergo videtur quod anima secundum sensum et intellectum
moveatur motu alterationis Quod
forte dicatur quod anima bene movetur mo
tu alterationis sed non motu secundum locum
videtur quod non possit moveri secundum locum
Magis enim videtur quod motus localis
conveniat magis simpliciter sed anima sit et
tamen convenit ergo et anime Quod autem conveniat
angelis probatum est in tractatu de an
gelis quod probati sunt moveri secundum locum
Sed contra hoc potest sic probari
philosophus sic Dicitur enim dicit aliquid mo
veri secundum se et secundum actum Movetur
autem secundum actum quando aliquid movetur
motu eius in quo est non motu proprio

Ut albedo et nauta in navi per se
aut movetur quod movetur motu proprio et e-
contrario motus. Cum igitur anima dicitur mo-
veri non potest intelligi moveri
secundum accidens quia illo motu movetur
a corpore et non movet corpus. Ergo
intelligitur per se moveri. Sed dicit philosophus
in fine 3i celi. Amplius aut
in quibus est aptum per se aut modo determinare
propositum si nullum si nullum
horum est. Cum ergo sint species mo-
tus aut movetur secundum omnes aut
secundum plures aut secundum unam. Et
quemcumque horum dicetur cum omne mo-
bile tale sit in loco sequitur quod anima
sit in loco. Sed omne existens in
loco est corpus, ergo anima est corpus.
Amplius. Quecumque movetur naturaliter preter
solum celum movetur etiam viole-
nter. Anima autem movetur naturaliter ad aliquem
locum et in eodem quiescit naturaliter.
Quia quod movetur ad aliquem locum
naturaliter quiescit in illo naturaliter et ad
oppositum locum violenter et quie-
scit in ipso violenter quod videtur
falsum est. Quia dicit philosophus cuius-
les violenti anime motus essent
et quietes erunt neque fingere vole-
ntibus facile est reddere. Amplius
quecumque movetur ad locum movetur ad sur-
sum vel deorsum vel ad medium ut
habet. Si autem sursum movetur erit
ignis, si deorsum erit terra, si ad
medium erit aer vel aqua. Am-
plius si dicatur quod movetur motu
quo movetur corpus et inexisti-
bus verum erit dicere quod quocumque
motu movetur corpus movetur et anima.
Aut ergo per se aut per accidens. Non
per accidens cum motus ponatur diffi-
nitivum anime. Si autem per se movetur
et corpus movetur localiter sicut et ipsa
movetur localiter, ergo possibile est quod
anima exeat a corpore suo et va-
dat ad aliud corpus sicut
corpus exit de uno loco et va-
dit in aliud locum. Amplius
cum non intrat in corpus nisi per in
locatum et locus eius invenitur in
corpore mortuo potest intrare corpus
mortuum. Et ad hoc sequitur omnia ani-
malia mortua resurgere quod est here-
sis Pictagore. Amplius omne
movens essentialiter est a mobili distinc-
tum ut patet 8° physicorum. Ergo si anima
movet se ipsam essentialiter di-
stincta erit a se ipsa quod est falsum.
Postea. Quidam philosophi dixerunt
animam movere in eo quod ipsa movetur
sicut Democritus Leucippus.
Democritus enim dixit animam esse
calorem igneum rotundum sumens
ex calore naturali. Et ex hoc quod mo-
vet corpus. Voluit enim quod substantia
anime esset ex athomis sphericis
igneis ut ab ipsa indivisibi-
litate athomorum haberet incorpore-
itate. Et a rotunditate mobilitatem
et ab igneitate calorem et levitatem.
Leucippus autem dixit animam esse
frigus tractum respirationis. Per re-
spirationem enim attrahuntur athomi
qui sunt de substantia anime et compensantur
in corporibus animatis et prohibentur
exire quia iam inde sunt. Unde videtur
quod respiratio vivendi est terminus. Sed
utrumque improbatur pluribus rationibus.
Si non hoc esset verum quod athomi
essent causa motus anime cum athomi
non attingat quiescere esset si sit
tranquillitas nimia non contingit
animam quiescere quod videmus esse
falsum. Iste enim rationem suam per simile
inducit. Philippus enim quidam Philippus
de sequacibus eorum comediarum
de dastolo refert Dedalum fecisse
ligneam statuam mobilem effun-
dente argentum vivum. Et propter

Hoc quod argentum vivum non potest
quiescere in statua sed statuam
movebat. Sic dicebant isti
animam constitutam ex athomis spe
ricis non posse quiescere. Et ideo
corpus movetur motu suo. Plato autem
dicebat animam movere corpus propter
hoc quod composita est ad ipsum secundum armo
nicos numeros. Ponebat enim animam
esse numerum ydealem quamdam ex quibus
ipsa armonice componitur. Unde omnia
que facit et sustinet nisi ei secundum
armoniam illorum numerorum. Et sic
creator a primo unum circulum fecit
in celo et ex illo circulo accepit
per divisionem alium circulum scilicet zodia
cum qui est circulus obliquus. Primus autem
circulus celi est rectus. Sub circulo
vero obliquo accepit alios alios
circulos qui sunt circuli alterum plane
tarum et in motu suo sequuntur
circulum obliquum. Ita animam dixit deus
de celo a creatore primum apparen
tem intellective sic reflexit in circu
lum rectum et sub circulo illo per di
visionem accepit aliud circulum et sub
illo alterum alios tamen esset celi
motus anime motus et illis moti
bus movetur corpus. Sed contra
hic sic obicitur. Aut hec que Plato
dicit methaforice intelliguntur aut secundum
veritatem sic sonant verba metha
phorice. At dico quod sicut in celo
reperiuntur duo circuli magni
ita in anima potentia concordantia secundum
similitudinem imaginationem est a rebus extra
et transcendendo per memoriam vertitur
in rem et ita actus concordantie
qui in re extra concludit circulum.
Appetitus autem motus ab intellectu
procedit sive a fantasia. Et sic fit. Primo
enim movetur intellectus ab appetibili
qui movet appetitum et illo

mente ultimus virtutes affixas
organis que ultimus movent
organa in rem depredictam et
in appetitivis virtutibus concluditur circulus.
Similiter secundum Platonem in quinque sen
sibus primo egreditur virtus ab anima
et coniungitur sensibili et refert speciem
eius ad animam. Et ideo in anima quinque
sensus includunt quinque circulos.
Similiter duo alii circuli concluduntur
in anima per motum sensibilis communis et
fantasie. Si enim per metha
phoram intelligitur tunc vero Plato mi
de in duo peccata scilicet quod mentitur Plato / Vide
et transgreditur positam loquendi
nam etiam mentientes qui
quod non inest alicui inesse dicunt
peccant et qui nominibus communibus
res appellant transgrediuntur
enim positam nominationem. Sicut
Plato vocat hominem arborem transpositam.
Quod autem mentiatur patet ex hoc quod
motus sensuum est secundum directionem ma
gis quam secundum circulum. Infra enim pro
babitur quod videmus et visionem
habemus intus suscipientes vel ex
mittentes et similiter audimus et
olfatimus. Transgreditur autem po
sitam loquendi contingit non pos
se terminare positionem suam rationibus.
In verbis enim utitur nominibus
ut plures et utitur eis metha
phoricam assignans positionem. Si
autem intelligitur secundum sensum verborum tunc
sunt contra eum rationes Aristotelis. Quarum
prima est: actus est potentie perfectivus et per
imus secundum rationem et verba actibus
ergo sicut sunt verba intellectus ita est
virtus intellectiva. Sed verbum est unum
ut plura. Et si est unum erit impartibi
le unitate ergo actus erit impartibilis
et verbum similiter. Nullum autem impartibile

Est cōtinuū ergo intellectus nō est
circularis Si vero sunt plura et
sunt ut discreta distincta aut
sunt per negationem cōtinui sicut dicit
philosophus quod in nullo cōtinuū ex
negatione cōtinui Et iterum intellectus
non erit continuus circularis
Amplius data quod sit circularis
circulatur tunc intellectus sit in ipsis
vel transit tangenda partes circuli
Si tangendo aut ergo transit tan-
gendo partes que sunt puncta quia puncta
ta partes cōtinui dicuntur a Plato-
ne aut tangendo partes circuli que
sunt magnitudines Si primo cum
puncta sint infinita in circulo et
in qualibet parte circuli sequitur quod in
infinito tempore non transibit ut ali-
quam partem eius et numquam cōple-
bit intellectus aliquod intelligibilis
quod falsum est Si autem tangit partes
huius magnitudines aut ille partes
sumuntur ut idem idem aut ut ma-
gnitudinem eandem Dico autem idem
idem ita quod unaquaeque habet idem
cōtinui Contrarium enim ut dicit philosophus
in primo de celo et mundo quod est
separabile in rebus sensibilibus dum
ponere terminum quod est super magni-
tudinem idem Sic dicit philosophus in quo
metaphysice quod idem in quantitate equale est
sed quod quod sit indivisa ut 2a 3
certa Si primo cum ille partes
sunt infinite in circulo in infinitum
divisibiles sequitur idem quod prius scilicet
quod intellectus numquam transibit actu
ut aliquam partem ipsius intellectus
Si vero 2o tunc sequitur quod intellectus
multociens tangit partes ipsius in-
tellectus Et ponamus quod ille sit
dictus tunc in tactu unius dicitur
intelligere omnia per intellectus

Et in tactu alterius alia dicta tunc
quod falsum est quia totum sit intellectus
Si vero dicatur quod sufficit tactus
partium et partes aliquas tunc sentitur
multiplex per intellectum circularem
Preterea illa per quam tangit aut
est partibilis aut impartibilis Si partibilis
non tangitur impartibile ergo tunc quod
intelligentia sunt impartibilia intellectus
non tangitur ab illis et non intelligit
illa Si autem intelligentia sunt im-
partibilia dicitur in intellectu quod omnium
partibilium intellectus est in hiis circa que
non est verum et falsum **Preterea**
omnia intelligentia indivisibilia sunt quia
aliter non iretur in infinitum ut Tho-
letanus Si autem impartibile tunc per
eandem rationem non tangitur a partibili
intellectu Sic est intellectus continuus et continue
et circa non intelligitur ab ipso quod
falsum est Si vero dicatur quod non
sufficit partibus non enim ibi est
verus tactus sed tunc plenitudo ta-
ctus quod est motus circuli **Cont**
obicit philosophus Nulla circulatio
habet principium et finem ergo nulla intel-
ligentia est circulatio cum similis
circulatio Prima patet per diffinitionem
circuli Est enim circulus figura una li-
nea contenta in se huius principium et finem et
terminos 2a patet in speculando per intellectum
Intelligentia enim est quasi mobilis
sed est speculativa Si autem practica tunc omnes
partes sit alterius causa scilicet operis
intelligentia practica terminabitur ad
opus ut ad finem et non et ingreditur
in se ipsum Si autem est speculativa
rationes aut illud est diffinitum aut
diffinitionis Et si diffinitum
tunc terminabitur intelligentia in diffinitione
ipsius Si diffinitionis tunc stat in ipso
ut in fine et in termino Si autem est quasi
speculativa rationes tunc ingredi-

Ad certitudinem principiorum
et stat in hoc quia ergo vel scientie
abstracte quod ita quod ex ipsa non procedit
ulterius ad aliud probandum vel est
conclusio probata quod est primum secundum ?
syllabi qui stabit in conclusione sua
Et patet quod sic stabit intellectus et
non erit in principium unum intellectus
aliud dum principia probaret per conclusionem
sic fit circulus et diffinitio
diffiniret diffinientia sic in
infinitum Cum igitur stat in termino proposito quia
intellectus non habebit supra terminum ad
cumulum **Item** intellectus non habet
revolutionem circa sed intellectus ergo si in
tellectus volvitur in intellectu sic
in circulo intellectus intellectum reddibit
super intellectum quod non est necessarium ut
videmus **Amplius** cum intellectus in
actu sit per beatitudinis anime magis
assimilabitur quieti quam motui et sic
sic non movetur circulariter **Amplius**
Natura in omnibus facit quod melius
cum igitur melius sit anime quiescere
quam moveri eo quod hoc propinquius est
beatitudini erit magis anima immobilis
quam mota **Amplius** in circulum est mo
tus violentus naturam et per se in illo est causa
marta motus quia quando est quod ?
leve vel aptum fieri circa medium
In anima autem nulla est causa quare
moveatur ergo si movetur anima in corpore
hoc erit praeter naturam eius Contrariabatur
vel est aliud praeter naturam inducit la
borem et penam ergo anima laborat
et penam habet eo quod sit in corpore et ita
oportebit eam fugere corpus ? et non
moveri in ipso quod falsum est. Fuerunt
autem qui dixerunt animam esse numerum se
ipsum moventem. Primum quaerentes
ad Platonem in hoc scilicet quod ponebat ipsam
movere seipsam. Et primum cum Pita
gora et democrito et leucippo et
Philippo Pitagoras enim ponebat
animam esse numerum ex punctis unitatibus

Compositum Democritus et Leu
cippus dicebat animam esse numerum Et
dico sicut ipsos numerum athomorum Sed dif
ferebant in hoc quia democritus et Phi
lippus dicebat eam esse ex athomis
igneis Leucippus autem athomorum
frigidorum propter respirationem Sed Plato
posuit animam esse naturam ex ipsa ydea
omnis et ex una ydea et prima
magnitudine et prima pluralitate composita
Omnes autem isti conveniebant in hoc quod
movet seipsam et ita esset numerus seipsam
movens qui in movendo se movet
corpus **Sed contra** hoc sunt rationes philosophi
que ut melius intelligantur fiat hec
divisio Quia enim est numerus aut numerus non
est nisi duobus scilicet numeratus et numerans
Vel quo numeramus numeratus ut punc
torum vel ydearum vel athomorum Numerans
autem sive quo numeramus ut aggregatio
unitatum Et si hic modo est numerus nu
meratus aut erit numerus potentia aut
actu Si potentia tunc erit unitas
Sed contra omne movens et mobile
simul distant forma et quantitate a seipso
movens ut forma distat a mole
Motum autem esse quantitatem habet ergo si
unitas movetur a seipsa In unitate duo
erunt essentialiter differentia a se ut
movens et mobile Et unitas erit
quantitatis continue et divisibilis quod falsum
est **Amplius** si unitas accipitur
mota tunc non potest accipi nisi in quan
to continuo habens situm. Et non differt
a puncto quia utrumque erit indivisibile
positum in continuo Sed si tunc unitas
ponatur moveri fluxionis ille non
faciet nec longitudinem nec latitudinem
Et anima si est unitas sic mota
motu suo facit lineam Et si
linea ponatur moveri de se faciet
superficiem et superficies corpus
Et anima iam erit habens positionem
et locum et non poterit esse cum alio

Corpe in eodem loco qd' fm est cu
aia in eod loco sit cu corpe aia
to Si vo dicat' esse mus magnit
q e actu mus Con Si ē i mo q
e actu mus sequit' qd in qualib
unitate addita ul ablata efficit'
alia spes mun. Ergo aia si e ulis
mus diuisa inquolib aiato erit
altius spei qd' fm e qz videmus
i vna planta esse vnā aiam qz pla
ta si diuidat' i duas erit in utraq
planta aia tota ptes sped et
qualescit utriq z conmat in sta
pte si plantet' in tra Si vo qte
qd aia e mus punctoru ul atho
mor Con isti puncti ul i athomi
thomi quiescentes no faciunt c
tinu z magitudine si aliquid
faciunt Cu i ptes magitudis
no differat ab alia pte spe s3 ma
tia ome aut mouens z mo
tu differt spe istud aut sit gsti
tutu ex athomis illis no mo
uebit seipm Si vo dicat' qd
puncti z athomi heant differe
int se qz vnu e pm z aliud
e mediu z zm fmis Et ita vm
z aliud motu z ita totu mouet
seipsu Con Si dica sicut ptes
pm mediu z fine i gtinuo
suffit ad hoc qd sit mouens z motu
tuc ois magnitudo erit mouens
z mota cu omi magitudine ista
inueniunt' et ita ois magdo erit
mouens seipsum qd' fm e Amp
Si aia e mus athomor ul punc
tor ad plus no facimus differe
int athomos z punctos Tunc ille
mus punctor aut erit eiusdem
nē z spei cu mus punctor qo
e corpus fm eos Aut diuise Si
pmo tu oia corpa organica
gstituunt' ex quoda mus punctor

Sm mod Si ille mus sit eius de
nē cu aie mus tuc oia corpa tam
organica qz no organica erunt
aiata Si 2oo cu mus aie sit i
mus corporisanati Aut esset i eodem
loco aut diuiso No in diuiso cu
vnu indiuile no excludit aliud
a loco suo Si aut in eadem ergo
ergo no excludit indiuisibile
sui corpis eadem ron no excludet
mus punctor indiuiluu altius aie
z altius ergo infinite aie z infinita
corpa erunt in eodem loco Amp
Suppo'. qd punctu a gtinuo p dispo
z corrupco gtinui no possit sepai
Si sic ar' g9 mus punctor p cor
rupco gtinui separat' ab ipo sta
qd non inest ei Ois aut aia
ita separat a corpe p corrupcoem
corpis qd no e in ipo s3 tum
ergo nulla aia e mus punctoru
Amp si aia e vnitas atho
mor cu ex tlibz no gstituat'
nisi corpus erit corpus aia z cu ipa
cu corpe suo sit in eodem loco erit
duo corpa in eodem loco qd' est
impole Si aut mus punctoru e
Ad e mus polis q e vng punctus
Erit i vno corpe aiato sit multe
aie fm diuisas ptes Ad e mus
actualis z e eius de rone ille
cu mus corporis tuc oia corpa erit
aiata Si aut e altius rons tu
alios mus corpu z aiar no ex
cludit a suo loco Et infinite aie
z corpa punt e in eodem loco Si
vo dicat' aiam no moue seipam
motu s3 locu s3 alijs motibus
Con hoc sunt rones aduerse
sic. Aut mot' aia motu qua ad
aut corrupcoe aut augmti ad dec
menti ad alterac. Isti eni sunt motus
qui faciunt mobile differre a seipso

Vel secundum formam specialem ut accidentale. Si motu generationis tunc anima generabit se ipsam et generabitur a se ipsa quod non potest esse. Et eadem ratio est de motu corruptionis mortis. Secundum hoc enim exigeretur quod in quolibet motu accidentali haberet aliam et aliam animam non differentem a precedente. Si autem moveat motu augmenti et diminutionis tunc tunc efficeretur in quolibet motu talis maior quam fuit prius. Si vero utroque modo tunc quidem est minor et quidem maior quae omnia absurda sunt. Si autem movet se ipsam motu alterationis aut ergo alterat se ipsam ab hoc actu quo dicitur anima scilicet quod animat corpus vel ab actu secundo quod est acquisitum per doctrinam vel assuetudinem. Si primo tunc sequitur quod postquam non sit anima quia quod alteratur ab aliquo actu post alterationem non retinet illud. Si secundo tunc si ante motum fuit ignorans post motum erit sciens et iterum post alium motum erit ignorans et cum multotiens uno die moveat se ipsam multotiens uno die erit ignorans et sciens et virtuosa et viciosa quod cum sit falsum patet quod anima nullo modo movet se ipsam sicut videbatur Platoni dicere. Si forte concedatur

dyonisius in libro de divinis nominibus

hoc videtur contra Dionisium dicere in libro de divinis nominibus capitulo iiii ubi dicit quod divinarum intellectu plenarum intentionum templis est moveri circulariter quando unite tunc primis et interminabilibus illuminationibus pulchri et boni. Hoc est quando per intellectum uniuntur illuminationibus in quibus accipiunt summe pulchrum et bonum sine omni tamen principio illarum illuminationum in summo bono et sine omni tamen fine. Tunc enim summo bono per summum bonum et ita ab eodem in idem secundum circulum movi

rectum est moveri quando procedunt ad subiectorum providentiam recta omnia transeuntes. Hoc est quando superior angelus illuminat inferiorem vel hominem vel angelum transcendo tunc recte quia recta sit non egrediendo ordinem superiorum ad inferiores secundum effluxum et proportionem illuminandi. Oblique autem sive reflexe quando vel providentes minus habentibus ingressibiliter manent in identitate circa eam identitatis pulchri et boni indeficienter agentes. Hoc est quando circa duo motus qui sunt mutuo succedentes scilicet per infusionem illuminationis ad inferiores minus habentes et reductionem eorundem in identitatem primi in quo manent ingressibiliter agentes contemplationes circa eam identitatis omnibus quod ipsa est summum pulchrum et summum bonum. Ergo videtur quod ad minus sic moveatur spiritualiter quod anime secundum intellectum sic possent moveri. Item ibidem motus anime motus circularis quidem est ad se ipsam introitus ab exterioribus et intellectualium ipsius virtutum uniformis convolutio sicut in quodam circulo non errare ipsi largiens et a multis exterioribus ipsam convertens conversa congregans primum ad se ipsam deinde sicut uniformem factam unies unitive unitis virtutibus et ita ad pulchrum et bonum manuducens quod est super omnia existentia et unum et idem et sine principio et interminabile. Hoc est quando anima venit a deo in creaturis et a creaturis in se ipsam ut magis habet de bonitatibus prime cause habet enim unum esse et vivere et intelligere per quod magis appropinquat primo ut dicit Dionysius et habet virtutes intellectuales uniformiter in circulo voluit quando recte circa primum unde exierunt. Hoc enim

fra

Conuolutio tribuit ei non errare
hoc est quod non errat in circuendo summum
bonum quia primo per gradus circum
quirit eam in seipsam et deinde
vniformem et conformem factam primo
magis certis inquirit plures bo
nitates eius participat vnit ea
per copulacionem virtutibus vnitis hoc
est angelis ad vnum principium appro
quantibus quia angeli dicuntur virtutes
vnitiue eo quod inferiores ad eandem vir
tutem educunt Qua autem per vnum
virtutibus vnitis vlterius manducens
inducitur ad id quod est super omnia etiam
quia non habet eius quod est cum aliis et id
est vnum quia in eo non est magis prius
et idem quia apud deum nulla est transmu
tacio neque vicissitudinis obumbracio
et est simpliciter primum et mutabile quia recta mu
manens in secula seculorum Et non
.. bonitates primi que sunt vnire sentire
et intellegere in superioribus creaturis
sicut in angelis et animabus dicuntur
vnitiue quia in eis sunt vnum Et
dicuntur vnitiue quia vniunt ad primum
secundum gradus nobilitatis Inter ce
tera autem dicuntur perfectiue quia in quadam
eorum inveniuntur esse tantum In quodam
autem viuere super esse In quod
autem sentire super hec duo In vllo
vniuntur omnia in creatura que parti
cipare potest summum bonum pro beti
tudine Obliqua autem motus anime
inquirendo secundum proprietatem suam diui
nis illuminatur cogitacionibus non
intellectualiter et singulariter sed rationaliter
et diffuse Et sicut commixtis et
transitiuis operibus hoc est quod quod
cum accipit dei non fit aliud
in vno simplici quod est intellectus ipse
sed consistit secundum alius rationando
excellens et diffundendo se per mixtas
operaciones rationis transitiuis per ea de
de quibus rationatur in deum quia obliqua
Reflectendo inductum autem tamen non
ad seipsam ingressa singulariter intelle
tualiter mota hoc est cum sic dixi
secundum circulum sed ab aliis que sunt circa seipsam
progreditur ab exterioribus sic a qui
busdam signis variatis et multiplica
tis ad simplices et vnitas sursum
agitur contemplaciones Ideo quod cum motus
lineus anime cum non incipit quidem
ab eo sed a creatura in creaturis transiens
vadit in ipsam Ex hiis omnibus re
linquitur quod anima et intellectus est sit moueri
circulariter Solucio Dicendum quod anima
non mouetur aliqua specie motus ut dicit
philosophus Auicenna autem et multi alii
naturales Marcet autem corporis ipsa
existens immobilis per se pacitur
aut mota motu corporis Anima
sicut dicit philosophus motis nobis moue
omnia que in nobis sunt Et ideo dicit Augustinus
quod anima est in corpore sicut deus in
mundo Anima sicut deus immobilis
existens cuncta mouet ita quod non
mouetur per se vel pacitur Ita et
anima mouet corpus immobilis exi
stens per se Mota autem per accidens
Anima sicut in omnibus deficit a vir
tute dei Ita virtus eius motiua
deficit a virtute diuina Dicendum ad
primum quod supposito philosophorum est falsum In
omni enim motu necesse est quod primum mo
uens sit immobile sed motus illud
vnde Augustinus super genesim 8 in capitulo sic
genesi ad litteram non mouetur
quod per loci spacia non distenditur
Cumque autem per loci spacia di
stenditur est corpus Et per hoc quod
quod anima per locum moueri non potest
si corpus esse non credatur Ad
dicendum quod aliquis habet ab aliquo motus
motus quorum duo faciunt ad pro
positum Vnus sed sic forma habet

In subiecto Et motus sed id quod
mouetur Vos sicut effectus a causa
efficiente et motus habetur a motore
imobili et non dat quod non habet
Ad aliud dicendum quod motus est effec
tus quod effluit de motore imobili
sed non oportet hoc omne quod sit in motore ut
in subiecto sed ab ipso effluit sicut a causa
efficiente Ad aliud dicendum quod in libro
non mouet anima sed corpus ut patet in
primo de anima Ora aut est in hoc tamen
mouens Et sunt hec verba eius animam
misereri plus est et sic si diceremus animam
texere vel edificare Melius enim for
te est animam non misereri sed hominem
per animam Hoc aut pro tanquam motu
illa existente sed aliquando quidem usque
ad ipsam aliquando vero ab ipsa ut sen
sus ab obiectis est ad animam Re
miscentia vero ab anima ut motus qui sunt
in sensibilibus organis et quietes
Ad aliud dicendum Et quidem anima
est in corpore non sed motum localem
per se Cum vero coniuncta est a corpore
tunc de ipsa videtur dicendum quod de ange
lis dictum est Ad auctoritatem dionisii
dicendum quod dionisius simbolice
loquitur referens proprietates corporalium
in spiritualia Et ideo distinguit mo
tus intellectus secundum intellectus intellectus
Vnde super intellectum quod est primum me
dium et finis dicit esse intellectum
tenllare Et hoc tamen est deus sed
super intellectualia illa in quibus intel
ligentia in uno accipit primum in
telligendi Aliud et reflectitur de
illo in primum ut in fine dicit
motum obliquum seu reflexum esse
Sic enim venimus a deo in creatu
turis et ab illo reflectamur
in deum enim vero intellectus procedit
de creatura in creaturam et decurrit in
deum ille dicitur motus tortus Ipse non
loquitur nisi de motu divino siue
per hominis siue per angeli et ille
per hoc deum aut ut primum medium ut
medium et finem et non egreditur ex
ipsum aut sed ipsum ut primum et fini
tum et tunc egreditur in medio pertingens
ad creaturam et tunc quasi linea egredi
ens facit punctum in angulo reflexo
aut sed ipsum ut finem tamen et est
ut puncta diuisa vero motus non
aut per eum hoc ut primum tamen quia
ille motus non est diuinus sed sic
ponitur in creaturis Et hic est etiam
causa quare non sit nisi 3 motus intelli
gentie diuine

Consequenter tractande sunt reliquie

due diffinitiones scilicet Senece et
Alexandri in libro de motu cordis Quarum
prima de prima hoc scilicet illa est spiritus
intellectualis et eciam scilicet dicitur in
tualis enim anima magis habeat per
totum diffiniri ut dicit Augustinus
Item quod dicitur ad beatitudinem in se
et in corpore ordinatus non videtur esse
verum quia ut dicit Boecius beatitudo est
status omnium bonorum aggregatione
perfectus tamen status non per se
corporis Similiter obicitur quod 2m
de hoc quod dicitur 2a relacione Queritur
enim quid dicitur ibi 2a relacione
Si forte dicatur quod angelus prima
relacione et hoc relacione 2a prop
videtur non esse verum quia eciam intelle
ctuales sunt inmediate ab eo
sicut angeli Vnde plus in fine
primi ethicorum felicitate fine
et perfectum ponimus vbique et
omnino Si aut ita beatus dicatur

Vivencium quibus beatus existit beatos
aut ita homines et angelos sed di
cimus Ex hoc arguitur quod homo et angeli
capaces beatitudinis una ratione
beatitudo aut est secundum descensum illu
minacionum a primo in naturam racionale
Preterea cum anima sit perfectio
quedam corporis cuiusdam et in omnibus vi
anima debet diffiniri in comparacione ad
corpus suum et nulla harum dif
finicionum facit mencionem de corpore
organico secundum quod est organica in
illa damascheni etc at hoc
sit inconveniens patet explicite via prima
est ex 2o de anima quod secundum quasdam
diffiniciones non contingit cognoscere acci
dentia sed neque coniecturam facile
de illis manifestum est quod dyalectice di
cuntur et vane Prima autem
diffiniciones proprie passiones cognosci non
possunt sed modi sentiendi et ima
ginandi et huiusmodi ergo videtur quod vane
sunt et tuscendentes cum per ipsas non
possit concludi scientia de anima Tercia est
quam ponit commentator in 2o de anima
de Celo quod argumentatur solum
dicere quale quid anima sit de
susceptibili aut corpore nichil ad nostrum
derivatum est tamquam contingens sit
secundum pitagoricas fabulas animas
quaslibet ingredi quodlibet corpus videtur
aut unumquodque propriam habere formam
et speciem Et tangitur hoc quod pita
goras dixit quod anima hominis in
traret corpus bruti et rediret
et hoc est inconveniens quia secundum naturam
unamquamque materia habet determinatam
formam et speciem Quarta ratio ponitur
alibi in primo de anima de Celo ad
dicitur Est sicut aliquis dicat tecto
nicam inducere tibiciens quia oportet
arte uti organis naturam oportet corpore

hoc est quod diffiniciones autem non faciunt
mencionem de corpore Tercia quia cum ars
imitatur naturam sicut ars mechanica
utitur propriis organis hoc est instrumentis
ut faber malleo et non scutello
ita quelibet anima habet sibi corpus suum et quod
non dicitur naturam illius corporis faciunt
sicut illud quod dicitur artifices vig artis
inducere in opere suo instrumentum alterius
artis Sicut si tibicines hoc est mu
sici cum vellent tibiis canere indu
cerent tectonicam hoc est instrumentum edi
ficatorie Solucio dicendum quod ille
due diffiniciones date sunt de anima
in comparacione ad optimum Et quia hoc anima
percipit sine corpore propter hoc non faciunt
mencionem de corpore Ad primum dicendum
quod anima exuta de corpore magis
habebit actum intellectivum quam coniuncta
Sicut in corpore ipsa anima magis
attinget per intellectum Anima enim
simplicior est quam coniuncta Et quia illi philosophi
considerant animam secundum propriam comparacionem
ad felicitatem diffiniunt eam potius
per intellectum quam per racionale Ad aliud
dicendum quod beatitudo accipitur dupliciter in
pria seu ut perfecta et imperfecta
Perfecta que aufert penam et culpam
et hanc recipit anima secundum se quando est
separata Imperfecta est que tollit culpam
sed non omnem penam et hanc recipit
in corpore coniuncta Boecius autem diffinit
animam secundum quod est in ultimo et optimo statu
Sed beatitudo que est via magis proprie dicitur
felicitas secundum quod dicit philosophus quod feli
citas est actus anime qui est secundum vir
tutem perfectam Ad aliud dicendum quod 2a
relacio accipitur ibi pro cognicione dei per
speculum hoc enim cognicio est anime naturalis
Prima vero relacio est accepcio cognicionis dei
in ipso deo et hec equalis angelorum
ubi anima habebit illa in comparacione a corpore
Ad ultimum dicendum quod peccatum est in
diffinicionibus illis si anima considerantur a

XXI

Predictis phus i coparacone
ad corra tenuit aut gsidat ab
eis ad btitudine ordinata h
que modo corpus e magis ipedi
ens qz pmouens 7 io phi ysti d
qualite corpis no fatiut mencio

Consequenter atte
dendu ad ipsas

diffinicoes ones in qs tam qsi
danda sut p moris pm e de tbus
diffinicoibus qs ipe pot · 2m est
quar vna illas sit pum qd e
medium in demacon · 7 alia co
demandi tm pm que modum
p diffinicoes gtingit cognosce actua
aie 7 ita no esse dyacas 7 va
nas Circa pmu qrit tam
pmu e d dion faciete cognosce
sbam aie 2m e q ipa est
endelechia ul actus corpis 3m
de diffinicoem faciete cognosce sba
eius put ipa na corpis orga
nici Ponitr it diffioes aime
q ponitr 2o d aia i pho vbi
dt phus aia e pmus actus
corpis phici vita poa hntis
hmoi aut e qdcuqz organicu
Queritr go p° Quo aia sit
actus corpis 2o quo pmus est
3o quo phici corpis 4to quo
poa vita hntis 7to quo hoc
e qdcuqz organicu Vtz hc sit
de diffinicoem Ad pmu
sic procedit Quicta i vto d
natibus q aia e pfectio pa
corpis phici gtis vir q pfectio
7 actus idem st Dt enim ita
Augus i li d aia Endelechia
enim in gto actum ul pfectione
signat in latio Sz vir q aia
no sit pfectio Qus enim pfecto
funda i pfto ut hz 9 nisi i do

Go si aia sit pfectio no hebit
esse nisi i illo cuius e pfectio · hc
aut no queit anime roali go
male poir ut diffinitiu ipius
aie pbacio pme e q p ron
pfectios Pfectio em e alicuius
pfectio no aut nisi pfci Et ita
pz q no hz esse nisi i illo Sz sba
le e ci pfectoz esse sic omi ille
pfectio sbale e · cuius cadit diffioc
Item phus dt i 2mo mete
ta jo q forme q st pfectos na
les sic sit in ma q no pcedit
cam nec sequitr ipam tpe Si
ir aia sit pfectio naulis corpis
vir q ipa pm nullam pu ptem
sepabilis sit a ma qd fm e
Preterea Quicqd sbale e alicui
sn illo no e esse ipius sz qt
quid diffinitiu e alicui sbale e
ei go sn eo no erit esse ipius
Sz aie diffinitiu e pfectoz corpis
esse go sn eo nd erit esse ipius
anime 7 ita aia no erit u sit p
fectio corpis Si forte dicatr
q hc no e gnce omi aie Iticus
hc corrigit textu aristotelis d ibs
Si aliquid gne e oi aie oz di
ce erit itaqz phici corpis actus
Preterea pfectio no vir esse bn
positum i diffioe · Dt em Quicna
q qda pfectio rei e extrinseca
Quedam aut intrinseca Extrinseca pt
faber lignarius e pfectio do
mus 7 nauis Intrinseca vo ut
forma domus 7 forma nauis
Sile i qrto mete distinguitr
pfcm 7 inpfcm multis mois
go vir i diffinicoem aie no
debe poi nisi determinate Item
Quicqd e diffinitiu alicuius
dt omi pti diffiniti go si aia

Est pfectio ut actus corporis tc
qz pls ig cit actus alicuius corporis
Cum g'm dt phus d lia stz qz
intellectus nullius corporis e actus izz
Preterea dt phus v' venat
istaz diffinitoz Sit dicamus ee
qddā genus corp q sit sbā hui'
aut aliud qd sit mā qd si se
no ē h' aliquid Altum aut for
ma z species fm quā dr h' aliq'
z zm qd ē gpositud ex ips Est
aut mā q po^a Species vo endel
chia .i. actus Cū go fm eūd aīa
sit forma queāe no dt aīa e
forma pima potius qz aīa est
actus pimus Pretea obicit
Greg cōa h' qz dr aīa endel
chia ul actus siue forma sic ut
species separati susceptiua e gorp
aīa separatum suscept' cōtra go
aīa no ō spes ul actus pima
pz p Boe' d li de tinte vbi d'
forme sōm esse no pnt Na
qd cete forme a separat s'cto
acutib' sut no ita actum sus
cipit i eo qz mā sbi sbta e
Vitas 2e het' ex h' qz hitus
vtutud z sciarud Sitr aut z
malar dispoui i errore et
vitio st i aīa pst pt h' qz st
i corpore Pretā cū aīa sit
vis z poa qddā q opat' i or
ganiz corpis vi' potius debē
diffiniti p no' vtutis ul poe
qz p no' actus Pretēa actus
z pfectio videt' hre quadam
drām Sic em oīs motus e
a mouete ita actus ab agēte
vi' esse desinens ees actud
ad j z no ad opari Tuc em
vide' actus pfrm esse dicere
Pfectio aut id a qo nomiat

Sicut expsse innuit phus ii^o me
tēe d' qz forma e sbā si quod
mā sit po^a e h' aliquid go vi'
qz actus no bū gopma' p pfroz
Est em actus esse qd e a pfroe
i eo qd ē pfrm Pretā obicit
Gregus qz oīe qd diffinit' ab
optimo sui dz diffiniri Cū igr
aīa diffinit' ab aple dz diffiri
ab aīa roli Ipe aut diffinit ab
infimo qd ē pt vegetis Vitas
pme acti' ab Aple i 2o d' aīa
v dicit qz appellad a fine in
stud est A quo po' no' noie e
dari diffinicoz qz diffio ē ipig
nois ut Aples i po z 6 to
to z Idem em ē noie wdt
diffinicōn id Cū aut ipse dif
finiat ab aīa vegel' aīaz pz
i pri^o 2i d'aīa vbi venā' dif
finicōz gra istus mbri qd ē
po vitam huius Vita dicimus
alimētud z nutrimtud Item nl
dam equiuc' d' spebus actus ē dif
finitus ipius Actus equioce dicit
d' vegel' sesli z roli go no pt
esse diffinitus aīe Vitatis pme
e i 6 to toz-zaz aut exposse
dt auicis i Comto d' aīa Ite
dt Gregus qz Arists aīam endel
chiam dixs illorz gcordat cū
hys qui gltez ea esse dicunt q
vi' qz aīa si sit actus qz sit q
litas Item Greg dt Cū s
Arlez oz qz nz sit cor' tnq
sit aīa necē corpus sit aīa h'
aut ē i gruis Ptea h' eo
vi' p ratm Quectuz em sensē
diffiniut vnu no ē sn alio
Aīa z corpus semicem diffiniut
ut dt Arl' go vnu diffino
ē sn alio Cū aut corpus diffi
niat aīam pz i ista diffinitone

Q vo aia corpus pz ex isto libro
2o lz n corpus no sit olim tn
organicu q nisi organicu aia
e actus diffinit ad id q e or
ganicu et ita ibi e i utroq u
troruq tminis uti ut dt phus
Solo dm sm sufficiata
ab angelis q sbali dra aie
et angeli e in hc q aia relata
ad corpus ut actus angeli at no
Et io dius sbale e aie q sit
actus corpis s tn ad id qd e aia
tue pt qs ri duobus modis sz
sm e q3 lz i se et no diffi
in qparaco ad corp s diffi
h3 Et hc p tato de eiac
qr qda spes aie pt qsri et ee
sn corie Et io dt Auic i qto
de nalibus q hc nomen aia no
e nomen eius ex eius pura
nec puti i q3 qtinet Et ideo
aia diffinitur sic diffinitur
ab ore no assignatur esse cuius
n s q e pnm emanandi a se
affectos qlle sit no vnius moi
et sit voluntate Et assignat ee
eius ex hc q h3 aliud actus qd
tn acus v3 ad eius eius essentia
et ad cognoscendu quid sit Et dt
Auicena Sicut dus Fortasse n
dicimus id qd mouz motor
e nec tn scimus pp id esse eius
huius motoris quid sit Et ideo
Auicena q sit motor dicit dicit
sz pos spectare hac qd e mo
uens ut pos sua esse Et ita
aia dicit pt diffiniri sz s q e
aia et actus corpis Et s q e sba
qda qteta s separatam i puto
sbe Ad ad pmu
et 2m q pfectio et actus s colme
tatos eo sit et si aliqs sunt diu

Illa insf onde Ad ad 3m q q e
forma q pfectio dicitur e tn forma
et n sba p se cong i puto sbe
sic sit sbales fore elemtor ror
pm qmixtorum tn ut mineralia
et forme aliqs quorunda qxtorum
sic fore vegelis et sslbs q no
sit sbe n qz faciunt et qstituunt sbam
i plantis et brutis Neqz aliqs pse
sit i puto sbe Cuius aut sit fore
q sit sbe utiqz no utt Hac i Co
mto sic puta Et ille sit pfectores
q sm sbale no fundatur i pfo
3m q hc e ven sm q e pfectio
sbe rei pfruens utz eo phus
Ad ad 3m q dicit ibi corpus
aiam isle Ad aliud dr q
sic pz eo pdcis motor aptatur due
diffinicos Vna s q e motor aia
sm sbam sua sm q e pse i p
dicamto sbe ut spes puti Et
quiteqz e diffinitur eius hc mo
sn lz no pt esse et hc ignorant
Themistius et Allexr q pp id uoz
sbam destrui dixerunt eius corre
Ad aliud 3m dz due
Ros sit quare no determinat pfectio
Vna e q qda aia ut ronalis
sm quanda pte sui e pfectio
corpis extrinseca ab eo. h vo no
e qmixta orno corpis Cuius at
e ut intrinseca et organo quieta
ut vegelis et scasibus Et ita
cu pfectorum vtraqz no dicat aia
sm utruqz modi ale no de
buit i dicon ad altum modorum
determinari. Na io e qrania no
e tn pfectio corpis ut fora
s etia ut motor et efficiens opo
in aiaticorpis Ad aliud
3m q dz e io quare melius
dr actus ul pfectio q forma
Quarum ua e qr for pp s uale

Anima Melius dicitur actus vel perfectio quam forma

Uhicam e illa q hz esse i hac ma
7 no pt ee sine illa / pfectio at
queda bu pt ee scd pfectio scdm
sua form sicut nauta sit naui
Cu igit aia scdm aliquid sui pte
repet quenit magis ei scdm omes
sui pte dici pfecto q forma
Za e qr fora dt gparacoz ad id
qd remotissimu e a qplemto h
e ad potez mie Pfectio at dit
gparacoz ad rem pfcam no tm
i mia s i oibg que reqrunt ad
pfcoz rei Sic phus dt q pfcm
e cui nl deest Et ruite a q p
fectio dt gparacoz ad re pfcam
no tm i ma s i oibg q reqrunt
ad pfcoz rei sic ex q manat
actos qr pfectio e respcu spei Et
tu pt aia appe ad corpg melg
dr pfectio q forma Ad 2d
dd m q q l spes aie e actus
corpis Aia eni iolis hz i se po
vegetatiuz 7 sensitiuz s q ex pa e
actus corpis ipa eni Sic eni
tgoniu e in tetgano po 7 no
p esse pprim Sic vegetiu 7 sensitiu
sunt in iol po a no huna ee
spei n iolis aie No tn oz q sic
iolis aia e actus corpis 7 glz po
eius sit affixa organo Et io d
phus Quasda ptes aie m p
hibet separi pp d q nullius cor
poris sunt actus h e nullus ptis
corpis Et io alibi dt q d intel
tu aliud e qz d vegetiuo 7 sensitiuo
Vegetiuis eni 7 sensitiuis aie q bi
p spem sit pprie ptes quiqunt
organo Vegetiui aut 7 sensitiui
no sit i iole ut spes s ut po
7 h infra pbabit Vn i hr
decepti sit ipi Quor pimus e Cor
Auroio q dt q h dno p kuz 7

Costinus aptam aie Qd pz no ee
vm nisi pone q i hoie tres essent
pfectiones qd impole e qr scdm p
fectos duit pfcta Vn si 3o pfcos
essent in hoie vegetlis sensitlis et
iolis no esst hd vnus Ptea
s phm h no eez aia Qua n
scdm phm e vnies ptes diuisas
no diuisa i ptibg pluribg Et io
pz q aia vegetlis in plantis est p
fcio corpis plantaz a q e esse
7 io plante toponis cis Et p
eund rom quez aia sensitlis e i bte
7 aia iolis in hoie Et pz q
diffio quius p vna rom queit
spebg no e aut vere q p cad
dicm ghat ita q fiat quibz
tu qualz spe Sic eni diffinio
qnus ptinpe a spebg qr pt o
portet q diuisarum sperz dicta
esst vna ultimo gpadata qd est
impole / Alij dixunt q vegetl
7 sensitlis st imete pfcos corl
tui vnunt Sz iolis e pfectio
mediata eo q no n mediatibz
vegetli 7 sensibili quugit corpi Sz
si ita esst tnc oz q id a q o dr
ho 7 qd dat ee 7 spez et tez
ei no esst imediatus actus / qd
esst cm tota phiam 7 cm roz
Quia n l e ita immetu rei
sic id a quo e 7 pfectio spica
h aut i hoie no e vegetle
nc sensibile s iocinale Alij aut
dixunt q dux e pfectio alicg
sz p messe ut actus Vel p ince
tm Vn vegelis 7 sensibilis isst
ut actus Ronal aut i e tm
ut actus Ptea q ad pt sit
rei pfectio subalis 7 no sit a
ctus eius e gcede oppota gdica

Contra totam phiam

Contra totam philosophiam

Commentator deceptus

Primus enim perfectio materie vel tri aut non inest ut actus substantialis aut ut accidens. Constat autem quod non ut accidens; ergo inest ut actus substantialis. Et propter hoc alii doctores intuentes volentes evadere dixerunt duplicem esse intellectum scilicet practicum et theoricum. Practicus autem est movens in motu progressivo. Theoricus autem contemplativus est veritatis. Et ideo cum motus progressivus non compleatur sine motu organorum, videtur ille uti corpore ut organo et esse actus corporis. Huiusmodi etiam dicitur secundum quaedam opera sua scilicet loquendi, docendi, esse, movere linguam, interpretationem vocum. Alius autem intellectus qui theoricus est nullius est corporis actus. Sed prius hoc nihil esse. Esse enim aliquam potentiam actum corporis est habere situm in corporeo organo et determinari ad illud ita quod non operetur extra illud. Sicut visus determinatur ad nervum opticum oculi. Et auditus ad nervum qui expanditur in cartilagine auris. Si igitur practicus intellectus actus est oportebit ipsum habere situm in nervis motivis. Cum igitur ipsius sit accipere species et formas appetitivi et operabilis, sequitur quod huiusmodi non accipiet aliquas nisi quae sunt de natura organi sui. Ergo non omnes accipiet, quod impossibile est, quod videns omne appetitivum et operabile extenditur accedat ad conditionem illorum nervorum. Si forte dicatur quod practicus intellectus non potest dici actus secundum tamen ideo dicitur actus corporis quia utitur corpore. Contra: hoc est quod actus non est perfectio nisi sit actus primus qui dat et facit esse quemadmodum dicit Philosophus quod si oculus esset animal visus esset anima eius. Si igitur intellectus practicus sit actus, hoc non erit ab uti sed potius a determinatione ad organum cui dicitur esse inesse.

Praeterea si intellectus practicus utitur corpore in movendo, ergo et theoricus in considerando. Non enim sine cogitativa naturali quae non abstrahit a sensibus. Et ita theoricus erit actus corporis sicut et practicus. Unde hiis omnibus opinionibus improbatis standum est solutioni primae. Ad aliud dicendum ut patet per praedicta. Ad aliud dicitur quod est endelechia sive perfectio et hoc secundum se non potest esse subiectum actuum vel et thus est anima et intellectus quod Aristoteles tangit certus. Ad aliud dicendum quod potentia est duobus modis diffinita scilicet activa et passiva. Activa enim principium transmutationis in aliud est secundum quod est aliud. Passiva vero est principium transmutationis ex alio secundum quod est aliud ut in quinto Metaphysicae. Similiter et vis dupliciter est secundum eundem modum et utraque invenitur in anima in partibus suis. Est enim una scilicet sensus et potentia intellectus potentia receptiva quae potentia determinatur passiva secundum intellectum concupiscentia et voluntate. Et sic quaedam aliae sunt potentiae activae. Cum ergo non potentia et vis sive virtus non conveniant animae per unum modum sed aequivoce non potest diffiniri ab ipsa. Et hoc est quod dicitur in sexto de animalibus. Similiter potest assignari ratio eiusdem quod potentia a materia vel forma tenetur et principaliter potentia ad opera. Et ideo potentia et vis sive virtus est de consequentibus esse. Et propter hoc cum anima diffiniatur secundum quod est actus primus faciens esse non poterat diffiniri a nobis per potentiam. Ad aliud dicendum quod actus duobus modis dicitur secundum proprietatem nominis scilicet secundum id quod actum est ab efficiente per motum et transmutationem naturae. Et forma ultima in natura dicitur actus et ad similitudinem huius in artificialibus dicitur forma artificialis actus. Dicitur

Etiam actus id quod actu est a forma in materia et composito et hec est esse
Primo ergo non dicitur anima hic esse actus
corporis tamen modo innuitur in verbo philosophi
videtur quod forma est secundum quam est
hoc aliquid **Ad aliud** dicendum
cum Commentator supponit quoddam secundum Aristotelem
enim in verbo illo non querit ve
getabilibus anime sed id quod quærit
anime secundum suum genus a quo diffinitio
anima possit diffiniri Ille autem
est primum quod est vegetabile Ille enim est
in omni anima non autem sensibile ut intellectuale
Etiam quod dicit Aristoteles quod a fine summe
de sunt diffinitiones et nomina sed
intelligendum est cum summenda sunt
ab ultimo perfectivo quod hoc est finis
Sed hoc aliter sumitur in genere secundum naturam
generis aliter in specie secundum naturam speciei
Et cum hic diffiniatur anima secundum naturam
generis non debet a rationali diffiniri quod hec
est una suarum specierum **Ad aliud**
patet solutio per predicta Non enim bene
exponit Commentator dicens actum sive
equivoce Et hec est ratio quod sunt rationale
ut potentiam non ut animam cum tamen
hoc multum dicat ut inferius probabitur
Ad aliud dicendum cum Commentator supponit
quod Aristoteles appellat ibi actum secundum genus
suum Est enim quidam actus accidentalis
et quidam substantialis Et ille utrumque
infert a quanto accidentalis et substantialis qui
est diversa sumptio in equale parte unum
patet quod Commentator non sufficienter distinguit
ut secundum veritatem Aristoteles procedit **Ad aliud**
patet solutio per predicta in primo dubitationibus
Ad ultimum dicendum quod anima ut anima
diffinitur ad corpus et cetera sed non
anima ut est substantia constituta in proprio
specie ut prius dictum est Et ideo
sequitur quod secundum aliquam speciem sui anima
non separetur a corpore in et

Secundo queritur
quomodo anima est actus primus
et arguitur contra philosophum qui sit sciencia et
considerare et sompnus et vigilia videtur
enim secundum illa contra quod esse actum primum
et secundum dicat omni forme tam substantiali
quam accidentali set non videtur esse proprium
anime eo quod dicat huius qui sit ex
genere eius **Item** tunc secunda
que inveniuntur in singulis non sunt de
diffinitione naturali Diffinitiones enim
naturales dantur per formam et materiam
vel per efficientem et materiam Sicut in
quarto methororum est diffinitio digestionis
cum digestio est opus a naturali et proprio
calore ex contrariantibus passionibus
naturalibus ut proprius calor efficiens
est contrariantes passiones in materia Cum
ergo in ista diffinitione sit tunc secunda
que tamen huius qui sit de genere anime
sed huius qui sit ex genere eius
convenit videtur ipsa esse dyatta et
vana **Item** per contra videtur quod actus
secundus qui est operatio non semper impedit hoc
nec non videtur esse verum de potentiis anime
vita enim semper influit vel attrahendo
nutrimentum vel digerendo vel
distribuendo ad membra Et hoc
patet per Avicennam in sexto de naturalibus
Virtutes autem mittia ex viribus anime
vegetabilis operantur omni tempore vite
sive quod dicit permansit extra
suas operationes alioquin cessant unum
Cum autem sint distincta vere et
actualia non essent unum **Item**
scientia et corpus simul figura ens sic
et incidens sed tamen semper tempore
in anima autem proprie secundum hunc
actum in opere non videntur
consequi semper tempore sed simul esse tunc
ergo non videtur esse similitudo
Preterea contra illa qui sit sompnus et vigilia

Non videntia valet Utrumque enim
horum ut dicitur libro de sensu et viso est passio
quedam ad partem sensibilem pertinens et
ita neutrum habebit similitudinem cum
actu primo **Item** anima dicitur animalis prin-
cipium est omnium operum ergo si iste
modus sit 2 actus vel ita ipsa esse
actus secundus sicut actus primus

Item actus primus et actus 2us habent
ordinem inter se sed sed ergo et 2us est sine
corpore actus primus non erit corporis
Sed actus 2us anime videlicet est intelligere
et intelligere quod est actus sine corpore ergo
anima intellectiva non erit actus primus corporis
Et corpus humanum non habebit aliquo modo
actum primum quod quidem non probatum est Sed non
dicitur quod actus primus et 2us non habent talem
ordinem quod si unus sit in corpore quod
ceteri et alius Contra hoc est quod dicit philosophus
in 6to de animalibus hystoriis verbis Cum
opera principiorum fuerint corporalia non potest ea
producta sine corpore esse Ubi gratia quia
ambulatio non potest esse sine pedibus
Ex hoc arguitur quod si opus corporale est
principium corporis erit corporis actus et cetera
Preterea ut dicit philosophus Sompnus
est immobilitas sensuum quam vigilia vero
solo quadam conveniunt ergo videtur quod anima
potest esse primus actus sit tamen immobilis
Et hoc contra omnes philosophos qui diffiniunt
eam per motum secundum locum **Solucio**
Dicendum cum philosopho quod anima est actus primus
et non actus 2us Actus enim primus est
quod dat esse et speciem et forma ei cum actu
Actus vero 2us qui est principium operum est
non ipsa opera Et ideo quidam decepti sunt
dicentes animam esse actum primum secundum
quod est forma et principium dans esse et
eamdem vero actum 2um prout est principium
efficiens operum Efficiens enim non
quod est actus suus Et hoc exemplum philosophi
innuit quod ipsa opera est actus 2us Et
ideo dicit Avicenna 6 de naturalibus quod per-
fectio prima est per quam species

species in effectu perfecto perfectio autem
2a est aliquid ex eis quod consequuntur specierum
rei aut ex actionibus eius aut ex pa-
ssionibus sicut incidere est ipsius ensis
Et sicut cognoscere et cogitare sunt motus
hominis quia hoc est speciei constitutivum per speciem
Primum enim est quo posito non necesse est
sequentia ponere 2um autem non potest sine
primo Unde opera non possunt sine substantia operan-
te Et propter hoc est de perfectionibus 2is
Et ideo decepti sunt Commentatores dicentes de
actu primo et 2o quod actus 2us est forma
a qua egreditur actio primus autem
forma quod est perfectio rei 2a enim actus
potius est perfectio quanti sunt speciei constitute
quam ipsa forma **Ad primum** ergo
dicendum quod similitudo actus primi et 2i con-
venit in formis actibus sed non
oportet sint in eis actus primus et 2us Actus
enim ut perfectio est ut est forma dans
esse vel primum esse datum ab ea
Hec autem forma non est nisi illa que
determinat et finit potentiam materie Talis
autem non est forma actualis et ideo
ipsa non facit esse nisi secundum quid Et
huius similitudo est in numeris Potentiam enim
quantitatis que in genere est indeterminata non
finit et determinat quodque forma
Sed dicta substantialis constitutiva specierum
tum. Huius etiam similitudo est in quantitatibus
in quibus motus substantia finita sunt
secundum speciem et qualitatem quia talia qualitate
tate specialem sequitur quam speciem materie
relinquunt infinitum dimensio vero infi-
nita manet secundum speciem quia licet
sicut qualitates finita in specie
ut in tempore. Hec tamen quantitas actualis
est que nunquam complet et finit potentiam
sed per substantiam. Nec approbo
solutionem quorumdam qui dicunt habet
duos actus primi et 2i omnium formarum
tam specialium quam actualium quorumdam Simul
quod prius specialis quia forma specialis non
habet quoniam Et ideo non denotatur per agentem

Nec etiam ab alia pot impediri ab
ope fforma aut actualis licz quin
activum vel passivum cui passo dico
agens approximatur per tactum necesse
est agere in ipsum et non potest agere Cum
enim excellit necesse est simul capi
Si vero est equale necesse est simul
misceri Unde forma actualis propter est
sic comparare et nunquam sic sicut patet
aut hoc esse falsum per predicta et non
facit ad propositum Preterea non omnis
forma actualis est quin Preterea
forma actualis que licz quin non necessario
est activa vel passiva sicut vel sic
quod albedo enim et nigredo non
agunt neque patiuntur ab invicem
etiam si contingat sic Ad aliud
dicendum quod actus sive opus est secundum nomen
suum actio erit forma inducta
ab efficiente super materiam et est proprie
diffinitio naturalis Ad extra dicit philosophus
dicendum quod non ponitur in contra pluribus
et non nisi in hiis que sunt aliquo modo
ab anima Scientia enim et consimilia sunt
secundum intellectum speculativum et scientia est
facientis ipsum actu Consimiliter autem
est opus eius sic quod in actu existit
Sompnus autem et vigilia sunt quedam
primum sensitivum ut dicit philosophus et in
sompno ligata est virtus sensitiva ab actu
exteriori Nichilominus tamen virtus sensitiva
organum constituit inesse et est actus
primus Vigilia autem est comparatio
sensuum in actibus exterioribus et est
actus secundus Similiter figura ensis est
illa que inducta est in ferrum ab
artifice que dat esse et rationem ensis
quia in artificialibus figura dat esse
et rationem Incidere autem est ut actus
consequens speciem constitutam Unde
figura ensis prius fuit in anima artifi
cis et producta postea per materiam
ensis per intellectum dirigentem et mo
ventem ad opus Ad aliud

dicendum quod potentias et perfectiones de actu
secundo et primo non attenditur in re sed secundum
naturam Prius enim est secundum naturam esse quam
operatio eius quod est Et secundum hunc
modum dicitur actus primus et secundus Nichilomi
nus tamen hoc argumentum procedit ex prima intel
ligentia littere philosophi Non enim intendit
dicere quod in quolibet instanti vir
tus agat licet forte hoc verum sit
Sed intendit quod in vita individui
intrinseca non habet tempus determinatum
in quo tamen agat sic augmentativa
que non agit nisi ad perfectum statum
magnitudinis secundum longitudinem personis
Generativa autem per duos septe
nos incipit perfecte maturare ge
nerativa ad robur nec Sed nutritiva
semper mittit Et propter hoc animata tamen diu
vivunt quamdiu erit virtus nutritiva
Ex ignorantia tamen huius Commentator
contrarius est dicere quod nutritiva in quibus
dam animalibus non semper mittit Unde
dicit quod hoc verum est quod dicit philosophus de
communi et non de nutritiva nisi for
te in quibusdam animalibus ad tempus
ut sunt rane magne manentes
in lapidibus in hyeme et non
thezaurizantes cibum Sic et que
operantes Ad aliud patet solutio
per predicta / Ad aliud dicendum
quod non in omnibus est similitudo sed
debet accipi pluralitas ut est explana
nata in exemplis Ad aliud
dicendum quod si anima celi accipiatur
ut anima tunc erit actus corporis
a qua emanant virtutes quedam
affixe organis et quedam non
affixe Et quod hoc non potest intelligi
infra ostendetur Et si accipiatur ut actus
corporis habebit quasdam operationes que non
sunt in corpore que exeduntur a
potentiis que sunt affixe organis Ergo scilicet
aut habebit que sunt in corpore et ille
exeduntur a potentia non affixa organo

Et penes hanc diffinicionem ponuntur
multe ibi phus in 1° de animalibus
Ad ultimum dicendum quod pulcritudo non
attenditur in hoc quod sompnus est causa de
nobilitatis sed in hoc quod sensus de sono
est faciens esse tunc In vigilia autem
operantur ad opera Vel potest dici
quod licet sompnus et vigilia sunt passiones
communes sensitivi principaliter tamen ut habetur de sompno
et vigilia propter causam sompni consistit
in materialibus embria Causa autem est
continuus fluxus in superiora et ita
sensus in sui generatione primum formaliter consistit
in sompno et conformiter de vigilia

Sexto queritur

Quomodo anima sit actus primus
corporis phisici Videtur enim quod omnis
corporis phisici tamen simplex quam commixti
ex quo communis Et videtur quod sit actus
maxime simplicis scilicet celi Phus
enim assignans causam quare corpus
hominis habet nobiliorem animam dicit quod
corpus hominis magis attendens
est ad equalitatem complexionis Et per
hoc assimulatur corpori superiori Et
ideo animam habet similitudinem anime eius
Ex hoc arguitur quod anima est actus celi et
ita anima est actus corporis phisici simplicis
Item nobilioris perfectibilis
nobilior est perfectio Sed celum est
nobilissimum corpus perfectibile ergo nobilissimam
habet perfectionem Nobilissima
autem perfectio est anima intellectualis
ergo celum habet animam intellectualem
Item hoc probat Averroys
multis rationibus de 12° prime philosophie
dicens quod proximus motor celi
anima est et separata ab intelligentia Item
dicit ibidem quod anima que movet celum
est sicut tamen motum est ibi corpus
generabilis et variabilis Non est spoliata
a materia tamen quo ad celum est
sicut quo ad animam nostram ad nos tamen
est ut intelligat aliquod sed

commixta materie Et ideo sue estimaciones
et eius ymaginaciones ...
que videntur imaginatives sic sunt virtutes
activus in nobis ergo non sunt
corpus **Item** ibidem Celum movetur
animam et anima est comprehensiva principii
sui motus et in illa anima renovantur
ymaginaciones et voluntates et ipsa
estimat sic hec apprehensio rerum
variabilium principium et voluntate
essendi et ipsa est perfectio corporis
celi et eius forma Non autem tamen
sicut Averroys hoc est per naturalis quam
motus circularis tunc movetur celum
ut a loco non naturali ut a situ non
naturali fuga naturali ab ipso Dicit autem
fuga naturalis ab aliquo non potest esse
fuga naturalis ad ipsum Motus autem
circularis separat ab omni puncto
et relinquit ipsum sic fiat in omnibus
punctis et non fugit ab aliquo
ad quem per eam non redeat ergo
motus circularis non est naturalis Oportet
ergo quod sit ab aliquo proposito phus
Hoc autem est ut intelligentia pura
separata eius illa sic super totum
...quod non variatur ut renovetur in
partibus eius quam motus celi non
est renovatus in partibus quod fit est
Cum motus non videtur aliud esse
quam renovatio situs in partibus ergo oportet
quod sit ab anima tamquam a motore proximo
Anima enim habet imaginativam et
estimatam principium et appetitum
quomodo illa per motum partium in diversis
situs partibus et ita est actus celi quod
est corpus simplex phisicum **Item**
Averroys super 2° de celo et super 12°
methaphisice proposuit dicit quod celum habet animam
sed diversificatur ab Avicenna quia hic
quod dicit quod anima hominis habet vegetativam
tamen ut sensum sed est intellectus purus
Si enim haberet vegetativam esset ipsum corpus

Averroys dicit Celum animam habere

Corruptibile eo quod omnes partes vegetative
anime sunt per corruptionem corporis
Sicut nutritiva ad deperditi restau-
rationem Generativa vero propter imperpetuitatem
permanendi in ydemptitate secundum numerum
Sed partes anime sensibiles sunt
ita quod prima est actu cuiuslibet tactus
sine quo anima sensibilis non est
Tactus autem est secundum mutationem primarum
qualitatum activarum et passivarum
que non competit celo Ceteri vero sensus
sunt in organis determinatis que non
videntur esse in corpore celi Vis etiam
apprehensive sensibilis anime scilicet sive
fantasia sit actus motus a sensu
secundum actum factus cum non sit in corpore
celesti sensus non erit in eo fan-
tasia neque tota potentia que sic fan-
tasia esse non potest Et si forte
dicatur quod anima diffinitur tribus
motivo secundum locum et cognitivo et in-
corporeo Unde licet celum sensibilem
animam non habeat secundum partes sensibiles
apprehensivam de
habet tamen sensibilem animam secundum eius partem
motivam eo quod motiva potentia sit pars
sensibilis anime ut dicit philosophus Si-
militer sic dicatur hoc probatur non esse
quia fantasia movet et appetitus
sequens fantasiam Unde cui
forma non inest non potest ei esse
motus progressivus Preterea Cuius
est potentia eius est actus Unde si potentia
movendi in celo esset oportet quod celum
haberet motum progressivum quod a philosopho
in 2o de celo et mundo et a nobis supra
in questione de celis improbatur Reli-
nquitur ergo quod si habet animam illa erit
intellectualis Item probatur hoc
per rationem Omnis enim motor primi
motus ponens in parte sui mobilis et
non in toto est motor distinctus
a natura et necessario tamen Prima probatur quod hoc

Quia in motu locali naturali idem est
motus partis et totius sicut particule
et totius ignis In motu enim locali
movetur et forma substantialis cuiuslibet mobilis
ut probatum est in 8vo metheororum Tunc autem
omnes partes mobilis in actu sint per for-
mam illam omnes partes equaliter se ha-
bent ad motum localem per formam illam
Bor. per ex hoc quod motus celi est a de-
xtra incipiens et regirans per sinistram
si concedatur quod anima est actus corporis
simplicis quod est celum Contra
Anima omnis corporis cuius actus est
anima est organicum ergo si anima est ac-
tus celi ipsum erit organicum Insuper
hoc etiam contra de opinione Orphei qui
dicebat celum plena esse animabus
et precipue aerem Unde dixit animas
auferri in corpora respirationibus ventorum
et ab anima tota per respirationem illa
aut aufertur ab alio quod non est in eo
ergo videtur quod totus mundus et maxime
aer sit plenus animabus Ad hoc
idem Thays philosophus induxit
rationes quod anima est forma simplex et
impartibilis Anima ergo philosophi rude
deat perfectibile anima magis erit per-
fectio corporis similis quam eius quod est
dissimile Et ita anima magis erit a-
ctus aeris vel ignis quam corporis
complexionati Item sic potest obici
Unumquodque movetur ad hoc quod participet
esse divinum inquantum potest Esse autem
divinum est esse perpetuans et quia non
possunt manere in ydemptitate numerali
per generationem moventur ad hoc ut per-
maneant eadem secundum speciem Cum
igitur substantia que elementa vocantur cor-
ruptibilia sint oportet quod revertentur per
generationem non eadem numero sed eadem
specie Cuius autem est actus eius est
potentia et cuius est motus eius est motor
ergo in talibus erit motor per generationem

Et po^a sive vt^g g^riatiua h
aut est aia vegetabil' go tl^ia
hnt aiam vegetabilem Item
nutritiua e qd restauratiō dep
diti d' corte qx^ionato go vbi
e eadē nutritis ibi erit eade po^a
m^i na^a deficiat i nutritis qd' no
qtingit ß i elemtis est eadē ne
cessitas qr p mutua actio^e & pa
ssione deprdut i ptibg go eadē
vtg erit eis go hebut nutritiuā
Ope aut qd' nutrit^r h^z aiam
vegetalem go elemta hnt aiam
vegetalē Item dt phs i 2o d'
aia q^d quid ignis alimtū e
Ignis aut no alit aquā Et ita
vr^r q^ ignis heat vtute nutritiua
Sz cont^a st' rōes phi Pⁱma
si aia e in aere aut i igne
& i quolibet e aia illud facit
esse aiam tuc ignis & aer
erūt aialia Vel dicit^r quare
i mixtis corpibg pot' e facile
at n^o in simplicibg Cuius rō
no pt assignar' Item ut ex eis
dissimilium ptiu pt esse actg ali
cuiu qd' e similiū Aia e dissi
milium ptiū go no erit actg ignis
& aeris q sut corpa simila in
ptibg Veritas pⁱme pz ex hoc
q actus s^i.pe e actg totg & ß
ptes e actg ptiu ut scribit i
2o d'aia Veritas aut 2e pz i eadem
con^e aie Item actg dūsus i
ptibg ß omēs ptes diu^isas no
inest corti simil' i ptibg go si
aia inest acti ut actg eu^s sut
diu^isa i ptib' & aer simil' i ptibg
no inerit acti s^i omēs ptes
Et ita ß aliquas ptes e i aere
& s^i aliqs. ex qd' ignis e
dicē Et eadē rō e d' quolz aliorū
elemtorū Solucio dicēdū q
aia e actg corl' phisici no simpl'
Sz qplexionati Ad pⁱmū go ddm
q phus in loco illo no intēdit di
ce q celū heat aiam q sit cuiusd
rōis cū aia nrā ß q ßm nobi
litatē & dignitatē corpē ifunda^r
etia aie nobiliōr & motor celi
magis plōr ß. q etiā sancti s.
Dionisiq & Grego^g dicit q qn^
to aliqs plg qgregat d' bonita
tibg nalibg q st' esse viue et
sentie rōcinari & intellige tanto i
pssū e ppinquiq pⁱmo pⁱo ui^tis
& motori celestiū Et hc pz p cū
de phus q dt ibidē s. d 8o d'ma^a 2bg
soluent^r pdcam obiectiōr q celū
& aia no qucunt in intellcōne
vite vt cel in intelllcū noi rōnabi
litatis Rōnabilitas eni q e hui
quīt aie hnti duos intellcus
ma^ales. hc aut no e possibile esse
illius intelligentiē eni illi e intelligy
in effcu Intellcūs aut in effcu
no e qstitues aiam q e pts
diffinicōnis aialis Omittit &
sēsus dr & vis q apphendit sen
sibilia ad modū cti di ptinens co
ru & patiēdi ab eis. hc aut
no pt ee illi duo aut intellg
malis dz pt intelligi pt sup ex
positu e d' po^a ppinq & rmo
In qtione de diffinicōne anime
quā pōt Damatheus cui ffiunt
tū quidā q dixerūt soluētes
rōem q celū h^z aiam sic hūi
diffinit^r Et q vis singulz
stelle qferit^r no tm ex se ß
ex intutis sibi qiūctis t hi
ex ppetē ptiu orbis & ex ppinq
etate q fit p motu stelle que
e i spera vna ad stella q est
in spera alia Sz h^ solucio q^o
ad pⁱmā ei^g ptē sz q celū

Uz autem ut hic tractatur de ea ca-
ani apud philosophos est reprobata Ad
aliud dicendum quod perfectio nobilissima
que est corporis complexionati est anima sed non
oportet propter hoc quod sit perfectio corporis
nobilissimi simpliciter sed illius perfectio
est intelligentia hoc modo quo motor est
perfectio mobilis Et hec dico nisi
anima equivoce sumatur Anima huiusmodi
non erit consequenter celum habere animam
sed quicquid de illa anima concluditur in
mea anima nichil valet sed sit quod per hoc ce-
lum sit animalis et quod anima eius potest me-
reri et demereri sicut anima nostra
prout superius in prima parte huius
summe in questione de celis patet
oppositum est Ad aliud dicendum quod per-
fectio nobilissima que est corporis
si volumus salvare auctoritatem tunc
fatemur unum in verbo eius quo
dicit quod omnino comparatio celi ad celum est
sic intellectus activus ad corpus nostrum
Intellectus autem activus in nobis in quo
distinguitur ab intellectu speculativo Quorum
primum est quod activus habet formam que est
principium operis quod possibile est fieri per
voluntatem Speculativus autem habet formam
scibilis secundum quod scibile est causativum
scientie in nobis. Dico autem opus possibile
fieri per voluntatem sive sit opus civi-
litatis sive artis mechanice. Secundum
est quod forma que est in intellectu activo
est operativa rei et per hoc magis dicitur
forma compositionis quam abstractionis eo
quod ipsa quasi ab anima mota in rem derivatur
secundum quod dicit philosophus quod sanitas que est
in egro inducta est a sanitate
que est in anima medici forma vero que est
in intellectu speculativo est a re causata que est
sua causa et ideo magis dicitur forma
abstractionis et separationis a materia et.

Intellectus Activus a speculativo differt in quatuor

appenditur intentione Tertium est
quod sicut omnes actus et operationes sunt par-
ticularia et singularia Et in singula-
ribus circumstantiis loci et temporis et particula-
rium circa quam est opus secundum forma
que est in intellectu activo est considerans
[illegible] particularia Et differt non tan-
tum circa totam materiam circa quam est opus
sed etiam super partes ipsius et super
ordinem partium inter se et ad formam
totius artificiati sicut patet in forma
que est in intellectu architectonici hec enim
primo principaliter circa lignum per materiam
Et post circa partes ligni diversas
ad fundum latera et operculum secundum
ordinem earum ad invicem comparat
Etiam equaliter quoniam materia unitur
sub forma totius sed forma que est
in intellectu speculativo propter hoc est quod universale
de quo est scientia non comparat de materia
et de partibus in quibus diversificatur
tamen secundum [illegible] sed accipit universalia
communes et denudatas a par-
ticularibus et inducentes secundum ipsa
particularia Quartum est quod propter hoc intellectus
activus est movens fluit ab ip-
so virtus et diffinitio mobilita-
tis in organa exequentia motum
Unde ipse non accipit a corpore sed in-
fluit in ipsum Et ideo dicitur motor
corporis secundum auctoritatem Sed intellectus
speculativus non influit aliquid corpori
eo quod ipse non est movens sed est potius
recipiens Unde accipit a corpore
hoc modo accipiens quod inferiores virtu-
tes que affixe sunt organis ut
sensus et imaginatio subserviunt
sibi ut compleatur abstractio universalis
a particulari Dicendum tertio quod Auctor vult
dicere quod primus motor celi per tan-
to dicitur anima eius quia influit ei mo-
tum cognoscens particularia que consequuntur
per motum partium celi et per partes motus

Cognoscens aut no per formā ac
ceptam ab ipso mobili per abstractionē
sed potius per formā compositis ad rē
motā Et si est accepta hoc erit secundum
aliquē modū secundum quē intelligentia sepa
rata et prima movet aliam intelligentiam
inferiorē quietam mobili de bonitatibus
suis influendo ei quas bonita
tes percipit et conservat et attrahit per
motū Et propter hoc quod ille sit prius
secundum partes mobilis et motus Dicit
aut Avicenna motorē proximū ce
li habere ymaginationē et estima
tionē ymaginatio enim sicut dicit
philosophus 3° li. de anima et hoc est forma manen
tis rem ad quā quod est particularis
Estimatio aut accipit intentiones
boni et mali in ymaginibus Non
tamen intendit Avicenna quod hec yma
ginatio et estimatio que sunt potentie se
sibiles anime quia ille non sunt certe sed
deceptive frequenter Et ideo conatur
Avicenna loquendi ac dicit ymaginationes aliquas
videtur ymaginationes et estimationes
vel quia videntur estimationes sunt certe
Ex hoc ergo patet solutio primi ad se
quentē auctoritatem primi Ad ratio
nem dicendum Quod ipse non negavit
quod motus celi sit a natura sed non est a
natura tamen sed ut conservatur est in ratione
de celo motus celi est motus celi
secundum naturā ipsius mobilis Et ideo motor
non potest esse intelligentia simplex et pura
que nullo indigeat natura et potest nature
quia enim ut dictum est michil influit
corpori et non diversificatur sed variatur
aliquem motum vel partem mobilis
Unde quod intelligentia non est movens nisi
ut desideratum movet desiderium et
desiderantem et hoc modo non movet
sed intelligentiam inferiorem que est proximus mo
tor ipsius celi Nichilominus tamen motor ce
li potest dici intelligentia activa quia sic dicitur

Anima a philosophis eo quod comparatur ad celum
sicut intellectus activus ad corpus
erit anima equivoce dicta cum anima nostra
Unde si sancti contradicunt hoc dictum philosophorum
non erit contradictio in re sed in nomine
tantum Nec enim contra sanctos est nec
contra fidem katholicam angelos ali
quos deo subservire de hoc quod mo
veant speras ad generationem et corruptionem
inferiorum Deus aut intelligentia pura
movet motores sperarum influendo
bonitates et illi moti moveant
ultimo ad naturalem productionem rerum
Patet ex probatione libri causarum
in qua sic dicitur Omnis intelligentia sentit
quod est supra se et quod est sub se Sed quod
est sub se sentit quod est causa ei et
sentit quod est supra se quia attrahit ab
eo bonitates Ad id quod obicitur
ex dictis patet solutio Similiter
et hoc contendimus quod in celo non est
anima sensibilis nec etiam sensitiva anima
Ad id quod ultimo queritur de celo
dicendum quod opinio Alpetragii falsa est Sed
ad rationem Themistii dicendum quod
virtus est simplex et indivisibilis
secundum quantitatem et tamen divisibilis est
secundum distinctionem suarum virium Et
secundum harum divisibilitatem est ipsa actus
corporis Et id non potest esse actus corporis
simul in partibus Similiter exacte non
trahitur anima ut dicebat ratio naturalis
philosophi sed attrahitur aer ad refrigeri
um pectoris Ad aliud dicendum
quod generatio sit quilibet alius motus
diversos habet motores secundum quod est ad
diversa ut ad fines Et ideo ad
ignē movet species ignis et ad
aquam anima Et ideo licet generatio
sit in omnibus generabilibus et corruptibilibus
non tamen oportet quod anima insit eis
quia anima non movet ad qualitatem

Bnaconi sed ad gnatoz aiati tm
7 non quoli motu gnacol sed mo
tu qui expletur p organu i corre
qplexioto Ad altud dicend
q e nutmtu qd altat uo a
vtute simite sed digete Et hoc
e nutmtu aiati corpl Et e nu
timtu qd qsumitur a vtute qsumite
ignei calors. cuq actio infinita
est eo q no pt tmm altacol sue
attinge nisi i spe altantis Et
hc mo dcm e a qbusda lz ipse
q sit restauraco i elemtis ptite
gnacom elemti ex elemto Ad
ultim ddm q illud nutitur ipse
i quo aia e pmq motor 7 calor
ut qtransa sit inistrm 7 nutim
tu p digestiom assilatu 7 caloe
re dimidete p ptes membrorum
introductu est ad simlas ptes cor
poris nutti simpe aut nutitur
id ab alio qd hz vtute simplr
actiua lz no digtat ut per
digestiom introducatur ad ptes
ipim nutmtu Et hc mo dicit
phus i 2o de aia q aqua alit
igne sm empedoclem sed no
equo Et hc mo intelr etia qd
dr in pmo metheorz q ta ele
menta sunt ma igni.

Quarto queritur q
mo aia sit actus corporis
pota vita hntis Con hc em
obicit qtoq i pmo. libri pri de
hoie sit dns aut aut corpus pta
tem vita hre 7 anquit gnata
sit aia dt. n. corpus ptate vita
hre in seipo Q aut corpus qd
ptate vita hz pus actu esse corpus
no pt aut actu ee corpus ante
qm susciperat spem ylc cum sit
quiditate no corpus e impfe

Est ergo qd no e actu ptate hre
ut fiat aliqd ex ipo Si aut 7 corpus
ptate e q r qd ptate e corpus pt hre
vita in seipo Sequitur hic obiectois
e iste pota e an actu go corpus pota
hns vitam e an vita sed an vita
corpus no e in spe corpis organici Or
ganicadem iam hz vita go n tm e
i pota hns vita sed etl e i pota corpus
Et oz q pus educatur de pota ad actu
corpis qm ad actu vite Si aut ppter
hoc ptate tualem dr pota vita hns
tunc quelz ma e pota vita hns qd
no e vm qz nl e i pota i alio nisi
qd vno motore educitur ex ipo ut dt
Amicena sup ijmo metece Ite obicit
dns sit in alijs pgle e hnte quid
no uti eo aie aut impgle e Nocz
cm qui dormit sm spualem actu est
etem nutitur 7 augetur 7 ymaginatur
7 spirat qd max e vite e argumtu
Ex hijs aut mactu e qm posito
vmo no pt aliam ee sed omo actu
go ul e dice pota vita hns sed actu
Ad ut obicit 3or cd pur spe tur
aia e 7 nl aliud na aie q complta
ta 7 inata e vita Corti aut sed pti
cipacoem dt i 2 similitz pportionale
esse vite no aut haut aie vita
esse dt sed ea q corpis e Et zophi
sticatur 7 intedt q decipitur aris
in hc q dt corpus pota vita hns
qz vita e aius 7 pmq actus aie
no corpus Et ita aia e pota vita
hns no aut corpus Ite obicitur
eiusdem aduenit corti ia hnti vita
sr ipm e actus corpis no pota sed
actu ia vita hntis Aia aut sd
7 ronal pt aduenit corti go st
actus corpis actu vita hntis sed a
pz p se 2a scilicet d vice mo pmo
de aialibus v dr q embrius est
aia vegetab ppt acceptoz nutri
an sensum 7 rom Et p hac rom

Ultimus concludit Aristoteles quod anima sensibilis et intellectiva sunt actus sicut dictum est. Videtur quod vegetabilis perficit materiam ad quam postea advenit anima animalis. Ergo anima animalis advenit materie anime quod perfectum constitutum est ab illa quod est causa perficiendi materiam in qua illa anima scilicet animalis. Ergo non est animalis nec corporis in [illegible] ergo est actus. Item vita que est in potentia vita est in potentia materie secundum intellectum philosophi. Cum ergo sola anima vegetabilis sit in tali potentia sola ipsa erit actus corporis potentia vitam habentis. Item vivere dicitur multipliciter ut dicitur in secundo de anima et vivere modo est intelligere. Ergo aliquid habens vitam in potentia est habens vitam intellectivam in potentia. Et secundum hoc intellectus esset eius actus secundum philosophum qui dicit quod intellectus nullius corporis est actus. Item anima intellectiva est actus habentis intelligere in potentia. Intellectus autem sit intelligere non ipsa ergo ipsa est actus sui ipsius. Item philosophus in libro de sompno et vigilia dicit quod cuius est potentia eius est actus. Sed in secundo vivere dicitur intelligere eius est potentia vivere. Ergo erit actus secundum actum sed corporis est potentia vivere ergo eius secundum actum intelligere quod fuit [illegible]. Item queritur quare dicitur potentia vitam habentis et non potentia viventis. Item cum suscipere sit [illegible] sit anima habere vitam. Videtur quod potuit dici potentia vitam suscipientis quam potentia vitam habentis. Item semina animalium et fructus plantarum sunt potentia vitam habentia et contra philosophum. Ergo videtur quod anima talium corporum sit actus quod falsum est quod non actus manifestatur in consimilibus illis corporibus ad formam. Solutio dicendum quod supponimus hic quod anima vegetabilis prout est species anime non est nisi in plantis. Sed prout est potentia in animalibus. Similiter sensibilis prout est species anime non est nisi in brutis.

Prout autem est potentia est etiam in hominibus. Si vero accipiatur anima secundum primum genus tunc genus non ponat naturam anime secundum primas potestates anime quam postea dicit [illegible] per genera [illegible]. Et ille sunt potentie vegetabilis. Et tunc dicta anima vegetabilis erit in qualibet specierum specie. Dico ergo quod anima vegetabilis non est actus corporis hominis nec etiam sensibilis. Similiter non est actus corporis bruti sed illius in hominis est actus anima rationalis tantum. Et illius in bruti anima sensibilis tantum et plante est actus anima vegetabilis tantum. Ad primum ergo dicendum quod diffinitio anime physica naturalis est et hoc est explicans substantiam anime in hac materia. Hic modo quod potentia [illegible] est ipsius naturalis diffinitione. Et ideo necesse est corporis organici ob hoc eadem in diffinitione eius quod formalis [illegible] diffinitione [illegible] quod hoc esse in hoc materia. Et quod dicitur corporis potentia vitam habentis hic potentia non dicit respectum materie ad actum materie quod est vivere. Ille enim respectus materie est et non actus. Nullus enim Aristoteles intendit hic quod importet ei [illegible] quod sit anima actus corporis existentis in potentia ad animam. Ymmo illius non est actus. Et hoc patet per philosophum qui dicit in secundo de anima: Est autem non abiciens animam et cum potentia sit sicut viventis sed quod est habens. Sed hoc semen et fructus potentia huius corporis. Et hoc est dicere id corporis quod est in potentia et est ei vivere sed quod est vita habens. Illud enim non est abiciens animam quod ipsa non est actus eius. Id autem quod est potentia corporis non est habens animam sicut est semen animalis vel fructus plante. Potentia enim vita habens ponitur in diffinitione ad differentiam quorundam physicorum que non habent potestatem vivendi. Sicut mineralia et lapides.

Ad aliud dicendum cum dicitur corpus quod suscipiat vitam tunc respectus corporis ad actum est respectus potentie. Ad aliud dicitur cum vita est actus sicut potentie active et corporalis sicut potentie passive. Unde patet quod ille modus arguendi ex prima intentia huius articuli procedit. Ad aliud dicendum secundum philosophum quod in solis plantis anima vegetabilis est ut species et ut actus. In brutis autem sensibilibus est ut actus. Et propter hoc illa intentio adveniet corpori organico et vegetabilis non est in illis nisi ut potentia. Hoc tamen probabit qui opus potentie unius possibilis anime plus manifestatur quam opus altioris potentie. Et similiter dico de anima rationali vel hominis. Et hoc dicit Avicenna in sexto de naturalibus quod anima vegetabilis est in plantis secundum suum corpus. Et sensibilis in brutis in quibus non est vegetabilis nisi ut potentia. Et similiter est de rationali in hominibus. Et ex hoc innuit philosophus in secundo de anima dicens quod vivere viventibus est esse. Et sentire sentientibus est esse. Hoc enim vivere quod est esse secundum actum viventibus tantum est habere primum vite quod est anima vegetabilis. Sed vivere non est esse sentientibus sed sentire. Hoc est primum possibilius habere quod non est anima vegetabilis sed sensibilis. Patet ergo per hoc quod sensibilis et rationalis non sunt actus qui proxime adveniunt materie. Philosophus etiam patet solutio ad sequens. Ad aliud dicendum quod vivere quod dicitur intelligere est id quod est ab anima intellectiva non quod a potentia est que est intellectus. Et hoc habet posse suscipere corpus organicum hominis [illegible]. Ad aliud patet solutio per diffinitionem duplicem potentie scilicet potentie active et suscipientis. Ad aliud dicendum quod cum dicitur cuius est potentia eius est actus, actus

potest intelligi duobus modis scilicet secundus et primus. Secundus autem est opus. Et si de hoc intelligatur potentia supponit potentiam activam que non convenit corpori nec est actus eius. Et procedit obiectio. Si autem actus supponit actum primum tunc potentia est potentia materialis receptiva que convenit corpori et sic actus. Et hoc modo obiectio non procedit. Ad aliud dicitur quod habere sonat in habitum quem competit activum formalis vivere autem sonat in agere quod competit corpori. Bene autem competit ei habere habitum forme que est actus perfectus secundum esse. Ad aliud dicendum quod anima non est actus corporis vitam suscipientis sed habentis ut ex predictis. Ad ultimum patet solutio per iam dicta etc.

Quinto queritur

Quomodo huiusmodi est quod dicitur organicum. Et videtur hoc sit de diffinitione. Videtur autem non esse de diffinitione quia potentia vitam habens non est nisi corpus organicum. Item videtur supponi philosophus potentia vitam habens. Preterea philosophus in secundo topicorum dicit peccant ponentes genus in parte quia genus prius dicitur de eo cuius est genus. Patet autem non cum corpus secundum philosophum sit genus totius animalis non debet poni in diffinitione partis. Si forte dicatur quod hec diffinitio animalis est. Contra hoc est quia non assignatur in ea ex quo fit. Et in diffinitione male assignatur consequentia. Item omne corpus organicum est corpus perfectum in distinctione suarum partium et figura suorum organorum et compositione suarum partium in toto secundum eius actum completum. Nullum autem actu existentium fit unum alio quod ex ipso et alio essentialiter fiat unum. Ergo ex tali corpore et anima non fiet unum. Item omnis motor proprie secundum locum

In motu processivo non tantum est actus sed etiam actu motor, ergo est actu ens in seipso. Ex actu autem ente in seipso et alio non fit unum essentialiter, ergo ex anima et corpore non fit unum. Item substantia cognoscitur actu ens in seipsa et non habere dependentiam ad actum per quod separatur ab actu, licet actus corrumpatur, quia non est substantia. Cum igitur anima intellectiva separetur a corpore et maneat in seipsa substantia existens in se perfecta, vel autem tamen unibile est alteri per accidens ut patet in tertio metaphysice, ergo videtur quod anima rationalis non possit esse actus corporis. Item materia magis separabilis est a forma quam forma a materia, quia sicut habetur de primo physicorum una materia numero potest esse sub diversis formis successive, sed non una forma in diversis materiis, ergo videtur quod magis contingat corpus esse sine anima quam animam esse sine corpore. Sed anima rationalis est sine corpore, ergo corpus multo magis sine anima, ergo utrumque actu ens est sine altero, ergo ex eis non fiet essentialiter unum. Item Commentator super metaphysica dicit quod cum duo componuntur et unum invenitur sine reliquo, quod etiam reliquum eorum potest inveniri sine primo. Cum ergo anima inveniatur sine corpore, corpus erit sine ea, ergo quod utrumque sit actu ens, ergo ex ipsis non fit unum. Juxta hoc queritur utrum corpus organicum sit unum vel plura, et videtur quod sit unum quia perfectio una est perfectibilis unius. Cum ergo quod sicut anima sit unum in quolibet corpore ut perfectio in perfectibili, ipsum corpus erit unum. Sed contra hoc est quod corpus organicum diversis partibus est in materia et specie, et talia non possunt esse unum, ergo corpus organicum non est unum. Preterea si esset unum, sive tunc vel esset unum continuitate vel ut

indivisibile vel ut continuum. Non continuum quia non habet terminos communes, ut caro nervi nec pes ipsius manus. Nec ut est indivisibile nec ut continuum, quia continua sunt quorum ultima sunt idem; sed non sunt eadem termini carnis et ossis, cum sint diversarum naturarum, ergo nullo modo est unum. Sed forte dicitur quod est unum ordine ad alterum. Contra: unitas in ordine dicit multitudinem simul et unitatem secundum quid. Et talis unitas non est recepta unius forme naturalis et substantialis, ergo videtur quod corpus organicum non habeat animam unam, cum anima sit forma substantialis et naturalis. Et hic fuit quorundam error antiquorum sicut recitat Avicenna in sexto de naturalibus, dicens quod secta quedam fuit quod anima non est una sed multe. Et anima que est in uno corpore est collectio multarum animarum, scilicet anime vegetantis et apprehendentis et anime rationalis et irascibilis. Et nominati sunt dicentes: quomodo possumus dicere omnem animam esse unam animam, cum differat ab alia et habeat proprium locum, quia rationalis habet cerebrum et irascibilis habet cor et concupiscibilis habet epar. Inde videtur incidere sententia de armonia quam tractat Aristoteles in primo de anima, et est sententia Empedoclis. Et quia hec sententia est credibilis fuit multis modernis, ideo fortius disputandum est contra ipsam. Et ponatur primo rationes Aristotelis in quibus ipse improbat. Et sunt sive rationes in universo vii contra eam. Prima ratio est hec: omnis armonia vel est concordia contrariorum componentium vel ipsa compositio; nulla est anima, ergo nulla anima est armonia sive constitutio corporis. Prima patet ex diffinitione armonie, quia armonia nihil aliud est quam concordia sive equalitas contrariorum et commixtorum in composito corporis complexionati

Secunda p[atet] ex h[oc] q[uia] a[nim]a mouet mo
tu alio q[ua]m corp[us] [com]plexionatu[m] mouet[ur] ex
na[tura] Mouet en[im] p[ro]gressiue q[ui] motus
inducit penam et lassitudi[nem] p[ro]pt[er] h[oc] q[uod]
no[n] e[st] s[ecundu]m na[tura]m corporis [com]plexionati s[ic] mo
ueri Tercia e[st] q[uia] Elementu[m] mo[tu] na[tura]li mo[uetur]
ad unu[m] ad locu[m] unu[m] a[nim]a a[utem] [com]plu[ra]
et dis[simi]l[ia] mouet ad loca multu[m] i[n]
no[n] s[ecundu]m [com]moia Prima p[atet] i[n] celo
et mundo q[uia] corp[us] [com]positu[m] et mi
xtu[m] sequi[tur] motu[m] d[omi]nantis i[n] ip[s]o
Et io si d[omi]na[tur] i[n] eo g[ra]ue mo[uetur]
deorsu[m] Si u[er]o leue mo[uetur] sursu[m]
Sed i[n] corporib[us] a[n]i[m]ator[um] omib[us] do
mina[tur] g[ra]ue s[ecundu]m a[lia]m et t[er]ra ut[ru]m i[n]
de generac[i]o[n]e et corrupc[i]o[n]e Sc[un]da p[atet] ad
se[n]su[m] q[uia] uidem[us] a[n]i[m]alia mou[er]i
ant[e] et retro ad dextra[m] et ad si[ni]
stram sursu[m] et deorsu[m] Item
o[mn]is [com]mo[n]ia est in a[n]i[m]a[li]b[us] [com]mi
xtis ut cor[po]ra u[e]l su[n]t u[e]l cor[pora]
lis n[atur]a a[nim]a e[st] i[n] [con]tin[u]is g[e]n[er]at[i]o[nis] h[abe]t
Tercia q[uia] p[er] [cuius] d[icitu]r e[ni]m i[n] p[rim]o de
generac[i]o[n]e et corr[upcione] q[uod] mixtio est
miscibiliu[m] alterator[um] unio Et i[ta]
[com]mixtor[um] unio e[st] p[er] [com]monia mi
xtor[um] Unio aut[em] illa e[st] i[n] ip[s]is
mixtis ut forma cor[poralis] q[uae] re
sultat ex a[li]is p[er] adequat[ionem]
Et ita erit forma corporea
Sc[un]da p[ate]t q[uia] si daret[ur] q[uod] a[nim]a esset
talis unio mixtor[um] o[porte]t q[uod] ubi
cu[m]q[ue] esset unio q[uod] ibi esset a[n]i[m]a
et ita lapides h[ab]erent a[n]i[m]am P[ro]p
terea cu[m] a[n]i[m]a s[i]t multas mixtio[n]es
o[porte]t q[uod] in q[ua]l[ibet] mixtura esset a[nim]a
Quarta r[aci]o e[st] Quoru[m] [con]t[rar]ia pa[ssiones]
et op[er]a h[abe]nt diu[er]sit[atem] ro[n]is p[er] ess[entiam]
essentia su[m]ptas illa differu[n]t
p[er] subam et r[aci]o[n]em Passiones aut[em]
et op[er]a a[nim]e a passion[ibus] et op[er]ib[us]

eius diu[er]sitatis h[abe]nt r[aci]o[n]es p[er] se
p[er] essentia[m] su[m]ptas ergo a[nim]a
d[iffer]t ab [com]moia p[er] subam et r[aci]o[n]em
P[ri]ma p[atet] p[er] se 2a p[er] inducc[i]o[n]em pa
ssionu[m] et op[er]u[m] [com]monie et a[nim]e
Op[er]a en[im] [com]moie e[st] i[n] mixto
c[on]s[er]uale [con]s[er]ua Op[er]a u[er]o a[nim]e e[st] i[n]te[lligere]
sentire et moue[re] et Quor[um] p[atet]
esse diu[er]sitas ro[n]is p[er] essentia[m]
su[m]ptas Quinta r[aci]o e[st] p[ro]cedens
p[er] diuisione[m] In [com]moia en[im]
non p[otes]t accipi n[isi] duo s[ecundu]m [com]
posita et [com]po[si]ta [com]posita aut[em] u[e]l
fiunt in[s]i[mul] duo ad [com]posita s[ecundu]m
q[uod] p[er] se m[aior] tu[m] [com]pleccio[n]e g[e]n[er]e[t]
no[n] [con]stituunt corp[us] a[n]i[m]atu[m] et ita
no[n] esset p[ro]xima a[nim]e Ita q[uod] h[ab]e
ant [com]ple[xione]s ad ip[s]am [com]posic[i]o[n]e[m]
u[er]o fac[it] [con]t[rari]a esse i[n] cor[pore] a[n]i[m]ato s[ecundu]m a
l[iqu]a diu[er]sa Cu[m]q[ue] p[ro]bac[i]o h[oc] est q[uod]
cu[m]q[ue] s[un]t [com]po[si]ta et no[n] aliter
h[abe]nt p[ro]p[or]c[i]o[n]e[m] ut mouent[ur] ab aliq[uo]
illa si [con]t[rari]a differu[n]t s[ecundu]m a[lia]m [com]plexion[em]
a motore illo [con]t[rari]a s[ecundu]m [con]t[rari]a [com]plex
ionata i[n] t[ali] [com]moia h[abe]nt p[ro]p[or]c[i]o[nem]
ut moueat a[n]i[m]am ergo [com]po[si]to t[a]l[is]
[pro]bab[i]l[it]er d[iffer]t ab ip[s]a a[nim]a P[ri]ma
p[atet] ex h[oc] q[uia] motor et motu[m]
sub[iect]a r[aci]o[n]e d[iffer]unt 2a p[atet] ex h[oc] q[uia]
a[nim]a no[n] mouet corp[us] o[mn]e s[ecundu]m se
[com]plexionatu[m] Sexta r[aci]o e[st] q[uia] o[mn]e
[com]moia i[n] mixtis multipl[icite]r fit In q[ui]
busda[m] en[im] fit dominante sicco
In q[ui]b[us]da[m] d[omi]nante frigido In q[ui]b[us]
dam calido In q[ui]b[us]da[m] humido Et
d[omi]niu[m] cor[um] multipl[ex] e[st] p[atet] i[n] p[ar]te
dupla t[ri]pla quadrupla Est aut[em]
[com]moia ad[i]e[cti]o [con]t[rari]or[um] o[mn]i[um] Cu[m]
i[ta] diu[er]se s[un]t a[nim]e et a[nim]a e[st] [com]mo[n]ia
[com]parabi[lis] diu[er]sitas p[ro]p[or]ti[on]e a[n]i[m]e
a diu[er]sitate [com]moie Et ita ex aliq[ua] ad
[com]mo[n]ia

Causabitur intellectus et ex aliqua
specie et actus quod omnino absurdum est
Septima ratio est quia cum videatur
in corde multa esse membra que habent
complexiones in corde uno erunt due
sic ymo in uno membro erunt due
sic anime ut de manu quia in manu anima
est complexio carnis alia ossium alia
nervi Postea ponit philosophus duas
rationes Empedoclis quibus probat
suam intentionem Quarum prima est
hec Cuiuslibet remotum ab aliquo naturaliter
est sibi idem secundum naturam vel formam Anima
sic remota remota complexio corporis
ergo est idem illi secundum naturam vel formam
Secunda est quia sensus solum percipit complexionem
mota carnis et per consequens post complexionem
mota carnis ergo videtur quod sensus sit
complexio. Hanc opinionem tenet etiam
Grecus attribuens eam denarcho
et Simmeon philosophus qui dixerunt
Sorti quod posito Socrate fuit anima
in non esse complexionem Et dixerunt
animam applicare complexione corpus
aut lire **Et hiis contradicit**
philosophus per 6 rationes Quarum prima
est si doctrine complexionem esset
sequitur quod anima erat antequam
humana species generetur Si autem
complexio est prius quidem non erat
Doctas autem oportet esse complexionem
rationes sicut ante probavit Amp
quidem anima adversatur corpori et prius
hec corporis in ipso Complexio autem nec
quicquid potest neque adversatur Non secunda
complexio anima est Amplius complexio
magis et minus est complexio intensionem
et remissionem anima autem non magis
et minus anima est ergo complexio anima
non est Amplius complexio alterationem
suscipit secundum diversa contraria anima
non suscipit ergo anima non est complexio
Amplius anima virtute et malitiam suscipit
Complexio non ita est et Amplius
anima cum suscipiat contraria et sit corpore
substantia est et secundum Complexio autem qualitas
est in genere substantia autem a qualitate aliud
et alia ergo ab complexione aliud est
Postea solvit Grecus diversi
et Symmee ex verbis platonis in
phedrone sicut dicitur Complexio
neque participat animam nisi quibus est
secundum nec ex hoc complexio est et dat ista
tria dicens sicut Nota cum quod virtute
participat vita est Ideo cum corpus fuit
sic Cuiuslibet participat aliquo specialiter
anima participat complexione ergo est talis Idem
sequitur si anima dicitur consistere corporis
quod esse tantum videlicet quando complexio sua
conveniens secundum distantiam contrariorum
Contra hoc quod plures anime
Ponuntur in uno corde dicit omnes
in secundo de animalibus sicut anima una
in corde ut quod habet membrum hoc communica
tionem cum anima Et membra contraria
sicut membra mortua Unde manus
quia in quolibet membro anima est potentia et
in quodam principalior et in quodam remotior
Infra tamen disputabimus de hoc utrum
in uno animali anima sit una an
plures in quibus **Solo differen**
tia si quidem anima est perfectio prima
corporis naturalis instrumentalis habentis in
potentia vitam Et secundum hanc diversorum
orta est per diffinitionem quia istam
le et organicum accipiunt pro eodem
Et secundum hoc diversum est et communis asserit
quod licet corpus organicum supponatur
pro potentia vitam habens tamen alium est
spetiam inter ad formam sic corporis
ad animam dicitur hoc organicum quod potentia
vitam habens Organicum cum dicit
speciem et potentias anime quibus operatur

Organicus Sed licet potentia vitam habens
dicatur respectu corporis ad ipsam animam
quia vita est actus anime sicut post ut infra
probabitur Et talis est secundum Aristotelem
Secundum vero constitutum quod dicitur non esse
de diffinitione Dicendum quod ipse intelligit
quod sufficit licet hic ponitur vita habens
Cum hoc non sit idem secundum rem hoc
videtur velle Aristoteles ex isto modo loquendi
cum dicit anima est perfectio prima corporis
phisici potentia vitam habentis huiusmodi
autem est quodcumque organicum Ad aliud
dicendum quod haec diffinitio anime materialis est
non data per materiam ex qua fit anima
sed in qua est Et ideo corpus quod ponitur
in diffinitione hic non est corpus
quod ponitur prius esse a principio Ad
aliud dicendum quod corpus organicum
non est actu nisi per animam Cum autem
non habeat animam non est corpus
organicum nisi equivoce ut homo mortuus
non dicitur homo sed figura vero corporis
et membrorum et cetera quibus non fa-
ciunt corpus actu esse sed sunt proportiones
et oppositiones que subiecte et consequuntur
animam Tempore autem nichil prohibet
eas precedere ipsam sicut est in materia genera-
bilium et corruptibilium suam formam
tempore precedit Ad aliud dicendum
quod haec probatio est falsa si vult ponere
quod omnis motor secundum locum perfectivus
non solum est actus sed actu existens per
se ipsum Sed simpliciter enim anima est mo-
tor perfectivus secundum locum tamen non est
actu ens per se ipsum sed est actus cor-
poris solum Si vero non vult
sed anime ratio hic proportionabitur sicut sup-
posita est argumento vero distinctio est
quod anima ratione licet non est tamen forma perfectiva
eius nec tamen actus et forma eius

Sed si esset forma perfectiva eius tamen non
esset unibilis alteri per constitutionem
unius ad formam Ad aliud dicendum
quod corpus bene separatur ab anima sed non
ut actu manens sicut forma separatur
ab actu Similiter anima rationalis habet depe-
ndentiam licet ad corpus eo quod est unibilis
ei et unietur ei in resurrectione novissima
Et ideo cum sic utrumque dependeat ad
alterum ex eis fit unum per substantiam
Ad aliud dicendum quod dicit Commen-
tator de hiis que generantur ut mixta in
mixtione sicut mel et aqua in ydrome-
le omnia enim miscibilia separata actu
sunt aliquando miscerentur sicut dicitur in
fine primi de generatione et corruptione
sed non intelligitur de hiis que sunt in essentia
sicut actus in materia Ad id quod intelligit
hic queritur de unitate corporis organici
dicendum quod corpus organicum est unum specie
et actu et ratione et numero Quod patet quia
nullum membrorum secundum speciem nec corpus
Similiter actu quia omnia actu sunt per unam
animam ut habitum est ex auctoritate Aristotelis
in libro de animalibus Ratione vero quia anima
omnibus dat rationem et esse Sed quia
totum corpus organicum est una materia eius
perfectio est anima Idem autem numero quia
ut dicitur in primo metaphysice est eadem materia Si
vero queritur de unitate et mul-
titudine membrorum dicendum quod dupliciter est
unitas Una materie et in organis
quia sicut dicit Aristoteles in libro de animalibus
primo generatur cor et ex corde produ-
cuntur omnia membra animalis Et ideo con-
diguntur ad ipsum per colligationem
nervorum et venarum et arteriarum
Alia sunt unitas forme sive omnia in
membris influxu eiusdem virtutis a
corde ut dicitur in libro de motu cordis
Unde quod dicitur in obiectione quod non sit
unum specie et forma falsum est

Ad h' c'at qd' obicit' quia e' ro ossis et carnis ddm q' h' vn' e' fm q' ossis et caro s3 no' s' h' q' sunt ptes aiati. h' eni mo aia e' vna solu' q' dat eis esse et rom. Ad illud qd' q'rit' d' ermo' q' omis ros ars pbati sut ycedetes ut ex p'se notis ut ex nimio ybare ut ptuit i obiciendo. Ros aut empedocles no valent. no' eni nccm e' si aliq' solu' soluto alio q' p'pt idem illi. Ros aut pote a Grego ex phedrone ptonis sicut pos sut pt pma. Grego eni iste ptonicq fuit valde credes cu ptone doctrinas ex rimeorde et aias an corpa esse creatas. Vn' ecl' rphendit phm q' dixit aiam esse subam incorpea et i corpe creata. Grego eni timebat h' q' si aia ro lis no creata n' tn corre q' destrueret destructo cor. S3 nos in pbabimq q' ut doctrine ne amemoratos sit aie roli generate. Et q' nec cata e' an corp' ne ecl' destruit' destructo corpe rt.

Deinde queritur de diffion fa'te cogst' stam aie fm q' ipa e' ro corp'. Et ponamq diffio3 ab arle positam i 2o d' aia v' sic d' aia e' suba fm rom. Vel aia e' ro phisici corpis habentis pricipium motq et statq i seipso. Et q'rit' quid dica' h' ro et vi' fm ipm q' ro dica' q' quid erat ee et diff' q' sic s' explanat i lra. Et dat ple i instrum artificiabilq ut i dolabro cui ee e' suba et ro. Et d' dolabre ee for et figa dolabre i ma debita q' est ferru et calibs. Cu' r' ars imitat' nam sic ecl' erit i na q' sole ne i debita ne sba erit ecl' ro ipius mae. S3 con' h' vi' esse q' oms ro q' e' diffio pluris e' de eo q' e' diffio. Si r' aia sit ro aiati aia pdicit' d' aiato qd' fm e'. Item oms diffio siue sit formalis siue mal' siue p caus effi'nte siue finalem sit data in q' q' e' p'o rei diffite. h' est eqlm tio3 fm q'. Cu' r' aia sit tia vng tu' sic et aiatu no pt esse aia ro aiati. Ptea obicit' d' sit educto d' dolabra q' mota eni forma et fia a ferro et calibe dolabre adu' fru et calibs sic ma dolabre q' po' a pstit' dolab' esse. ergo vi' a sili q' remota aia ab aiato corre adu' corpq remaq po' a pstiuis vita qd' no e' vm i oi aiato. Ptea q'rit' d' h' qd' d' corpis phisici h'ntis moi hntis pricipiu motq et statq in seipso. Tc eni vide' esse oe corpq phisicu na' eni ut' i 2o phi' pricpu' e' pm' m' alicuq et eius mouendi et qestendi i q' e' ec. Et' aiadu' esse suba et ro cuiuslz corpis phisici qd' sup impbatu e'. Itc Oudit' d' h' q' d' i 2o d' aia q' oz quere i ptibq ut dcm e' d' aia. Si eni esset oculus artificialis aia esset visus ipius visq. h' eni suba e' oculi fm ro3. h' eni vi' vm q' cu' ptes integles nia sut totius corpis. Vi' q' no lz esse et rom n' i esse et ro totq. Et ita oculq etia lz no videat vere erit oculq dumo fit i aiato corre. Solucio ddm q' dux e' diffio s3 loca' et nal logicae q' sumit' a for totq. Et dico form

Corruptum q p̄ hz ē d' to' sic gen9
d'ta sp̄cs Et ol' ths diffio d' ibq
i ista ap̄pdant' ē trāscendos eo q̄
non tāt pn̄a qb9 res ē ß totu9 l
tm̄ Et ē vana eo q̄ patum z opa
tri exntis ßm q ē exns i tā no
put aplendi p ipam Phȳca vō
pnc n̄alis put' a pnc̄ijs rei
exntis ß q ē i nā exns Pnā vō
illa put mā z forma Et dico
forma no q ē totig ß ptib9 St
eni pnā efficiens z finis Et io
diffio n̄alis quez dat' p efficiēte
z mā sic h Digestio ē apletio
a n̄ali z ppo calore ex aiatib9
passoib9 q̄ po' i 4to methaurorum
Pmus eni z n̄alis calor dige
stiuis ē efficiens Copletio vero
effic9 Cotraiacetes aut passos
mā p forma aut z mā d'
diffio n̄alis Et tunc no dz dai
ut quid vitiose dicitur q̄ ho
ē id qd' astat ex corde z aia
Tlis eni mod9 diffinie di mā'
no ē inst i artificiat' i ipso
la qpo for ē Sz dio n̄al' dz
dai p forma n̄ale ß q̄ pplet
z timat māz i esse z spē p q̄
etiā mod' date st' iste due dif
finitos aie precedes sz d' q̄ nūc
loqm̄ z non dicut in ao n' m
hc q̄ pa dat' d' aia put tiat
māz sua qd' ē corpg organicu
i ee 2a vō put tiat ip' i sp'z
nē Et io utraq ē d' aia ßm
q̄ ipa ē suba Et oc nō fat
cognosce sbam ei9 Ad pmū
go dom q̄ obtio procedit d' diffioe
loca Ad aliud d' q̄ obtio p
cedit ex pua intentia littere
sto eni intē' aiaz ee sbam cor'
ßm rom q̄ sit dio ei9 put dio

Est oro explicās esse rei p
substātia ß intē' aiam esse
sbam z rom corpis q̄ dat ei ee
ßm sbam z rom i spē n̄ali
Ad aliud dm̄ q̄ mā alr
subiicit' opi arte z alr opi nē
opi n' arte subiicit mā q̄ est
actu p forma n̄ale vn̄ nt ab
arte suscipit n' formā sbale que
est fiā miscibi ul compositi
Et pp' hc etiā mā remanet pq
pluta formas arte suscepta
Sz opi nē subiia' vle solidū
q̄ est primū nē suba sic sup
diximus i ostoni de mā Et io
forma n̄alem no amittit nisi
p corrupoz z gnatoz n̄alis
forme a q no ē ceffa ad ist
tu ß māz z io no dz mā vl'
forme q corrup ē n' equiuoce
Vn̄ no p anima ē simile ß i
hc tm̄ q̄ sic figura dolabre
esse z rom dat in spēa artis ita
aia esse z rom dat aiato cor'
i spē nē Ad aliud dm̄ q̄
h9 hoiemodi supp' p pnm̄
aut mot9 z stat9 intē' pn̄
cipiū mot9 processiui z c pz
solo Ad aliud dm̄ q̄
qn mā aliq forme nō vaia'
i ptib9 tunc forma a' i tiam
māz no ē nēce vaiari sic pz
i alt' z mia z alib9 z pp hc
etiā vti9 asequens essentia vā
ē p totū in tīb9 sicut calidi
tas i igne z vis attractiva
i adamante Sz aut diuisibilitas
ē ex pte materie i cor' organi
co tunc nēce ē d' etiā diuis
itate esse extre fore Et io ß
se pfectio totig ē z suba z
vo Sz no ßm se ē spa z io

Q[u]arta. s[ed] s[ecundu]m potentia[m] visiua[m]
Nichilo[minu]s t[ame]n si oculus [con]ficeretur
tur s[e]p[ar]at[us] no[n] e[ss]et oc[u]l[u]s nisi
equivoce [illegible] expresse d[icit] ar[istoteles]
q[uod] pupilla & visus sunt oculus
sic a[n]i[m]a & corpus sunt animal

Deinde queritur
de diffinicio[n]e a[n]i[m]e q[ua] fuit
cognoscere ea[m] s[ecundu]m q[uod] ipsa e[st] actu[s]
p[ri]mus corporis organici & po[n]itur
diffinicio p[ro]ut ab ar[istote]le i[n] 2o
de a[n]i[m]a q[uod] h[ec] e[st] a[n]i[m]a e[st] p[ri]n[cipiu]m vite
& eti[am] i[n] mortalibus d[icit] e[n]i[m] ph[ilosophu]s
q[uod] illa dic[ti]o q[ue] d[ici]t a[n]i[m]e s[ecundu]m se & p[ar]ti-
bus ei[us] & q[uod] demo[n]strat ca[usa]m eius
& no[n] t[antu]m d[icit] quid e[st] ee [illegible] s[ed]
predictis due s[un]t s[icu]t q[uo]d p[ro]p[ter]
[con]clusio[n]e. **Quer[itur]** i[n] p[ri]mo d[e] ipsa
diffinicio[n]e & p[ro]c[ed]itur q[uod] ipsa
e[st] s[an]us cognoscere a[n]i[m]am s[ecundu]m q[uod] ipsa
e[st] a[n]i[m]a & demo[n]strans causa[m] ei[us]
Cuius[?] q[uo]d s[ecundu]m quem mo[dum] ipsa
dicat esse p[rincipiu]m. Est e[n]i[m] p[ri]n[cipiu]m
ide[m] q[uod] ca[usa] forlis & i[n] predictis
diffinicio[n]ib[us] e[st] ipsa diffinita s[ed]
q[uod] e[st] forma q[uo]d v[idetu]r h[ic] i[n] [con]paracio[n]e
illa eti[am] dicat p[ri]n[cipiu]m. S[ed] s[i] forte
dicat[ur] q[uod] no[n] d[icitu]r p[ri]n[cipiu]m vite. H[oc]
est q[uo]d diffi[nitio] actus e[ni]m po[tentie] vi-
ta h[abentis] e[st] p[ri]n[cipiu]m vite. Et hoc
totu[m] supponitur e[st] p[er] predictas diffi-
niciones. **P[ro]terea** p[er] ca[usa]m suppo[nitu]r
p[ri]n[cipiu]m & p[er] p[ri]n[cipiu]m ca[usa]m q[uo]d v[idetu]r esse
sup[er]fluitas q[ua]n[do] dicit[ur] q[uod] a[n]i[m]a e[st]
p[ri]n[cipiu]m & causa vite. **Item** vita
d[icitu]r actus de[ter]minate po[tentie] a[n]i[m]e
ut v[idetu]r dicere Damascenus i[n] 2o
li[bro] ca[pitulo] xii i[n]obediens q[uo]d & q[uo]d
no[n] p[er]suadet[ur] r[ati]o[n]i zoticum e[st]
i[d est] vitale q[uo]d & pulsatiuu[m] vo[catu]r
& s[per]matiuu[m] simil[ite]r & g[e]n[er]atiuu[m]
& plantatiuu[m] & nutritiuu[m] vocat[ur]
hui[us] aut[em] e[st] augme[n]tatiuu[m] q[uo]d &

plasmat[iuu]m co[n]uersa. **Item** de actu q[uo]d
sub organo de[ter]minato i[n] corp[or]e e[st] actus
de[ter]minate po[tentie] & no[n] a[n]i[m]e s[ed] s[ic] vita
est huiusmodi actus q[uo]d e[st] actus de[ter]minate
po[tentie] & no[n] a[n]i[m]e s[ed] s[ic] & ita no[n] est
diffinit[us] a[n]i[m]e. P[ri]mu[m] p[ate]t p[er] h[oc] q[uod]
d[icitu]r plus q[uod] a[n]i[m]a s[ecundu]m se e[st] actus totius
& s[ecundu]m p[ar]tes p[ar]tes e[st] actus p[ar]tiu[m] vn[de]
p[ar]tes a[n]i[m]e e[st] i[n] organo corp[or]is. Et ita
ut visus organi sp[irit]ualis est actus
& p[ar]tes a[n]i[m]e 2 a[d] p[ar]te[m] p[er] supp[osi]tu[m] na-
turu[m] & medicoru[m] p[ate]t q[uod] a corde p[er]
arterias e[st] i[n]fluxus vite & sp[irit]us
vitalis i[n] totum corp[us]. H[oc] e[ti]a[m] v[idetu]r
p[er] dict[u]m dionisii p[hilosoph]i q[uo]d t[ra]dit i[n] p[ri]mo
topice[?] s[ed] q[uo]d vita e[st] motus g[e]n[er]a-
tiuu[m] bilis s[ed] a[n]i[m]a assequens g[e]n[er]a-
tiu bilis e[st] g[e]n[er]a[ti]us veget[atiuu]s t[antu]m. N[am]
aut[em] assequens d[icitu]r q[uo]d mouet ad
mod[um] n[atu]re. Et s[ecundu]m q[uod] damascenus
d[icit] q[uod] actus vegetabilis potius gub[er]na-
n[atu]ra q[uam] r[ati]o[n]e. **Item** de effectus
i[n] aliquo g[e]n[er]e re[spectu] c[ause] eius re[duci]tur ad
p[ri]ma[m] ca[usa]m i[n] g[e]n[er]e i[d est] s[ed] sit o[mn]e ca-
lidu[m] ad calidissimu[m] ut p[ate]t i[n] 2o me[taphysice]
Ergo cu[m] viue[re] sit effect[us] i[n] g[e]n[er]e
ca[usa] q[uo]d e[st] a[n]i[m]a reducet[ur] ad p[ri]n[cipiu]m
i[n] g[e]n[er]e illo. S[ed] p[ri]m[u]m i[n] i[st]o g[e]n[er]e e[st]
vegetatiue q[uo]d viue[re] est actus vege-
tatiue pote[ntie] aut vegetabilis e[st] p[ri]mo
i[n]ter a[lia] q[uo]d v[idetu]r q[uo]d vita p[ri]mus et
p[ri]mus sit actus i[n] ista po[tentie]. H[oc] e[ti]a[m]
v[idetu]r p[er] illa p[ro]bacio[n]e libri causa[rum]
q[ue] [dicit] ca[usa] p[ri]maria plus e[st] i[n]fluens
sup[er] causatu[m] q[uam] s[ecund]aria. P[ri]maria
e[ni]m ca[usa] e[st] q[ue] causat no[n] causante se[cund]a-
ria vo[lo] e[st] q[ue] no[n] causat s[ine] p[ri]ma.
Et i[deo] h[oc] plus i[n]fluit p[ri]maria
q[uam] subtrahente s[ecund]aria causalitate su-
a no[n] d[eficit] n[atu]re subtrahit p[ri]maria.
Et s[ecundu]m hunc modu[m] videt[ur] esse de
vita i[n] vegetabili s[ensi]bili & r[ati]o[n]ali. Se-
sibili e[ni]m & r[ati]o[n]ali subtrahentib[us]
i[n]fluxum vite no[n] de necessitate

49
25

Subtrahit vegetale ergo vita est
ipsius actus vegetabilis Et sic e-
tiam in potentiis vegetativis anime scilicet
in nutritiva augmentativa et generativa
Augmentativa enim et generativa sub-
trahentibus talitate sua non de necessitate
subtrahit nutritiva ergo nutritiva
est prima potentia cuius actus est vita
diffinitiva anime secundum potentias nutri-
tive. Cum si quis dicat Arguitur
contra quod sit idem actus anime in omni
organo corporis est actus anime secundum
se et non secundum aliquam partem corporis
Vita est actus anime in omni orga-
no corporis ergo est actus anime secundum se et
non secundum aliquam partem ipsius. Veritas
prime patet ex hoc quod actus partis anime
corporalis secundum aliquod organum speciale
Sicut actus virtutis visive in pupil-
la oculi tantum. 2a autem probatur patet ex eo
quod totum corpus dicitur vivere in omnibus
organis sicut et totum est potentia vita
suscepta. Item ille actus qui
secundum omnes ut talitas potentias est non
est aliquis illarum potentiarum proprius Vita
est huiusmodi actus in potentiis anime ergo
non est aliquis virtutis anime proprius
contra sententiam in 2o de anima ubi dicitur multipliciter
autem ipso vivere dicto Et si unum
horum aliquid insit solum ipsum
vivere dicimus ut intellectus sensus
motus et status secundum locum. Adhuc
motus secundum alimentum et augmentum
et detrimentum est vivere. Iuxta
hoc queritur quomodo habet
dictio sit definitio [illegible] quid in de-
terminacione. Precedentes autem sunt ut
conclusiones determinationes. Patet enim in 2o posteriorum
propter multas rationes quod dictio
non potest esse conclusio determinationis secundum
medium [illegible] et dicitur ibidem quod prin-
cipia determinationi diffinitionis sit

Quare non esse de numero conclu-
sionum [illegible] Tunc enim erunt pura demon-
strabilia et principiorum principia et infini-
tum abibit. Item ibidem diffini-
quid ipsius est quod quid est et id substantia
est sed diffinitiones videntur esse eos
accipientes quid est ut mathematici
quid est unitas quid impar et ali-
as plures quas ponit ibidem Ap-
paret itaque quod diffinitio non potest esse
conclusio demonstrationis ergo videtur quod non vim de-
terminant partem de ista dictione quod est ut me-
dium demonstrationis alie vero dicunt ut conclusio
Preterea queritur iuxta hoc
quomodo hec diffinitio determinat naturam anime et
quomodo applicatur toti anime et partibus eius
Solo dicimus quod in omni natura 3o re-
periuntur in una sicut dicit Aristoteles 2o
physicorum scilicet efficiens formalis et finalis
Dico autem has concedere in unum non
quod modus [illegible] sit unius secundum quod
causa quod est forma diversis respectibus
et conditionibus sit forma efficientis et finis
Efficiens autem est non formalis que
efficit seipsum sed est efficiens esse
compositi et operans conservatur esse
sed esse quod efficit seipsa forma
operans autem conservans efficit per
virtutes et potentias suas Etiam de-
bet effectivo ipse intelligi quod dicit philosophus
in 2o de anima quod in patienti et dispo-
sito actiones videntur inesse actus
Secundum hunc enim modum vult ibi
dicere quod anima est actus et esse est
actus eius in animato corpore Unde
distinguit quod dicit duo quo vivimus
sicut a quo primum unum enim dicitur
quo vivimus ut forma effectiva
vite Et alio ut corpore organico
vita suscipiente Et secundum hunc modum
vivere viventibus est esse secundum naturam ut
dicitur ibidem Et quo vivimus sit ut effectivo

Formalis vite ē io z s(e)c(un)da viuentis
sicut etiā quo sanam̄ z quo
scimus ut formalis effectiuo est
sanitatis z s(cienti)a Cuius at sanam̄
z scimus ut suscipiente sanitatem
z sciam ē s(ecundu)m sic q(uo)d ē aia
z s(e)c(un)d(u)m sanitatis q(uo)d ē corpus
s(ecundu)m totu ut s(ecundu)m partes Aia
vo ē forma s(ecundu)m q(uo)d ē i h(oc) ma
Et ē finis s(ecundu)m q(uo)d ē intenta ab effi
ciente ut p(ro)motiuam opom e(st)
sup mari Ad p(ri)mu i(ta) d(icen)d(u)m
vt d(icit) Com(mentator) i eo tex p(ri)mum z
p(ri)m(u)m p(ro)p(ter) id Et p(ro)p(ter) h(oc) p(ri)mu no(n) opp(onitu)r
h(oc) cum s(ecundu)m adiect(ione)m esse q(uo)d adiect(io) est
p(ri)mum esse z p(ri)mum p(ro)p(ter) u(n)u(m)
Ca vo suppo(nitur) eff(ici)ent(em) Effi(ciens) u(ero)
s(ecundu)m eum sic talis solu p(ro)p(ter) cu(m) ē
q(uo)d no(n) ē causatiu q(uo)d p(ate)t q(uonia)m
forma effecta ē p(er) efficiente z sic
inducta ē p(er) opo(sitio)nes eius Ma
vo tu(n)c muta ē p(er) motu q(uo)d ē ab
efficiente Vn(de) causalitas efficie(n)
tis ē z ab alias causis z ita ipa
p(ri)m(u)m d(icitu)r z ca Et s(imi)l(ite)r h(oc) i(n)diue
q(uo)d d(icitu)r aia ē p(ri)m(u)m z ca vite Et
p(er) h(oc) p(ate)t solutio ad duo p(ri)ma
Ad illud q(uo)d obiiceba(tu)r ē vita
d(icen)d(u)m q(uod) b(e)n(e) p(ro)bant obi(ect)es q(uod) vita
ē actus aie s(ecundu)m se z no(n) alicui(us) p(ar)t(is)
p(er) se Et h(oc) etiā p(ate)t p(er) diffinitio(ne)m
sup(er)i(us) dictam in q(ua) ex p(ar)te corpis anim(a)ti
po(nitur) vita suscipiens Ex q(uo) d(icitu)r
Concludi(tu)r q(uod) ca ē po(ten)cia corp(ori)s orga
nici ad vita z ad esse a(n)i(m)ati s(ecundu)m
na(tura)m Damascenus aut(em) no(n) intelli(gi)t
dic(en)s q(uod) vita sit alicui(us) aie p(ar)t(is)
p(er) se s(ed) q(uod) viue(re) ē no(n) gubnatio
vo(n) Ad aliud d(icen)d(u)m q(uod) cor
no(n) tu(n)c ē organu(m) s(ed) p(ri)m(u)m om(n)i(u)m
me(m)broru(m) ut s(upr)a h(ab)itu ē Et s(e)c(un)d(u)m
se op(er)ati(on)es fluit ab ipo actus
vite q(ui) ē actus aie s(ecundu)m se Cuius
cor tenet h(oc)z r(e)l(atio)n(e)m ad memb(r)a quale
aia ad vires Ad aliud d(icen)d(u)m q(uod)
aia i suis p(ar)tib(us) ē ut totu p(ar)ti
tu(m) ut i(n)fra d(e)t(er)minab(itu)r Totu(m)
aut(em) p(ar)titu(m) b(e)n(e) ē i p(ri)mis p(ar)tib(us)
su(is) seque(n)tib(us) Vn(de) seq(ue)ntib(us) aut(em)
no(n) si p(ri)mis Sicut q(uod) etiā d(icit) ph(ilosophu)s
veget(ati)vu(m) b(e)n(e) sepa(ra)b(i)le a s(ensi)tiuo z io
nali s(ed) no(n) eco(n)u(erso) Et s(imi)l(ite)r intellectu(s)
sepa(ra)b(i)le ē i ope illo ab ope aug
mentatiue z g(e)n(er)atiue z no(n) eco(n)u(erso)
Cui(us) r(ati)o q(uia) viue(re) no(n) r(e)ducit(ur)
ad nutritiua ut p(ro)p(ri)u(m) actus illius s(e)c(un)d(u)m
q(uo)d no(n) co(n)uenit alius s(ed) r(e)duci(tu)r ad
p(ri)ma(m) i q(ua) salua(tur) p(ri)m(u)m aia ut s(ecundu)m
p(ar)titu(m) op(er)am(u)s Et tu(n)c q(uia) co(n)tinu(a)tu(r)
ci cete(ris) p(ar)tes p(ar)tis ei(us) ee(?) i(n) ill(is)
exercet e(ius)de(m) actu(m) Ex h(oc) e(ni)m q(uod)
vita ē actus aie s(ecundu)m se z aia
salua(tu)r i q(ua)l(ibe)t p(ar)te ei(us) p(ar)t(icu)la
Relinqui(tu)r vita esse actus cui(us)
p(ar)ti aie q(ue)renti Ad aliud
d(icen)d(u)m q(uod) vita ē p(ri)ncip(i)e aie q(uo)d
ē veget(ati)u(u)s s(ed) q(uod) no(n) q(uo)d ei p(ro)p(ter)
veget(ati)u(u)s s(ed) p(er) sep(ar)atio(n)e(m) io ee ē
actus aie veget(ati)v(e) ss(ensi)bil(is) z io(nalis)
Vn(de) sic d(icit) ph(ilosophu)s q(uod) viue(re) vi
ue(n)tib(us) ē ee Ita d(icitu)r q(uod) viue(re) i
est a(n)i(m)alib(us) p(ro)p(ter) se(n)sus p(ri)m(u)m q(uo)d
ē tactus Tactus e(ni)m solus i(n)t(er) se
sus ē se(n)sus z d(icitu)r q(uo)d a(n)i(m)al
ut m(agi)s p(ro)bab(it)ur Et io d(icit) q(uod) s(ecundu)m
tu(n)c se(n)tie(n)tib(us) est ee h(oc) aut(em)
se(n)tire no(n) ē n(is)i ss(ensi)b(i)l(e)m aia(m) h(abe)re
z s(ecundu)m h(un)c mod(um) i(n)tell(igere) ē i(n)tell(igenti)
b(us) ee Et h(oc) i(n)tell(igere) ē i(n)tel
l(e)ctuale a(n)i(m)am h(abe)re s(ecundu)m actu(m) Et
s(imi)l(ite)r aia defi(n)i(tu)r p(er) s(ensi)t(iuu)m z i(n)tellectu(m)
i sp(eci)em Ita defi(n)i(tu)r actus ei(us)
q(ui) ē vita p(er) se(n)tire et i(n)tell(igere)
Alie(n)a e(ni)m ut s(upr)a h(ab)itu(m) ē i(n)te(l)l(igere) d(icitu)r

Corpus esse animatum secundum vitam sunt
termini Ad aliud dicendum quod licet
est quod prima via plus influit sed hoc
non est prima via secundum aliquam animam sed
potius animam secundum se. Hic unde prima
potestas est in vegetabili, secunda in sensibili,
tertia in rationali. Rationes autem que contra
hoc sunt concedimus de plano Ad id
quod ultimus queritur sed quod hec diffinitio
dicitur causa propter quid dicendum quod duplex est diffinitio
sicut supra tactum est scilicet logica et physica
que est per essentiam rei. Diffinitio autem
logica habet principia et conclusiones quibus
construitur et destruitur in esse ut dicit
7o ex problematibus quibus logica non
physica utitur Et diffinitio hoc non ad se
sensus quia hec ut medium durat est
nunc conclusio Illa vero que est per essentiam
rei conceditur dicitur Quedam enim non
dicit nisi quid est sed hec reducitur ad sci-
entiam quia Quedam dicit quid et propter
quid et ita est reductiva ad scientiam
sine duratione propter quid Exemplum
primi ut si diffiniatur eclipsis in sole
Eclipsis est destructio luminis in sole Sic
enim dico quid est eclipsis sed non
demonstratur in esse Aliud est exem-
plum eiusdem datum a philosopho 2o de
anima ut si diffiniatur tetragoni-
smus sic Tetragonismus est quadra-
tum orthogonon equilateron equa-
le altera parte longiori quadrato
hec enim diffinitio non dicit nisi quid
est tetragonismus Quod patet quia tet-
ragonismus est nunc aliud quam figura
quadrata equalium laterum tante capa-
citatis quante est quadratum non
equalium laterum scilicet habens duo la-
tera longiora duobus aliis. Verbi gratia
protrahantur due linee quarum utraque
sit 6 cubitorum et quinque protrahantur due
alie transversae lineas cadentes super ipsas
in extremis punctis quarum utraque sit duorum

cubitorum. Dupliciter quod intra has
lineas continetur quadratum erit habens
duo latera longiora duobus aliis
quod habebit in utroque latere duo et 6
cubitorum Tetragonismus autem est quadratum
equalium laterum equale illi et orthogo-
non id est rectorum angulorum ut patet quod
latera habeat quatuor quorum quodlibet sit quatuor cu-
bitorum Istud enim quadratum erit 10
et 6 cubitorum Sic et aliud quod est
altera parte longius Diffinitio autem propter
quid est dans causam et causam illius
propter quid. Sic si diffiniatur ecli-
psis sic Eclipsis est destructio luminis in sole
eo quod subintrat ei luna Sic enim causa
essentialis eclipsis ponitur Licet quod dicit destructio
luminis in sole Et tangitur causa propter quid qua
est hoc Licet quod dicit ex eo quod subintrat ei
luna ut in exemplo posito in 2o de anima
ubi dicitur quod medie inventio est causa
equalitatis tetragonismi cum altera
parte longiori quadrato Et hec
diffinitio est dicens propter quid quid est tetragonismus
et quadratum orthogonon equila-
teron equale altera parte longiori qua-
drato ex inventione medie inter la-
tus breuius et latus longius quod sic
patet Supra enim dictum est quod tetrago-
nismus est omnium laterum equalium et
quodlibet habens latus quatuor cubitorum
Quadratum vero altera parte longius
unum latus habet sex cubitorum al-
terum vero duorum Medium autem inter
sex et duo sunt quatuor eo quod equaliter
distant a duobus et a 6 Unde
enim duo et duobus Et ita patet
quod hic inventio media inter duo
et sex causa est equalitatis tetragonismi
ad altera parte longius quadra-
tum Dicendum quod diffinitio dicens
tunc quid et propter quid modales quibus
sunt de metacoribus et non notet per
se Sed diffinitio dicens quod et propter quid

Principia sunt demonstracionis secundum quod me-
dium dicitur primum quo ille note sunt per
se Et declaratis mutatur proprius 2o
posteriorum quod non potest esse conclusio i de-
monstracioni Et vero quod queritur quo adu-
cens per alteram fiat talis demonstratio
Omne per se lucens cui supponitur corpus
primum deficit ab illuminando Sed
sol est huiusmodi ergo deficit ab illuminando
Item ad secundum Omne quadratum
ortogonon equilaterum contractum sub
lineam que est media inventio pro-
porcionis longioris lateris et breui-
oris quadrato ergo tetragonus est
quadratum orthogono equilatero
equale quadrato altera parte longiori
Sed sic sunt diffiniciones date
de anima Prime enim due dicunt quod
est anima sicut quod est actus corporis phisici
organici potencia vitam habentis Et quod est
substancia talis corporis ut substancia secundum racionem
non determinabitur illis diffinicioni-
bus Et ideo sunt ut conclusiones non ut principia
in demonstracione Et quia conclusiones sunt ut
mente certificate cum exterioribus ideo
necesse est alia diffinicio reperire que
dicat causam propter quam anima est actus
talis corporis ut substancia secundum racionem
Hec autem est ista quia anima est principium
et causa vite corporis phisici vitam ha-
bentis potencia enim viventis actus est vi-
ta igitur propter quam anima est actus po-
tencia viventis est quia est principium et causa vite
fiat ergo talis demonstratio Omne quod
per se principium et causa vite est actus et potencia
viventis et substancia eius secundum racionem Anima
per se principium est et causa vite ergo est actus
potencia viventis et substancia secundum racionem
Ad id quod queritur quo mo-
strat naturam anime dicendum quod hic mo-
strat ut naturam suam aliter est motiuum
principium mouendi et quiescendi Unde cum dicitur
anima est causa et principium vite hic intelligitur
mittitur secundum quod opera anime accipiuntur
Ut natura mouetur ad opera illa Ad
ultimum dicendum quod sicut se habet anima
ad totum corpus Ita partes ipsius se habent
ad partes corporis Unde sicut ipsa est causa
vite in toto Ita per partes influunt
vitam partibus corporis Propter quod dicit philosophus
quod si oculus esset animal visio esset
anima eius Et ideo diffinicio ista tangit
causas actionum et passionum sue
cum anima actiua et passiua sit per
partes ipsius et sunt opera eius
in quibus anima est principium et causa Sed
igitur patet determinacio duorum que queruntur
de anima scilicet substancia ipsius et natura Et
ut restat querere que accidunt circa
ipsam Et patet quare diffinicio sic huius-
modi quod una est conclusio per alia et quare
est accidentia anime per ipsam Et
ideo non est necesse specialiter de ipsis
determinare de diffinicionibus et passionibus pas-
sionibus que accidunt illis etc
Deinde consequenter
est ad questionem de partibus
anime et de diffinicionibus et operibus pas-
sionibus que accidunt illis Et que
diffinicio dicitur manifestare substanciam illius
per potenciam Queritur primo
de ipsa et quia unum indiuisum est in
se Queritur primo utrum anima sit una
vel multe in omnibus animalibus Et si
multe queritur utrum an corporibus sunt
create in corporibus stellis ut dicit
plato Vel in corpore sunt create
Vtrum immediate conscientur a
deo vel ab intelligenciis ut videtur
dicere quidam philosophorum Preterea queritur
est de diuisione anime per has duas
vegetabilem sensibilem racionalem qualis sit
ista diuisio Et utrum sit sufficiens
vel non Et utrum diuidi possit anima
per totale et integrale sicut diuiditur
aliter Et quia iste tres dicte anime
utrum sint una substancia in aliquo
uno animato vel non et utrum ipse

Animato sint plures anime ut non
Et tamen queretur de singulis har
darum. Queritur ergo primo utrum
anima sit una ut intellective in omnibus
animatis Tamen aut phi unam animam
esse dixerunt quia per diversitatem corpo
rum animatorum diversa in eis operatur
virtutes per racionem dupliciter simile circa
unum est In toto homine quod eadem sit
in diversis partibus corporis diversas operationes
In partibus enim terrestribus sicut sunt
ossa ungues et pili solum operatur
vegetativa In partibus autem commixtis acci
dentalibus ad temperamentum sicut est
caro et nervus sensibilis vegetativa
et sensitiva In spiritibus non lucidis
et dictis ad virtutes animales qui sunt
in capite operatur opus racionis
Et simile est in igne qui in diversis
posita corpora per diversitatem corporum di
versimode operatur Quibusdam enim com
municat calorem Quibusdam calorem et
lucem et speciem suam Isti etc verba
racionem tamen. Distinctio est inter form
malem et materialem et dico materialem que
sit actualis sive substantialis quod dividatur
materia in quantitate sui parte sicut for
ma lapidis in lapide et forma
caliditatis in calido Cum autem sicut non
dividatur ad divisionem sui subiecti
ipsa non erit forma materialis ergo
non erit forma que est in materia Sed
quod omnis forma que est in materia est materialis
Igitur erit forma separata Nulla
autem forma separata est in materia divi (?)
fiet diversitate materie in qua operatur
Sed arbor brutum et homo sunt subiecta
in quibus operatur ergo ipsa non erit
diversificata per illa sed remanebit
una Item dicitur quod diversitas subiec
torum facit diversitatem eius Et supponatur
quod sit anima hominis tota et actus totius

Ita secundum partes eius actus partium
sicut cum simul et partium est Sed
precedit sicut diversitatem anime essentie
sit diversitas materie Sed in corpore
hominis per diversitatem partium sed diversitas
invenitur/quod quedam sunt partes terrestres
et quedam commixte ad temperamentum
plus accedentes ergo oportet quod in anima hu
mana una pars essentie diversa esset
ab alia quod non est verum ergo si diver
sitas materie non facit diversitatem
anime sicut verum videtur quod una est
in alia omnium Postea vero pluralia
huius parte scripta sunt in libro Tho
lomei Robertus autem consequitur
Ut aut obiecte ab adversario pr
obis forma generatur si dividatur
necesse est ipsam dividi per diversitates quod
non potest simul in uno congregari. Veri
tas huius patet per inductionem omnium (?)
ergo si anima sic se etc in genere acci
pta dividatur per esse Necesse est
quod hec fiat per diversitates quod omnino ipsam
dividentes/ergo ad destructionem generis
si non dividat ipsam per opposita
non erit necesse dividi animam per ec
Sed dicere anime sunt vegetativa sensitiva
racionalis quod non sunt oppositarum dicere sicut patet
ex hoc quod sunt actu in uno sed in
toto ergo non dividunt animam per ec
Et sic relinquitur quod anima sit una
in omnibus animalibus secundum esse Item
dicit philosophus in secundo physicorum quod trila
terus et quadratus eadem figura sunt sed
non idem triangulus Ex hoc arguitur quod quia
cum diversitas consequitur rem quod illa
rem precedente non faciat una neque
multa quod patet ex hoc quod unumquodque
est a forma sua Id autem quod consequitur
non est forma Cum autem vegetabilis
sensibilis racionalis sunt quia anime secundum se
tia non erit ab eis una

Ulterius instatur R. qd' quecit adu(n)
Bacturus no(n) facit ipm vnu(m) vel
multu ee Vegetale (et) s(ensibi)le et r(ati)o(na)le
accidunt anime go ipa no(n) facit
eam vna vel multam Probacio b(us)
e quicq(uid) no(n) no(n) quecit alicui
p(er) se quecit ei ratiu(m) sit eius
cuius p(er) se (et) eius ratio(n)is inn(er)e
oppon(itur) ita quecit p(er) se (et) quecit
Ratiu(m) Quod aut alicui gat p(er) se
quecit vbiq(ue) (et) s(em)p(er) Vn si ro(na)l(itas) (et)
sensibilis quecit p(er) se oportet
q(uod) om(n)e a(n)i(m)atu(m) esse ro(na)le (et) s(ensibi)le
qd' f(alsu)m e(st) Et accidunt (et) q(uan)t p(er)
accide(n)s (et) no(n) faciunt diu(er)sitat(em)
anime s(ecundu)m ee Sz co(ntr)a h(oc) s(un)t mult(a)
ro(na)s Quicq(uid) q(uan)tu(m) u(nu)m e(st) q(uod) ne(ce)ssit(as)
e una quodq(ue) eius i(n) m(ateri)a ip(s)a (et) re(cipi)
form(arum) m(od)o (et) sp(eci)e dicunt ab alio
qd e(st) i(n) alia sp(eci)e s(ecundu)m na(tura)m Sz ho(mo)
brutu(m) (et) planta s(unt) i(n) m(ateri)a m(od)o (et)
sp(eci)e d(iffer)ra(n)t go ne(ce)ss(ari)e e(st) eas h(abe)re diu(er)-
sas formas m(od)o (et) sp(eci)e d(iffer)entes
Sz fo(rm)a a(n)i(m)ati no(n) e(st) n(is)i a(n)i(m)a q(ui)a d(icitu)r
a(n)i(m)ato sp(eci)e (et) ee go ne(ce)ss(ari)e e(st) a(n)i(m)am
i(n) istis d(iffer)ri sp(eci)e (et) no(n) **Item**
h(abe)tu(r) e(st) q(uod) a(n)i(m)a e(st) s(ubstanti)a s(ecundu)m ro(nem)
Si go vna e(st) a(n)i(m)a om(n)i(u)m a(n)i(m)ato(rum)
om(n)i(u)m erit vna s(ubstanti)a s(ecundu)m ro(nem) h(oc) a(ute)m
p(atet) esse f(alsu)m q(ui)a si a(n)i(m)as assignet
ro(nem) phisica(m) ho(m)i(n)is (et) bruti (et)
plante diu(er)sa assignabit ro(nem) **Ite(m)**
ex diu(er)sitas q(ue) e(st) i(n) m(ateri)a causat(ur)
a diu(er)sitate forme V(er)itas a(ute)m p(atet)
ex h(oc) q(uod) m(ateri)a no(n) indigebit tra(n)s-
mutac(i)o(n)e (et) dispo(siti)o(n)e p(er) alteratio(n)es
nisi p(er) h(oc) ut apta fi(a)t ad form(am)
recipienda(m) Sz expresse videmus
magna(m) diu(er)sitat(em) m(ateri)e i(n) ho(m)i(ni)bus
brutis (et) plantis go h(ec) diu(er)sitas
causabit(ur) a diu(er)sis formis s(ubstanti)alib(us)
(et) na(tura)lib(us) · Ho(rum) aut fo(rm)a s(ubstanti)al(is)
(et) na(tura)lis no(n) e(st) n(is)i a(n)i(m)a go a(n)i(m)a

diu(er)sificabi(tur) d(ici)t Ar(istoteles) H(oc) ide(m) a(ute)m ab
Ar(istote)le in 2o de a(n)i(m)a v(bi) p(ro)b(at) d(icens) q(uod)
t(ame)n actus i(n) eo q(uod) i(n) p(otenti)a (et) i(n) p(ro)p(ri)a
m(ateri)a s(un)t apt(us) nat(us) e(st) fieri go v(bi)
q(uod) s(un)t diu(er)sitas p(ro)p(ri)e m(ateri)e r(ati)o(n)alis
diu(er)sificat(ur) act(us) (et) forma Si a(utem)
ex (et) fo(rm)a a(n)i(m)ati e(st) a(n)i(m)a go diu(er)-
sa erit in diu(er)sis a(n)i(m)atis **Ptea**
Si eade(m) esset a(n)i(m)a i(n) om(n)ib(us) a(n)i(m)atis
q(ue) diu(er)sa agit p(er) diu(er)sitate(m) m(ateri)e tu(n)c
o(mn)ia q(ue) i(n) o(mn)ib(us) a(n)i(m)al(ibus) eiusd(em) sp(eci)ei
a(n)i(m)a eade(m) esset opo(r)tet go o(mn)ia q(ue)
i(n) o(mn)ib(us) ho(m)i(n)ib(us) esset ig(no)ra(n)s vel
sapiens equal(ite)r qd' aptu(m) f(alsu)m est
Si forte dicat(ur) q(uod) a(n)i(m)a va(r)iat(ur)
sapi(enti)a (et) ig(no)ra(n)tia ex respectu ad cor-
pus id vel illud Co(ntr)a h(oc) e(st)
q(uod) sapi(enti)a vel ig(no)ra(nti)a no(n) s(un)t forme
respective s(ed) abs(olu)te q(ue) i(n) cor(pore) aliq(uo)
s(ed) i(n) ip(s)a a(n)i(m)a s(un)t vt i(n) s(ubie)cto q(ue) v(er)i
q(uod) no(n) diu(er)sificat(ur) ex h(oc) respectu ad
h(oc) vel ad id corpus s(ed) tu(n)c no(n) s(un)t i(n)
h(oc) corp(or)e vel i(n) illo s(ed) i(n) a(n)i(m)a s(ecundu)m
se (et) no(n) p(er) respectu(m) vel relat(ion)e(m)
s(u)bi quecie(n)te Videmus eni(m) i(n)
simile q(uod) ho(mo) no(n) e(st) i(n) respectu om(n)i(um)
ho(m)i(n)u(m) p(ate)r vel filius s(ed) i(n) e(ius) h(uius)
vel illius eo q(uod) fo(rm)e s(u)bi(ec)te p(ate)r
n(on) p(er) respectu(m) no(n) o(mn)i quecit s(ed) ut
si sapiens e(st) vel ignorans
Si ignora(n)s e(st) vel senex Si se-
nex e(st) vel iuuenis Si iuuenis
e(st) eo q(uod) iste forme abs(olu)te s(un)t i(n)
ho(m)i(n)e **Solucio** d(icen)d(u)m q(uod)
a(n)i(m)a vel vna m(od)o vel vna sp(eci)e
e(st) in diu(er)sis a(n)i(m)al(ibus) d(iffer)entib(us) sp(eci)e e(st)
i(n) ip(s)a diu(er)sa sp(eci)e Et d(iffer)entib(us) no(n)
e(st) ip(s)a diu(er)sa m(od)o Sic p(ro)bant vlt(im)e
ro(nes) q(ue) p(ro)p(ri)e s(un)t (et) phice **Ad p(ri)m(u)m**
go qd' obi(icitu)r d(icendu)m q(uod) no(n) e(st) s(imi)le
d(e) p(ar)tib(us) corp(or)is h(uma)ni (et) d(e) p(ar)tib(us)
corp(or)is diu(er)so(rum) a(n)i(m)ato(rum) differ(enti)a

Spe gne z mo Et hc dnti ide
Quidz vna e qr meb corpis
huani ß orignie rduci ad vnu
mbz qd est cor aql rapiut influ
xu vite sit sipius hitu e dnflu
ens aut vnu mo z spe Tlis
aut rduc no e i corpib dnsp
su aiatoru mo z spe z gne
dra 2a e qr ptes corpl huai
inexistuci oms i fora totg corl
Tlis aut vnio no i veit i cor
pibg dnspoz aiatoz spe gne
z mo **Ad aliud** dr qr illd
no e sile dnti ron Quaz va
e qr ignis hz actiua qlitem
q qualitas tusimut maz ad hc
aut ut sit susceptlis ignis Et
tu oig actio sit mr coniua est
illud mq agit caliditas ignis
pmo dstinis a na ignis z poca
magl appinquis z poca spetu
reius Tlis aut vtg actia no
e i aia qr alit oz qr plata alt
taret z fiet idlis qd no qngt
2a ro e qr ignis de se z luy
de se no qlit maz dnsficata
i ptibg dssimilibg ß accidt ei
hc esse Aic aut no qrett esse
nisi in ok ma q dssilets hz
ptes Quia cu dr phs i 2o d aia
impq est e sunt corpg aialis
qsie **Ad aliud** dr qr forma
naalis dr q dr mol i for sbali
z acl duobq mol a forma acti
In fora sbali vnq mog e qe
actg ine simul no qsolubil
i ptes q vtute z po sut i
ipa Et for elti e fora nal
2q mog e actg ine qmixte eq
quels po e i actu ig mixti Tc
forma lapid z mineral m e
forma nalis 3q mog e q e

Actg ine qxiote q ß dnsilis
sui ptes dnspos hz actg mixti
onis Sic aq e actg mixtol in
ctone z aliis i opse Et h mo
anime vegelis z ssilis st fore
nales Quq e qe actg ine
qxiote z dnspmoe q mixte
i ptibg ß no ß oms ptes sui
e actg ptu corpe Et h mo
aia iolis e fora nal Et cu
sit dnsi mol dica for nal
dnspoe dr dnudi ad dioz ine
Et pme due fore pp hc qst
i ma sit p tou i ptibg dud
sa ma st in q3 pte ipig z i
qualz pte ine exiret oms ops
suas quas exacut i to 2a
vo pp hc qe actg corpl totg
dssilis in ptibg Et ß oms p
e actus ptu eius dnsa ma est
mvtq3 pte dnudete ß no dnc
cessitate qotet oms opones i
ptibg q qotuit in toto ß spiz
sit z qnz no Plata eni dnsa
hz ipu alimti z augmti z gna
i vtq3 pte Sz brutu dnsu a
ma hz in vtq3 pte quid psc
su z motu ß no de neite qd
et in illis opa q qtruit i to
z pcipue digonis z alimti Et
ad ro etc talia no qualescunt
Congit aut hc pp defim orgaoz
Quia vo aia i nulla pte corpl
est Et hc qtingit ex hc qr ipa
qhit i yom qd e iolis z ffin
q nllg ptis actg e Et io maz
i ptibg dns fforma vo acl
ut dcu e duobq mol dr nall
Quoz pmg mog tl e qr nulla
poaz actiua al passiua Vel ex
hnis addicit ine nalt gna hu

Et corruptibilem sed tamen dicitur majorum partium porcione ut id quod generantur per omnes partes eius. Et hoc modo forme
naturales sunt raro et spissum. Raro
enim partes distant ab invicem.
Spissum autem partes sunt propinque
3° modo sunt addit generabilitatem et
sequentes ab hiis sicut calidum
frigidum siccum et humidum album
et nigrum que consequuntur ab hiis. Et
iste forme accidentales dividuntur ac-
tione nature Sed alie sunt in partibus divi-
dentibus quando forme substantiales sicut forme
substantiales naturales in partibus nature magis
sunt magne et in pluribus puerorum
iuvenum secundum intellectum est autem major ge-
nerabilium et corruptibilium eo quod invenitur
in non generabilibus et corruptibilibus
ut in celo et tamen dividitur in hiis
in quibus dividitur materia sicut divi-
duntur forme naturales accidentales.
Patet igitur quod non sequitur ex hoc si anima non
est tota in qualibet parte divisi corporis
quod sit forma non naturalis et separata
et ita non propter divisibilitatem corporum
non extimeat divisibilitatem. Ad aliud
dicendum quod non est simile de partibus
corporis humani. Ad aliud dicitur
quod vegetabile sensibile et rationale possunt su-
mi dupliciter ut dicunt species constitutive
et diverse formas. Et hoc modo possunt
opponi quod sicut vegetabile non est nisi
in plantis et sensibile non nisi in brutis
et rationale non nisi in hominibus et anima
secundum esse dividitur in illas. Possunt etiam
sumi ut potentie et vires eiusdem
anime et de hoc planius videbitur
infra. Ad aliud dicendum quod opponuntur
sumitur duobus modis scilicet proprie quando sic
fit operatione materia una vel multa sic
esse. Et hoc modo dicitur substantiales que
quaerunt genus et forme naturales multas
Et ideo etiam genus multiplicatur per
dicta et materia per formas. Ad aliud

dicendum quod quiescere per se dicitur duobus modis
scilicet quiescere nature et quiescere substantie.
Convenire autem nature dicitur duobus modis
scilicet per se solum ut in diffinitione ad al-
terum. Per se solum quod tangitur in littera. Iuxta
angelos celestes duobus modis in di-
finitione vero quod sunt sic rationale vel
irrationale quod accidit. Et hoc modo vel
et sensibile vel rationale constituunt anime vel
quod et sic. Et hoc diffinitio potest ab vel
le in primo potest Substantiam autem quiescere
contingit etiam duobus modis scilicet gratia
inferioris cuius superius est substantia secundum par-
tem et gratia superioris quod est substantia
inferioris sicut Exemplum primi est sic rationale
quod accidit. Et sicut angelos celestes
duobus modis quiescit figure Replete
etiam quiescit accidit gratia hominis cuius
substantia est alia secundum partem. Hec autem
angelos quod figure gratia tangitur sicut
substantiam generis eius per eius speciei dicitur
alia per. Exemplum autem secundi est sic vide-
quiescit petro Et iuxta angelos
tamen tangitur pluribus Cupiditatem ut
quod est hec et species est esse huius tangit
plures Sic patet quare quiescere dicitur
duobus modis opposito sicut propositione
nature quiescere et propositione substantie quiescere
Primo accidit rationale petro esse et
eidem accidit aliud esse Secundo accidit albedo
Boecii et de hoc solo procedit ratio prius
habita.

Unde queritur

Utrum omnes anime fuerunt
ante corpus create in corporibus stell-
arum plures vel possunt in corpore creare et
multiplicare. Et quod sententia ponen-
tium animas ante corpus dixit est scilicet
platonicorum et Pitagore ideo disputandum
est de utraque et primo de sententia Pita-
gore. Ponebat enim Pitagoras
animam esse deum ut refert Johannes
Crisostomus super Johannem in tertia ome-
lia sed dicens Pitagorici supra ha-
bundantia quam super delinquunt

2 Musicos et arbores hominum dicentes
fieri animas et deum ipsam animam
esse dicentes. De sententia autem huius
Pitagore esse videtur Carongyo
philosophus ut ait Augustinus de civitate dei quod
hic solum videbatur philosophus animam
x descendisse quod essent deus qui vi-
derunt deum esse animam motu
et totum mundum gubernantem. Et
hanc sententiam tangit auctor in 1º de
naturalibus dicens: Quidam putaverunt
quod anima deus est qui est sublimius
super esse et illi dicuntur heretici dicen-
tes quod ipse in aliquibus est natura et in ali-
quibus anima et in aliquibus intelligentia
qui est subtilior et mirabilior.
Hanc etiam sententiam tangit Ptolo-
meus in suo libro de anima. Sed autem
sententia in libro de deo invenitur
non solum tacta sed etiam multis
rationibus probata. Ex quibus rationibus
concluditur in fine sic: Manifestum
est igitur unam solam substantiam esse non
tantum omnium corporum sed etiam omnium
animarum et ipsam non aliud esse
quam ipsum deum. Substantia de qua sunt
omnia corpora dicitur yle, ex qua sunt omnes
anime. Et illa substantia dicitur nous sive
mens. Manifestum est deum esse rationem
omnium animarum et yle omnium corporum.
Et inducit ibi Platonem et Xeno-
phantem philosophos qui sunt sibi hec
consentientes quando dicebant mundum
nihil aliud esse quam deum sensibilem.
Cuius errorem etiam tangit Augustinus
in 7º de civitate dei dicens quod quidam
dicebant deum esse omnia sicut quod in-
venitur quidam poeta dixisse Iovis
omnia plena. **Disputandum**
igitur de hac sententia. Et primo ponam
eorum rationes. Et hec est ratio: Intellectus
intelligit deum in yle et ergo
quod habeat similitudinem cum deo et yle

An sit idem illius cum anima vel
intellectus intelligit vel per convenientiam vel
ad ipsum. Sed non sunt nisi duo modi
convenientiarum scilicet actualis et subalis.
Et actualis facit similitudinem. Subalis
vero ydemptitatem. Ergo necesse est quod
intellectus deum et yle altero istorum
modorum accipiat. Non autem accipit
per similitudinem quia quod intelligitur
nisi quod habet formam quam potest abstra-
here a corpore. Cum in forma non habent
deus et yle, ergo hoc modo non cognoscitur
et ita accipit intellectus per ydemptitatem
et ita intellectus et deus et yle idem
erunt. **Amplius**. Omne passibile per
quas formas est passibile et non
per subiectum quod subicitur contrarietati formarum
et non secundum quod subicitur alteri. Prima
ergo principia substantie in omnibus activis
et passivis est unum. Secunda vero patet ex
hoc quod sentire est quoddam pati et
similiter intelligere ut dicit philosophus. **Deinde**
procedat sic: omnium activorum et passi-
vorum primum subiectum est impassibile
per se solum quod ipsum est in omnibus unum.
Anima autem et corpora sunt activa et pa-
ssiva. Ergo secundum quod est in eis primum hoc
impassibile quod est in omnibus simplex
et maximum. Hoc etiam sit idem cum deo
utrumque istorum sit primum, sic est in
quantitate quod quod est continua et quod discreta.
Primum autem principium continui oportet esse non
continuum quia si esset continuum procederet iterum
de principio illius et sic iretur in infinitum
et ideo principium ipsius est punctus. Similiter
principium discreti per eandem rationem oportet esse
non discretum et ideo est unitas. Et non
differunt unitas et punctus in eo quod
prima et principia sunt in continuo sed in eo quod
unum est habens positionem, aliud autem non

Ergo si abstrahatur differentia illa uni
tatis et pluritatis non habebunt differentiam
Sed idem est a quo non differt differentia ut dicit
philosophus in x° philosophie ergo erunt penitus
idem ergo similiter erit in parte ista yle
et deus non differunt in eo quod prima
et prima sunt Sed in eo quod unum est primum sicut
aliud agens ideo si abstrahatur
alia differentia deus et yle erunt idem
et plus intellectus est quod yle et intelligentia
sunt idem ergo idem sunt yle intelligentia deus
Item hic videtur ex verbo philosophi qui dicit
quod anima est quodammodo omnia que sunt
et dicit quod scientia secundum actum est res
scita Et in alio loco dicit quod intellectum aut
intelligens intellectus secundum actum est res
Amplius quicquid differt ab aliquo
aliqua differentia differt ergo quod nulla differentia ab
alio differt erit idem illi Item omnis
differentia est a forma ergo quod non habet differentiam
non habet formam Sed prima primo quia
sunt deus et yle nullam habent formam
ergo non habent differentiam Et idem est quod
non differt differentia ergo penitus sunt idem
Amplius in resolutionibus sic est quod
resolutio stat in ente quod est sim
plicissimum et primum et id quod con
tingit devenire per resolutionem Cum
omne quod est in toto per abstractionem a
rebus non sed quod aliud sit ens
in quo non differunt entia determinata
hoc autem non potest esse for
ma quia per illam habent diversitatem
omnia entia secundum naturam distinguuntur
scilicet per essentiam eternam et spirituale
et corruptibilem et omnis distinctio est
per formam ut habitum est ergo nulle est
quod sub eo quod distinguitur in quo sunt
entitatis cum distinctio sit eadem
illius Sed prima substantia in spiritualibus
est mens vel anima vel intellectus

Prima substantia in naturalibus est yle
prima in effectibus est deus ergo
nous deus et yle sunt idem
Iste rationes inveniuntur in novo
libro de Auctoritatibus[?] montis per the
ologos facte qui totus est hereticus
Et in quodam libro Alexandri quodam quoniam
Sed in contrarium obicitur sic primum
efficiens non subicitur passioni alioquin
aliter omne quod primum efficiens esset passum
et esset agens primum et primum a
ctum Sed prima materia omni passione
subiectum est ergo impossibile est primum
efficiens et primam materiam esse idem
Sed deus est primum efficiens et yle est
prima materia ergo deus et yle non sunt
idem Similiter nous sive intelligentia
sive mens secundum dictum philosophi separatur
a corpore sic impassibile a passibili
ergo erit impassibilis secundum omnes
impassibilitates et actiua ergo erunt
materialis ergo deus et intelligentia
sive nous et yle erunt penitus
diversa Item dicit philosophus quod tres
cause multotiens in unum coincidunt
scilicet efficiens formalis et finalis
materialis autem numquam est idem cum
aliqua cum igitur deus sit efficiens
causa vero est actus et forma yle
vero est materia et penitus impossibile
est hec tria esse unum et idem Effi
ciens enim extra non univoce
cum forma facta non potest esse
idem specie et numero. Deus autem est
efficiens extra non univocum quia
non est univocus cum effectibus
ergo non erit idem cum nous vel cum
anima neque cum yle Item
yle non cognoscitur nisi secundum analo
giam sicut dicit philosophus primo physicorum
Sicut enim ad statuam es aut
ad dolabrum lignum aut ad aliquid

Aliorū hītū formā mā ē
informis hñs pūsciū acci
piat formā sc ipā se hʒ ad sbaʒ
ꝛ hᶜ aliquid qđ ē ens Cū ig
sic ē ꝙ mā nō cognoscit ūi s
similitudine ad formā ipā nuqʒ erit
idē cū forma ꝛ efficiēte qr
efficiens pmū plus distat a mā
qȝ forma ġo deus q ē effins
pmū ꝛ aīa q ē fora ꝛ yle
q ē mā nuqȝ st idē Item
ens p omeʒ modū ꝑ se nēce
nullo° pt ēē ens p omēʒ mō
ul ꝑ aliquē modū possibilis
Cū n ꝑ se nēīū ē tūc ipm
ab aliqo nō hʒ nēcēz ꝛ io ip
nō ē cōpositū eo ꝙ omē cōpū
hʒ nēītēz ē hȝ eā a cōpo
nētibꝫ Cū aut sit simr nēm
tūc ipm totū erit nēīm ꝛ nō
in aliq pte nēm ul in aliq
pte ꝑᵍle Tale aut ens nēm
est pmā effins qđ ē deus
Cū eni pmū effs tale effitēs
nēm tūc oʒ ꝙ ipm eet ne
cessariū ex aliq nēio ꝛc n
essʒ pmū Cū vō ꝓ aliqȝ
modū ꝑᵍlis yle aut ꝓ ali
quē mod ꝑᵍle ġo ista tā nᵒᵒ
erūt idem Ꝯ at aīa ꝓm
aliquē modū ē ꝑᵍlis pȝ sic
eni ꝑᵍle ē simr passibile
Simr aut passibile ē qđ
pat ab acton rei ꝓ ꝙ ē reb
ī nā Sic calidū a frigido
Sm vō ꝙ passile ē simr pa
ssile ꝓm quid erit possible
Sm vō ꝙ passible ē qđ pa
nō ab action rei ꝓ ꝙ ē reb
nā ꝫ ab action spēi pñte
ul nō pñte sic apphensiua
defois appheñdt spēs sēsibiles

Sū mā pñte tū mā Apphesiua
vero deintⁱ ꝑcepiua ē spērū
sū mā mā nō pñte Et pȝ ꝙ
ista tā nūqȝ pūt esse eadē Itē
pmū mouēs nūqȝ pt ēē motū
ꝛ tūc trāsmutatō mō ī nā deꝰ
ē pmū mōns Mā ut yle mo
tū Cua ul noys tūc trāsmutat
ī nā qr ē tūc gnātor acati
ġo aīa ꝛ yle nūqȝ pūt esse
idē Pma pȝ ex hᵒ ꝙ si pm
mouēs essʒ motū motū esset
ab aliquo ꝛc nō essʒ pmū mo
uēs ꝙ aut mā sit motū ti
ꝓbat phūs ī multis locꝭ metᵉ
ꝛ ꝑspue ī nono ꝙ mā tm
cognoscit ꝑ poᵃ ad motū ꝛ trās
mutatoē Vn ī q nulla ē trās
mutō ꝛ poᵃ ad motū ī illis
nulla ē mā Cū aut aīa ē trāg
trāsmutatoꝝ ī nā pȝ ꝑ hᵒ ꝙ ē sba
ꝛ actꝰ Preterea hꝫ ē distictū
qm dʒ ponē subam mālē aīne
Exponit intellem Bernardus noym
Intellecꝰ ꝑ poit vdē ꝛ sensible
cōnectū ꝫ sic forma suppoīt
māz Et ꝑ hᵒ intellē ul noys
potuis hīt sīlitez ad formā
qȝ cū mā Preterea ꝑ tanto dīt
intellem ul noym esse subam
mālem qr ē impassibilis aut oē
passile sit dispoītō nupsit ꝛ mē
Preterea sic dt ꝓ scīam esse pas
siuā ꝛ intellem scīam esse ipas
sibilē Vn potiꝰ deceret dicē
sēsū esse mālē qȝ intellem
Hic aut ho vbiqȝ errat d
nā ꝛ in plīa Rarū eni sū ex
tensiō sui varifitā Et denpd
sū cōpcōn sui ꝯspissitā Et alia.

Multa abusiua q(ue) posuit i(n) diffi-
nic(i)o(n)ib(us) n(ost)re i(n) l(ibr)o suo Et sequitur
quosdam antiquos q(ui) supradicti
sunt (et) descendit ex secta
a vetustissimis ph(ilosoph)is pitagoricis
Et pitagoras ut refert Ar(istoteles)
i(n) p(ri)mo me(taphysi)ce q(uod) assecutus est
(et) multos i(n) alsmetes posuit vnu(m)
p(ri)n(cipiu)m esse o(mn)ium (et) vnu(m) ee o(mn)ia
hu(n)c aut(em) quid(em) discipulus Che-
nophonis magis oberrans
dicebat vnu(m) solu(m) ee o(mn)ia
(et) illud esse deu(m) Vn(de) dicebat
esse sc(ri)ptu(m) i(n) templo Paladis q(uod)
Pallas e(st) quicq(ui)d e(st) (et) q(ui)cq(ui)d fuit
(et) quicq(ui)d erit Nec ab ho(m)i(n)e detect(um)
e(st) peplu(m) quo facies eius velabat(ur)
Refert aut(em) lucretius ph(ilosoph)us q(uod)
vetustissimi phor(um) interp(re)tati s(un)t
illud dictu(m) fuisse d(e) deo q(ui) ~~pelo~~
peplo tectus est q(uia) o(mn)es ip(su)m
ignorant (et) o(mn)e n(ichi)l aliud
q(ua)m eu(m) videt Peplu(m) aut(em) quo
ipse tectus e(st) vide(tu)r esse sp(irit)us qui
e(st) i(n) a(n)i(m)a (et) forma q(ue) e(st) in corde
apparet ipse deus i(n) ip(s)a a(n)i(m)a

Item d(icit) dauid q(uod) vetustiss(imi)
ph(ilosoph)i dixerunt vnu(m) esse ens imp(ar)-
tibile (et) imo(bi)le qu(o)d no(n) n(isi) de deo
intelligi p(otes)t Similit(er) induxit
Orpheu(m) h(oc) dicente(m) mundu(m) esse
plenu(m) d(i)is Induxit eti(am) luca(nu)m
dicente(m) ymmis q(ua)ntis scribo te-
ploque iacere n(ichi)l agis n(isi) spo(n)te
deu(m) Et post pauca e(st) ne deus
sedes n(isi) t(er)ra (et) po(n)tus (et) aer e(t)
q(uo)dcu(m)q(ue) vides quocu(m)q(ue) moueris In-
duxit etiam Senecam dicente(m) quid e(st)
deus mens vniuersi Quid e(st) qu(o)d
vides totu(m) (et) qu(o)d no(n) vides totu(m)
Vbiq(ue) e(st) op(us) suu(m) int(ra) (et) ext(ra) cople(c)ti-
tur dein(de) ma(i)or q(uo) n(ichi)l (con)ducit(ur)

Quo n(ichi)l magis excogitat(ur) ...
to deri... plenu(m) e(st) cum (et)
d(icit) dauid ibide(m) q(uod) forme re(rum)
no(n) sunt n(isi) s(ecundu)m ... Et q(uod) ...
mundus habeat sensu(m) ... magnit(udine)
(et) motu(m) ... neq(ue)
magnitudine(m) h(abe)t neq(ue) motu(m) (et)
e(st) impartibilis (et) imobilis Et q(uod)
tempus (et) locus no(n) sunt n(isi) ...
(et) q(uod) ... motus ... localis ...
no(n) fit n(isi) ... (et) huiusmo(d)i
q(ue) ... abhorret fides Et io q(uod)
o(mn)ia sequunt(ur) ex p(ri)mo falso
supp(osi)to s(cilicet) q(uod) o(mn)ia sunt vnu(m) ...
h(ic) q(uonia)m ... Chollectiuus in suo
l(ibr)o d(e) a(n)i(m)a q(uod) o(mn)e qu(o)d incepit
creatu(m) e(st) a(n)i(m)a incepit g(ener)o a(n)i(m)a crea-
ta e(st) Creatu(m) aut(em) (et) increatu(m)
no(n) sunt ide(m) g(ener)o deus (et) a(n)i(m)a
no(n) s(un)t ide(m) Cum a qu(o)d distat ab
aliquo p(er) ee no(n) e(st) id a quo distat

Item q(uo)rumq(ue) s(un)t eade(m) illor(um)
e(st) p(otenti)a vna g(ener)o si deus (et) a(n)i(m)a
sunt eade(m) eor(um) e(st) vna p(otenti)a
Et sic si deus mouet mundu(m) (et)
a(n)i(m)a mouebit mundu(m) Et si a(n)i(m)a
p(otes)t malefacere (et) deus p(otes)t malefacere
Si forte dicatur ut ... q(uod)
deus p(otes)t p(ro)p(r)ia agere ... id
posse cu(m) a(n)i(m)a Con(tra) illa p(otenti)a
... e(st) d(e) actu(m) aut(em) no(n) ...
cu(m) no(n) co(n)tingit p(ro)p(r)ia agere n(isi) p(er)
appetitu(m) ... p(er)
appetitu(m) aut(em) ... ab ...
(et) e(st) ... Vn(de) etiam ibide(m) d(icit)
deus posset esse ... qu(o)d est
Contra ... i(n) l(ibr)o d(e) causis vbi
vocat eu(m) pura(m) bo(n)itate(m) Et i(n)
xi(o) meth(aphysi)ce vbi probat ip(su)m esse
nobilissimu(m) (et) optimu(m) (et) depda-
tu(m) ab omnib(us) motorib(us) infe-
riorib(us) g(ener)o ... q(uod) h(ic) po(nit) no(n)

Regrediatur in actum Vn non
e potentia n tm potentia permittens
Sic dicit anshelmus q deus dr
aliquid facere cu permittit fieri
qd prohibere posset Qd tm multa
non permittit Et dicit ysayas
Quare nos dne errare fecisti
de vijs tuis indurasti cor nrm
ne timeremus te Et aps ad ro
primo tradidit illos deus i pas
sione ut contumelijs afficerent
corpa sua i semetipsis Cu i
potentia facit prima d aia sit rdu
in actum In deo aut permittens
tm pz q no e una ptas di
z anime ergo no sunt id Solu
si katholicam fide z secundum omnes
vere phylosophatum attestamur
dicimus q deus z aia z yle
no sunt id Ad auctoritatem
verorum phorum qs inducit augs
i li de civitate dei rndm e sup
i qtone d celo Aliorum aut dicta
omnia reputamus deliramenta Secundum
Ad racionem dicitur q res ex diversis
mode intelligitur p se ut prime
te Quedam a posteriori Que vo a pri
Et q in intellectu composito Et qs
in completo Et q intelligitur illam
completo intelligitur de duabus de
causis scilicet propter elevatonem sui esse
supra intellectum nostrum Et hoc
intelligitur deus incomplete ut dicit
Boecius z Auicenna Aut propter debi
litatem sui esse ut materia prima tempus
z motus Quedam etiam intelligitur
p se ut hitus z aso Que p sum
otu ut puato z negatio sic
infra habetur Cu quo est de intel
ligibili z intellectu Et hic ignorat
dauid cu dixit oia intelligi

Per similitudinem ipsius forme z
p ydemptitatem Ad aliud dicitur
q hic falsum e quia id qd e i actum
z passivum no patitur ymo tm id
patitur z etiam i forme qu tm a
qrit Illa aut no patitur n q dao
z sm quod sit in obiectum tactid
z Et pmt hs no e ciusdem ratione cu
corporibus i quibus e passivum similiter
hic tm melius distruitur infra cu
qretur v aia sit ex materia vel no
Ad aliud dicitur q hic vm e qd om
d pueto z vnde so aut sit ide
i abstracte dicitur quia qrit i eadem
natura generis qim z differentia In na
aut natura generis qrit deus z yle
ne etiam in natura generis sicut sicut hz
pbari i qtone v deus sit cum ce
dens sub quantitate entis Et io p
intellectum separate dicitur inc prime
z dei no contrarium adut eius vnd
sz diuisa Ad aliud dicitur q da
uid male intellexit licet coresp
dt eu aresp q sra sz actu e
res scita z no sz ee z vot sci
entiam intellectualem speculatiuam z vot
actum specm rei intellecte Species
aut i aia e res ex p actu ipsius
speci z no p ee qd hz d ma eo
Et io no sequitur q ma sit rei
intellecta Eo q actus speculatiuus est
species rei intellecte z no ipsa res
Et intelligitur qd dicit phus q aia
quodamodo e omnia quia species lapidis
e i aia z no lapis z d hic melius
i probabit Ad aliud dicitur q
h e falsa q ois dra e a forma qua
hz res dans forma eni no hz
forma z n forma dat a ma Sic
h e falsa q omne qd dat ab ao
dat p aliquam dram qua habz

Rma vna dr̃a differt ab alia
dr̃a & tñ nõ h̃z dr̃am p̃ quã ab
alia dĩt q2 ſe ĩp̃et uet' in inf
initũ Vñ pz q' multa dr̃ut ſeip̃e
Et cũ dt ph̃us q' idẽ ẽ a q°
nõ dĩt dr̃na intelligit eme
modũ differendi ſiue p̃ ſe ſũ
p̃ forma q̃ in ĝ'to dr̃a accipit'
Ad aliud dĩ q' albi p̃bat
lz q' deus nõ ſit ens deĩatũ
sub ĝitate entis. P̃ma eni deĩat°
entis ẽ ad ſpẽs eius q̃ ſt̃ i p̃to
Deus aũt nõ ẽ ens i p̃dto nẽ
ut ĝnalissimũ neq3 ut ſubalt'n
neq3 ut ſp̃alissimũ neq3 ut
indiuiduũ neq3 ut m̃a neq3 ut
forma neq3 ut ĝtũ eo q' ipſe
nullo° ɔpoſitꝰ ẽ neq3 ɔpoĩbilis
alt'i Et io lz omĩa diſtĩguẽda
abstrahunt' & remaneat ſolũ
ens indiſtictũ q2 p' intellcm
etiã abstrahi' a m̃a indiſtĩcta
diſtĩguibil' p̃ formas tñ ſt ĩn
illo ente nõ uniunt' m̃a nouiſſ
& deus eo q' deus nõ pt eſſe
vnũ aliquid diſtictũ & deĩatũ
sub ĝitate entis. Verbũ at lu
ciani nõ facit aliquid ɔ dicunt
q2 & ſi luciꝰ eciãdo deũ
oĩpotẽte appellauit nom̃ illõ
tñ ſt' ad h' q' deus ſit eẽ
oĩm m̃ale. Sz q' deus ẽ vbiq3
& i oĩbꝰ p̃ns & eẽ oĩn ſicut
etiã B'nardꝰ dt q' deꝰ ẽ oĩm
nõ m̃ale ſ; cãle Et ſic d' i at
tibꝰ q' i ipo viuĩs mouem' & ſu
mus. Dictũ aũt Senece q' deꝰ ẽ
mens vniu'ſi intel' deus ẽ p̃mꝰ
motor & rector mũdi ſic aĩa
regit & mouet corꝰ Ex h' at
nõ ſeq̃' q' deꝰ ſit ɔ'a. Silud dñi

Antiquissimꝰ veterũ errasse i h'
q' deũ pallade noiauerunt ſz
nõ errasse ɔ h' q' deũ dixerũt
fuiſſe & eẽ i dĩ eo q̃admo ẽ
fuit & eſt ſc̃ ip̃m deũ eẽ h'
p̃ũ nõ m̃ale ſz cãle dicimꝰ
ẽẽ q' pepulũ ſigt p'dũ eẽ & 4
qd' h' eẽ a p'pijs forũs q2 rẽs
i quibꝰ cognoſcit' ut p' ymag'
& veſtigiũ velat eũ & nõ pſte
reputant eũ ad cognoſcendũ &
nullũ ſapientiã p' roz poſſe reue
lare pepulũ h' q2 n(ec) p' ſciẽti
cam vera pſte ſt cognoſcere
deũ. Et io fides ẽ necia q̃
ẽ ſiue cognoſcẽ dĩna h' nõ
appãta. De ſcd'a platonicorũ
qui ett ponut aiãs an cor
pus fuiſſe. Sequit'

Inde queritur

d' ſc̃a platonicoꝝ q2 &
ipi ponut aias fuiſſe multas
i q̃pibꝰ ſtellis poſitas deinde
in corpa tranſcendentẽ Et io p'
corrupcoẽ corpm ad ɔpes ſtel
las redire. Vide' aũt Augꝰ
ſc̃ Gen. i quad' glo dicẽ q'
aĩa hũa cãta ſit an corpꝰ
Reput' eni i queꝰ q' aĩa
ſit cãta p' die ſeptim i q°
reqeuit deꝰ ab oĩ ope ſuo q'
iã ceteros diſpoſuit & creatis ſu
i aĩa hũa cãta ſit vl' q' i
operibꝰ ſex dierũ ſit cãta Glo
ſc at ſup Geneſ accipit'
ex 1mo geneſ ad l'am vbi
Augꝰ ſic dicit Vñ ſit aĩa
1 de quo ad d'ma ſi ſit vl'
de qua p'fcã v'triq3 m̃a ifluxerit
vl' utrũ oio ex nil'o ſca

2 Facta fuit̄ Etiā si dubitat̄ et
querat̄ illud tū inīme disputād
est Etsi aliquid fuit a deo
fān esse qd̄ fuit ꝛ q nunc
a deo fuit Vn̄ aīa viua est
q̄ eam n̄l fuit q̄ h̄ qd̄ est
nō fuit Et quia aliq̄ ꝯsueuerūt
dicē q̄ oīa c̄ata sūt tp̄ibꝫ ·6·
dierꝫ vel ī mā vel ī plitudīe
In mā ut corpa In plitudīe
ut aīa quia plitudīne sicut et
angl̄s Obviat Augꝰ
ibid̄ dicēs q̄ si ī angl̄ica nā
ē talitas rōn̄ aīe c̄ata fuit
angl̄i filia erit ꝛ si aliq̄ nā
corpis fuit filia erit corporꝭ
qd̄ dicēnꝫ ē dicē Item
Augꝰ ibid̄ Tollerabilis h̄
vide deū ī p̄mis operibꝫ
quibꝫ simul oīa c̄auit huānā
nāz fuisse c̄u filio tp̄e mbꝭ
ex vino formati corpis ꝯspa
ret Item ibid̄ c̄eda q̄
adm̄ si nulla c̄dat sc̄ptura
auctas siū veritatis id q̄ dicat
homiēz iam factū sexto die
ut corpis q̄dē huāni rō causa
lis ī el̄is mūdi · aīa vero ia
ipa c̄caret̄ Item inclius
credet̄ aīam p̄us c̄ata nālr
ꝫ incorpali Sic nāle ē nob̄
velle viuē ia nō ē nē sꝫ vo
luntatis puerse c̄u pena sequit̄
h ꝛ his similia multa reue
niunt̄ in nob̄ Augꝰ ibid̄
Ex quibꝫ omībꝫ vr̄ accipi q̄
aīe huāne sūt c̄ate añ cor
pus ꝛ p̄oea p̄ imp̄iū dei ꝛ vo
luntate nāle incorpate h̄ ꝯ
nō solū vr̄ dicē sꝫ et intelle vobꝫ

Pbare Gregꝰ ī li· d̄ hoīe ꝯ·
con̄ Ennomiū p̄hm q̄ dicebat
aīam sub nā incorporea · cor
creata Et p̄ma rō sua ē h̄ Omē
qd̄ hꝫ rōm ꝯīle ꝛ tp̄ale ꝯīle
ē ꝛ mobile Sꝫ ergo aīa c̄ata hꝫ
ī corpe mortalis erit Alia rō
ē ex v̄bis Moysi · q̄ sic dicit
Concordant aūt tu his ꝛ alie
q̄ sūt moysi Sensibilium eīm ge
neratōnū subsistēs nō ī eā que
intelliḡua ē expssiū dixit subsi
tiū nāz Sꝫ cū venatores h̄ q̄ꝺ
opinat̄ ꝛ senss ē q̄ inf cor
pa p̄ h̄ aīam fole ꝛ angelos
moyses nō dixit causari ut
intelligat̄ añ c̄ata · 3ª rō
sua ē in q̄ dt Si aūt quis
exeo q̄ p̄ꝰ plasmatōz corporꝭ
trinissa ē aīa existimat post
corpꝰ gn̄atā eā esse ī redit
a vitate q̄ ī mobile eā dicit
ut dixat arꝰ q̄ dixit eam
corpore gn̄atā esse aūt dicit
eam spm̄ eē ī corpoē q̄ re
nunciat dicē d̄ corꝰ causari ut
nō mobilis inventiaz aīe
nob̄ c̄putet ꝛ oīno incorpale
Etn ē h̄ c̄atōis h̄ principaliſ
simū ē opꝰ ex nō entibꝫ
facē Si igr̄ admirē gn̄atōe
aīe fuit rōn̄ p̄udentie si
ut ꝛ corruptibles sūt quēadmō
alia Si aūt ex nō entibꝫ de
ducūt̄ creatōe quid sit ꝛ tūc
nō ē vīu dcm̄ moysi sꝫ req̄evit
ab omī ope · Inquietentia sūt
v̄ba ergo c̄luditur̄ aīas nās añ
corpa fuisse c̄atas Et quia aūt
possꝫ obicē ī his vb̄ Joh 2º

Pater meus usque modo operatur et ego operor. Solvit Augustinus quia non deficiendo sed providendo hic deum esse bonum videtur. Item hoc videtur consentire Damascenus in 2o libro 2o capitulo. Dicebat enim primo intellectualem substantiam creasse et consequenter sensibilem. Cum ergo anima solum sit intellectualis, non videtur creata ante substantiam sensibilem que est corpus. Inde feruntur dicta Platonis in 2o Thimei ubi inducit deum loquentem ad stellas de generatione mortalium et dicentem hunc vobis universi generis mortalium sementem faciam et animam vobis tradam. Vos cetera exsequi par est, ita ut invisibile celeste quod naturam mortali textura extrinsecus [illegible] abeatis nostra tribu providente et in eternitate [illegible] post dissolutionem id fenus crediderimus [illegible] successionem anime et corporis recipiat. Ex hac auctoritate patet quod secundum Platonem anime prius create sunt et in stellis posite et a stellis ad corpora descenderunt et iterum post mortem ad stellas redeunt.

Item Plato quedam passiones ac perturbationes enervat ac subiugaret iuxta has leve quod vitam fore sed si vicerit iniusta et districtus quidem ad comparis stelle sedem redituque post actionis demercens vitam veram et beatam vitas porro mutare sexum atque infirmitatem nec mulierem religare generationis tempore. Et subinfert quod si vero tunc conatibus cessant descendunt ad deteriora corpora bestiarum et animalium. Hec ibi videlicet dicit

Macrobius in primo libro super zodiacum ita circulus obliquus circumflexionis occurrendo ambiendo complectitur ut qua duo tropica signa Capricornus Cancer intersecent. Has solis portas physici vocaverunt quia in utroque obviante solstitio ulterius inhibetur solis accessio et fit ei regressus ad zone viam cuius terminos numquam relinquit. Per has portas animas de celo in terram meare et de terris in celum remeare creduntur. Ideo hominum una, altera deorum vocatur, hominum Cancer quia per hunc in inferiora descensus est, Capricornus deorum quia per illum in proprie anime immortalitatis sedem et in deorum numerum revertuntur. Item Macrobius prima parte de eodem libro primo ponde de zodiaco et lacteo ad subiecta usque spera [illegible] delapsa duo et per illas dilabitur non solum ut diximus huiusmodi visibilis corporis amicitur accensu sed etiam singulos motus quos in exercitio est habitura producit. Et in Saturni ratiocinationem et intelligentiam quod logisticon et theoreticon vocant, in Iovis vim agendi quod practicon dicitur, in Martis animositatis ardorem quod thymicon nuncupatur, in solis sentiendi opinandique naturam quod ethicon appellant. Desiderii vero motum quod epithymeticon vocatur in Veneris, pronuntiandi et interpretandi quod hermeneuticon dicitur in orbe Mercurii. Phyton vero id est naturam augendi corpora in ingressu globi lunaris exercet. Item Aron

Hoc aut anime bte z ab
omi cumsuqz qtagioe
corpis celu possident q nulla
appetetia corpis huius quod i
ris vita vocamus ad illa spe
cula altissima z ppetua luce
despicient desiderio latenti cogi
tamine pondere ipo terrene cogi
tacois paulatim in inferiora de
labitur Nec subito a pfecta
incorporeitate luteu corpus
induunt sz p tacita decrementa
z longiorem simplicis z absolu
ti sensus puritatis recessio i q
similem corpis incrementa tyrocinii
In singulis enim speris q celo
subiecte sunt luminosi vestitur
ut p eas gradatim societati
huius indumenti qsuetum Et
io totidem motibus q(u)t speras
transit ad hanc pueniat que
viuis vita vocatur Item
de hoc dicit Pitagoras put
enim a lacteo circulo deorsum in
pe plonis incipiunt q anime
lapse videntur ia a supis recces
sisse io primum nascentis affri
a lactis alimonia q(uia) p(ri)mus
eis motus a lacteo incepit z
in corpa terrena labuntur P
rimum hic ad uic posse pbari sc
nulla fora subalis est activa
vel passiua Veritas huius pz
p hoc q forma sbalis no hz
contrariu Oris aut actio ul pa
e int qtria go si aia pduciti
in esse hic non erit p esse for
mas subalium q sit i corpibus
Sz accidentales forme no possunt fa
ce subam Cuius pbacio e qz
accidentales forme sunt a suba
Ens enim qsequens sit ab ente p
cedente Et ex hac hr q cu aia

Sit suba no pt fieri a formis
corporalibus seu accidentalibus fforme aut
corporales agunt i oi ma go aia
no pt esse fca i ma Relinquitur
go q aia fca sit an(te) cpus huius
ne Item id qd operatur p se
operatur sibi psic go si aia operetur
p se ut no oportet q id esse aia
aut i facere eu de nichilo q
d aliquo ut aia fiet d aliq
ma z esse eius qpotu z pfcm
i ma p gnacom pductu qd tn
no e vm Relinquitur go q oms
anime sunt an corpus z pfecta
incorporetur Item Sic se hz
forme coputes i pora ad po(tentia)
illa ita est se hnt forme q
no sunt i pora aliquo ad ea
in q(ui)b(us) sunt Et veritas huius pz
p hc q forma q e pora aliq
ma cu educitur ex ipa e actus eius
Sic etia aia ronalis q no educa
d ma e actus eius z suba
i quolz Ex e q forme q e
ducuntur d ma omnes sit facte sit
i essentialibus terminis i illa ut d
Augus go necesse e q ille q non
educuntur d ma aliquo etia sut
simul facte q put sit fieri i ma
go simul fce sunt i actu Secd
si concedi(tu)r In qtrium sc roes
Auicene qui ponit sc Si anima
e an corpus q e vnica q multa
Si vnica tunc oz q ex illo vno
animuncarentur oia cora Et
hic no possz qtingere n alio duo
ru modorum sz ut eade aia modo q
sit i omnibus aiatis corpibus qd
sup improbatum e q q omnis aie
partes essent ptes illius Et oz
q i singlis corpis aiati genera
cion descenderet ps ab aia illa
qd absurdu est dicere Si vero

Dicat q e multa cu no sint n
quattuor cause multitudinis
tur nte e q aliq illar causa
faciat multas aias Cause n
ml mis st ex divisione formali
ul actiuli ul tali s q ea extri
seca dividit h' tm Ex divi
sion actiuli duobg mo l sz q
q da diuisa sut loca/ 7 q tpe
Cu i dca sit ea mu 7 non
ctingat plibg mo i mmdaru
dcam dividere sz p mn tee
oz q aiarum mltdo sit ab
aliquo istor Pz aut q no
e h divisio formalis Conue
nientu em in for no e dca
ol mis s form illa Aime n
huane omis qut i diffinitoe
7 forma go no e spaz mus
7 dcas s form Si vero dica
q divisio me facit mn Con
a e me mt i q e aia a
me ex ex q e corp Si Bmo
tue aia ess ex ma divisib
7 qnta 7 i ipa ess corpg qd
impbaud e Si 2oo tue aime
no hebut mltne n i gnia e
corpm Et pp h no pt fi mis
duobg mo sz q an corpg
omis vna aia fuit solu q
p gnacom dividit i ptes qd
ipus destructivu e a ut fuerit
omo an s simul esse 7 mlt nez
acceperint i corpm gnacone Et
h' eit contra apiori illi q dit
an cetta fuisse aias Si vero
dicat q mlt nez hnt p respcm
ad corpg Con aut id corp ad
qd respcm hnt eit actu pota
Si actu tue oz q oia corpa
essent simul sicut sit 7 aime qd
ess contra sensu Si vero pota Co
tra id qd e i pota mali tm e

Contigens pqle no fi Pona
go q no fiat tue no eit respcu
ad illu Si vero dicat q mlto
h e a causa extrica dividete
hec n l e ab extrico n rebz e va
nitas mlta Vnu em 7 mlta sit
m hms q sut vnu 7 mlta ab
aliquibg dividetibg 7 vnie
tibg ea tu em extrica effns
ctutd hmoi no fat vnitate
ut mltnez Si em facit p se v
nitate unica facit p se mltn
7 e Sz nos videmg q fat
ctra vnitez dado form vnam
7 ctra mltnez dando formas
divsas Si vo dicat q h mltio
e ab agte qd e tpus 7 locg
Cont loco no dividitur
q i no loco st p se aime n
i no lo st p se go aime p
locu no dividut Eadem
ro e de tpe q qualz simul st
tpe no dividut Sz aime
ab istiz pont omz simul ca
te go tpe no dividut Si
vo dicat q p actua spualia
distinguid sit p gram sapia
7 vtute Adhuc seqtr dupx
incnns s q an corpg aime
tta hcant 7 q d illis no
differant Ncm eiu e ro quare
vna heat gram sapia l
vtute 7 alia no go omis
hut ul nulla Et pz q oibg
illis actibg omz qut 7 da
pola e causa mu go p illa
no mulant Cu i qu corpg no
fint aime vnu ul mlta p q
no sint Cuia oe qd e e vn
ul mlta Postea pot Avicea
vna p se sola pt singuntas
est vnm ex collectione actum

Quam in aliquo no e possibile invenire
aut ita nec singularitas quevis
anime in eo quod e anima et in eo quod
ea aia huius corporis Et in primo
tunc quereret omnia anime et va
inio actualiter collato esset in oibus
aiabus Et ita oes aia esset una aia
unio quod e inconveniens Et ideo ergo dicit
tunc singularitas anime incipit quam
est in corpore sed quam incipit singu
laritatem aliquam tunc incipit esse id
singulare ergo si aia singularis
non habet esse ante corpus quod est
contra platonicos Adhuc etiam dicit
theoloicus per se una corpore
nichil e vanum in natura ergo anima
non habuit esse quam eius ee erit
vanum quod esset ut motor et actus
corporis et ideo corpus facit esse
actu et movet et hoc esset si ante
corpus esset anima ergo aia non e ante
corpus Et quod avicenna posset ob
icere quod anima humana non remane
ret post corpus non esset tamen unitas
vel multitudo vel singularitas eius
Solvit avicenna dicens quod hoc non
est necesse aia cum in corpore incipit
esse quamvis tamen a corpore esse non habet
et remaneat sibi proprietates quas
habet in corpore propter quas non confunditur cor
pore quin dicatur ab alia et tamen cor
pore erit absoluta Ad hoc quidem
obicitur theologice dicitur psalmista qui
finxit sigillatim corda finge
autem e creare sed cor ponitur ibi pro aia
ut dicit glosa ergo anime sigillatim
creantur et non simul Item dicit apostolus
de iacob et esau ad Romanos cum in
nundum nati essent aut quid egissent
boni vel mali Sed si anime co
rum fuissent ante corpora aliquid boni

Vel mali egissent ergo ante corpora
non fuerunt Item augustinus in glosa
super Genesi ad litteram quod non aliunde
nisi e anima quam illius sicut quam dicitur
sepcio sinus e hominis ad ymaginem
dei non creare dicit deum eas facere
si quam tunc non consumavit iam n
et tunc animas faceret consummandum et
nunc facit Et ideo non aliquod
novum genus creature facit quam tunc i
sinus consumatum operibus non creat
Ex hoc arguitur quod nunc deus facit
animas quam sit eiusdem rationis cum aia
ade quam sexto die fecerat quod
expressius dicit in primo libro genesis dicit
de Corporibus humanis quorum ex
primis illis operibus propagacio
continua successive continere tales
congruit inseri quales nunc deus
facit et inserit Solucio dicendum
quod deus infundendo gratiam creat
humanas animas et creando infun
dit eas et omnia alia dicta sunt pro
mis deliramenta Ad auctoritatem
aut augustini dicendum quod opinia
et opiniones aliorum secundo recitat et
refert sententiando ut auctoritates ante
indicatas Et tamen vellemus disti
nguere diceremus quod anima duobus
modis potest e corpore et corpus
prius aia unius e in substantia prius
tempore et corpus prius e aia quam n
infunditur ei nisi iam organizato Ad
aut augustinus dicit esse difficile quod
ex nullo facere est propter quod requievit
deus ab omni opere quod fecerat duo
bus modis glosatur ab antiquis Primo
unus e quod cessavit ab operibus no
vis et nova tunc dicuntur opera non
quam ante fuerunt per materiam vel per similitudinem
non quam omnia certa cum continui fuerunt
prius in materia alie aut huiusmodi prius fuerunt

In similitudine et qr na aghta i hc q intellus sit nec3 hz cu aia rõli Alius mog e q nouu dicit opus a quo cessauit deus qui aui no fuit p spem et roz lis go nõ cent aie cu adam catus fuit sexto die qui huit aiam rõle q cups spei et roiz e cu omibus aiabus pcata catis Et h glo vi actipi q vb Augg ulti inducte Possemus tri dice q hc pte catur qd fit sz om pcedete ma Ma aut dux e s exq et inqua Ma ex q no hz form aliquaq Vn no solu aia hua Vn s pt destin q ine dicet aia creat nec dicet cari ois forma cadite Et eade difficultas q vide esse d aia hua com textu Be nes s caret seqret d oi forma erra e ma iuh et h dux Vna u alh forma q pute i ma q no educit ex ipa p actu gnatos et nec h tn ma opat aliquid ei eis Et te e hyana aia Vn aia huana no e otio sz ma ut oio sz opone nc Posset go dici q requieuit deus die septio ab omi ope cat et dispos et orth q sit st opa dura q n ma opa ca sit aliqs opa ab ipa ut diximus sup i qbus d opibus sex dieru h no requieuit ab opibus illas que opa i ma et q opa in se Ita tn q ma opa ad ea De hys vi intelligi ed solus pr me usqz mo opa et eo opor Ad Ros Gregl dm q spe

Plonicus fuit q vi plone excusare in hcs q dixit aias vi roru no volentiu iusticiaz et diss no obsuatum i za gnacione post morte trasire ad feminas Qi i iusticias negligunt i tcia gnacione pq morte trasierit ad bestias Hanc eni trasmucoz dt gregl hm methafora debe intelligi Ut quida dicit plonici ut dicunt trasire ad feras q no effitiat leones qui fui bundi et azinos qui igtine Et h e apte con intentos Plos i plonicoz trasformacoz eni theodorg et pphiqs plonici pt dicebat fieri q omus e vnius spei sz rolis et q illa trasit per diusa cora p suis meritis et q in qbusda corpibus exercz quasda vires et quasda no hc tn fieri ex dursite corpm et meritis aiaru Sablicus aut qda dcs plonicus dt aias esse duplicis sped sz rolis et no rol et trasformacoz esse no ex spez h in eade spe ad dusa cora homi trasseunt et irroles ad dusa cora irroliu Cue cy laudat Greg nixens non pt trasformacoz pot h quinimus tentis errat Admigut ad hon uglh q h non se si aia hua i cor sit catacy p hoc corrupa corrupto corre q seqte si i corre fiet et h esse ad corpus quiget t h at no e pur eo q aia huan e tnu forma h etia suba qple in scripa ut pbat plnu valeus

Et de hoc habemus questionem infra
Ad aliud dicendum quod Moyses
tacet de natura angelica sed de anima
non tacet de formatione corporis hominis
quia homo non est ad ymaginem et simili-
tudinem dei nisi secundum animam
Ad aliud dicendum quod dicens
animam humanam in corpore causari
secundum esse non tamen quod dependeat
a corpore non sequitur a virtute
sed potius contrarium oppositum Sed
ceteris … dixit animam humanam
mori cum corpore ut dixit eam
in corpore generari Qui enim non dicit
… corrumpi cum corpore patet per
… verba sua in libro primo de anima in-
tellectus vero substantia quedam est et non cor-
rumpitur Item ibidem intellectus
est divinum aliquid et impassibile
Sic etiam Avicenna et Averroys consequenter
… in omnibus Multi vero
… animam non corrum-
pi corrupto corpore Sed potius se-
parari eam sicut perpetuum a corru-
ptibili Qui autem non generetur sed
creetur in corpore patet per Aristotelem
in 16 de animalibus ubi dicit
intellectualem animam non esse ab a-
liquo principio efficiente quod sit in
semine quod autem eius principium
sit deus et quod ingreditur per ca-
… in corpore Patet per philosophi verba
sua que sunt in primo de causis
… aque viri non
cadit quantum cadit in matrice mulie-
ris decoquit eam maxima
calliditate sua et commiscetur aqua
illa cum sanguine matris donec
fit … formatur
et fit in eo spiritus vite iussu dei

Patet ergo quod impossibile secundum Aristotelem simili-
ter impossibile secundum stoycos quia licet illi ho-
mines dixerint quod anima moreretur
cum corpore Plures enim stoyci fuerunt qui
post animam mori cum corpore putaverunt
contra Gregorius Nissenus dicit Cle-
obrotus … stoycus fuit de quo dicit
Augustinus libro de civitate dei ut de immor-
talitate anime disputare se precipi-
tem dedit de muro atque de hac
vita migravit ad eam quam cre-
didit esse meliorem Ad aliud
dicendum quod licet ponamus animam cum
… non tamen concedimus Moyses
… ex parte Nemo tamen contra
nos consentiet Eunomio Licet
bene dicamus cum animam diffini-
visse plenam sed semiplenam Et
… omni die … ad quam
… quinquaginta milium sta-
diorum intellectualium de novo genera-
tarum et cum plures fuerint quod sta-
tim … dissolveretur et commiscere-
tur Sed infra erit questio de hoc
cum de meritis disputabitur Ad
illud quod obicitur de Damasceno
Responsio est sicut in questione de angelis
… fuit quomodo angeli sunt
creati Verba autem plurimum sunt
… Hoc autem quod dicit
Matheus expresse est heresis et in
fide et in naturali scientia Et heresis
quorundam qui dicunt animam de-
scendere per 7 celorum circulos et in quolibet
simul deponere unum corpus et
simul mori et peccata detrudi in
hanc vitam mortalem in quo est
transformari in multa animalia ut
ipsi dicunt Et tamen …

Et inducit certa que in titulis ante
inferioribus et octo superioribus lacteo
relinquit. Innuitur autem verba psalmi
Super flumina babilonis illic sedimus et flevimus.
Dicuntur enim flumina babilonis cor-
ruptores et confusores humane vite
in quantum animas eorum destruxerunt et in-
quantum flendum est dum recordantur
Syon. Cum enim recordatio patrie fit
ergo ut dicitur quod in psalmo sederunt
in syon i. in celo. Et dicitur quod
in syon dum descenderet
suspenderunt organa sua i. cor-
pora sua que dimiserunt in titulis
quoniam dixit pro tanto suspensa in sa-
licibus que arbores infructuo-
se quia corpora illa sine vita sunt suspen-
sa. Cum ad recitata inducatur
innuitur etiam quod habetur in primo
sapientie ubi Salomon sic loquitur
Sortitus sum animam bonam et cum
essem magis bonus veni ad corpus
coinquinatum. Si et anima sit bona
venit ad corpus ipsa fuit ante
corpus. Sed ad hec dicimus quod psal-
mus dicit filiis istis ductis in capti-
vitate in babilon qui ad littora
sederunt super flumina et flevere
destructionem syon. Ad aliud
dicimus quod Salomon non potuit sortiri
animam antequam esset sed etiam per par-
tem hominis patet ubi Puer autem
ingeniosus et sortitus sum animam me-
am bonam. Et veni quod dicitur
veni ad corpus coinquinatum intelligitur
venisse per generationem corporis non
per locum. Et hoc videtur ex modo loquendi
dicit enim sic veni ad corpus
coinquinatum et ut sciri quod aliter
non possit contingere. Si autem dicitur
quod anima venit ad corpus intelligitur
non tempus. Ad id vero quod

Ubi dicitur per primam rationem dicimus quod forme
substantiales non sunt active et passive
proprie sed non prohibet quin sint mo-
tive et receptive secundum locum. Forma enim
substantialis ignis movet ignem sur-
sum et forma substantialis terre mo-
vet terram deorsum. Similiter anima
que est forma substantialis movet cor-
pus … motibus. Hoc autem
ipso actus non facit substantiam. Verum
est si intelligitur actus ut elemen-
tum non facit substantiam quia non est
forma in substantia nec materia. Si
autem intelligitur effective tunc tamen etiam
verum est quod non facit substantiam illam
que est actus. Sed nihil prohibet tunc
movere materiam super ipsum actum
ut adhuc educatur de materia forma
substantialis que non est sic. Videmus enim ca-
lidum frigidum transmutare materiam
omnium generabilium et corruptibilium. Sed
qualitates elementales multa possunt
quanto enim eis coniunguntur virtu-
tes stellarum et virtutes anime
que non possunt esse solares. Nec hoc
dicimus quod velimus animam hu-
manam educi in esse ex materia virtute
stellarum sed potius dicimus eam
creari a deo. Utrum autem simile
sit de vegetabili in plantis et sensi-
bili in brutis … disputabitur
cum disputabitur de … generata
Ad aliud dicimus quod hoc non
sequitur quod omne efficiens sit maius
specie cum effectu. Sol enim efficit
generata mixtus ut patet … in 2o
de generatione. Sed hoc tamen exigit
efficientem virtutem magis nobilem
ei quod non educatur de materia et de
formis que sunt in potentia in materia
educibilibus ex ipsa per actum generationis

Me. Ille enim qui ponit in materia sunt
formam huius in quo potest esse sit
hec materia formis que sunt in potentia
Et hec forma est materia prima per sub-
stantiam accepta ante omnes formas
Sed ille qui educit de materia [illegible]
sunt tres subiectum et [illegible] sit [illegible]
que sunt in actu Et ad hoc
in generatione corporis non habebit
esse ante corporis generationem Sed
aut dicat quod Plato intellexit
per compares stellarum [illegible] quod que
stella dicitur duobus modis secundum Plato-
nem uno ex corpore et anime de
scensu Et sic dicit compar stella
cuius influxus virtutis secundum [illegible]
ad istum vel in generatione Et
hic accipit ex verbis Platonis in
Thimeo ubi dicit quod [illegible] po-
ris [illegible] ex quo mundi ani-
ma miscuerat in eundem
[illegible] signum refundens [illegible]
[illegible] genere atque eadem [illegible]
miscebat. [illegible] eadem [illegible]
[illegible] serenitatis et [illegible]
[illegible] immutabiles [illegible] et
[illegible] Sed 2° dicitur stella
compar anime ad reditum quod de-
bet anime [illegible] secundum
[illegible] medii [illegible]
ad superos Sed [illegible] fabulosus est
secundum Theologos et naturales philosophos

Deinde queritur

Utrum anime [illegible] immediate
creentur ab eo [illegible] mediantibus
angelis Ut videtur dicendum quod [illegible]
philosophi quorum [illegible] propone
sunt. [illegible] Thollectus
cum [illegible] agens et non prius [illegible]

est quod agat per aliquam dispositionem
novam ei advenientem Causa anime
quod non fit [illegible] causa agentis
non prius [illegible] et quod [illegible]
agat per dispositionem novam sibi
advenientem Prime cause nulla
dispositio nova advenit [illegible] non
immediate [illegible] anima
Prima per [illegible] scripta in 2°
de generatione et corruptione [illegible]
[illegible] fit [illegible] enim
[illegible] in causis naturalibus [illegible] in
voluntariis De causis naturalibus
est planum In causis autem volun-
tariis [illegible] agunt per electionem [illegible]
[illegible] nichil agit
nisi quod eligat et velit [illegible]
quod agat nunc et non prius
eligit et voluit [illegible]
Amplius immediate recipere ab
primo nobilius est quam recipere
per medium ab illo Sed ergo anima
recipit immediate esse a deo [illegible]
[illegible] nobilissimo modo Sed ad no-
bilissimum modum requiritur recipere
[illegible] nobilissimum esse recep-
[illegible] quod [illegible] debet
recipere nobilissimum esse [illegible] autem
est esse intelligentie agentis
[illegible] debet esse angelis quod
non est verum ergo non recipit anima
esse a deo sed ab angelis quod
ignobilius est **Amplius**
ab infinito agente [illegible]
agendi actus est infinitus [illegible]
est infinitum agens [illegible] actus
eius immediatus erit infinitus [illegible]
[illegible] esse finitum ergo non erit
a deo immediate sed mediantibus
angelis **Item** [illegible] Tholle-
[illegible]

Fortiores et quasdam posuit alias
debiliores quas dimittimus nunc
Ad idem videtur facere Com[mentator]
li. de causis qui dicit sicut causa prima
creat esse anime mediante intelligentia
Item ibidem anima que suscipit
impressionem intelligentie facta est
inferior operationis quam ipsa intelli-
gentia sed non recipit impressionem
ab aliquo nisi sit creata ab eo
ergo anima creata est ab intelligen-
tiis Item anima forma est corporis
et creata ab intelligentia quia tamen ipsa
sit intelligentia ab aut vero Corpus
spiritus separatas a corpore omnino et
ille sunt substantie angelice ergo videtur
quod anime creentur ab angelis
Hoc idem videtur velle Porphirius
qui posuit animam velle esse in orbe
intelligentie et sensibilem in orbe
solis et vegetabilem in umbra sensi-
bilis Hoc etiam Aug. quarto
Quid sit deum sic animam creari
in altiori orbe Contra Joh.
damascenus in 2o li. capitulo 3 ait
ut angelos creatores hii omnes
sunt pertusi sui diabolici Creature
enim existentes non sunt creatores
Dominum enim factor et provisor deus
est qui solus increatus qui in patre et
filio et spiritu sancto unus laudatur
et glorificatur Item dicit Aug. 9
super Genesim quod angeli nullo
dicendi sunt creatores aliquorum Item
in ysaia Omne flatum ego facio
Item in Genesi dominus inspiravit
in faciem eius spiraculum vite Item
nihil et aliquid distant infinitum
ergo educere aliquid ex nichilo
est potentie infinite hec autem est
creare ergo infinite potentie est creare
aliquas et aliquas res non est potentia infinita
nisi in deo ergo solius dei est creare
animas et omnes res Solutio
Uholletinus exponit sic a dicto
Sanctorum dicens quod licet creatura
animas creari ab angelis non tamen dicit
angelos creatores quia creator est ille qui
propria auctoritate et virtute aliquid de
nichilo facit sed angeli fuerunt
ministratores deo et auctoribus dei
Sed indubitanter fide tenendum est
quod angeli non creant etiam ministerio
Quorum enim creatori singularis
qui exhiberi sed ei ab omni creatura
et ideo non debuit transponi ille
honor scilicet creare in creatura aliqua
Creaturam etiam non fuit possibile
suscipere ratio autem tenendi duplex
est Unum enim quod in nulla
materia praeiacet creationi Alia quod creatio
sit opus quod sed primum sit est causa
cause et ideo creatio non potest esse
opus creati 2a est quod cuiuscumque
potentie non competit opus aliquod secundum genus
suum inproportionale est illi potentie competere
proprium opus Sed creare non competit
potentie secundum genus quod secundum genus suum
est ipsa terminus sue creationis et in
principium ergo eidem non competit creare
hec ad illud Plures autem rationes
sunt assignate in questionibus de creatione
Dicimus ergo ad primum quod deus
est causa nunc agens propter hoc quod adve-
nit sibi nova dispositio Elegit
enim et voluit ab eterno ut anima
hec crearetur Voluntas enim et scientia
sua ab eterno sunt et inmutabiliter de-
terminata licet res create tempore nunc
et tunc esse ab ipso accipiant
Ad aliud dicimus quod nihil tamen te[...]

Esse recipiunt a deo scilicet celum et terra et materia prima Et hec tamen non nobilissimum recipiunt esse Et huius causa est quia id quod recipitur non est tantum secundum proprietatem eius a quo recipitur sed etiam secundum proprietatem et naturam recipientis Unde non sequitur ex illa ratione amplius nisi quod unumquodque immediate recipiens a primo recipiat esse nobilius quam post hec secundum sui naturam convenientia et proprietate Ad aliud dicendum quod primum est infinite virtutis quodammodo sed si hoc infinitum negative exponatur hoc est primum potentia scilicet quod non finiatur loco vel tempore vel intellectu Ex tali autem virtute non sequitur quod sit infinitus effectus sed quod sit creatus quantus natus est recipere id quod datur a potentia tali Instantia autem ad argumentum est quod si ab infinita potentia procederet effectus infinitus oportet quod intelligentia angelica esset infinita quia immediate exit a prima causa Ad id vero quod obicitur de Commento libri de causis dicendum quod duobus modis intelligentia est causa anime circa vim est que per ad impressionem illuminationum Sic supra in questione de angelis est expeditum Alius est quia cum intelligentie sint motores sperarum secundum philosophos per motum illum aliquid creatum causatur aut existit in terra eo quod movet a generatione corporum. Ad illud quod obicitur de ysaac dicendum quod ipse vocavit umbram occasum luminis superioris ex defectu sue infectionis quod non potest recipere id Unde cum intentia intellectualis se habeat in actu agere ipsa est in pleno lumine sed rationalis anima est licet intellectum cum re potentia ut supra diximus et indiget inquisitione et studio ad hoc ut fiat actu Et ideo est umbra intelligentie non habens plenum lumen secundum actum Sensibilis vero non est cognitio nisi particularium Et non cognoscit quidditates et virtutes rerum quas sequitur et percipit ideo Et ideo ipsa est in umbra rationalis Cum autem tam sensibilis et apprehensiva et motiva habeant virtutem in quibusdam animalibus In aliquibus autem est apprehensio per sensum adiunctus Et ideo propter ista vegetabilis dicitur esse vegetabilis in umbra eius eo quod accipit in ipsa lumen cognitionis sensibilis Sequitur

De divisione anime per hec tria in rationale vegetabile et sensibile etc

Deinde queritur

de divisione anime per hec tria vegetabile sensibile et rationale

Qualis sit ista divisio Et utrum sit sufficiens vel non Et utrum anima dividi possit per rationale et irrationale Sic dividitur anima Constat enim quod hec divisio non est accidentis eo quod nullum accidens constituit speciem in natura Vegetabilis constituit speciem plante Et sensibilis speciem bruti et rationalis speciem hominis Nec potest esse equivoce per hec [illegible] eo quod anima non dicitur divisis rationibus secundum nomen de vegetabili sensibili et rationali Nec videtur esse generis in species eo quod dividentes genus non possunt coadunari in unam speciem Vegetabile autem sensibile et rationale conveniunt constituere speciem unam scilicet hominis Si vero dicatur quod sit divisio totius in partes Contra est divisio totius integralis

Aut diuisio totius vniualis no(n) in-
tegralis quia sit totu(m) no(n) p(re)t(er)
d(e) p(ar)te n(on) d(ebe)t esse v(ir)tual(is) Virtus
enim alicuius v(ir)tutis e(st) in quo no(n) h(abe)t
esse V(nde) si veget(ati)ua esset v(ir)tus
alicuius a(n)i(m)e no(n) ess(et) v(ir)tus alicuius
nisi in quo sunt etiam alie v(ir)tu-
tes a(n)i(m)e h(oc) aut(em) no(n) e(st) nisi
i(n) r(ati)onalibus Et diuisio a(n)i(m)e p(er) ve-
getabile se(n)sibile (et) r(ati)onale enim
esset diuisio a(n)i(m)e r(ati)onalis et
no(n) a(n)i(m)e s(impliciter) ut s(upra) h(oc) aut(em) no(n) e(st)
veru(m) Ex h(oc) enim seq(ue)r(etur) q(uod) vege-
t(atiu)a q(ue) e(st) in planta (et) sensi(tiua) q(ue) e(st)
i(n) brutis essent p(ar)tes a(n)i(m)e r(ati)o(n)al(is)
(et) ho(min)is q(uo)d no(n) est veru(m) S(ed) i(n) p(ro)p(osi)t(o)
h(ic) dicet(ur) ad h(oc) q(uod) h(ec) est diuisio
p(ri)ncipalis q(ue) e(st) media int(er) diuisio(ne)m
equoci (et) vniuoci Con(tra) s(ecundu)m h(oc),
q(uia) q(uod) a(n)i(m)a s(ecundu)m p(ri)us (et) p(er) (con)s(e)q(uen)s dicet(ur)
t(ame)n de veget(ati)ua sensi(ti)ua (et) r(ati)o(n)ali h(oc)
aut(em) no(n) e(st) veru(m) q(uia) t(un)c diffinitio
sup(er)ius date a ph(ilosoph)o (con)ueniret cui-
libet q(ue) q(ui)libet p(ar)te ipsi(us) ut s(upra) d(iffin)i(t)a
tu(m) e(st) V(nde) p(re)t(er) p(ri)us d(ic)t(u)m d(e) r(ati)o(n)e d(e) a(n)i(m)a
i(n) p(ri)nci(pi)o S(ed) aut(em) e(st) aliq(uo)d (com)mune
q(uo)d i(n) om(n)i a(n)i(m)a o(porte)t dici erit
utiq(ue) act(us) p(ri)mus corp(or)is ph(isi)ci
organici vitam h(abe)ntis P(re)t(er)ea
queritur d(e) hac diuisio(n)e q(ua)da(m)
ph(ilosoph)o(rum) q(uod) a(n)i(m)a q(ue) e(st) r(ati)o(n)alis (et) h(ec)
diuisio e(st) babilo(n)ica cuiusda(m) platonica
q(ui) dicebat a(n)i(m)as r(ati)o(n)ales no(n) tra(n)s-
ferri ad bruta nec brutoru(m)
a(n)i(m)as tra(n)sferri ad ho(m)i(n)es Vide(tur)
aut(em) q(uod) bona sit q(uia) (com)p(re)he(n)dit
om(ne)s p(ar)tes a(n)i(m)e e(n)i(m) brutor(um)
(et) vegetabiliu(m) irr(ati)o(n)ales s(un)t A(n)i(m)e
aut(em) ho(m)i(nu)m r(ati)o(n)ales P(re)terea
h(ec) diuisio e(st) p(er) aff(irmati)o(ne)m (et) negatio(n)em

In q(ua) a(n)i(m)e s(un)t et c(um) int(er) aff(irmati)o(ne)m (et)
negatio(n)em no(n) sit mediu(m) v(idetur) q(uod)
(com)p(re)hendat om(ne)s p(ar)tes a(n)i(m)e Ita q(uod)
n(ull)a media cadant int(er) p(re)d(ict)a diui-
dentia S(ed) (contra) h(oc) p(ro)p(ter) i(n) 3(o)
d(e) a(n)i(m)a capi(tu)lo d(e) mouente Tres
r(ati)o(n)es cu(m) a(n)i(m)ar(um) p(ri)ma h(ec) e(st) cu(m)
cuiusq(ue) diuisio suffi(cien)t(e)r diuid(i)t
aliquid q(uo)d illa no(n) d(ebe)t inueni-
ri alia p(ar)s a(n)i(m)e q(ue) no(n) e(st) r(ati)o(n)al(is)
n(ec) irr(ati)o(n)alis S(ed) velle n(ec) r(ati)o(n)al(is)
neq(ue) irr(ati)o(n)alis e(st) (er)go diuisio
n(on) e(st) bona Item om(ne)s p(ar)tes
p(ar)tes p(ro)p(ter) p(ar)t(em) illa q(ue) e(st) a(n)i(m)a
velle n(ec) e(st) r(ati)o(n)al(is) n(ec) irr(ati)o(n)al(is)
(er)go p(ri)ma s(ed) irr(ati)o(n)alis n(ec) n(on) (con)s(ti)-
tuit n(on) po(n)it (et) no(n) po(n)it
d(ic)tam diuidere n(ec) (con)stituere
S(ed) si po(n)it aliquid h(oc) erit d(ic)t(u)m
q(uod) erit i(n) eod(em) (gen)ere cu(m) irr(ati)o(n)ali ho-
l(ite)r aut(em) e(st) i(n) (gen)ere (er)go (et) irr(ati)o(n)al(is)
erit i(n) (gen)ere S(ed) veget(ati)ua (et) (con)g(e)n-
(er)ationis e(st) (er)go erit ex vtra-
q(ue) Item diuidere (gen)us ille
Et p(er) h(oc) etia(m) d(icitu)r p(ro)b(ar)e q(uod) h(ec) ma-
ior d(ic)tam h(abe)t r(ati)o(n)ale (et) irr(ati)o(n)ale 3(a)
r(ati)o e(st) q(uia) si h(ec) diuisio e(st) bona
p(r)o(pri)a d(ebe)t o(sten)de(re) diu(er)sitate(m) om-
niu(m) a(n)i(m)e S(ed) h(oc) no(n) facit
P(ro)bat enim diuisio(n)(em) no(n) p(ar)-
tiri v(ir)tu(tem) fa(n)tasi(am) alia sit
a r(ati)o(n)ali n(ec) irr(ati)o(n)ali Et q(uod) h(oc) sit
veru(m) p(ro)b(atur) q(uia) a(n)i(m)a fa(n)tasi(a) inue(n)itur
i(n) r(ati)o(n)ali (et) irr(ati)o(n)ali 3(a) e(st) p(er) instan-
tia appetitiue (et) motiue s(ecundu)m lo-
cu(m) Motiua enim s(ecundu)m locu(m) inue(n)it(ur)
i(n) r(ati)o(n)ali (et) irr(ati)o(n)ali Et appetitiua
s(imilite)r (er)go no(n) om(ne)s p(ar)tes a(n)i(m)e
intelligu(n)tur separate (et) diuise
p(er) ista(m) diuisio(n)em Iuxta h(oc) q(ue)ri(tur)
de suffi(cienti)a p(ro)babilis diuisio(n)is

Videtur enim non esse sufficiens
eo quod multe sunt potencie anime que
non sunt ibi comprehense sicut
nutritiva et augmentativa Si for-
te dicatur quod dicte potencie species anima-
torum Contra Adhuc non videtur suffi-
ciens in plantis enim sunt multe
potencie que sunt diverse forte specialiter
Si enim potentia specie dicantur necesse
est et potenciarum differentie specie et
sic in brutis Si forte dicatur
quod hec divisio datur per genera ani-
matorum Adhuc non videtur sufficiens
Sicut enim dicit philosophus in genere anime
sic est quod primum est in eo quod consequenter
est unum ante potenciam superiorem anime
Si contingat ipsum separatum inve-
niri ab eo quod sequitur ipsum sicut ve-
getale ponitur speciem anime eo quod se-
paratur a reliquis ergo similiter cum mo-
tiva secundum locum separatur a reliquis et
reperiatur quedam animalia non moti-
va secundum locum sicut quedam hostee
et conchilia marina videtur quod mo-
tiva motu progressivo sit species
anime Si forte dicatur quod illa
dicuntur mota motu constrictionis
et dilatacionis Et per hoc probatur
habere speciem tactus hoc non impe-
dit quia motus constrictionis et dila-
tacionis non est motus progressivus
Solucio dicendum secundum philosophum in 2o
de anima [illegible]
una est quod sicut figura se habet quadra-
[illegible] quod dicitur figura terminata
quantitas linea vel lineis conten-
ta Et hic ratio convenit cuilibet speciei
figure Et tamen nullius est propria
Et ideo ad perfectam cognitionem figure

Oportet etiam separatim ipsam habere potentiam eius
Ut quid circulus quid triangulus
Sic est in anima Quia est quod ratio anime
sicut se habet que nullius propria eius est separata
Et quia cogitativa non cognoscitur potencie
nisi in reliquis et potencia et non in separata
natura Unum si dicat perfecte cognitionem
oportet quod separatim ratio potentiam Et cum
sit in quolibet genere per comparationem
ad suas species anima quo ad hoc
in divisione sui plures habet tamen
divisionem generis Alia ratio est quod si-
cut est quod figura prior est que paucorum
angulorum sicut est in consequente Et cum prior
accidit habere esse proprium et speciem in genere
figure Cum autem accidit in consequenti tunc
non habet esse proprium et speciem sed tamen potentia
distinguibilis est in perfecti figura
Trigonum vero in tetragono non
est nisi in potentia et non secundum actum
sicut tamen actu si dividatur tetragonus
per lineam diagonalem hoc autem
ideo contingit quia in consequenti quod
est distincto in maiori et pluri
per includitur minus et paucius
Quod tamen sit compositum non est in
illo tamen nisi in maior et potentior
non distinctum per esse proprium in specie
et separatum specie sub genere suo Et
tunc esset separatum a consequenti Et licet
hec sit a communi quod ut dictum est
Cum philosophus dat exemplum quod sicut tri-
gonus in tetragono quia in una figura
hoc vero est quod de triangulo
prius sed quod illa figura triangulo
resultat a quolibet angulo figure
trahatur linea ad centrum illius
figure que est plurium angulorum

Et sic e i ptibg aie vegetiu
em est in ssnuo no p esse spu
s ut vita et pota spuius Sic u
dt Boe in diuisoibg quq pt
pota infior pt et supior sz n
queta qui em separatur vegetiu
a ssnuo Ibi pz q diuisio aime
p vele ssle et iole e diuisio
totius potes q media e int
diuisiom totq vlis et totius
integralis Et hc exp'sse dit
Boetius i li di Ad illud
vo qd' con obia pz solo p pota
veles em s q e ssb aime di
dens eam est aliquid separatum
a ssbili et iolli Est em i plate
tiu et tuc e spes vnq totius
poste qd' e aima Si vo sum
ut vita et pota tuc no lz esse
ssm pse sed e pota i sensiuo et
ioli Alia e diuisio aie i spes
et alia i vires sm i potentias
Ad id qd' querit d' dispoe
plonicorz Dm q no e bona
no em ssle vegetlis et iroli
s q dt dram diuidete Et at
reduca ad affinacoz et neoz et
no dicat hre medm q tuc
nl fat ad ppositu q tuc iro
nale no pont aliqm dram
diuidetez nl gstituete Ad
illud qd' querit d' suffia
diuisio Dm q e suffies q
data penes gnia animatorz
Ad pimu ergo dm q aa
e diuisio aie i vires et aa in
spes Spes em st gstitutiue
aiatorz distutu spe Vires vo
sut pote q spes gstitues gsequnt
p gparaom ad opa ut nutritia et
intellectiua Ad aliud dm
q no da pcess spes gralissias
s ssb subalternas ut pdctu e
Ad ultim dm q motiu
sm loca no hz vtute gpiam
sz tm extensiom grueda pt'
cu appetitu et intelleg em pz
e iolis aime quo epta de
te s p gsidacoz boi ul m
li opabiles Et in opante
motu si gungat impio eius
voluntas fit motus pgressiuus
Sile fantasia q e pes sensi
bilis aie extedente se ad
apphesom queiente t ique
mente impat motu Cuius
impioz si gungat appetitus
despdiu fit motus Vn pz q
mouetia i motu pgressiuo st
vires gsequetes aiam ssle
et iolem Sm q hmoi
Et io no faciut spez aime
pse Cz dict qda aialia
motia sut s loca et qda no
ht neo ant q gcu sal
et infinitu st i loco vo et qa
da i loca dus Et illa qa
salg et infinitu st i loco vno
accipiut nutrim ad mo plate
digestu pa digesto tetu a
tra et no mouet nec hnt
organa pgressiui motus Et c'
e qd' dt phs i 1o d' aialib
ita pu ii se ha agedi paula
tim a no aiato ad aiatu et ppr
gtinuacom verz no apparent
tim et medm int ea et sm
eius qd' inuenit p' plata est.

Animata e plantarum genus Et
diversificatur etiam hoc genus quia in
eo est magis durans et minus
durans Et hoc genus confertur ad
alia animata corpora vilis magis
simile cum inanimato quia in motio mut
ipsum et animal e constituto et in ma
ri sunt quedam de quibus e dubium ut-
sunt animalia vel plante et sunt contra
cum locis in quibus inveniuntur
et plura ex eis corrumpuntur si
imitarentur ab illis locis sicut
Solme quia ista non possunt vi
vere si eradicetur de suis locis
Et omne genus corporum e testium
complete plante cum ad animal am
bulans confertur Unde dicit Avi
cenna in 6to de animalibus quod ordi
nes animalium variantur grada
tim quousque perveniatur ad speciem
completam que est rationale et cetera Sequitur

Unde queritur
de istis divisis anime rationale
vegetabile et sensibile utrum sint tres substantie
in homine vel non et utrum in istis
animatis sint partes anime Et que
runtur tria Quorum primum e utrum ista
tria in homine sint tres anime ut dicit
2m utrum quelibet istorum ut aliquid
sit posita in plura multiplicata
in actu per divisionem corporis in quo
e 3m utrum anime quas quidam habent sint
simplices vel composite Ad primum
sic proceditur quod ista tria sint in homine
una substantia Dicitur enim via perfecti
bilis una et perfectio sed corpus
e perfectibile unum ergo anima que e
perfectio eius erit una Item
plurium non diversitatis substantia actus in
diversis erunt secundum substantiam sed cor
pus humanum est possibile in diversis
secundum substantiam ergo actus eius in diver
sis erunt secundum substantiam Cum autem
illa tria sint actus hominis probatur ex
hoc quod forma et actus est id quod
movet ad opera et sic faciunt
vegetabile et sensibile in homine
Item arguit in 8 Physicorum phylosophus
investigat unum motorum quia unum
mobilium ergo secundum unum mobilium
e unus motorum ergo etiam unius
mobilis erit unus motor numero
et substantia Item dicit phylosophus in
2o de anima quod sicut trigonum in
tetragono est sic vegetativum
in sensitivo est et cetera in rationali
Sed trigonum in tetragono existens
non est distinctum per substantiam ab
illo ergo similiter vegetativum et sensitivum
non sunt distincta per substantiam a rationali
ergo sunt una substantia Item
est obiectio Avicenne quod in
quibuscumque unum existens in actu
retrahens alterum ab actu et opere
uniuntur in aliquo uno secundum
substantiam Sed sic e quod potentie sensibi
litatis in actu existentes retrahunt
potentias anime rationalis ab actu et
operatione et econverso ergo uniuntur secundum
substantiam in aliquo uno Item
si vegetabilis sensibilis et rationalis
ponantur diverse secundum substantiam hoc
non erit nisi propter operationes diver
sas Sed in vegetabili conveniunt
operationes diverse similiter in sensibili
et rationali ergo eadem ratione illa sunt mul
te substantie Preterea queritur
si phylosophus in fine primi de anima
si hec multa sunt quid e quod continet
animam si phylosophus e non erit corpus

Videtur enim omnium magis sed
autem corpus continere Egrediente
enim anima corpus expirat et mar-
cessit Si vero alterum aliquid ipsum
unum facit id magis utique est
anima Ex hiis accipitur quod philosophus re-
putat inconveniens quod aliqui intelle-
ctum quod intellectum putant esse animam
unam secundum naturam cum ea unum Item
philosophus in libro de animalibus anima una
est in corpore et quod est in libro generacionis
hominis cum anima Item Avicenna in sexto
et libro de naturalibus dicit quod ex una
anima secundum substanciam manant diverse
virtutes Quarum quedam habent quandam
colligantiam cum corpore ut sensus
et quedam non habent intellectus Item
philosophus in primo de anima dicit Si namque
anima tota totum corpus continet
quamlibet etiam et partium partem
continere hoc autem videtur impossibile
Qualem autem et quomodo intellectus
continet grave est etiam fingere
Ex hoc etiam accipitur quod philosophus vult
quod anima una est anima tota in toto corpore
cuius partes sunt vegetabile sensibile et
rationale Item Algazel in Comento
dicit quod anima est una secundum substanciam et
diversa agit diversis viribus Ipsa hec
enim anima distinguitur a natura
quia natura est ad unum per unam vir-
tutem anima vero per plures ad
plura Ex hiis omnibus accipitur
quod secundum omnes philosophos est quod sensibile
vegetabile et rationale in homine sunt una substancia
Et hoc expresse dicit Augustinus in libro de spiritu
et anima Sed contra Incor-
ruptibile et corruptibile impossibile est eadem
substancia Sed sola anima rationalis incorrup-
tibilis Cetere vero corruptibiles ergo
impossibile est eorum substanciam unam dicere

Patet quod si corruptibile et incorruptibile
esset substancia eadem oportet quod eadem anima
esset corruptibilis et incorruptibilis Probacio
vero patet in libro de anima ubi philosophus dicit
quod anima sola rationalis separatur ab aliis
sicut perpetuum a corruptibili Item
separabile a corpore et inseparabile im-
possibile erunt substancia una quia aliud
oportet esset separabile et inseparabile Sed ratio-
nalis est separabilis a corpore Vegetabilis vero
et sensibilis non ergo non sunt unius
substancie Item si rationalis et sensibilis
sunt eadem substancia ergo utrumque est in re-
rum substancia Inveniemus et vegetabilis
in omnibus esse sensibilis ergo de celestibus est
vero quod falsum est Item pre-
cedunt operaciones potencias et potencie actus
precedunt operaciones ille Et pre-
cedunt potencie essencie et essencie virtutes
potencias illius Sed iste potencie
multe sunt ergo et essencie et substancie
Item Avicenna in sexto de animalibus
anima una est in corpore et quod est in
libro generacionis hominis cum anima
Item Avicenna in sexto et sexto
de naturalibus dicit quod ex una anima
secundum substanciam manant diverse potencie
et virtutes ut supra Ex eo quod dixi-
mus in secundo de anima Contra quos vo-
lunt quod intellectus sit in concepto
prius anima creata est et generata erat
anima sensibilis per quam dicitur animal
et non est animal et homo simul neque
equus et animal sed complementum est
in ultimo quod est complementum
hominis sive generacionis Ex hoc
accipitur quod vegetabile et sensibile semper
vite tempore in bruto precedunt
Et si precedunt sed invicem tempore
non sunt eadem substancia ergo intellectiva

h[ec] vltius erit eiusd[em] sp[eci]e m[n]
roli Item ens ab agente
extrinseco qui e[st] ex ma[teri]a [et] ens
ab extrinseco eductu[m] d[e] ma[teri]a
no[n] sunt eiusd[em] sp[eci]e q[uia] aliq[uid]
ide[m] s[ecundu]m sp[eci]em esse a duob[us]
agentib[us] no[n] conue[n]it . o
pposit[um] S[ed] intellect[us] est ens
ab agente extrinseco . sensibilis aut[em]
[et] veget[ativa] ab intrinseco ut[rum] i[n] li[bro]
d[e] a[n]i[m]alib[us] ergo no[n] s[un]t eiusd[em]
sp[eci]e Item actus eductus
d[e] ma[teri]a eius i[n] po[tenti]a no[n] e[st] id[em] in
sp[eci]e cu[m] actu q[ui] no[n] educit[ur] de
ma[teri]a nec e[st] in po[tenti]a illa S[ed] ve
g[etati]le [et] sensibile sunt educta
de ma[teri]a [et] exi[s]tentia i[n] potentia
[...]ole v[er]o no[n] ergo no[n] s[un]t eade[m]
s[ecundu]m sp[eci]em h[oc] aut[em] p[ro]bat ph[ilosoph]us
in li[bro] d[e] a[n]i[m]alib[us] sic Nos dicim[us]
q[uod] a[n]i[m]a cibatiua e[st] i[n] semine
[et] in [con]cepta a[n]i[m]alis q[uo]d est
diuisu[m] ab a[n]i[m]ali Et ma[nifestu]m
e[st] q[uod] illa a[n]i[m]a e[st] i[n] eis in po[tenti]a
[et] actu aut[em] no[n] anteq[ua]m adve
niat cib[us] [et] faciet op[er]a[ti]one[m]
a[n]i[m]e . q[uonia]m e[st] in p[ri]n[cipi]o q[uo]d
vi[detu]r esse q[uod] o[mn]ia viuu[n]t i[n] p[ri]n[cipi]o
sic viuunt arbores Et seq[ui]t[ur]
dice[n]s de dispo[siti]one a[n]i[m]e s[ensibi]l[is]
q[uonia]m ma[nifestu]m e[st] q[uod] fiunt pu[er]i i[n]
po[tenti]a i[n] actu aut no[n] [et] q[uod]
nullu[m] eo[rum] sit ex t[ali] q[ue]dam
sic [et] q[ue]dam no[n] Et ma[nifestu]m
e[st] q[uod] i[m]possibile sit dice[re] q[uod] a[n]i[m]a
sit a[n]i[m]a i[n] semine ex ip[s]e
r[atio]nib[us] q[ua]s diximus sup[ra]
i[n] li[bro] d[e] a[n]i[m]a Cu[m] q[uonia]m o[mn]es p[ri]n
cipio[rum] fiu[n]t corrupti[bi]les no[n]
pot[est] esse illa p[ri]n[cipi]a s[ine] cor[por]e
v[er]ia q[uonia]m ambulare no[n] p[otes]t
esse sine pedib[us] Est ergo ip[s]e

q[uod] intrant i[n] corp[us] ab extrinseco s[cilicet]
ve[geta]le [et] sensibile Cu[m] corp[us] e[st] superflu
itas cibi alterati Et seq[ui]t[ur] dice[n]s
q[uod] intellect[us] t[antu]m intrat ab extri[n]
s[e]co [et] q[uod] ip[s]e solus e[st] diuin[us] q[uonia]m
eius op[er]a no[n] h[abe]t [con]uen[ient]iam cu[m] o
p[er]a[ti]o[n]e corp[or]is aliquo Ex hoc
arguitur q[uod] sensibile [et] vegetabile sunt actus
materiales educti d[e] ma[teri]a [et] ideo o
p[er]a[ti]ones eoru[m] no[n] p[ossu]nt exple[ri]
s[ine] instr[ument]is corp[or]alib[us] Intellect[us] a[utem]
e[st] ec[on]tra q[uod] op[er]ac[i]o ei[us] exple[tu]r sine
instr[ument]is corp[or]alib[us] io no[n] erit eductus
d[e] ma[teri]a n[ec] actus materialis Pr[ec]ti[c]a
S[ed] s[unt] v[er]i o[mne]s q[uod] aliquo vnirent[ur]
d[e] q[u]o s[un]t 3[es] sine diu[er]si[tat]e P[ri]ma
e[st] ph[ilosoph]i q[uonia]m aut[em] t[ri]gono vnitur te
tragono [et] t[ame]n e[st] in ip[s]o S[ed] con
t[ra] trigonu[m] e[st] p[otentia] tetragoni q[uod] e[st] in
ip[s]o [et] corrupto trigono corru[m]p[itu]r
tetragonu[m] ergo vi[detu]r q[uod] corrupto sensitivo
corru[m]pat[ur] intellect[us] q[uo]d f[als]um est
Item s[ecundu]m h[oc] intellectiva a[n]i[m]a
[com]po[nitu]r ex vero sensitivo [et] ro[ti]onali Cu[m]
erat ergo d[e] ip[s]is [com]positib[us] ut
e[st] [com]po[n]it[ur] ex vno Cu[m] r[ati]o[nalis] a[n]i[m]a b[ru]
ti h[ab]eat sensibile[m] [et] vegeta[bi]le [et] ve
geta[bi]le sit vnu[m] [com]ponentiu[m] sensibile
erit aliud [com]pone[n]s Illud ergo
sensibile aut erit id[em] cu[m] vegeta[bi]li aut
diu[er]so diu[er]su[m] ab ip[s]o aut i[n] p[ar]te
vegeta[bi]le [et] q[uo]dda[m] aliud S[ed] p[ri]mo
n[on] vnu[m] t[ame]n e[st] [com]pone[n]s q[uo]d e[st]
f[als]u[m] S[ed] 2[d]o [con]ueniretur
sensitiu[m] s[ecundu]m ve[geta]l[e] q[uo]d e[st] q[uod] f[als]um
S[ed] 3[o] seq[ui]tur duo [con]tin[ua]ri
a q[u]o[rum] vnu[m] e[st] q[uod] [com]pone[n]s
no[n] d[iffe]rt a q[uan]to aliud e[st] q[uod] d[e] io
q[uo]d e[st] ibi p[otes]t v[er]a esse eade[m]
q[uod] v[er]o in illo s[ecundu]m sit vetu[m] s[ecundu]m [et]
q[uo]dda[m] aliud vel vege[ta]t[iuu]m solu[m]

Vel ꝯtrariū solū et sic ibit in infinitū
Pr hec dicūt quidā alii qd i hoīe
aīa tollit Sensit aut et vegetis
sunt dispōnes In bruto ꝯtrarie
ē act9 et vegetis dispō Sz ꝯtra
Oēs act9 p dispōm eius ꝯueit di
spōcōm ultimatā p qua cōiungi
tur Vitas aut pz p inductionē
In hijs eī actu nō est ī mā ali
q aīa ꝯtrabiles ē dispō et tollit a
ē ultimata a nō Sz pmo9 tuc
nu tlis dispō thabat secū ꝯ form
ī eadē mā Oz nimo qd omē ꝯtrāle
esset tolle qd ē ꝯ ꝯtrari et q pnia
Si aut 2o tuc oz qd ꝯtrabili adda
t alia dispō p qua fiat ultimā
ta et illa dispō maior erit
aīa quā ꝯtrabilis etc Item p[ro]s
dicas aīe sz vele ꝯtrabile et tole
Eadē pso cet obsio de vegt ī ꝯ
pacōe ad sensile ī bruto Itē
nulla forma actu eius sbalis
vnius sbe pt esse dispō malis
ad actū subale altius sbe Vitas
huius pz p inductionē ꝯfor eius
subalis ignis nō ē dispō ad
formā subale aq Cu ī aīa ꝯtl
sit act9 sbalis ī bto nō pt ēe
dispō malis ī homīe Item
pōa et act9 oppoīm quādā hnt ī
sic pōa malis illi9 ē act9 Itē
act9 subalis illi9 oz ēe dispō
malis ad aiām tole qz oē di
spō malis ē pōa et a mā educi
Itē aīa ꝯ se diffinit qd est
act9 corꝯ phisici pōa vita hntis
ergo quenit oīm aīe qd nō vi
esse act9 pōe qd ē aīa sz potius
pōe qd ē corpus Et vnū vna nō
est dispō in pōa ad alterā

Itē si forte dicat qd ꝯtrarīa nō
dispōit ad hoc qd aīa tol
sit in corꝯ sz opet in ipso
eo qd intellect9 quāuis nō ītelligit
sine fantasmate ut vult dicit phus
Con oppo aīe ī corp reduci
tur ad actu esse aut aīa mq
corꝯ educit ad actū pmū sz
2m ordinat ad pmū ergo si
ē dispō ad oppo est dispō
ad esse qd improbatū ē ergo
nullo9 erit dispōne Præterea
Sic se hz oppo ad oppoz sic
vitu ad virtute et essentia ad
essentiā Ergo si oppo dispōt
ad oppoz et virtu ad virtute et
cent ad centiā qd improbatu
sz ergo nō ē dictu qd dispōt
ad oppem et nō ad esse Et
pp hoc venit 3a oppio et dic
in vite 3s subēs sunt in hoīe
vegt sensitiva et tol Et vegt e
suba qd vivit hō vita q
cōitat cū plantis Sen aut ē
suba qd ē ex vite actia ma
sculi et stelle et orbis Intell
vo sicut aīa tollit ē sba qd est
a deo et ad ymaginē dei creata
Et iste 3s vniunt ī actu 1o
qd ē pfice corp9 huam Et
io sic vn9 act9 et isti ponunt
exem qd bn ꝯtit tā vniri ī
actu vno qd sic diūsa frm
sbam et mag Sic radius ignis
et radius stelle et radius sol
vniuntur illumando Cu tn
radius ignis corporalis sit ra
dius at sol et stelle nō sic
dicut Etiā pmo dict qd lz
vele et ꝯtle sic vniunt cu intell
pfectionē humani corporis

Ponit etia[m] com[m] p[ro]p[ter] sic sin-
gule et sensibile no[n] essent n[isi]
po[tenti]e corp[or]ales et no[n] s[ub]s[tanti]e diu[er]se ab
ipa q[ue] essent n[atur]ales q[ue] artifi-
ciales. Cu[m] p[ri]mo tunc cu[m] n[atur]alis
po[tenti]a s[em]p[er] sequi[tur] id cui[us] e[st] po[tenti]a
a[n]i[m]a co[n]iu[n]ctu[m] co[n]tra corpore
c[or]rumpet po[tenti]as illas et a[n]i[m]a p[ost]
morte[m] se[n]tiret q[uo]d absurdu[m] e[st]
dic[er]e. Et si dicet[ur] q[uod] h[ab]eret qua-
da[m] po[tenti]am s[ed] no[n] exirete i[n] ac-
tu[m] seq[ue]re[tur] q[uod] illa po[tenti]a esset
vana. P[rae]t[er]ea h[oc] est co[ntra] ph[ilosophu]m
q[ui] d[icit] q[uod] intellect[us] sol[us] separat[ur]
sic[ut] p[er]petuu[m] a corruptibili. Sz co[n]-
grat[ur] de illo sensibili q[uo]d s[ecundu]m sb-
stantia diu[er]sa e[st] a veli utru[m]
in intellectu eius claudi[tur] vel
aut no[n]. Cu[m] sic tunc se[quitur] q[uod]
s[ensi]b[i]l[e] s[ub]s[tanti]e vele. Et redibit q[uaesti]o
eade[m] de vel[untat]e et s[ensi]b[i]l[e] utru[m]
sint d[is]tincta p[er] s[u]b[stanti]am vel
no[n] et sic p[ro]cedet[ur] in infinitu[m].
Si aut[em] no[n] e[st] i[n] ip[s]o veget[ati]v[u]m
ergo s[ensi]b[i]le no[n] p[otes]t de necessitate v[e]-
nire q[uod] vive e[st] vel[untat]is p[ri]mo
ut d[icit] ph[ilosoph]us et no[n] v[ide]z p[ro]ces-
sus s[ensi]b[i]le e[st] s[ensi]bilis ergo e[st] vivus.
P[rae]t[er]ea ph[ilosoph]us i[n] li[bro] d[e] caus[is]
i[n] p[ri]ma p[ro]p[ositi]o[n]e d[icit] i[n] Co[mmen]to q[uod] ca[usa]
p[ri]ma h[abe]t in p[ri]ma q[uo]d e[st] et q[uod] e[st]
causa. Et d[icit] ibid[em] q[uod] vel[untat]is
e[st] ut ca[usa] p[ri]ma et s[ensi]b[i]lis ut ca[usa]
Et ita vi[detur] q[uod] s[ensi]b[i]l[e] no[n] p[otes]t
abstrahi p[er] intellectu[m] a veli.
P[rae]t[er]ea Boe[tius] i[n] li[bro] d[e] diu[i]sio[n]e d[icit]
q[uod] po[tenti]a inferior sit s[em]p[er] i[n] sup[er]i-
ori. Et qu[a]n[do] p[otes]t inferior p[otes]t et
superior s[ed] no[n] [con]u[er]ti[tur] ergo vi[detur]
q[uod] in eade[m] s[u]b[stanti]a uno sit po[tenti]a

Ad op[er]a vel[untat]e et s[ensi]b[i]le et q[uo]d q[uaeda]m
p[otes]t vel[untat]e p[otes]t et sensibile s[ed] no[n] [con]u[er]ti[tur].
Solutio d[icendu]m q[uod] s[ecundu]m o[mn]es ph[ilosoph]os
etia[m] n[atur]ales vel[untati]vu[m] se[n]sibilis et co[n]-
sunt i[n] ho[min]e s[u]b[stanti]a una et ea[dem]
uni[us]. Ad p[ri]mu[m] aut[em] q[uo]d co[n]-
h[ab]et obici[tur] d[icendu]m q[uod] corruptibile et i[n]cor[ruptibi]le
p[er] se et i[n]s[e] et s[ecundu]m id i[m]miscere[n]t v[na]
s[u]b[stanti]a et c[etera] no[n] e[st] a[n]i[m]a co[n]t[ra] corr[uptibi]l[i]
et incorruptibilis illa e[ni]m c[orr]u[ptibi]l[is] est
s[u]b[stanti]a una incorruptibilis t[ame]n co[m]pu[n]ct[us]
ex q[uo] fluu[n]t q[ue] po[tenti]e op[er]antes i[n]
i[n]strume[n]tis corp[or]alib[us]. Unu[m] corrupt[i]o no[n]
e[st] ex[tra] a[nim]e s[ed] ex p[ar]te organoru[m]
est et corp[or]is op[er]a[n]tis no[n] po[tenti]e op[er]-
ant[is]. Alit[er] e[ni]m o[porte]z no[n] ip[s]am
a[n]i[m]am co[n]ce[dere] dic[er]e diu[er]sas s[u]b[stanti]as.
In motu e[ni]m p[ro]gressiue hoi[s] mo-
uet intellect[us] et voluntas c[ontr]a vi[tam]
q[uia] vol[unt]as a[n]i[m]e e[st] co[n]t[ra] ul[tr]a op[er]a illa
no[n] sit absoluta a cor[por]e eo q[uod] a[m]-
bulacio p[otes]t e[ss]e s[ine] pedib[us] p[ro]p[r]ia
op[er]a illius essent op[er]antia i[n]
i[n]strume[n]tis corp[or]alib[us]. Et si po[tenti]a a[nim]e
corru[m]p[er]et[ur] p[ro]p[ter] corrup[ti]o[n]e[m] op[er]a[n]tis
o[porte]z dic[er]e q[uod] ali[qu]a p[ar]s vol[unta]tis a[nim]e
corrump[er]et[ur] et ita una p[ar]s a[nim]e
cu[m] alia essent diu[er]se s[u]b[stanti]e. P[rae]-
t[er]ea s[ecundu]m o[mn]es ph[ilosoph]os intellect[us] p[er]se
siue intellectualis tot[us] vni[tur] cor[pori].
Et p[ro]p[ri]e i[n] metha[physi]ce eo q[uod]
actuale bonu[m] no[n] acq[ui]rit[ur] sine
op[er]one corp[or]is. Ideo dicit[ur] ip[s]u[m]
et sp[eci]em corrumpi corr[uptibi]l[i] corp[or]e
ut esse diu[er]se s[u]b[stanti]e ab aliis p[ar]ti-
b[us] a[nim]e vol[unta]tis. Corrup[ti]o e[ni]m h[ab]et
accid[it] ex[tra] corp[us] et n[on] ex[tra] a[nim]e.
Sic et debilis op[er]o[n]is accid[it] ex de-
bilit[ate] organoru[m]. D[icit] e[ni]m ph[ilosoph]us
q[uod] si senior accipiat iuuenis oc[u]l[u]m

Videbit utrumque sit verum. Hec tamen melius patebit infra cum de immortalitate anime disputabitur. Ad aliud dicendum concedendo quod potentie anime rationalis separate sunt in substantia anime, sed secundum operationes ex organis deficientibus corrumpuntur. Ad aliud dicendum quod si sensibilis et rationalis sunt idem quod ubicumque sit sensus quod ibi sit ratio, sequitur quod ubi est sensus in homine quod ibi est substantia anime rationalis quia sensus et ratio uniuntur in homine in substantia una. Ad aliud dicendum quod hec est falsa quod sit dividit opus oppositum quod ita dividit virtutes a quibus sunt opera, immo intelligitur secundum quod virtutes per opera diffiniuntur. Verum etiam est quod diversa opera in specie diversas virtutes ponunt in specie, sed non oportet quod sint diversa specie non reducantur ad unam virtutem quod sint diverse virtutes non reducantur ad unam virtutem; aliter enim oporteret quod esset substantias anime quot sunt virtutes potentiarum et potentie, et hoc facit errorem quorundam dicentium quod in quolibet corpore animato sunt infinite anime, quedam sunt in cerebro ut intellectiva et rationalis, quedam in epate ut nutritiva, quedam in membris genitalibus ut generativa et cetera. Et iste error improbatus est ab Avicenna in sexto de naturalibus. Ad aliud dicendum quod philosophus non intendit dicere quod anima vegetabilis et sensibilis sint in specie sicut actus in potentia, sed sicut in ipso sicut ibidem dicit, sicut artificium in artifice. Non intendit dicere quod anima vegetabilis sit alia a sensibili in homine tempore, sed quod prius manifestantur operationes eius. Ex hoc nil probabitur quod anima rationalis sit substantia una cum sensibili et vegetabili et tamen prius tempore sunt

opera vegetabilis quam sensibilis quam etiam rationalis. Utrum autem anima vegetabilis et sensibilis sint in semine vel ex semine et quomodo sint et quomodo non sit queretur infra cum disputabitur de potentia generativa. Ad aliud dicendum quod hec probatio vera est quod eius ab agente hic, sed hec falsa est quod anima vegetabilis et sensibilis in homine sint ab agente intrinseco. Substantia enim anime rationalis secundum se tota est a creatore quod infunditur corpori organico et in quibusdam partibus eius operatur opera anime vegetative et in quibusdam sensitive. Ad hoc quod obicitur de philosopho dicendum quod ibi intendit reddere causam maris et femine et unde quod in plantis sufficiunt ad vitam materie femine cum virtute celesti sine operatione masculi. In brutis vero oportet in materia esse semen masculi quod vivificat et movet materiam quod aliter non crederetur. Ad sensibile vero in hominibus per virtutem dei natura ipsius intellectus exit extrinsecus extrinsecus ipsius anime. Et hec omnia patebunt infra cum disputabitur de generativa. Per hoc etiam patet solutio ad duo sequentia. Ad id quod obicitur de modo unionis istorum dicendum quod triplex est modus unionis, scilicet potentie et actus, non quod materia dicatur potentia et forma actus, sed quod genus potentia est et differentia constitutiva. Relatio enim differentie ad genus est relatio actus ad potentiam. Et propter hoc immediate venit ei ad constituendam speciem. Et sic differentia potestate est in genere, actu autem non, sed cum genere constituit speciem sicut sensitivum est in vegetativo

Et ista vnione tangit Aristoteles
quando dicit vegetatiuum est in sensitiuo triplici modo
scilicet ut genus ut species et ut
potentia. Vt genus secundum quod continetur
per se simpliciter et totaliter ad constituendam
speciem hominis vel bruti. Vt species
secundum quod constituit speciem plante. Vt
potentia autem scilicet quod est virtualiter con-
sequens scilicet sensitiuam animam sensibilem
et rationalem. Secundus modus vnionis
istorum est ut cum prime et quintum
Et iste modus vnionis tangitur
in primo de causis. Causa enim causa
prima plus quam influit non influ-
ente causa secunda causa autem quando non influ-
it sua prima scilicet quod substituit
suam rem influxus causa prima propter
quod vegetatiuum est causa prima et sensitiuum
vnitur ei ut causa secunda. Et rationale
vnitur sensibili ut causa secunda. Potest
enim per intellectum vegetatiuum abstrahi
a sensibili et influere eadem sine
ipso sed sensibile non potest abstrahi a
vegetatiuo. Et eadem est comparatio rationalis
ad sensibile. Tertius autem modus
vnionis est ut partium virtualium
in toto. Et hunc modum tangit Boethius
in diuisionibus et videtur innui in
secundo de anima de trigono et tetragono. Tri-
gonum enim non est in tetragono
secundum esse proprium sed secundum esse tetragoni.
Et est ibi pluribus duplex. Vnio
est plurium quantitatiue continentium et partium
eius ad totum partitum. Et per
eius in hoc quod sunt in toto continuo
includuntur secundum essentiam et habent
actum in ipso et esse et non per se.
Et ita in toto potentiali sunt potentie
potentiali partium quod potentie virtutes
vel virtutes dicuntur et non secundum
esse et speciem propriam sed secundum esse
et speciem totius. Vegetatiuum enim

Est quod potentia rationalis anime et non est
species anime sed potentia huius totius
quod est anima rationalis et hec similitudo
sumitur ex comparatione totius ad totum
scilicet continuitatis partium secundum quam minus
sunt et in maiori. Et hoc attestatur Aristoteles
in secundo de anima. Secunda diuisio est in modo
diuisionis. Sicut enim continuum diuiditur
in plura sic totum potentiale diuiditur in
plura secundum causam in quantum potentia. Sed in hoc
est differentia quod continuum diuiditur per inte-
gra et ideo non manet unum quando diui-
sum est separatum. Autem diuiditur per in-
trinseca in obiecta scilicet quod potest in duo
vel in plura causa vel in quorum. Et ideo
manet unum respectu illorum diuisionum.
Verum est in hoc quod potentie quod continui non
possunt signari nisi per diuisionem continui
sed potentie potentialium signantur per opera-
tiones. Secundum autem primos modos
duos vnionis per intellectum vegetatiuum
est anima simpliciter et sensibile anima rationale
Sed secundum tertium modum vegetatiuum per naturam
sequitur sensibile et sensibile per naturam se-
quitur rationale ut potentie suum totum. Licet tres
operationes vegetatiue precedant operationes
sensibiles et rationales. Et operationes sensibiles
precedunt operationes rationales. Ad id
vero quod obicitur dicendum quod sensibilis sensus
qui est potentia rationalis non corrumpitur ut
ex supra dictis. Ad aliud dicitur
quod sensibile non est continuum ex vegetatiuo et a-
quo alio ut rationale continuum est ex sen-
sibili et aliquo addito. Nulla enim
differentia oppositiua est. Si enim opposita essent
non possent esse continua nisi ex genere et
differentia. Et ex hoc sequitur tamen contra
quod dicunt quod differentia esset species quod contra
est ex genere et differentia. Secundum est quod eadem
esset que dicit differentia contra quod opposita differentia
concernet in infinitum. Tertium est quod gene-
rum ponitur in diffinitione speciei similiter

Dicendum quod differentia constituit speciem et secundum quod in differentia constituit differentiam. Et
adhuc sequeretur ulterius quod differentia esset
diffinita per differentiam. Et differentia esset prior
differentia et posterior quod omnia valde in-
conveniencia sunt et absurda. Ideo non
potest dici quod differentia sit composita. Ad primum
dicendum quod sensibilis anima sensibilis actu est et contracta
ut secundum quod dicitur est. Similiter anima racionalis. Sed
simpliciter et racionale constitutiva hominis
species simpliciter sunt. Et tamen ab intellectu
tum non potest abstrahi sensibilitas et vel
simpliciter intelligitur in sensibili secundum non intelligitur in
ipso ut pars essencialis quod est genus
secundum intelligitur in ipso ut potentia a qua edu-
citur actus et sic quod actus talis non possunt
educi. Differencie enim perfectiue sunt
in genere et educuntur ex ipso et non
possunt educi nisi in tali potentia. Et ideo
comparacio differencie ad genus est comparacio
actus ad potenciam quod precedit ipsum secundum
racionem et naturam et in hoc differt a for-
mali et a propria passione. Forma
enim naturalis educitur de materia et de
potentia quod precedit ipsam tempore non
natura et racione. Sed racione in hoc sunt
eadem quia sicut materia non est pars forme
ita genus non est pars differencie. Propria
vero passio comparatur ad subiectum constitutum
et completum ut ad id quod est prius
natura tempore et racione. Et in hoc conve-
nit differentia in comparacione ad genus. Sed
differt in hoc quod ipsam diffinit
ut propriam passionem secundum genus non
diffinit differentiam. Convenit tamen
in hoc quod subiectum non est pars essencialis
passionis sed id sine quo passio non
intelligitur. Sic genus non est pars differencie
secundum differentia sine ipso non intelligitur. Ad id
quod dubitatur quod vna est dispo-
-sicio alterius dicendum quod finis est similiter
secundum et satis bene probatur est in obiectum. Ad id quod obicitur de tribus
substanciis in homine quarum vna est ex
traduce alia ex stellis et tercia de
celo. Dicendum quod non est verum nisi secundum
philosophiam et veram quia philosophia con-
tradicit et auctoritas et canonica et sibi
contradicit ut beatus Augustinus. Nec valet
simile inductum de duabus virtutibus
celi quarum vna est que illuminacioni
confert in actu illuminandi et ideo
virtus patet in opere secundum differencie sunt
secundum substanciam. Sed vegetabile sensibile et
racionale in opere non confert utrique
specierum opera vel potest et vel per
secundum corpus mouebunt diuersa secundum opera
et secundum substanciam et non unitate.
Alia racio est quare non valet simile
quia preter hoc confert ignis stella
et sol in illuminando quia aliqua
virtus racione generatur ab ipsis
quod facit actu esse perfectum
verbi gracia lux quod est actus lucidi
secundum quod est lucidum et in racione de anima
secundum vel virtus talis generatur a vege-
tabili et sensibili que dicunt substanciam
et racionem secundum istos quod facit ac-
tu hominem vel corpus humanum.
Ad aliud dicendum quod in vi-te
vegetabile sensibile et racionale non sunt nisi potentie
anime racionalis naturaliter coniuncte
per eam creatur aut maneat
vel corrumpatur parte post mor-
tem sed ex predictis secundum tamen sub-
tilius de ea infra distinguetur.
Consequenter queri-
tur utrum quod hec istorum
scilicet vegetabile sensibile et racionale ut dicit sit
potentia in plura multiplicabilis in actu

Post divisionem corporis in quo e
De h' enim disputat augustinus ꝑ diꝫ
quorunda animalium in quibus vi' cad
anima imo manet in utroq; parte co
etiam dicit anshelmus in ancolis
vult enim quod ꝑritu dei sit esse ubi
ꝗ Sꝫ creature spiritualis sit anima
in pluribus locis posse esse licet
non ubiq; Queritur ergo de hoc
vi' enim quod anima una immo sit in
utraq; parte post divisionem corporis
huiusmodi Sic non vi' in plantis
Cum enim planta dividitur frequenter
contingit quod utraq; pars qua
levit et germinat Cum enim indivisa
fuit non e nisi una anima nec ad
advenit ei post divisionem vi' quod anima
una maneat post divisionem Item
ea que dividuntur dividuntur per
accidens vel per se. Per se ut quanta
Per accidens vero ea que distinctionem hñt
in quanto ut albedo et huiusmodi Sꝫ
anima neutro modo divisibilis e ergo
vi' quod una maneat in omnibus
partibus divisi corporis Contra
Videmus quod in planta due anime
coniunguntur in una ad quietem
cum corpus sequitur continuitatem animarum
Sꝫ videmus in planta quod uni'
cum stipite ergo vi' etiam anima
uniri cum anima Sꝫ tunc queritur
utrum mutatur in stipite vel stipes
mutetur in ipsam vel ambo in tertium
quod fit ex hiis Et vi' quod stipes
mutetur in plantam Sꝫ in duo
contraria alterata permutetur ad invicem
illud accipit dispositionem quod magis
multiplicatur et augetur Sꝫ planta insita magis

multiplicatur et augetur quam stipes ergo
stipes mutatur in plantam sive in
insitam Contra Sꝫ natura insite
dant fructus et folia et non Sꝫ
naturam stipitis cum sit etiam contrarium
ex superfluo nutrimento Nutrimentum
totum est Sꝫ naturam insite ergo vi'
naturam insite vincere in operibus anime
ergo vincit etiam in ipsa anima
Contra in insita aut remanet
anima amplius aut non. Si non rema
net tunc non esset in ea opus anime
nutrire sꝫ et augere et generare quod
e contrarium ergo remanet Et ita vi'
quod maior et fortior est ad se
Sꝫ contra hoc vi' quod radix e
causa vite ut dicit philosophus in li. de
vegetabilibus ergo diversa radix speci
est etc. et ita vi' quod ibi sit species
vite in radice et non in stipite
Item nutrimentum assimilatur cor' vig
nte non nutrit nisi cum aliquante
non transmutatur in illud Sꝫ nutrimentum
assimilatur stipiti In radice ergo
non mutatur insita nisi prius trans
mutetur in stipite Sꝫ mutatur insi
ta ergo insita mutatur in stipitem
Sꝫ vi' contra vi' quod ab eo transmutatur
in tertium ex duobus enim contrariis
non fit alterum compositum Sꝫ tertium
quod e ex utroq; Veritas huius
patet in omnibus compositis Cum igitur insita
et stipes sint duo contraria
tamen videtur quod neutrum eorum
generabitur ex ipsis Contra queritur
in divisione animalium sicut serpentis
et anguillarum et quorunda animali
um utrum maneat una anima vel plures
immo dicit enim philosophus quod sint plures

Nuo at rou q q druit loco dif
ferunt nuo Sz cta druit loco go
z nuo **Preterea** forma no
hz multiplicaoz vt dimisiom
nisi p situm in quo e go adiom
subiecti diuidi z mat aia Si
forte dicat q aia no e n i pte
vna vel in neuti pm eius vero
vt in vtraqz remanet qda pptes
z virtutes affixe illis q ma
nent ad tpus tale ptes aia
lium sit viis pictiua remaz in
medio p qd fit pictio etia
cessante pmo pincipe z io etia
tha aialia no qualescut **Con**
hc e q e g nos videmus moti
pcessum z sbz i vtrqz pte Si
cum tangatur mouatur z fugi
ut ptes z hc no posset fi nisi
virtute anime **Juxta hoc**
querit vtrum pte sit i aia toti
hois legitur enim i vita bti pau
li q pq abscisionem capitis lig
ua clare noiat no y dm n i c
Sic le d btis dyonisio q pe
tumit p longu spatiu cap ab
scisu i manib Sic vi i alijs
decollatis lingwa palpitat pq
abscisionem capitis **Solutio**
dm q i plate vna aia actu
pota e plures sit forme inalis
z e p dimisiom plate scita
cum plures Cy aut qualescut
planta abscisa l dimisa ost
ppt plures ptum eius licet enim
radices heant ori plures tam
fiat radicis no multu diuersificat
a figura stipites z ramoru
Radix eni hr intimitu p
poros qui etiam sit i ramo.

Et io frequent contingit q ramus fi
xus i loco nutrimenti incipit trahe
nutrimentu vt radix z qualescut
huius at sig e q cortex ipsius
partes cta radice plate pp hoc
q opilat i poris impedit abstra
ctu nutri Et pp hc nimis fruc
tificat plata z tendit ar...
Vr etia pp hc q si scinda ra
dix i plante antiqs z scissu
re iponat lapis ne iterum posset
contendi incipiet z hc radix nu
trimentu sit pus p apertz pors
i medio radicis z plata inci
piet germinare z viue n forte
superiores ptes desiccata sit
q no posset attrahe nutrimentu
qd e in radice sed a radice
pullulabunt surculi p quos re
dit ad radice Et plr vi i aia
libus quibusda q sit similia i ptibus
corporis ut anguille z serpentes
z rugosa pt hc solu q no vi
qualescunque diuisa Et hc contingit
io q n malis corpus e ita plr
i ptibus q sempr disiphuem
heat i ore Et io pp defectu or
quo accipit cibu z defectu inbri
quo digit cognoscitur ptes i
pte licet vtraqz heat aiam
sensitiuam **Ad id** **vo** qd dr
augustino z anthelmo dm q
ipi intelliguit q in vtraqz pte diui
sa e aia vna p totum z no p
imu vna **Ad aliud** dm
q ia dco e ia mu i toto z pquis
e ia mu i aia **Ad aliud**
q ia dux dimiso q pot e dcio
trium pse z p actus sz no oe
forma d et quitu no quitu

Cum dividitur in partem maiorem et mi-
norem quarum neutra equalis est toti
secundum formam substancialem naturalem dividi(tur)
divisione naturali Ita quod ipsa forma
tota sit in toto et in qualibet parte in utra-
que parte Et hoc dico quia divi-
sio non corrumpit speciem Et ideo
quelibet pars auri est aurum sed non
quelibet pars azimi est azimus quia divisio
auri non corrumpit speciem sed divisio
azimi corrumpit speciem azimi
Ad aliud dicitur quod neutra
plantarum mutatur ad alteram
Sic enim dicit philosophus planta quedam
nascitur in terra et quedam in alia planta
Ad id autem quod obicitur dicitur quod
non sufficit hoc quod planta sugat
plus de alimento ad qualitatem alicuius
in se sed ad maius vel ad minus
alimentum Ad aliud dicitur quod ra-
cio quod fructus et folia sunt secundum na-
turam insite est quia nutrimentum receptum
ut prius modo digestum et digeritur
in organis insite quod non fiant
in stipite expedita sunt per insita-
cionem Si enim stipes talis organa
haberet folia et fructus sequerentur
naturam eius Ad aliud dicitur quod
remanet anima qua prius habuit sed
sequitur quod mutat actum ipse enim
enim prohibet quod planta latet in
planta alia et accipiat nutrimentum
digestum ab illa ut digerat ulterius
secundum quod querit sibi Ad id quod
oppositum quod radix est in vite sed radix
dicitur quod primo habet nutrimentum et
ideo philosophus quod una radix sit in
terra et alia in planta sed quod radix
dicitur hoc quod per se sit necessaria primo accidit

Cibum Ad aliud dicitur quod nu-
trimentum assimilatum vini non mutat ad
naturam ulterius per aliam digestionem applicatur
illi sicut fit in alia planta accipiente
cibum ab alia planta Ad aliud dicitur
quod proportio constituit etiam quia una
est materia et altera forma Sed per istam
sicionem plante in plantam Ad aliud dicitur
quod in animalia divisa anima habent in ipsis
secundum partem divisam per unum et non perfecte
sicut decisum est et vivunt per tempus per
se si dividatur in loco dyametaliter
sive recte et in tempore calido quia vi-
cem in inferiori parte remanet calor diu
per membra in superiori autem remanet
diu propter cor Unde si abscindatur caput
a talibus animalibus cito redditur caput
immotum eo quod a se non habet calorem vi-
lem tenere vitam Ad illud quod
non habet quod quamvis ita sit per hoc
dicitur quod non etiam enim intellectus non est
forma naturalis quod per dividatur de hoc
corporis naturalibus enim per eius non est
in aliquo organo corporis sicut
intellectus et voluntas Ad id quod
obicitur de aliis insectis dicitur quod in
divisis motus remanet remanet vita
quia quod non est pars aie sed tota ab aia
et est contraria quia post mortem per breve tempus
movent membra Ad id quod obicitur
de serpente dicitur quod materia copiosa fuit illa
et operata est ea potius quam anima etc.

Tercio queritur utrum
anima habens quantitatem in se vel
possibile utrum illa sit simplex vel composita
et hic potest dici ut dispositum quod sup-
posita est de simplicitate angeli Sed quia multi
clamant dicta esse composita ex materia et forma
ideo ponemus rationes contra istas partes hic

Substantia que est anima aut habet formam
aut non. Si non, cum esse sit a for-
ma, non haberet esse. Si autem habet esse, tunc
habet formam et forma non est sine materia, ergo
habet etiam materiam. Item omnis species
constituta habet formam. Anima est talis species,
ergo habet formam. Sed forma non est sine materia,
ergo etc. Item omnes substantie tam
spirituales quam corporee conveniunt in hoc quod
substantie sunt, ergo necesse est eas substantiare
quecumque debet esse aliquid commune in communi
substantialitatis. Hoc autem non potest esse
forma quia formis suis differunt
a se invicem. Omnes substantie naturales quod
non erit nisi materia, ergo omni substantie erit
communis materia, ergo et anime, et materia non est
sine forma. Item substantie in tempore create
sunt mutationum actionum et passionum.
Omnis autem actio et passio forme est. Quare
anima habet formam. Et cum non sit sine materia
habebit etiam materiam. Item substantia naturalis
vel est forma vel materia vel compositum. Sed anima
non est materia tantum, quia materia per se non
habet esse; nec forma tantum, quia illa non habet
esse nisi in materia. Ergo relinquitur quod sit
composita ex materia et forma. Item
omne quod sit hoc aliquid differens ab
alio quod etiam est hoc aliquid differt
per formam que est in ipso. Anima est hoc
aliquid differens a substantia corporea
et ab angelis, ergo differt ab illis
per formam que est in ipsa. Sed forma
non est sine materia, ergo etc. Item
intellectus non nisi per formam; quod enim non
habet formam indeterminatum et infinitum
est, cum omnis determinatio a forma est. Cum
ergo anima intellectiva determinata et finita,
habebit formam. Sed forma non est sine materia,
ergo etc. Item intellectus est in anima,
scilicet quod ipsa est sentiens intellectus.

Nutritivus, motivus secundum locum. Non
potest esse a materia, ergo erit a forma,
non autem a forma speciali quia virtutum
est una forma specialis, ergo est
a forma accidentalibus quod inconveniens est in hoc.
Forme autem accidentales non sunt nisi in composito
ex materia et forma, ut supra probatum
est. Ergo anima erit ex materia composita.
Preterea cum dicitur esse possibile et volle,
cum volle et possibile dicunt formam
specificatam esse, et cum tale esse
habeat anima, ipsa habebit esse specificatum
per formam, et ipsa erit composita, ut prius.
Item secundum philosophum sicut coeque-
ve sub specie ... et per unum nomen
aut illud genus. Sed substantia materialis
est composita ex materia et forma, ergo quod in
corporea substantia etiam sit ex materia et forma.
Si enim diceretur quod simplex cum sit
anima, compositum non possent esse coequa-
lia cum substantia corporea que est composita.
Item substantie omnis ... resolutio
in sua principia resolutionem in unum
aut in duo aut in plura duobus.
Constat autem quod non in unum quia unum
non potest facere compositum, ergo in duo
vel plura. Si in duo, ergo vel in du-
as materias vel in duas formas
vel in unam materiam et in unam formam.
Non in duas materias nec in duas
formas, quia nec materia cum materia nec forma
cum forma facit compositum. Si autem in
unam materiam et in unam formam, tunc habetur
propositum, scilicet quod anima sit composita ex materia
et forma. Si autem in plura duobus
fit resolutio, tunc aut essent vel materia
et forme multe, vel forma una et multe
materie, vel multe materie et multe forme.
Si primo modo, tunc quodlibet compositum esset multa,
quia quelibet forma facit unum per se.
Si vero secundo modo, tunc unica forma actu

Essent multe materie et ideo mundo essent in diversis subiectis. Si secundo tunc multe materie et multe forme unius rei essent, quod est inconveniens. Si primo tunc omnes partes essent partes unius materie et unius forme. Si secundo tunc oportet ponere multa principia prima materialia et multa formalia, quod absurdum est dicere. Ille enim materie aut differunt ad invicem aut non. Si primo cum omnis differentia sit per formam tunc ille prime materie iam haberent formas et non essent prime, quia compositum ex materia et forma non est primum. Si secundo tunc omnes essent una materia. Et sic patet ad propositum. Item dicit philosophus in libro de causis quod intelligentia et anima est habens creatum non tamen essent forme sed tamen prima non habet [illegible] quia est esse tantum. Item Allexander in libro de intellectu et intellecto dicit quod anima habet intellectum ydeatum. Ideale autem est materiale, ergo anima composita est ex materia et forma. Item nihil [illegible] a divisione entis et in numero per quod sequuntur duo, ergo videtur quod in entibus per primum principium quod simul et unum deferent sequitur duo causata ab ipso quorum sunt principia compositionis rerum et hec sunt materia et forma, ergo cum anima sit de quibus per principiatum ipsa est composita ex materia et forma. Solutio omnium harum obiectionum et consimilium habetur ex questione de simplicitate anime. Dicimus enim animam esse compositam sed non ex materia et forma sed ex quo est et quod est. Et quod appellamus quod est et quo est et quo quod est dicitur a materia et quo est a forma explanamus. Sed tamen qui dicit animam causari ex materia prima et una

Ex ipse materia spiritualis et corporalis [illegible] precisitas [illegible] et hoc dicit [illegible] sunt precisite. Sed quod hoc non est verum sed per hoc naturale non est nobis ita [illegible]. Quo anima sit [illegible] et quo composita. Postea in questione de celo distinguimus quomodo simpliciter in celo vel compositum vel celum sit [illegible] vel compositum. Sequitur de vegetativa.

Consequenter considerandum est de singulis harum specierum scilicet vegetativa sensitiva et intellectiva. Et primo de vegetativa in se et in suis partibus. De vegetativa autem in se queruntur duo. Primum utrum vegetativa sit eiusdem rationis vel speciei in plantis brutis et hominibus. Secundo de divisione eius per nutritivam augmentativam et generativam. Ad primum sic proceditur. Dicit philosophus in libro de vegetabilibus vita inventa in animalibus et plantis [illegible] est in animalibus autem manifesta sed in plantis occulta non evidens. Videtur igitur quod est [illegible] in animalibus et plantis aut est secundum [illegible] vocis tamen [illegible] vocis et rationis. Non primo quia est [illegible] dicitur. Si autem secundo tunc erit unius rationis in animali et planta et in erit unius speciei. Postea hoc videtur quod idem quod [illegible] in animalibus est perfecta et manifesta apparens, in plantis autem occulta non evidens. Occultum et manifestum non variant speciem cum sint accidentia. Item potentie diffiniuntur per actus ergo eorundem actuum specie idem erit potentia specie. Sed in animalibus et plantis est alimento uti et augmentari, ergo est unius rationis operatio vegetativa in utrisque erit unius rationis. Si forte dicatur quod [illegible] anima et species [illegible] etiam vegetativa in ipsis alia est speciei et alterius rationis. Videtur quod hoc

Non sit verum qz at eqꝰ dr de
homine et asino licz sint diuse
ssb ergo vr qr plr aia possit ee
eiusdem spei licz aiata differat
spe ul gne Pterea vitis et oli
ua sunt diuse ssb plantarum ergo
eadem ronn vel dic qz diuse
rone decies Sz contra hoc dat
phus i ¶ to co q difinitio
vite spiritus dionisii s q vita e
motus intrinsecus aiam assequens
petrat in hoc qz vita non sm
vna spem videtur dici qz alta
aialibus alta aut plantis inest
Dionisii aut diffio e qz vita vel
vita q fit i ssebus illis ergo vita
non e vna et eiusdem ronis et spei i
aialibus et plantis ergo nec aia
q e pn in vite Item dt phs
q vita inest plante ppr vele Sz
aialibus ppr ssle pmu sz tactu
Sz ille non e ab vno i aialibus et
plantis non erit vnius ronis Item
aia e pba dans roz et spem cor
pi aiato sz aia plantis non dat
eandem spem qua dat aialibus
ergo non sit eiusdem spei tyn et ronis
hincinde Solutio dicit q
non e eiusdem ronis velud i plantis
et in aialibus sic pbant rones ul
time Est enim i plantis species
In aialibus aut pora tm et n ssr
Ad pmu ergo dicm sit dt phs
q ro aialis sz vniuscuiusqz e alta
hz enim al dicit roz vna sz q
e ab stitu p rom ab oibus aia
libus et diffinr p pna ronis q st
geng et dra Et ad hoc sit p tod
que d oibus coltis ssebus dicitur
hat ron vniuoce de illis

Alia aut rom hz sz q e i vnoquoqz
aiali et tunc sz hz esse a na dif
finiet p pria illius ee nalis
Et cu non sunt eadem pna hius aial
et illius non hebit eandem roz aiale
sz q e in illis Et sic dicimus
d vita vn q pesius dt q vi
invetatur intelz d qntitate temp
r motu et non de qntitate forme
q e spes fans esse i na Ad
aliud dicm q inatu et occidu
hz supponit duas dras ulnas
sic sreas sz ssbile et insste et tm
sm sppta non sit aca licz nulla
eorum ab actu impotn ee videat
Ad aliud dm q actu n sit ead
ronis i aialibus et plate sz gene
Cu enim opones that actium
p obta Sz opos essent eiusdem
ronis etia obm essz Obm aut
e alimtu qd sz abstid mitte
Sz m qntez aut obm augmtatiue
et sz q e supfluum in indiduo
e obm gnatiue Cu i nutes
plantam sit applatiuum plate
et nutens at sit applatum aiati
pz q id qd nutt hinc inde n est
i eadem spe nutrium Alit enim
eo extudo eiusdem spei ap na essz
sz lignu et caro qd flm est
Sil gnatiua i planta gnat
lignu ex supfluo nutti ex q
aptu na e fieri lign In aiali at
gnat carnes et ossa aiati coru
q ap na sit fieri ex supfluo
nutri aialis Ad aliud dr
q al ut aiapia vlechz vna
rom tmis ad omnes ssb sua sz
sz q e i vnoqz p ee n hz
aliam et aliam roz Ad ult-

Quoniam est q(uod) an(im)a veg(etativa) s(ecundu)m num(erum) no(n)
est eiusde(m) ro(n)is i(n) o(mn)ib(us) plantis
s(ed) i(n) vite e(st) a(n)i(m)a alt(er)ius ei(us)de(m) sp(eci)e(i)
tis et no(n) s(ecundu)m spe(ci)em et formam
Un(de) vel(u)t q(uo)d d(icitu)r de ip(s)is d(icitu)r i(n)
co(m)mu(n)i et no(n) i(n) con(cre)to sp(eci)ei etc.

Eiusdem q(uae)ritur

v(trum) d(icen)da veg(etativa) p(er) nutritivu(m)
augmentativu(m) et g(e)n(er)ativu(m) Et vi(detur)
q(uod) ista t(ri)a no(n) d(icu)nt(ur) n(isi) p(er) act(us)
Po(tenti)e e(ni)m diffiniu(n)t(ur) p(er) act(us) et
act(us) p(er) ob(iect)a Go s(ed) d(icen)da ob(iectu)m
e(st) d(icen)da actu(m) et p(otentia)m s(ed) ob(iectu)m
ut e(st) nutri(mentu)m ad s(ub)st(ant)ia(m) indi(get) et ut
e(st) q(uan)tu(m) et ut e(st) sup(er)fluu(m) non
d(icitu)r n(isi) s(ecundu)m actus Pr(e)terea
po(tentia)e activ(a)e s(un)t q(uae) q(uan)do assu(m)u(n)t et
q(uan)do no(n) Go s(un)t activ(a)e aug(mentati)
ua et g(e)n(er)ativa q(uan)do assu(m)unt
et q(uan)do no(n) etc. Pr(e)t(er)ea diviso
sub(iecti) i(n) act(iv)a e(st) q(ua)n(do) div(idi)t(ur) ali(qu)is
n(isi) sp(eci)e c(om)pletu(m) et i(n) id q(uo)d h(abe)t e(ss)e
i(n) ip(s)o s(ed) a(n)i(m)a veg(etativa) e(st) q(uo)dd(am) i(n)
s(e) c(om)pletu(m) Est e(ni)m fo(rm)a et sub(stanti)a
vel (quasi) g(e)n(er)ativu(m) et augm(en)tativu(m)
h(abe)nt e(ss)e i(n) veg(etativ)a Go s(un)t act(iv)a Et
diviso a(n)i(m)e h(abe)t(ur) i(n) ea e(ss)e d(ivisi)o
s(ecundu)m i(d) i(n) actu(m) Pr(e)t(er)ea nutritivu(m)
augmentativu(m) et g(e)n(er)ativu(m) vide(n)t(ur)
d(icer)e po(tentia)s n(atur)ales v(e)l q(uali)tates aut
n(atur)ales s(un)t e(t) qualit(at)es et i(ps)i ar-
gu(m)ent q(uod) s(i)t diviso q(uali)t(ati)s i(n) act(iv)a
q(uae) o(mn)es sp(eci)es q(uali)t(atis) e(st) activ(a) Ex h(oc)
etia(m) v(ide)t(ur) h(abe)ri q(uod) p(otenti)a a(n)i(m)e v(egetativ)e s(i)t
activa Pr(e)terea q(ue)rit(ur)
v(trum) e(ss)et m(o)do p(er) ip(s)u(m) i(n) a(n)i(m)a cu(m) i(n)
a(n)i(m)a veg(etativ)a s(ecundu)m se s(i)t s(u)b(stanti)a id
s(u)b(iectu)m no(n) v(idetu)r e(ss)e ea et p(er)i(n)
p(er)iu(m) m(in)i(m)us Et diviso p(ro)p(ter) h(oc) i(n)de

diviso p(er) p(ri)us Pr(e)t(er)ea v(idetu)r i(n)suffi-
ci(en)s h(aec) diviso Po(n)a(tu)r e(ni)m q(uaedam) po(tentia)e
a(n)i(m)e v(egetativ)e attractiva retentiva
digestiva et expulsiva Et s(i)
dica(tur) q(uod) iste subs(er)viunt nutritive
Con(tra) v(idetu)r q(uod) h(oc) no(n) s(i)t v(er)u(m) in
g(e)n(er)ativa e(ni)m e(st) attractiv(a) s(e)mi(ni)s
ad locu(m) g(e)n(er)ationis et expulsiva
p(er) me(m)bra genitalia Pr(e)terea
q(ue)rit(ur) qua(re) subs(er)viunt Non in-
veniu(n)t(ur) ut v(idetu)r i(n) o(mn)ib(us) ve-
g(etabili)b(us) in q(ui)b(us) d(icitu)r i(m)p(ro)p(ri)e n(ihi)l ex-
pelli(tur) s(i)c(ut) i(n) o(mn)ib(us) plantis
Et si forte dica(tur) q(uod) s(i)t expul-
sio ad cortice(m) et p(er) distillatio(n)em
gumm(e) h(oc) n(ihi)l e(st) q(uia) d(icitu)r ta(m) ex-
pulsiva n(ihi)l loqu(un)t(ur) h(oc) In q(ui)b(us)
e(ni)m e(st) expulsiva videm(us) q(uod)
sunt m(em)bra attri(bu)ta sup(er)fluitat(ibus)
q(ua)m expellit s(ed) et v(ide)t(ur) p(er) q(uae)
expellit(ur) q(ua)m no(n) videm(us) i(n) pla(n)-
tis Cu(m) e(ni)m n(atur)a no(n) d(e)ficiat i(n)
n(e)c(essari)is si plante no(n) h(abu)issent
hanc v(irtu)tem n(atur)a fecisset eis h(uius)
organa Solo d(ice)re q(uod) iste
s(un)t p(ri)us po(tenti)es ip(s)i(us) a(n)i(m)e veg(etativ)e Et
d(ivi)d(un)t(ur) i(n) ea s(i)c(ut) totu(m) p(otentia)-
tu(m) i(n) p(ar)tes p(otentia)tes Ad p(ri)mu(m) d(icen)d(u)m
dic(endu)m q(uod) ob(iectu)m h(abe)t s(pecia)l(e) d(icen)da(m)
s(ed) ut ob(iectu)m g(e)n(er)at(u)r p(otenti)a e(ni)m
corp(us) e(st) d(icitu)r n(utrimen)t(u)m c(on)ti(nu)e sub
maiori q(uan)t(ita)te q(uam) p(ri)us fuit Et i(n)
tib(us) s(ed) q(uod) ex eo s(i)t corp(us) i(n) ba-
tu(m) mag(is) i(n) q(uan)t(ita)te p(ro)p(ri)e s(ecundu)m lo(n)-
gitudi(n)e(m) q(uam) p(ri)us fuit Et h(oc) h(abe)t
d(icen)d(u)m s(ed) s(pecia)l(e) fo(rmal)e ob(iectu)m Et
p(er) d(icen)d(u)m finiu(m) f(init)iv(is) n(utri)ti-
tive e(st) p(er) incorp(or)atio(n)e(m) a(n)i(m)e sal-
vare corp(us) a(n)i(m)atu(m) s(ed) finis
augm(en)tative e(st) p(er) incorp(or)atione(m)

Cibi conducere corpus ad perfectam magni-
tudinem secundum figuram. Unde augmentativa
indiget calore mediante quo sufficiat
extendendo organa et addendo cibum
conducere ad magnitudinem debitam speciei.
Et hec magis infra patebit. Similiter
superfluum nutrimenti per quod operatur genera-
tiva est post totum corpus organicum
addere aliud corpus sicut fuit cibus
nutritive et augmentative. Et propter hoc
oportet quod in istis virtutibus maxime operetur
tum materia seminis et fortitudo or-
ganorum. Unde et patet quod licet nutri-
tiva sit secundum substantiam materie non tamen in-
est secundum totum speciei. Alia enim virtus
est in ipso a virtute nutritiva que
est in epate vel in corde. Et alia
a virtute augmentativa que est in forti
calore in corde. Et alia a virtute
generativa que est in vasis seminariis.
Et per has virtutes destinatas
in cibum transmittitur secundum diversitatem rerum que
fiunt ei specie similes que ad diversas
potentias comparantur. Ad aliud dicitur
quod virtus generativa semper adest sed non
semper operatur et hoc contingit ex de-
bilitate organorum ut in senioribus
vel ex defectu instrumenti quod est calor
ut in senibus et frigidis. Vel ex
defectu materie seminis. Similiter augmen-
tativa semper adest sed impeditur propter de-
bilitatem nutrimenti tamen ex parte eius quod
debet augeri sicut posterius infra ex-
planabitur. Unde contingit impediri
propter accidens ab opere et tamen fit actualiter
esse virtute. Ad aliud dicendum
quod verum est secundum quod ut tamen probatum est quod
non habet partes in partibus suis.
Et ideo quando anima dividitur per ista
non oportet dividitur per accidens
ideo sicut se habet mediante corpore ad
corpus ita virtutes anime ad animam.
Quod patet ex verbo philosophi 2o de
anima ubi dicit quod sicut anima tota
est actus totius corporis sic ita partes
sunt actus partium. Et ideo si oculus
esset animal visus eius anima esset
hec est hoc enim quod omne quod est actu
sit actuale nisi integratur
de constitucione sed totius. Similiter cor-
rum partes consequuntur totum quod tamen
secundum rationem et secundum naturam sunt post
illas. Et hoc est de omnibus in quibus
id quod constituitur perfectionem secundum substantiam
et posse. Ad aliud dicendum
quod cum dicitur potentia naturalis quod duo dicun-
tur per hoc potentia supponitur eius consequenter per hoc
naturalis supponitur tamen eius materia
in subiecto. Et ideo est quod potentia naturalis
non abest et adest sed semper adest quia
eius materiam supponit in subiecto. Et
ideo etiam non est omnino accidens sed propria
passio fluens de principiis substancie. Et
se habent omnes vires ad animam. Unde
patet quod non sunt accidentales sed naturales
proprie et immediate fluentes ex ipsa
substantia anime. Ad aliud dicendum
quod omnis forma naturalis est in aliquo triplici-
ter causa ut supra diximus scilicet for-
malis efficiens et finalis. Et sic quod
anima est ut efficiens operatur mediantibus
hiis viribus in quibus perficitur causalitas
sua in efficiendo opera. Impossibile enim
efficiens est quod non potest opera pro-
pria facere secundum naturam in subiecto. Unde
tamen nullius virium in una substantia
anime est quod anima comparatur ad
corpus. Anima corpus vivificans vivificat
secundum substantiam sed movet et per organa

In aīa vō rōli sēc9 ē ꝑ intellcm
q̄ꝫ accipit nō ex cōparacoīe corꝑ
ſꝫ ex cōparacoīe ad deū ēmīte Et
hᵉ vīʳ ī mī ī li· de cauſ vᵈ dᶻ
q̄ oīs aīa mobilis hꝫ 3ᵉ
oꝑacōnes nā ex oꝑibꝫ ei9 est
oꝑo aīal' ⁊ oꝑacō intellectual
⁊ oꝑo dīna Aīa em̄ nobil'
dᶻ aīa intell' ut dᵗ pħus·
Dᵗ em̄ alx ī li· dᵉ intellu ⁊ intelli
q̄ sola aīa hoīs ē intell' Et ē
ī cōparacoīe ad corꝑ9· hꝫ em̄ oꝑaᵒᶻ
aīale ⁊ diuina Esse em̄ dīm
ē esse saluatū ⁊ ꝑfcm̄ ſ· neᶻ
ꝑ9litate Esse aut̄ saluaᵗ ī in
diuiduo ⁊ ī spē ꝑfcm̄ aut̄ ē
coro vtute ſꝫ ꝑ ſitoꝫ magius
subiecti Et aīa nobilis cōsēqᶻ
esse dīm ſ· oꝑoꝫ sui ꝑ3ia
oꝑa veᵘᵉ ptis Oꝑo aut̄ aīal
ē ꝑpa oꝑo aīe ſm̄ qua di
stīguiᵗᶻ a nā Nō em̄ ſ· esse
dīm distīguiᵗᶻ eo q̄ omīa
mouetᶻ ad id ⁊ ꝑꝑ illud agᵗ
quicq̄ agit Vn̄ oꝑo aīe ē
ſ· q̄ mouet ſ· locū ⁊ eī ie
mot9 nō sit sīi ꝑꝑbili ſꝫ ⁊ īmo
t9 ſ· locād st̄ oꝑones ꝑꝑe aīal'
Et in hijs aīa ē superioꝛ Eo q̄
corꝑ9 ꝛc recipit impressiones
ab aīa ad cōsequendū oꝑa Et
io ocl9 nō videt nō dᶻ videt
ocl9 n' esse Et pes īmobil'
nō ē pes nisi eq̄ce Et ⁊ aū
Wlois ut dᵗ pħus tam a deo
insitam intelligencie cū intēte
sint sbe sēpate recipiet aīa
īpressioꝫ ab eis Et p· illa īpꝯ
sio sit oꝑo intellc9 agentis ut
mōi reuelacōnū ⁊ ꝑꝑhetie sic
dᵗ aug9 ī 2° sc̄ Gen' ad litaꝫ
nō non determiaciōne ꝛc· hᵉ at
constat q̄ oꝑo intellectualᵈ ē ī aīa
nō ex cōparacoīe ad corꝑ9 ſꝫ ꝑoti9
ex cōparacoīe ad intelligencias pᵃꝫ
⁊ intellcās 2as Et io ī hac cōpa
cōn aīa inferioꝛ facta ē intelligēns
eo q̄ recipit īpressioꝫ ab eis Ad
aliud dīm q̄ ie q̄dꝫ q̄ ponitᶻ
n̄ st̄ ptes aīe aīa em̄ ē influ
ens impressiōes ī corꝑ9 ut iā hᵗ
tū ē Et ille īpressiōes st̄ recepte
a corꝑe Et diu̅ vtutes affixe
mēbris q̄ st̄ subaltᵉ pᵇ aīe
ſꝫ fundatᶻ ī ꝑꝑtib9 nālib9 ⁊
calore ⁊ cōplexioīe mēbroꝝ ⁊ io
variatᶻ ⁊ debilitatᶻ ſ· variacōs
mēbroꝝ Vn̄ attħe digerē̈ retē
ne ⁊ expelle' insitie st̄ pᵒᵉ
Et ipa vna exns ꝑ diuersitꝫ
actiuaꝝ ⁊ passiuaꝝ q̄litatū
oꝑatᶻ diu̅ illa· ꝑ calid̄ em̄ ⁊
siccū attrā attħit ꝑ frid
aut̄ ⁊ siccū retꝫ· ꝑ calidū vō
digeriēs ī humido digerit ⁊ cōit
cibū ad corꝑ9· ſꝫ ꝑ calidū ve
topū ⁊ humidū lubricās expel
lit Silr ctiā q̄n expellit ꝑ
frigidū lubricās inducens
ſꝫ hᵉ fit ꝑ accns Vn̄ tl ex
pulsio ē sepe indigesti cibi
q̄ frig9 cōstās impedit acco
calore nālis digerit cibū
ne posset abstrahē humidū
subtile ⁊ purū ⁊ cōsumē ptē
humidi aq̄i Ex q̄ru cōsuptōe
⁊ attracōe grossū recēpt ⁊ ī puꝫ
īspissat Cūat' aut̄ q̄litates ac
tiue ⁊ passiue subſuint pᵗ'
bꝫ aīe vel tīs nisi melius oꝑpla·
Ad hᵉ qd' obiᶻ dᵉ expul
siue q̄ nō sit ī oīb9 aīatis
dīm q̄ vīu ē hᵉ Nā em̄ nō

habundat in superfluis ut desit
in naturis Et ideo cum planete trahat
cibum digestum digestione prima
et in illa grossum et impurum separa
a puro subtili et quieti tamen
indigent viscositate et expul
sione quia sicut dicit phus in li. de ana
libus terra est eis per ventrem
causa huius est quia trahunt cibum
per poros et non recipiunt grossum
ut animalia Et causa huius est
debilitatis caloris naturalis in plantis
quia attractum cibum grossum in plantis
non possent digerere Signum at
huius est quod ex modico frigore
exteriori restringuntur pori plante et
densantur statim et fluunt folia
Et ideo etiam quod attrahit cibum
in radice tamen ex calore sui qui
ex calore vaporum est in terra

Deinde queritur de
partibus vegetabilibus Et primo
queritur duo sunt de partibus sigil
latim et de partibus in communi De partibus
sigillatim queritur tamen sunt de nu
tritiua augmentatiua et generatiua
De nutritiua queruntur quatuor
quorum primum est de nutrimento ipse
2m de motu eius 3m de nutri
to et nutriente 4m de instrumentis
Circa primum queritur tamen primo
utrum queritur quid sit 2o utrum sit v
el plures 3o si plures sint nut
tiue et utrum sint eiusdem speciei vel
non Ad primum sic proceditur dicit Aui
in 6to de naturalibus quod nutritiua est vir
tus vegetabilis conuertens corpus a cor
poreitate in qua erat de potentia rei
corporis in quo est et vnit ei cibum
pro restauratione eius quod solu
tum est in illo Sed contra hanc
diffinitionem arguitur sic generatiua est quedam
virtus conuertens corpus a corporeitate
in qua est eo quod induat aliam formam
propter hoc videtur quod hec non sit alia de
diffinitiua nutritiue Item omnis
corporeitatis formalis sic quantitatis videtur
magis proprium augmentatiue transmu
tare corporeitatem cibi et inducere
sibi quantitatem cibati quam ipsius nu
tritiue Et hoc videtur ex illo Tibo
philosophi in primo de generatione et corruptione
vbi dicit quod quid idem est quod po
tentia utrumque videlicet quanta caro augetur
et quid quanta caro quantitati et carne
hoc autem quod solum caro nutritur
Et dicit cibus et augmentum tene
Item infra secundum id quod est quod quod
potentia quanta caro augmentabile
est carnis secundum id autem hoc potentia
potentia est caro Ex hoc patet quod nutriti
corporeitatem cibi in corporei
tatem cibati corporis est augmentatiue
et non nutritiue Preterea nut
tiua non solum propter restaurationem
deperditi quia non solum fit deperditio
secundum nutrimentum obiectum caloris naturali
ne consumat statim Item finis
eius est saluare indiuiduum Et
cum a fine sit denominatio et dif
finitio ut dicit phus ab illo
videtur potius diffiniri Preterea
cum nutritiua quantitatem corporis dige
rendo et digestio fit ut habetur
quarto metheororum completio a naturali
et proprio calore ex contrariis passio
nibus videtur quod potius deberet diffi
nire a passionibus et qualitatibus
in quibus erat Postquam a corpo
reitate in qua erat prius quod supposuit
motus a contrario in quem et corpo
reitatis non habet quadam ueritatis quam

Vi² q potius sit quietus aq-
litatibus q̃z a corporeitate P̃
tea alit̃ vi² q mutua tu-
mut cibū sm̃ spam̃ i spam
cibati Et̃ vi² debē dicē quies-
cibū a subali forma i q̃ erat
prius Solutio dicis q phica
diffinitio bõ ē 3 phica Diffi²
em̃ põa phica p actu que lz
sup ppam̃ maz 3 in opacõne
ad fine 3 p sūu ectiū i quo
ē h em̃ omia tagūt² i pdca
diffinitõn Cuius em̃ vite anime
d² vetelis tagit sbm̃ p qd'
ppe veget' nalis spa 3 nalis
passio dz diffinic P h̃ aut q
d² quietis tagit̃ ppus actio e9
Compositõe em̃ sonat h². quispoz
ex alio in se 3 no i aliquo
qd' no erat prius Per h'q aute
q dz corpo9 a corpitate i q̃ erat
tangi² ppa mã ipi9 3 effcã
que qsequnt² in ipa Cum
at dux sit finis sz finis op9
3 finis intēto P h² q d²
sit ne corp9 3 vmt ei cibu ta²
finis opis ffinis em̃ op9 est
i quo sic fit finis efficietis
P h² vo q d² p restauratõm
eius qd' solutu ē tagi² fis
intencõis q ē ultimus finis
mouens intētam efficietis
Ad pmū qo dm̃ q quõ
ppe no ē tnatõ sz cusumptio
a spe i spem alia dicis n q
quisio ē alicq vpo a se no ad
aliud sic id qd' mutt² vtit ci
bū ad se p actu mutue 3 no
quitit ipm̃ i aliqua spez nouã
q̃ prius no fuit sz i carnem
neruū 3 os q̃ prius fuerūt

Ad aliud dm̃ q corporei-
tas no sunt² h mãte sz potius
phice 3 io dt h spem corpus
q ē cibus 3c ppe quietit mutue
Ad aliud dm̃ q p actõz
caloris diuidet' id qd' mutt²
ad subinductoz mut uti sz
fit aliq̃ d'pdito sm̃ maz licet
no sm̃ spem Et q dt phs
i li d' morte 3 vita mte² et
q calor nal' d'suidet' qsum-
do sbm̃ sz no obicēt ei hu-
du mutuale Ad aliud pz
solo' p explanatõz diffinitõ
in duplici fine Galg em̃
nõ modū methodo² i restau-
ratõn depdita Cu em̃ spes
mutu no pt saluari n'
i mã 3 ptes sz maz depdu-
t² p actõm caloris no eli-
quit² modo saluts spei i eo
q mutt² n p musterm r-
stituit² i ptibs me Et ot
infra magis eit maiū Ad
aliud dm̃ q corporei-
tas supp̃ h spem corpus
phici sz sm̃ spem sola sba-
lem no pt ēē moto q2 n'
lz q̃m Et ois motõ ē d' qo
in q̃ruo Nichilog tu ez
mutmtu ē diffinitio a fie
3 h mũco cibi 3 vino
sbalis ad cibatu potius
diffinit² a corporeitate sz
q ē spes phici corp9 ez
a passionibus sic quatibus liq
em̃ altando agat i q̃u õ
cibi tu altatõ ē sz quispoz
subē Et digestio q diffe
i h. methodo supra ē
q̃uar put lz sub se

contentas spes calidi sine illud
calidu sit extrinsecu siue intrinsecum
Et hic patz in perganti q e dige
stio insfructificatas alimenti et
e calor intrinsecus In optesi
q e digestio ad coctionem a calore
humido e calor extrinsecus et io
ipe dr optisis vt ibidem dicit phus
In optesi aut q e digestio
a calore sicca et aliena sz ipe
dr in assatus vbi e calor di
gerens extrinsecus et siccus ut ca
lor ignis. et pp hoc illa dige
stio no sp guenit ad staz
digestibilis sicut facit calor dige
stiuus aiati corporis sz gplz
humiditatem eius qd digeritur re
mouendo ipm a passionibus
frigidi Ad vltimum patz solo
ex hoc q corporeitas suppt
spem alicuius

Einde queritur
vtrum sit vna nu
tritiua an plures Et vr q
vna Vis enim actus distinctus
sm spem vna e potencia sm
spem Sz nutrire e actus q
no diuersificatur i membris sm
ma go nutritiua erit vna.
Item vr p ptem phus i radi
colis Idem enim radius plures
no dicit ex hoc q quedam mat
induat et quedam liquefit go
similr nutritiua no accipiat
diram ex hoc q e nutrire
os uel carnem manum l' pede
Item na expedit p pauciora
bona q z pt. et io cu sufficiat
vna nutritiua cu diuersa gxion
membrorum nutritorum no erunt
plures i vno corpore aiato Item

2o de aia dicit phus q sicut tota opa
velis aime sunt alimento vti aug
mentare et generare et no sbdunt
alimento vti go vr q i corpore
huiusmodi alimentum sit eiusdem ros
Sz contra diuersi sm spem diuersos
exigunt motores sm spem Sz diu
si sunt motus i corpore aiato nutritos
go diuerse erunt nutritiue mouen
tes hoc patz q alius e motus
sursum et alius deorsum et alius
ad spem et alius ad quatz Ad oz
dr ex hoc q motus distinguitur
pes terminus sic motus spe q e ad
spem et motus augmenti q e ad
augmentum In corpore vo aiato nu
tritiuo tiangtur ad os carnem et nu
um q terminus no sunt eiusdem ronis
Prea dicit Auicenna expresse sp
omne membrum hz ppriam virtutem nu
tritiua q e ignea qd pmutat
nutrimentum i similem eius spaz et v
nit ei Solo dicitur vna
sola esse nutritiuam q e pas anime
velis plures aut certas ab ipsa
sm diuersas gxiones omnium membrorum
sicut Cu enim aia sit motor cor
poris no mouebit ipm nisi instrumento
i passiones sm quas pt actari ab
ipa et moueri Et hee passiones
sunt virtutes fixe membris ut b dixi
et i corpore eidem sunt ut i obiecto sz
tn ab aia cause et infixe ipi
corpori Et dico membra similia que
diuiduntur diuisione quantitatiua. hoc e q
quelz ps diuisi totum hz totius
ut caro. os. neruus. vena. arteria.
cerebrum et medulla et hmoi mb
ra dissimilia sunt q no diuiduntur sic
q quelz ps obtineat totum totus
sic caput. manus. pes. et hmoi

Non enim quicquid est pars capitis caput est sicut pars carnis caro est. Cum igitur secundum Augustinum physice artis membra dissimilia non nutriantur immediate sed per similia que immediate nutriuntur et ex quibus illa componuntur, ille virtutes affixe membris proprie esse dicuntur nutritive secundum numerum et complexionem membrorum situm. Per hoc patet solutio ad dictum Averrois quod de illis virtutibus intelligit.

Ad aliud quod cum obiciebat dicendum quod est finis qui tamen est terminus operis et ille non tribuit operi speciem sicut non dicitur alia denominatio in specie que terminatur in factum fundamenti et que terminatur in factum parietis. Et diversitas talis finis non exigit diversitatem motoris ab fine sed intrinsecus moventis. Et diversitas eius distinguit motum vel motorem per diversitates speciei. Unum enim nutritiva sit unus solus [illegible] que est salvata specie non erit nisi unus motor subiective quia est virtus nutritiva. Eiusdem enim est finis ultimus ut inducens eiusdem sunt omnia que sunt ad finem illud.

Tertio queritur si plures sint nutritive utrum sint eiusdem speciei aut non. Videtur quod non eiusdem. Diversificatio enim est per fines et fines non sunt eiusdem rationis. Una enim convertit in os alia in carnem alia in venam etc. Item diversorum organorum specie diverse sunt virtutes specie. Sed iste virtutes sunt affixe organis diversis specie. Ergo sunt diverse secundum speciem. Si forte dicatur quod reducuntur ad unam et ideo sunt una. Contra si reducuntur ad unum esset causa unitatis tunc omnes vires anime que reducuntur ad unam substantiam anime a qua et in qua sunt essent una quod falsum est. Ergo reductio ad unum non erit causa unitatis speciei. Preterea omnia membra corporis reducuntur ad unum primum principium quod est cor. Nunc tamen propter hoc sunt eiusdem rationis. Ergo propter hoc licet nutritive membrorum reducantur ad unum primum quod est causa prima nutritiva propter hoc non erunt eiusdem rationis. Sed contra species motus non distinguuntur per fines in specie sed per fines intrinsecos. Sic dicimus alium motum esse specie aliud quam [illegible] aliud quodlibet. Cum igitur id sit quod supra dictum tibi secundum substantiam non erit diversitas motus secundum illam in quo fit quo.

Solutio secundum prius dicta tamen quia sunt ad finem sunt tamen preterea operum [illegible] speciei sed per speciem distinguuntur operationes efficientes. Et ideo cum plures tamen sint tamen diversa nutrire os nutrire carnem iste virtutes non specie differunt specie sed numero et materia. Et ex hoc patet solutio ad primum.

Ad aliud dicendum quod organa propria sunt membra officialia que ad aliquod officium sunt ordinata ut oculus ad visum. Et huiusmodi non sunt organa nutritive potentie sed potius materia circa quam operatur nutritiva in aliquo organo existens ut in epate vel in corde. Vel dicatur quod diversorum organorum que sunt diversorum finium sunt diverse potentie specie sed non dicitur quod diversorum organorum eiusdem generis fine diverse sunt virtutes.

Ad aliud dicendum quod alia est reductio istarum virium ad nutritivam quam virium ad animam et membrorum ad cor. Vires enim reducuntur ad animam ut ad substantiam in qua sunt. Membra autem ad cor ut ad principium ex quo generantur et a quo regunt

fluxu vite Sz iste vie reducu
ntur ad nutritiua sicut quedam instra
in quibus operatur nutrimentum hec est
e verum quod spes motus distig
wntur penes gna quia in s[ub]a
dux est motus gnativo et corruptivo
In qnt[itate] e augmentativo et decremento

Eundem querit[ur] de motu nutritiue

Et querit quoque circa primum cum
heat motu aliquem 2m vtrum
plres ul vnum 2m ad quam spez
reducat[ur]. 3tu quid sit mobile
i hoc motu 4tu v[trum] spes sit
du al vnut et quale. Ad primum
quest[ionem] sic Vi[detur] quod non heat mot
ois enim motus est ad finem
quod est i mouente per intentionem l[ibet]
s[ub]am. s[ub]a aut terminus quo
timus est nutritionis sed planum
nec per intentionem nec per s[ub]am est i
po[tenti]a nutritiua ergo non h[abe]t motum
quod sit ad tm illud prima fr
per inductionem quia mouens p[er]fecte
gutit patiens ul trasmutat i
suaz s[ub]am ut ignis aquaz
Et io timus motus fuit i mo
uente mouens aut in arte
per intentionem cogitationis p[er]ficiat
fine 2a p[ri]ma per hoc quod anima
vel[?] hos nec intentionem h[abe]t nec ipsa
s[ub]am e tamen Item ois
motus e a quo i qui circa
vtrz agit et patitur sed dicit phus
i 2o de anima quod nutr[imentum] patitur sed nu
triens solum ergo v[irtu]s tua non est
motus Preterea qui non restau
rat deperditum sed cibus re
staurat ergo cibus non e[st] gratis

Sz i[n] motus sit de quo in genere non
est motus aliquis a nutrito i nu
trimentum Item ois motus e ad
speciem mouentis ul ad aliqua vel
propinqua illi. ls x[?] i fine 2i de
celo Cibus non pot moueri ad hoc
quod fiat aia ul aliquid po[tenti]e eius ergo
nus motus e i cibo nutrimenti Sz
contra ois phus dicit quod nutritiua de
ducit nutrimentum i aut p[er]mutado
ipsum i sanguine et humore ex quibus
constitutio corporis humani. et applicat
et vnit et restaurat deperditum
hoc ora dicitur motu Item nu
tritiua v[irtu]s e a po[tenti]a hoc i est ac
tiua ul passiua/constat quod non pas
siua quia sic aliquid trasmutet
ipsam ergo actiua Sz dicit i 7 to
metereorum quod potentia actiua e principium trans
mutationis i aliud sed quod e aliquid
ergo nutritiua trasmutabit ad et trans
mutatio est motus eius Preterea
i libro de aia dicit quod po[tenti]a aie differunt
per actus ergo qz po[tenti]a anime hebit
actum aliquem et motum Solo
ad primum quod nutritiua h[abe]t actum et mo
tum qui e assimilando nutrimentum
et vnire substantie nutrite Sz primus
eius motus e restauratio deperditi
i ptibus per cibum aduenientem Et
iste motus e de quo dicit phus quod nu
tritur et non cibus nutriens et e tm
i nutrito Et hoc melius patebit in
fine qn querit[ur] quid sit mobile
hus motus Ad primum ergo dicendum quod
s[ub]a termis e per intentionem i po[tenti]a nu
tritiua et non per s[ub]am Sz dux e
itentio sicut tendens ad finem tm sed non
p[er]ficiatur ipm per cogitationem ostendit
virtutum aiatorum in natura

Or eni cui attbuit finis attbuit
medio in fine illu Est eni medo
tendens in fine pdeciauis ipm
p agtom Et h e medo actis
d' prima he' ictis qr vltz e cer
tior arte Ca aut ctrimus e ult
arcs i ultio talo 2ti methe
Ad aliud dm qr h e falsa
ois mot fit a gro i gm a ite
de motu phico tm afiectm z
patientm s no e va gnalit
d' omi motu locali ut d' mot
bg que st e mutio Ad ad
dm qr illa ro bn pcedet si mu
tio esst i moli ut i sbo s mus
pbam qr no e vnu ii loch mu
tens tusmut d' go i gm ut
fiat pte mutio z hz quietez
ad mut mtu ictutu distat p
sfz ab ipo Ad aliud dm
qr mut mo ad pgnua boi
que velis ut effetia corcuatu

Secundo queritur
Vtrum heat ptes
motus ut vnu Et vr qr ples
In mutton eni oz assimulac
mut mtu zc no fit ii palta
com Silr d' po a carne fit
fit actu cido s sbam zc n
fit ii p gnaos quada go hz
motu altatois admuc zc ples
motus Ptea mutu e q ti
bus corrupat s sbam i q fit
zc etia hz motu corrupcois
Itez id qd addit mut mto cor
pus e go quitud quitu aut
additu quito fiat maius quitud
go e ibi pexistens magnus
additamtu go e motus aug
meti Item quicq ostit i qt te
ostit i maiori loco quo aut lo
cus z minor st edi loci go mu
t d' loco i locu go hz loca
mutacoi Ptea ab s locu
tusit a loco deforis ad m
bra sursu z deorsu go est
ibi motus s locu z ita vi
ibi mutto ee motus localis
qpotus ex gnaoe z corrupoe
augmtacons z loci mutacon
ut hc qda opinati st ee vnu
Oz cont ois motus i ab
aliquo i aliquid i quo ostit
altacio ubi no e i aliud qd
st eius qualis i qo st ostet i
no e ibi ab te altacio Pma
pz ex con fimois motus Za
pz ex hc qr si quis esst i acs
ente qualit no d' mte tu
mutaretur ab s sbam qd
tu mutu e i omi mutto Pria
i pmo d' gnaoe z corrupoe
dr phs qr altao e qu mante
sbto tusmutat i eis passiob
a ans aut medijs pu cor
e sanu z rursu laborat ma
nens edi hz aut cibus no ma
net edi i sbto go no altat
Item i oi gnaon gnat
aliqs s sfz z forma qd i ia
fora pus no fuit Cibus at
tusmut i spem z forma cor
mis q pus fuit tusmut
n i spem z forma mut mti
q pus fuit go no e gna
Ite motus d'nota ab ite ou
moueris ut s habitu est

Cu i° incto nutritive no gene
rat i toto ubi su sbam i q
prius fuit no erit i motu illo
corruptio **Ptea** i ei gna oe
nutre e id q ex qo aliud gnat
corrupi prius qz alr due for
me sbales essent sl i eod
go si pp corruptoz cibi i nut
ente dicimus esse motu cor
ruptionis eade ron dicemus ee
motu corrupcol i omi gna on
Pti no e nutre i ei gna on
fiet magis augmtu aliter n aug
mtatiu no strict qd e con
phos z con ssm go no est
nutre q cu nutron sit aug
mtu z p qns no e nutre esse
i aore totu Motus aut qui
e i nutriente ut i sbo z no
in nutto Cu aut nutto sit
in nutto ut pbabi nutto
no e motus spotus ex alio lo
sz pmotu z alio **Solutio**
hc concedimus ddm n q nut
to no erit unus motus qz e i
nutrimto sim qdda que tn
pcedut quida motus ex te nut
triti qd p digestiva tusim
ex gtrariet bg passoibg Et
assilat mbs p caloz nalez
prius elevat pars sd superior
z grossius dp'init infing
ad nutrimtu inferiori Ad
arta aut i qm pz solo p rob
p ista pte inductas

Tertio queritur

ad qua spem motus redu
ci nutto Et vi q ad gnal
motus em reduci i pntum
z spem p pria ipius motus q st ma
forma z pnatio Cu i h nul st
suba Et ple pnatio st obtio fece
sbalis Vi q iste mod reducatur ad
motu gnacois Gnatio eni est
pgressio i ee ex potentia sba i actu
sbam Si forte dicat q no est
inpi gnatio ptus Cz i motu gna
tor e gnatio totius sit vi dice
phus i 2o de gnatione z corr no
ho sz se gnat gnao em esset
no augmtatio ul nutto **Con**
i loca mutoy ide e motus totius
z ptis ut dt phus go vi q
ple deat esse i gnaon **Pti**
i li. d'aalibus dt phus q
virtus formativa z gnativa q est
i semie trahit in se nutrimtu
ex quo format orga sz tctg nu
triti nutritive e etia nutto
Et ita vi cu eius sit face z
rfice aliquid post destructoz
z gnatio faciat nutto at rfi
ciat q gnatio z nutto st eim
sde virtutis z nutre sit qda
gnare Et hc gcesserunt aliq
ex antiquis dicetes nuttoz n
aliud esse qz gnatonj i pte
rstaurata pg dependitoz eius
qd nutt **Sz con** hc st roes
fortissime pt i nm gnans ge
nerat seipm ome nutrens
nutt seipm Dico aut nut
ens z agens nutua no i ma
go n m nutrens e gnans go
nulla nutto e gnao **Ite** oi
gnao e ingressio i esse qd n
est Nulla nut e ingsso i esse
qd no e go nulla nutto e gnatio
Premiss qz ex diffice gnatoi

2a pz ex hc q nutto e ipso o
cpa nutti 7 e au nutom 7 nu
ttu e actu au nutos Item
duar vtutu distinctur p or
gana no e eade actus Gna 7 nu
tto sit tles vtutes go eu actus
nutue e nutto 7 actus gnatue
e gnato nutto no est gnaco
Pma pz p s 2a x pht q ga
tiua e i vasis seminarybs nu
ttiua vo i corde ul epate In
quo e vnus tetus nutti p ve
nas s meseraycas dictas
a meseron gre qd e the lne
Item vtute opans i orga
no 7 vtus opans orgam ipso
no e actus ide Sic se hz nut
ttiua 7 gnatiua Quia gnatiua
e faciens orgam 7 nutiua
opans i orgao go ipay n
est id actus 7 sic gnare n
est nutre Item i arthi
mata no e eade ars utens
7 fans Pz eni q fablis lig
norum e face naue 7 naui
gatoie e uti ea Sic e face
domum 7 vti domo facta 7
fabrilis i ferro e face gla
dium 7 militaris uti eo Et
omo sic e i arthitectoicis
7 usualibus Cu i arts simi
te mit in na no est eiusd
vtute face aliq 7 vti eo
Sz gnato fit oima orgu
nutto aut uti ad salute
go n sit id Ad 9cedimus di
cetes q nutto e motus i ptib
us me nutti 7 no i ptibus
eius s spem Sic eni dt

Phus i po d gnatoe 7 corr
effluut 7 refluut 7 nulla s
spez 7 form Hc dicitq alig
mo q nutto sit motus i a
bo exns Cu igr s phus
sit tm i ptibus me p ma
ncus motus portit i ptibus
s spem iste motus no est
eduiols ad putu ul spez
aliq motus Qr aut perens
mam spes motus no disting
watr pz qsidanti Qmdau
ta sunt pua motus ma fora
7 puaco eiusde ne puti ma
e Bctu i oibus motibus s
no eiusd puti 7 ne for 7 p
uaco Qma vo nutto sit mo
tus i ptibus me tm suppo h a
pho 7 ita est q i qtoru de
nutiente 7 nutto dissubr
Ad pm dd q i nutton
e acceptio forme q e in actu
7 illa no e tm nets pn m
gnatoes Et bn 9cedimus q
no e gna ptis ns phus
intendit hc s potius q gna
e pgressio i esse abte 7 si
sue i pte su i toto qd ee
totu fuit i po Sz nutto
e ingressio i esse qd e i ac
tu s spem 7 form nutti
Et aliqoo po i po n ex
effluxu 7 refluxu me Ad
aliud pz p lo p pdca q
no e h gnato parte sui
Ad aliud dd q nutritiu
qd trhit a mitua i tore aia
to exnte i seme Taltius
vois q nutritiu qd thi

a vi nutritiua ī corpe aiato s͛d
vō ē in pōa ad formā ⁊ spēz
organoꝝ q̄ nō sūt actu Secūdo
ē ī pōa ad forma ⁊ spem m̄
broꝝ plura q̄ iā actu sūt
⁊ nutrimēto adueniente nō ac
quirit n͛ saluat͛ꝫ Jlludque qd
d͛ q̄ eiusdē sūt facere ⁊ refi
ce͛ Dicendū q̄ h͛ verū ē ī eade
vīrtute accipiat facere ⁊ reficere
sc̄ formā sz nos diximus q̄
nutriū ē tm̄ reficit sc̄ ptes
mē effluentes ⁊ influentes

Vario queritur

quid sit mōle ī hoc
motu Et obiicit͛ sic Oīs motus
ē ī mobili ut in 3° ph'e Mōle
aut ē qd mō͛ a forma ī for
ma Cū ī͛ nō moueat͛ h͛
nisi ab͛ vid͛ q̄ ab͛ sit mōle
ī hoc motu **Item** n͛us
mō le ē eiusdē dispōnis ut
loca an motū ⁊ post id qd
nutrit͛ ī hoc motu nō est
mōle **Jtē** dt phūs ī 2° d'aīa
q̄ ī patiente ⁊ dispōto vid͛ esse
actus sibi dt q̄ actus ē paciētis
⁊ id qd nutrit͛ ē agentis g°
cū actus agentis sit motus
motus ille erit ī mōli cat
ī ab° **Item** nutrit͛ tēporibus
pbatū ē q̄ mō͛ ⁊ mōle
n͛ sūt idē cū g° mouens ī h͛
motu sit aiatū nō pt idē
esse mōle ⁊ ēt ī ēlingt͛ q̄ ab͛
sit mōle ī h͛ motu **Oppositum**
oīs motus ē ī eo ut ī 3° ph'e
qd nōiat hinc denoīat nu
tritiū g° nutrit͛ ⁊ moue͛
hoc motu g° p̄ loca a q

ingat͛ prop͛ sic hinc ē motus
g° qd nutrit͛ mō͛ ⁊ qd mō͛ ē
s'ctū motus ⁊ qd nutrit͛ ē sedm̄
motus **Ptea** h͛ dicit ol' phs
Si cū nutrito esse influxus nut'
nutri qd recipit hinc influxūdet
s'edo videbi͛ esse s'edū motus
Et h͛ gcedimus licz qd ex gra
tia ffie dicit oīa Dicit eu
phs q̄ q͛cq̄ magis ē q͛ motus
ūu cū saluat͛ ad qd nutrit͛ magis
qescat qz mō͛ sz nos dicimus
q̄ ī saluato nō ē motus necz
ipē q͛cq̄ Saluat͛ eū fora et
ipē tocius sz ī quo saluat͛ mo
tus ē h͛ ē ī ptibus mē et
fluentibus ⁊ influentibus **Ad pri**
g° dim q̄ alia nō ē ī isto mo
tu ⁊ ī alijs motibus q͛ste n͛
motus tm̄ ē ī ptibus mē et
nō de forīs fora Cōcedig
ti bū q̄ ab͛ tū smul͛ sz
nō mutat͛ motu mutat͛ sz
alteracōis q̄ ē ad nutrimētū
Ad aliud d͛ q̄ nutrītū eiꝰ
dispōnis ē an ⁊ p° sc̄ formā
sz nō sc̄ ptes mē ut ex dcs
Ad aliud dd q̄ agens tūs
nutrītōn nutrī ē nutritū sz r͛
stitues dpditu ī ptibus mē
ē vtꝰ nutrīna ī ulto actu
nutriendi ⁊ faus d h͛ actu
esse corpāiatū sc̄ maz **Ad**
ultimū dd' q̄ mō͛ ⁊ mōle
n͛ sūt idē ī esse sz bū pūt
esse vnū ꝗpositū ut aīa
⁊ corpus ⁊ vis nutritiua ⁊
corpus nutritū ī͛ ⁊ sic Sc̄

Vnto et ultimo q̄
ut̄ v. mito p̄st du av
vuit Et vr̄ q̄ sic p ph̄m dicit̄
i p° d'gnaton vuītt̄ quid cuo
usq̄ solutu et corrupi aug
metā aut no p̄ste Item i 2° de
aīa q. q̄ cibus supto et h' aq̄
et subā alimētatiu e saluat n
aiam Et usq̄ ad h' e quousq̄
alat Item anteā i 6to de
nā. vrs nutua ex vib9 aīue
veīb opatt tu tc vite suxib
h' e indiuidui Et du pmasit
sp̄cies suas opones de hiis
aīalia erūt vna Cū aut sit
destructa velib et aīalia no
erūt viua Sz h' vr̄ flis
dt n. ph̄us i 7° de aīalib9 q̄
q̄ aīalia et q̄da sp̄ctes pue
dū viue si cibo et io latet i
cauernis Et anteā i suo li. d'nā
septio dt q̄ q̄da sarmota sicut
sp̄entes et conthilia qst in
suis locis si cibo q̄ou mpb9
i hyeme et n' comedūt Silt
vrsus et hiristunq̄ quz abscondit
se Et ursa quoq̄ abscondit se
p q̄dragita dies et alij p mltos
tos meses Et tūc pait Et
huius expimētu e io q̄ no bn
cognosti d' ptu vrse Et as
q̄ filij sui macheleti sit valde
qn sit pui Item vr̄ posse
pbaī p rōm dt n. ph̄us naz
esse sicut som̄ et sic vigila
e ita vr̄ q̄ om̄s vtutes debet
quī ēe sic sonq Som aut e
q̄es vtutū ergo vtes quz debi
quiesce Item Sic on̄ phs i p°

de Sono et vi° a° q̄uiesq̄ e aliq̄d
opus q. naz quiesq̄ exercent
tēpus vl aliq̄d hor q̄d' posset
tēpe facē ncte e ea lagiresce
vt oclos videtes q̄escre. h' no
facies sume ncte e silr et mag
et ad omē tēpus e opus aliq̄d'
Quād si aliq̄ ops e sentire
q̄tinue lagiresbit et h' no fa
tiet ergo a simile tu intua
sit i mbs hntib9 aliq̄d opus
ncte e ipam lagiresce qz
et quiesce Solo dicimus
Ex nutua sp agit i vigila
tib9 et dormietib9 ctc act sic
dt ph̄us i p°mo d' Sono et vr
Sic opus suū fat nutrā
dormiēdo magis q̄ d' vigilādo
Nutrit̄ enī magis tūc augē
tamq̄ n' agentia ad h' sp̄s9
n. no agūt exteriores Vnd'
dd' e q̄ aīalia du abscōdūt
se no quiescūt i e'is nutrūa
nisi acceperīt nutrītū cotinue
sūt eni talia aīalia frigida
aīalia frigida debil' caloris
no hntia multā famē Cā
eni famis e dissolucō mlta
et vehemens et ca dissolūcōis
e paucitas hūie et eius d'e spa
litas et raritas pell'. et calor
nālis fortis et calor aeris ex
terior adiuuās et simil' motus
Et ideo qn aliq̄d illoz d'est
ut pluā quibusdā aīalib9
sūt gulosa et sp appetitu q̄
hnt multas supfluitates q̄ssas
q̄s calor nālis debil' dissolue

dissolue n pt pcipue cu no in
uat a calore ext'iori Alia eni
aialia ppt multa supfluitatez fri
gida gtracta z caloz naliz
debile frigido tpe effitiut
pigra valde z depdeant
quiete z imobilitez sen coz
so abscondut se z si i qbus
da corp fuit caloz adeo fortis
q supfluitates illas pt gsume
z dissolue tuc illa aialia
attenuabu z debilitat Si
vo adeo debilis sit q no pos
sit gsume tuc indecocta sup
fluitas frigiditate testimon
coagulat i azuina z effi
tiut magis pigra tpe
abscocio Et sm q caloz pt
hic face tardius vl citius si
hic e longius vl breuius tps
abscosios eoru Et no e ig
ueiens Cuz eni accidit in
qbusda hoibz z pcipue
mulierib si fuerint imo
sm locu Ad aliud dicitur
vtus quedi aie mouet orga
motu suo ppo aie z n ne
Et vtq motiua sm locu z vtq
ppria Et qr talis motus no est
d'na organoz sm gpone
ex elemtis inducit penam
z laboz organis Ex hic nasci
depditu quietis z imobilits
Sz qda vtutes mouet sm
motu organoz z ille motu
ppe e organis delectabilis
tc mouet os vtutes dele
ctal veget pote z pcipue in
ttina Et io dixit dyonisius

Phus q p motu gnacois mobil
est natz assequens imouendo ipsi

Deinde queritur

de mutente z mutto Et
qrit extremis mutentis v ipsu mut
at sile vl dissimile Et v ipm
transit in sbam mutti vl totu e
mitta p secessu ut vi dns dic
i eiua Et 3o si ipm nutt i corp
tate humane ne humanid v ipm
mutta i veitate humane nate
q resurget in die iuditij Q to
aut qrit ex pte mutti v mut
sm spem z mat vl sm mat tm
vl sm spem tm Jto qrit v i
omib ptib mutr possit sm dep
dito z restauraco vel i qbusd
tm Ad pmu pce sic
oe mutens pati a mutto
vl aut pati n gtrm z dissile
go oe mutens e dissile
Si forte dica sm q vi phus
solue ista qtoz q no e totu
dissile totu aut sile e Est n
silitudo ut dt Boe i topicis
reru diuisaru eade qltas g oz
q aliq qualitas spe sit i tocto
z mutto Ad i illa foz e actual
a sbalis Constat q no sbalis
qr si etia cibus accipia decoc
tio eia decoction l digestiou
q vltia e Adhuc no hz form
sbale cibus ut oss 9o elinq
q sit actualis Sz cotra pbatur
3 i qton d ma q solu vle sb
ut trasmuaoi ille q e sm sbaz
Cu eni sbm actum sit eius cople
no pot actua esse vle qd no
est cpletu p forma sbalem

Sz cibus transmutatur per substantiale formam
ergo per quas amittit omnia actus a
quibus fluunt in cibo et nihil manet
in quo possit attendi plenitudo
Sz contra hoc quod dicit philosophus in 2o de
generatione et corruptione quod fontinum simi-
litudo facilior est transitus eo quod nam
in utroque qualitas una qualitas quod videtur
aliquid manere in transmutato et in eo
in quo fit transmutatio per quod potest
attendi plenitudo et timbaliud

Solucio dicendum secundum philosophum quod prius
ut decoquatur et dissolvitur et cum
decoctum est completum et maxime ultra
digestionem **Ad id quod** queritur in quo
attendatur dissimilitudo dicendum quod secundum
proportionem ad unum quod est unum actu
et alterum proxima sed dispositionem ad
illud. hoc autem est forma cuius
et omnia in est intento actu et
infinitum ultimum proxima sed di-
spositionem ad ipsam Concedimus
tamen bene prout supra probatum est quod
ut tamen obiectum est transmutationis
secundum substantiam Sz ad hoc quod transmutatur
in substantiam habet vel illa exiguntur
dispositiones diverse quamvis licet ut
et eadem numero maneat materia prius
et post materia tamen eadem secundum speciem
et totum et hoc sufficit plenitudini
Et quod dicit philosophus quod fontinum
tympalium facilior est transitus non
intelligit quod una qualitas numero
maneat in utroque sed species quod facit
ad facilitatem transmutationis
in hoc quod non agit contrarium sed
movet ad transmutationem si attendatur
et per hoc patet solucio ad
totum obiectum

Secundo queritur utrum
intensus transeat in substantiam
nutriti vel totum emittatur in processu
Et videtur dubium in eius diceret quod
omne quod intrat os in ventre va-
dit et in secessum emittitur Sz
aut omne in secessum emittitur
vel transit in substantiam corporis

Item videtur etiam dicere Beda
super eundem locum in glosa et inter
in fine Ro videtur esse ad hoc facere
Calor enim de se transmutat et
consumit et non unit et incorporat
ergo videtur Beda dicere unum quod per
omnium meatus effunditur quos
greci poros vocant Et quod de
hoc plenius disputatum est in quodam
ubi et in sequenti aulo utrum transeat
cibus in veritatem humane nature et
quod sit veritas humane nature
de his habemus absolvimus

Ad ultimum dicentes quod cibus
transit in substantiam corporis et quodam
in veritate humane nature sicut ibidem
determinavimus **Ad ultimam auctoritatem**
dicendum quod calor ignis consumit sed ca-
lor digestivus non agit tamen secundum
competentiam ignis sed etiam secundum virtutem
anime et secundum virtutem celestem ut
infra determinabimus et ideo potest
incorporare cibum.

Tertio queritur ex
parte nutrimenti utrum intensio
secundum speciem et materiam vel secundum materiam tamen
Videtur quod secundum materiam tamen quia intensio
accipit speciem nutrimenti et non materiam
in materia tamen ergo cum intensio fiat
secundum quod additur et quod additur potest
in specie et materia infinitum erit

p̄ spem̄ ⁊ maꝫ **Item** qd' s̄m
maꝫ tm̄ ē s̄ p̄oeꝫ tm̄ ē ⁊ no
s̄m actu g° si infinitū tm̄
essꝫ s̄· spaciū q ē p̄oa nuq̄ꝫ nu
rret' aliquid actu s̄ꝫ h' ē s̄m
g° infinitū fit s̄m sp̄ē ꝫ et
maꝫ **Item** n9 mot9 p̄tē
d' m̄a ad maꝫ q̄ sit m̄e essꝫ
m̄a · Oꝫ em̄ q aliquid sit s̄c
tū illi motui ⁊ ita essꝫ materia
⁊ mouet' ad maꝫ qd' n̄ est
⁊ no p̄t intelligi g° nutr̄o
no ē mot9 s̄· maꝫ tm̄ ī nut
to **Preterea** qn̄ d'p̄ditur
p̄s m̄e ī carne cū form̄ no
h̄eat esse v' m̄a nc̄ē ē d'st̄r
form̄ q fuit ī illa p̄te m̄aē
g° si r̄stauracō fit s̄m m̄o
depdicō nc̄ē ē r̄stauracōꝫ
fieri ī forma ⁊ m̄a **Contra**
io no mutat' qd' eodē m̄o maꝫ
hoc sic heri fuit ī toto ⁊ ī p̄
te Eade em̄ ē eād q hoc ⁊ q
heri fuit licꝫ no eād m̄a p̄to
g° nutr̄o ē p̄t̄s maꝫ tm̄ **Preterea**
d' ph̄us q vna p̄s m̄o de
fluit ⁊ alia aduenit · spēs at
stat Et io d' sp̄em p̄leꝫ esse ta
si ⁊ m̄a aque ī eodē ⁊ ī eodē
vase eodē ⁊ vno r̄manete ·
Preterea nos videm9 q om̄s
mot9 qui aliquo fiunt ad for
ma' sunt mt' ut ex Ep'ñ
sic mot9 ad vbi Ji'tñ sic illi
q' sut ad form̄ sp̄ale' ut acc̄ñle
Sp̄ales h̄nt deriuacōs q̄9 r
ducunt' ad sp̄s ⁊ ḡna Jste no
h̄ꝫ g° v' q ī p̄tib9 m̄e tm̄
Si em̄ dicet' q essꝫ ad sp̄em
no essꝫ nisi ad sp̄em carnis v' oss
q nutrit' Nichil aut mutat'
nisi ad id qd' iā ē actu ⁊ h̄aꝫ
qd' p'us no h̄ebat s̄· h' em̄ id
m̄o mouet' ad aliq' ⁊ q̄estet
in illo simul ⁊ s̄el ⁊ essꝫ aliqd
actu ⁊ no essꝫ s̄l ⁊ s̄el q̄ om̄ia
st' r̄pgn̄a g° nutrid no mutat'
nisi s̄m maꝫ **Solucio** dd'
q abs̄qꝫ dub' s̄· om̄s viteꝫ itel
ligētes nutrid no ē n' s̄· maꝫ
Et q̄da q̄dicunt h̄uic sine ex
ignorātia vitant · Dd' g° ad p'm
q id qd' addi' nō effici' ī alia
sp̄e q̄ p'us fuit / Et ideo mut'
nutri no mut' s̄· sp̄em illa lic
aliquid addat' ei s̄ꝫ q' alias
accipit p̄tes m̄ales ⁊ s̄c h' mu'
ī p̄tib9 m̄e ⁊ aūet' **Ad aliud**
dd' q infinitū no ē in p̄oa s̄
in actu s̄ꝫ ille act9 ē id q fit
p'us ī p̄tib9 nutrit licꝫ no ee
de p̄tes sint s̄m maꝫ **Ad aliud**
dd' q n9 mot9 ē d' m̄a ad
maꝫ s̄ꝫ bn̄ q't aliq' id m̄o mo
uens r̄apē p̄tē m̄e p̄ p̄te
⁊ p9 p̄tem ⁊ cū p̄te s̄· q̄p̄
tū sunt aliquid in se ⁊ in
sp̄em sua **Ad aliud dd'**
q cū depdit' sp̄s m̄e no de
struit' p̄ h' sp̄s mēbri aiati
cor' s̄· spēs em̄ depdita no sit
nc̄ia sp̄ei sū qua esse no poss
⁊ io p̄t effluē illa ⁊ influē
alia Sic p̄ s̄le ont ph̄us ī
vase ⁊ aqua ·
Questio 7 ultio quer'
v· ī oīb9 p̄tib9 m̄e pos
sit fieri depdicō ⁊ r̄stauracō · &

in quibusdam tamen Et est obviatio aliquorum
quod non in omnibus quod videtur esse fortis
Si enim in omnibus posset fieri deperditio
signaretur corpus per partes quas in aliqua habet
quasdam ex eis partes habebit esse sta
turatas et posteras post istum
Et sic contingit tamen quod habebit
alias materie partes in toto corpore
Et una forma in toto posset esse in du
obus corporibus in toto successive quod
inconveniens videtur Preterea in virtutibus
est quod virtus operans in organo ergo
ad opus suum necesse est salvari
substantia organorum ergo non est deper
ditio in illis Item per experimen
tum quia est enim membra in homine
abscisa non possunt restaurari per
nutrimentale humidum Sed illa
quorum substantia est ex humido semina
li Cum igitur non fiat deperditio parti
um in membris nisi earum quarum
posset fieri restauratio in partibus mem
brorum radicalium Ad secundum quod
ditur obiectio convenientissima quoniam
est illa non membra radicalia contra
sunt ex contrariis admixtis repug
nantibus Et tamen in eis non fiat de
perditio necesse est fieri in illis contra
deperditionem Item calor naturalis
superius est quod facit deperditionem in
eo quod agit ergo cum agat similiter
in partes radicales sicut in alias
equaliter faciet deperditionem in ill
sicut in aliis Et ad hoc dixerunt
quidam quod virtus vegetativa quod est in ani
mato dirigit calorem et non dirigi
git ipsum in membra radicalia
et ideo non facit deperditionem in ipse
Virtus enim vegetativa regit ad
modum necesse et non ad modum debi

bendis ergo dirigit calorem naturalem
a parte contra gibba in esse quod est virtu
virtutum aut est radicale ergo consumit
radicale Preterea aut quod prius
nutriuntur sunt membra radicalia ergo
videtur quod prius fiat deperditio in
illis Solutio dicendum quod substantia
corporis humani et etiam cuiuslibet ani
malis naturalis constat ex duplici
humido scilicet ex humido seminali quod
non est tantum materiale sed etiam facti
vum organorum et ex illo primo
fit substantia illa in qua est prima or
ganisatio corporis Recipit autem
augmentum per aliud humidum quod
attrahit cum per cibum et vocatur
humidum nutrimentale a quibusdam
Et tamen illud est adeo quoniam
perfectius corporis sit primum Et
per hoc virtutes naturales operantes
in corpore elevantur in illo Ad
est quod in primo humido deperditio
non recipit restaurationem per eius
dem humidum Licet in membra
radicalia augmentum et nutrimentum
recipiant per cibum numquam tamen adeo
quiescens posset fieri humidum cibi
quod efficiatur radicale et ideo consump
tio videtur humido radicali vel in
toto vel in parte quod non sufficit
corpori creato humidum nutrimen
tale et ideo necessario inducitur mors
et non potest fieri restauratio et consump
tionis impeditur per continuam infu
sionem humidi nutrimentalis Humidum
enim radicale est id quod est infixum
membris radicalibus imbibitum Et
est quasi quoddam vas et instrumentum naturale
in quo virtutes anime sunt in or
ganis continuit humidi nutrimentale

attractu i mebra z gxione mbr
sn quo hc facere no pt Sic eni
artifex no pt opari sn istrum
to Unde est sl distigwar humid
p locu triplex humidu ret
i corpe humano sz radicale qd e
intra mebra radicata Et p qd
tepu p instrm na opar i humid
tibi sz qd e humidu nutrimtale
qd e ia attetu ad simla mb
z e humidu nutrimtale isuple
a venis q st vie nutrimti Et
humus exm po d oleo lucerne q
q ps e imbibita i pano qui
ardet Et q ps attingit pa
nu undiq Et qda eruvacat
z nu opar ignis agit fide
i mete in humidu qd e int pa
nu gtic z paulati attrahit
humidu eruvdstoms Et v possit
subito gsume humidu pmu impe
dir a gtinua ifusion olei eruu
natantis z9 calor nalis gtie
agit in humidu radicale dep
dendo ptes eius Sz ne sbito
possit gsume impedr a gtia
infusion humidi nutrimtalis
Ddm ergo ad pmu q dpdicio
fit in oibz ptibz corpis sm
maz su fiut ex humido nut
mtali su radicali sz n eod
mo fit rstauratio lz n r
stitua calor ex humido nutim
tali tn ille q fit ex hum
do radicali q phus appl
lat vas i li d gnaoe z corup oe
Ad aliud dm q si dubo
pcedit ro ia su obiectio se
iam pz ex pdictis sz sba or
ganorz fit ex humido radica
li Un sic destta radice i planta

no fit pgea nutritu q q n e qd
gutet nutimtu ad maz plante
Sic destructo humido radicali
qd diffusid e p organa no et
vegetatio mbroz Radicale n
est gutens i actu p virtute ai
me q e i ipd sz nutrile e gu
tible tn Ad aliud dd
q sm phm i po d gnaoe z corrupte
queda st ptes i core aiato q st
sm spem z q q st sm maz Et
eni in core mebra onomomea
ut manus z pes q sut sz spes
z form Et qd pz ex hoc q abscisa
sa no reuiuer d core q st via
nissima mo maz eoz ex
quibz gnant p gmixtion
Et sut q p mae ex qbz
gponut onomomea z q h
diuersas gxiones gnant ex
humoibz z illa st tub q di
cut plia ut caro nuis os z
z illa st mca int mdia z for
ha Inquatud eni gtinuab ra
piut gnaton p thud ex nut
rimtali humido huoz tc ut se
uno mo In quatu vo ex p
humido radicali ad na gpone
organa q st duo tenet se ad
spem Et illa q st formata st
dur vas z io abscisa no re
crescut q deest vas d quo
rpari debuit ma rstaurans
nisi forte i qbusda aialibz i
qbz q meb fiut ex humido nu
trimtali tn Et hc e qd phs
q ma effluit z refluit sz sps
manet rsidua disspoz tenes

Eandem questio
de instro virtutis nutr
qd dr ab oibz esse calor

Sz h' nō vr esse vm Calor n
est ɔsumptiuꝰ z v̄tutis intrīnsece est
saluāc z ɔseruāc Cū igr̄ opo
intri nō dēat esse. ɔtra opom
vtutis nō vr esse calor īstrm
intrīnsec Ptea calor n̄ vr nisi
calefacē z dissolue̅ In intrīnsec
aūt videm9 ꝙ ipm coadunat
ī carnes z ossa g° vr ꝙ ipo
dz opari aliq alia vtꝰ ꝙ calor
Item phus dr ī 2° d'aīalibꝰ
ꝙ hūidum ē ca vite ɔhūidu̅
g° vr ꝙ instrm eiꝰ dēat esse
hūidu̅ Ptea ī ptēu q̄m hī
tu ē ꝙ hūidu̅ radicale qd ē in
mbr̄s fortibꝰ z radicalibꝰ est
ɔtinens z hūidi nutrimtle ɔtīe
Cū igr nō sit ɔtinens vt in
strm pz ꝙ nāe ē ꝙ aliq opet
in cibo ad recepcoēz spēcu z figā
rū mbrorū corpis z h' nō pt ee
calor Solucio dicitꝰ ꝙ primu
nal' instrm intrīnsec ē calor sz ille
calor ē in triplici vtute ut
dicitꝰ in de aīalibꝰ pt' nā ꝙ est
ɔtinꝰ celo trāti sz illl nō ɔtinēt
aīali neqz apparet sustentata
ut sustentre ī rebꝰ hūidis z spūs
Et pt' hunc calor solis z calor
aīalis sut ī corē z nō ī spar
mate tm Sz ī qualis supfluite
aliaz supfluitatū ūc Appllt
aūt h' supfluitez semis hmoi
maz semis z sangne z hmores
Calor eni digestiuꝰ ꝙ ɔgregat
homogenias ptes cibi hec ē
subtile z dulce hūmidū z dis
gregat homogenia cibi h' ē
grossū terestre aquosū expelle
do ille ē d' nā ignis Sz ca
lor ꝙ ē vniformis ī pte cibi
ꝙ incorpat ipē dr calor nal'
celestis Et pcipue ꝙ ē ī aīa
me solis Calor vō digesti
uus ab aīa ē altiꝰ sz vōz
ad spēm carnis z ad spēm
ossi Nō ult' dr calor nalis
Et ab aīa calor qd ē vnu
in vtto sz ex ī vtute sz ele
mtr· celi z aīe Et cū iste
sint opones aīe vege'
po' sit in triplici vtute vt
dictū instrm eiꝰ Et io redar
guit arist° empedoclem
In h' ꝙ dicebt tm calor igs
esse causā augmti d· ꝙ ɔti
nes ɔtīn ꝙ sunt tra z igs
euelleret eni n̄ aliquid
esset phibens Sz vō sit eū
aīa in cibi z nō ē casi
nalr Ex quo pz ꝙ nāe
est calor agē ī vtute aīe
Ite ī li· d'aīalibꝰ pbat ꝙ
nāe ē eū agē in vtute celi
Pncipiu̅ vite ē frigiditꝰ
ꝙ ē in corē hūano ut dr a
uicenā ɔsequitr frigidti
racio qdā mebra coagula
do ffrigiditꝰ eni ppu̅ est
coagulāc hūidu̅ ɔtinēc
hūidu̅ int' se Et hijs dua
bus vtutibꝰ obsequntr due
vtutes passiue sz hūidu̅ et
siccū Et hec duobꝰ mō sz ad
sbam mebroz z ad figam
z spem eorūde Ad sbam hū
du eni pacione digerentis
caloris z frigidi ɔtinētis ɔ
tinet sicuū sicc̄ū aūt pacioz

corude tmat humidu Ad si
gnatu vo z ssem mebrorum
qz humidu qd impmet cu
stendo ipm tmat a sicco z
dz i gto metheoro4 itepti
um e ssei z figure s3 non
tentu p se Sicutu aut te
ptu z bn tentu e Et io
gpositu aliqd ex humido et
sicco bn e tteptu p humid
z bn tentu p sicco Et
pz solo ad duo pma Ad 3m
vo dd q humidu e ra vite
ut ma omb em ee longioris
vite gsistut d humido z calli
do difficult infrigidabili
Ad aliud dm q humidu ra
dicale e quten9 ut vas z
no ut motor ut 8 spitu e
Ad ultimu pz solo ex pdcis

Onsequenter queritur de

pte anime vegetati q dr aug
mtatia Et qrur q°z Cu
pmu e d augmetatiua i se
2m de motu augmtati m
3m d augmtatuo z aug
tate qm d nsto De aug
mtatia in se qrur duo pz
v sit vtu tn aie ut etia
aliorum iatato4 Et si no e vtu
anime tn tue qut quid sit
Ad pmu ptr 2 dt phs
i 2° d aia aqua q de aliud
p3 ignis / ignis aut no alit
aqu sit i 2° d ge z cor dr q
aq augmtat igne Et si i
qual3 augmtatio e vis aug
tatia vi q i igne e vis aug

mentatiua Pria vi ex diffinicoe
augmti q e augmtu e pexistis
magnitudis additamentu Addi em a
magitu ignis qn aliqd tusmutr in
ipm Sc aue hc itm qu v ignis
pt auge aqua Et vi qr Cu n
ignis tusit i aqu additr aliquid
magnitudini aq z i aliqd vi au
gtei Pria Illud augmtatr qd effi
i maioi qute go i oi rarefactio
e vtu augmtatia z no tn iaiad
tis Solo dd q si vis augmta
tiua ppe sicat e tn d aiate tue
em e ppe facis maior qute ex
aliq gptuto qd qutr d sbaz rei
augmtate Ita q reb aucta ma
neat i sua ppe z fora z rs auges
candi pp3 mo z form accipiat
Large aut qlz res actiua gsup
tiua sbaru sibi oppositarum z gna
tia sue ssei i ipam Et p hoc a
gens sum stu dz vis augmta
tiua sit e vtu caloris ignis i ige
Et hc mo dr ignis augi no tn
augmtar ppe qz no ead mo pps
ignis effic i maiod qnto ss
nouas pps gnat a ma aq Et hac
gnacoz gsequt maior qutas nez
aq auges hoc igne ut sbmitt
qual3 pte ignis s sufficit si adda
ei i pte vna Et p hc pz solo ad 1m
Ad aliud dm q q mte addi
tamtu fi aul3 pti sm pp3 p sub
inductoz augentis i augmtatu
Et no obsuatr hc qn aq auget
igne Ad id qd qrr pux hq
ddm q si antiqs phos nusq ele
mto4 auger z alit n ignis Et
nm elemtu auget z mutr n
aq Co ro e qz i augmto oz ee
dm actuaz tusmutatiaz in se

Et oz esse in ipo maz rari por
receptiui Et oz 2o ad ee natiuaz
sicci tiantis id qd receptu e Et
h ta i nullo elcto repit n iig
In augete aut oz esse maz hu
midi subtile Sic dt Aris d 2o
d gnacon e cor d humido q e im
pletum q no tminat q in se
s bn tiale e ad tm alti corpor
pis qd sequi tangens Subtile at
impletiu e i ptib oz aut a
gens esse i corle augmto Et
h no opnit aliq elemtis n aq
tm · humidu aut aereu no
e mcorpale **Ad ultimu**
dm q impssime pnt aug
tu z rarefaci q n expstea
magm p extrinco additamento
efficit i maior quantitate

Ecundo queritur

utrum sit vis augmtatiua
Et fiat diffio Auicene i 6o
d na · q tr e Augmtatiua e vis
auges corpus i q e ex corpe
q ipa assilat illi augmento ppor
tonabili i oibus dimesoibus ut
longitne latitudine z spissitudine
ut pducat rem ad pfectioz
Et vt vis no esse augens
corpus · Dt eni phus i 2o
de aia q si aliquid ponatur
i aliud ut i igne qsiderand
e si h · oime ter sequit idigo
ponit Et si no sequit q oc
tpus no erit genus illius quod
positu e i x gne s no p vis
auges corpus qsequi corpus go in
le ponit ut diffinitum aug
metatiue **Pretia** de vi

diffiniri p eo qu diffinitur
vis augmtatiua p vim aug
metatatem corpus **Pretia**
hc vi esse fm q dt auges
corpus in q e Sed eni i auge
aug sba efficit i maiori qute
ab ati q maior e q sua q
titas fiat vt tu cibus augi
z no tm corpus i quo e vis aug
mtatiua **Ptea** augmtia
no vt corpus assimilae s po
tius mutua ut hitud e ex p
dictis go vi male dice q
ipa assilat illi **Pterea**
hc vi expsse esse fm q dr
augmto pporconali i oibus
dimesoibus fuis · Videmus n
multos quoru nul latido z spissi
tudo no rspondet longi ni
s pporcez **Ptea** d hc vi qdi
cre sibiipsi q i alio lo dt eo
de libri q mina pout lati
tudine eor z spissitudine
augmtatiuu maz i qsistu
longitu vo no ad hc aug
metatiua vo plus n e n fm
quale vl magis vl minus de
tmiata No pt etiud vocari
pporco i hoc loco Videmus n
eude hoiem crescere ut dimi
nui s latu z pfund z non
s longitu Sed go i diminucoe
no fuit latido z spissitudo
pporconate longitudini Et sil
in incremento no fuint pporco
nate z equiso Si vo dicat q
pporco accipiat h hoc ut fuit
vs i 2o d aia omn qstatum
finis e z ro magnis z aug
menti qrat tuc q st na qsta
na p fem z form **Cont**

Quoniam vna e vt9 ḡ spēz et
formā eorū erit vna opacō
vtutis ḡ spēm aliena ḡ vª
opo dr ab vno tmīo ḡ opoz
g° oz q vt9 augmētatiua
in q̄lz spe vna h̄ret tm̄ vᵐ
z idm̄ / ḡ hᶜ maiᵗᵉ fm̄ e
Videm9 eñ hōiez bīcubi
tū esse z altm̄ tricubitū q
n sit eid tm̄ qᵘᵗᵗ ḡ roz
Pᵗᵃ q̄rit̄ quid dicat̄ hōō
magn9 z augmēti Cū em
ro sūat̄ p se tūt ul vi dic̄
q etiā nā nō ɔstatuā ut
incrū e alia ro z ppō qᵗᵗ
Cū g° sūt̄ ro p pporcōne
tūc redit eadē ro q̄ fuit prius
Pᵗᵃ aliud e ro magn9
z augmēti tˢ vi̇ iā esse p
tūa vi̇ fm̄ ēe qd̄ dt ut p
ducat ta ad pfectū hᶜ n
vi̇ esse mat̄ p̄pa vtutis
datis spēm z form̄ ḡ q̄a
pfcē e Et h̄ e augmᵗᵃ.
Solo dm̄ q h̄ diffō bō
est z phýca data e em̄ pp
n actū ḡ que dz diffini
vt9 z p ppaz ñaz act9 illi9
z p ppū fine hᶜ em̄ qd̄ dr
vis augens pot ppū actū v
tutis augmᵗᵉ Cū aut sit
dux nā ipi9 act9 vna ḡ
q̄a opat̄ augmētatm̄ z iª
suppō eid dr corp9 i q° e i ā
ex q opat̄ augmētatm̄ Et ot
tingit̄ eid dr ex corᵗᵉ qⁱᵃ
assimulat illi ffimus vo dx
est pz i q° tmīat̄ act9 z ille
supp̄ eid dr i fine augmē
tatiuo pporcōnibili i oib9
dimēsōib9 q̄ sit i lōne latiᵉ
z pp̄issitudine Mot9 at aug
mētatiue tmīat̄ ad magᵗᵘᵈⁿᵉᵐ
ꝑc pporcōnatā ḡ lōgid latid z
ppissid Alimēt vo finis e qui
intendit̄ a mouēte / z ille ppr̄
eid dr ut pducat ro ad pfectoz
Quātᵃ i° ad pⁱmū q hᶜ q̄ōr
nō poit gen9 vtut augm
mētatiuē ḡ ppū actū q̄ licet
nō p̄p ɔsequat̄ vtute tm̄ e act9
p se z ɔsequit vt9 ab ipō cū
puenit ad fine intētū a mo
uente Cū z inferi9 explanabit̄
cū q̄ret̄ q̄re aial nō pp auget̄
ꝑc pp mit̄ Ad aliud dd
q augēs nō p̄ spōt eid ḡm
actū ut dcm̄ est Ad aliud
dr q augmᵗᵃ nō augz n id
in quo est z nō cibū Ad hᶜ n
q alicq̄ auget̄ oz mane idē
in° ḡ sb̄am Cib9 aut nō ma
net ḡ accipit sb̄am aucti Ad
aliud dd q assimulacō i nut
tiua e etiā augmētatiua dimē
ḡ dimēsōs tmīos nutue z aug
mētatiue Vn nutua applat ut
rōa sub̄am i q saluat̄ esse in
diuidui Augmētatiua vo applat
ꝑc ɔptendens indiuidū ɔsti
ad mat̄oz q̄ntitez Ad aliud
dd q pporcō nō sūt̄ hʳ ḡm
pporcōz dimēsōis ad dimēsōz
in se ḡ i ɔparacōi oim̄ dimē
ad figuraz q̄ debet̄ corpo hōr
ḡm q e ḡ trīu tu aīe Et
ḡ q corpᵗᵘᵃᵐ dr a phō
i decaulib9 longū z tenu
Et alia corpᵃ aīalīu nō sūt a
deo lata ḡ magnit sue q̄ntitz

s sunt magis spissa magnitudo
latitudo est a dextra in sinistra
Spissitudo autem ab ante in retro
Longitudo autem a deorsum in sur-
sum ut 2° de celo et mundo Ad
aliud dicendum quod virtus est ultima po-
tentie nutritive sit salvare per restaura-
tionem deperditi de potentia nutritiva
non ultra id ultimum invenitur
Cum ergo maioris difficultatis
est extendere id quod salvatum est
oportet quod hec sit altius virtus que est
augmentativa Et ideo augmentativa non
potest nutritiva per se nec in latitudi-
ne in spissitudine sed per accidens
quia scilicet id quod restituit continuum est
non tamen in eo quod continuum est restituit
sed in eo quod substantia est Et ita sol-
vunt quidam Sed melius dicendum
est ut sic extensio est quod quedam partes sunt
in corpore animato ut vasa ex
quorum interiori parte est augmentum
naturale Et ista sunt partes ossa et ner-
vi et vene Et illa extendere
difficillimum est eo quod sunt dura
et ideo etiam extensa non redeunt
Non enim videmus quod unquam homo
efficiatur longior sed fiunt per aliquas
diminutiones Et etiam est in latitudine
et spissitudine sed tamen radicaliter
sed autem augmentatio est virtutis
augmentative et est sic magis Et
in hoc propositum apparet quod dicit
Avicenna quod multo plus additur
longitudini quam latitudini et spissitudini
Alia vero est augmentatio in partibus
que sunt ex humido nutrimentali que
non sunt ut vasa sed potius efflu-
entes et influentes in vasis Et
sic hec pars accidit ingrossatio

et attenuatio Et sic augmentatio
pertinet ad nutritivam que est tamen a
multo maior videtur in morte sicut etiam
videmus in parvulis quod calor eo-
rum est fortis et corpus rarum
propter hoc de nutrimento eorum transit ad mem-
bra superiora et efficiuntur membra
superiora comparatione ad inferiora
sicut proportionem corporis sui Postea vero
cum corpus inspissatur et calor ef-
ficitur debilior non transit ad
superiora membra de nutrimento nisi quod
est subtile et penetrativum et ideo
residuum transit ad inferiora Et ideo
inferiora efficiuntur maiora supe-
rioribus sicut proportionem corporis sui Ad
aliud dicendum quod proportio sumitur
hic in comparatione ad finem quia debent
corporis terminus ante sed denique est quod
fiat ingrossatio et attenuatio in partibus
humidi nutrimentalis ideo tamen variatur
diminutio ternarii membris radicalibus
Ad aliud cum proportio aba-
cus dicitur ideo ab arte Et videlicet
est intellectus quod dicit philosophus natura consti-
tuit Non enim constat nisi quia per
naturam diversa sunt et uniuntur in toto
per mixtionem Et si ita sit stare de-
bet necesse est adesse aliquid conti-
nens ea Hoc autem est forma que dicitur
natura et in animatis est anima Cuius vero
virtus eius quod auget Hec enim au-
get quotiens modo sed alterum ad
terminum speciei et sic eius quod augetur
Et ideo hoc verbum dicit philosophus contra Em-
pedoclem qui dicebat augmen-
tum fieri ab igne tantum Et reprobat
dictum eius eo quod ignis non al-
terat ad terminum speciei et figure animatorum

sꝫ in infinitū quousqꝫ sit cōbu
stibile Et io ꝯcludit᷑ ꝙ sit
tm̄ pone augmentatiē ⁊ v̄tutꝭ
aiāe ꝙ dr̄ vetꝭ ua Ro vo ma
gnitudiꝭ dr̄ ꝑporcō magnitu
dinꝭ Et dr̄ ꝑporcō poē ad
actū ⁊ etiā ꝑporcō fiē ⁊ ma
gnitu ad formā ⁊ v̄tutē for
me Dico aūt ꝑporcōē poē
ad actū mēsurāꝫ sbe que
ē in humido radicali ex quo
fiūt mbr̄ radicalia ad tāta
extensionē sꝫ longū latū ⁊
spissū Mensura aūt ē illa
est in duobꝫ sꝫ i calido actiō
⁊ humido passiuo Calidū n
actiū i semie ē qd̄ actiū ē
ut ꝙ ꝯtitū ē v̄tute igneā
celestiā ⁊ v̄te aie ⁊ v̄te reli
debiliꝫ ē in aliquo semie
⁊ in aliquo fortiꝫ Et sꝫ
hoc extendūt mebra radica
lia i maioꝛ ⁊ minoꝛe dispoꝫ
sꝫ ꝙ ꝯueniūt corpa nīꝫ
i mebris radicalibꝫ minora
corpibꝫ aīoꝝ ut frequēter
Humidū aūt passiuū i seie
qnqꝫ ē magꝭ extensibile ⁊
qnqꝫ minꝰ Et hoc ꝯtingit
rō ex calite rō ex sicitate
ipiꝰ Et sꝫ hoc fiūt corā ꝯora
⁊ minora minꝫ tm̄ ꝯtensibilia
in infinitū humidū eni illd
p extensionē nō diuidi᷑ ult
hoc ꝙ possit i eo manē v̄tꝫ
ꝯfectiua mebroꝝ radicaliū
ꝙ sit ut vasꝭ i corpe aiato Et
io pꝫ ꝙ nō diuidi᷑ i qntitū ꝙ
est diuisibile in infinitū sꝫ ut
semie debitū p mebra qd̄ v̄tuꝫ

v̄tute factiua oīm mebꝛ ⁊ ꝯc
dr̄ ꝑporcō poē illiꝰ ꝙ ē i semie
ad actū tante magnitꝰ ē tāte
ꝑporcōē figē ⁊ magnitudiꝭ ad
formā ⁊ v̄tutē ꝯfora ē insuā
tāte qntitate i organis radicalꝭ
i ꝙ sit aīa corroborata v̄tute
opēe opōnes suaꝫ Et hoc vocat᷑
a phō ro magnitꝭ Rō aūt
augmēti dicit᷑ ꝑporcō eiꝰ qd̄ ad
dit᷑ ab extriō ⁊ ad fine ⁊ sta
tū magnitudinꝭ Radicalia n
mebra ad fine ⁊ statū pue
nire nō pūt p qntatē ꝓpe sbe
sꝫ oꝫ ꝙ multiplicet᷑ p aliena
assūptā Et p hoc pꝫ solutō
ad totū quod qrit᷑ de ꝑporcōe
Ad ultīm dr̄ ꝙ ē ꝑfectio
sꝫ esse spēi ⁊ forme ⁊ hec est
ꝯnatiue Est eni ꝑfectio h'iri
loꝛ v̄tutꝭ i organis ⁊ fiā
magnitudiꝭ organoꝝ Et hoc
ē v̄tutis augmētatiue

Inde queritur

d' motu augmēti ⁊ qrit᷑
quattuoꝛ quoꝝ pm̄ ē ꝙ sit pu illiꝰ
motꝰ 2o v' sit ad oēs ptes
eqliter vel plꝰ ad vnā 3o v' sit
eiusdē v̄tutꝭ dimīuē ꝙ ē au
gē Et 4o qre motꝰ augmēti ab
stat Ad pmū dr̄ ꝙ sicut motꝰ
pu sūt i eodē gnē i quo po
motꝰ Motꝰ aūt augmēti po
in qntitē ergo pua eiꝰ erūt gnā
nt ꝙ est motꝰ ergo gnā erūt
in qntitē qd̄ ē ꝯtra phm̄ d pu
tis Item diꝫ motꝰ ē int
tlia pua quoꝝ vnm̄ minoꝛ i r
liquo augmētatō ē int tlia pua

go non e(st) mot(us) P(ri)ma q(uaesti)o ex h(oc) q(uod)
o(mn)is mot(us) abiicit t(er)m(inu)m a quo (et) mo(vetur)
ab ipso (et) sunt t(er)mi(nu)m ad que(m) (et) (con)sistit
in illo vn(de) si t(er)mi(nus) a quo e(st) i(n) t(er)mi(n)o
ad que(m) o(porte)t q(uod) abiiciat aliq(ui)d (et) (con)sistit
in eod(em) q(uo)d ide(m) mot(us) m(odo) q(uo)d e(st)
impo(ssi)b(i)le 2a p(ro)b(atur) p(ro)p(ter) passim q(uod) sic vi
dem(us) q(uod) cu(m) aliq(ui)s accipit i(n)t(er)ius(?)
non abiicit q(uan)titate(m) qua(m) p(ri)us h(ab)uit
P(ri)mu(m) eni(m) (et) p(ro)ximu(m) (et) q(uan)titate e(st) in
magno P(ro)t(er)ea Quid obiciunt in
h(ab)uit m(od)o q(uod) in duab(us) motib(us) sp(eci)e (et)
q(ua)e d(iver)sa s(unt) movea(n)t sp(eci)e (et) q(ua)e
S(ed) alt(er)ato (et) augmentacio s(un)t d(iver)si
mot(us) sp(eci)e (et) q(ua)e go h(ab)e(n)t d(iver)si
move(ntia) sp(eci)e (et) q(ua)e S(ed) q(uali)tates activ(a)e
(et) passiv(a)e s(un)t moventes i(n) alt(er)acio(n)e
go non erit p(ro)p(ri)a move(ntia) i(n) aug(mentacio)ni
Cu(m) ig(itur) ibi non inveni(a)t(ur) p(ro)p(ri)e q(uali)tas(?)
s(ub)st(anti)a (et) q(uan)titas (et) s(ub)st(anti)a p(er) eande(m)
ro(ne)m non moveat non erit ibi mo
vens n(isi) q(uan)titas S(ed) h(oc) e(st) impo(ssi)b(i)le
q(uia) s(ecundu)m h(oc) o(porte)t q(uod) q(uan)titas a q(uan)titate ess(et)
activa (et) passiva (et) accidit ex hoc
q(uod) ma(teria) t(ot)alit(er) ess(et) activa (et) passiva
ad invice(m) (et) mo(tus) t(ot)alit(er) physice q(uo)d to(tu)m
f(als)m e(st) Et p(ro)p(ter) h(oc) ista r(ati)o(n)e dixerunt
q(ui)da(m) mirabiles ho(m)i(n)es q(uod) i(n) motu
augm(en)ti non sit n(isi) ma(teria) (et) duo
t(er)mi(n)i q(uan)t(ita)t(is) moveri non p(otes)t q(uo)d
ma(teria) movet S(ed) co(ntr)a i(n) eod(em)
motu m(od)o non est eiusd(em) move(re)
(et) moveri S(ed) ma(teria) i(n) motu aug
m(en)ti e(st) move(n)d(um) go non movebit
s(ecundu)m eunde(m) motu(m) Et ad h(oc) dicu(n)t
q(uod) ma(teria) movet mota n(isi) p(er) se
Et ad h(oc) sequu(n)t(ur) duo i(n)conve(nient)ia
Quor(um) p(ri)mu(m) e(st) q(uod) v(er)u(m) e(st) mo(bi)l(e)
(et) motu(m) ibi e(st) mo(bi)l(e) tu(m) (et) motu(m)
tu(m) Queca(tur) ibi quid sit i(n) motu

augm(en)ti movet(ur) tu(m) Aut n(isi) h(oc)
erit s(ub)st(anti)a t(ot)al(is) forma ut q(uan)titas
aut q(uan)titas Et p(atet) q(uod) non s(ub)st(anti)a
vel q(uan)titas vel for(m)a p(ro)p(ter) h(oc) eni(m)
q(uod) ipsi supponu(n)t q(uod) mo(bi)l(e) p(er) se
e(st) in eode(m) g(ene)re cu(m) motu sic(ut)
est q(uan)titas p(er) ro(ne)m p(ri)us addita
go erit ma(teria) P(ro)t(er)ea q(ui)c(qui)d
(et) mot(us) tu(m) (con)stat q(uod) non est
n(isi) forma go id erit mo(bi)l(e)
tu(m) (et) motu(m) tu(m) 2m i(n)conve(nien)s
e(st) q(uod) n(on) erit mot(us) i(n) g(e)n(er)ac(i)o(n)e
p(ro)p(ri)e eni(m) s(ub)st(anti)alis nec activa nec pa
ssiva (et) non movet physice n(isi)
id q(uo)d e(st) activ(u)m (et) passiv(u)m P(ro)t(er)ea
s(ecundu)m h(oc) q(uod) d(icitu)r physice in 2o de celo
(et) mundo dico q(uod) sursu(m) e(st) p(ri)ncipiu(m)
longi(tudi)nis Et amplitu(dinis) p(ri)n(cipiu)m p(ro)
funditatis (et) non no(m)i(n)is p(ri)n(cipiu)m n(isi)
vn(de) mot(us) (et) p(ri)m(us) i(n) q(u)o e(st) mot(us)
ista p(ri)n(cipiu)m mot(us) augm(en)ti e(st) s(ursu)m
(et) p(ri)n(cipiu)m mot(us) localis e(st) dext(ru)m
(et) p(ri)n(cipiu)m mot(us) s(en)sibilis e(st) a(n)te
ante S(ecundu)m h(oc) vi(detu)r q(uod) ead(em) sint
p(ri)n(cipi)a mot(us) local(is) (et) augm(en)ti S(ed)
quorumcu(m)q(ue) motuu(m) s(unt) p(ri)n(cipi)a ead(em) sp(eci)e
illi mot(us) s(unt) id(em) sp(eci)e go augm(en)
tu(m) (et) loci mu(tatio) q(ui) s(un)t a sursu(m)
sunt ead(em) sp(eci)e P(ro)t(er)ea tu(m) dext(ru)m
(et) sinistru(m) s(un)t p(ri)n(cipi)a a q(u)o e(st) p(ri)m(us)
mot(us) p(ri)mi mo(bi)lis vi(detu)r q(uod) mot(us)
q(ui) mag(is) (com)petit a(n)i(m)ali a(n)i(m)ato de
bet a dextro in sinist(ru)m p(ro)p(ter)(?)
a sursu(m) in deorsu(m) T(a)lis aut(em)
mot(us) e(st) augm(en)ti eo q(uod) ille h(abe)t
plant(is) (et) a(n)i(m)alib(us) (et) non mot(us)
local(is) q(ui) e(st) a dext(ro) i(n) sinistru(m)
go mot(us) augm(en)ti mag(is) d(ebe)t e(ss)e
p(ri)n(cipiu)m dext(r)i q(ua)m sursu(m) P(ro)t(er)ea
q(ua)erit(ur) quare dicat(ur) p(ri)n(cipiu)m

motus augmenti sursum et non deor-
sum Et cum augmentum sit ante et retro
et dextrorsum et sinistrorsum et sur-
sum et deorsum Videtur quod hec omnia sint
principia motus augmenti Iuxta hoc queritur
utrum augmentum sit motus vel mutatio
quedam tamen Et videtur quod mutatio tantum Cum
enim aliquid accipit incrementum
quelibet quantitas quam accipit est
alia mota et simul predicti Et cum
quelibet sit terminata motus Videtur
quod in augmento accipiatur quantitates
infinite per ordinem infinitis
instantibus Cum ergo mole in
instanti sit in motum esse et non mo-
ueatur ut patet in 6to phisicorum
Augmentum videtur esse mutatio et inter-
te instanter motus Solutio
Dicendum quod augmentum motus animati
est proprie ut habitudo est et secundum quantitatem
et sunt eius termini perfectum et imperfectum
secundum figuram et magnitudinem debitam
corporis animati Ad primum igitur
dicendum quod quantitas acquisita est quantitas
vel est genus in genere et specie et est
quanti in se considerate potest considerari
in partibus Sed quantitas potest considerari
perfecta et imperfecta in comparatione ad
virtutes organorum vel membrorum quod
esse dicitur Contraria non sunt quod est mo-
tus non sunt termini unius de omnibus
motibus Unum enim unum contrariorum
simul mouet et est terminus motus secundum
esse speciei eius active et passive
Calidum enim mouet frigidum
et est terminus eius quod est calefactum
Unum autem est genus ut terminus mo-
tus sed non ut eius actiuus et motivus
id quod mouetur sit album et nigrum sunt
contraria album non et nigrum non sunt contraria pa-

ad inuicem et actiua quantum uero est de specie
nullo actiuum et alterum nullo habet esse
speciei secundum prelationis sic est in genere omnes sunt
ut dicit philosophus in fine primi phisicorum
Alterum eorum sufficit facere mutationem
alterum enim unum per se non esse mediate non
generatur alterum sed per rationem qualem habet ex proportione
ad figuram secundum naturam et proportionem
ad vigorem virtutis cuius ipsum est
materia Et ideo perfectum et imperfectum sunt
contraria in quantitate animati corporis in quo solo
est motus augmenti secundum proprietatem augmenta-
tionis Ad aliud dicendum quod licet
minus quantum saluetur in maiori sed in
mediate secundum quod est terminus motus tamen non
saluatur in ipso secundum rationem perfecti sed quod
erit terminus motus unius quod predictis
Si enim minus aut maius secundum motum
quanti potest esse terminus motus in mathe-
matica quod impossibile est Ad aliud quod
obicitur de mouente dicendum quod quidam
sicut dicit Auicenna in 2o de anima quod uis aug-
mentativa mouet et calor est instrumentum
quorum neutrum est in genere quantitatis motus
cum non distinguitur ad genus vel speciem
ex mouente sed quod termino quantitatis
est motus Et hoc proprio quod in diuersis
motibus specie et genere diuersi sunt mo-
uentia specie et genere plane falsum est si
natura intelligatur Si vero intelli-
gatur de mouente quod est efficiens et
speciei uerum est Unde et calidum mouens
ad calidum sed de nullo quod est mouens et
et efficiens tamen est verum Unde patet quod ca-
lidum mouet ad substantiam et mouet
ad quantitatem prout efficitur instru-
mentum diuersarum virtutum mouentium
Concedimus autem quod materia nullo
mouet Ad aliud dicendum quod
Philosophus non intendit in decimo tantum

locus generationis sed intendit investiga-
re dextrum et sinistrum sursum et deor-
sum ante et retro in corporibus animatis
in quibus illa sunt per virtutem et fiant
distincta ut videatur sed que modo
dextrum et sinistrum sunt in eo Et
ideo dicit ipse esse dextrum unde
motus in animalibus qui est progressivus
et non sinistrum quia in illa parte est
de situs virtutis motive in anima-
libus et ante dicit esse principium mo-
tus sensibilis Sensus enim sursum
tum est sensibile similiter sursum in ma plante
non est ipse ante ubi sunt sensus
licet enim tactus sit retro sicut ante
tum motus eius non est motus sensibilis
propter quod non est speciei sursum in ma sed po-
tius propter magis contactum Et de hoc
signum est in tertio de sensibus Prin-
cipium autem motus augmenti in ani-
mato est sursum non simul sed spiritu
in animato Et illius causa est quia ultimum
virtutis augmentative deficiat sursum
Ex ma enim alimenti facile acci-
piunt membra illa inferiora Sibi et
latum est spissum non extrapi ibi ex-
posito parti sibi cum parte sube
Ad quod etiam sufficit nutritiva ut
plus situm est Et sursum ponere
est in elongatione membrorum radica-
lium Et ad hoc principalis est virtus
augmentativa Et si obiciatur quod sur-
sum in plantis est locus medium
et illud est facilius descensus nutri-
menti ad augmentum Dicendum quod sursum
determinatur in ipso quod est primum longitu-
dinis Et hoc tam in toto corpore
quam in membris animati corporis unde
sursum est hoc in quod extenduntur
membra secundum longitudinem sursum sunt

oppositum sursum sive deorsum
in corpore Ad aliud dicendum
quod non oportet si primus motus in celo
est a dextro in sinistrum quod hic
hoc generatur sit in aliis eo quod ille
est causa omnium motuum et unius
solum et unumquodque recipit motus
certos ab illo secundum proportionem quiete
tamen sue nature Ad aliud dicendum
quod non potest esse principium in motus au-
gmenti eo quod non ad id deficiat
ultimo potentia augmentativa Et per hoc
patet solutio ad sequentem Ad id quod
ultimo queritur utrum augmentum sit
motus vel mutatio Dicendum quod est
motus Ad id autem quod obicitur
in hoc dicendum quod est continuum fluens
et est continuum stans in se et esse
continui Illud autem quod primus augmentatur
mentatur acti continue continuum flu-
ens in specie Alia perfectio in forma
et tamen nullam accipit statum deter-
minatum in se Et ad primum sit
dimissus in nullo accipit motum
in mutatione sed si acciperet utrumque sta-
ns in se tunc uteretur illo ut
modo in quo non est motus sed
in motum esse Et per hoc obiectio patet

Secundo queritur

utrum iste motus sit ad utramque
partem equaliter vel plus ad unam Videtur
quod equaliter ad unam partem quia hoc ex-
presse dicit philosophus in secundo de anima
parte in primo de generatione et corruptione
dicit quod quelibet pars secundum speciem augmen-
tatur et non quelibet secundum materiam quod cum
partes secundum speciem sint ubique in
corpore motus augmenti erit ad
omnem partem Sed Avicenna dicit

ex parte et ad sursum secundum longitudinem membrorum ergo non est equaliter ad omnem partem Preterea si esset ad omnem partem equaliter tunc non staret augmentum quousque per totam enim vitam sit attenuatio et dilatatio quarundam partium corporis Omnibus autem dicitur quod augmentum stat in perfectione figure et magnitudinis membrorum

Solo dicendum quod secundum auctores philosophie naturalis vis augmentativa principue operatur ab extensionem omnium membrorum radicalium ad perfectam figuram et magnitudinem ipsorum Et si ipsa sit in toto corpore ita augmentum est in toto corpore secundum ultimum eius scilicet quod ipsa virtus dicitur determinat se in sursum secundum quod est primum longitudinis membrorum Est autem augmentum per cibum additum ad quod etiam sufficit intrinseca [illegible] et ideo non est in corpore animato Ex hoc patet solutio ad totum

Questio querit utrum eiusdem virtutis sit diminutio et augmentum et videtur quod sic Contraria enim sunt eiusdem potentie sicut vitium et virtus contraria et scientia Ergo cum augmentatio et diminutio sint contraria erunt eiusdem virtutis anime Contra visus est [illegible] et non [illegible] anima [illegible] similiter erit hic in partibus anime vegetative Est augmentativa erit vis augmentationis et diminutionis Preterea eiusdem obtinet sicut volentis inde diminutio esse motum naturale Diminutio autem erit violentus et naturalis et non voluntarius Constat quod non sit violentus nec voluntarius ergo naturalis et habebit intra motorem Cum autem sit idem susceptibile augmenti et diminutionis et conclusum est quod non est diminutio et quod cum omnis motus animati sit a motore qui est anima diminutio erit ab anima virtute

Solo ad hoc dicendum quod diminutio quedam motus naturalis est in animato et in inanimato si quidem diminutio inanimati secundum non erit ab alia virtute deficiente sicut est naturalis potentia causatur a victoria forme super materiam Naturalis autem impotentia oritur a defectu Dicitur ergo ad primum quod contraria sunt eiusdem passive secundum non active eiusdem Dicitur enim [illegible] metheororum quod quorum sunt contraria [illegible] quorum una est causa Ad aliud et ad secundum dicendum quod virtutes apprehensive sunt potentie passive et ideo sunt [illegible] Sed virtutes anime vegetabilis omnes sunt active et ideo non est simile de illis Ad aliud dicendum quod diminutio est motus naturalis a calore naturali et consumente et non ab anima sicut a virtute deficiente et [illegible]

Quarto queritur quando stat motus augmenti quousque Videtur enim quod non stat Continue enim additur cibus corporis et ergo sic [illegible] continue igitur [illegible] sic videtur augmentatum [illegible] sic est continua [illegible] et [illegible] quanti Et sic non videtur augmentum stare sic nec [illegible] Item [illegible] virtus est [illegible] et fortior efficitur ad multiplicandum [illegible] sicut patet in calore quod in maiori igne est maior et in [illegible] minor Ergo videtur [illegible] quod

quanto plus ingeritur de nutrimento tanto
maior est materia ergo tanto maior
erit et calor naturalis aut instrumentum
augmentative virtutis est ergo tanto ma-
gis augmentabit Sed contra quamvis
materia nata sit fieri eadem necesse est
virtutem et ideo quiescere quando exigit ut
illud impleat augmentum Item in quanti-
tate non est diffinitio per additionem
sicut per divisionem tamen ut dicitur in 3° phi-
sicorum Cum igitur augmentum sit per di-
mensiones necesse est quod stare Item
omne instrumentum virtutis corporee ex
nimia operis constantia et frequen-
tia hebetatur Ita quod aliquando sit im-
potentior Cum igitur maxime difficulta-
tis sit extendere membra radica-
lia propter duritiem illorum aliquando he-
betatur et impotens erit ad hoc et ces-
sabit augmentum Item omnis
virtus organica sita est sicut sunt pos-
se ad operationes sicut tales sunt virtutes anime
precipue vegetabilis ergo necesse est etiam
secundum quantitatem et figuram esse huiusmodi
Tertia natura non habundat in super-
fluis cum igitur corroborata sit virtus
animalis non facit naturam magis quam
habundaret in superfluis Solo
dicendum quod augmentum stat tribus rationibus
Quarum prima sumitur ex calore naturali
qui est in membris radicalibus qui posset
in extendendo limitatum est ut
est se deviatum Secunda ratio est ex parte mem-
brorum radicalium quia licet ad-
dat nutrimentum tamen non sunt exten-
sibilia ultra debitam speciei quantitatem
Tertia ratio est ex comparatione mobilis
ad motorem licet est organum ad virtutem
anime quod est in ipso. Licet enim in tan-
ta et tali fiat virtuti anime proportionata

est ut non posset augmentari ultra
debitam quantitatem Ad primum igitur
dicitur quod finis nutritive est salvare
individuum et huius fine non contra-
rius est nutritive intendo sicut nutritive fit
deperditum et finis aut augmentative
ut perfectum est in dimensione est per-
fectio secundum magnitudinem et figuram orga-
norum Et augmentatur illud quiescit
in illo quod vacuum esse ultra mo-
dum Omnis enim virtus quiescit in fine
quando perficit ipsum Unde dicit auctor
subsequenter augmentum nutrimento
plus de nutrimento longitudini quam la-
titudini aut spissitudini quousque
stat augmentata Plus ni-
si incipiunt dilatari et spissari
membra ex maiori fluxu nutrimenti
ad diminutionem illarum Ad aliud
dicendum quod virtus cessat in alia contra
virtutis fine sed non alienatur propria
materia caloris et substantia radica-
lium membrorum Substantia aut humidi
nutrimentalis ingeritur ab ex-
trinseco propter hoc non est propria et ideo
calor remittitur de illo quanto
magis multiplicatur Sed ad ter-
tium dicitur quod in illo tempore quo au-
getur alicui continue augetur vel
non Et videtur quod calor natura-
lis semper agit convertendo nutrimentum
ergo semper fit additio et in quolibet hora
et in quolibet momento Tertia
non esse nisi quando potest nutri-
mentum alia hora augmentaretur ergo
continue auget Sed contra
est contra philosophum in 8vo physicorum
dicentem quod non sit Sed aliquan-
tum augmentatum est de tanto te

q ni qlz pte tpis augmentu sit
s pte proporcionalez illius totius
quantitatis Solo dd q no aug
ginue s quilz addr quanto z
quantqz no Ad pm go dd q ca
lor no sp addit s quilz disp
ut pgca facilior fiat addr
Ad aliud dd q vo dre e s
no eode mo e cui addr i qlz
ho e dispositio nc etia id qd
additur z s hec disgtinnat ad
dicio Eindem querit de
augmento z aucto et q
rit duo primo u qu
ex pte agentis v. sit corruptu
vel incorruptu 2o at qui ex pte
aucti v. augeatur s. qualz p
te ut s. aliqm tm Ad pm
sumatur vo bo arcslis i 2o de
generacon z corrupcon Si id
qd auget e incorruptu seqr
q ex no corre fiat corpus
z ex no quanto quantu Si at
corruptu aut hc e po.a tm a
actu Si po.a tm go tu ipm
sit ma aucti eit aliq ma
vacua sn forma qd fm e
Si at corruptu actu a recipi
in hc toto existete a i ptem
sternus Si in toto nre eit
duo corpa esse in eod loco
Si in pte tuc no fiat aug
mentu s omem pte eqr
qd e q phm q dt q adue
nit cuiuz pti s spem Itm
aut manet corruptu a no manz
Si manet tuc vr expsse
seqr q duo corpa essent in
eod loco Si no manz go
cu no corp fiat corpus

qstitutiue ut ps no eit augm
tu p illud Pt istas rons z qsi
miles dixmt qd q d suba
augetis hc trahit i id qd au
getur s tm i ipo fosillatur
calor naus q afortatus dila
tat spam in q e Sz contra hoc
e dtm Auggni q expsse dt q
nutrimtu trasit i spam nutri
Ptea s hc em no essz gnac
qz gnacio no e nisi d suplfluo
nutrti qsta digone digesti
qd vtute gnatiua i vas semina
rus accipitur Ptea hoc e con
phm i pmo de gna.ce z corrpce
i calo d augmto vbi sic dic
q adueniente aliquo oz augeri
recedete aut diminui Itez
in deut. calo quo dr no i solo
pane viuit ho s ex omi vbo
qd pcedit d ore Ex hc em q
dicit no i solo pane viuit ho
innuit q corpus nutrit ex pane
hc etia pz ex gloz sup eudz locu
deutr vi dt Sic signat gemi
nas subam sz ho ex aia em
qstat z corre Qd ex tra e tre
no alitur abo Aia vo viuit ex
vbo dei Ptea id qd augetr
tm p calore nullo addito au
get p rarefacioz Si i augetr
sit corpus quantum tuc oz q cor
pus essz tanto rarius z subtilius
quanto e maius Cuius q m vr
ad oculu Solo dicitur q aug
mentu fit ex adueniente aliq
augete qd trasmutr i subaz
aucti Sz sic dictio e s vtutis
augmtiua e i augmto z non
i augete Augmetatiue em vtutis

Est extende sbam radicalem in
brevi et in ipsis transmutare cibum
advenientem Item nondum
quod cibus adveniens secundum suam totam
substantiam transmutatur in id quod au
getur Et ideo habet ipsum corrumpi
secundum formam quam prius habuit Unde
dicit philosophus quod ingrediens quantitatem
prius secundum corrumpitur hoc patens probatum
tum eius est in generatione et materia
quod corrupta forma spali in aliquam materiam
novam et accidentibus quantitatibus manet
idem numero neque quantitas neque quantitas
Aliter enim oportet materiam quamque esse ac
tu infinita non enim sunt per
formas accidentales sed spales tantum
Et dico infinita pro ut infinitum
est determinatum in esse Et si fini
retur per formas accidentales oportet tot
esse in aliquo quot sunt acta
et multa alia inconvenientia seq
uerentur quia sunt possibilia sunt Unde relin
quitur solum materiam esse subiectam trans
mutationi spuali et ipsam solam
manere eandem numero in utroque
terminorum transmutationis diversa tamen
per esse Dicimus ergo ad primum
quod augens secundum quod augens est potentia
prius aucti quod est caro vel os vel
utrumque. et non tamen prius potentia sed
potentia quanta neutrum tamen actu
Et ad hoc quod obicitur quod cum
ipsum sit materia aucti videtur aliquam
materiam esse vacuam a forma spuali
et quantitate Dicimus quod hoc non sequitur non
possibile probando quod inter non carnem
quantitate quia potentia est caro quanta
et inter carnem esse aliquod medium
sed tamen illa sunt contraria quantitativa ad
terminos quia inter ea non est medi
um Et hoc patet quod inter utrorum formae
spuales et quantitatis cibi non est
medium Et patet quod materia numquam est
sine forma spali et quantitate cibi
Et si obiciatur quod secundum hoc non erit
motus augmenti quia est de contrario
ad non contrarium. hic est de non quan
titate ad quantitatem Dicendum quod motus
cibi non est augmentum sed transmuta
tio substantialis natura est generatio
quia non est in specie quod non est sed
potius in specie augmenti que
preexistit in augmento ad auge
dum quod de minori quantitate movetur
ad maiorem Ad primum autem quod ob
icitur quod non est quantum non faciat
quantum constitutive Dicimus quod hoc
est falsum non quantum enim potentia tamen
quantum constitutive facit quantum
et talis est materia cibi Unde licet non
faciat quantitate actualem tamen ad
ditur substantia ad cibatum efficitur
quantitas maior in cibato Quan
titas enim est in sua substantia secundum
partes materie Et ideo necesse est eam
extendi in partibus materie et de
crescere partibus deperditis eodem
se habentibus in situ sed per restau
rationem una non distat ab alia
nisi per inspissationem contingit Ad
aliud Dicimus quod non materiam corporis
nisi potentia et efficitur actu quantum
accipiens corporeitatem eius et augetur
Ideo autem quod est potentia corpus non erit actu

bu pt esse pb qstitutia corpus
malis Adeaat q oppom q
hc qp ul tusceat d suba cibi
ad cibatu qcedunq d plano

Secundo qrit
d augmtato v augea
f qualz pte ul f una tm
Phus diat oppsse q qlz pb
f spem auge + no qlibet
f maz Et don e sup quid
appellat pb fm maz z quid
fm spem Vide esst flm qd
dicit Phus ex dicto Auice
sup inducto sz augmtatio
plz auget f logi he qz latz
ul spissitudo go cu pb mebz
pt f latu z spissu pte fm
longud no vi fieri pporcona
augmtud f qualz pte fm
spem Ptea quod obitud sit
Cz addio fiat cuilz ptcle
oz qp aliquid cuilz ptcle ad
dat Costat aut qp hc cu
dmiple qz alr no possz ee
distbutu ad qualz ptclam
acipia go ptcla carnis cui
fit addio signa puma qz
tud ad actud dmipl tus + n
qntu ad actud dumdetis Ca
lor cu diuidit carne z diui
dit nutmtud Addedo cuilz
pti carnis pte nutmti ad
diti qnta e caro cui fit addi
pte nutmtud Et sic tatud tato
addit effic duplu go vi
qp ome qd auget crescat
in duplu Si forte dicit qp
calor i mora dumdt nut
mtud qz nutud hc qstat ee

fm qz vtrodqz dumdit i mora
q pt dumde Ptea qcedaq
hc z ponamq i decia pte ee
nutre pte nutmti qz pte nu
tti cui addi tunc pz qp qalz
nutu i qlz nutron effic
in decia pte maq qz fuit fcz
z hc e plane fm Si forte di
cit qp i nutto fit depdio z
illud qd addit estaurat i
depditud z io no e nece esse
in duplud ul decuplu Con
ei qd depdit nulla fit addio
fz ei qd maz Cu go addat se
cuilz ptcle manebit seq
ad qd Phus dicit pp hc dicit qa
nutmtu addit fm dubio
cuilz ptcle z tata e i qnte
pb nutmti qnta pb nutti Oz
nutmtu e liqr subtilis pay
fmt d mia Caro aut e sba essa
Vn qn nutmtud acci d sba
carnis z tfit i nimq Sic
ome subtile qd effit qssd
fit i maiori loco z i maiori qti
tate Sz con Ponamq qp
20 ptib qstitud nuq tuc
addet vicesima go id qd nu
tt i qlibz nutron esset fm
adiectoz vicesime qd ad octm
flm e Solo ddm qp duo
e augmtu sz quale qd e fm
qn tez quacumqz z d hc loqr
Phus i p d gnaton z corr
Alud e augmtu pale qd p
ducit corpusculatud ad qntez
z figaz Et hc pale e in exte
sione tridlm mebz p addicoz

cibi ddm^us go q aurea et
d' hac 2a augmentacon sz vtra
qz tu augmentand fit addico cu
libet ptícle pporconate Ita qz
q i maiori plus z i minori mi
Ad aliud dd' q calor di
uidit i minima z nutritu et
nutriens Subdiuidit em vn
dique cibu i corpus nutritu z
nl prohibet qn ps cibi tute
sit diminute quite sit ps
nutriti corporis antq addat ei
Sz pmu ut dictu e s' i qstone
d' mixtura cibus no addit' cibato
Ita q maneat i for ppa
subali nc q accipiat form no
ua subale q pus no fuit
sz accipit form q e i nutrito
Jo etia no addit' maius i qz
titate qua fuit Nc accipit
aliqua quitez nouam sz accit
quitatiuitz qd' nutit' z io no
e nutr augmentai i duplu
ul tplu vl etia i aliquo Sz
em dr q accipiet noua form
subale jlla noua d' nece
alia erit a for q e i nutrito
z ita oz q sibi essent due
carnes p duas form carnis
z duo ossa p duas form ossi
Sz vo dicet' q accipit eade
form carnis nunc q e i nut
to sz noua quitez tuc seqre
d' nte q in eod sbo mo
essent due quites Et sic
ps carnis cui fit addico
hebit duas qntes i mo
Si forte dicat q quitates
noua gñata i pte addita

Vnit' quti antiq sz fuit i nutrito
p'us cu quitas illa nouiga'
e an vnioz illa aut no Sz n
tuc no vnit' qz nl vnit' qd'
no e Sz vo e tuc ei qd' nutr'
no aducit ma cibi sola Sz ma
cibi quita Ma aut cibi quita
no 2 nisi sit ali for sbalis
qo aducit ma cibi i for sba
li cu quite qd' itm e impossibile
Vn nl remanet n hc solu qd'
ma cibi aduenies accipit ead
form sbale nunc q e i nutrito
z eand quite z qualitez z sic
vbi Sz vo querit' qlr fit
augmentu dicendu q p caloz nale
extendere membra radicalia
i omnem dimensionem Et plus dico
[?] z io cu cohesio fortior e
qz multitudo ptiu additaq post
impssibile z corpus nutritu so
tile z rarum pt sit terra fuerit
Cu aut vtrumq pporconatu
e corpus mel non sit sicut sic
tota iuuentu Sz vo sunt exte
sio z melyilong mgerunt ps
maleris p cibu tuc neccesse est
corp'a fieri grossa z spissa ppt
humidi gsupcoz sic sic corpora
senu hominu

Deinde qritur de
instro virtul augmentative
Et vr q ipa e humid z scoru
Augmti enim e deduce admag
tudinem z figuram z scoru est
virtute ideo vr ppe instrm virtutis
augmentative esse humidu z ps
tu Sz cotra hc q oe instrm

e(st) actiu(m) & reducitur ad causa(m) efficiente(m)
h(ec) aut(em) passiua s(un)t ergo no(n) p(otes)t
esse instrum(entu)m. P(rete)rea Auicenna
d(icit) q(uod) maior calor e(st) instrum(entu)m
augmentatiue q(uam) nutritiue. Sic
maioris v(ir)tutis e(st) extendere m(em)b(ra)
radicalia q(ue) dura s(un)t & q(uan)titate(m) i(n)
bu(ere) in s(u)b(stanti)a(m) & q(uan)titate(m) aucti(uam)
q(uan)tit(at)e s(u)b(stanti)a(m) sibi i(n) s(u)b(stanti)am nutri-
ti. P(ri)mu(m) facit v(ir)t(us) augmentatiua
p(er) suu(m) instrum(entu)m & 2m v(ir)t(us) nutri-
tiua p(er) suu(m) instrum(entu)m ergo maioris
v(ir)tutis e(st) calor instrum(entu)m aug(menta)t(iu)e
q(uam) nutritiue. C(ontra) q(uo)d q(uo)d(am) d(icitu)r
tu(m) q(uod) calor eius agit i(n) t(em)p(er)a(ment)o
v(ir)tute s(cilicet) ignis. tele tamen
sit d(ebet) e(ss)e sup(er). Et huic calori
obedit frigiditas coagulans
& illis duob(us) magis obedi-
unt humidu(m) & siccu(m) r(ecipien)do
& tenendo figura(m).

Consequent(er) tr(actan)-
du(m) e(st) ad q(uo)d
de g(e)n(er)atiua quid s(it). Et q(uo)d
...tur q(uo)d p(ri)mu(m) quid s(it) g(e)n(er)a(ti)ua
2m quid s(it) act(us) eius 3m q(uod)
g(e)n(er)at(ur) et q(uo)d q(uo)d 4tu(m) quid s(it)
instrum(entu)m eius. It(e)m q(ue)re g(e)n(er)atiua
d(e)nominat(ur) a q(uo) & d(e)nominat(ur) ...
vires anime veg(etati)ue. Ad p(ri)m(u)m
ponat(ur) diff(initi)o Auicenne d(e) 6(o) d(e)
n(atur)alib(us) q(ue) e(st) h(ec) v(ir)t(us) g(e)n(er)atiua
veg(etati)ue e(st) accipiens d(e) cor(po)re
i(n) q(u)o e(st) p(ar)te(m) sibi s(imi)le(m) i(n) pot(enti)a
& op(er)at(ur) in ea p(er) attractio(n)e(m) alio-
ru(m) corpor(um) q(ue) illi g(e)n(er)ari et
c(on)misce(r)i & c(on)u(er)tit ea i(n) s(imi)le(m)
illi(us) eff(ect)u(m). Co(ntra) h(ec) s(un)t ob-

i(n)t(ellectu)s cu(m) d(icit) Aui(cenna) d(e) cor(po)re i(n) q(u)o
e(st) p(ar)te h(oc) p(ro)p(ri)o d(ebet) denomi(n)ab(itu)r
mag(is) q(uam) a alia causa ergo et(iam) q(uod)
q(uo)d actiu(m) sit p(er) m(em)b(ra) n(atur)al(i)a
i(n) q(u)o e(st) g(e)n(er)atiua. Nulla a(u)t(em)
p(er) m(em)b(ra) n(atur)alia n(on) c(ons)id(er)at(ur) ob(iectum) n(isi) vnu(m)
& h(um)or. Et(iam) o(mn)ia q(uod) p(er) q(uo)d
fit g(e)n(er)atio e(ss)e aliq(uod) illar(um) p(ar)-
tiu(m) q(uo)d f(a)l(su)m e(st). O(mn)ib(us) e(ni)m
ph(ilosoph)i dicu(n)t q(uod) g(e)n(er)a(ti)o fit ex
sup(er)fluo nut(rimen)ti. P(rete)rea ad
d(ici)t illi s(imi)le(m) in p(otenti)a. Cu(m) ...
d(e) p(otenti)a sibi ad cibatu(m) cor(poris)
h(ec) aut(em) p(otenti)a e(st) in organo a q(u)o
& i(n)mat(ur) i(n) p(ar)te corp(or)is si
q(u)o organo no(n) possi(n)t nutri(r)i
& s(ic) h(ec) vi(detu)r q(uod) ex eis no(n) fie-
ret g(e)n(er)atio n(is)i e(ss)e(n)t i(n) alic(uo)
organo. Et(iam) n(on) fiet mas(culus) q(uo)
p(ro)p(ri)o n(on) e(ss)et i(n) mas(culo) & p(ro)b(atur) n(on)
i(n) pede q(uo)d f(a)l(su)m e(st). P(rete)r(ea) p(er) hanc
diffi(nitio)ne(m) no(n) vi(detu)r s(e)p(ar)ari g(e)n(er)atiua
a nutritiua. Illa (e)n(im) accipit p(ar)te(m)
corp(or)is in q(u)o e(st) s(imi)le(m) illi i(n) p(otenti)a
Cu(m) s(im)i(li)t(er) e(ni)m abu(n)d(at) p(otenti)a s(u)b(stanti)a
in actu s(u)b(stanti)am. Et(iam) v(idetu)r e(ss)e c(ontra)
Solo d(ic)tu(m) q(ui)a d(ici)tur b(ene) e(st).
Et d(ici)t(ur) p(er) c(om)para(ti)o(n)e(m) v(ir)tut(is) ad
suu(m) g(e)n(us) & ad p(ro)p(ri)a(m) materia(m)
& ad p(ro)p(ri)u(m) fine(m) & actu(m) v(ir)tut(is)
cu(m) g(e)n(us) supp(onitu)r p(er) h(oc) q(uod) d(icitu)r
v(ir)t(us) veg(etati)ue anime. Actu(s) a(u)t(em)
eius sup(er) du(o)s s(cilicet) p(er) accipe(re) &
p(er) op(er)ari. Et g(e)n(er)ante e(ni)m accip(it)
s(per)mo p(er) attractio(n)e(m) ad vasa se-
m(in)alia q(ue) attrahu(n)t seme(n) a to-
to corp(or)e & ab ip(s)is vasis descen(dit)

in ipsum vis generativa Vis autem operans est in semine et non in organo aliquo et illius est opus eius quod nascitur quod profunditur in membris radicalibus Et ex hoc est humidum quod est in substantia seminis Et propterea per hoc quod dicit parte corporis scilicet in illi in potentia prima vero materia supponitur per attractionem aliorum corporum que illi assimilatur Illa vero est materia sanguinis menstrui et seminis interius quod attrahitur a semine vel commiscetur illi ut sufficiat ad corporis generationem Ala vero propter sanguinis menstrui tendit ad manullas ad nutriendum quod dicitur preparatio generato Similiter duxit et finis propter hoc enim quod dicit generata tangitur figuratio corporis secundum liniamenta membrorum Per hoc vero quod dicitur in parte illius in effectu tangitur finis ultimus qui est finis interioris et est inductio forme speciei in eo quod generatur Ad primum dicendum quod ipso denominatur materia secundum semine est potentia potentia et non actu propter eius quod est generativa et etiam est potentia sicut et non actu Ad aliud dicendum quod cum dicit potentia illi scilicet partes potentia quod est ad formam specie secundum quod et non ad hoc quod fiat per animati actu corporis Per hoc vero potentia distat materia generatione et materia nutritive Ad ultimum dicendum quod ut virtus corporis potentia est in materia generativa et in materia nutritiva Et est vis corporis actus et est potentia separata Actus autem nutritive est actus partis in qua sit tunc unio Sed actus generative est actus forme speciei secundum se

Secundo queritur quod sit actus generative Et videtur quod actus generationis est generate sicut omnis motus est in agente In generante autem non videmus alium actum nisi descisionem seminis ergo videtur quod descensio seminis sit actus generativi Et si hec creditur tunc videtur actus generative esse in omnibus generantibus Sic enim dicit in libro de animalibus et in multiplicatione vero In femina non est descisio seminis quod efficitur opera aliquid ad conceptum ergo ista sit in generativa non est proprius actus eius descensio seminis Preterea hoc patet ex diffinitionibus masculi et femine quod colliguntur in libro de animalibus et ex primo libri vegetabilium scilicet quod masculus est quod generat in alio sive specie ex semine propria femina vero quod generat in se ex semine alterius speciei sue Patet enim per hoc quod femina generans non descendit semen proprium ad hoc quod efficitur opera conceptus Preterea cum actus sunt priores potentiis secundum opera videtur quod generans in masculo et femine sit esse sicut patet ex diffinitionibus supra positis Et tunc generativa sit ex qua denominatur vegetabilis vel cuius esse dicitur de masculo et femina Preterea descisio seminis non videtur esse in plantis ergo non videtur iste actus generalis esse generative Preterea queritur quid in sit descensio seminis Contrarium hoc est semper quedam pars nutrimenti tunc non tunc generativa descendit semine secundum etiam augmentativa quod separat quandam partem nutrimenti in augmentum Si autem dicat quod descensio

seme est p aliqd organum aut he
supfluitem gte digonis z ma
turare ipam Ita q accipiat
vtute infortiat seminis i pte
sfti gnantis tuc no vr actus
gnatiue ee i plante in q9 n
e attrio ptis infimti ad or
ganum unu qd influit ei infor
tiat vtute Quia videm q pla
ta in stipite z ramis pfert sur
culos vgas z folia flores z fruc
Ptea vr q gnatiua i plant
sit mino ps actus multiplicat
q sit pdurte pmoiata Ptea
cu i om ma ad sit ages z ad
pams alia ma z ad for Et femi
se hcat ad masculum ut ma
ad form z ut pams ad ages
vr q i omnibus aialibus decat
aliud esse e femina z aliud mascu
lus Et sic i plantis dz ee distic
tio sexus si actus vtl gnatiue
Ptea gnatia otus e aime ve
getabilis ergo distitio ei si sum
actiui dz quere oi rte vel lu
ete itm videtr q plante dz ee
distincte p masculum z femella
Si forte dicatr q i plantis
est sexus sic dt Albertus
Sunt con hc multe rones q pont
a pho i pmo d vegetab q3 ba
e q masculus qi gnat in aro
gnat pferia vo qu gnat ab
aliquo gnat z sic abo spata
ab inuice z pocca gnuisteut
z id no inveniut i plantis Ola
vo e q no indiget plate effe
ctivo iup pole in ho pollulac
Cu i effectu tu sit masculus
non idigent masculo Et ot

d phus p ea vba indiget tpi
bg anni z sole z tpantia z vc
plus oi rc. Hus go indiget
in ho pollulacoe arbois q
pnu ubi plantaz a tra est
z pncipm fructum gnacois a
sole Ad anaxagoras dixit
q cor frig9 e ab acre Et io
dixit q tra e mat plantaz
z sol pr Ptea nos videm
maiata gnari no p descisioz
a ma. s qued p mixtioz ele
mtoz ut metalla z lapides
Que vo p tusimutoz altius
me i suaz sfem ut cu igis
maz acris tusimut i se Cu
z iaiata sunt imptitra qua
ta vr q aiati debz hre pfe
ctoz mod gnaoe Cu i pfecti
ois sit q sup aiaz gnat sua
sfem ss sup descisio a seipo
Vr q aiata n dz descinde
seme s gnare sup alia ma
Ptea vr q descisio seminis
nullo sit actus gnatie Cu n
gnatiua sit ad salute spei de
to euis vr ee q induat for
ma spetaz Descisio at no
ppat n ppam ma go n eit
actus pxius gnatiue Ptea
eo hc etia vr q gnatia no
sit i gnante Oz n. q vtes
gnecta sit actui suo i eod actus
aut gnacois e i semie ut i
sbto go vtus gnatia eit i ipo
ut i sbto Cu i sey p sbai sit
spatu a gnante Virtus gna
tiua sbto z sic videbit di
stac ab ipo gnante Solo

Sicut dicit Avicenna in xvi libro suo
de animalibus ab anima que est in toto corpore
virtus generativa emanat in organum
generationis quod virtus influit semini
virtutem generativam que generat in eo, sed
illa virtute completur actio illius
ita quod unumquodque membrum sit aptum
ad recipiendum virtutem propriam que apparet in
eo. Et secundum hoc dicimus quod virtus genera-
tiva prima que est pars anime vegetabilis
est in feminis et in animalibus perfectis
in determinato organo generationis.
In plantis autem secundum unam partem
est virtus impregnativa et impregnata
non habet determinatum situm sed est in toto
corpore plante. Et huiusmodi pertributa
ita [illegible] Sed in semine est virtus ge-
nerativa causata ab illa que in ani-
ma ut pars anime licet actum anime
operetur. Ad primum ergo dicendum
quod descendit semen a superfluo gene-
rationis digestionis actus est et completur
prime quod pars anime est. Et hec tamen
in animalibus quam in plantis. Sed
generativa que est in semine non
est actus ille quia aliter semen a se
descenderet. Ad aliud dicendum
quod semen est duplex scilicet materiale et effe-
ctivum. Quod tunc effectivum pars est mere
sed secundum primum in quo salvatur. Et
primum scilicet materiale descendit a fe-
mina per alterum seminis menstrui
et albuginis humoris qui est in lo-
cis eius. Secundum autem scilicet effectivum de-
scendit a viro in omnibus anima-
libus in quibus est masculus et femina.
Sic autem dicit philosophus in ii modo
masculinum et femininum accidunt in
omnibus animalibus. Sed in libro de anima-
libus excipit quoddam genus piscis

in quo non est umquam visus masculus.
Et hec natura est coniuncte per se reper-
tum illius piscis. Omnia vero contra-
rium omnino est simpliciter in partibus ut videtur
licet dupliciter tunc superfluum scilicet ab
ultima digestione ad prescindendum tale corpus
et non est necesse ut a virtute spirituali
organi recipiat aliquem effluxum
ulterius. Et ideo cum organa generationis
instructa virtute spirituali superflu-
o complete digestionis faciant distinctionem
maris et femine non erit in tali
animali distinctio sexuum. Et ideo
dicunt aliqui philosophi et commentatores
quod hoc genus piscis est anguil-
la in qua numquam apparuit masculus
et femina. Ad aliud dicendum quod
femina non solum generat in se ex semine
alio quod est effectivum sed etiam ex se-
mine proprio quod est materiale. Ad aliud
dicendum quod sicut corpora organica differunt
in comparatione ad animam et anima differt
in comparatione ad corpus organicum
ita differunt passivum ad effectivum
et ad passivum. Similiter femininum ad
masculinum et econverso. Sicut enim ad
idem operantia unum effectivum et
alterum materiale. Et tamen id ad quod opera-
sit finis differunt ab eo per idem.
Et ergo id est vigoris per quod diffi-
nitur non omnino sunt equivoca virtus
generativa in masculo et virtus generativa
in femina et per consequens veritatem
est equivocum in illis. Ad aliud
dicendum quod desciscio seminis est in plantis
desciscio vero seminis in generante completa
est separatio quedam nutrimenti a cibo
quod est natum sustinere individuum
quod separatum per generationem salvatur species.

Alius autem generatio fit in planta quia id
unde fit generatio separatur ab eo quod est
aptius natus ad perfectionem corporis
plante. Secundum vero est quod planta non
emittit semen ex se. Vel dicendum me-
lius quod in plantis est generatio du-
plex: una est per quam ad ipsam
plantam generantem redit incremen-
tum. Et in ista generatione genera-
tum pars est partis generantis, sicut ista fit
de nutrimento ipsius plante. Alia est
generatio plante similis in specie
per quam non salvatur nisi species plante
et non numero individuum. Et hec fit
per semen descisum a nutrimento et ex
planta precisum, sicut patet in arboribus.
Ad aliud dicimus quod descindere
semen est separare a nutrimento et in-
fluere ei virtutem formativam materialem
vel effectivam, qui effluxus fit a ge-
nerativa ut que est in toto corpore
generantis, ut in organo speciali.
Ad aliud dicimus quod plantis
sine dubio multorum est generatio hoc est
multorum. Et hoc contingit propter equali-
tatem et planitiem corporis plante
in partibus. Ex hoc enim accidit quod nu-
trimentum quod est aptum nutrire partem
unam et etiam aptum nutrire partem
aliam. Et ex hoc iterum contingit
quod nulla differentia est inter humidum
radicale et humidum nutrimentale in
corporibus nisi paucis. Et ex hoc con-
tingit ultimo quod ex humido nutri-
menti potest esse generatio partium
in plantis. Cuius signum est quod
partes eius abscise reviviscunt quod non
fit in omnibus animalibus habentibus
multam diversitatem in organis

dicimus ergo quod ex nutrimento in quo dominatur
humidum aquosum potest faciliter dilatari
et producere folia. Nutrimentum vero
in quo dominatur subtile aereum
cum aqueo faciliter digestibile generantur
fructus [illegible]. Ad aliud dicendum
quod in plantis non distinguitur diffinitio ma-
sculi et femine per sexum sed per proprie-
tates que proprietates imprimunt for-
mam propriam et figuram et imprimere re-
cipiunt has proprietates. Et ideo abe
proprietates determinatur in substantia pa-
ut dicit philosophus de libro de animalibus.
Calidi enim et sicci est imprimere
et que sigillare formam et figuram.
Calidum enim est penetrativum
et siccum est terminativum. Et cum sit
ubique in planta proprietas ista ma-
sculi aut etiam erit in planta
proprietates femine, enim proprietates sunt humidum
et frigidum. Et humidum est figurabile
et speciei receptivum, frigidum vero per
coagulationem humidi aquosi
eorundem retentivum. Et iste proprieta-
tes sunt ubique in planta. Et
ideo dicit philosophus quod planta est ubi-
que impregnata. Quod autem non [illegible]
sexus in plantis hoc est propter equalitatem
corporis plante in partibus. Ex hoc enim
contingit quod nutrimentum assimilandum
parti uni est etiam assimilatum parti alteri.
Et assimulatum parti est etiam assimila-
tum toti, pars est potentia totum. Et cum
nutrimentum in planta ubique est potentia
pars et potentia totum erit. Et ubique
generatio. Quod autem ita sit in planta
humidum nutrimenti et humidum generationis
patet per experimentum quia partes eius absci-
se revivescunt quod non fieret si esset

hu[m]idu[m] du[m] p[ro]p[ri]o Et io tu[m] ad h[uius]
du[m] multu[m] no[n] exigat[ur] distinc[tio]
sexuu[m] s[ed] tu[m] calor agens cu[m] v[ir]tute
a[n]i[m]e ⁊ celi Et h[oc] e[st] q[uo]d d[icitu]r q[uod]
om[n]i velut t[er]ra e[st] mat[er] ⁊ sol p[ate]r
Ad aliud d[icendu]m q[uod] distinctio
maris ⁊ femi[n]e duplex e[st] s[cilicet] p[er]
p[er]fectio[n]e ⁊ p[er] sexu[m] P[er] sexu[m] i[n]
a[n]i[m]alib[us] p[er] p[er]fectio[n]e aut[em] plantis
Et h[oc] e[st] io q[uia] a[n]i[m]a sensibilis diu[er]
sas h[abe]t v[ir]tutes ⁊ op[er]a[tion]es p[ri]ncipue
vbi p[er]fecta e[st] Et io exigit mag
na[m] diu[er]sitate[m] p[ar]tiu[m] i[n] corp[or]e quo
ut[itu]r i[n] organo i[n] ill[is] v[ir]tutib[us] ⁊
op[er]ationib[us] Et tu[m] t[ame]n sunt diff
... s[ed] ... [con]tingit
g[e]n[er]a ex h[oc] q[uod] multu[m] assi[mi]latu[m] p[ar]ti al
teri ⁊ q[uo]d e[st] assi[mi]latu[m] p[ar]ti no[n] e[st]
assimilatu[m] toti ⁊ ult[er]i[us] q[uo]d e[st]
p[otenti]a p[ar]s no[n] e[st] p[otenti]a totu[m] Et p[ro]p[ter]
p[ar]s no[n] saluat[ur] n[isi] i[n] eo q[uo]d e[st] po
tentia t[antu]m q[uia] t[ame]n h[abe]t sp[eci]ale or
ganu[m] i[n] quo sit v[ir]tus a[n]i[m]e que
ext[ra]hat p[ar]te[m] sibi a toto corp[or]e
⁊ faciat ip[su]m p[otenti]a totu[m] Vel
ma[teria]l[ite]r ut effectiue ut s[upra] dixi
Et defectu hor[um] organor[um]
facit defectu[m] sexus i[n] a[n]i[m]alib[us]
Et h[oc] p[atet] ex h[oc] q[uia] si sunt a[n]i[m]a
lia in plantis quor[um] facilis est
g[e]n[er]ac[i]o ⁊ p[ri]ncipue q[ue] n[on] s[unt] [com]ple
ta i[n] [m]odo s[ecundu]m ... multa hor[um]
g[e]n[er]ant[ur] ex putrefactio[n]e ⁊ v[ir]tute
stellar[um] ut d[icitu]r ... li[bro] d[e] a[n]i[m]a
lib[us] Ad aliud d[icendu]m q[uod] p[er]fectio
re ... g[e]n[er]ac[i]o a[n]i[m]ata q[uam] ina[n]i[m]a
ta ta[m] p[ro]pt[er] agentis q[uam] ex p[ar]te
m[ateri]e Ex p[ar]te agentis q[uia] i[n] illis
agit q[ua]litas actiua s[cilicet] calidu[m]

⁊ frigidu[m] t[antu]m In istis aut[em] n[on]
sufficit h[ec] s[ed] tu[m] calor q[uo]d adest
v[ir]tute a[n]i[m]e ⁊ v[ir]tute celi Ex p[ar]
te v[er]o m[ateri]e q[uia] i[n] g[e]n[er]atio[n]e ...
ma[teri]a ... aut[em] neq[ue] q[uod] ma[teri]am
esse ... Ca[usa] v[er]o illa no[n]
g[e]n[er]ant[ur] de ... hui[us] t[ame]n e[st]
q[uia] homogenia s[unt] In ill[is] aut[em]
n[on] est q[uo]d s[i]t i[n] p[otenti]a ad forma[m]
s[ecundu]m totu[m] e[st] i[n] actu In a[n]i[m]at[is] aut[em]
s[unt] quedam p[ar]tes p[otenti]a ⁊ q[ue]da[m] actu
Et q[uia] g[e]n[er]atio fit ex p[otenti]a ente
⁊ no[n] actu In h[is] q[ue] s[unt] a[n]i[m]ata d[icitu]r
fieri g[e]n[er]ac[i]o ex t[alibus] p[ar]tib[us] In
illis aut[em] q[ue] n[on] s[unt] a[n]i[m]ata n[on] p[otes]t
fieri q[uia] om[ne]s p[ar]tes eor[um] s[unt] ac
tu Et ex ente actu n[on] fit g[e]n[er]a[ci]o
Et io o[portet] q[uod] g[e]n[er]ans s[ecundu]m sua[m] sup[er]
ma[teri]am alienam q[ue] e[st] ex ip[s]m Ad
aliud d[icendu]m q[uod] s[ecundu]m sup[er]dicta q[uia] v[ir]
tus g[e]n[er]atiua p[ri]ma q[ue] e[st] p[ar]s a[n]i[m]e
e[st] i[n] organo ⁊ in g[e]n[er]ante Et
huius e[st] actus ille p[ri]mus q[ui] e[st] de
s[e]c[re]t[i]o seminis s[ed] ab illa v[ir]tute
effluxa e[st] alia v[ir]tus i[n] semine
q[ue] e[st] q[ua]litate substa[n]tiam seminis s[ecundu]m si
militudi[n]e[m] sp[eci]ei p[ri]mi g[e]n[er]antis ⁊
iste e[st] 2us actus ⁊ v[ir]tus h[ec] no[n] e[st]
in g[e]n[er]ante s[ed] i[n] semine Et p[er] h[oc]
etia[m] p[atet] solo ad ultim[um]

Tertio queritur

quid g[e]n[er]at[ur] ⁊ ex q[uo] Et
h[ec] occurit illa disputa[ci]o v[trum] a[n]i[m]a
sit ex radice [con]tradictio dixit
Apolonius q[ui]d h[ereti]cus Et v[trum] a[n]i[m]a
sit i[n] semine sic[ut] vi[detur] dic[er]e q[ui]da[m]
philus Et v[trum] a[n]i[m]a sit p[er] corp[us]
vel p[er] actu[m] m[ateri]e qui est g[e]n[er]a[ci]o

Et hec videtur concedendum esse de omni anima
Et si specialiter de anima humana quod infun-
dendo creatur tunc assignanda est
huius ratio Dicitur enim apologeticus ut ipse
Gregorius nixenus libro de homine animas
ab animalibus generari sicut corpora a cor-
poribus procedere cum animas secundum succes-
sionem primi hominis in eos cum ex eo
sint secundum corporalem successionem ut seminare
animas ut progenitas nec mittit eadem
Et huius potest haberi ratio quia si diceretur
quod anima creatur a deo esset deus quodammodo operatur
adulteriorum procedens etenim illi exigi-
gerentur Alia ratio sua est quia quod
requievit deus ab omnibus operibus
suis que operatus fuerat ergo non creat
nunc animas sed per generationem sicut Ista
etiam disputatio inter diu tangitur ab
Augustino super Genesim ad literam Et
una ratio que potissima videtur habere
Anima fides katholica supponit quod pu-
eri trahunt peccatum originale a paren-
tibus Subiectum autem proprium peccati nihil
aliud est nisi anima Cum igitur peccatum trahitur
ex radice videtur etiam animam trahere
ex radice Et ita anima filii de-
scendit ab anima parentum Item
Omne quod in primo suo effectu primo
immaculatum est cum maculatur videtur habere
ex suis principiis Anima est huiusmodi ergo etc.
maculationem ex suis principiis seu parentibus
videtur habere A deo non potest habere nam
maculationem ergo deus non est principium
principium anime et ita est anima ex ra-
dice Item omne quod acquiritur actus
alicuius efficientis per esse creatur ab illo
efficiente Anima rationalis perficitur actu
generationis quia est actus parentum generan-
tium ergo per esse creatur a parentibus
generantibus Ad oppositum per diffinitionem
efficientis Causa efficiens est ut dicit Boecius
qui movet et operatur ad hoc ut aliquid
sit Boecius post scripsit Sed cum generatio
nostra sit de omni anima non tamen de rationali
Queritur quedam probatur a quo non caret an-
ima esse per infusionem nec per creationem
nec simplicem necessario rationalem Adhibe-
tes sue opinioni has rationes Dicitur
Quicquid cum creatur immortalem corpore quando
sit dignum fieri mixtum anime
et eius regimini tunc eam separata quod so-
let dare unicuique animam creat
animam ergo ut animas creat et suis cor-
poribus quibus propria sit creatio vi-
et non aliquis impossibile est Ex hoc
accipitur quod anima creatur a deo sed non crea-
tur nisi corpore organizato Eo quod uni
corpori debetur una anima et alteri
alia Item Quicquid in esse de nichilo
dicit creando animas hec est aptitudo instrui-
tur comunicatur quia creatur a causa separata
id quod est anima Hec autem non convenit
in anima tantum sed in omnibus formis substanti-
bus initium quoniam esse non ponunt
super esse carum non esse quia materia ac-
ceptor est conveniens ad illas et dig-
ne illis sicut recipiendis Ex hoc item
accipitur quod non solum anima sed omnes forme est
per creationem vel infusionem prime cause
Item Ibidem attribuitur esse anime
non est corpus neque virtus corporis sed est
sine Dubio natura separata nuda a
materiis et mensuris Item videtur
in celo de lumine quod materia in tem-
pore plenius Dator formarum
Da virtutes agentes et materie fuit
melioratione quod cum materia sit lar-
giens causa non est suma proprietate
Sed forme et virtutes substanciales veniunt

a primis in tumscumtoribus etiam.
Item aristoteles in li. de causis proprietatum elementorum dicit quod in habitacionibus dimatis primi quod est propinquius linee equalitatis hoc est equinoxiali propter assiduam fixiorem motum solis accidit siccitas et caliditas et habundat in eis frigiditas et humiditas que calefaciunt matrices mulierum earum et constant eis ingedine corporum et complexiones capillorum hoc est quando aqua viri cadit in mulierem decoquit eam matrix caliditate sua et quiescit aqua illa cum sanguinem matricis donec si frustum de inde formetur et fit in ea spiritus vite iussu dei. Item in li. de motu cordis. Incipit semen vite prima ymago exterius quedam animatus et hic ad actum huiusmodi et ad vegetale primi contingentis beneficio exterius induata vapor ingenitu exhalare non permittur quod si in principio formatur habile fit corpus animatum novo. Huiusmodi enim mixtum omni creatore sit et statim anima infundit.
Item in ii. machabeorum capitulo vii. dicit mater filiis suis nescio qualiter in utero meo apparuistis neque enim ego spiritum et animam donavi vobis et vitam et singulorum membra non ego compegi sed mundi creator qui formavit hominis nativitatem quique omnium adinvenit originem spiritum dedit vobis quod reddet ad vitam sicut nunc propter ipsius leges vosmetipsos despicitis. Sed et vos per hanc partem facietes utrum.
Dicit enim philosophus octavo topicorum quod eadem
est vis anime et eius anime. Sed quod vero anima est per infusionem est ostensum prius sed prime anime priorum virorum et priorum animalium et primi hominis sunt date per creationem quod omnes anime. Item
ex primis naturalibus sicut ostensum est in materia que est subiectum generationis et corruptionis in corporibus animatis non videmus agentia et patientia nisi per qualitates primas elementales. Harum autem non est nisi duplex effectus. Aut enim una vincendo agens ad alteram patientem. Aut enim agens vincendo patiente transmutat eam ad similitudinem sicut in generatione elementorum. Aut ambe sunt agentes et patientes et tunc utraque remittit alteram et ex eis non producitur nisi effectus mixti. Anima vero et que sunt ipsius forme substantiales generati non est similis elementi nec mixti ex elementis ergo non causatur ab illis. Si forte dicatur quod causatur a forma substantiali que est in agente. Contra hoc est quod forme substantiales nec active nec passive sunt. Si vero essent active et passive tunc cum habent substantiales forme quando approximarentur sibi invicem corrumperent se per actionem forme substantialis. Et hoc nos non videmus ergo non oportet dicere quod causatur a formis substantialibus cum ille nec active nec passive sunt. Et iste sunt rationes Thadei et aliorum.
Item nil agit ultra speciem suam ergo cum dicitur frigidum siccum quod sunt in materia non agit nisi similia sue speciei. Sed forme substantiales et anima perpetue sunt de speciebus illarum qualitatum. Quod probatur quia forme substantiales non habent contrarium ille autem qualitates habent contrarium ergo anima et forme substantiales non fiunt nec aguntur ab illis

Cu igr nichil sit actiuu et passiuu
i na nisi talis fit ... et sicut na
forma sbalis et pcipue aia fiet ab
illis pnis nalibus Si vo dicet
q aliquid pt age ult spem sua
Pr q no qr si i spe agetis no
tiaret acto tuc n essz vo tinuacio
in aliquo tiare et pcedet i infi
tu Ptea actio et pao st' ut ga
go ta diu durat acto agentis
qz diu e gtium i pauciete go tuc
tiatur acto et vi sq qd' pus
gdiui e Item pnm i natis
e q ex no sbns fiat subal
cu go qlites pme sit no sbe ex
ipis no fient fore sbales gs
multomagis ut aia Ite dt p
q n'l ccit i actu nisi p id qd
e in actu Et pz Si eni dct
qd' ccit i actu p id qd' e i po
illa O poa vo no pt ce n' poa
et ita actiuo poaz accipiet actu
qd' e impole Ptea actiuo po
teas hebit duas poas qd' e
supfluu i na Item d' poa
educete alia poaz essz plus qto
quid educeret eam h' eni essz
actu ut poa et si i actu tuc
vificaret ipo vis q ille edu
cet i actu n' p h' qd' e in
actu Si aut e poa tuc d' vo
esset qto p quid educet et i e
in infinitu go h' eet pba sz
q ome qd' educ i actu edu
p id qd' e i actu id dr educes
aut e i na gnalu et corr
lu aut dz Si e i na tuc d'
ipo eade et qro quid ipm fe
cit i na nulla eni forma

e i na gnalu et corrplu n'
facta et gnata Et itez qa
cit qto v' st i na ut ex et
ibit in infinitu n' de aliqs
ponis ex mag educet maz
in actu 30 vi q oes fore
sbuales sunt sepate et no
a datore fortu q e fora nuda
a na et mesua mudi Amplius
ome qd' e no defitens et igne
tu sp rontatu sz vniu modu
e educe .d ad pnm imole et
nu Buaco fore subalium et p
cipue aie e tlis go ugi est
ea reduci ad pnm imole et et
nu qd' e deus A'or pz q oh'
q agens qu et qnz no pt esse
ni essendi p eod mo Et h'
pz ex h' q aug gnato ad
form sbualem p est eodmo
Amp si pme qtes facent
formas sbales tuc vbi esset
potetiores effictiui efficerent eas
Sz et simpliciabus ut scibi i le
e ssu et sslato sut potenores
qz i mixtis ge potius fiuerent
ibi fieras qz i mixtis Amp
i roibus ura e q dze sse pure
omis qlit in gne et no redu
cit d' ipo gne p vitz aliqz
q e in gne sz potius p mittu
vtute ..aco destigwete p deas
oppositas Sile go eet i natuis
q fore sbuales q i na sut
no educut ex ipo p vtute
aliqua q e i na sz p lumi
nutante sepate q e ca pri
illustras oia sua cuita p do
natoz fore subaliud Ite h'
ide vi velle face ari' li phi et

Ibi enim assignando differentiam inter
mathematicum et phisicum dicit quod ma
thematicus considerat formam separatam a materia quamvis
fundatur sed phisicus considerat quod dicit depen
dentiam que est in materia non tamen est materia Et dicit
sic phisicus est circa hoc quod separate
quidem sunt in materia homo enim hominem
generat et sol Quo autem se habe
at philosophie prime opus est declara
re Ex hoc arguitur quod homo et sol ge
nerent id quod est in homine ex ma
teria et non generant hominis animam
rationalem que est substantia separata a materia
Sed est a superioribus principiis ingenera
bilibus et incorruptibilibus de quibus
quaeritur patet ad primum principium Sed
forte dicetur quemadmodum voluit Aristoteles
dicere quod anima vegetabilis et sensitiva sunt
in semine sed non anima rationalis Contra
hoc sic obicitur quod anima vegetabilis et
sensibilis non possunt accipi nisi tamquam
sunt in genere et specie et virtute quam potentia
vocatur Sed in semine existit
ibi secundum aliquem istorum modorum Non
primo modo quia anima accepta ut genus
non est nisi in intellectu et non habet
subsistentiam determinatam in materia Similiter nec
secundo anima enim accepta per speciem est
substantia determinata et certa ei in qua
est sicut patet ex habitu et in diffinitione
Et si hec semine in quo esset anima
vegetabilis esset planta et in quo sensitiva es
set sensibilis esset animal quod patet esse falsum
Preterea anima sic accepta est actus
corporis phisici organici potentia vitam
habentis Cum igitur semen non sit tale cor
pus non erit in ipso anima per hunc
modum Similiter nec secundo quia virtus que
est in potentia anime est de quantitatibus
sive formam et speciem anime Et ideo si
si non est in semine anima quantum ad spe

ciem non erit in aliqua virtute eius
Item corrupto subiecto aliquo de
necessitate corrumpitur forma substantialis que est
in ipso sed quicquid est in semine mo
vetur ad primum ipsius corruptionem quod semen
est quia secundum naturam illud moventur ad corruptionem
sui Item dicitur quod anima que est in semine
generat animam aut ergo generabit eandem
animam aut aliam Si eandem tunc
idem generat seipsum quod est impossibile
apud omnes naturales quia sic idem esset
et non esset quod sic contra generantis
est et quod generatur non est Si autem ge
nerat aliam aut salvatur cum illa genera
ta aut perit Si primo modo tunc due
anime eiusdem speciei existentes erunt
in uno corpore Si secundo querimus quo
destruente perit et non erit faci
le assignare causam etiam volentibus
fingere Item ars imitatur
naturam sed in arte factus omnino est ex
materia in qua inducit formam
artis ideo et natura facit formam substantia
lem omnino esse ex materia Cum igitur
semen sit materia animati et anima forma
substantialis faciens animam non erit in se
mine Item philosophus assignat differentiam
inter mechanicam et usualem in secundo phi
sicorum hanc scilicet quod usualis operatur
materiam super quam potest inducere for
mam artis ut faber ferrum et es
ex quibus facit gladium Cum
si potest facere ex lana et ligno
Mechanicus autem non operatur materiam sed
utitur ea tamquam preparata ab archi
tectonico ut miles utitur gladio
Ex hoc patet cum similitudo sit inter ar
tem et naturam quod non est eiusdem virtutis
in specie facere aliquid et uti eo
Cum igitur anime animalis et plante sit uti

mechanicus

corpe organico nō erit eiusdē sp̄e
cū ipm̄ g° aīa nō ē in semie
ex̄ns ut faciat corp9 organicū
vel aīatū Et iste rōes sunt ad h°
q' nāle sit pone datorē formarū
ut posuit plō Auicēa theodo
ricus z sequētes eos Sz q' via are
stotil vadit ī ōm̄ Ponam9 rōes ei9
sit Omē tr̄smutās maā sc̄d
sb̄am nāte ē q' quictū sit illi
dor p̄z ex eo q' int' ageēs z pa
tiens nō pt̄ esse mediū sicut
p̄z ī p° de gn̄acōe z corrupcōe
z ī 8mo ph̄icorū Sed p̄z ex h°
q' nulla ē alia tr̄smutacō sb̄a
lis q̄ d' gn̄acio n' facto formē
sup̄ maā Item ce sēte age
tes nō agūt p̄ motū nāle q̄ p̄
se Si p̄mo° tūc naā formas
induceret sup̄ maā nō p̄ motū
illorū corpm̄ Et sic ē illa mā
gn̄abilē z corruptibilē Non
n' mō īmediate nisi p̄ calid z fri
gid hūid z siccū inducentes
formē sb̄ales p̄xime Si vero
agent p̄ se tūc oz actio corū
sit sc̄dm mō sb̄e agentis Sb̄a
aūt agentis ē sep̄ata a mā g°
forme sit facte ab eis nō erūt
gn̄abiles nec gn̄alīu z corruptibilīu
Et n'l p̄sūt ad gn̄acōz Ita
p̄z ī 2° d' celo z mūdo q' sic
p̄ōa mouētes p̄porcōnant' poē
mobilis z eō g° mobile ī corrup
cibile mouens incorruptibile Gn̄abilia
aūt z corruptibilia corrumpuntur o°a
d' ncītē tp̄e determinato g° sc̄d
sb̄am nō mouetur a motore
incorruptibili p̄ximo g° nec a cau
sis sep̄atis Quia ille sc̄dm oēs
sūt incorruptibiles Item cū v°

mō se h̄ns sc̄d naā nō pt̄ eē cā
p̄xima diūsorū se h̄ntiū Oīa
aūt gn̄abilia z corruptibilia sc̄d suas
formas diūsō se h̄nt sc̄d eē z nō
esse g° cē sep̄ate nō erūt p̄x°
illorū cē Si forte dicat' q' p̄
se nō cāant formas sz p̄ motū su
periorū z p̄ motū elemtorū tūc z
redit' ad p̄positū Quia h̄ntū q' cē
q' cē sēte sūt cē p̄° agentes ī
maā sz nō p̄xīe cāntes formas
sb̄ales gn̄anciū z corruptē
tiū Item mutacōis ppetue
siu' mot9 nō ppetui nō pt̄ esse
eadē cā agens p̄xima qd' p̄z
ex h9 q' cāt̄ ppor̄t cē p̄xe
sc̄dm naā oz q' ppetuū z nō
ppetuū porcōnaret' sc̄d naāz
qd' nō pt̄ esse Unde p̄ter' Mo
tus celestiū ē mot9 ppetuus
Gn̄acō vō alicui rei nō ē ppetua
g° sc̄d naā nō sit ab eodē age
te p̄ximo Si forte dicat' q'
etiā gn̄acō ē ī quieta z īfinita
ut p̄z ī 2° d' gn̄acōe z corrupcōe
Nichil ē ad ppositū q' illa
infinita ē sc̄d successiōz oīm ge
nerabiliū Nos aūt q̄rim9 d'
causa agente p̄xima h̄9 forme
gn̄abilis vel illi9 Preterea in
finitas gn̄acōe p̄ successiōz
nō ē īmediate z p̄xīe a causis
sep̄atis sz p̄ motū celestiū cor
poris z elemtorū p̄p qd' etiā gn̄acō
cōtinua° assimilat' cōtinuacōi
soni ī cythara ī q̄ nō cōtinuat'
son9 ī una corda vel duab9
vel trib9 sz ī oīb9 sic qn̄ nō so
nat vna tūc sonat alia Ite ī
superiorib9 videm9 q' lic3 oīa
sint incorruptibilia sc̄d naā nō pt̄

in poia insi ad viuu tm tu ppt
diuisitez motus local tcius n pt ce
motor pximus ergo inltoimg i infe
rioibus que diuisitez hnt i supi
oibus ta i motu qm i suba cit ad
agens pximu Etc in infioibus
no sit forme sete ut Lube fan
entes fortis pximne Pterea
spalit d h q d e i ppoto sz de
infusion aime ou sit acy
e causa effins gnatois hoc
agendo induat form sbale Sc
est ca gna ol ergo agede indit
form sbale ppor at sbal e aia
ergo agendo induat illa pa
pr ex diffinitoib effitiens
sup pota za scbi i 2o phisicoru
Item quicqd mouz et opat
ad hc ut aliqd fiat et qestit
facta illa opone includt id
ut fine Sed i gnatoi aiatoru
mouet et opa ad h ut duta
aia i corpia organiati et illo
facto qestit ergo e ca effins
gnatois aiatoru s forma q e
aia pa pr p diox agenti za
scbi i oto d aia libus v dz q
seme fiat h i sague mestruo
qd coagulatd e i lacte Ptia
vi q aia sit i seme d cm i 2o
d aia q n alit n qd h vitaz
et aiam Emb'a qcepta alitz
ergo hnt vitu et aiam Si vco
credetz pme ppt auctezitut
pr p sdca ut d etiu e q uti
cibo actus e infiue poe q e ps
aime velus za scbi expsse i
mlt locis libri aialiu Silt
i pmo d Sono et vi dr q ebria
qcestut i matrib' sex insibus ppt

mltu fluxu mestri i superioa
Si aut no credetz h hnt sex
onie qd pt attipit augmtuz
absq h q rai fiat i suba mte
e q hc fiat p intutu additu
b' semia qcepta sic augetz ergo
hc fit p intutu additu e e se
q hnt vita et aiaz Ite i po
d so et vi dz Matiu e n q ne
respaid e aliu cu ctu pm heat
alimtu susape atz augmtad
Cz semia qcepta suspit ut alitu
et augmtad ut ptid e ergo hnt
ppm ut pus pbatu e q hnt
aiam vetez ergo hnt pplez aiaz
et vegelez Item vtus forma
organor e vtus aie i seme
ergo i seme e vtus aie Sz vtus
aie no e si sbua aie ergo i se
me e suba aie et vtus eius
pa pr p Auictez q dt q spm
qd emanat ab aia ut spma
e spn et vtus gnatois q gnat
mbra s vnaqueq vtez qva
actoi illius Ptea qstt q scs
agit et mouet i gnatoe a ergo
pim motus hmog e i seme
a ego illud Si ego d qra igo
Si dica i matre h cit con
Auictoz dute q matx no
facit ad meliodatoz et q i cau
e insi vtus forma Ptea ad
ppota n cit q nos h loqm
gnar d vehbus aialibus et q
stat q semia platau no p
tuit i matre a na ergo q q
pum gnaol sit mt ipm sen
a ergo e calid a frid a aia
vl cortea ubi ul icortea Si corca

v'tus tue n pt ee frigidu qr
h' no e p'm vite z q'uatou
z motu sz potius i'mobil' ut
Auice'a ii' calidu pt ee illi
eui e altare in infinitu q' si
q z cobustibile z calefactibile ut
Arist' i 2o d' aia con Empedo
clem q° eit v'tus torta vt
aut non torta no e nisi aia q°
i semine e v'tus aie z tu nulla
v'tutu aie sit pcta a sba aiue
i semie eit suba aie Item
Ponat' tc Arist' pote i ca
libri d' aialib' q'tu vna h est
qua dicit sub hi' v'bis. Volum'
inq'rere v' qd' fiat mb' i g'natou
Illud q° aut e tc extrinci opa
ti aut ex sp'mate p' aiue
Et dicit' q' e extrinc'u opator
quomoda intioru mbroru vl
extrbu' corpm. Est fm q' n
incipit move n si qtactu Et
si no posse move no posse alta
re Mani' tu e q° q' i embrie
e illa v'tus q'm si no e i eo ne
cessario e distincta l' diuisa Et
dice q' e tc d'isa sim e Ite
pbat phus ibid qui' q' ead aia
fit corpo h' incipit ip'm seme
Et tc sua colligit ex h' q' m
bra corpis no fiut simul si suc
cessiue p'o cor z p'ea alia Seq
poit q' qd' tz sci' p naz ne
cesse e h'e formatoz quoctu
f' z intritu Vtz q° formua
corpis aut sit forma' coru
de aut no Si sit no eit tuc
formus certu mb' q'ra formt
ex corde Si vo no sit tuc
ead erit v'tus qua forit v'm

mebru z altiu forbit q° v'tus
formatia mouet p' simila m
bra formata qsuad z regens
qd' fortu e aie Et d' p' ex h' qd'
d' i fine p'mi d' aia q' aia qtim
corpus expirat z marcescit q°
ead eit fora mbru Et eade
aia eit in sete z i cor organisato
Item phus ibid dt q' aia e
i semie sit actificatiu i semie
Si forte velit ab dice p' hoc
q' embra au infusioe aie moue
z esent ad mo plate qr sit pla
ta p'pat nutimtu i tra ab ea
Ita i mat' ab aia matis p'a
qcepto nutrimtu Et ex i° nut'to
formt' mbra Si t z p' partu
mat' p'pat nutimtu nato h' e
con dom om' phoru nalium
Dt em Arist' feiaz dae matiaz
z maez dae id qd' eat Ite tu
exiuit se' a masclo z iuenit
matre inlesi' sitatz tub' p'psflu
itate munda valde sanguis
mistrui Item ibid Aristotle
Ebrios eit a v'te matis h est
i semie Ite h' no tm sp'u sz
com e mai tu q'm qrep suste
ta' ex semie mat' Ite ibid
mai tu e q' ma e ex femina
z p'm motus e ex masclo Ite
ibide Rem e qre q'dnec q'ue
dd' q' sit aia e in feia z sup
fluitas feie e i ma Qua d' causa
feia indiget mar' z no g'nat p
se sicut mare Ca q° illis e qr it
aialia z arboes e dra' q'sus at
no pt esse manus a' cazo tla d
mbru n sit i eo aia sp'l' a actu

a' pōa quā sunt ex̄ ꝑte mēbꝛ mor
tui Si vō mat̄ z factio relig
amne qn̄ dimidr̄ mat̄ a feīa
ñ ꝑt feīa ꝑ se gn̄ate at qnī
vtq̄ ē mat̄ ꝑt n̄ramq̄ ꝯtoc
tīn **Item** Auic̄ ī suo li
d' aīalib' xi° magna z lo
gā ꝯtoꝛ̄ fr̄ib' d' altercatō Ga
lieni z Arist̄ dī q̄ ī ꝑcreāte ē vtq̄
matīa actīa z ꝯformatiua z illa
vtq̄ ē potētr̄ gn̄at̄ ossa nuoꝛ et
venas qn̄ gn̄ā° ē nuptiales ad
matē **Item** vide Stultū ē q̄
dt̄ eō° q̄ opat̄ mat̄ ꝑt fōrzng
ī cortina paīt̄ aīa lic̄ mat̄ sit
calidissima tn̄ eī' superficieb' ī
tioꝛ ē humida valde ī sub̄a sua
z io nō ē d' nā sua assat̄ agm̄
subat **Ite** Auic̄ ī tc̄° d' dilu
uiis q̄ mat̄ ī thimeo plat̄
oia ista gn̄ant̄ ex ꝯpulsione
eloꝝ z mat̄ nō fit n̄ ex tūe
Item vide mat̄ nō fit nisi
ad meliciatoꝝ z nō formati
ctores **Solutio** sn̄ iudicē alioꝝ
non decedimꝰ a nr̄a opione
quā s posuiꝰ ī ꝯtōn d' ēōn
sz q̄ forme oēs ꝑt aīaz roīle
pō° sit ī ipā gn̄atm̄ z corr̄pt̄
et educunt̄ ꝑ actoꝛ calidi et
frigidi humidi z sicci ī ꝯmixti
ōn. De aīa aut̄ sola roīli dicim'
q̄ ipā infundēdo creat̄ z creādo
īfundit̄ a pma cā q̄ ē ipē deus
sublimis z glosus Dt̄ etiā q̄
aīa bruti z pleātē sit ī semine
pō° nō actu z nō pō° mali
tīn s pō° effictiuis z opanti
Sic at nō ē d' aīa roīli q̄ est

aīa hoīs q̄ ē creata ad ymaginē
dei quare in sui sb̄a pma z
dei hz Nc̄ hz efficiente n̄ solū de
ū. In semine hoīs ē vtq̄ forma
mēbroꝝ corpis hoīs cuiꝰ fora
tis ꝑ creatōe infundit̄ aīa
a deo Auoꝝ oīm io pendet
in solucōn sup'ioꝝ obiectoꝝ
Dicam̄ go ad pmū sit dt̄
Grē' inpeng tn̄ appolli
nari q̄ ī thūs q̄ in adultio
gn̄at̄ pudet̄ tn̄ ī lingua
ꝯgnō nobis exute Si aut̄
oz gn̄ad z d' pude a gn̄ud
omnō nouit deꝰ qd' gignit̄
al vite Et ꝑtrā ꝯcedit aīa
tn̄ hēat fieri Bussiꝰ aut̄
argumētū hmōi accipiꝰ illud
q̄ fuit ex ea q̄ fuit Vrie Sa
lomone z a dauid gn̄atū Pos
sit etiā dici q̄ distinguēdū ē
opꝰ nāe ab ope volūtatꝭ ad
ulteriū mala ē Opꝰ aut̄ nāe
ē forte opis z ī supo nē qua
opat̄ deus qd' nō ē malum
ipē cū deus totiꝰ nāe motoꝛ
ē pmꝰ z io dz nāe opari
Ad aliud ē S rnpd q̄
sz requieuit deus ab oī ope
qd' fecerat **Ad aliud** dd'
sz qd' obicit̄ d' Augno q̄ aīa
nō ē ex tradite sz corꝰ qd'
gn̄at̄ dūa cupiē corrupta
est sz paōs z vitiū Et ex a
corrupcōe q̄ ē vitiū dt̄ Aug'
ī li' d' nuptiis z ꝯcupiscētia
tāq̄ ex filia pcm̄ tamq̄
origenale ī aīa tn̄ tn̄ pccā
sit in corꝛe Quat' at hc̄ fiat

expssius determinari sz i qstion de
originali pcco Ad aliud
dd' q vni e aiaz statum cu est
esse maculata oiginali pcco sz il
la qmaculacoz no trhit a pnti
bg tmsz sit ex radice sz potig
sequit' nraz vnioz ad corpus
Sic etia liqr ab puro i corru
toz ohit a vase i quo e sbul
tu vos hoz om poi hnt i qoe
d'orgiali pcco Ad aliud dd
q e dux effius vng sz q opa
rem · z aliug q opa ad re ft
d' pmo sz qd' obiu e d' 2o vo
no Boitas em dei coopatur
voluntati opanti ad se semp
Antuqz e ab q fat qd' i se e
deus infundit ei graz Et
sil' eadm Boitas di coopa ne
i tnacoin hois Antuqz n na
suffint' format' orga cor'l hna
ni deus cando infundit aiaz
vole zoc no e ex ptate mite
effitietl' sz ex ordine coopa oe
dei ad opg ne Ad serz ts
vo rob q videt' pfite ddm
q si volumg sustine auctez
dieg q cause sepate sz motos
vrbiu no hnt actio in na n
p opa ne Et ideo ille no
creauit forb msi p motu sppto
ru z p motu celoz z p tus
miuoz ne Et sil' dd' e ad
sequete auctez auct' Ad
3m dd q ca p' ages i na
e causa media a ma z mesu
zib eius sz n e ca agens px
form sbuale Ad qrtz auc
tate ddm q bn qte q mat
no hz vtez formatiaz sz hc qd' dc
q forme z vtes subales veniut
a pus tusmutabilibg celius no
sz dz intelgi q illa pria pduct'
sunt ce formazo subaliu sz q
sut ce p' agetes ex qg ro na
accipit vtute agendi Ad id qd'
obiit i li d' motu cord' dd q
si qnuavl loqret' d' aia tuc intl
get' q sumg om cator i fu
dit aiaz ut ca pa moueg sz na
ut ca pxima Si vo lo d' aia
vole tuc tuc plane vni e qd'
dicit Ad id qd' obiit d' 2o
machabeoz ddm q pnh e q i
no lo ri d' aia roli Ad 2os
vo inductiug dntes q ead e ro
aie z oe aie dd' q vni e qntu
ad naz aie st' gue sz n qntu ad
spes aie qz no cadm ro vel z sbl
Sil' no e cadm ro oes restau
rantis naz z opis qd' e p ne
ppagacoz Opg em restitimas
naz e p cator sz ppacacio est
a na z hc satis diligent' dispu
su e i qston d' opibg sex diez
Ad aliud dd q vite ce
agentes z paties na cu sint
insl qtes pme i se ul i mixto
sz moue ce sz p'zes Motg n
celi no e a trbg ceius sz qz
hg no e ad ppotu diag q for
me sbales st a qlibg pimg a
gentibg lz em calida tm sit a
gens no tu agit tm vte caldi
ignei qz hc e qsuptu ut' i li
d' sbua orb' agit em cu vte
caldi celi z cu vtute aime
ut sbuti e Et expsse

secundum rationem materie et virtute celi inductiuum formarum substantialium et dispositiua in agendo sicut corpus diuersificatum recipit [illegible] a luce descendente a stellis diuersitas autem illius luminis causatur ex diuersitate situs stellarum ex propinquatione vel elongatione stellarum Ad aliud dicendum quod quamuis corpus vel agit vel secundum suam speciem si intelligatur de actione mixti illud uerum est falsum mixti [illegible] enim in mixto agit ad actum mixti qui est preter actum mixtionum Si vero intelligatur de actione simplicium adhuc falsum est quia simplicia non sic agunt in sua virtute sed quodlibet in virtute sua et in virtute celi et in virtute alia Si autem intelligatur de primis sic est verum et vel non fit ad propositum Ad tertium quando probatur dicendum quod tunc tantum [illegible] in virtute sua agit In omnibus aliis non procedit actio in infinitum sed fiat [illegible] generatur quotiens sed proportionem agentis et materie Dico autem proportionem agentis et materie quod calidum et frigidum mouentia in [illegible] actiuum diuersarum proportionum ad formas substantiales inducendas a sublimi de stellis et ex diuersitate nature quod quecumque commixtionum tantum natura est susceptiua et tunc [illegible] mineralia tunc autem commixtionum [illegible] non tantum equalis sed in [illegible] diuersa substantia ex [illegible] diuersa Et tunc generantur plante cuius autem [illegible] [illegible] ad equale et tunc [illegible] animalia Et etiam intelligendum quod [illegible] philosophus quod omnis generatio est ex quieti [illegible] non supponit proportionem agentis

et materie ad formam quam inducit Et [illegible] post annum in toto de naturalibus in actione intelligitur quod quando materia non [illegible] nisi calorem aliquam aut calorem et lucem aliquam aut calorem lucem et speciem sed quod magis et minus natura est apta suscipere impressiones quod fit ab igne Ad aliud dicendum quod tunc propositio absolute intellecta ex non substantiis non fit substantia falsa est sed si intelligatur quod ex non substantiis non fit substantia constitutiue uel sed non substantia sit per se factiua eius sic vera est Et supposita a philosopho quod hec [illegible] nouitate materie prime Si vero hec ex terminis efficientis notat falsa est quia [illegible] [illegible] transmutantur [illegible] in generatione substantiarum Ad aliud dicendum quod tunc propositio vera est quod non educitur in actum nisi per hoc quod est in actu sed non omne quod sit in actu per hoc sed specialiter exemplum [illegible] in luce et coloribus [illegible] fuerint in potentia tunc tunc est [illegible] colores quia si esse in specie [illegible] tunc non faceret actu esse colorem qui est in specie alia Et [illegible] hoc [illegible] dicendum quod nihil educitur in actu nisi [illegible] quod est in actu [illegible] de actu agentis et non de actu forme Et tunc probatio [illegible] quod [illegible] cuiuscumque enim [illegible] quod est in potentia non est per agentis est tunc natum suscipere speciem et formam agentis Et tunc agens quod est in actu educit id quod est in potentia in substantiam et speciem suam Sicut [illegible] in [illegible] generatione [illegible] cuius vero id quod est in potentia per est agentis nata suscipere substantiam et formam propriam agentis Et tunc materia est

vel ab agente primo influat virtus
in id quod est in potentia quod sit effectiva
forme et speciei. Sicut est in generatione
plantarum et animalium ex seminibus.
Tertio id quod est in potentia educitur per age-
ntis sed [illegible] se virtute agendi ex
diversis speciebus commixtis. Sicut est in ge-
neratione muli ex semine asini
et eque. Quarto id quod est in potentia
nullo modo est per agentibus nec eodem
modo cum ipso sed proportionatur ei sicut
esse forte tamen. Et hoc patet in
coloribus et luce. Et patet magis
est in agente intellectu et fantasma-
tibus a quibus abstrahuntur universalia. Et
in hoc modo inducitur comparatio
a philosopho in tertio de anima. Quinto id
quod est in potentia habet se ut agens
quod est in actu per virtutes virtute
commixtarum sibi ex celo et elementis
et per quas virtutes proportionatur
secundum quantitatem et qualitatem prime sunt
in actu in materia mineralium et eorum
que generantur ex putrefactione.
Patet ergo quod non oportet agens esse
in similitudine speciei et forma cum eo quod
educitur de potentia. Ad
hoc quod queritur utrum hoc sit in materia
vel extra. Dicendum quod quandoque
sit et quandoque non sit. In genera-
tionibus enim omnibus est in materia
sed in intellectu et [illegible] et
sole et luce et coloribus non est
sic. Ad hoc autem quod obicitur
de illo quod materia est [illegible] cum edu-
cto aut ibitur in infinitum.
Dicendum quod non est verum. Actio enim
superiorum non reducitur ad actum inferiora
[illegible] sic. Contredit obiectio

sed ad motum superiorum a quibus inferi-
ora accipiunt virtutem agendi
secundum speciem et formam et superiora acci-
piunt a motoribus et motoribus a mo-
tore primo et ibi est status. Ad
aliud dicendum quod nobis bene concedimus
communicatorem generationis reduci ad
principia stabilia hoc est ad motum
superiorum. Sed superiora non for-
mant tamen subalternas per se solas
sed per motum inferiorum ut dictum est
superius. Ad aliud dicendum quod [illegible]
illud non tenemus. Dicimus formas
subalternas commixtorum tamen a qua-
litatibus primis incipitur sunt [illegible]
Nos autem hoc non dicimus ut patet
ex predictis. Ad aliud dicendum quod in o-
mnibus generationibus est forma generalis que
[illegible] cum materia aliqua. Et similiter
dicta est ens in toto et sunt iste
forme de [illegible] et non consti-
tuentibus esse. Ad [illegible] patet per hoc quod
[illegible] de toto quod non posset
fieri nisi totum consequeretur. Preterea
enim constituentes esse non [illegible]
de toto [illegible] quod non est materia
neque forma. Et ideo non est mirum
si in omnibus agit intellectus quod intelligi-
bilia denudata sunt a materia et ex
parte potentie que est generans et ex te-
dere quod est actus. Et similiter in natura-
libus agunt principia naturalia que sunt in
materia ipsa eo quod naturalia omnia tamen
extra potentie sunt ex parte actus qui
est forma genita sunt in ea.
Ad aliud cum plures loci de ani-
ma de qua ut diximus quod non
est ex materia sed per creationem a deo.
Ad id quod queritur

V. aia sit in semine. dicimus quod
aia vegetativa sicut e aia hois cum
oibus potentiis suis vegetalibus
sensibilibus et rationalibus non e i semine
sit in effectivo necessarium per sbam
sed creatur a deo sed quantum ad
rationales potentias Et in parte educitur
ex suba seminis quantum ad po
tentias vegetales et sensibiles sed tota
divinus creari a deo et infundi
corpori Sed aias brutorum et vege
tativa per generationem educi ex
materia seminis Ad hoc aut quod queritur
v. sint i semine vel non dicimus
quod sunt ibi per aliquem modum et per aliquem
non Quia sicut dicit i li. de aiabus
non sunt i actu sed sunt i potentia effi
cientis et materie Et si queratur quod
sit illud efficiens v. ipm efficiens
sit aia vel non dicimus sed philosophus
quod ipm non e aia sed e calidus et
materia e humidum commixtum sm
proportionem seminis Calidus aut e id
quod agit mediante ipsius virtute ut
habetur expresse de li. de aialibus sed
i virtute ignis sed quia licet aut
hoc subtilia apta actioni et
i virtute celi sed quia pot esse
proprie forme et speciei et virtute aie
sed quod recipit a virtute generativa
prius virtutem informativam et gene
rativa organorum Et ideo dicit philosophus
phisice quod aut e i semine sicut
artificiatum i artifice non e
enim sed ee et sua species sed sit i
efficiente i quo e ro operis quod ro
est proportio efficientis ad opus

Et plr aia sensibilis et vegetabilis sit
in semine sit in effectivo ig
e tlis proportio ad formam et species
sed materia Sicut vero omnes que
querit quod calidus elementale efficit
sm calidi celi et calidi aie
Concedimus r bn quod aia non e i
sie necessarium per genus ut per sequens
per virtutem que sit per alie cum ea ad
modum dum e Ad aliud dicendum quod non
i oibus ars imitatur naturam quia ipse
sed i hoc tm quod operatur materiam ap
tam forme quam vult inducere et
adaptat eam preparando illi forme
sic et natura In hoc aut non pt i
mitari eam quod efficitur prius i materia
sic natura Ad aliud dicendum quod bn
concedimus hoc quod non eadem ratione
utitur et facit nisi nos dicimus aias
esse per subam i semine ut i
phis Ad alia oia que
obiciuntur per auctoritatem de datore
forum i quo concedimus Quia ut habe
tur i 7o phisice Idem numero non
pt esse a duobus agentibus i
mediatis Item quod unum agat
formam et altrum materiam ipsius
agentium separatorum per sbam et
actum separati sunt effectus per sbam
non enim possunt poi vinces sen
sibilitates agentes et patientes
faciunt materiam et sube sole
faciunt formam sbualem non pos
set esse unum compositum ex materia et
forma et ideo non educitur unum ee quod
dicitur de formarum datore Ad id
vero quod obicitur specialiter de aia

ubi probatur quod sit in semine dicitur
quod concedimus duo prima quod probat
sperma esse causam efficientem generationis
sed dicitur quod sperma est in anima hoc
sed cum sit pars separata sui ab...
est a matre et non est actus corporis
actu Et ideo cum opus ipsius non
dependeat a corpore patris non
sit hic a virtutibus corporalibus sicut
expresse patet in libro de animalibus Et
ideo anima vocatur dei divina quia sola
egreditur ab extrinseco scilicet a deo causante
unde virtus que est in semine non est
nisi formativa generativa organorum
Ad aliud vero quod obiicitur
.3o. dicendum quod sit sermo notandus
in questione de infusa quod tertius nu-
trimenti est duplex scilicet ad factum organa-
norum et ad salutem factorum
organorum per restaurationem deperdi-
ti primus tertius est virtus generativa ne-
cessarius vero nutritive Et de hoc 2o tan-
git philosophus cum dicit in 3o de anima quod
nihil aliud nisi quod habet vitam et animam
de primo autem tertium intelligit quod dicit
in primo de sompno et vigilia sicut ipse
dicit in libro de animalibus In generatione
formatur membra superiora et post
inferiora Et propter hoc in quibusdam pri-
mis membris magnus est flu-
xus nutrimenti in superiora attracti
per virtutem formativam que est in semine
Ad rationem autem que probat hoc dicendum
quod sicut est sicut concludit ratio sed tertius
ille nutrimenti est a formativa vir-
tute Et ideo dicit philosophus circa finem
libri de animalibus quod sperma assimilatur
filio egredienti de domo patris

Ille enim cum egreditur parte sibi sunt
quam portat sperma de domo patris
et in domo propria per lucrum et ne-
gociationem multiplicat filium illud
ut sufficit sibi per se in huiusmodi quod
domum in quo salvatur virtus formativa
trahit sperma de corpore masculi ge-
nerantis Et cum est in matre
negotiatur circa sanguinem menstruum
attrahendo purius ex eo ad mul-
tiplicationem sui huiusmodi ut ex eo
possit perfici formatio suorum orga-
norum Et per hoc patet solutio ad
duo sequentia Ad aliud dicitur
quod virtus contra que est in calido agit in
in semine sed agit ut deum est in
simplici virtute Et propter hoc dicimus
libro contra Empedoclem non obviat
nisi dicentibus quod calidum agit in
virtute ignis tamen hic dicimus quod
virtus formativa sit in anima matris
vel in matre cum hunc expresse
dicit auctor naturalis philosophie etc.
Ad aliud dicendum quod primam rationem
philosophi bene concedimus necesse est enim
quod sicut agens naturale agens tangit
patiens et est de primo sed naturaliter
habeat motorem intrinsecum sibi conjunc-
tum vel extrinsecum conjunctum eo actu
et motu sit per apparere nunc Et
hoc dico propter dictum conclusionis in 10o
physicorum qui dicit quod motus corpo-
ris et decorporis sunt a generantibus grave
et leve quorum generantium actus
est ipsius levis et gravis sed naturaliter
sed non intendit dicere quod eadem anima
sit que facit corpus et sic regit ipsum
et quod sit eadem virtus informativa
formativa quod habet organum et continuum ipse formans

virtus eius informativa organo
facto manet in humido radicali
quod est in organis Et prius erat
terminatum sanguis menstrui ex quo
mixto humido seminali fiat per or-
ganum Ita propterea per attentum humi-
di nutrimentalis restaurat deper-
ditum in organis suis Et hoc est
quod dicit Avicenna in 6° de naturalibus
quod vita generativa propter quod perfectum
corpus sit quittet et salvan-
dum et augendum virtuti nutritive
et augmentative Ad omnia vero autem
patet de facili solutio predicta

Quarto queri[tur]

de instrumento generative utrum
esse calidum quia calidum est principium
vite Secundo contra hoc est quod dicitur
in libro de substantia orbis quod calidum
[illegible] est consumptivum et non unifi-
cativum Preterea non videtur
esse calidum quia dicit philosophus quod ex
humidum est principium vite Preterea
videtur esse frigidum frigidum enim
ut dicit Avicenna [illegible] congelat fi-
guras et species membrorum Et quia
de hoc iam sepe disputatum est
Dicendum ut dicitur quod calidum est instrumentum
principale sed quod est coniunctum calido ce-
li et calido anime Et ratio
frigidum est instrumentum [illegible] duobus
obediunt humidum et siccum [illegible]
aut adiecta dicat [illegible]
virtus anime et virtus celi patet per philo-
sophum in libro de animalibus ubi [illegible]
durities et mollities et vis-
cositas et omnia [illegible] sunt
in membris animatis ex calore et fri-
giditate mixta et ex quo

quod est tarde et quoddam quod pro-
cedit ex calore et frigore sed est
ex motu generatoris sed id quod est
in actu ex illo quod est in potentia sicut
accidit ex artificialibus quia [illegible]
calidum et frigidum faciunt durum
et molle in ferro gladio et
efficitur ex motu instrumenti quod mo-
uet sed secundum artificis Cum
ars est principium et forma in
quo erit esse etc.

Quinto queritur

utrum generativa dicatur finis cuius
est dominatio inter vires anime [illegible]
et vegetabilis Et videtur quod non sit finis
[illegible] cum est a quo [illegible] effi-
ciens Generativa aut primum [illegible] mo-
tu propter quod [illegible] nutritiva et augmentativa
[illegible] ad debitam quantitatem
et ille potius est finis Preterea
generativa sit est finis [illegible] inter
efficientem generatio aut [illegible] est ad
alium et non ad eam Preterea quia
sit generativa finis est in vegetabilibus
[illegible] sit quod forma et [illegible]
[illegible] Et videtur quod non forma eius
[illegible] esse in actu generativa ad
non [illegible] est in actu In principio at
[illegible] non est generato ut de fie
sed in medio tamen Secundo contra
hoc est quod in [illegible] [illegible]
denominatur a forma substantiali forma
aut substantiale non inducit nisi gene-
rativa ut iam dictum est Preterea
hoc dicit expresse philosophus in 2° de anima
sicut cum aut a fine omnia appel-
lari iustum est finis aut est
generasse ut utique ipsum erit

aīa ḡnatiua aut pīma Alibi
dicit q̄ vnūquodq̄ pfcm̄ ē cū
pt producere ex se altm̄ tale
q̄le ipm̄ ē Ptea dt Auic
q̄ appetitꝰ ḡnatiōis ē rōs q̄ est
a deo ut saluet̄ spēs ⁊ forā
ḡnatiua Cuicit etiā
iux h̄ dcm̄ eiusdē spēi sit
ī oīb9 ḡnantib9 Et vr
q̄ sit q̄r si pō diffiniretur
p actꝰ ⁊ actꝰ p obā tūc cū
ī oīb9 sit ḡnare ex superfluo
nutrimti videbit ī oīb9 esse
eiusdē rōis ḡnatiua Solo
dd q̄ ḡnatiua fīs ē a q̄o denominatur ⁊ diffinitur aīa vel lib
Et rō ē h̄ q̄r nutritiua nō
attingit nisi r̄stauratōz mē
indiuidui Et cū mā nō pt
finis nutritiua nō pt esse finis
Et eē indiuidui ē d' augmentatiua q̄ aducit ad pfctōz et
figurā qu̇tatis q̄ accidit subiecto
⁊ iō nō ē finis Gn̄atiua
aut ad salutē forē ⁊ spēi
q̄ simul finis ē sō ḡnatiua dr
esse finis Et h̄c dico ī his
ī q̄b9 vegetatiua ē ut sunt h̄ic
ē ī plantis solū Ad pīm
ḡo dd q̄ ḡnatiua cessat ī spē
⁊ post spēz nō ē motꝰ aliquis ad spēm Sz nutritiua ē
ad r̄stauratōz pti9 mē ⁊ vegetatiua ad aductōz qu̇tatis debite
Et lz ī eod sequatur ḡnatiū q̄r nō facit ad eē non
impedit q̄n ḡnatio sit finis
Ad aliud dr q̄ ḡnā ī eo

pcedit nutritiua ⁊ augmentatiua ⁊
ḡnatū ḡmittitur eis Sz ḡnatiua
est q̄ ad alterū ī ead spē sequitur nutritiua ⁊ augmentatiua ⁊ subseruiunt
ei nutritiua ⁊ augmentatiua Et h̄ lz
duplicē finē Vnū q̄ sequitur ī
motu vn9 q̄ ē ḡnatio vnius
aliū q̄ ḡsequitur ī oīb9 mot9
q̄ ē salus spēi p successōz ī oīb9 Ad aliud dd q̄ ḡnatiua
fīs dr eo q̄ ipa attingit ductū
pfctum sīc ī actu ⁊ p̄s qd ī actu
In actu attingit formā spēm
q̄ inducit in subiecto aut attingit statum formā q̄ mēa ē in
ter nām desitez ⁊ pfcm̄ spēm
impfectio em̄ h̄ nō ē n̄ nutrimtū ⁊ superfluū qd' totū spēi
ī sub̄ā Ptea corꝰ ad q̄ r̄ū
⁊ robur mēbrū nō ē ḡpletū
Et iō etiā si desinderet spēs
nō esset ḡnās ḡnatiū sit ut p̄
ī h̄ d' aīalib9 In statu aut
nē desiciēs vincit frigid et
siccū Et p siccū nō diminuitur
spēs P frigidū aut efficitur nō
ḡnās ḡnatiōi ⁊ pp h̄ ḡnatiua
nō agit n̄ ī statu pfecto Et
cū dr finis pp hāc duc pfctōz
q̄ attingit fōr ē ipa aīa
velut Cuiuc aut ī vegetabilib9
inhiforis ē ḡnatiōis sup ē expedītū Ad h̄ qd' pīo lz q̄r
ḡnātiā ī oīb9 sit eiusdē spēi
pā sup rudicē ē tōe d' nutritiua
Dico em̄ q̄ nō Et ḡnatiua actꝰ
⁊ sbi nō ē n̄ ī ḡnē Nō em̄
eiusdē spēi ē superfluū ex q̄o ē

gnãco in plantis z ĩ aialibꝫ
ut ĩ vna spẽ plante z alia est
sẽlr ẽ in forma inducta p a
ctũ. Pp hoc ĩ nullis q̃ sit eadẽ
spẽi ẽ gnãtio einsdẽ speciei

Onsequenter q̃r
d'hmõ ptibꝫ velĩs
aĩe ĩ gñi z q̃rit d'earꝫ suffi
ciencia z d'ordine earꝫ. Et ad
hoc dd'm ẽ q' d' tribꝫ ut s'
pbatũ ẽ no pt ẽẽ ṗalis pt̃a
aĩe. Cũa vita ĩ actꝫ aĩe ĩ
se Sꝫ. attractiua digestiua
r̃tentiuã z expulsiua ñ sũt
pote ṗales sꝫ instinctes nature
Et io pote aĩe vegetatiue
q̃ ĩ nichil r̃ppetunt ex subãz
aut sit ex subãz a' sit ad sbãz
q̃ ẽ forma a' ad sbãz q̃ ẽ m̃a
aut ad robur utriusqꝫ Si ad
m̃az tũc ẽ nutr̃ua si ad for
mã tũc ẽ gnãtiua Si ad rob'
v'riusqꝫ tũc ẽ augm̃tiua. De
ordie at dd' q' dũt put or'nãt
sꝫ s'm r̃ctũ indiuiduorꝫ. Vel
s' r̃ppetum spẽi Si pio tũc gñã
tiua erit pma z sc'a erit nutĩa
z ultĩa erit augmtatiua Si 2oo
tũc gñatiua erit ultĩa cũ inist
augmtiua corroborãdo z matu
rando organa q̃ꝰ desend'
sẽu gnãtõs Nutriua at s'uit
utrisqꝫ ministrando m̃az

Ende tũseũ
dũ est ad aĩ
mã ss'uaz. Et pmo
disputandũ ẽ d' pbꝫ eiꝰ Et
pcia d' ipa ĩ gñi Sꝫ q' ptũ

q̃da ẽ q̃phensiua q̃ motiua Et
apphensio precedit motũ io q̃e
dũ ẽ pio d' apphensiua z pcia de
motiua Cũa võ itm̃ q̃phesiõꝫ
q̃ ẽ q̃phensiua defor' z q̃ app
hensiua deintꝰ Sꝫ q' itꝫ app
hesiua defor' dup' ẽ sꝫ ss'us
p'ũus z ss'ꝰ q̃ũs io pio q̃red' ẽ
d' ss'u p'pio z pcia d' gñi. D' ss'u
võ p'pio dut' agendũ ẽ sꝫ sigil
latim d' vnoquoqꝫ z ĩ gñi de
oĩbꝫ sꝫ q̃r q̃lꝫ ss'us suscpti'ꝰ
sit ss'ꝰ ss'bilũ p̃ute m̃a Sed
aut p'pũs quiitux ẽ sꝫ visꝰ
odoratꝰ tactꝰ gustꝰ auditꝰ
Cũcedũ ẽ d' visu Et q̃uit
hoc sꝫ q̃re visꝰ sit pꝰ ss'um
Scdo sit visꝰ 3o d' visu ext'
organi 3o d' visu exptcõbꝫ
z medij qrto d' visu ex pte
moi z actꝰ videndi. Circa p'm
q̃rũt duo sꝫ quod visꝰ ẽ z q̃
re ponit' pimꝰ ss'ũ Ad p'm
p'ter sꝫ d'ti Damatheꝰ d' fi.
visꝰ ẽ pimꝰ ss'us eiꝰ organa
sit q̃ ex cẽbro nerui z sentit
s'. pma roꝫ colõꝫ dmõstrat aial
z cũ coloe coloãtu corꝰ Itẽ
Brcꝫ nixeng dicit sic diffinire
visꝰ ẽ ss'us q' in anteoibꝫ
cẽbri s'. reraꝫ lunca accipit colõꝫ
z cũ coloe coloãtũ Item
Aucc' sic visꝰ ẽ vis ordinã
ĩ nuo optico ad apprehendedũ
formã eiꝰ q' d' fortz ĩ hnorẽ cri
stallino ex sitrudibꝫ corpm
tinctũ colõꝫ q' veniut p corta
radiosa ĩ extrm ad s'fices corpm
t'sorꝫ

Contra primam diffinitionem videtur
esse quod dicit Auctor quod primus
sensus est qui dat esse tactus
Preterea ipse dicitur quod corpus
mortui non est organum quia sed
qui ex cerebro nervum supponunt
organum quod omnibus virtutibus
motivis et sensibilibus ergo videtur quod male
ponatur in diffinitione visus Pre-
terea visus virtus animae et spe-
cies non videtur esse organum quod ner-
vi autem et oculi dicuntur pars mem-
bri ergo videtur quod organum visus
non sit nervi et oculi Preterea
id quod sentitur proprio actu sed perfecta
ratione sentitur magis quam id quod
actu alieno Lux autem sentitur
actu proprio et color actu alieno
ergo videtur quod visus sentiat primum
prima ratione lucem Et Commentator dicit
quod sentit sed prima ratione colorem
Contra tertiam dictionem videtur esse
quod anteriora cerebri sunt magis apprehensive
aut virtutes deformis dicitur
habere organa sua Contra tertiam
videtur esse quod dicit philosophus in 2o de anima
si oculus esset animal quod visus esset anima
eius Ex hoc enim concluditur quod visus
sit virtus ordinata in oculo Et
similiter est quod dicit quod visus sit virtus
ordinata in nervo optico quia nervus
opticus non est oculus Sed quia hec
omnia melius patebunt in sequentibus
ideo videndum est quod omnes iste diffini-
tiones dantur de visu sed quod est potentia
organo coniuncta in quo operatur
et patitur ex obiecto exteriori P-
reterea Cum sensus visus tenet ordinem
primum ad alios sensus et ordinem
priorum obiectorum visus Per hoc enim
quod est primus sensus tenet ordinem ad a-
lios sensus Per hoc enim quod dicitur quod
sentit sed prima ratione colorem tenet
ordinem obiectorum primus visus
Per hoc vero quod dicitur organa sunt concava ex
cerebro nervi et oculi tenet subiectum
visus sed quod est virtus deputata ad
organum [illegible] vero datur per sensibilem
et obiectum visus et modum videndi quem
importat Per hoc quod dicitur [illegible] lineam
[illegible] vero magis expressit esse
philosophus visus quam prima philosophie Illa
enim dicit proprium organum visus
quod est nervus opticus ad oculum
terminatus Et dicit esse ipsius visus
sed quod est [illegible] passiva [illegible]
[illegible] in humore cristallino Et dicit
agens proprium quod facit visum in actu
quod est color sed actu lucidi
Dicitur ergo ad primum quod tactus
est primus sensus in consideratione alibi Sed visus
est primus sensus in apprehensione
ut patebit infra Ad aliud
dicendum quod [illegible] quod ex cerebro nervi [illegible] fit
[illegible] per hoc quod additur ad nervos
opticos id est visibiles Ad aliud
dicendum quod virtus visiva sed suum principium
est in anteriori parte cerebri
sed sed interiorem est in humore cristal-
lino Sed sed progressum ad perfectionem
est in nervo optico et spiritu vi-
sibili qui discurrit in illo Et
nihil prohibet quod vis visiva di-
versimode gradata diversa habeat
instrumenta Sic etiam unica vis
visiva habet duos oculos Ad
aliud dicitur quod lux et color
sunt esse forte coloris in ratione
obiecti visus non dicuntur esse

em sensibile sed quod est actu color
visibilis est a luce sed ad id quod
dicitur color est extremitas perspi-
cui in corpore terminato et utrumque
est primo visibile quia per unam rationem videtur
Ad id quod obicitur contra secundam
dicendum quod virtus visiva deputata
est in anteriori parte cerebri et in nervis
opticis et in oculo ut dictum est
Et per hoc etiam patet solutio ad id quod
obicitur contra tertiam

Secundo queritur
quare visus primus dica-
tur sensuum a quibusdam primum enim vi-
detur esse ex parte sentientis quod est
constitutivum ipsius sed tactus est huiusmodi
ergo tactus est primus sensuum Item
[illegible] instrumentum sive organum
est fundamentum organorum sensuum
aliorum sed sensus est primus tactus
est sensibus eius organum est tale ergo ipse
est primus Prima patet per se secunda probatur
in primo de anima et vi. Item
prius est natura a quo non convertitur conse-
quentia in prioribus Sed quoniam sensu
posito sequitur inesse tactum ergo
tactus est prius sensus in natura Item
philosophus in primo de sensu et visu dicit quod primum
organum est organum tactus quod
cum impotens fuerit necesse est
organa sensuum consequi omnia defectum
habere secundum Cum vero ad defectum
non est necesse hoc deficere Item
in secundo de anima dicit quod omne inest
animalibus sed simpliciter primum sed per
simplex convenit tactum Et forte
te dicas quod visus est primus sensus
obiectum et non sed ratione organi
Contra tactus est ... primus

ex contrariis commixtum omnia alia
sensata causantur ergo sensata
sunt obiecta tactus omnibus aliis sen-
sibus Preterea per rationem medii vi-
detur esse primus tactus primus enim est
coniunctum in natura quam distans
per situm et naturam Medium vero ta-
ctus coniunctum est in natura cum ta-
gendi organo sed medium visus
est distans per situm et naturam
ergo tactus sicut ratione medii prius
est quam visus Sed contra
Damascenus dicit quod visus est primus
sensus Item videtur simpliciter sunt priora
cognitione ergo qui magis facit cogno-
scere illa erit prior Sed talis
est visus magis facit cognoscere ergo
visus est prius Cum vero visus magis
faciat cognoscere actu ... prime
metaphysice ubi dicit quod visus plures
differentias ostendit et ideo magis facit co-
gnoscere Item potentie diffiniuntur
per actus et actus per obiecta ergo secundum
prioritatem obiectorum habebunt ordi-
nem potentie Sed obiectum quod invenitur
in omnibus corruptibilibus et incorruptibilibus
est prius quam id quod invenitur in cor-
ruptibilibus tantum ergo sensus visus erit
prior et quia sensibus prioris obiecti
Lux enim et color que sunt obiecta
visus in celestibus et in inferiori-
bus sunt ergo visus est prior tactu
Item tamen duo sunt sensus disciplina-
biles ut dicit Plinius in ... sensu
et sensato et visus deficit ... que
quam primus inventor est Auditus enim
est quia est per doctrinam Cum igitur
invenire sit ante addiscere
visus erit ante auditum

z multomagis autem quelibet
sensuum qui non est per se distabilis
Item sensus qui perficitur in actu
mouente natura prima uidetur esse primus
sensus. Visus est huiusmodi quia efficitur
in actu per lumen quod est prius natura
quam calidum et frigidum Et quia est cor-
porum illa vero corporum inferiorum
ergo visus est primus sensuum Item
omnes sensus perficiunt operationes su-
as per spiritum animalem Sed visus habet
hunc purissimum et clarissimum ut
dicitur in libro de differentia spiritus et anime
ergo ipse est sensus primus Item
sensus qui certius accipit
sensatum proprium et per que ipse
videtur esse prior in conveniendo
talis est visus ut dicit philosophus in li-
bro de sensu et sensato ergo ipse est sensus
prior Solvo dicendo quod sensus duo
habet operationes scilicet ad sensum et sensi-
bile ad sensitivum in constituendo ipsum
et ad sensibile in cognoscendo Et primo
primo modo tactus est sensus primus
et eius gustus qui est sensus ali-
menti et quidam tactus Et ideo
dicit philosophus in 3o de anima quod isti
duo sensus sunt propter esse Reliqui
vero 3o sunt propter bene esse. Ultimus vero
est odoratus quia sicut habetur in li-
bro de sensu et sensato Odores in
aliis animalibus preter homines non
habent propriam delectationem sed tan-
tum que est cibi Et ideo dicitur
in 3o ethicorum quod canes non gau-
dent odoribus leporum sed ciborum
propter delectationem odoris Sed quia sensi-
tivus est scilicet eius ad devorandum
In hominibus autem quedam sunt delectabiles

odorum ut florum et aromatum quo-
dam Et de hiis est tractatus in se-
quentibus. Quartus vero et ultimus est
auditus et est visus et secundum hanc
comparationem precedit omnes priores et
istum ordinem sequitur Augustinus.
Secundum autem rerum cognitionem visus est
primus ut probant omnes 2o in du-
cte sed quartus auditus et 3o od-
oratus quia ducit ad cibum lo-
ngo distante quedam animalia de-
inde gustus et ultimo tactus
Et hunc ordinem sequitur Dama-
scenus Gregorius et Augustinus

Sexdecimum capitulum

De visu ex parte organi
scilicet visus constitutiva oculi sunt tunica
in humido aqueo vel vitreo
limoso Secundum hoc cum alteratio
est in tunica tele et plene et se-
quitur corpus Videtur in quo in oculo
ducitur ignis vel lumen Sic vi-
sus perficitur secundum actum lucidi sed contingit
tingit quedam animalia videre de nocte
ut lupos qui medium non sit
est actu lucidum a medio exteriori
ergo est lucidum tunc a lumine con-
ducto ab oculis et ita in oculo
ducatur lumen Item non videtur
in tenebris nisi in quo ducatur lumen
oculi quorundam animalium videntur
in tenebris ad modum candelarum
ut oculi luporum ergo in illis
ducatur lumen Sed causa est quod
de omni oculo ignitum ad videndum ergo
in omni oculo talis animalis est do-
minium ignis Item perspicuitas
non per lineam visualem

p imaginacoz tm s3 p re eg
dientem ab oclis vt linea
visualis no e nisi radius q
no egdr nisi a lucido qo i
oclo dnabr lucido Item
dt artes i 2o celi z mudi q
in videndo stellas fixas videt
mr visus pp elongacoz ear
z no gsequit ear gstrucon
forti s3 tremit Sz placetas
gsequit gstrucon forti z no
tremit Et pp hc accit q vi
sus tenuit p aliquid qd gtit
ab ipo z elonga z hc no e
nisi radius go radius no
egdiat nisi a lucido i oclo
dnabr lux Item i 2o de
So z vi dt phus q oclus
splenditum e nichil at sple
ditud n qd lucido e go z
Item i thimeo ptolo dr
q radius intior gungi ra
dio extiori z tenuad ad sple
z pcussi motu reo rdint ad
oclm z reutretes intius
ad aiam opant visum Ite
Calchidius dt q iubar extis
descendens gungi intiori tangi
ei qd e eiusdm ne Cu em
dup st na ignis s3 ardor
z lux qua influit i inflaa
s ne lucis influentia supis
corpis gstituit oclm Et io
intior extior gungi ad ope
randu visu Item expsse
dt augus i Gen ad litam
q i igne oclo dnat lux
ignis z q radii egdiunt ab
oclo pus tagetes vicinu q

remota Ad hc ide induat
Grego nipseni multas suas
phorn d q hesperg ait radi
os ab oclis extesos finibus
sui z ipoz quemadmo manu
u palpantibus tagetes corpora
extioa z susceptos ea ad vi
su redde Ite induc Geo
metra pspectivos q dicut radi
os emitti ab oclis ad modu
figure piramidis a dextro
in sinistrud z a sinistro in
dextru z hos distere sup lati
tudine visibilis quoz gungant
Et io accidt q qn videmus
qm videmus sup pavimentu no
videmus minim iacete que ppa
videmus cu tpe radioz ad mi
mu Et pt ea inducit roz plos
q supis posita e cui dt gsentie
Galienu Item i phis de
sensu z sensato ponunt q da
rom cruaz pma e ab aucte
q pi plsi facuit visu igneus
z a e a quad passioe q acci
dit oclis i tebes uel sup velati
gpssis uel subito pcussi accid
em igne luce intus i oclo
no aut lucet intus n si i
oclo Ite ad idm pt obia pt
hutu simbolu fati oz e tusui
to ad monte Cu e oclis deat
tusinuzi i color actu hc aut
e lux go lux dz dnari in
oclo Sz contra st rons plez
auctz z imitantiu eu pbantu
q i oclo dnat aq cruanu
quod iacet i oclo lio d sensu
z sensato Et pt igis dnaret
in oclo ut dt Empedocles

et in thimeo scribitur cum ignis
emittat radios ad illuminationem
medii. Sicut lux egrediens a luce
na accidit tunc lux egrediens
ab oculo illuminante medium et
secundum hoc contingeret colores videri in
tenebris quod falsum est. Item non
potest stare positio quia dicit quod extin
guitur radius egrediens ab oculo
in tenebris sicut dicit in thimeo. Hoc
enim vanum est omnino. Nichil enim
extinguitur nisi a suo contrario. Extin
guitur enim a frigido calidum et
ab humido siccum quemadmodum quod
ut dicit in carbonibus ignis flam
ma extinguit eo quod igni non est
contrarium igni non potest extingui. Item
non potest stare positio quia videtur solvere
sic quod non extinguitur quia lux
ignis quod est in oculo sit debilitata
in tantum quod latet nos. Sed si talis
ignis in oculo est tunc oportet etiam ipsum
per diem extingui frigido et humi
do. Et ita in glacialibus et aquis
fient maiores tenebre. Inflammata
et ignita corpora extinguntur
in illis. Cum ergo non accidat tenebre
in glacie et in aqua patet quod non do
minatur ignis in oculo. Deinde
ponit philosophus causam quare sunt ab or
dine oculi ad actum videndi visi
bilia. Cum enim una sit forma
visibilis que recipitur a medio et ab o
culo oportet unam naturam esse receptibi
litatis in medio et in oculo. Cum
in medio recipiatur natura perspicui in
oculo debet aliquod perspicuorum
sed tantum duo sunt perspicua scilicet aer
et aqua in mundo. Ex hoc quod aqua
servabilius est clarius quam aer. Et
hoc tempore melius est ut servare

quantitatem et figuram ipsius oculi quia
fabricatur ex ipsa. Sed alius est melius
servat actum lucis ab extrinseco ex
cedente in ipsum humorem oculi
et servat et melius. Sed receptis
visibilibus que tamen transeunt per ipsum
aerem. Cum ergo oculi sit recipere et
tenere aliquantulum elementum quod in
ipso ducitur elementum aque. Deinde
ponit philosophus quare quatuor res aq
tuor corporibus oculi. Quarum prima
hec est unumquodque corrumpitur in eo
ex quo consistit materialiter. Sed nos vi
demus oculo corrupto aquam
exire. Ergo consistit materia ex aqua.
Secunda est per ipsum experimentum super
in clarius in quibus calidum superat tenebras
frigidum humidum oculi frigido
coagulatum. Et ex vaporibus
calidum et grossum diminuit ipsum
in parte et turbat quietem perspicui
et facit tremere spiritum visibilem.
Hoc enim non accideret si duraret
in oculo ignis. Calidum enim a
calido non diminueretur sed augeretur.
Tertia ratio est super per experimentum
in humidis intus calido sanguine
in quibus non potest tenebrarum frigi
dissimilis et album oculi facit esse
quod ideo fit ut permaneat humor
non coagulatum corporis in oculi
sic factum est quod non potest applicari sed fri
gidam salva complexione oculi.
Si autem esset natura oculi ex igne
tunc non oportet naturam ingenerari quod
oculus salvaretur in calore cor
dis in habentibus sanguinem calido
quod tanto melius servaretur oculus
quanto calidius esset cor. Quarta
ratio sumitur ex experimento super
in non habentibus sanguinem in illis ...

pt' defcm caloris extior tunica
oculi induat² q no indiget
oclamb; pbatu aut e i 4°
metheoror q a frigido no co
agulat² aq 7 spcs aq go re
quit² q aq i oclo dnat². De
inde dt phus alia ronu pt
q si i oclo dnaret² ignis ex
quo exiret radii ad visum
i radys ill' extendi usq
ad astra q videmus 7 oz ipm
pdemte ex oclo p rivos
coadhere omnib; visib;. Et
ex h° seqret² q v'tus visiua
extenderet² ex oclum qd est
igneus cu nulla v'tus exte
dit² p essentia ex ipu sbm
Pterea igneus e dice ex
tius lu gnegi infio 7 uti
ori Illa n no gnugut² qr
aliquid e mediu s int' ex
tiu 7 intiu tunice oculi
inisut q a pho inivnge
dnte Ptea i omi figato
cor° 7 aiato nat e s' nat²
dnari elm recep le 9 fige
Ignis aut 7 aer sut corpa
recepti ha figuraz ppt sui spi
tualitate go in oclo no do
inat² aliq hor s tra ul
aq no tra qr ipa no e pspi
cua go relinqt² q aq dnat²
i oclo Si forte dicetur
q in oclo dnat² lux celi
7 no ignis hc est dcm s
cotraria qr celu no e pmi
stibile cu aliquo cor° 7 ppt
h° phus no disput con h
s relinqt p absurdo Ite
in li de aialib; dr q oclo
dnat² aq Et io etia ultra ill
mebra corpis gplet² Itez
Alphoabius i suo li de se tr
dt pr Instrm v'tuts visibs
est oclus 7 in isto instro dna
aq q e sba diaphana ut si
at tlis q in ea descbant² fore
ssbilu ut in speculo Et io ps
glatiad e valde cla 7 alba
Item dt aut' i suo li de
aialib; q visus exigit humidi
humiditate clara q respiciat
impssions Sz qr auctors nalud
gnit hic dicut sup hc multos
auctors induce supbatm est
Videt aut q neutru hor sit
veru s q in oclo dnet² tra
si om ei cor° gto 7 gmi
xto aiato dnat² tra 7 aqua
7 pcipue tra qr om talia
gescut in ipa Ite dr i z
d'celo q i oi cor° gto dnat²
d etia cuius sequit² motu s
oclus descendt ad tra go
ipo dnat² tra Solo
dicimus q i oclo dnat² aq
gntu ad illa pte in q fit
ipssio Est em i oclo d'x
humor quor v9 e i aie
qui dr cristallinus ppt puritez
Et glaciat sic gradmosus
p frigidi gnouale domnas
i ipo qr sic dt phus Oclus
e ita frigidus q gnata gioc
no infrigida amplius Et io
in tepoib; 7 d locis alys i q9
infrigidant² ocli sup tepi
metu gnat² obscuritas visus
Et h° pz ex h° q dm abu
lantib; i nive v' glacie ul aq

ꝛ maı̉ obscura apparet loca
nimiu ꝛ glaciei ꝛ ripe aq̃
ru ꝛ littora mariu Alius lu-
mor e post illu i textura ve
neı̃u qui hȝ colore aliqua
tulu tendente ad rubore Et
io a quibusdã philis dr̃ vitq
claritate cu vitri hȝ cōg
uenientia cu cristallo Sȝ rubez
prīcipat eo q̃ uita cu sanguie
eo quo generat̃ i extremitate
venaꝝ tangentiu oculu Sn
pfluitas aut pō i albugie
ꝛ e sicutu huoris cristallini Cir
ca hos aut humoꝝ sȝ tunce
oculi que tunce eo pte sȝ pfri
cue ut p ipas possit fi imu
tacō humoris cristallini Et
tunda aties cu sclerotica ni
gra ut glauca ut ex illo colo
re sit gregracō ꝛ coadunacō
virtutis visiue cuq nã e tba
ri claritate nimis Et hac
etiã de causa velamina et
supcilia ponunt̃ extrisecq
Et io accidit q aspiciens
diu ad magnã altitudie ul
claritate p̄gea no bn̄ vidȝ
nisi pmus coadunet̃ visus
Cu vō humidu cristallinu
replet sit lucis ꝛ coloris oz
q pellucide q sȝ an ipm
pprie sint Ita q p ipas pos
sit imuͩͦ͞ ingredi color
ꝛ lume lux qȝ color no imut
visu ut p̄gea dicet̃ n̄ p a
tu lucis Et io qtingit qn
aliq̃ huit oclos diu clausos
vl i tenebris fuit ꝛ p̄gea
subito vadit ad lux q no

bn̄ videt aliq̃ȝ mg̃dia lume
tporitate imutas ab extiu
Qua vō itui visq pfitt̃ spu
visili qui defert ad oculos
p neruos opticos ab intioi
pte cebri qui spus sem sit
tpatus colore Io qtingit q pq
sonu in quo spus oms moue
tur ad intioã ad locu digos
relinquendo organa extioã se
sum statum apiens oclos
no bn̄ videbit cui reditus
spuu ab intioribus ad exti
ad organa sensuu Qa vō
ille spus clarꝰ ꝛ puri sȝ qui
deferunt̃ ad oclos sup oms
spus sensibiles Io i ebriato qui
qȝ attingens i cebro magis appa
ret in ipis Et io qt in eb
iis i quibq multq vapor fert̃
ad cebru ꝛ obscuat̃ visus
Et eade ca etc e q̃re obscu
rat̃ in iratis qȝ ira accedit
sangue circa cor ꝛ eleuat va
pores ad caput Cu vō ipq
spus ille fuidq sit ipq q
get spus a vaporibq calid
remoueri ex situ pprio i q
busd infirmitatibq ꝛ iris
ꝛ tunc talibq apparet vnu duo
Spus vō accipiens forma i
vno situ stat aliq̃ȝ remouet
eam ꝛ plane i pma ab ea
accipit eand i alio situ Et
sic vnu i duplici accepti ap
paret duo Et h eade ca e
quare vnu appareȝ duo qn
digitq suppō ꝛ eleuã oclus
sic deprimit ad locu altiore
vl declinet Et io quto magis

pont' co sped gen inf'ius ut
alius fatomagis apparet di
stantia int' ea duplici situ
accepta Et huius ple e vide
i ple parinete sup aquā flu
ente q vi' esse maior quti
tate s. duplu ul tplu sm
motu aque Est et tersu
corpus z politu in atie ut ad
ipm fit reflexio luis extiti
Sub quo fit immutatio a colo
buis z abstratio coloris Sz d'
hoc plenius dic' infra i q.
d' coloibus Ad pmu c' di'
q q aialia sūt q debile hz
visu z no bn coadunatū Et
illa claritate diei vincitur
z ppt hc in die qescut z de
nocte movet' cu lux lune
z stellarum e i aere z debilior
e lux solis Et si essent oio
tenebre sicut in tecto sub do
mibus dico q tuc n'l vident
Et si tuc venat' odoratu ve
nat' z no visu Ad aliud
dcm q noctiluca et oclī qu
da aialiu z capita piscium
z corpa putrefacta sunt i tenebris
no tn q ipa illumet mediū
qd' pz ex hc q si mediū esset
illūatū tuc no lucent illa
alit' cum lucerent die ac nocte
qd' no videmus Vñ lux i te
buis e a ptibus igneis q sūt
in extiori pte z no pgredit'
ab inf'ioi ocli ad exteriorē radi
oru p quos illumet' mediū
z abiectum visibile Alit' cum
cōiunctus aer colorata oia
illūarent' sic a candela qd'

non videmus Pxima em q sūt
iuxta noctilucā no vident' ut
nasus lupi z maxilla Ad
aliud dcm q no tenemus
sntiā aspectivorum ponetium
radios esse corpa egredientia
ab oclis s. dicimus radios ee
immutatios s. tras lineas i
dyaphano z quia oclus est
politu z tersu e reflecti' s'
ipm lux qd' e actus visibilis
rei sic sup speculum lux fit
ad pares anglos cu incidea
eiusdem ro sic radius a pmo
illūante dirigut' s. figurā
piramidale cuius punctus est
i cor' xiecte radius Et dilata
plus z plus s. q radius rece
dit ab illo Silr in corpe r'
flecti' lux z radios collig'
radius i punctu piramidis
Et amplius plus z plus sm
q radius distat magis a corpe
reflectente lux z radios Et
cu tale corpus sit oclus p hūc
modu fit reflectio lucis ab ipo
z no sic q radius procedant ex
ipo sic eo p'o illūante Et
ut e d' pspectiva sume aspectorum
determinare de na radiorum s. po
tius poit ipm i passioibus
geometric q sūt circa ptem
Et huius rōnalis aut hz qre
cu sit corpus ul q'tas alia a
corpe. De hoc tn plenius he
bit' inf Ad aliud dcm
q timor ille d' quo lo' phus
e i spu visibili intioi qui se
coniugit spectatoribus i claritate z obscuritate

visibilis Etiam exigit proportio-
nem distantia quiescente sibi Et si
fiunt oe ab in radio ille eit
in radio reflexo ad oculum et non
emisso ab illo **Ad aliud**
dicitur Cum oculus splendidus sit ter-
sus et politus reflectens lucem et non
sit perfectus lucis per se **Ad aliud**
Cum si dicat salvando Themistius
non debet intelligi de radiis extrin-
secus reflexis et non ab intrinseco proce-
dentibus sed tamen hoc non est intentio
sua **Ad aliud** dicendum quod Cal-
cidius sequitur Platonem cum ita di-
cendo de specie ignis et lucis
Ad aliud Cum auctores Augusti-
nus loquuntur de radiis exterioribus
Ad aliud dicendum Cum obicitur de
operationibus inductis a Gregorio patet
solutio illorum per praedicta **Ad id**
quod obicitur de sensu et sensibili dicendum
quod primum philosophi si dicebant igne
dominari in oculo sicut dicebat se-
cundum ab Aristotele Si autem dice-
bat visum esse actum non perfici sine
luce et lucem appellavit ignem
tunc verum dicebat **Ad aliud**
dicendum quod lux illa quae apparet in te-
nebris vel clausis oculis in refle-
ctione vel percussione oculorum
est claritas spiritus visibilis qui di-
spargitur in se ipsum in tali refrac-
tione vel repercussione Et ideo etiam
in oculo apparet quando immutatur humor
cristallinus oculi similiter est sicut in
aere et profundo sicut inferius dicetur
Ratio enim ad ipsum fluunt universi
sensibiles Et eadem ratione universi
sensibiles et tendunt ad ipsum commu-
nem et fantasia **Sequitur**

**Consequenter quaere-
ndum est de visu**
ex parte obiecti et medii Sed quia lux est
actus visibilis ideo etiam non
est quaerendum de luce Circa hunc
ergo articulum quaeruntur quinque Quorum
primum est de luce secundum de noctilu-
cis quae sunt obiecta lucis in tenebris
tertium de coloribus quae sunt obiectum
visus de luce quartum de natura medii
per quod est visio Quintum de qualitate
sub qua visibiles sunt de medio **Circa**
primum ergo quaeritur utrum lux quod
descendit a corporibus luminosis sit
substantia vel accidens Et obicitur sic
omnis forma per se alterans est
passio vel passibilis qualitas Lux
est forma per se alterans ergo est
passibilis qualitas Omnis autem
passio vel passibilis qualitas est accidens
Cum autem omne per se alterans
est passio vel passibilis qualitas habetur in
secundo physicorum ubi dicitur sic quod al-
terantur alterantur a passibilibus et
horum solum alteratio est Tertia
autem appellat passiones et passi-
biles qualitates Cum autem lux al-
terat habetur prope in libro de sensu
et sensato ubi dicitur quod illuminatio
est alteratio **Item** omne quod con-
tingit subito manere in esse
et non esse est accidens Lux contingit
eidem subito manere in esse subiecto
et non esse ergo est accidens **Item**
dicit philosophus in primo de generatione alterationem
esse quae est subito manere in esse trans-
mutationem in eius passionibus Sed cum
aer illuminatur praesente luce et ab-
sente manet idem ergo hoc transmutatur

mutaco e passio z oits pa-
est actus go luy e pr° zc dati
Item omē qd i sbo recipit
magis z minus e actus Lu
x sbo recipit magis z minus
go e actus Pbaco pmchez
ex hc q fora subalis no e
apit intesioy z rmissione
Cz aut luy recipit itesioz
z rmissionē pz ex hc q aer
quiqz e luosior quz ming
luosus Item oīs fora situ
lit extensa i eo i q° e ita
q i maioi pte maior z i ba
mior forma actulis z certa
e Luy e tlis fora go e act
corpis Veritas pe pz ex hoc
Cz fora subalis e simx no
diuisibilis dispon subiti Ite
dt Auicē i le d' suba orbis q
nulla forma diuidr n que
sn naz aducit qpoto post
quitez Et io eta fore suba
les sunt indiuisiles qz fm
naz adueniut me au quite
Sz pz q luy e diuisibilis
forma diuisioy subti go ad
ucit p9 quitez qto nl'at
adueit qto post quite nisi
actus go luy e actus Cz
aut nl aduciat qto p9 qui
titate n actus pz p hc q
forma subalis ut suba no
fiuidr i ma n meute aci
dete sn potius ecō Item
omē qd sn vnu actu ihet
i corrupti z i morsi e act
Luy e tle go e actus Pba
pme Corruple z i corruple

no qut sm sbāte forem qz
quoy vna e for subalis cōz
vnu e esse qd no e i corrupti
z in morsi Item no h3
sn naz sn q het nono mēe
sn q corrupti luy z aer vnd no
e eade ma go sn qut rlinqr
q qntria illa eit i fora act
Pbaco 2e e qz luy vedr in
igne z celo sn actu illumi
di z faudi colors i actu vi
sibles Item sn esset suba tu
act fora ul ma ul qtu Et
qstat q no e sola forā nec
ma sola qz neutr coy pr
messe inveniur go rlinqr
q sit suba qta Constat aut q
luy no lucet nisi inficeret
aliquo obscuro nec illumaret
z illumitu d go illa suba
destruitr ut videtr Sz desti
oz q heat cotrariu qz nl de
struitr n p qm ages Luy
aut no h3 qm ages go n
destruitr Cz aut luy no
heat contrariu pz p hc q qoy
vtruqz h3 naz z entitate ita
Tenebre aut q essent luy
qa si ipis heret qm no e
nisi puaco ut dicut Sa
z phi Sz vo dicatr q videtr
aut go videtr postqm iam
interveit opacu d' qu est
vicinu Sz pmo° tur oz q
p mediu opacu videretr Et
sic videmus ipm tuse ad
ptes opaci qd e flm Sz vo
zoo tur ex vicinitate opaci
recederet luy. hc aut e flm
qz videmus nucte luy qumgi

Umbre go pz q no e suba
gta Item si essz sba gpo
aut essz spualis ita q esset
spus aut corlis su corpus
Si pmo d' atti spus p core
sit attint cu phi sic hetr i
li gstabuli Cz spus e qdda
corpus subtile z i huano cor
orit ex toto core z fert i ve
nis pulsatilis ad vivificand
corpg z opat vita z anhe
litu z pulsu Et orit ex ce
bro z i nervis fert z opa
motu z sensu Aut atcipit
spus mo theo° p eo qd' e
aia vl eiusde ne cu ipa Si
pmo° atcipiat spus tuc nulla
distictio eit int dicetes sbaz
spuale z corle Ptea eit
ing'us q illa suba aut e p
via cu line qd' hz aut no
pvia sz luosa sicut e sba
solis z ignis Si p'oo Con
ome pvu denpatu ing e
pviu sba linz e pvia go de
sata ming eit pvia pbato
pme e in gdensatoe aeris
z aq q st elemta pvia Et
pz q densu ming e pviuy
Sile pz i ptibg cstalli q st
tenues z si gponat mlte di
mict z tm tolle in toto
dem suat qdo pbata ome
ming pviu ming visle
dicit ad visu Et luy de
satu e ming pviu q no de
satu go ming visle gdit
ad visu qd' pz ee fm qqzto
magis e luosu tato meliq
vi alud i ipo luce Item

Nim corpg nat mo ad dusa lo
Luy mot ad dusa loca Ad'
pz q i mutat susu z deorsu
z ad latra ciucuqz go luy
no e corpg Si vo' dicat q e
suba spualis hc mo qo theo
logiisimiut spus qui e pkis
sube cu aia Con hl qz
no e opio alq phi aut essz
sit suba cu aia vegeli aut
ssli aut roli Et qdruz dica
oz q esset pfectio aliq cor
pis organici Cima ea q eqde
ne z eiusde sbe st eiusd ozis
i na ccut Vn ad una suba
spualis ordinet ut corpg z
pfectio z alia silr ordina
Ite nulla suba spualis hc
mo supta e mesura dime
sois qnit Lume aut hz di
mesoem qnt Ad' pz q in
tcubito acre e bicubitud tri
cubitud z d bicubito e bicu
go luy no e tlis suba spu
alis Item ois suba spu
alis hz organa disticta dive
tas hz dives Luy hc mo
distictas no hz viees go luy
no e suba spualis Si forte
dicet q luy essz intentia
hc e stultius qz con qd' dispu
Ptea dr spcat d li d' dif
finitoibg q orbis z luy cau
tr in umbra aie vegelis
Qu vegelis e umbra ssly
z sslis e umb roal z ro
nalis e umbra intelie Sz
ee alud i umb aliq nl
alud e sz ipm qz luy i ape
mee z v'tute n' desint sum

supius ope et virtute sic per se
singula intellectiva cum est
cum inquisitione et ideo in inquisitio-
ne incipit ut dicitur ideo non est cum
apprehensione complexi et ideo ibi incipit
sensus Sensus autem non est sine
apprehensione et ideo non est operatio ac
Et sic apprehensione incipit ve(ritas)
ergo si orbis et lux sunt post istum
non habebunt aliquam operationem propriam
ergo non erit spiritus hoc modo dicto
spiritu. Si autem dicatur quod lux non
est spiritus secundum esse sed secundum operatio(n)es su-
as Contra operatio spiritus non est nisi
vita Et secundum alimento uti et au-
geri et generare et similia quorum nullum
habet lux ergo lux non est spiritus
quo ad opus suum Si vero dicatur
quod est spiritus vitalis qui est in corde
qui tamen est corpus Et dicit ysa-
ac quod spiritus movetur in corde sicut
luna in mundo et ideo lux est vi-
vificum Contra spiritus qui est in corde
est instrumentum et medium per quod anima
diffundit vitam in corpore et vita
non est actus ab ipso nisi sicut ab
instrumento Et ex hoc non sequitur quod si
lux hoc modo movetur in mundo quod sit
spiritus Item ille spiritus vitalis
est corpus Et potius istius opi-
nionis est quod lux non sit corpus
Si autem dicatur quod lux non sit
corpus spirituale Contra obicit
philosophus in libro de visu quia secundum hoc
duo corpora erunt in eodem loco quia
lux est in aere et non videmus
aerem recedere de loco suo propter ad-
ventum lucis Item omnibus rationibus
quae adducte sunt contra illos qui di-

cunt lucem esse substantiam corporalem et
spiritualem sunt etiam contra istam opi-
nionem Si propter hoc dicatur quod lux est
forma substantialis et non substantia completa
Contra nulla forma substantialis est immu-
tativa per actum alterius corporis lux
immutat aliud corpus quod id cum
inest ergo non est forma substantialis
Probatio prime habetur in libro de sensu
et sensato ubi dicit philosophus quod ei
secundum quod ignis et terra nata sunt facere vel
pati vel aliud quodcumque habent secundum
secundum quod contrarietas in unoquoque est
Probatio secunde accipitur a commento quia lu-
men immutat aerem Item omnis
forma substantialis est perfectio eius
in quo est secundum esse ergo si lux
est forma substantialis erit perfectio
aeris in quo est secundum esse aeris
quod patet esse falsum Item nulla
forma substantialis advenit materie
secundum naturam et tempus post receptionem
accidentis Lux advenit aeri post
accidentia aeris ergo non est forma substantia-
lis Item nulla forma substantialis secundum
esse suum inveniretur in contraria sua
materia quia est corpus naturale luminosum
ergo lux non est forma substantialis
Item aristoteles in libro de visu dicit
in tractatu est quod lux non corpus sed
actus aeris Ex hoc habetur quod
lux non est corpus neque forma substantia-
lis neque substantia spiritualis sed
actus Item ibidem color secundum quod
alteratur aer ab igne lux di-
differt quia flamma a luce Nam
flamma est fumus accensus ideo quia
flamma est corpus cum sit fumus
Lux vero non est corpus sed est passio
et passio est actus ergo lux est actus

Item auctor in 2o de anima dicit
lux est affectio corporis habentis
lucem cum appositum fuit alii af-
fectus at est impressio actiuus ergo
lux est actus Item auicenna
lux est qualitas que est perfectio trans-
lucentis secundum quod est translucens Sed
qualitas est actus ergo lux est
actus Item auctor in ibidem
Lumen est qualitas quam imitu-
at corpus non translucens a luci-
do / et translucens efficitur per eam
translucens in effectu ergo lux
cum sit qualitas imitiua et omnis
qualitas imitiua et sit actus
qualitas erit actus Sed contra
si lux sit actus non erit nisi
in primo quali Et cum sit visibilis
per se et alterans visum non erit
nisi de illa specie que est passio
vel passibilis qualitas ergo erit aliqua
de primis vel posterioribus Constat
quod non de primis quia illa sunt calidum
frigidum humidum siccum ergo erit de pos-
terioribus Sed omnes posteriores causantur
a primis ergo lux causabitur ab
humido et frigido calido et
sicco Vel a quibusdam corporibus quod
patet esse falsum quia inuenitur in quibus-
dam corporibus que non causantur qua-
litatibus primis Item omnis passio
vel passibilis qualitas habet contrarium in
specie contrarius non in genere Et vi-
tas huius patet per inductionem
lux non habet contrarium in specie ergo non est
passio vel passibilis qualitas Probatio
Res est quia vel alterans subito habet
contrarium Contrarium enim in subiecto re-
sistit alteratori ne fiat subito
Item si haberet contrarium corrumperetur

per presentiam illius in subiecto Lux autem
non per corrumpitur sed per absen-
tiam illuminantis Item nullus
actus est extra perfectiua alterius
actiui et actus impigmente ergo
agit actualiter Sed lux est extra
perfectiua coloris que mediate
agit actualiter in visu ergo lux
non est actus Item videtur quod lux
sit corpus descendit enim a sole
et aduenit corpori igitur Venire
aut et descendere corporis est ergo
videtur quod lux sit corpus Item
quecumque mouentur localiter est corpus
Lumen mouetur localiter quia sursum et
deorsum ergo lux est corpus Item
quecumque attingit aliud et reflec-
titur ab illo est corpus Lux atti-
git radiosum corpus et reflecti-
tur ab illo igitur est corpus Propter ar-
gumenta quidam philosophi istorum temporis dixerunt
lucem non aliud esse quam coloris re-
splendentiam siue manifestationem
veteres autem rationibus dicunt non enim
in libro de sensu et sensato Cum in medio
in aere quod est lux est hic vero
tenebre Ita et in corporibus fit al-
bum et nigrum ergo videtur quod presentia
lucis in corpore terminato non aliud
est quam albedo et absentia eius
non aliud quam nigredo Item
in quibusdam corporibus non fit ap-
parens in nubibus videmus quod presentia
lucis est albedo absentia vero eius
nigredo Item tenebra agit sed
natura agit sed aliquid in actu
et essentiale Veritas huius patet per
diffinitionem nature in 2o phisicorum ubi
dicitur natura est principium motus in quo est primum

Color autem secundum naturam agit in visum
ergo color agit secundum intrinsecum et essentia-
le. Tertia patet per diffinitionem coloris
in 2o de anima ubi dicitur quod Color est
inmutativum visus secundum actum lucidi
et hoc est ipsius natura. Quinta patet per di-
ffinitionem coloris quae datur libro de sensu et sensato
ubi dicitur quod color est extremitas per-
spicui in corpore terminato. Item
quandocumque sunt proprie qualitates illa sunt unius
speciei. Veritas patet in 1o physicorum
ubi dicitur quod si aliqua non comparantur in
aliquo illa non erunt in illo. Lux
autem color comparantur per magis
et minus ergo videtur quod sunt unica.
Probatio minoris est quia propter quod unum-
quodque tale et illud magis. ergo color
et lumen recipiunt magis et minus
in visibilitate. Et ita unica sunt
in natura illius in quo sunt visibilitates
per consequens eiusdem nature. Sed contra
si lumen sit resplendens sine appa-
rentia coloris hoc potest intelligi
duobus modis scilicet quod lucis esse
et coloris sit idem secundum unum actum
Vel quod esse colorem sit unum
et lumen non aliud addat nisi compa-
rationem illius ad visum. Et si pri-
mo dicatur hoc utrumque duobus modis
potest esse scilicet quod lumen habeat idem
esse cum quolibet colore vel quod habe-
at idem esse cum albedine tantum sicut
quod dicit Empedocles quod sol
est alba res et calida. Si primo modo
scilicet quod lumen habeat idem esse cum qui-
libet colore sequitur quod aliquid
quod est lumen contrarium sit contrario alteri
quod est lumen quia albedo est contraria ni-
gredini. hoc enim est impossibile

Idem enim non est contrarium sibi. Item
quecumque sunt diversa specie omnia
illa diversa sunt in specie. Veritas
huius patet in 5o topicorum ubi dicitur p-
quod contradicitur est quod si huic aliud
alterum est contrarium illi autem similiter
intellige quia tunc illa non erunt
eiusdem nature. Sed lumini non est contrarium
Tenebra enim est privatio et non
contrarium. Color autem in specie aliquid est
contrarium ergo lumen non est color. Item
intellectio quod nigrum est visibile secundum
actum non potest esse nigredo quod
patet ergo hoc quia si detur oppositum
nigredo semper esset visibilis secundum actum
Cum ergo eadem ratio sit de omni colore
ergo intellectio quod albedo est visibilis
secundum actum et ceterorum colorum erunt praeter
esse ipsorum. Item si dicatur quod
esse lucis est esse generis in colore
et non speciei. Contra esse generis in specie
non distinctum est a specifica. Ca-
sus dicit Avicenna Color qui est in ipsa
albedine est albedo Et color qui est
in nigredine est nigredo Et ita lux
secundum suum esse esset in contrariis et esset
causa contrariorum quod est impossibile quia
non sunt cause contrariorum ut dicitur quarto
metheororum. Item si dicatur quod tota
essentia coloris sit lux, contra quia
essentialiter sunt in se luce visum
inmutat in tenebris. Ideo ponere
decet colorem videri quia in luce
quod non contingit. Item videmus
quod oculo posito in tenebra et colore
in luce actu coloratum videri secundum
actum Et hoc contingit ut dicit
philosophus secundum Alphorabium et Avicennam
quia ad visionem non exigitur nisi ut color

sit in actu etiam si medium non
sit illuminatum Ciuid aut aliqui
dicunt sequentes plonem quod lux
contingit per aliud lumen quod est
quietum nec oculi quod penetrat
medium usque ad colorem colore
existente in actu Si ergo lumen
est tota essentia coloris multo for
tius deberet color videri perfectius
in tenebris ab oculo existente in luce
quam econverso quia id quod luminis per se
sue essentie ut oculus non impe
diretur a tenebris multo minus impe
diretur illud quod lumen habet secundum
tota sua essentia Item
unumquodque est magis actu ex pri
ncipiis sue nature quam ex parte ali
cuius ergo si lumen est de essentia co
loris magis agit per se ipsum
et per formam lucis quam per actum alterius
corporis ergo non debet dicere philosophus
quod color est motivum visus secundum actum
lucidi sed secundum actum proprium Lucidum
enim est dyaphanum actu illu
minatum Cuius actus non est actus
coloris Si forte dicatur quod lux
est essentia albedinis tamen et secundum
magis et minus generantur colores lu
minis alii colores Contra magis
et minus non diversificant speciem
ergo si hec colores essent in una
specie coloris quod patet esse falsum Item
contraria sunt que maxime a se invicem
distant sub eodem genere Privati
ones autem communiter non maxime
distant ergo cum nigredo maxime
distat ab albedine non probabit
de essentia ipsius ergo non generabitur
a luce nigredo sed a privatione lucis

Sed quicquid generatur a privatione est pri
vatio cum privatio non sit species dicen
dum magis generatio ab ipsa cum ipsa
non sit ergo nigredo est privatio Et
ex hoc sequitur quod nigredo non est species
coloris quod est contra philosophum de sensu et sen
sato Si forte dicatur quod albedo
et nigredo sunt contraria et tamen generantur
a luce generatione equivoca non uni
voca Et dicitur generatio equivoca quam gene
rans in generato non imprimit suam
speciem Sicut sol est equivoca cau
sa generationis vel generatorum in finis
homo autem generat hominem sicut causa
univoca Si inquam sic dicatur
quod lux est essentialis causa colorum
hoc erit contra premissa quorum generatio equivoca
est quam generans
non dat essentiam suam generato
ipsi autem dicunt quod lux est essentia
est essentia coloris Item licet
generans equivoce unum existens in spe
cie generat multa sicut sol diversa in spe
cie renascentia non tamen eodem se
cundum quod dicit philosophus Non est
esse duplicem allationem propter
diversitatem que invenitur in genera
bilibus et corruptibilibus ergo si
per lucem generantur diversi colores
equivoce oportet quod ipsum diversimode
se habet Et iste diversus modus
non invenitur de luce solo Pro
bant tamen opinionem videtur quam auctoritas
facit philosophorum Dicitur in celo quedam
de coloribus dico lucem esse ypo
stasim coloris Sed ipostasis
est substantia ergo lux est substantia colo
rum Item Alphorabius
colores fiunt ex admixtione

igneis cum corporibus et lux non est causa in inductione colorum tamen ad visum sed in esse eius Item experimentum videmus ad hoc facere quod in eclipsi solis quando sol in magna parte videtur alba statim apparet pallida et hoc non contingit nisi ex subtractione lucis Et ita cum lux subtracta diminuat colorem et posita augmentat videtur quod lux sit causa essentialis coloris Item aliud experimentum est in vitro et vino quod si parum de vino rubeo infundatur in vitro puro sol penetrans vinum in fundo vitri generabit alborem qui est color similior luci inter omnes colores Sed si multum infundatur non erit in fundo albedo quia lux tunc non potest penetrare ut in fundo multiplicetur Item ratione cum contingit cum lux non sit qualitas frigidi sed quem non ad multitudinem lucis sequitur multitudo coloris Sed non ut quidam dicunt quod radius lucis faciat colorem corporis illius in quo est lumen tunc deberet maior color esse in corpore propinquiori illi corpori a quo lumen fluit calorem quam in remotiori Et etiam maior calor deberet esse in medio aeris quam supra terram Item etiam sequitur contra eos qui dicunt quod radius superiorum corporum per ignem accipit calorem aliquem Et aut non sit maior in medio aeris quam iuxta terram experientia docet philosophus in metheororum et per experimentum sentitur Vapores

cum elevati ex subductione lucis ab inferioribus congelantur in grandines et nives nubes in restitutione (?) aeris Secundo patet hoc quod accidit in speculis concavis solari luci obiectis reflexi cum lux cum calore Ita etiam quod lux intensa sit in loco ad quem conveniunt multe reflexiones ex omnibus partibus Preterea lux solis a principio non potest esse calor quia sol non calidus ut frigidus est Iuxta hoc item queritur utrum lux ignis et lux superiorum corporum sit eiusdem rationis Et videtur quod sic quia utraque est actus diaphani Item utraque est coloris effectiva in actu Item utraque immutat subito Item de per se de aqua non sed quod aqua [illegible] sed quod aer luciduum sed quam natura est eadem huius et impetus superioris corporis Sed in diaphano est ut in aere et aqua et in perpetuo corpore et actus diaphani erit eiusdem rationis Et hoc est dicit Commentator ibidem per unam naturam est in omni perpetuo in quo convenit cum perpetuo celo Sed in combustibili est perfecta actu lucis ut in celo et in igne sive combustibili aut non ut in aere et aqua Contra non est eadem non sub corruptibili et incorruptibili eo quod illud unum sed rationem potest esse in corruptibili et incorruptibili ut in genere ut capit (?) non eadem species passio Cum ergo lux superiorum sit incorruptibilis et lumen ignis in corruptibili non erit eiusdem lux eiusdem rationis

Item invisibile et invisibile
non sunt eiusde rois sz supi
ora in suis actibus et formis
non sunt invisibilia igitur at in
sibilis e cu suis foris g° n
eiusde rois forme eor Ite
ignis e gnabilis suba et cor
ruptibilis et p eius gnia vl cor
rupit lux in ipo Sit at
no e d' luce solis et superior
corpm in compacon ad sbaz
in qua e Ultimo qrit
de dra lucis et luis et splen
dore radii et radiositatis et
luaris Solucio ce istis qt
omis ille opioes sunt q sunt sup
tacte cu suis roibus Quida
eni dicut q lux e corpus
et sunt mixta cor radiosa
pua descendentia in aerem
q illumant Quida at dicut
q lux e suba spualis aduc
nies ei qd illuiat sn cor
con aliq forme in diapha
no per aia aduet corri pt
hc q corrupat Quida vo di
cut q sit sba et fora et iq°
e Quida at alii dicut q n
sit manifestacio colorum Sut
aut alii rce dicetes q lux
sit actus dyaute vo phi
qui dt in 2o d' aia 2o ca lo
de visu Lume neqz ignis
e neqz oino corpus neqz d'
fluxu corporis eit eni aliqd
corpus Et sic a' ignis a' aliq
hmoi pntia in lucido neqz du
o corpa posse e in eod esse

Ut aut conriu esse tebe Est
at tenebr pnacio huius hitus
ex lucido Et plr dt Auerois
Ex hoc pz q lux e hitus dia
phani et q colores no acqrut
hitu ex luce hc etia vider
dicere omis naleis phi Et io
sine pudio gsentes dicimus q
lux e actus qd e in qbusda
hitus et disposicio Ad id vo
qd in oppositum obicit p roes ddm
e q expsse in textu hct q
lux e hitus Et pz q no sit
passio vl passibilis qualitas et
no oz q hitus heat conrium
Gnia eni no hz qm sz oppo
ci ignorantia ut pnacio Et
ad id qd con obicit ddm q
quicqd infert passiones sensui
e passio l' passibilis qualitas Lux
infert passionem sensui igo et
ddm q qdda e inferens pa
ssionem ut alterans solu Et
hc e passio vl passibilis
qualitas Qd aut no pfic e
alterans sz ut pfectio visus
et visibilis sz q e visibile et siu
q e actus ad visum actu
Et hc e hitus et disposicio hi
tus aut et dispo sunt qualites p
ficientes potencias ad actu sicut
visibile et lux pficit ad actum
Et visus etiaz luce sibi giu
to cu humore cristallino pficit
ad actu videdi Tn si velis
vificare vm phi tunc qdu
visibile e color et lux est n
visibile sz e hitus vl dispo

quo visio pficit sed actu vi
et ille actus qui est organo et me
dio et obiecto visus Aliquis enim
aliquid lux innatum Et lux est ac
tus dyaphani et ut dicit philosophus
et actus corporis per quem mouetur
visum hic sed hic argumentum co
lor vero per lucem quia lux est magis
obiectum visus quia non et eodem
color et lux se habent ad visum
Vnum se habet ut passio vel passi
bilitas Aliud ut habitus vel dis
positio Et est instantia quia grossi
sine forma alterius vocis velut la
te puerit ad intellectum mente
vocem Nec tamen vox est obiectum intellectus
Cum ergo sit dicendum de declaratione
omnibus obiectionibus Dicimus ali
quod lux prohibet esse passio ut
passibilem qualitatem et tunc distin
guendum est inter passiones corporum
passiuorum et actiuorum quia non
habent contrarietatem nec agunt nec pa
tiuntur sed tamen mouentur Cum non
corpus celeste se habet ad cor
pora inferiora sicut passio eius ad pas
siones corporum inferiorum Vnde sicut
corpus celeste et elementum non habet quam
litatem nec passio eius et passionibus ele
mentorum Et id dicitur sicut inter
de passionibus et qualitatibus quod sunt
proprie elementorum **Ad aliud** dicitur
quod lux non habet quam nec quod quod
passibilis qualitas superiorum cor
porum qui habeat contrarium sed ea
dem est Concedimus tamen quod
non proprie alterat Cum ad hoc quod
alteratio sit proprie tamen exigitur
sed quod forma alterius habeat ali
am essentiam a quantitate et materia Et
per hoc rarum et densum cum non
dicatur nisi quadam compositione
partium inter non proprie alterant Tertio
est quod forma alterans magis sit
sua contrarietas adueniat a substantia
corrumpendo substantiam Et sic mo
bilis et dispositio sunt virtutes et spe
cie habitus corporum ut sanitas in
homine Et lux sicut in tota habitus
accipiatur non alterat Cum Aristoteles
dicit perfectiones sed plures tamen attingit
scientias et virtutes Tertio
quod forma alterans corrumpit
aliam formam contrariam sibi in subiecto Et
sic non tamen non alterat hoc autem
quod subito movetur non est sufficiens
causa quod non habet quam in subiecto quod
immutat sed oportet tamen hoc quod virtus
inueniat dispositionem suam in subiecto quod
immutat Et sic est in dyaphano
in perspicuo corpore **Ad aliud**
dicitur quod hoc propositio non est vera quod nam
forma actualis est virtus alterius acci
dentis inter inter quo sit actu
Vnde omnis forma actus prohibeat actio
sed esse forme ut inter Illud
est actualis vel quia ex sonando
et actiue non fit unum ut ex po
et actu Cum dicit Aristoteles vocem
maiorem colorum et quod formam
infra prohibet **Ad id quod** ob
icitur quod sit corpus dicitur quod lux
non ascendit et descendit ut
mole per se ipsum sed ut immutans
subiectum superius et inferius sed partes
dyaphani **Ad aliud** dicitur quod lu
men non movetur localiter nec sit umbra
ut dicit Auicenna et forma quod est in speculo

no em ide lume e h' nuc z p9
ca ibi vl nuc z post tenebra
ttu ibi e in eode loco s; dest
it luy z succedit altm ad p
sentia z absentia illuiantis
corpis sic z vmbr ex obo
corpis opaci ad luy z figur
in speclo ex diuisa oppone a
spiciente Ad aliud dd
q no reflecti ide luy s; diu
sum ut dcm e Ad id q
obiciz q sit coloris splende
tia tm siue manifestacio No
tand q dux e esse coloris
s; nale z forale Dico at
nale qd h; mat' i q e na
tu corpo z no puid Et hc
esse nale h; color a qlib9
pmis actis z passis s; ca
lido hudo frido z sicco Esse at
forale coloris e esse coloris
qo e i po actia inmutadi vi
su s actio Et hc esse color
h; a luce Et hc e qd dt ph
q color e motiu visus sm
actu lucidi Et h; e rpns
na Cu a vo luy multit' i loco
reflectois z reprussiois plq
qm i loco vbi no reflectit
z v no rpcutit' io luy ex
istens i dyaphano s q hq
no e actq colois s; existes
i extmite ipi9 i loco gtty
ad corpq detmatu Et hc
p; ex hc q solid colora tu ex
istens propnq d luce ppo lt
alieno z aere medio tebso
exnte no v' Silr z oclo i

tenebs attidit vide Oclo
vo' exnte d luce i aere z co
lorato i tebs posito no ptigit
videi Et io phs dt q color
e ptmitas pspicui in cor
tmiato z no dt q sit actus
pspicui cuiqz diffo n' co
loris h e s ce formale ipi9
p qd e i po a gpleta actia
ad mouedu sensu Esse at
hc no h; a quo dz actu dya
phani s; ab actu q e d loco
gtracty ut dcm e Ad id
aut qd pmo obiciz dd q
dcm phi i li d sensu z se
mite ptr z no vlr s; i
qbusdam corpibq tm z no
in oimdbq Ex pntia em
lucis d qbusda corpibq no
tmiatis gnatz albedo sed dnu
be z ex priacon ipi9 nigdo
Et io hc mitez i corpibq
colorate tm z no d alys
qnoz color no e idm ex ppn
que z remoto Et p hc pz
ctia solo ad 2m Ad aliud
dd q color s q agit i visu
e i esse formali Et nale
e sibi luy quo agit i ipm
Est em sibi ppe s hc esse q
uitatu Si us at esse meale
no agit aliqd q sq luy
e cio ipm Ad aliud dd
q cu dz color e vis' lis ppe
luce siue ppe actu lucidi q
no fez q actq lucidi sit
mater' visibilis sed luy q no
eode mo se hut ad visum
lumen videlicz z color

Sz vnu e ut obm trans
visu altm aut in quo color
monet visu sic ut eius
actus terminatur ad obm visus
qd e color Et si eo modo se ha
bent ad visum adhuc no requir
q essent qparata in oibus sz
in esse formali coloris tm illo
sz esse formali quo accipit
potem qpletam activam ad mo
vendum visum Et quo ad hoc
tm ecca lumis est in ipso et
no sunt Ad auctes vltio
inductas & experimenta dicendum q
intelligitur de ee formali coloris
i qparatoe ad movendum visum
Ad hoc qd nunc hic arguitur
v. lumen habeat diffundere colo
rem Vr dicendum pte sup i qone
de qlibus stellaru dem e Lu
me em ppria forma e superiorum
corpum & no inferiorum cca &
ignis sz quosda phos no
lucet in sua specie Et co
caliditas pr ad lumen & lumis
multiplicacoes pt ad centrum pax
q no dispo motu quo mot
Et pte e i motu locali sz
tm movet locar Alie etiam
qtones tacte sunt p Gile i q
de qlibus stellaru Et simr
a pho i li de pbat & vita or
bis Ad hoc qd ultio
qritur v. eiusdem racois lumen
celi & lumen ignis te dicendum q n
e una ro ignis ut ppri sz v
ro proporcionis ad actum lux
em e actus diaphani & pspicuo

coloris sz actu Lux in solis ut
obm e in inferioribus manet sz
virtute tm & sz eccam no manet
i aliquo nisi ut dispo & no
habitus ut in coloribus & colores
q luce solis p ute sunt d actu
& recedete manet i mia tm
Sz lux ignis mans i spera
ignis qnisale e corporibus
& manet i eis ut habitus pe
pz i lignis q lucet in tenebris
Et p hoc pz solo omi obiceris
Si vero qrat si lux ignis ma
net i corporibus mixtis qre no
qsunt cora p quieta Sed e vi
de i oculo ubi lux ubi ignis
e cu humore cristallino & tn
no apparat humore cristallino
ut coscii vr ab ipso dicendum q
spa ignis dicitur duplr qparatur
Vna sz cu fone pfectum cel
sz proporcionem q e in corpe lume
& ab hac no lz q sit electum
Alia lz cu qlibus activis & pas
sivis & ab hac lz q sit electum
Et iste due qparatoes prima sz
natura & coim e au zag qd pz
ex hoc q n prima esset au zag
tue lume no apponetur cu
spa ignis n mere calido &
sicco & tue no esset qpoi le
cu alnis elementis n p easdem
qtes qd pz esse falm i ac &
aq Lux em ex pte sbi no q
zit n nat dyanni q e i tbus
elementis sz nat cu qlibus activis
& passivis Et co ignis i mi
xto pt alterari a qualibus activis
& passivis no i ide eadem sz accid

7 tu no extinebit lum qd sz nat e cu quatates illas Et qz hc no sz guete aliqui quatez spa lu p hc no corrupit eas ut corrupi ab eis Ad id qd ultius qrit dom q sz com ut dt Avicea lux e i na ppa ppa Lume aut i ecto in te Radius vo e exitus luis sm rectum lineam sz radiosu e cor luosid politu i se luis lui reflectes sup radios Splendor aut e reflectio luis pcedens a reflectione luis radior In hc em dt radius a lue q radius no pcedit ni imutando Lumen at e ad no rectu lue am imutat Sic em e vide i sole ingrediente p fenestras ut radij ad rectu lineam ingdiunt Lume vo sub fenestine paiete illuiat aere q no pt fieri recta linea ab illuminate Silr e d splendore 7 radiositate 7 reflectione Radiositas em inflectit radiu 7 splendor lui Lumiare at sz Damathemi e receptaculu luis ut corpus lue ut sol

Unde qritur

de noctilucis q sit obta vig i tenebis Sic cortica putrefacta 7 qda ossa pisciu 7 squame 7 q aialia Ault aut vi sit lu cor Et si dicat q ab igne Con Vi q no qz no pt ee ab igne mixto eo q igis in mixto no e actu sz pota tu Sz ignis i pota no pt lucere Alias em oia mixta lucent Si vo dicat q i talibus e ignis actu Con ignis i actu estuns e ei in qo e 7 tua nos no videmus **Ptea** vo pbe a pho i li de sensu 7 sensato cou plores dicentes igne dicari i oclo Videt hec locu Si em ignis e a lue tuc tua videntur debe cotigui i glacie 7 nive 7 aq pfusa Et ut sit dt pho sicco quiat frigidi humdi Si forte dica q hc e ex lue celi Cont hc e qd pus pbandu e d celo q no e corpus quale neqz quisile alius eis ad non sit eiusde re ad alius **Ptea** qrit quare q com de die videntur 7 in nocte In die at videntur alba loco lucis Ignis aut de die 7 nocte videt ut dt Ars i li. d aia **Ite** qrit quare quedam videtur in luce ignis i nocte Sic viridi in qo apparet q plitudo igniti carbonis pputrefissine pufflati sz cera put sacta q apparet alba 7 viride t' sub colore **Solo** dom ut situd e q ignis hz hc luis qz accipit a pmo cor qd e celu Et calidu 7 sicu sz q e eluu Et id qto q e subta igis eo lue por est na hz illa q e subta ignis cu calido 7 sicco ties tailg Quaro pima e q ... hz p

relatorum ad primum corpus quod est celum dicit in phisicis quod celum non recipit peregrinas impressiones sed elementa recipiunt impressiones celi. Et est primum inter elementa eo quod vicinius est celo quia attingit undique speram lune. Prima vero impressio celi super inferiora est impressio lucis. Secunda vero est quod lux coniuncta est semper calori et propter hoc invenitur eum inseparabiliter in celo et igne in spissatis partibus inseparabiliter autem in aere et aqua. Ex quo autem coniuncta est coniungitur eum conditionibus et potentiis quoniam id quod est separatum sed separatum secunda id quod lux non est commixta de se cuius est probatio quia non habet commixtionem quod non commiscetur. Et quod habet commixtionem ut patet in libro de generatione et corruptione dicimus quod ignis in mixtis amisso proprietatibus per contraria forte actu non de natura amittit proprietatem potentem sed natura et mixtum sed proprietates non de natura commiscetur sed postquam. Sed tamen non videtur quod carnes lucentes non est natura tamen celi. Nec est natura ignis aliter eum calidum omni sui parte luceret. Et sic igitur in tota parte sua sed omnes partes esse coagulatas et propinquas ad invicem. Et ideo necesse est in noctilucis partes coagulari et inspissari propinquis ignis ad hoc quod luceat. Et hoc contingit tribus modis scilicet in corruptis in quibus natura partes ignis evolat ad exterius. Item secundum humidum naturale ad superficiem et quia humidum aqueum naturale est lucis ut dicit philosophus propter hoc partes ignis multiplicate in parte exteriori

teneantur et firmantur ab humido per quod inspissantur ad lucendum. Et hoc tamen fit in quercu putrefacta sed etiam in aliis quibusdam. Unde Avicenna dicit quod vidit gallum mortuum lucere et omnes gallinas lucere. Et similiter videmus spinas quorundam piscium interiores lucere sicut fulgentes de nocte cum cooperate sunt. In illis enim spinis est humidum medullosum quod exterius ad superficiem firmat partes ignis. Et huius signum est quod terra putrefacta vehementer cooperta non fulget sed inveniuntur stipsa in partibus terrarum residentia et cinerum. Secundus modus est in non corruptis quibusdam naturaliter frigidis et non habentibus sanguinem in quibus partes igneae congregantur circa locum digestionis nutrimenti ad hoc quod compleri possit digestio et ideo circa tempus fulgere sicut est in vermiculis qui lucent de nocte. Tertius modus est in quibusdam piscibus in quibus propter contrarietatem caloris naturalis de loco frigido et humido natura congregat calorem et partes duarum terrestres calido digerente coagulatas. Et quia spissa et dura multo tempore calidum propter hoc multiplicantur partes ignis in illis. Et ideo in eis ut fulgere sicut capita quorundam piscium et squame. Ex hiis patet solutio ad omnes rationes inductas.

Ad id quod queritur quare videtur quod luceat in die propter ignis dicitur quod hoc est ideo quia lux ignis fortior est quam aliorum. Nichilominus tamen si exponatur radiis solis videbitur aliter

Cum signum est quod carbones
ignei immediate exponuntur
radiis solis statim videtur
coopta alba favilla Et ideo con-
tingit quod fortius lumen vincat
minus tegendo ipsum ut colorem
proprium in actibus Et ideo videtur tunc
sub colore et non sub lumine
Ad ultimum dicendum quod in pu-
trefactis partes igneae sunt defunctae
recedente humido extrinseco ad
superficiem et ideo sunt debiles in lu-
mine Et propter hoc lux apparet
tamen in mixta albedini scilicet
illius quod non sunt corrupta lumen
est in partibus igneis coloris na-
libus multiplicatum circa locum di-
ctionis et ideo magis est fortis
in illuminando Et sic in talibus
quolibet ut dicit Aristoteles in libro de
So. et vi. Repercussio est spiritus
ad subcontinentium sub dia-
fragma Et propter hoc illa lux
videtur quasi translata successive

Sexta quaeritur
de coloribus quae sunt obiecta
visus et lucis Et quaeritur pri-
mo quid sit color et quae genera-
tio coloris Et utrum color sit tan-
tum obiectum visus quod videt colorem
Ad primum proceditur sic dicit Aristoteles
in 2o de anima quod color est motivum
secundum actum lucidi Et hoc est impug-
natum Et in libro de sensu et sensato
dicit quod color natura est perspicui
extremitas in terminato corpore et ipso-
rum perspicuorum Avicenna autem in
6to de naturalibus dicit quod color est
qualitas quae perficitur ex luce

Obicitur ergo contra primam sic in
topicis dicitur quod si quis aliquid diffini-
at per potentiam et non dixit aliquid potentia
est mala est diffinitio Motivum
autem dicit potentiam movendi et non dicit
quid moveat ergo etc. Praeterea
movere secundum quod huiusmodi non est motivum
tunc ergo color sit mobilis a luce
ut patet per 3am diffinitionem quae est aliter
male diffinitur per motivum Item
in naturis sic est quod magis movens movet
secundum se motum Cum ergo hic tertio sit prius
quod essentia coloris sit mobilis a lu-
mine videtur debet diffiniri per mobile
et non per motivum Praeterea quaeritur
cuius sit motivum et videtur quod visus
Est enim sensibile sic hoc ad sensum ita
visibile ad visum Cum ergo sensibile
sit motivum sensus visibile erit mo-
tivum visus Item dicit quod dicendum
sive media est a fine secundum philosophum Cum
ergo visus moveat ut ad finem
medium autem non ut ad finem
secundum ut ad viam color erit magis
motivum visus quam medium Praeterea
propter quod unumquodque tale et illud magis
secundum medium movetur propter visum ergo visus
prius magis movetur Et ita iterum sequitur
quod color sit magis motivum visus
quam medium Contra 2am diffinitionem
obicitur sic Extremitas perspicui
aut intelligitur in perspicuo ut extremitas
Si intus tunc color erit in perspicu-
o ut in subiecto Extremitas enim
perspicui superficies est perspicui
quae superficies dicitur color Si vero
intelligatur extremitas extrinsecus
praeter videtur esse falsa quod dicit quod color
est perspicui extremitas Extremitas
enim quae est extra perspicuum non est

extremitas perspicui essentialis
Postea querit quid dicatur
perspicuum Etiam si dicatur quod perspicu
um est idem quod transparens Contra
nullum transparens sed quod transpa
rens est color vel habens colorem
ergo falsum est quod dicit quod color est
perspicui extremitas Dico autem
perspicuum sed quod est perspicuum ut
esse colorem vel habere colorem Quia
licet queque nubes colorate sint
sicut ostendit in primo metheororum
hec tamen non accidit eis sed inquantum
perspicua . sed secundum quod aliquando fiat
lumine veniens super ipsam Item
tamen perspicuum habeat principium medium
et extremum unum et eiusdem rationis
videtur quod eadem ratione color sit perspi
cui principium et medium quam est extremi
tas Postea queritur quid vocetur
corporis determinatum seu terminatum
Si enim ut quidam dicunt vocatur
determinatum ad rem colorata tunc
videtur omnibus modis colorem esse in
perspicuo sicut in vitro quod iam impro
batum est et etiam contra sensum est
Quia nos videmus colores
esse in pariete et lapide et huiusmodi
corporibus Postea queritur de hoc
quod dicitur actus lucidi Actus enim seu
perfectio lucidi lux est Et secundum
hoc color non videtur esse nisi in lu
mine Quod etiam dicit expresse Avice
[illegible] color est qualitas que perficitur a lu
ce Similiter autem color vel videtur
secundum admixtionem corporis lucidi cum
diaphano Et ideo non est necesse
ipsum diaphanum esse in actu ad hoc
ut color videatur sed tamen perfectio

coloris per actum lucidi est illumina
tio diaphani Si vero hoc non repu
tetur [illegible] Contra hoc obicitur per hoc
supra potestas in quantum de lumine ibi
enim perfecte ostensum est quod esse colo
ris non constituitur ex lumine tan
tum ex ea sed etiam ex actione
et passione primarum qualitatum Preterea
sicut dicitur vi in 2o de anima quod colorem
visibile secundum se et quod est motivum secundum actum
lucidi dicit autem quod cum dicit co
lorem esse visibilem per se non est in primo modo
dicendi per se sed in 2o . videtur secundum hoc
tamen est in ratione preterea Comparatio enim
visibilis ad colorem est qualitas Et ideo color
est per se causa visibilitatis Ex hoc ac
cipitur quod lux non confert colori
quod sit visibilis ut etiam esse sit al
tius videtur [illegible] quod colores sint
in tenebris Item Averroes
actus lucidi non facit colorem visibile
esse propter colorem sed propter
diaphanum quod non habet potentiam accipiendi
ipsum nisi sit actu luminosum
Et [illegible] videtur [illegible] quod color sit in
tenebris visibilis licet per accidens
impediatur Etiam Averroes dicit
Colores actu sunt in obscuro sed vi
dentur actu de lucido propter propositum
diaphani quod perficitur actu lucidi
non propter potentiam coloris et ex hoc
sequitur id quod prius Solutio
Sicut in diffinitu est Color habet dicere
esse sed male quod habet in corpore perspi
cuo quod non est purum sed fiat [illegible]
Et esse forte secundum quod ipse movet
hoc autem dicere esse [illegible] in esse
colori ex hoc quod ipse non terminat

altat sensu sed etiam corpora Al-
terat enim non subito corpora sensu
vero subito Cum ergo color per se
non sit qualitas activa vel passiva
alterabit non actu proprio sed actu
alterius agentis Et si agens
id quo color alterat corpora non
agit subito agens autem id
vel est calidum vel frigidum vel sic-
cum vel humidum quorum nullum
agit vel patitur subito Et ideo
eo alteratio coloris quo alterat
corpora non est subito Cum vero
dicat philosophus in 2o de celo et mundo
quod sed omnia ea sed que alterantur
inanimata alterantur et animata Sed non
guntur quod animata alterantur per sensus
sed quos non alterantur inanimata re-
linquitur quod alia activitate color
agit in visum ergo et alio agente
et hoc agens quod lumen est dicimus
ergo quod est quarte coloris sed relatio
ad primas qualitates quas habet ipsum
in corpore determinato Et hoc est esse
ipsius quod habet in materia Et color be-
ne est in tenebris Et non diffinitur
in aliqua dictarum diffinitionum
quia sit non inest parum in potentia vi-
sima et est quarte colore sed relatio
ad agens id quod dat ei esse
formale quo possit immutare
visum et medium visus Et co-
lor habet esse a lumine et non est in
tenebris et diffinitur in predictis dif-
finitionibus Cum n. dicat philosophus
in li de anima Visibile quidem est color
et quod nunc est dicere intelligit quod co-
lor est visibilis non si in moto

sed non formali hoc est per actu-
lucis que dat actum et perficit sibi
quod possit agere in visum Et secundum hoc
diffinit eum cum dicitur color est
motivum visus secundum actum lucidi Item
hoc est intentio actus non luci-
di lux est et habere necessario di-
ceret esse colores nam non aliquo
modo ei daret esse et spetiem
Ad primum vero dicendum quod visus
est quod motum dicitur potentiam activa
sed per hoc ipsum quod dicit secundum actum
lucidi determinatur eius passiva re
per actum enim lucidi non est mo-
tum a colore nisi medium transpa-
rens et visus Ad aliud
dicendum quod color non movet lumen
sed movetur ab igne ipso sed esse forte
sed nihil prohibet quin unum alterius possit
esse motivum licet non sit eiusdem
Ad aliud dicendum quod in naturis per
se mota non movent sed mota per
speciem quam acquirit a movente
possunt movere alterum Et sic est hic Co-
lor enim per se non movet sed
motus a lumine Ad aliud dicitur
cum enim quidem est quod color per
movet visum sed hoc non est sub-
stantiale quia potest esse color in
actu movendo solum medi-
um Et per hoc patet solutio ad duo
sequentia De 3a vero dicendum
dicendum quod potest intelligi quod extremitas per-
spicui et volumus perspicui ta-
gentis te colorata et in actu lu-
minis derivitur sue superficiei
Et per hoc ascendens esse forte co-
lori Et propter hoc quando dicitur quod color
est extremitas perspicui non intelligitur

de quocumque perspicuo sed de perspicu
o quod est secundum actum per lumen quod est
in ipso. Similiter intelligendum de quacumque parte
perspicui lucidi de illa parte que conti
stetur secundum superficiei terminis colora
te. Et hec est quod adiungitur per
spicui extremitatis in corpore determi
natis quod lumen perspicui conti
nuum debet esse color existenti in super
ficie corporis determinati. Color
enim est in superficie. Et ideo pita
gorici vocaverunt eum epipha
niam hoc est superapparere. Non
intelligendo diffinitionem de quod
esse corporis sed de illo esse secundum
quod color alterat sensum non secundum
quod alterat corpora. Hec autem quod
sequitur et ipsorum perspicuorum
non intelligitur de quibusdam perspi
cuis sicut enim probat alexander et
bene perspicuum quod est medium vi
sus non habet colorem. Et propter hoc
omnis coloris esse est susceptibile.
Sunt autem quedam perspicua aliquam
habentia condensacionem sicut sunt nubes
et aqua. Et ideo per mixtionem lucis
recipiunt colores diversos. Verbi gratia
propinquis ipsis rebus existentibus possunt a
cora et maris. Differt tamen color
istorum a colore determinatorum
corporum quia in istis non eodem
color apparet accedentibus prope et
remote. Distantibus enim a mari
videtur colorem album in superficie
maris. Et accedentibus prope magis
videt ipsum obscurum. Et huius
causa est quia longe terminatur eius
visus ad superficiem aque que cum est

plana diffunditur super ipsam
lumen et ideo apparet vehementer
albens. Cum autem sit prope non
sistit in superficie visus et quia multum
diffunditur lumen sed penetrat in profun
dum in quo minus est de lumine.
Et ideo apparet magis obscurum
sicut in aurora et in aurora et in nu
bibus est alia causa. Cum enim aer
distat longe tunc inter solem
et ipsum multum est de spissitudine nubium
et vaporum. Et ideo multum prohi
bet lumen penetrare propter quod debe
pictur. Et propter hoc apparet in eo
color rubeus vel albus secundum diver
sitatem vaporum. Cum autem est prope
tunc inter ipsum et solem parum est
de spissitudine vaporum. Et ideo parum
potest penetrare lumen solis. Et ideo
non color apparet sed tamen videtur
obscuritas nebule debilis.
Ad id quod contra obicitur dicendum
quod extremitas perspicui est ultima
pars perspicui que est permixta super
ficiei corporis colorati. Et hec est
coloris natura secundum modum illud qui
datus est non simpliciter. Ad aliud
dicendum quod sicut perspicuum dicitur in duplici
sunt transparens quod est secundum actum lu
cidi quod licet in se nullum habe
at colorem secundum quod est transparens nihil
omnius tamen per immixtionem sue
lucis dat esse alteratum sensus ipsi
corpori ut dictum est. Ad aliud
dicendum quod perspicuum duorum modorum est
consideratur scilicet secundum naturam diaphani sunt transpa
rentis et secundum actum lucis quod est
in eo. Et si primo modo consideratur tunc
est eiusdem rationis in perspicuo medio et in se

Si ergo tunc non est eiusdem coloris
propter duas causas quarum una est
quia lumen magis condensatur et intri
plicatur vel rubeat quam vel non
rubeat. Cum ergo in contactu cor
poris densati et solidi sit e
ubalco luminis patet quod perspicuum in
extremitate tangente corpus tale plus
habet de luce quam in medio ut in pluri
Alia ratio est quia color non est sta
le lumini quod est in medio ut in pluri
secundum tamen quod est in extremitate eius
expressum documentum est quare color
ponatur cum luce tamen secundum extremum per
spicui et primum et medium perspi
cui sit tenebrosum videbitur color
Si autem primum et medium perspi
cui sit illuminatum / extremitas
vero tamen sit tenebrosa non vide
bitur color **Ad aliud dicitur**
quod corpus terminatum dicitur corpus
densum et solidum Dividitur enim cor
pus terminatum quia corpus perviu. Ecce
dicitur corpus terminatum quia tunc non
suscipit lumen nisi in suis terminis ex
tremis. Pervium autem quod suscipit
lumen in suis terminis et in suo profun
do **Ad aliud dicendum** quod colo
res secundum quid sunt in tenebris et secundum
quid non sunt in eis ut ex prius
dictis **Ad aliud quod**
obicitur de Auroi pro de aia quod co
lores simul sunt in tenebris dicendum
quod isti errauerunt decepti per fal
laciam compositionis. Hic enim est dux
color secundum actum lucidi motiuum
Ex eo quod hic terminato secundum actum
lucidi in toto est determinato cuius quod
dico est motiuum et vera est et sic ex
planatur ab Auicenna et ab
aliis expositoribus. Et tunc concordat cum
verbo sequente quod dicit et hoc est
ipsius natura Et concordat cum addi
ffinitionem positam in libro de sensu
et sensato quod est quod color est
extremitas perspicui in corpore
terminato. Si autem diffinitio
dividatur in se et dividatur etiam
a verbo est quod precedit ut sit
sensus color est motiuum secundum se
et secundum actum lucidi existentis
secundum actum ut patet hic ipsum quod
dico secundum actum determinato sit hoc
quod dico lucidi gratia propter. Sed
intellectus tunc est falsus Et in hoc
sensu explanatur ab Auerroe
Ad autem obicit Auerrois quod
color est per se visibile ut dicit
Aristoteles quod per se visibile est ergo non
secundum actum lucidi / dicendum quod hoc
non sequitur. Cum enim dicat
Aristoteles quod color per se visibile
est intelligitur de colore secundum esse suum
quod habet ab illo actiuo quod agit
impressum. Hoc autem est lumen cuius
determinatio est quia si lumen separa
tum est ab eo huius visibilis quod est
color tunc erunt duo visibilia
quae non reducuntur ad unum genus
Et hoc dicit omnibus sensibus / quod Aristoteles /
est visibilis convenientis in uno genere
Si vero dicatur quod lumen non est
visibile. Hoc est contra sensum cum lu
men sit qualitas sic forte lu
centis ut Aristoteles patet quod nos
percipimus illa in tenebris Si
forte dicetur quod ob mutamen quod est

visibile secundum unum per alterum quia ergo
lux videtur per colorem quia color
per lumen. Sed primo modo tunc color
esset lux causa visibilitatis
et non lucis videbitur nisi advene-
rat sibi color quod fit lux eius in ac-
tu quod expresse falsum est et contra Philosophum.
Si vero secundo modo tunc habetur propositum scilicet
quod lux et color causa visibili-
tatis ut exponunt Alphoarabius et
Avicenna dicunt.

[S]ecundo quaeritur

utrum sit generativo coloris. Et
videtur quod nulla per se color non
per se ut habitum est. Alteratio habet ad
duplex agens scilicet ad primas
qualitates et ad lucem. Et si quod al-
terat contra videtur generari a primis
qualitatibus. Sed contra quicquid
est per se generans per essentiam suam
est generans. Sed ergo calidum et frigidum
vel humidum et siccum per se est ge-
nerativa albi et nigri tunc
album et nigrum essent calidum et fri-
gidum et siccum. Item ge-
neratio per se in simile specie vel
formae cum generante. Sed si al-
bum generatur a calido vel frigido per se
esset album simile in specie vel forma
calido vel frigido quod falsum est.
Item quicquid per se generatur
ab aliquo non generatur a contrario illius.
Sed ergo album per se generatur a ca-
lido nunquam generatur a frigido. Et si
per se a frigido nunquam generatur a
calido, quorum utrumque falsum quia
nos videmus quod album in nive
generatur a frigido et album in cal-
ce generatur a calido. Sed ergo di-
citur quod colores sufficienter generantur

a luce. Contra hic quicquid aliud
sufficit generat hic sufficienter et per se facit
eius essentiam. Et etiam quod lux di-
cit per se certitudinem albedinis et nigre-
dinis et duo contraria essent ab eodem.
Praeterea hic supra in quod de luce est
multipliciter improbatum. Sed forte
dicat aliquis quod albedo et nigredo sunt
qualitates activae et passivae simpliciter
et ideo generantur simpliciter in sua
specie. Sicut homo generat hominem et
calidum generat calidum. Contra hic est
quod qualitates activae contrariae una si
opponantur si moverent transmutant se
videmus in calido et frigido humi-
do et sicco. Hoc autem non videmus
in albo et nigro. Niger enim lapis
et albus citra quantumcunque una
si ponantur transmutabunt se sic
colores. Omnes qualitates activae ge-
nerant alias passivas qualitates ad
quas determinatur actio illarum
quantum dicatur ergo quod sunt qua-
litates passivae in quibus determinatur
actio albi et nigri. Praeterea quaeritur
de generatione mediorum colorum. Et
videtur dicere Philosophus de libro de sensu et
sensato quod generantur per mixturam
albi et nigri et per superpositionem
aliorum colorum. Sed hoc videtur falsum
aut enim colores miscentur secundum
se aut per accidens per mixtionem
in quo sunt. Sed si primum sequitur non sic
se est miscibile nisi quod secundum se est divi-
sibile in minima. Sed colores non sunt
[illegible] ergo non sunt miscibiles secundum
se. Veritas primae patet per Philosophum quod
scribitur in fine primi de generatione
et corruptione quod nihil miscetur nisi quod
divisibile est in minima [illegible]

propter hoc quod nulla qualitas per se est di
sibilis. Preterea in primo de generacione
expresse scribitur quod qualitates passiue
siue passiones sunt inuisibiles
Si propter hoc dicatur quod miscetur cum
coloribus per mixturam nature in compositione
Contra querit quid mouet ad mi
xturam illam cum colores ut puto
est non sint qualitates actiue uel pa[ssi]ue
Preterea videtur falsum quod dicit quod in
superacione colorum generantur
medii colores cum enim colores
superatant unus unius miscetur
alteri in materia eius secundum utrumque naturam
distincte et non constituunt tercium
Preterea Illi aliqui colores ad
se habent quod utrumque est in materia transpa
rente et utrumque in materia terminata ad
vnum in terminata et aliquis in transpa
rente Si primo modo tunc vterque trans
tendit visum et non terminabitur
eum secundum aliquem medium colorem
sicut patet in primo vitro et aere Si
secundo tunc superior operit inferiorem
ita quod non resultabit medius
sed tunc naturaliter superior color terminabit
visum Si 3o ad quod superi
or est in materia terminata et inferior in
transparente ad contrarium Si primo mo
do tunc iterum superior operiet inferiorem
ita quod non resultabit medius
Si 2o tunc visus penetrabit
superiorem et stabit in inferiori et ab
illo terminabitur Et utrumque ita
iterum non resultabit medius co
lor Et ita nichil videtur esse quod
dicit de superacione colorum
Preterea de hoc quod dicitur in libro de
sensu et sensato quod determinatur spe
cies specierum colorum sed quod sunt
vii in numero Videntur enim multo
plures esse colores quam vii scilicet spadi
ceus pallidus liuidus subatri
nus citrinus Et similiter subrube
us et rubeus Et similiter diuidi
multe sunt diuersitates Preterea
Color purpureus et sanguineus
et vinosus et glaucus et fla
uus et multe alie diuersitates
Preterea queritur de hoc quod dicitur quos
dam colores esse assimetros
aut simetros Aut enim aliter
dicitur mensura ad visum Sit ergo
color qui in lumine est simetrus et
quod mensuratur ad visum Et
solum ille qui est in tenebris erit as
simetrus Sed contrarium
tunc erit quod assimetrum magis
potest esse simetrum Et sic hic
color qui est in tenebris non pos
sit esse visibilis adueniente
lumine quod falsum est Si dicatur
quod attenditur commensuracio ad
delectacionem que est in visu contra
omnis medius color erit sime
ter et nullus assimeter quia de
lectacio semper est in medio et ni
mis in extremo corrumpere Pre
terea queritur de hoc quod dicitur quando
ex albo mutatur in nigrum tunc de
uenit primo ut sit subpallidum
et postea pallidum et deinceps
Videtur quod postea primo sit subru
beum et postea rubeum ut quod prius
sit viride et postea veniat
ad colorem medium et tandem
ad nigredinem propter hoc Cum n[on]

multa sunt media vel album
posse mutari in nigrum per quodlibet
illorum mediorum Et sic nullus ex
cit via Medium enim est sicut dicit
philosophus id quod prius venit ad id
quod mutatur in extremum Utrum
non videtur nisi una sola via
inceptam motu ab albo in nigrum
id quod mutatur primo est albo
quam nigro Et ita in eo obtinet
qualitates albi et restat
illa sola via que est ab albo
in subpallidum et deinde in palli
dum et postea [illegible] in ni
grum Similiter [illegible] etiam videtur quod
sunt infiniti colores medii tamen
in unoquoque sunt infinita
fieri [illegible] Et etiam
probatur [illegible] possumus [illegible] nos
signare motum albi in nigrum
[illegible] punctum intermedium et
cum [illegible] signo illo sit in motu
et [illegible] esse quodlibet illorum
signorum habebit novum colorem
medium Et cum illa signa sunt
infinita medii colores possunt
esse infiniti Quilibet etiam
tamen quod album possit mutari
in nigrum per artem et naturam quamvis
non quodlibet nigrum possit mutari
in album et alium colorem Tincto
res enim pannum habentem nigrum
colorem non possunt mutare in album
sed alium medium colorem So
lutio dicendum quod [illegible] genera
colorum scilicet in corpore terminato et
hec duobus modis scilicet per mixturam
et per superinationem Et in cor
pore perspicuo scilicet in nobilibus [illegible] va

pore Et hec duobus modis scilicet per mixturam
lucis Et quilibet horum modorum tamen
mixtio est [illegible] agnoscatur ge
neratio que est per mixturam in cor
pore terminato Sciendum quod duplex est
generatio scilicet per se Et per se calidum
generat calidum et frigidum generat
frigidum et generat aliud sicut lux
generat colorem et simplex motus hu
ius generat colorem per se sed per hoc quod
calidum dissolvit et facit
distare partem a parte que est actio cali
di Unde quod actio calidi sequitur ad
actionem eorum generantis ipsa per actionem
sive per aliud Dicendum est quod colores
generantur in corpore terminato per calidum
et frigidum per actionem suam per aliud
et non per se Et per hoc sit solo
ad tertiam primam Item notandum
est quod quatuor [illegible] sunt activa et passiva
admixtae Quae non sunt sicut activa
et passiva admixtae quod transmutant
se ita quod non est aliquid de una
magis et maius alterius sed tertium
intrat scilicet alterius Et sic activa
admixtae calidum et frigidum Sed in
calidum ponatur [illegible] frigidum [illegible]
trahit [illegible] calidi [illegible] fri
gidi et [illegible] quod aliquid de
partibus [illegible] calidi [illegible]
partes [illegible] frigidi [illegible] et quod
sicut activa admixtae quod [illegible] trans
mutant [illegible] ingrediuntur [illegible] se
sunt [illegible] quod sunt Et hec non trans
mutant [illegible] humidum et siccum
Et [illegible] sunt magis activa quam ca
lidum et frigidum Et dicitur passiva
[illegible] aliorum [illegible] dicitur activa et passiva

que transmutant se sed non primo acti
one contraria ut per admixtionem contra
ria sed quia alia plus agit et subm
ittitur sicut album et nigrum dul
ce et amarum et huiusmodi sed enim non
transmutantur sic adinvicem ut per
actionem calidi frigidi humidi et
sicci Et etiam miscentur parti
ones illorum et mixtiones
Et per hunc modum generantur
multos colores a calido et
frigido Est enim calidum addu
cens partes terrestres Et per con
sequens est generativum nigri partes
terrestres aduste per separationem ab
aereo et aqueo que fuerunt in
ipsis commiscentur in ipsis et obsc
urantur pori ita quod non potest eis
misceri lux Et tunc evolante
rum partes dyaphani aeris
et aque que sunt perceptibiles
Et per consequens remanet illud obscu
rum et nigrum quod combustum est
Est etiam calidum non dissolvens
propter raritatem substantiam materie
Et per consequens introductivum aeris
et tunc hoc sit dyaphanum et perceptib
le lucis sic generabitur albedo in
corpore cremato Est iterum calidum
concretivum humidi commixtivum et
per consequens disgregativum subtile et
rarefactivum et per consequens facit
albedinem in dissolutis et rare
factis et causatur albedo et
calido in calce est iterum calidum
coctivum humidi aerei et coagu
lativum grossi aquei cum subtili
terrestri sibi commixti et per consequens
causativum albedinis in eo quod plus

sunt dyaphanum quam multe partes
aeree erant in eo siccate
distracte partes terre et partes aeris
commixtas Et causatur albedo in
albumine ovi cocti Est iterum
calidum digerens et commiscens
[illegible] cum subtili aqueo conti
nuate Et hoc est causativum albe
dinis in ossibus que omnia sunt
fere alba Est iterum calidum fu
gans frigidum in profundum
et tunc frigidum inspissat et per consequens
prohibet receptionem lucis in sup
erficie et per consequens relinquitur nig
redo [illegible] ergo modo et mul
tis aliis generantur albedo
et nigredo a calido Est etiam
frigidum inducens humidum aq
ueum eo quod convenientiam habet cum
ipso quod utrumque est magis etc.
per consequens quia humidum est dyaphanum
et receptivum lucis causabit albe
dinem Est iterum frigidum coagulativum
et congelativum partium terrestrium
et per consequens districtivum claritatis
in superficie et causativum ni
gri Est iterum frigidum expel
lens calidum quod secum trahit
humidum ad superficiem et ibi co
locatur superficies et fit color
albus Est iterum frigidum fu
gans calidum in profundum quod
multiplicatum in profundo inflam
mat et incendit humidum et tan
dem postquam exhalavit humidum
exeunt partes terrestres et re
linquitur color niger sicut patet
in floribus quos occupat

Pruina in arbore Calidu u-
nale fugans intrinsecus spiritus flo-
res inflamat humidu et ppter hoc
flos cadens primo e rubeus stu-
tus nisi contingit remed. Deum
efficitur nig quu humidu euola-
uit quia tunc no relinquitur nisi terre-
stre combustu. Hiis ergo modis
et multis aliis generatur albu
et nigru in corpore determinato Et
plus hat generacionum no determinat
quia e p actum et no hz pri--co
mo ordinatu et stantia Et io
no e terminabilis terminato alia
p arte Iste ergo e unus modus
generandi extremos colores i corpore
determinato Et illud ee colore
quo transmutatur corpora determinata
et no sunt tm Et bn concedi-
mus quod no generantur a luce
sic obitu e Ad id quod q
ubi albu et nigru sunt p
se qualitates actiue et passiue prz
p dicto p iam dicta Ad id
aut quod querit de mixtura dd
quod ille e 2us modus generandi co-
lores in corpore determinato Et pz
extremi sunt simplices i mixti terre-
stro non generantur extremi s me-
dii Ad mixtionem aut bn c
cedimus quod oz misceri plures co-
lorum mae et bn concedimus
quod colores ad mixturam no mo-
uet s calidu et frigidu hu-
midu et siccu ut prius dictu
e fit aut mixtio duobus o
s s proporcionem delicta et s
proporcionem Et aut proporcio
fit aduc duobus modis s. p̄t̄
s s proporcionem delectaz ari-
smetice et s proporcionem musice
Et at proporcionem arismetice aduc 2bus
modis s p equidistantia sic
no est nisi unu mediu inter
duo extrema Ut hat n proporcio-
cio mediu scilicet hz ad utrumque
extremorum sic unu ad duo
quod pz quia mediu tm hz de
uno quo quantu de alio Sic
albu duplo plus hz de albo
quam mediu et hec uox me--u
equidistans Et aut e mixta
s delectaz quando proporcionem s
no equidistantia tunc no contingit
misceri n duobus modis s s
proporcionem extremi ad mediu eq
distans Et p hat mixtura ge-
neratur mediu quod vicinius
e extremo quam medio equidistanti
Quod sic pz aliud mediu maius
extremi in extremo accipit Et
accipit etiam naturam eiusdem extremi
i medio equidistanti quia i illo
e na extremi Nam aut aliud
extremi no accipit n una ac-
cepcionem s s quod e i medio eq
distante Et vicinior est uni
extremorum quam medio uel alteri ex-
tremo quia naturam unius extremorum
in ipso s hz ad naturam alterius
extremi sic duplu ad dimidium
et duo ad unu Secundus modus
proporcionis e s comparacionem medii
no equidistantis ad mediu eq
distans Et relinquitur unus co-
lor quod vicinior e medio equidistanti

qz ex'mo cu' pte p' i ista qui
xtion medium constitutum dupliti
acceptione accipit naz medium
accipit in naz medy a me
eq distanti z a me no eq di
stanti Et tu simplici acc
ptione accipit naz extremi sti
utroqz mo Extremi in no e
nisi in se z i me Cu igr
illud no accipiat naz extremi
in se s; in me tu no acci
pit extremum in i una acc
ptione Nat vo medy no so
lu e imete i me eq dista
ti s; i me no eq distati
Et io dur accipt naz z p
quz e vicinius medio in
istis aut proportionibus no ext
nisi septem colores qz no st
in tu qua proportionum s; ex
tremi ad extremum Et resultat
zb s; duo extremi z unus eq
distans Et extremi vis ad
medium eq distans Et resul
tat duo unus q e vicinior
extremo i una pte z alter
q est vicinior extremo in
alia pte Et isti duo cu p
habitis tbg faciunt quinqz
z medy eqdistantis ad me
diu no eqdistans Et re
sultat itum duo unus q vi
cinior e eqdistanti i una
pte z alt qui vicinior e eq
distanti in alia pte Si at
grat qr no comparatur no eqdis
tans ad no eqdistans z extremum

ad no eqdistans ut resultarent
alii duo colores Ddm qp ia
proportio no esset imeta Jam n
hitu e qp ineqdistans gnatur
ab eqdistanti z sua proportio
e imediata ad eqdistans
Et p ipm ad meqdistans
s; rom proportionum arismetice
Silr hitu e qp i eqdistans
no gnatur ab eq extremo n
ad meqdistans p comparatio
Et io etia comparatio extremi ad
meqdistans no e imeta
s; regula proportionum arisme
trice Et pp hc ex illis compa
rationibus no resultat ab color
sic loqndo vn isti colores esse
dur symetri hc e commensura
biles Et si no attendatur tlis
regula proportionum tuc gnabun
multi q ons erut assimetri
s; proportionis arismetice me
suram Si vo fiat mixtura
hm principia z reglas propor
tionis musice tuc fiet propor
tio in comparatione ad sensum
sic semitonium cu diape
te proportioz dulcedo kz i audi
tu Sic etiam multo albedis
i paro rubedinis faciunt de
lectacom in visu zc fiunt
multi colores z symetri delecta
biles indelectabiles vo assi
metri Et p hc pz solo ad
oia q quesita sunt usqz ad q
q e de supernatacon colorum

De supernatacione

Secundum est quod in supernatacione unius
corporis una ponitur alia et quod
quod scilicet una superioris sit pura
quia alia tegeret inferiorem sicut
obtum est Sed purum est duobus
modis scilicet absolute purum sine
colore sicut aer et non fit super
natacio quia sic resultaret medius
ex superiori et inferiori Et est pu
rum cum colore et medius resultat
ex superiori et inferiori Sicut patet
in ungue hominis quod subtus co
lore rubeo habet colorem firma
tum et ita est in utroque color
medius Etiam in picturis est
quando pictores aliquid faciunt appa
rere faciunt ymagines cum aqua stabit
Et per hoc patet solucio ad ea que
sunt obiecta de supernatacione
Superior enim si non simul est ap
parens sed secundum quid Sed per an
dicta patet quod aliter colores sunt alterius
et aliter quidam assimetri et quidam
simetri Ad id autem quod ob
icitur de Avicenna quod tribus unus
mutatur album in nigrum Dicendum quod
ipse loquitur de constitucione medio
rum colorum secundum motum naturale
et non secundum proporciones arismet
ticas et musicas Secundum hunc
enim modum sunt tot quot possunt
esse termini motus in alteracione ab
albo in nigrum Medium autem
est in quod prius venit id quod
mutatur quam veniat in extremum
Sed hoc potest esse tribus modis scilicet
secundum dominium albi et secundum domi
nium nigri vel secundum utrumque Et primo di
catur quod secundum dominium albi sit est pro
gressio prima que est mollis et
paulatim recedens ab albo et ista
est prima scilicet ab albo in suppal
lidum et pallidum et deinceps
Si autem secundum dominium nigri sit
erit vehementer intensa et cetera
nigredinis et valde debilis et cetera
nigredinis Et erit tercia via que
erit ab albo in viride et in
nigrum Si vero secundum utrumque sit
propter hoc quod recessus est ab albo
deficientes erunt termini albi et in
valescentes termini nigri Et propter
hoc album erit subtus clarum et
super nigrum obtinens nigrum
Et ex hoc resultat primo sub
rubeum et postea rubeum et de
inceps secundum defectum claritatis albe
dinis Ad aliud dicendum quod non
est plana progressio primo ut dictum
est sed alie contingunt ex forti
ficacione maiori vel minori termi
nigredinis super claritatem albedinis
Ad aliud dicendum quod infiniti sunt
colores medii hoc modo dicendi
scilicet potencia si non actu sit potencia
infinita sicut sit in uno sicut
non actu Ad aliud dicendum
quod nigra bis tinguntur nigra in
album ut in tinctura nigrum per
loca sicut ars non facit quia non in
omnibus potest ars imitari naturam quia ars
tinctoria facit nigrum ex colore

penetrate tn tincta et opila
te poros eius ita quod non pt
pcta alius color submittac
et nigrum pp hoc ab arte non
muta in aliu colore Sz alii
colores bn pmutat in nigr
quod non pt in ma aliud penetra
te et opilate poros tei tinc
te Ex hiis igr pz duo mo
quibus generant colores in con
tinuato p mixtioz ut supe
natato Et p hec pz solo
ad omnia alia qsita Sz
adhuc unus mod restat quo
generant colores in con non
tinuato sic e in nubes Ma
em vi mltx color s. dui
sam admixtioz luis supio
ru corpm ad mat nubibus
em vapor sit aqus disgre
gatus multus ita quod non posst
ipm tot penetre radius
que inflamatu rubeus fat Et
color purpureus q freqnt in supi
oribus apparet Si vo sit aq
us et disgregatus et subtilis
ita quod sup ipm plus vmeat
lux supueniens tunc eit qui co
lor auri fulgentis valde Si
aut sit vapor aureus qd e
s subtus magis spissus et s
magis rarus et disgregatus
distans p ptes et ptes tunc
lux desup mixtu faciet que
coloz velleris Si aut vapor
sit inspissatus ad palmam et
ex oto opponat soli ita quod lu
men solis subtus veit in ipm
ex pte contrarij tunc vapor ille
distabit p ptes tes Illud em
qd gne e quspd ad natu aque
et spissu eit subtus et lux solis
ad hoc deveniens fat colore
videm Sz id qd e sup in nu
be aquosid ca incipiens inspis
sari s minus adc inspissa
tu hoc aut lz calidu elevas
ipm et lux solis ad hoc deve
niens facit colorem rubeu
q s. quod magis ulmis e spissu
medium aut inf s e purus
sz ptes non multu distant
inf calidu elevas et frigid
dprimens et inspissans Et ide
to lux solis adh deveniens
facit coloz tendete ad albe
Et isti sunt colores apparetes
in iride Et ex hoc etia pz
co quare in iride supior co
lor sit e vinosus et infior sit
viridis et medius ceruleus
tendens ad albedine Si vo
sit vapor vehemt cpssus
p frigidu cstrigens tunc n
pt intmistei lux desup adve
niens et tunc apparebit color
niger Quare aut in sublimi
q apparent rotunda et qd
semicircularia et qda pendicla
ria altius e negotij declare

Extio querit

V. color tunc sit obm vi
sus quo videt coloz Vid quo
sam em situ e quod color
non e in actu visibilis n p lum
qd e in extremi te pspicui i
mixtu supficiei corpis co
lorati et cu colore vi lux

go no tm color Sz com h
vr esse q vnius actu mo n
h n tm vnu obiu Visio at
no e nisi vnus actus mo go
timat tm ad color vl ad
luc z no ad vtruqz simul Co
tra n hmoi q̄rit d forma
resultate in speclo q vt color
vt lux vr esse Et q̄rit pmo
v sit vl non z vr q non
qr dr i 6 pncipys q ymago
e no corpus corc movu Sz
forma q i speclo vr a cit
corpus aut no Si corp tunc
duo corpa erut in eod loco
qr speclm pp ipaz no occupt
maioz locu Ptea Cu oe
corpus heat pfundit oz q for
ma no videtr iacens sup spe
clm sz elevata sup supficiez
corpis i h quitez pfundi
tatis illius corpis Cd at fm
z ympgle illud forum ce corp
Si aut dicatr q no sit corp
qd videatr movu motu lo
cali sup speclm movebr no
corpus motu corpis qd intr
roibus ympgle esse pr Dr n
i 6 pnys q ympgle e non
corpus corc movd h e motu
corpis Et in 6to phicoz d
q oe qd mor e corpus qtm
z i pmo d ceo Cz oe qd
mor e in loco z ql e i loco
nisi corpus Ptea Si movet
aut mor p se aut p acc
no p se ut pbatu e go p
accns Et si p accns mor
localiter qd mor motu cius

inquo e go cu no sit n in
supfie specli z i extremite
supfitiei tagentis speclm
movebr motu illoz tm Sz
nos Videmus q speclo imoto
manete z plr extremite p
spicuj mor ymago ad motu
aspicientis ad speclm go vr
ipa no mota esse p accns
z no cit no corpus nec corp
neqz corp z ita n cit Sz
h q quia quicq actu agit aqd
imutando actu e forma ia
actu agit imutando visu go
actu est Item quicq vr
p se vl p accns id e sz forma
est hmoi go e Si aut e tc
cit corp aut no corp z sba
vl accns Et vr q sit corp
mole Quicq eni variat sitd
tud z mor est corpus mole
forma ia variat situ vtz
qr mo e i vna pte specul
mo i alia go mor z e cor
mobile Et etia ultio
si e in quo sit sicut in subiecto
Et vr q no in speclo Dicit
n phus i topicis Cz movetibus
nob movetr oia q i nob
st Si ergo esset in speclo moto
speclo movetr z ipa hoc
aut videmus fm oe qr vide
q speclo manete imoto appz
forma veniens z recedens z vari
ans situ adm aspicientis
Et pp hc dt autor 6 pncipioz
q ympgle e solum gresso
q ibi vera sit forma Si aut
no dicatr ibi esse forma est
mirabilis error i vulgo

sequente sensu Lic3 hec ybabiliter sit dicere et ppter hoc conuincit q diceat in extremitate activis tangentis speculum Sed hoc videtur esse falsum qr tunc videtur etiam sibi speculo quod falsum est Preterea vnumquodque est in illo sicut in subiecto a quo non differt per situm et locum cum forma speculi non distat per locum et situm a speculo ergo est in ipso sicut in subiecto Ad primam volunt quidam plures dicentes q in veritate forma illa nec est absolute sed tantum est apparens quando aspiciens ad speculum sit etiam in vmbre priuacio lucis est ex obiecto corporis opaci resultans ad lucis Sed contra hoc est In vmbra non resultat ymago rei opace expresse sed omnia luminaria sed confuse tantum sed ea que in primo incipiunt tangendo lucis in ygne autem in speculo resultat omnia Preterea in vmbra sicut est ex parte priuacionis corporis opaci Ita q opacum corporis inter vmbram et corpus lucidum est sed in speculo ymago sicut resultat ex hoc q lumine dicente illuminat faciem aspicientis in speculo sicut omnium vmbra media que sit inter aspicientem et speculum ergo forma illa non dicitur esse in speculo Et si hoc dicatur tunc queritur si est accidens in quo sit primo Et videtur q est passio vel passibilis qualitas fforma enim infert passionem in sensu qr immutat ipsum ergo est passio vel passibilis qualitas

Contra hoc videtur esse q omnis passio vel passibilis qualitas sed contrarium in speculo fforma ista nec sic nec est igitur non est passio vel passibilis qualitas Preterea videtur esse forma vel circa hoc aliquid constans figura Jdem enim quod videtur in speculo apparet forma sub quantitate determinata ad figuram aspicientis Preterea queritur Illud quod in omnibus hiis difficilius est sed vtrum recipiatur forma illa in superficie speculi ut in puncto vel in superficie speculi Et videtur q in superficie Cuiusque enim apparet sub longitudine et latitudine apparet sed tamen superficiei fforma speculi sit apparet ergo videtur esse in speculo ut in superficie et non ut in puncto Sed aut hoc concedatur obicitur in quantum sicut cuiuslibet aut apparet ut in superficie si ipsum est totum in superficie vna aliquam quantitatem ipsum totum non est in minori Si ergo forma speculi est tota in superficie aliqua ut in superficie tunc non est tota in minori quod est contra sensum qr si speculum frangatur in decem partes in qualibet illarum partium est forma tota Item cuiusque sed eandem quantitatem resultat in minori et maiori simul et semel hoc non est per dimensionem quantitatis in ipsius fforma sed eandem quantitatem simul et semel resultat in maiori et in minori speculo ergo non est per dimensionem quantitatis in ipsis Prima patet ex hoc q ratio dimensionis quantitatis est ee sed maiorem dimensionem

in maiori et sic in modice in modici 2a
aut patet per sensum si duo specula
opponantur simul et semel aspici
enti Preterea vide per Euclidem
quod sicut in speculo sic in puncto
probat enim in quodam suo libro de
speculo et visu quod omnis visus
efficitur sub triangulo ambligo
nio hoc est quod habet unum angulum
obtusum seu amplum seu extensum
quod idem est Si igitur oculus est quod
speculum acutum Sicut dicit philosophus quod
id quod immutabit oculum sub la
teribus trianguli immutabit ipsum
sicut attingit ipsum in puncto ergo
Cum igitur eodem modo fiat immutatio spe
culi forma que resultabit in ipso
erit sicut in puncto anguli et non
sicut in superficie Preterea probatum est quod
ab Euclide quod reflexio linearum fi
at ad pares angulos vel in seipsam
vel ad pares iterum sicut si radius
ex obliquo veniat ad superficiem
speculi in seipsum aut perpendi
culariter Ex hoc accipitur quod omnis
radius reflexus a speculo contin
git speculum vel ad angulum re
ctum vel ad acutum vel ad obtu
sum Si enim perpendiculariter inci
dat radius super speculum planum
tunc reflectitur in seipsum in superficie
plana speculi et tangit in pun
cto Et ex utraque parte contactus
sui ad superficiem facit angulum re
ctum quia primum est in primo Euclidis quod
linea recta perpendiculariter cadens
super lineam rectam facit duos
angulos rectos Si autem oblique
veniat radius super speculum tunc
de necessitate fient in 3b anguli
equi duobus rectis quorum unus

est inter radium incidentem et latus
superficiei speculi et alterum parte
linee superioris speculi Et est sic
acutus equalis priori 3us inter
radium incidentem et radium re
flexum et est obtusus et est quasi extra
contra acutus Cum autem omne
quod venit ad speculum sub hiis
angulis veniat ad ipsum omne
quod recipitur in speculo recipitur
ut in trino triangulo et tamen
ille punctus est ergo omne quod re
cipitur in speculo recipitur ut in pun
cto Ut hoc melius intelligatur po
namus super speculum planum ab
et ponamus radium incidentem per
pendiculariter c et radium incidentem
ex obliquo d parum elevatum
super speculum et altiorem illum ponamus
e iterum altiorem f et radios re
flexos ab ipsis h g i sicut est
in presenti figura Item quantum
in modo hoc sic quantum natura speculi sit
susceptibilis forme Cum enim hoc
conveniat sibi quod est corpus quod sit per
transparens seu terminatum Si primo
tunc debetur omni corpori quod planum est
Si 2o tunc hoc magis deberetur
aeri Si 3o tunc non posset
esse speculum corpus quod non esset
terminatum in altera parte quod vide
mus esse falsum in aqua cum aqua
est speculum aspicientibus in ipsa
Preterea de metallis videmus
esse speculum quamvis videntur polluta
et tersa sicut de ferro argento
et auro et etiam de quibusdam la
pidibus pollitis et cetera Restat igitur
querere naturam convenientem hoc contingat

in hijs Item querit^r quare ymago
in speculo quandoque videtur profunde posita
et quandoque in superficie Item cum an
terior pars aspicienti directe sit con
speculum videtur ipsa citius tangere
speculum quam posterior et ita vide
deret resultare posterior pars et n
anterior quia contraria posterior Unde
de homine recedente a nobis non
videmus nisi posteriorem partem Item
Queritur quare in quibusdam speculis
apparet superius inferius et econverso In
quibusdam autem apparet recte Similiter
quare in quibusdam apparent plures
facies ad unum aspectum et in qui
busdam una sola Iuxta hec item
Queritur de hoc quod dicit philosophus in 2o de anima
quod visus est visibilis et invisibilis
et quod invisibilis est secundum 3es modos scilicet
nullomodo visibile et vix visibile
propter parvitatem et corruptivum visus
propter excellentiam Solutio dicendum
ad primum quod visus secundum actum est
visus visibilis Color enim secundum actum
quo agit ad lumen quod agit v
num visibile est sic naturam et forma
non faciunt duo sed unum Et ideo
cum lumen illud sit forma color
aut ut materia erit ex illis du
obus unum visibile secundum actum
Ad id quod queritur de ymagine
quod resultat dicendum quod ipsa est accidens
non tamen corporis vel substantia sed accidens
Et ad hoc quod dicitur de motu eius
dicendum quod non movetur motu locali
sed potius generatur sicut supra dix
imus de lumine quod propter hoc nova
presentia generatur ad novam pre
sentiam illuminantis Item dicendum

hic quod triplex motus generat formam
in speculo scilicet ex motu aspici
entis et ex motu speculi et
ex motu aeris intermedii Et
hoc contingit ideo quia ista operatio ex
igitur ad immutationem speculi Et
illa potest immutari vel ex parte
aspicientis vel ex parte speculi Et
ideo generatur una et corrumpitur alia
Medium autem deserviens et ideo cor
rumpit eam sicut ipsum variatur sed
ad mutationem eius non videtur forma
moveri Et ideo contingit duabus
de causis Quarum una est quia tunc
situs ymaginis per medium est
subito sicut et luminis sed motus aeris
de loco ad locum non est subito
Secunda est quia medium incomplete formam
et non formabile ut habetur in libro de
sensu et sensato Et propter hoc statim
cum aer est extra rectam oppositionem
inter speculum et aspicientem forma
non apparet amplius in eo In a
qua autem secus est quia illa magis
formatur Et propter hoc in aqua mota ap
paret facies maioris quantitatis
quia pars aque que movetur extra rectam oppositionem
tenet formam a materia diu in illa par
te quiescente cum parte forte que est in
recta oppositione facit formam maioris
quantitatis apparere Et quia duas
vel 3es formas necesse est esse necesse est esse
actus sed semper nova generatur Ex hiis
patet solutio ad omnia ea que obiecta sunt
usque ad id quod queritur in quo sit
fiet in secundo Cum autem non

mod motu speculi sz torit
z grat in altri pte. hc e io
tp sum gnans est ex specu
lu sz appites opposito spe
culi s. vm pto sic etia
dm e d grace lucis Ad id
aut qd obicit aute c. pu
dd q error e q sit in ex
aere tangete speculu sicut
in (?) e aut in ipo sic in
ipo sicut in ex..te ppriam
qd gfert ei actu imutadi
visu sic diximus d color
bn eni cotedimus q fm e
q forma illa michil e sic
pbatu e in obiciendo Ad
id aut qd qrit i quo pu
to sit dicit q e i puto qt
s. illa spez q e huius l' dispo
no eni e ppe ymago l' for
ma sz spes ymagis ul forme
Et tus q pt esse i aia ut
in (?) Et io no e ppe loga
ul lata Et io hz logitudi
ul latitudi spez Si eni longa
esset ul latu tu illa logido
ul latido no tenet s. tio
acie ul specu sz appitet
oz q logido z latido alicui
essent eo ipm qd e igitur
Et pp hoc note e dice q i uit
no e longa ne latu sz spes
longi z lati p qua cognost fi
gura appitentis Et tu tlos
spes sunt huius ul dispos eit
i forma huius ul dispo Et
e z i aia sic huius In spe

ad vo sic dispo z eni ide
Ad aliud at qd contra h
obicit dd q id qd imutat ps
p se ut pmu ages e pacie
pa q. z hc e color sz no oz
q id qd receptu e in oclo z
spu visi s. naz in specto
sit color s. esse coloris sz
potius eit spes coloris q est
pu cognoscendi coloz Ad ad
dd q no e fora ul aia li a. q f.
qr sic dm e no hz t'm gnt
s. ee figie sz potius s. silitud
eius ad spem q ap ma e rp
sentare figuraz s. ee qnti.
Ad id aut qd qrit p. ra
forma illa ut in supe ul i put
to sic bn z d'ncatiue pbatu
e cuius eudes exm e d' fora
totius spe dimidij celi q to
rsultat i vna pua aie ocli
qd no poss fieri sic cape ctiu
in ipo ut in supe Et eade
e ro q de specto q e d' oculo
Ad id qd obicit contra sz solo
p pdca ymago n rsultans
in specto n hz lone z la s. ee
logitudis z la. sz potius spez z ratioz
illaru dimensionu Ad id qd
qrit s. qua naz speculu sit recep
tiu talis ymaginis dd q ta oz
qre i naz specti sz planitie
tupparetia z supficie Et ap
tminatas ipm pq supez Et 3o
q sit ppornata reflexio Aer
eni qui e tupparens tn no e spe
culu Aq vo e tupparens z spes
sit io aliquo tiat luce q ab

scrabunt formas simplices et reflectit eas in superficie plana et pro qua aggregat ibi formam abscisam a luce reflexa. Et propter hoc ipsa aqua est speculum sed aliquantulum obscurum. Metalla vero non multum polita in superficie et bene commixta sicut aurum et argentum et ferrum et cuprum depuratum sunt specula huiusmodi. Omnia enim sunt que generantur ex sulphure et argento vivo. Argentum enim vivum fit ex subtili aqua et subtili terra. Cum enim argentum vivum est subtile valde et sulphur simpliciter et commiscentur per calidum digerens et inflammans tunc fit aurum quod in superficie politum propter subtile aqueum et medium receptivum est reflexivum. Et propter subtile terreum est claratum et speculum efficitur. Similiter est de argento propter has causas dictas preter hoc solum quod calidum in ipso non est adeo commiscens neque bene digerens neque inflammans sicut in auro. Et propterea aurum magis sequitur sulphuris colorem et argentum magis sequitur colorem argenti vivi. In utroque tamen est frigus magis coagulans. Et propterea hoc etiam ipsum est receptivum luminis et reflexivum. Cuprum autem depuratum est ex sulphure puro et argento vivo minus puro et bene commixtis. Et propter hoc etiam ex ipso fit speculum quod pallidum est in superficie. Ferrum autem ex utroque quidem est impuro et bene commixtis. Et propter hoc etiam ex ipso fit speculum

sua humiditas vi aquosa non separabilis ab ipso propter exsiccationem humidi et propter hoc efficitur speculum sed magis obscurum secundum quid et magis obscurum secundum quid. In eo quod politum magis accedat ad naturam diaphani per colorem aque quia non color est magis receptivus forme et coloris. In eo vero quod est ex grossioribus terreis est magis umbrosum et minus receptivum. Aurum autem et cuprum in eo quod habent colorem minus receptiva sunt forme et coloris. In eo vero quod habent subtile terreum magis quam ferrum sunt receptiva. Et propter hoc inter omnia metalla argentum bene politum magis est speculum quia hoc in colore magis accedit ad diaphanum et habet subtile terreum bene commixtum. Stannum autem et plumbum sunt magis ex argento vivo non bene puro et bene commixto in sulphure. Et propter hoc de superficiebus corpus remanent partes obscure terrestres impedientes lucidas et receptivas et ideo ex ipsis non generatur speculum. Cum autem omnia melius est speculum ex vitro et plumbo quia plumbum propter transparentiam vitri melius recipit radios. Plumbum vero habet humidum solubile ab ipso. Et propter hoc quando superfunditur vitro calido scitatas vitri abstergit ipsum et efficit vitrum in altera parte clarum valde radiosum. Exigitur etiam proportio reflectionis quia si non fiet reflexio sed ...

187
94

in speculo opposito soli ineptc non resultat color et figura vel obscure resultat. Et huius est ratio quia condensatio radiorum et lucis tegit colores et figuras. Sic patet si lapis niger valde politus ponatur sub sole et aliquis remote aspiciat et oblique videbitur lapis ille albus vel splendidus propter multam diffusionem radiorum in superficie. Ad id autem quod quaeritur quare forma quandoque in profundo videtur et quandoque in superficie dicendum quod in speculo non tantum resultat forma sed etiam distantia quae est inter speculum et aspicientem. Et propter hoc quando distantia est magna tunc videtur forma profunda in speculo. Cum vero parva est distantia videtur accedere ad superficiem. Ad aliud dicendum quod sicut dictum est forma quae apparet est sine hoc spissitudine. Et propter hoc nulla est quo una posterior pars tegat anteriorem. Ad aliud dicendum quod in concavo speculi apparet forma recte et in plano quia ibi una pars speculi non est sub alia. Et propter hoc non fit reflexio ab una parte speculi super aliam sed in concavo una pars est super alia. Et propter hoc peruerat superior super inferiorem forma receptam. Et ideo superior pars oppositi inferior et similiter est de dextro et sinistro. Et iste modus generalis est in generatione mixtionis licet non figura lapidis quae dicitur topasion in quo semper apparet facies versa. Si autem

fiet speculum angulatum inter angulos tunc quilibet angulus distinguat reflexionem quae fit ad superficiem in eo sicut ultra ymagines secundum numerum distinctionum reflexionis. Si vero fiat speculum in una parte concavum et in alia parte planum / sive planum sit sive inferius resultabunt duae facies. Et pars concavum sit superius et planum inferius tunc in loco continuationis concavi ad planum videbuntur illae facies continuatae in collo ita quod una facies sit superius et alia inferius. Si vero sit econverso planum superius et concavum inferius tunc videbuntur facies illae continuate in vertice capitis eo quod posterius inferius superius et superior pars dicit inferius. Ad ultimum cum dicitur quod visus est visibilis dicendum quod obiectum visus potest peruadere duo vel ratione ipsius visus vel ratione ormonie ipsius. Si primo tunc invisibile dicitur non habens colorem aptum natum habere sicut aer vel aqua. Si autem peruat respectu ermonie tunc duobus modis scilicet secundum excessum vel diminutionem. Si primo tunc dicitur invisibile quod nimis est lucidum. Si secundo tunc dicitur invisibile quod parum habet de ratione visibilitatis.

Consequenter quaeritur de natura medii per quod est visus. Dicitur autem philosophus in secundo de anima quod aqua non secundum quod aqua nec aer secundum quod aer

Sz qm na e cad utsq hys
z inspectio supi9 core Et
vr q aer z aq sunt mediu
visus s q qtant in nam
tusparentis Est enim i eis e
na superioris corpis q na est
lux Sz tunc qrit quid qtingit
visu usq ad vipple Ponam9
n i aere aliquem stante z
vide lapide albu i aq iace
te qstat q aer z aq qtinua
corpa no st / z qtinua st qr
est ide z ultimu z no e ul
timu aeris z aq Cu go lap
immutat pspicuu aq pucto
illo in quo tangit aer
aqm imute color immutans
ut in fine immutacois aque
z ut i pn° imutacoins aeris
go qeste accidit i meo d'ne
cessitate sic pbatu e i qto
phisicoru qn ab vno pucto
ut duob9 utitr quies it
cidit z qz nob hc sup dct
manu9 i qtou d' tpe sa sup
pona9 h' Ead prg obtio
est de visione stellay Ille
n videntr p ptem qnte es
sentie z no p igne z aere
q no sunt corpa qtinua Exhs
etia vr flm qd' dt pbus q
tm aer z aq sunt mediu i vi
su nob em appent stelle p p
te qnte essentie z p ignem
Item quritur que sit
ita illa qua ipe dt qtare
aqua z aere cu ppectio su
pius core Sz n d lux e tuc

no qtingit aliquid vidi qd'
flm e qz noctiluca i tebris
videntr Si aut e na trus
parentie tuc p lua videtr esse
mea quam aer z aq Videmus
n ad lram q ignis i sua spa
tusparens e alit n no appa
rerent stelle p ipm Iux
h9 em qrit ad ignis in in
ferioribus tegat nob colors q
pus ipo sunt ul i ipo ul i
inferiorib9 Sile dicat ignis
esse lux z corpus lumiosu qre
nob no tegit stellas z qre
no videmus lux eius Si dicat
q hc e pp eius puritatem
z remotionem a nob H n pt
esse qa qz pt ne ipm videmus
ne stellas q sut p ipm Ptm
Corpus lune multo mg e qm
corpus ignis z remotius est
a nobis Est em mg terra z
terra e corpus mg ignie ne
tn videmus ipm Solu°
ad hc ddm q tra z aq sut
mediu ut dt p no s q hmoi
Et pp hc no tm sut mea s
etia alia i qb9 cad e na pt
qnta essentia i ptibus no stel
latis z ignis in spa sua
Sz no ita ppe sut illa duo
mea pt aer z aq Et hc qtt
duabus roib9 Quaru vna e
qz aer z aq qtant i humido
Et humidi sut due vtutes
scz bn recipe z ad aliud fluere
qz mle tmale e i seipo Et

pp· hc sensibilia bn recipiunt
z ad sensus fruendo reportat
Tale aut lumen non e in igne
z quinta essentia Alia vo e qr
aer z aqua non sunt simul leuia
nec simul grauia Et pp hc minus
obviant motui sbitum p ipa
ad omnem spectate Et talis spe
tas non e in igne Et pp hc n
ita queris est medium Est
aut alia na medij sz qp ipm
sit raru z puru z illa maris
e in igne z quinta essentia qz
in aere z plus i ae qz i aq
Et pp hc omnia dicuntur essenti
aliter medium Ad primum go
dd qp na i qua conveniunt aer
z aq cum rectino superius corpe
dupx e Una ex pte potentie
z altera ex pte actus Illa q e
ex pte potentie e dyaphanitas
Et tz e transparentia q causatur
ex raro subtili i ptibus materie
Et quanto illud plus includat i
aliquo corpe tanto ipm e magis
puru Illa vo q e ex pte actus
e lux receptum qd facit transpa
rens esse in actu transparens
Utraqz enim na invenit i celo
In stellis enim e lux z i aliis
ptibus orbium transparentia Se
cundu aut in sua dunt virtute
aer z aq ad facilitatem me
diandi z recipiue dae Et i
conveniunt secundu tu magis trans
parenti qz i aqua Ad 2m d
go qd conceditur quod qz visum dd
qp motus lucis i diaphano

subito e z non i te Et cum co
lor immutat actum lucis est
immutatio coloris ad modum immu
tationis lucis hz aut hc supp
qr in sequentibus hc probabitur
Et pp hc non e ibi ppe motus
nec alteratio nec loci mutatio sz qual
potius i omnibus ptibus medij
Dictio enim oppositis obstantibus
sz· ppositorum sz qua pt immutare
visibile Et io nec e qd obim
e de continuitate illa tn ob
tio nullo consequitur illos q dicu
lucem esse substantiam z visum fi
p emissionem radiorum ab oculis
Et pp hc dicunt absurda multa
sz qp corpus quantum sit commixtum
omnibus aliis transparentibus Et sic
fit qr continet visum z sic e
conveniue absurdum qr sz· hc duo
corpora sint in eod loco Sz
hc non reputant inconveniens
qp corpus quantum sit cum quolibet
in eod loco Si forte obici
atur qp visibile eq primo sit i oculo
z in medio z ita non sit i oculo
p actum medij ex quo eq primo
generatur in utroqz Dm qp i
non e prius z posterius sz· tempus
sz sz· ordinem cete tm Ex hc
pz solo ad oia quesita preter
ultimum Et ad id dd qp nimis
multum rarum e in se luminosum
Et pp hc ignis de sua specie cum
sit multum rarus non lucet Ad
hc enim qp aliquid luceat requiritur q ca
plures oz qp habeat ptes multum compressas

et caliditas quia aliter non essent
lumen spirituale in ipso. Si enim
lucent ut dicit Commentator tunc ob-
tegent visibilia quae per ipsum sunt
in inferioribus aut ignis est apud
sphaeram in materia terrestri et ideo lucet
ibi et teget colores etc.

Consequenter quaeritur
utrum visibiles sunt in medio
et in oculo. Videtur autem quod ut in ma-
teria et ut in subiecto sicut dicitur actu
esse non est nisi quando est in aliquo
ut in materia et ut in subiecto. Visibiles vi-
sibiles sunt actu ergo non sunt
nisi in medio et in oculo nisi ut in
materia et in subiecto. Item omne activum
quod immutat aliquid est in illo
ut in subiecto. Color immutat
medium et oculum ergo sunt in illis
ut in subiecto. Item omnis substantia
agens actu activitate sua vel actibus
[illegible] in se ut in subiecto. Calor et co-
lores agunt actu colorantes ergo co-
lores sunt in ipsis ut in subiecto.
Prima patet ex hoc quod substantia non a-
git actu actibus in se sed per actum
quod inest ei. Secunda patet per suppo-
sitionem quia medium immutat
oculum et oculus organum sensus
communis et fantasie. Item convenien-
tia est quod unius activitas eius quod potest
esse in eo subiecto unus color nec
suo contrario sunt possunt esse in medio
aere ergo colores non sunt in medio
aere sicut in subiecto. Prima patet
per [illegible]. Contraria non sunt
que nata sunt inesse eis-
sed nunquam simul actu sunt in illo.
Secunda patet per demonstrationem sit a oculus
versus in oriente positus sed appa-
riens ad occidentem b sit oculus
positus versus occidentem sed apparens
ad orientem. Et distantia me-
dia decem cubitorum. Et contra
orientem sit et album corpus
vehementis albedinis immutans
aerem usque ad oculum positum
oppositum ex parte occidentis. Ex
parte autem occidentis sit et nigrum
corpus vehementis nigredinis immu-
tans aerem usque ad oculum posi-
tum versus orientem. Et ista corpora
et isti oculi diametraliter et in
eodem tempore immutetur unus
albo alius a nigro. Ergo istos
duos colores necesse est ibi occurrere
in medio et simul esse in actu
illo quod impossibile est si contrari-
etatem habent et insunt aeri
sicut activo in subiecto. Item
omne accidens quod est in aliquo sicut in
subiecto denominat ipsum vel secundum
totum vel secundum partes. Colores sunt in
aere sicut in subiecto et etiam in oculo
ergo denominant ipsa vel secundum partem
vel secundum totum. Et possumus di-
cere quod aer et oculus vel secundum partem
vel secundum totum sunt alba vel nigra
quod falsum est. Prima patet ex hoc
quod licet difficile sit [illegible] eam
quae est ab accidente denominationem sic
habetur in 2o topicorum quod non sequitur
albedo inest huic ergo est albus
[illegible] tamen bene [illegible] di-
stinctione sed secundum quid et sim-

hoc est album secundum totum album secundum partem
Sicut enim sicut hoc est album quia al
bedo inest subiecto ita secundum sensum
albedo inest subiecto ergo hoc est
album album secundum totum album secundum partem
Ad principale volunt quidam sol
vere secundum sententiam Averrois de libro de
anima dicentes quod colores ut sunt in me
dio et in oculo secundum suum esse spiritu
ale et naturale secundum quod sunt in aliquo
ut in materia et in subiecto secundum suum
suum esse spirituale quod est separa
tum a materia et subiecto in quo esse
non habet oppositionem et contrarietatem
sicut nec rationes intentionum earum quae sunt
apud animam Sed contra hoc est
multiplex ratio quarum prima est quia omne
quod recipitur in aliquo recipitur in eo
secundum potestatem recipientis et non recepti
sed colores recipiuntur in medio et in
oculo ergo secundum potestatem corporis et re
cipientia sunt corpora ergo recipiuntur
secundum esse corporale et non spirituale
Prima patet ex auctoritate Boetii
secunda probatur quia non est. **Item** omne
quod sic est in aliquo quod propter suum
propter excellentiam destruat illud in
quo est agit secundum esse naturale in ipso
Colores sic sunt in aere quod propter
excellentiam destruunt visum
in oculo ergo secundum esse naturale sunt
in illis. Prima patet per oculum quod
secundum in mundo omnino a materia et
appendiciis non quantitatem quae
sunt excellentes non destruunt
ut habetur in tertio de anima quod hic
est differentia inter sensum et intellectum

quod ab excellenti intelligibili non
corrumpitur intellectus quod postea intel
ligat minus intelligibilia sed potius
confortatur ut melius intelligat ea
Sensus autem ab excellenti sensibili
corrumpitur quod postea apprehendat
minus sensibilia vel etiam ex toto
utrum probatur experimento Si vitrum vi
tum purum et clarum accipiatur
et supponatur sub sole fiet ma
gna reflexio ad superficiem vitri
et motu fiet illius reflexio
ex motu argenti vivi Et ex
sic quibus diu cogatur respicere
ad id excecatur ex toto Ex
simile habetur quia diu fuit de ar
gastulo et postea emittitur
etiam res valde albas non potest
aspicere nisi cum magna pena
In hiis autem omnibus visus est ex
pertu ad tota solis. Propter hoc quidam
dam volunt dicere quod commentator Averro
is dicit quod species visibiles sunt in medio
et in esse spirituali quod non dicit in
spiritus sed quod spiritus est non corpus quia
admodum animam vocamus spiritum
sed dicit ibi spiritus lucidum corpus et
subtile quod est instrumentum ad per
fectionem virtutum animi sed quod spi
ritus diffinitur ab Algazele in sua
physica vel sic dicit Spiritus est corpus
subtile compositum ex vaporibus
humorum cuius sedes est cor et
ipse vehiculum virtutis animalium
et vitalium per quae virtutes sen
sibiles et motiue transeunt in sua
instrumenta Dicit ergo quod species ille
sunt naturales et acti in secundum potestatem

speus recipit spēs senslēs. Et
con h^e q no tm mediu
visus e aer s etia aqua q
no h3 a nia gnabilitate
cu spectu illo. pp hc alii vo
lebant dicē q in virtute
speus visibles no sunt i me^o
s esse spuale sz vl illo o
s sunt in eo sz in potēa
sic forma ad qua e motꝰ
cu motu ipo Cu em mo
tus sit endelechia exntis
in pōa s q i pōa eit fora
ad qua est motꝰ s q e i
motu no in actu puō nec i
pōa pue s in pōa q e ex
ituß qtinuus ad actu Et
in tli esse forma bn sit ce
pmixta suo con^o Et pp h^c
qua sunt put esse i me^o
in quo no st actu s potēa
Conria vo bn simul st pōa
Ensu em e in qnto li^o
phicorū q nl ide simul zpl
z sm eade pte mo^r ad q^os
tmios motꝰ Resumat i
suphita dmitacō pilla em
pz q ide aer mo e qui i
mutat^r ab albo z nig^o sm
dursos ptꝰ g^o nec e illos
coloꝰ couenie in me^o eqdi
stante ab utroq3 Et i^d me
diu d'necte qrꝰ mo^r moti
bꝰ qd' e impglē Item
eiusde rōi est esse i motu
z in tmio motꝰ si motꝰ i e
h3 tmi^m Et si no h3 tm tu
est pp eiuß Et go mediu e
in motu alteracōs s spēs vi
d' necte aut eit i motu ipe
tus qd' sm e aut aqua e
in tmio motꝰ illiꝰ Et aut
st in tmio tus de necte de
noiab3 a tmio e^o z tuc eit
aer vl albꝰ vl niger vl al
tiuß coloīs qd' sim e Et si for
te dicat^r q in virtute aer n
mo^r motu illo s motꝰ est
p ipm visibilia spēꝰ Ita q
ipe sit q^i spatiu deferens
motu z mole Con h^e
q nl e mole aliq^o motu insi
corpꝰ Et go h^e motꝰ oza
qd' corpꝰ esse mole illo mo
tu h^c aut no e aer Et dict
nc corpꝰ coloratu q^r h^c no
tusit p aere go eit ibi aqd'
corpꝰ sit coloratu z aere et
oclm qd e con sensu Ite
pbatu est in 8° phicꝰ q plꝰ
motꝰ circuli qui e in circulo
no heat conriu motꝰ in
sup circulu pt h^e conriu
Diuidat^r em circulꝰ p dia
metru z sint puctu qtactꝰ
dyametri a b z d z sit
mobile motu ex a in b
p vnu semicirculu z tnseat
p b z vadat in a p aliud
semicirculu sc aut sit mo
ble ex a p aliu semicirculu
z tnseundo p b veniat i
a Ista duo motꝰ oriectꝰ
i b z vnu sistit motu al
tiuß Ita q sunt ad ptꝰ
opposite tnsferente go plr
eit i motu itō Et go al
bu imitat vsꝰ oriete

oculu aliquē & nigru vl'
occidentē aliu oclm & albu
& nigru sunt i meo pt i mo
tu ut dicit ibi d' neītate
motꝰ vnꝰ sistit altm' Et
neut' oclus inmitabit qz vꝰ
no pmittit altm trāsire ad
oclm Si forte dicat' q vnꝰ
declinat ab alio in occ'su Ex
hc sequit' hc inqueiens q
color vnꝰ eoru no videbr'
diametlit' g coloatu sz po
tius ex trāsup Sit n. albu
corpꝰ a. & oclus oppꝰ illi
diametlr sit c. d. e. nigrū
aut corpꝰ oppitu albo p dia
metru sit ff Et oclus vide
ns ipm oppꝰ oclo videti
albu p diametru sit g.
Si go nigru declinat ab al
bo tuc declinabit ex insiduꝰ
c. d. e. & ille fiut diametre
qui fiut int' oclm videtez
nigru & corpꝰ nigrū Et hc
est impole & cont' sensum
Sil' e cont' Euclide q' de
mrat q omē qd' visu dep
hendit' sive pcipit diame
tru tang' ambligoni sb
quo pficit' visꝰ Ptea qr
quod agit actu ē actu sꝰ
visibi i meo agit actu i
illuiado oclm ḡo e actu
i meo Scim q ta atte
dedā sit ad sciend q' spēs
visibles sunt i meo & i oclo
Quoru vnid ē nā agentis
coloꝝ & abstrahentis eos

& hc ē nā agentis qd' ē q̄tas
ut s̄ pbatu ē non hnꝰ coti
nuꝰ trāsitꝰ p mediu ē subito
& no in tpe Et io ēd coloꝝ
no agut in mediu & oclm
nisi p actu luis sz q' agut
in action sua no hnt coti
2m ē nā coloꝝ abstrcti Ille
ēm no abstrahit' ēd causis
quantibꝰ ipm i sctid g sit
calid hu fri & sic. ut s̄ dcm
est Sz abstrctio fit i spa spē
coloꝝ tm sn omi pte mate
& sn omi ea mali Et hc est
qd' vocat Auroiꝫ sup d'aia
spuale esse Cu aut i hitudē
q coloꝝ no agunt & sint
qlitās actiue sz sic & passiue
sz potius p actu calidi & fridi
no agut & patiut' ibi ad se
inuicm ḡo no trāsmutabut se
inuice qz ois trāsmutō fit
p actoēm & passioēm Cu gs sp'
sit in meo & in oclo pz q n
trāsmutabut se inuice & vnꝰ
no obstat alti' 2m ē nā
medij qz ut s̄ hitud ē aer &
aqua no sunt mea sz q hoc
sz sz ꝯstantia quā hnt cu
supioꝝ ꝯpetuo corꝯ. Hc aut ē
trāsparentia q ē aptido vbi
qz trāsdi sp'z visibiliꝫ v' oppoi
teꝫ coloata sz actu lucidi di
co aut aptīne trādi ut dese
rens recipit & no ut recipit te
neꝫ Et hc ē qd' voluit q'da
dicē q visibilia sunt i medio
ut in poa motꝰ & no ut i

tinuo z actu Et ppt' h n̄c ex
ꝑte illa h̄nt contrarietatē Et
sic pz qualit' ambe opiones
aliquo mō ve' sunt Ad p̄m
go dd· q dux ē b'tuu sz te
nens z colligens z s̄bm dif
ferens S̄bm aut tenes d̄noia
ab actūte qd' tenet ul' s· qd
vel sim' S̄bm d̄nus nō de
noiat' ab actūte qd' ē in ipo
q nō ē in ipo nisi in pōa
z nō in actu Et tlr' visibilia
sunt ī meō Quar aut sit ī codē
dicet' in fine Ex hijs pz
solō ad q· p̄ma Ad hc vō
qd' obicit' con̄ simīz Comitator
dd· q nō vocat esse sp̄uale a sp̄i
tu qui ē aīa sz a sp̄u cui ē
corpus cui q̄tat n̄ra d̄yani
ī meō exns z attingit esse
corpis qd ē sine ꝑte z sine
caus q̄uantib9· ipm ī n̄a
s· n̄az coloati corpis Q' at
excellens destruit visū nō ē
ex n̄a coloris s· q color s' s̄m
n̄az lucis ꝑ cui9 actu mouz
color oclm· h enī qn ē n̄ia
sup̄ sp̄m visilem z q̄fund' vi
sum z ꝑ q̄ns obcetat visum
Quia ad multi9 lucis sequit
multitudo lucis z coloris lu'
egrediens nimia d oclm r
cendit hu̅idu' c̄stallin z r'mo
uet ipm ad t̄pantiā· sive q̄x
loris z dissoluit ꝑte eius s̄b
tilem infimā qua dissoluta
incipient inspissari ptes in
q̄is grosse Sic hēt' ī q̄to
methe0r 9 coagulat' a cali
do Cu aut sic inspissat' hu
midū c̄stallinū nō erit susce
ptibile sp̄us visibilis q' venit a ce
bro ꝑ n̄uos opticos z ē accidit
ꝑfecta cecitas Etiā qn oculi
appuit pulcri extius Et ꝑ
h pz q corruptio ocli a luce
z colore ꝑ actiuus ē Sic di
cimq de hijs q' diu fuit ī te
bris Et postea ad pena i sp̄i
tuit valde alba· h n· nō ꝑse
accidit a colore s' ꝑ actiuus
Color n· z sp̄us nō diffun
dūtur in organis sensuū z
multiplicantur in eis duabq
de causis Quarū vna ē op
citiū in ōpibq sensuū Alia
ē intēcio aīme ī ōpe sp̄us
visiq Ex h ipō enī extrahit
ab alto z dirigit sp̄m ad ca
loz z ad s̄m illud in cuiq
ōpe ē intēcio Et ad calor
ōpe ē intēcio Et ad calor
sit apertius porōz facit de
cursum sp̄ituū ad s̄m illū
z ꝑ optimū diu manētes
in tēbris nō h̄nt extitud
visus h̄c aīa ē intēta opi
bus visus z ꝑp h̄c s̄bt'hit' sp̄s
visibilis ab oclis z expirat'
z contrahit' n'uus opticus
intēcū q etiā qn veniūt
ad luce sp̄us nō pūt intrare
nisi paucū z paulatim z
iō vincit' z ledit' ab albo
excellenti Ex h pz solō
oīm eoz q obīa sunt con̄

Comitatiois simaz Ad id qd qd obicit de alia opinione dd q illa sz aliquid va e sz no sunt va. No em abte altaco est imutaco medii a spitibz visibilibz qz ial teracon absolute sut ga agetia z patietia in eo qd altit. Sz con e vinu ageus i oibz visibilibz conzus z medus z hc e luz sibe colos st i meo sepati ab omibz cau sis a quibz accipiut conzie tatem Et pp hc altaco dr eq uoce d altacon phim z de altacon sensuu z mediu qd pz ex hc qz altaco phitie de qzio in gzm Altaco vero sensuu z mediorz e d suda in hitu Et p hc pz soluco ad ons alias demraconcs inductas qz ille inducut z ac si altaco meii sit alta sunt Ad id qd qd obz sz quicqd agit actu e actu dd q hz vnu e sz actu age tis quo agit sz color i me dio no agit in visu n act tu lucidi Et pp hc p actu illius e ibi sz no p actu mc rei colorate Et io acr acr p se ut albz nec niger e sz p se lucidus Ad ultm dd q zb st dre vist i me dio z in oclo Quaru vna e qz oclus ex eo q qstit in suba aq q nigra e tru porta sinat sp z collig ea z ita q appaz in ipo sz h n facit aer. 2a e qz oclo hz viplez hitu tl dispoz q est pum cognoscendi ie visam z pp hc etia color in oclo no est ut colorat ipm sz ut hitu qui e forma colorati z pium cognoscendi ipm. Et itu no e in aere. 3a e q e in oclo sicut in fimo sz i medio sei via. Et pp hc etia i oclo e aliq mo ut i actu sz i meo sit i pota tantu.

Undecimo qm

De visu ex pte mod z actus videndi Sup hc em tangit alphorabius i suo li d sensu z sensato z Auic d oto gor opiones antiquorum phor Quar pma e dicetiu ssba esse actu i aia z q no sit acqsita ab exterio z forme extuse solu excitat z faciut rimeorari eu qui tenet eas in aia Et q h erat opinio plonis in toto ul fere Sda e opio dicetiu q no e i aia aliqd ssbm in actu sz acqzit istud ab extrio Et isti diuidu in duo Quida em dicut q acquisico formaz extrisecaz e acquisico corlis z no spu alis hc e qz esse corp in aia eit sz dispom sz qua sunt ex aiam Et h vr fuisse opio Empedoclis q dixt q tra tra

cognoscimus et aere acre tantum
Alii vero dicunt quod acquisito for-
marum sensibilium est secundum esse spirituale
Et illi iterum dividuntur in duo
Quidam enim dicunt quod in apprehensione
sensibilium non est necessarium medium per quod
transeat sensibile ad sensum Sed anima
movet se ad sensibile et supponit se
illi Quia autem necessarium est quod habeat
instrumentum est quod habeat instrumentum per
quod moveat se ad sensibile
propter hoc describunt lineas egredientes
ab oculo quas vocant radios
per quos anima venit ad sensibile
Alii vero dicunt quod sensibilia
veniunt ad sensus per medium in
quo primo fiunt et per consequens in sen-
su Et hec est opinio Aristotelis
Sic ergo in universo sunt quatuor opi-
niones de materia videndi Contra
primam autem opinionem ponit Alpha-
rabius duas rationes Quarum prima
est per diffinitionem habitus Habitus enim
est quo quis aliquid agat sine
indigentia alicuius extrinseci
cum voluerit Si ergo visibilia sunt
in anima ut in habitu tunc sequitur
est quod aliquis indigeat extrinseco
sed potest videre sine omni extrinseco exci-
tante memoriam eius Alia est
sumpta ex utilitate organi Huius
enim nulla est utilitas nisi ut vi-
sibilia per ipsum veniant in animam
Si ergo in illo per se sunt in anima
tunc sunt alia contra naturam et
sic erit aliquid vanum in natura
quod est inconveniens Contra secundam

vero ponit ipse multas rationes Quarum
prima hec est Omne quod recipit formas
contrariorum simul recipit eas non secundum
esse quod habent in materia Anima sensibilis recipit
formas contrariorum simul Cum enim recipit
speciem albi etiam admittit speciem
nigri ergo non recipit eas secundum esse
quod habent in materia Secunda quia idem est
receptio organi et receptio medii
secundum aliquod medium aut visus
recipit contraria simul Per candelam enim per-
cipit aer visum album et nigrum
a duobus oculis in opposito aspi-
cientibus ergo non recipit ea secundum
esse quod habent in materia Tertia est quod
quicquid recipit formam alicuius secundum
esse quod habet in materia recipit eam secundum
quantitatem quam habet in materia quia secundum esse
quod habet in materia non abstrahitur a quantitate
Sed visus oculi unius recipit for-
mam dimidii celi Et ita oportet quod
oculus esset in tanta quantitate quanta
est dimidium celi Quarta est
ex diffinitione sensus quia cum sensus reci-
pit species sensibiles sine materia recipit
eas non secundum esse quod habent in materia
Visus recipit sic ergo recipit species
sensibiles non secundum esse quod habent in materia
Quinta est quia in anima sunt interiores vi-
universales vel particulares Aut ergo est
receptio illarum uno modo aut diverso
modo Si uno modo cum omnes receptores
et abstractores distinguantur secundum
species sive interiores que sunt in anima
tunc sensus ille erunt vel abstractiles
vel ambe particulares quod falsum est
ergo modus receptionis erit diversus
Cum autem universale sit omnino denudatum

anima et omne medium sit que-
dam res ut habitum est supra
recepto plus erit per abstractionem
a fantasmate facta sine medio
Cum ergo species particulares que est
in sensibili sit species quidem denuda-
ta a materia sed non omnino ipsa erit
recepta a medio quod est materia-
lis omnino ut supra habitum est
Et ideo dicit Alphorabius quod species
si pure et spirituales sit in anima
secundum animam sunt pure et corpora-
liter pure spirituales Sexta ratio
est quia natura de opposito ad
oppositum non procedit nisi per medium
tum ergo pure totaliter quod est in re visa
et pure spirituale quod est in anima
sunt opposita quodammodo non procede-
nt de uno in aliud nisi per esse
quod est in medio Postea solvit
Alphorabius ad unam rationem ista-
rum que destruebat medium que
est talis Omne quod recipit per me-
dium recipit in quantitate ipsius me-
dii si fore simile recipit per
medium aeris recipitur per quan-
titatem aeris sed quia expletur visio
Et sic per parvum aeris recipitur parva
forma Et per magnum magna
quod non est verum Et dicit Alphora-
bius quod hoc est in his que sunt
spiritualia Deinde despicit Alpho-
rabius quamdam opinionem per plures
rationes Quarum prima hec est
Omne corpus habens intrinsecum lu-
men emissivum illud in tenebris
et in lumine est fortius in tenebris
sicut patet in noctilucis corporibus oculi
vero illi dicitur est habens intrinsecum
lumen ergo est emissivum radiis for-
tius in tenebris quam in luce prima
patet ad sensum secunda probatur in libro Eu-
clidis de aspectibus et visu hec
dicit In egressione radii a visu
et conversione eius ad oculum procedit
a pupilla virtus luminosa repletus
in re tamen oritur ex toto aere
lumine piramidale cuius videtur
acutas videtur apud pupillam
Et quanto plus elongatur dilata-
tur eius basis et est figura quam

lumine illud continet pyramis
columpne cuius vide acumen
apud apparentia et fines secuntur
illud quod apparet visum ergo comprehen-
dit illud sensus quod cadit lumine illo
radiale Et super quod non cadit ipsum
non apprehendit Secunda ratio est quia
sed quod deinde est hec virtus visiva non
indiget nisi luce ergo radii oculi
sunt superflui Et destruitur rati-
bus non destruitur visus quod falsum est
Tercia est si anima supponitur ra-
visibili per radium deferentis virtutem
visivam tamen virtus visiva immediata
erit cuilibet visibili sive distet sive
sit propinquum ergo equaliter videbit
utrumque scilicet propinquum et remotum
quia utrumque est sibi immediatum
quod falsum est Quarta ratio est quod illi ra-
dii aut sunt corpora aut non Si sunt
corpora et omne corpus in tempore movetur
et citius ad propinquum quam ad remo-
tum ergo visus erit successive per tempus
quod improbatum est in ratione de luce
et Alphorabius ostendit habet hoc pro
inconveniente Et in libro de sensu
et sensato probatum est absolute quod
in hoc differt visus ab auditu et
olfactu quod ipse est subito Auditus
enim et olfactus non subito Si autem
est non corpus tunc erit qualitas alte-
rans medium sed actu lucis usque ad
visibile Et sic erit in tenebris visio
Quod contra sed aspectivos radii illi corpora
sunt Et propter hoc contra eos Alphorabius
procedit hoc supposito sic Si corpus
eius dividitur ab oculo ergo inter parvi
vas oculi erit corpus prolongabile
usque ad celum et dilatabile usque ad quantitatem
medietatis celi quod videtur inconveniens
Nichil enim tam parvum est dilata-
bile talis per rarefactionem Quinta ratio est quia
inquorumque est virtus anime visiva
quod erit de complexione organi visus
Ideo quod si separetur ab organo de-
struitur visus Si ergo in radiis illa est
virtus visiva radii illi sunt de com-
plexione organi Et separatis eis ab
organo destruitur oculus sed quocies
cumque visus est sed actu separantur
et egrediuntur ab oculo ergo quocies

tionis sit visus per actum destru
itur bilus Sexta vero est qualitas
visus visiva cum est in actu vi
dendi aut est in oculo aut in ra
dio egredienti Si est in oculo cum om
actio et passio fiat per contactum
non erit visio completa nisi
per tactum rei visibilis Non autem tan
git immediate oculum ergo oportet quod
fiat motus per radium ergo visibile
tangens immutat radium et ra
dius tangens immutat oculum Et
sic radius patitur quod absurdum est
dicere Si vero est in radiis virtus visi
va et radius est extra oculum ergo
virtus visiva est extra oculum et
operabitur extra oculum ergo virtus organi
ca operabitur extra organum quod est impossibile
quia per tanto dicitur virtus organica quia
non operatur extra organum Si vero
dicat quod virtus est in oculo et radius
ingrediens non immutatur per aerem per
quem transit radius tunc non erit
dicta opinionibus contraria ad oppositam que
est Aristotelis nisi in hoc quod ista ponit
radium egredientem ab oculo Aristoteles
autem non dicit egredi ab oculo sed
lucem exteriorem que est in oculo reflecti
super oculum Et ex illa reflectione
radiorum generatur species quibus immu
tatur oculus Iste rationes omnes sunt
Aphotabus [?] non quidem sit ab ipso
forate sed omnes a dictis suis abstracte
Contra vero oppositam opinionem
nichil opponit sed tenet eam
Sed tamen duo inconvenientia videntur
sequi Primum est quod nos
videbimus per hoc ad omnem partem
ut videtur Aer enim immutatur
ante et retro et a dextris et a
sinistris aer ergo qui est retro non im
mutat aerem per longum spacium
ante nos Et cum aer immutatur
immutat oculum Similiter contraria qui
ante nos est deberet immutare ocu
los nostros colore rei que est retro
nos Et sic ita bene videbimus
quod est retro nos sicut illud quod est
ante Si forte dicatur quod corpus
hominis impedit immutationem
quod immutatio est ad rectam line
am Contra hoc ponamus demon
strationem sic Sumatur triangulus a
b c cuius basis sit retro nos lon
gior latitudine nostri corporis et sit
a b latera autem eius sint a c et
b c et coniungentes se in puncto c an
te oculos nostros Cum ergo immutatio
fiat per basim lineas que coniuncte sunt
immutabitur aer per se et aer im
mutatus immutat aerem ad aliam
partem transversaliter Ponatur ergo c
oculus super punctum c cuius circum
ferentia tangat oculum retro quod
est basis trianguli ergo ille oculus
videbit colorem positum in a et
colorem positum in b quod falsum est ergo
non videbit immutatio aeris ad
omnem partem Item contingit contra
hoc Cum immutetur aer ad omnem
partem quare nos videmus visi
bilia omnem partem ubi sit Expa
ditur enim manus super pavi
mentum totum et denarium iacen
tem super pavimentum non videmus
donec discedat usque usque ad il
lam partem pavimenti ubi iacet
denarius Et hoc enim concluditur
Concludendum quod nos videmus per line
as egredientes ab oculo scilicet per
triangulum cuius basis est res visa
et angulus conparatus est in oculo
Et dyameter eius est super partem
rei vise et non apprehendimus
partem visibilis nisi qua altitudinem
sit dyameter Et propter hoc dicitur quod
non statim videmus denarium in
pavimento iacentem Et ponamus
ad hoc demonstrationem ut melius in
telligatur Sit igitur triangulus a b c
cuius basis a b sit quantitas rei
vise c angulus sit generatus radi
orum in oculo d dyameter sit egre
diens ab angulo c et discendens
super quantitatem basis Dico ergo aut
omnia videntur discrete que sunt
inter a b aut tamen illud super
quod cadit dyameter Si primo
tunc totum videbitur discrete

q e i pauimento a b . sed ibi sit
uitta uitre / quo uinco intuitum
videbimus distare vitta vitre
quod falsum est. Et dicit quod nisi tunc ha
beretur positum quod non uidetur simul et
semel distare nisi unum supradictum
dyametrum. Item quilibet visus hic de
quodam perspectiua probat radios egredi
ab oculo sicut dicit quarta suppositio
in libro de visu Euclidis si ponatur
ferrum uel aliud album et politum in
vase profundo et recedatur appinetur
a vase intantum quod non possit trahi
linea ab oculo ad ferrum illud
tunc non videbit ferrum. Et superfundatur
aqua pura usque ad summum
vasis tunc videbit in eo loco ubi
non videt. huius enim causa nulla
videtur esse nisi recta linea egre
diens ab oculo que non potest tunc ad pro
fundum vasis sed tunc venit ad su
perficiem et sic videtur visus fieri per
emissionem radiorum **Solutio**
dicendum quod opinio ista opinio vera est
que est dictus quod autem non videmus
ea que retro non est ex causa quod
non fiat inmutatio ad omnem partem
Sed quia color non agit nisi per
actum lucidi propter hoc progressio
mutationis a colore in aere est secundum
progressionem lucis reflexe et inci
dentis Lux autem que est post nos ab
trahetur colorem inmutat aerem sicut
ante nos sic denominatum probatum est
Sed inmutatio aeris non sufficit
ad visum sed oportet etiam quod species
visibiles in oculum procedant ad actum
per actum lucidi . cum ergo qui est post
nos procedit ab oculis nostris et non
in oculos nostros ideo color rei in
sibilis qui est post nos procedit re
mouendo se ab oculis nostris et non
in oculos. Et ideo non fit visus nisi
fiat reflexio super speculum quod est
ante oculos nostros. Concedimus tamen
bene radios esse attingentes oculum
super quibus fit inmutatio sicut supra
diximus . sed ibi non egrediuntur ab
oculo sed a luce exteriori et re
flectuntur super oculum a luce que fit
in medio extra oculum . sed ab illa

que est in extremitate proprium
que facit colorem actu esse quia
illa sola sufficit ad visum. Ad
aliud dicendum quod non est hic causa quod dy
ameter egrediatur ab oculo attingat
rem visam / sed potius virtus
visiua que apprehendit formam
impressam dirigit formam illam ad rem
quam apprehendit ad ipsam et quando
dirigit eam in totam rem secundum rectitudinem
transitus et sic totum visibile cadit
in ipsa. Et nunc autem dirigit in partem
ut apprehendat partem visiue per
ipsam et tunc non potest comparari sit
ad partes vitri / sed comparatur
ad partem et tunc sit quod quidam
distinguimus virtus visiue secundum partem
visibilem et quod venit ad partem
illam in pauimento inquo radius
denarius videbit ipsam. Licet tamen
dyameter non egrediatur ab oculo
directe tamen species visibiles et virtus
visiua in rem visam est per modum
dyametri et propter hoc melius appre
hendit per dyametrum ad oculum
Ad ultimum dicendum quod non est sufficiens
causa in lineis ut ita dictum
est secundum potius forma ferri impressa
in aqua et aqua sensibile est
elementum ideo forma ferri impressa
in superficie aque manet stans
et a superficie inmutat aerem dyame
traliter usque ad oculum / **radiorum**

Utrum visus sit per emissionem

Sed adhuc ut lucidius fiat
propositum reuertamur et queramus
utrum visus fiat per
emissionem radiorum aut per inmu
tationem oculi a medio et medii
ab oculo visibili Et ponatur exem
plum apparitionis sic / posito enim quod fiat visus
per inmutationem ad oculum videbitur tunc
talis quod in eadem superficie est in oculo
uidente quod sic probatur. Sit cir
culus a b c d et oculus videns sit c
et d sit in eadem superficie cum a b
c d oculus inmutat speculum e f
ergo sicut figura generatur in ipso secundum
partem speculi secundum quam ad oculum est ergo
inmutabit oculum secundum figuram suam quia

inmutatur visu in oculo a b c d
sed oculus immutatus necessario vi-
det et apprehendit, ergo oculus
est in eadem superficie cum hiis in oculo
a b c d videt et apprehendit ipsum
quod si concedatur **Contra**
Non est visus nisi ad oppositum
rectum, sed ad oppositum rectum
non potest opponi d. oculo nisi
curvositas exterior sive convexitas
partis semicirculi que est a b c d
ergo oculus d non videbit nisi con-
vexum illius partis semicirculi
ergo non videt et apprehendit semi-
circulum a b c d Item per experimen-
tum probatur sic Eorum enim quorum
visus debilitatur precipue in tempore
senectutis videt ymaginem suam circa
oculos suos hoc autem non potest esse nisi
quia cum radiis egredientibus ab
oculo et figura egreditur in radio
videntis, ergo radii egrediuntur ab
oculo et virtus visiva a radio
Ita quod supponit pro rei visibili Item
probatur quod radii egrediuntur ad mo-
dum piramidum que habet angulum in
oculo et tanto plus dilatatur basis
quanto non videmus in linea aut ali-
quo loco certissime deprehendimus
lineam super quam cadit centrum pi-
ramidis et minus deprehendimus
que magis accedit ad circumferenciam
basis quanto maior est basis pira-
midum Et tanto minus deprehenditur
res que est in circumferencia basis quan-
to maior est basis piramidis et
lo modo piramidum ultimo depre-
henditur. ergo planum est quod linee que
ducuntur in quibus formatur huiusmodi
piramis cuius hec est figura
Sit oculus e cuius piramis a b
c d. linee que egredientes sint
e a e, b e, c e d. et centrum cir-
cumferencie basis sit f. res super quam
cadit linea centri scilicet e f. sit
g. res que in circumferencia cadens
sit a. certum quod cadentes extra circum-
ferenciam sit in circulo ergo g esse op-
positum centro oculi quod patet ex hoc
quod linea g perpendiculariter cadit

in rem visivam ab oculo in a
autem non opponitur centro eo quod li-
nea e a oculo non est apprehen-
sibilis sed oblique veniens. Cum
igitur visus sit ad oppositum rectum
maior erit ad lineam perpendi-
cularem quam ad lineam venientem
oblique, ergo magis videtur g quam a
sed ab i non potest duci linea in cen-
trum oculi sed potius transit super
convexum oculi faciens angulum con-
tingentie super centrum oculi, ergo non op-
ponitur centro oculi ergo res que
est in cadens extra circumferenciam pira-
midis, cuius basis est a b c d non
videtur Item creator omnium deus
omnia perfectissime constituit
sensui et fecit instrumentum odo-
ratus sensitivum humidum quod salva-
tur calido sicco vaporativo in
quo deferuntur odores, fecit etiam
instrumentum auditus concavum scilicet
tum in quo salvatur sonus qui nil
aliud sit quam aer percussus, ergo fecit
optime instrumentum visus, si hoc fecit
sphericum, et sphericum est super quod non sunt
forme, ergo non fecit ad hoc quod forme
venientes ad ipsum starent super ipsum
ergo non sunt in ipso forme, sed potius
in ipso egreditur virtus ad iudicandam
sensata Item fecit ipsum mollem
mobilis autem repugnat receptioni
formarum, ergo ad hoc fecit mobile
ut motu suo centrum suum ad omnia
visibilia convertat Et per radios pi-
ramidales virtutem suam visivam
ad ipsam movet Item hoc videtur
haberi ex hoc quod centro subiectas
optice videtur eo quod ipsum proximissimum
centro oculi Remotam autem a centro s-
eo quod longius distat minus videntur
Sit enim oculi centrum e res autem vi-
sa sit a b cuius punctus cadens sub centro
oculi sit c Si ergo ducatur linea
ab e in c perpendiculariter cadet super
lineam a b, et in parte faciet duos
angulos rectos. Ducatur etiam linea
ab e centro oculi in a qui etiam est
terminus rei vise Sint igitur duo
trianguli e a c et e b c unam
lineam habentes communem que est e c

Item ista duo triangula sic sunt
quod utrumque habet unum angulum rectum
qui est c et alios duos acutos
qui est e a unius et e b alius
Sed rectus angulus est maior
acuto, ergo angulus qui est in c est
maior angulo quam e a b, sed in omni
angulo longius opponitur angulo
maiori, ergo latus e a in triangulo
uno et latus e b longius est latere
e c in triangulo alio ergo a magis di
stat a b quam c Et similiter magis distat b
a b quam c, sed quod magis distat minus
videtur, ergo minus videntur que sunt
extra centrum visus quam id quod est ibi positum
Item probatur quibusdam passioni
bus speculi sicut illud quod dicit Euclides
in nona propositione libri de speculis dextra
sinistra apparent et econverso et idem
etiam dicit Plato in Thimeo propter illa
dextre partes corporis que sunt sinistre
apparent propter dexteris partibus
visus et sinistram speculi, sinistram
vero cum dextram posita mota forte
corporis ex adverso per causam horum
ac probacionis dyametrarum longum
est nec propositum tamen hoc quecumque diver
sarum, sed tamen que assignatur
ex reflexione radiorum in speculo su
per rem visam in speculo Item alia
inducuntur experimenta, sicut illud quod
patet ad sensum quod colores et figure
rerum visarum que moventur a cor
poribus in quibus sunt nec motu loca
li nec ad visum, ergo cum necesse sit co
niungi in visu rem visam et oculos
oportet quod per aliquid moveatur ad rem
visam hoc autem non est nisi radius
emissus ergo emittitur radius igitur
est situs visualis Item sicut superius
diximus in oculis quorundam anima
lium ad sensum videtur lumine agere
dicitur sicut luporum leonum serpentum
ergo idem est de aliis oculis Item videmus
uno oculo cum clauso aut excitato
foramine alterius oculi replet larve
quod fuit prius in oculo clauso vel ex
cecato et melius videt angulum
alium quam prius videt, ergo motivum est
lumine Item idem dicit in libro de
visu quod oculo posito in centro oculi

concavi videbit sepius oculus
visu ad centrum Et cum in centro
nichil videbatur nisi oculum re
flectitur ad oculum Item eodem ex
existimavi est in speculo circulo
si oculus ponatur in centro sed in
periferia Et sic oculus illuminatus
lumine exteriori veniente ad ipsum
videbit oculus se in magna quantitate
maiori quam est Si autem distat vi
debit se minori Cuius autem causa
non videtur quia triangulus ut pyra
mis sub quo est visus adiunctus cum
angulo fit angulum expansum
magnum ad distans et minorem
et ad maiorem distans minimum
Probatur enim primo Euclidis In omni
triangulo maximi lateris esse maximum
angulum Et ideo rei visus quantitas
apparet sed quantitate anguli vel tri
anguli aut pyramidis que est in oculo
non potest esse alia causa nisi quod
radii ab oculo egrediuntur et quasi
ista probacionem [illegible] intus [illegible]
apposui Ponamus ad hoc demon
stracionem in figura sic e oculus
a b autem res visa per distanciam
unius cubiti distans ab oculo c d
autem alia res visibilis in quantitate
equali ad a b ut distans per
duplum spacium ab oculo e produ
cantur autem due linee ab oculo in
fines illius visibilis quod est a b li
nea e a et linea e b deinde
protrahatur linea in continuum et similiter
protrahatur linea e b, cum igitur linee
ab eodem puncto trianguli protracte
tanto magis distant quanto magis
protrahantur linea e a et e b
magis distant iuxta c d quam iuxta a b
ergo non contingunt fines visibiles
quod est c d, ergo c d non videtur sub eodem
triangulo cum a b, [illegible]
duabus lineis a puncto et ubi
est centrum [illegible] in fine magni
tudinis visibilis que sunt c d et fa
ciant triangulum e d, ergo c e et d
e sunt linee sub eodem puncto
trianguli ducte, ergo quanto magis
protrahantur tanto plus distant
sed in c d magis protrahuntur quam
in a b eo quod duplex sit spacium

go minus distat in a b quam in c d
distans ad quantitatem rei in c
ergo in a b minus distat quam per
quantitatem ipsius, sed a b et c d sunt
magnitudines equales, ergo linee
c e et d e sequuntur a b, si ergo
igitur loco fixionis sit f g igitur
tangitur e f g eundem habebit
angulum in centro quod est e que
habet tangitur e c d Sed angulus
in oculo qui est terangulum e f g
pars est anguli in centro oculi
qua habet tangitur c a b et ideo
qui est angulus e f g est etiam an
gulus e c d, ergo minor est angulo
sub quo videtur plus distans
et etiam similia per quantitatem sunt equalia
Et hoc bene probatur quod minus et ma
gis inequaliter in distantia vi
dentur sub eodem angulo, sicut c d i f
g Et eodem etiam probatur quod eadem res
prope et longe videre sub diversis
angulis Cum igitur inquirit aspecti
vi rei quantitatem deprehendat secundum
quantitatem anguli visibilis perficitur
per lineas egredientes ad modum
trianguli vel pyramidis Alias
enim demonstrationes possumus addidem
inducere sed ista sunt ad intelligendum
proposita Sed angulum cum obliquas
ponas primo omnem rerum portiones
diversas ut cum singulas dispu
tamus Euclides et et sui sequaces
videntur ponere tres lineas ab oculo
egredientes triangulum describentes
Cuius propter cathetum est quantitas rei visibilis
epotthymesia et linea ut radius
superiorem partem visibilis attin
gens et linea sive radius et
tangens inferiorem partem cuius dya
meter est mobilis super partes rei vi
se Et vult dicere altitudinalem quod vis
visiva sit in dyametro mobili
In aliis autem radiis que sunt in loco
epotthemisse et basis non est actus
visiva nisi confusa Plures
autem dicunt lineas egredi ab
oculo secundum lumine oculorum non esse suf
ficientes ad rem comprehendendum sed
lumine radii advenientes extrinse
lumine miscetur Et ex illo forti

ficatur ad videndum hec igitur circa
est inter portionem propositionis et Eu
clidis Alia est quia dicit Eu
clides rei distantes minorem angulum
esse in oculo Et ideo minorem vi
deri Et infinitum posse distare quod
quantitas anguli non visibilis erit
et tunc etiam rem propter sui anguli
insensibilem parvitatem non videri
Plato autem dicit radium lucis quanto
magis protenditur tanto magis
attenuari, sicut etiam sit in omni re
protensa Et ideo debilem rem ut tra
mitere et etiam tandem deficere super rem
infinitum distantem Sunt etiam alii sicut
Jacob alkindus filius in libro de visu,
sentire aspectus lucem dicunt non regredi
lineas, ut radios distinctos a
se invicem sed lucem continuum ad mo
dum pyramidis Et hoc lumen est
continuum secundum omnes dimensiones et esse
virtutem visivam in illo toto lumine
et ipsum esse corpus, sed tamen
maiorem habet virtutem super illud quod
est sub centro oculi eo quod illud a
pluribus partibus oculi magis illumina
tur videtur Cuius exemplum ponam
in figura ut sit facilius intelli
gendum Sit igitur arcus oculi in quo
est acies visus vel receptio rei visibilis
a b c z b sit in centro oculi a c
autem significat punctum dyametri
oculi Dyameter dico qui dividit
totum circulum ab exteriori quo vertitur
ad rem videndam Res autem visa
sit d e f et e sit in centro rei
vise que est sub centro visus
et in alia parte visibilis quis
directe cadit sub centro oculi d f
autem sint signa partium aliarum Li
nea igitur que trahitur a centro
oculi quod est b in e quod est pars cadens
sub centro cadit perpendiculariter
ergo facit duos angulos rectos
unum versus d et alium versus f Con
tingit autem duas lineas trahi
oblique scilicet in e una ex a
et alteram ex c que sunt proxima
in dyametro oculi Cum igitur iste
linee significent radios constat
quod ipsum est a tribus radiis oculi
ab a igitur et b c directe iterum

linea ab a in b hoc erit perpendicularis. Sed si ducatur alia ex ipso centro oculi ista quod oculus non gratur a situ suo et gratur ista semper quod faciat angulum acutum et omnino non tamen illuminat fiat prima cum illa quod illuminatur a duabus partibus oculi. Similiter si ducatur alia ab alia parte oculi terminet in eandem partem rei visae, scilicet in quod dividit semicirculum oculi, ergo ista non illuminabit rem visam quia impedit gibbositas oculi. Ergo res visa in extremitatibus sensus quasi iuxta circumferentiam piramidis egredientis ab oculo non illuminatur nisi in duabus partibus oculi. Cum igitur virtus visiva sit in lumine egrediente ut ipse dicit minor erit virtus in ea que non subsunt centro oculi quam in ea que cadunt in ipso. Iste igitur sunt positiones aspectivorum. Sed contra primam sic obicitur. Radius enim egrediens qui est linea ut dicunt aut est substantia aut accidens. Si accidens ergo non habet esse nisi in subiecto. Ergo cum egrediatur qualis facit aerem. Ergo aut fit lumen tantum aut fit potentia videndi et lumen. Et si fit lumen tantum, ergo multiplicato radio multiplicatur illuminatio. Ergo si aliquis staret iuxta multos aptos oculos habentes melius videbit quam in alio loco. Preterea fit hoc habentes debilem visum co lucrabitur (?) et qui habet visum fortem melius videbit. Preterea si multi apparentes in tenebris starent simul aerem illuminarent que omnia falsa et absurda sunt. Ergo radius egrediens non est accidens illuminans aerem. Preterea hoc est contra positionem ipsorum quia ipsi dicerent quod radius habet virtutem sensitivam in puncto. Ergo in radio ingreditur lumen tantum sed etiam vis visiva et suppositum visiva apprehensivo. Sed si hoc dicatur: Contra lumen et vis visiva ambo iuvant ad melius videre. Ergo si multa alia coniugarentur erit perfectissima visio. Ergo omnia inconveniencia prius inducta magis sequuntur contra istam opinionem quam contra primam. Igitur non potest dici quod sit accidens

dens radius ille. Iste nullum accidens est quia sensum subiectum. Ergo radius in aere existens non est idem numero cum radio qui est in oculo. Ergo sentire radii in aere non est sentire radii in oculo. Ergo per presentiam radii non fit iudicium de re visibili apud videntem. Ergo ad visum non prodest radius. Item si hoc radius inflexus a speculo erit a radio incidente in speculo eo quod diversa sunt subiecta utrorumque. Ergo apprehendens unum non est apprehendens alterius. Ergo etiam apprehensa ab ipsis erunt separata. Si unus apprehendit formam rei ut dicunt spectatam, alter etiam formam speculi. Ergo forma speculi et forma rei videbuntur separata. Ergo forma rei non apparebit in speculo cuius contrarium videmus ad oculum. Item visus non non tantum penetrat aerem sed etiam celum usque ad stellas. Ergo celum impressiones habens recipit a visu quod absurdum est quia probatum est quod celum non recipit peregrinas impressiones. Ergo non patitur huius immutationem a visu. Preterea quidquid visibile est in se ipso lucet non indiget ad hoc lumine visus medium immutante lucidencia per se ipsa sufficiunt sibi lumine proprio ut videantur. Ergo non indigent ad hoc lumine emisso a visu. Item lumen emissum quod est radius aut est concomitans ad visum tantum sicut medium aut est concomitans et sentiens. Si primo modo tunc non habebit rationem medii. Aut ergo habet rationem agentis aut patientis. Si agentis cum non possunt agere nisi sensum tunc ipse agit per se in visibilibus. Aut ergo habet intrinseca sibi et extrinseca. Si intrinseca tunc habea media erit sentiens intrinsecum sic non differt ab oculo. Si extrinseca tunc aliquid sentit quod non habet naturam sentiendi contra sibi quod est falsum. Si est medium patiens tunc patitur immutationem sensibilis. Et sic visus fit non suscipiendo quemadmodum ponunt naturales

Si propter dicatur quod linea conti-
nualiter et sentit tunc super-
fluit pupilla oculi. Preterea
cum linea egrediens sit continua
quod qualitercumque tangat aer erit sen-
tiens et videt per illud continue que
omnia absurda sunt valde. Et quia
nullus ponit radium esse corpus
sufficiant sunt opposita de hoc. Que
ad aliud indigeas nisi ut nullus
eorum valeat confugere ad hoc
quod dicat radium esse accidens.
Probatur autem quod non sit substantia corpo-
rea sic. Radius egrediens per
apertum oculorum toravit[?] ergo totum
illud lumen fuit in parvo oculo
hoc autem absurdum est quod lumen
implens mundum simul egredi-
atur ab oculo. Preterea vel radius
coniunctus est oculo et rei visibili
aut separatus ab utroque aut co-
niunctus uni et separatus ab alio. Si
primo tunc radius non sentiat nisi
secundum punctum et ita non cognoscat
indivisibile aliquid et numquam ma-
gnitudinem aliquam vel figuram.
Si dicatur quod discurrat sic divaricetur[?]
et mobilis. Contra iste discur-
sus est secundum tactum puncti super ma-
gnitudinem visam. In magni-
tudine autem visa sunt infinita puncta
ergo numquam totum vel aliquam partem
magnitudinis transibit. Ergo numquam
aliquid apprehendet quantumcumque parvum.
Preterea cum tactus punctorum duorum
sorum[?] non continuatur ab extremi-
tate lineae tangentis eo quod extre-
mitate non habet ulterius cum linea
tangente ergo radius emissus
numquam apprehendet aliquod continuum
in eo quod continuum. Si autem naturam
tangit et tamen non sentit et re-
nuntiat oculo. Hoc autem absurdum
sicut si aliquis dicat se sentire
manu abscisa quae numquam tan-
git tangibile. Si autem iungatur uni
et separatur ab alio aut ergo tunc co-
niungitur oculo et separatur a re vi-
sa aut econtra. Si primo modo
Contra dicit philosophus in undecimo

de animalibus quod posse per se proprie quod illud
non agit quod non tangit. Ergo radius
qui non tangit visibile non agit
in ipsum. Ergo non quod falsum est quia
sic erit in totalibus radius. Si autem
tangitur visibile et non visum ergo
numquam renuntiat visui de visibili.
Et sic utrumque erit inutile. Preterea
corpus cum corpore alio non est in eodem
loco. Ergo si radius est corpus cum aere
medio non erit in eodem loco. Ergo
oportet quod totus aer et tota aqua
et totum caelum et ignis per quae est
visus aut cedat per visum de lo-
co suo aut quod fiat plenum poris
vacuis per quos sit transitus linee
actu corporalium quae omnia absurda
sunt. Cum enim aer sit magis humidus
ut probatur in secundo de generatione et cor-
ruptione et aqua et habeat humi-
dum incorruptibile per una fluit
ad aliam et non terminatur in se ipsa
ergo videtur in aere et in aqua.
Et sic numquam per aerem et aquam
esset visio quia ibi non sunt pori
vacui. Similiter caelum non habet poros quia
non rarefit nec inspissatur. Ergo patet
quod positio pororum cum maxime in-
[illegible] aspectuum inutilis est. Propter
ea aggrediamur eos de mediatoribus
geometricis. Sit ergo a esse oculi
a quo egrediatur oculus perpendi-
cularis super b et sit b oculus. Ita quod a
perpendiculariter cadit super a ita quod
ubi oculi ex opposito se directe videant
lineam scilicet ab altero eorum egressam
super reliquum et ergo isti radii tan-
tum sunt inter duo puncta a et b sic
probat euclides. Ergo cum sint recte linee
una non videt nisi unum. Ergo isti
oculi non videt nisi unum secundum hoc est
falsum cum uterque videat diversum
a reliquo. Si autem dicatur quod sint
duo sed obviant sibi in medio.
Contra in medio ergo contingit puncta
illarum linearum aut ergo una obe-
diet extitudinem aut una in-
trat in aliam aut utraque sistat
alteram. Si una cedit alteri ergo
quaecumque cedit oblique cadit super

visum igitur super eam non faciet
duos angulos rectos Et hoc est contra
positum Si autem una in aliam
intrat hoc erit absurdius quia sic
linea indivisibilis divideretur quod non
potest intelligi Si vero tertio modo sic igitur
neutra earum pertingit ad oculum
visum / ex opposito igitur neutra videt
oculum quod tamen falsum est et contra primam
primam Item posito apparentiam
est quod terminus lineae sit speculum aut
igitur linea habet inaequalem partem sui ipsius
aut in ultimo tamen Si inaequalis sic
oculus a dicte speculum ad b et sic oppo
sita speculo super quam est reflexio
radii a speculo c res ad elonga
ta super speculum ita quod non appare
at in speculo sic d sit videns in figura
Sit ad alia linea ducta ab a
in b secans radium reflexum a
b in c super punctum et Unde sic ra
dius egreditur ab a in b et reflecti
tur in c igitur per punctum quod tangit
speculum renuntiat speculum et per
punctum reflexio radii super c re
nuntiat radium rem usque extra
speculum Et quia radius incidens
in speculum contingit radium refle
xum in puncto super speculum appa
ret forma c in b speculo / igitur cum ra
dius reflexus quia est b c sentiat
et renuntiat secundum quod similiter potentia sentit
renuntiabit etiam secundum punctum et ubi secatur
a linea a d igitur ibi accipiens
formam d secundum radius b c contingit
radium a b in puncto b quod est super
speculum igitur in puncto illo renuntia
bit formam d sic formam c igitur illud
non opponitur speculo quod apparet in
speculo Si ad non sentit nisi secundum
ultimum punctum **Contra** secundum
hoc igitur media puncta non sentiunt
nec renuntiant de speculi secundum necesse
est formam reddere in videntem igitur formam
rei visae tunc reddit ad videntem
quod tamen falsum est Prima quae ponit
eam a volentibus fingere assignari
quod linea renuntiet de re visa
secundum punctum extremum et non secundum medium
Item sic a oculus videns b speculum c

aut illud speculum illi diametro
sit oppositum et apparebit speculum
in speculo igitur radius a b erit
incidens in speculum / secundum radius b c
erit radius reflexus a primo speculo
in secundum et radius c d erit refle
xus a secundo in primum Et ita utrumque
apparet in utroque / sed eadem causa
est quare sit recte reflexio et quare
recte infinitae / sed quia speculum
est de mundo tenuiorum habentium su
perficie plana igitur infinitae debet
multiplicari reflexio / igitur erit infi
nitas unum apparebit in alio quod tamen
est contra hoc et est figura sic videtur
Item quaeritur in istis quare non
apparent similitudines in superficiebus
partibus planis sic in vitro et cri
stallo contritis in pulverem et
quare apparent in asperis superficie
bus pulvis emittet sic puta
tur est corpus habens superficiem
maioris latitudinis quam sit extre
mitas lineae Si ergo extremitas
lineae sufficit ad ydolum conspiciendum
non oportet habere aliud magis in quo
accipiet ydolum quam sit ipsa extremi
tas lineae / Ideo potest dici quod hoc contin
git ideo quia in asperis una pars
obumbrat aliam quia radialis linea
egrediens ab oculo illuminabit eam
Praeterea in natura sic est quod agens et pa
tiens sint proportionata Tunc erit
igitur quia virtute radius agit in
visibile non debet assignare Praeterea
cum radius incidens in speculum non
est incidens in rem cuius forma ap
paret in speculo oportet ad hoc quod
apprehendat formam quod procedatur a ra
dio qui reflectitur in rem visam
in speculo in puncto contactus ra
diorum super speculum Et quaeritur causa
actionis et passionis secundum naturam
Ex omnibus igitur his patet quod absurda
est ista conclusio posita Contra
probatur quod absurdior sit posito
platonis sic Omne ad quod secundum naturam
extimatur hoc extrinsecum modum
sive terminationis sic est terminata est
sua qualitas igitur radius actu
quod in oculo congregatur non potest exter
minari alterationem impressionem sive

qualitatis, ergo non potest extendi
usque ad speram stellatam fixarum
Si forte dicatur quod hoc fit per ad
mixtionem lucis exterioris aut
ista admixtio est ex parte videntis
aut ex parte rei visae Si ex parte
videntis tunc positus in tenebris
non videbit rem visam in luce
positam quod falsum est Preterea ponamus
esse tenebras usque ad stellas
stellas autem esse in luce tunc radius
egrediens ab oculo sine admix
tione lucis extenderetur usque ad stel
las Et ideo primo commiscetur lumini
et hoc est impossibile ut prius probatum
est ut corpus stans subtile
et parvum extenuetur adeo ita quod
remaneat in specie sua Si dicatur
quod stelle proiciunt radium ad oculum
per tenebras sed hoc non oportet radium
egredi de oculo quia res per suum
radium penetrat ad oculum Si
autem ex parte rei visae admixtio
illo tamen, tunc radius non indiget
luce commixto ad extensionem suam
sed tamen ad terminationem sui super rem
visam Et hoc est contra positionem
ponentis Preterea quero de modo
commixtionis illius, parvum enim
potest permisceri multo ampliori,
ita quod remaneat latitudo eius quod
non vincatur a multo, sed radius
egrediens ab oculo parvus est ergo
mixtus lumini totius emisperii
amittit latitudinem ergo non poterit videre
in multo lumine cum videre sit actus eius
Si forte dicatur quod parvum densitate
et multum in raritate bene permiscetur
multo ita quod non amittat latitudinem
suam Contra cum crocus permiscetur
aque et parvum de croco colorat
multam aquam, aut hoc contingit
quia minime partes croci sunt cum
minimis aque in toto ubique, aut
contingit per qualitatem sui coloris
et saporis in aqua potest quod substantia
croci in infinitum dividatur vel utroque
quod modo fuerit, aut quod crocus per
tingat in aqua ad profundum a su
perficie alterius quantitatis aque
et aqua que est extra illa videtur
autem in corpore croci ita quod color
a fundo et medio spacio statim
superficiem aque resultat super
aquam sicut forma super speculum Si
ergo radius miscetur luci exteriori
uno istorum modorum miscetur ei
Si primo tunc radius dividitur in infinita
et de necessitate amittit latitudinem et idem
sequitur de secundo modo Si autem fit secundo
ergo radius continuat se in tota luce
emisperii propter hoc quod aliquod accipiat
ab aliqua re sensibili, ergo erit inuti
lis ad rem visam percipiendam
Si quarto modo tunc radius quidem unus
pertingit ad rem potest aliquis in se
mixtionem, sed tamen resultat lumen
radii in luce nudi sicut forma resultat
in speculo quod est contra positionem
Preterea ponamus ponentes geometri
tas contra hanc opinionem Sit ergo
res visa a quantitatis cubitorum
et videatur illud spacium centum cu
bitorum b autem res visa eiusdem
quantitatis ad spacium quinque pedum oculis
autem videntis sit c radius autem sit c a
longior est duplo quam radius c b
ergo in duplo est magis extenuatus
Sed extenuatio radii facit videre
minorem eiusdem quantitatis per radium
c b quod falsum est, quia apparet equalis
quantitatis post centum pedes et per b
Eadem autem demonstratio destruit po
sitionem Euclidis scilicet quod quantitas rei
visae sit secundum quantitatem anguli trianguli
in oculo terminati Res autem distans
que est a habet minorem angulum in
oculo quam b quod demonstratum est super in
demonstratione que inducta est pro
opinione Euclidis, ergo in duplo deberet
videri minor, cuius contrarium videmus
ad sensum Preterea absurdissima
quidem secundum omnem viam consequuntur istas
opiniones scilicet quod linea localiter mo
veatur, quod linea sit in esse naturali
et quod longitudo sine latitudine
videatur quod linea secundum indivisibile
punctum apprehendit divisibile et
alia absurda que abhorret natura
Preterea queratur ab eis Ipsi enim
dicunt quod oculus videt radium de
se egredientem sicut patet in

sternatur ad lumen terminatur ergo
quo videtur radius. Si dicat quod ra
dio, ergo radii erit radii, et sic
ibitur in infinitum. Si autem oculus se
ipso videt radium, ergo multo magis
alia que non sunt adeo subtilia
videbit per se ipsum. Et ita inutilis
erit radius. Hoc et alia huiusmodi
absurda videntur. Iacob Alkindi
filius. Et videtur tamen inconveniens
et incidit in maius inconveniens
secundum naturam. Pyramis enim egressa
ab oculo cuius basis est dimidium celi
et angulus in oculo, ergo de oculo unius
egreditur lumen tantum quod implet hanc
pyramidem quod absurdum est posse
retrahi in tam parvo oculo. Preterea
aut idem egreditur et retrahitur aut di
versum. Si primo, tunc motus radii
erunt voluntarii motus contra naturalis
alicuius corporis sic extra non est ex
loco aliquo et ad ipsum. Si hoc dicatur
tunc oculus aptus fit proprie radio
suo quando egrediatur quantum volet quod
non est verum quia cogitur videre illud
quod est ante oculos eius. Si dicat est
diversus quod egreditur tunc hoc est mirum
quod nutiones(?) una hora possit egre
di lumen a corpore puro implens
totum mundum. Procedamus ergo demon
strationem super hanc positionem ut ostendatur
esse impossibilis. Dicit enim iste quod radii cor
pora sunt et sunt continui in corpore py
ramidali reprehendens alios qui dixe
runt eos esse separatos continuos. Et
dicit in processu et in rotundum et in
omnem dimensionem pyramidis egre
dientis et ipsam pyramidem esse cor
pus defensum virtute visiva que tamen
maior est in ea que subsidet centro
oculi quam in alia parte habenda angulum.
Ponamus ergo lumen oculum videntem
ab occidente in orientem b celum. Et
pyramidalis corporis a. Ponamus
c d e f g h et ponamus quinque sex no
tarum celi continuatur linea in a
celum. Ponam et centrum huius
celi sicut pyramidis in et lineam
a vise dyametrum centri oculi
describatur et celum p b l m n o
que sunt pyramides oculi b

et signabo centrum eius q et con
tinuabo lineam ad oculum b sicut
feci in alio celo. Inde sic iste
pyramides venient contra se ex oppo
sito aut ergo resistent se aut tunc
contrarium corporum videbitur quod est corpus
altum quod falsum est. Aut penetrabit
per se invicem. Et tunc tria corpora erunt
in eodem loco scilicet due pyramides
et aer qui fuit ibi prius quorum
quodlibet est impossibile, ergo nullo modo contingit
visionem aliquam istarum per hanc modum.
Licet autem plures alie rationes possent
inveniri quibus ostenditur falsitas
in istis tamen ad presens iste sufficiunt.
Sunt autem quidam modernorum qui dicunt
quod visus fit et intus suscipiendo
et extra emittendo radios et lumen.
Sed hanc opinionem destruit per eadem
et ideo non ponam disputationem contra
istam. Sed adiungam in sequentibus questionibus
quedam falsa et quasdam rationes
de visu que eos ad istas opinio
nes induxerunt. Est autem una eorum
sapiua vero ut dicit avicenna quod
unum videtur duo si comprimatur oculus
extra situm suum ad superius vel ad
inferius vel exteriorem vel sinistriorem
partem. Alia autem est de formis
apparentibus in speculo que non ha
bent suas figuras in speculo eodem
apparere. Et de hoc dicemus in questione
de visibili. Sed si ita est quod unum
videtur duo propter reflexionem radio
rum extra situm, tunc propter hoc eos unum
deberet apparere multa, quia semper
visibile secundum eos contingunt multi
radii et non in loco uno. Similiter
dicendum ut supra quod in ultate ut
ex intuitu cum videt secundum tamen pos
sibilis lucis in colores secundum veram desti
bit intellectuales angulos super oculum.
Ita quod anguli procedentes lineas est in
oculo sit causa dyametri. Nec hic
oportet reparare et super huius motum
lineas fundantur demonstrationes eu
clidis in tribus libris scilicet de compo
sitione speculorum et de visu et de
fallacia visus. Contra positionem Euclidis
tunc hoc de impossibili quod alie dicte
dicendum ergo ad primum pro illis

inductum quod sic probatur et in libro
qui dicitur fallacia visus nisi quod
de spera in eadem superficie stante
videtur minus mediante spe et quanto
propius accedat ad speram tanto
minus videtur de spera et tamen ma
gis apparet Et hoc non contingit
propter lineas egredientes ab oculo
sed propter modum incurvationis oculi
a spera Item oppositorum dicimus et
concedimus quod non fit visus nisi
ad incurvationem et oppositionem rectam
Et ideo quia ad rectam oppositionem
non opponitur dimidium spere stantis
in eadem superficie ipsi oculo propter
hoc illud quod videtur de spera non est
nisi spere aliqua porcio minor se
micirculo spere Cuius probacionem
dabo Item describatur spera super
centrum a cuius dyameter sit a c
visus autem extra speram in eadem sup
perficie sit b distans per aliquantulum
spacium a spera et ducatur linea
a prima parte spere que alia oppo
natur in spacio in oculum b et sit
illa g b Deinde ducatur alia linea
ab infimo loco spere ubi oculo op
ponatur illud et sit linea illa d b
Et iste linee faciunt sic necesse est
angulos acutos supra speram
et non angulos contingentes quod si
protenderentur secarent speram quod non facit
linea contingens Item ducatur lineam
ab ipso g in b que sequatur
aliam porcionem circuli ducatur et
linea ab oculo b in centrum spere
quod est a illa secabit lineam d in spe
ra ad angulos rectos ergo per triangu
lum g d b et angulum d divi
det in duo media equalia po
natur signum ubi sequatur linea
g d et illud sit z igitur triangulus
g d est medium quantitatis que de spera
videtur Et e converso igitur triangu
lum g e b super arcum et ergo
angulus g circuitus describit
quantum videtur de spera sed illa
autem quantitate de spera non cadet a
quod est centrum spere ergo de spera
ptu ab angulo tangenti non co
tinet spere dimidietatem

Et sic inficiatum est propositum quod spere
existentes in eadem superficie minus
mediate videtur Et hujus causa est figura
Dicimus ergo quod contingit propter modum
dicti oppositionis non propter emissionem radiorum
oculi nichil enim de spera generatur se
in medio circulo in triangulo nisi quod directe
recte opponitur Et bene concedo quod tri
posito est ad modum pyramidis et
tangentis sub quo fit incurvatio sicut
est dictum est in porta quarta et hec est
causa quare propius accedens minus
videt de spera et tamen magis appa
ret et non enim in tangente maius
latus minori angulo subtenditur
Unde sic tamen propius accedens aliquid acci
piat incurvationem sub minori an
gulo illud necesse est magis videri
Dicimus quod linee sequentes partes supra
et visibus in spera cadunt in mino
rem arcum spere et ideo illud quod
videtur in spera est minus Ad aliud
dicendum quod illa non est causa quare potest
pro causa nec homo videt suum yma
ginem ante se in aere Nec aer
possit effici ut speculum sed videtur
sibi quod videat eam cum tamen non sit
verum Et hoc generatur ex fluxu yma
ginum a loco linee ymaginative
ad organum sensus communis Et ab illo ad
organum visus sicut accidit in melan
colicis et in infirmis et plenius preterea
tractabimus cum agemus de sompno
et vigiliis Ad aliud patet solucio quia
ymaginacio fit ad opposicionem pyrami
dalem et triangularem non omnem
immissio radiorum ea autem que sub
cadent centro oculi ad rectam lineam
perpendicularem incurvant oculum et
ideo melius videntur Preterea om
nis virtus aliquando vero maior est
centro vero quam circa extrema Unde
et virtus visiva maior est in centro
Et ideo certius apprehenduntur res
que subsident centro Ad aliud
dicendum quod ideo creator non fecit
oculum speratum ut non imprimerentur
in eo ymagines rerum sed potius
ut esset mobilis facilius sic speri
cum creatum in quo debebat imprimi
omnes ymagines Cuius rotundum

aut maius et retracta imprimitur ymagines quod super latum planum et grauium. In loco enim plano super diuersas dispositiones luminis quia secat qualibet pars aque eminentes aliis parti confunditur et dilatatur ymago sicut patet in experimento. In concauo autem una pars ymaginis preter receptam super aliam ita quod iterum non sit directa rei comprehensio, sed in rotundo retinetur ymago et cum una pars aque eminet alia una pars dissecat processione luminis in qua perdit forma visa. Nec alia preter super aliam sicut sit in concauo. Tercie autem sit causa quod dextra videntur apparere sinistra sicut superius determinabimus in questione de visibili. Ad aliud dicendum quod motus non est contrarius impressioni formarum in oculo ideo videtur ab hoc quod ab omni situ visibilium dirigatur immutatio ad oculum. Ad aliud dicendum quod propinquitas eius que cadit sub centro oculi non est tota et sola causa quare melius videtur, sed rectitudo immutationis et confortatio virtutis visiue in centro oculi sicut dictum est. Ad aliud dicendum quod sinistra non apparet dextra in speculis planis illa de causa quam dat Euclides, sed pocius quia forma abstracta a re visa per actum luminis apparet in speculo, et sicut separatur ita describitur deprimitur, et ideo sit situs ymaginationis oppositus ad apparentem sicut superius solutum est. Causa autem distancia est comprehenditur in speculo in re alta sicut in terra cacumine infimum quia plus distat a speculo et ideo profundius apparet et ideo videtur concaua tuberosus in aqua et in speculo. Hac etiam de causa baculus stans videtur curuus et fractus oblique apparere quia forma baculi per profundum aque exeuntis imprimitur superficiei aque et ibi oculus immutat acte et figura et visum. Et causa immutationis huius est quod linea veniens a profundo ad superficiem aque est

recta linea aut a superficie aque ad oculum veniens est oblique cadens super illam. Ita quod supra superficiem aque versus apparentem fracta angulum acutum. Et ita curuitas diuersarum immutationum causa est curuitatis apparentis curuitatis rei. Cum autem directe super rem in aqua iacentem aliquis rem aspiciat videbitur tunc res directe, quia tunc ad punctum linee immutantis aque superficie directe et perpendiculariter cadit linea immutationis. Ita quod super aque superficiem facit duos angulos rectos. Ad aliud dicendum quod in veritate colores non mouentur ad oculum motu locali, sed pocius motus immutationis est motus eorum quo generant se in medio et per eam in oculo, sicut supra dictum est in questione qualiter visibile sit in medio. Ad aliud dicendum quod licet Auicenna dicat quod quedam animalia habent oculos adeo lucidos quod lumine eorum de nocte videtur de propinquo. Tamen hoc non placet multis quia si illuminaret propter quam facient colorem esse in actu et ita ab hominibus possint videri quod non est verum sicut experimento receptum est, sed oculi eorum lucent ut non tenebrosa et lumine eorum non valet ad melius videndum sicut supra determinatum. Ad aliud dicendum quod quando unus oculus clauditur vel secatur lumen unius redit ad alium, sed hoc non contingit propter commissionem neruorum, sed hoc contingit tribus de causis. Quarum una est quia virtus apprehensiua naturaliter mouetur ad apprehensionem formarum et delectatur in ipsis. Unde ad locum se contrahit per spiritum visiuum. Cum igitur forma non moueat in oculo uno mouetur ad reliquum et trahit secum spiritum visibilem. Ex alio secunda est quia neruus opticus oculorum bifurcatus est in anteriori parte capitis. Et ideo propter visiuus impeditus in uno retrorsum agitur usque ad bifurcationem. Et cum ibi neruum contineatur transfunditur corpus in oculum unum. Tercia

e attenuacio quia compresso oculo
uno maior intencio sit tunc circum
et attencio frequenter facit opus
eius frequencia autem operis facit
calorem et calor cogit affluere
spiritum animalem Ad aliud dicendum
quod non est causa illa que dicitur in libro
de visu sed pocius quod parafaria
specialis contrarii super sensum illius
exaltatur et eminet super ipsum
Et ideo formam receptam ab oculis
prius sit super centrum speculi per in-
mutacionem imprimit eam adhuc et
per [illegible] oculo super centrum existenti
Eadem etiam causa est quod oculis in par-
faria generata postea videt se in
maiori quam sit. et tunc etiam propter
inspissationes quantitatis humoris cri-
stallini oculi apparet in speculo
Ad aliud dicendum quod in veritate im-
mutacio fit quasi sub angulo.
sed in hoc est deceptio quod duplicata di-
stancia non facit minorem angulum
duplo. sed in aliqua proporcione
non facit minorem Nec tamen causa
est quod bene videatur propinquitas rei
quia sic res tangens oculum oporteret
videri quod falsum est Secunda causa
quia res appareat tanta vel
tanta sicut est in aliis virtutibus
activis et passivis in natura scilicet quod
certa proporcio inter agens et paciens
Ita accipitur in visu proporcio distancie
ut medii et organi et obiecti quam
proporcione constante non erit bonus
visus Ad hoc autem quod dicitur de
demonstracione Jacob Alkindi dicendum
quod hoc concessum et ratum est quod visus
fit ad modum piramidum sed hoc pi-
ramis est figura opinionis sub qua
fit immutacio ut dictum est Nec
est causa quod melius videatur
res cadens sub centro oculi quam
causam ipse assignat sed propter que
dicta sunt Ad id autem quod queritur
hoc ultimo quare quandoque unum apparet
duo Dicendum quod huius sunt quatuor
cause secundum naturam [illegible] una quia
sic infecta [illegible] Omnis spiritus perturbatus
refertur ad sensum communem in quo

perficitur eius operacio. Spiritus igitur
visivus per nervum opticum concurrens
reddit formam apprehensam Et licet
sit in duobus oculis tamen quia refertur
et unitur in loco bifurcationis
nervi, ubi est forma ut una
in ambobus oculis apprehensa cum
autem comprimatur oculus egreditur
linea unius spiritus extra alteram
lineam in loco bifurcationis Et to-
tum ibi non contingit alium spiritum in
puncto anguli bifurcationis et ideo
tunc forma apprehensa in duobus
oculis non unitur ideo sensus communis qui
componit et dividit sensata sepa-
ratim iudicat et apprehendit eam
sicut duo sensata Huius etiam signum
quia si unus oculus comprimatur
et alter claudatur oppressione unius
oculi non apparebit unum duo
Secunda causa est ex reflexione
spiritus admixti et extra. cum enim cur-
rat inter sensum communem et sensum
particularem accipiendo ab uno et
dando alteri et sic velocissime
sit per apprehensionem velocem [illegible]
forma in oculo ad sensum communem reflu-
entem formam ad unam partem spiritus
antequam egrediatur plane ab oculo
Et tunc apparet in una parte spiritus
et in alia et iudicatur duo Et
hoc maxime contingit in ebriis et
in infirmis in quibus vapor et
ventositas elevata impellit
spiritum [illegible] sicut ventus aquam,
Unde talibus frequenter cadunt oculi propter
ventositatem et vaporem extra loca
sua ita quod appareat sicut vespa
et vento aqua moveri formam
solis in aqua fieri pluribus
locis et moveri formam quam una
coniungitur ad aliam Tercia causa
est ex fluxu spiritus sed latum per
amplitudinem nervi ut casus quod fit
est celle ymaginacionis et sensus
communis tunc enim apparet res visa
in duobus oculis eo quod in uno situ
apprehenditur antequam unam partem spiritus
perfecte relinquat sicut patet in vir-
gula candenti que videtur facere

visuum sensum particulari accipere ex diversitate enim hic et ibi et sensu generali continuitate illa loca per continuationem specierum ad formam apprehensam. Illa de causa est formata continue infert speciem sensibus communibus ita quod aliquibus stantibus iuxta aquam videtur sibi quod moveat et cadit. Hec est de causa quia dum continetur ad ymaginem casus cadentis ab alto. Et hec de causa est in navigatione videntur nobis moveri terra longo tempore postquam venimus ad portum quia forma manet in spiritu et spiritus vadit per motum forme ad latitudinem celle anterioris partis capitis. Tertia est causa ipsa compositio oculi. Sic enim supra est probatum compositio sua est in humido aqueo, per quod habilis forme apprehensive habet activitas quamcumque quando sunt formarum ad actibus et ideo quando imprimitur oculis exterius sicut humor cristallinus et diu alteratur forma et videtur diu talis res quibus. Ad ultimum dicendum videtur sicut supra quia in veritate forma accipitur esse a luce spirituale et simplex, et ideo sunt in speculo per similes in ceteris, et non per esse materiale ut supra probatum est. Et ad quod queritur quare non apparet in speculis contentis et asperis. Dicendum quod in contentis superficies est superfluis et non sufficiens ad lucis multiplicationem sibi et actu sicut immutatur. In asperis autem preter unam partem obumbrantem aliam non potest esse actus lucis per extremitatem asperitatis ut alibi dictum est. Aliud modo possunt dici ut dicit Avicenna quod in veritate est forma materialis et corporea in speculo in oculo et in ymagine que est in corpore, sed non sequitur quod si in ea ripa habeat colorem quod etiam in speculo vel spiritu animali habeat contrarium quia non omne agens agit formam in aliud quod patitur ab ipso sicut patet in primo motore qui motum facit in mobili primo cum tamen non moveatur et motibus localibus facit calorem cum tamen non sit calidus. Et sic est in multis. Unde non sequitur quod in speculo vel in spiritu animali habeat contrarium. Sed hoc vero non potest solvere mirabilia quod videtur evenire scilicet quod in speculo parvo apparet magnus mons et in oculo totum emisperium. Dicit tamen ad hoc Avicenna quod excipit autem ab hoc inconveniens potentia divisionis corporis in infinitum. Et ita vult dicere quod per divisionem sicut unus in oculo vel in speculo. Sed adhuc sequitur duo inconvenientia. Primum unum est quod non assignat causam quare dividit corpus tali modo scilicet quod per formam maneat similis forme montis et dividat in duos dimidios montes et medietas in quartos et cetera. Aliud inconveniens est quod illud quod apparet in spiritu animali iudicium sit de re. Unde oculus magnum montem debet iudicare parvum quod videt esse simile. Sed non potest Avicenna assignare causam quare distantia rei appareat in speculo et oculo sicut et ipsa res (?) ut supra in questione de visibili probatum est.

De auditu et obiecto et medio

Deinde queritur de auditu et queruntur quatuor. Primum est de auditu in se. Secundum de auditu ex parte obiecti. Tertium de auditu ex parte medii. Quartum et ultimum ex parte actus et modi audiendi. De auditu in se quod sit ad primum sic proceditur. Dicit Avicenna auditus est virtus ordinata in nervo expansa in superficie nervi optica ad apprehendendum illud quod sibi pervenit ex commotione aeris que contingit inter percutiens et percussum resistens contritione coartata ex qua provenit sonus et pervenit eius commotio ad aerem collectum quietum qui est in concavitate

nervum positum manet illud
ad instar sui motus et cum
motione illius motus tangit
in unum. Eodem modo videtur differre
Algazel in physica sua qui dicit
quod auditus fit per sonum qui fit
per aerem intus quiescentem
intra concavitatem auris et
imprimit nervum expansum in pro-
funditate concavitatis quemadmodum
corium extenditur in tympano.
Contra primam obicitur opinionem
de eo quod dicit quod est nervus expan-
sus in superficie nervi optici. Nervus
enim opticus est nervus vi-
sibilis in quo est virtus ordinata ad
visum et non ad auditum. Di-
versarum enim virtutum quae non sunt eius-
dem generis non debet organum esse unum.
Praeterea Constabulus in libro de differentia spiri-
tus et animae dicit quod ex anteriori ven-
triculo cerebri oriuntur quinque paria
nervorum, quorum primum venit
ad oculos, secundum ad palpebras,
tertium ad linguam, quartum ad pala-
tum, quintum ad tympanum auris.
Et ex hoc videtur quod diversi [illegible] habe-
ant [illegible] sunt nervi visibiles et
nervi audibiles. Praeterea quaeritur
de hoc quod dicit quod quomodo pervenit
ad aerem collectum quietum qui est in
concavitate nervi. Hoc enim non
videtur generale esse in omnibus animalibus.
In piscibus enim non apparent viae
exteriores ad auditum in quibus intus
sit aer et tamen nihilominus experimentis
probatur in libro de animalibus quod pi-
sces audiunt. Praeterea quaeritur
si nichil occasionatum est in natura tunc vi-
detur cartilago auris extrinsecus suppo-
nitur aliquid facere ad auditum et ita non
solus nervus expansus ad aures
videbitur esse organum auditus.
Praeterea quaeritur quid faciat in
auditu tortuositas aurium et
quare reflexio aurium magis est re-
tro quam ante. Videmus enim quod in
animali [illegible] capitis est car-

tilago auris elevata aliquan-
tulum a capite. Sic ergo auditus
est ad omnem partem videtur esse via
plana ab omni parte quod foramen
auditus. Praeterea in avibus
videmus quod non [illegible] foramen
auditus habet cartilaginem, et quaeritur
quare sit hoc. Similiter in quibusdam
animalibus videmus quod habent aures
mobiles et quaedam immobiles sicut
homo et simia. Et similiter quaedam
animalia videmus habere in superficie
capitis sicut quadrupedia, quaedam
autem non in superficie sed in medio ca-
pitis sicut homo. Praeterea nos vi-
demus quosdam sensus esse ante in
capite sicut visus olfactus gustus
et tactus. Quaeritur ergo quare
auditus non sit ante in capite
sed a latere. Praeterea quaeritur de quo-
dam sicut dicit Gregorius Nyssenus
quod organa auditus sunt nervi
qui in cerebro molles et aurium
[illegible]. Avicenna autem dicit in
suo libro de animalibus quod nervi illi
facti sunt duri et cetera, videtur esse
contrarietas. Praeterea quaeritur quare
auditus ponitur secundus sensus.
Solutio. Dicendum ad primum quod
nervus opticus qui est nervus au-
dibilis ut dicit Avicenna in libro
de animalibus nascitur in vertice ab
anteriori parte medullae cerebri
et vadit ad cellam auricularem
quae dicitur tympanum et in ea dis-
pergitur, et quia utique ramus
eius dividitur in duo, maior
pars illius rami diffunditur in tym-
pano auris et minor pars exit per
foramen ossis petrosi quod dicitur foramen
[illegible]. Et ideo si iste nervus dicatur esse
in superficie optici hoc est quia tan-
git in origine nervorum sensibilium,
non quia sit idem cum illo. Sic autem
dicimus quod sensus communis organum sit
in illo loco capitis ubi concurrunt
omnes nervi sensitivi, quia aliter
sensus communis non cognosceret sensibilia

omnium sensuum particularium. Ad aliud
dicendum quod multitudo concavitatis pa-
rva differentia secundum processum cor-
poris oriuntur ab anteriori parte ca-
pitis que sunt nutrientia vocan-
tur de quibus. sed omnium predictorum
nervorum virtutes colliguntur in uno
in organo sensus communis et fanta-
sie motus enim ab omnibus sensibus
veniunt ad sensum communem et fanta-
siam mediantibus tamen nervis audi-
bilis et nervis visibiles maiores
habent quantitatem quia ista sensus
deserviunt discipline alii vero deser-
viunt nutrimento. Ad aliud di-
cendum quod in natura ut dicitur in libro de
animalibus pisces non habent vias
auditus aptas in capite quia
cum elementum sit fluxibile intra-
ret medullam cerebri et infri-
gidando illam extingueret naturam
Et propter tympanum piscium est cel-
la piscibus cooperta in qua expa-
datur nervus auditivus qui
excitatur a commotione soni qui
submittatur per aquam et propter hoc
qualitatem habet nervus ille
ad aerem commotum et propter hanc
concavitatem spiritus auditivus qui est
in ipso in quo imprimuntur species
sonorum Et ille spiritus est aer pro
aere quieto. Ad aliud dicendum
quod multa sunt in auribus que faciunt
ad bene esse et tale est cartilago
que capit commotionem aeris et est
medium inter carnem et os, quia
si esset carnea tunc esset mollis
nimis et cederet commotioni nimis
Ita quod multi soni transirent foramine
auditus quod non reflecterentur
Si vero essent dura sicut os tunc nimis
infringerent commotionem et sonos Ita
quod non distincte pervenirent ad
auditum Et ideo facta est auris de
cartilagine que media est inter
nimis molle et nimis durum
Ad aliud dicendum quod concavitas
auris longa est propter tria, quorum
unum est sumptum ex parte tener-
itudinis medulle cerebri, quia

si esset brevis subintraret frigus
ad cerebrum et occideret animalia
Secundum est sumptum ex parte nervi
auditivi qui propter hoc quod oritur
ab anteriori cellula que medullo-
sa est mollis est in suo initio et
non molle non est aptum recipere commo-
tiones et sonos ideo necesse fuit ipsum
prolongari ut induraretur ex quanti-
tate sua ad os petrosum et prolon-
gatione in foramine tortuoso Tertium
est ex parte soni quia sonus ex mul-
tis repercussionibus et circumvolutionibus
salvatur ut magis possit deprehendi
per auditum sicut patet in sono facto in
ytario sicut in tympana vel fistula
Ad aliud dicendum quod in animalibus
habentibus aures prominentes multi
aures eriguntur et reflectuntur a
posteriori capitis versus anterius Et huius
sic quia nervi auditivi tanguntur
ad anterius capitis Et propter hoc natura
ut fiat reflexio soni ad eandem partem
erexit aures retro ut percussus
sonus veniat ad anterius et huius signum
est quia animalia statim cum audiunt
sonum erigunt et dirigunt faciem versus
sonum quasi venientem anterius melius
audiunt quam illum qui venit retro,
Et hoc est quia ab ante planus est
ingressus soni retro autem propter carnem
impeditur. Ad aliud dicendum quod
aves non habent aures prominentes
propter duo Primum quia impedirentur
in volatu eo quod caperent multum venti
Secundum est quia in volatu fieret multa
repercussio aeris ad aures Et propter
hoc sonus continuus, et ex hoc acci-
dunt duo inconvenientia Primum est
quod ex illo sono continuo confunderetur
auditus ad sonos particulares Secundum
est ex continua commotione confunderetur
cerebrum et infirmaretur avis. Ad aliud
dicendum quod in animalibus habentibus rotundum
caput vie sensuum ab organis ad
anteriorem cellam propinque sunt Et propter hoc
immutationem sensuum de facili veniunt
ad sensum communem et fantasiam sicut est
in avibus et in homine Et ideo non fuit
necesse ut moverentur aures, sed in anima-
libus cum longis capitibus aures sunt
retro in capite et difficilius est re-

fluxus a retro in ante ad
locum sensus communis et fantasie.
Et propter hoc oportuit quod aures habe
rent molles et intus prominen
tes ut ex mollitie possent eas
dirigere in omnem partem ex qua ve
niret sonus et ex prominentia
extra caput deprehenderent soni, quia
quod tamen contingit particulariter quod quidam
homines movent aures quia ner
vi motivi qui sunt in musculis maxil
laribus pertingunt ad radices aurium
in ipsis, sicut et quidam movent su
periorem partem capitis ex hoc quod nervi
motivi qui sunt in musculis frontis
pertingunt in ipsis ad pellem cooperientem
super caput. Ad aliud dicendum quod
propter duas causas quadrupedia
habent aures super caput retro
cervicem. Una est quia etiam habent
caput dependens ut non libere perveni
ret aer commotus ad aures nisi
essent in eminentia. Et ideo natura erexit
aures contra potuit in celibus cum
libus. Iuxta terram enim sunt mul
ti vapores impedientes sonos.
Et huius signum est in campanis que
alte sunt suspense ubi pertingit libe
rum aerem et ideo melius sonant
et remotius audiuntur. Et hec est ratio
quam ipse ponit in libro suo de animalibus.
Alia vero est quia in quadrupedibus
inferior mandibula est valde longa
et magna pertingens usque medium
loci aliud auditui in quadrupe
dibus. Ad aliud dicendum quod due
sunt cause quare auditus non est in
facie. Quarum prima est quod alii sensus
naturaliter optinuerunt locum faciei,
ita quod congrue non potuit locari
auditus in facie. Et hec est ratio divine(?).
Alia causa est forte melior quod au
ditus est sensus animalis perfecti et moti
secundum motum processivum. Motus autem
processivus est animalis et plus est in ante.
Et propter hoc natura rotundavit et acu
it animalia ante ut facilius divi
derent aerem per quem est motus. Si igitur
foramina auditus essent ante in
facie in motu processivo continua

fieret introitus aeris in foramine
auditus et sonus illius inun
dationibus confunderet auditum et
destrueret cerebrum. Et ideo natura
ordinavit organum auditus
a latere vel retro in summitate
capitis ut aer perveniat ad ipsum
aer in motu processivo non plus di
rectus a facie. Ad aliud dicendum
quod non est contrarietas inter Grego
rium Nyssenum et Avicennam quia
dicit Gregorius nervus de cerebro continuatur
ad suum meatum a cella anteriori
medullosa capitis. Dicit vero
Avicenna nervus continuatur ad suum foramen
ubi expanditur super tympanum
et cartilaginem auris. Ad ultimum
dicendum quod auditus dicitur scientiarum sensus
propter tres causas. Quarum una
est que tangitur in principio de
sensu et sensato quia ad noti
tiam maior est visus quia mul
tas differentias ostendit visus eo quod omnia
corpora apprehenduntur per visum quia
omnia corpora vel habent colorem vel
lucem vel sunt dyaphana. Et hec
omnia sunt obiecta visus. Auditus
autem per accidens in differentias soni ostendit
et confert disciplinae non per se sed
secundum accidens. Cum igitur visus ad
sapientiam conferat per se quia ostendit
pulchritudinem rerum per se, auditus
autem per accidens quia non ostendit pul
chritudines rerum per se sed in signo eo
quod nomina signa sunt pulchritudinibus
rerum. Ideo visus primus sensuum
est inter disciplinales. Et auditus
secundus quia nomina sunt signa
omnium visibilium rerum sed odorabi
lium tangibilium et gustabilium. Ideo
autem per auditum prudentia de omnibus
per doctrinam per visum et non de omnibus.
Et ideo ceci a nativitate habentes
auditum prudentiores sunt surdis
et mutis a nativitate habenti
bus tantum visum. Secunda causa est
quia post visum perfectum(?) est in homine
qui est animalium dignius omnium animalium.
Tertia causa est quia cum sint

quibus sensibus duo autem sunt necessarii
scilicet gustus et tactus duo autem
sunt utilitatis causa ut salvetur ani-
mal ut per disciplinam ut visus
et auditus tertius autem qui est odo-
ratus generatur de utrisque et de hoc
in fine questionis de sensibus in generali [illegible]

De auditu ex parte obiecti

Consequenter queritur de auditu
ex parte obiecti et queruntur
duo scilicet de sono et voce
De sono queruntur sex quorum
primum est quid sit sonus. Secundum
utrum alterat corpora inanimata a
sensu ut secundum tactum. Tertium utrum
generatio eius sit naturalis aut violen-
ta. Quartum quid sonat per se. Quin-
tum utrum generetur in uno aere non
[illegible] percussione
in multis partibus aeris. Sex-
tum et ultimum utrum soni sibi
obviantes in aere corrumpant
se ipsos aut non. Ad primum proceditur
sic in generatione soni non sunt ni-
si percutiens et passum et aer
expulsus videntur a superficie ut-
riusque. Et hoc dico quia sonus generatur
ex percussione. Videtur ergo quod sonus sit
unum aliquod horum. Quod autem non sit
percutiens aut passum patet per se quia
illa sunt corpora solida et plana.
Sonus autem qualitas est quod autem non
sit ipsa passio probatur sic quelibet
sentitur ab alio sensu quam ab au-
ditu non est proprium sensibile auditus
passio sentitur a visu ergo non
est proprium sensibile auditus ergo non
est sonus. Prima probatur per Philosophum quod quinque
sensus distinguuntur per sensibilia
propria. Secunda patet ad sensum quia nos
videmus ictus percutientis. Si forte
dicatur quod sonus est aer expulsus
a superficie utriusque scilicet percutientis
et passi, hoc non videtur quia aer
corporalis est quod distinguitur calido
humido que sunt qualitates corpora-
les actu et sic non erit proprium obiectum
auditus. Preterea nullum corpus
per se est sensibile, aer est corpus
ergo non est per se sensibile aliquo
sensu. Prima probatur per Philosophum quod quicquid
infert passionem sensui est passio
aut passibilis qualitas sed omne
sensibile per se infert sensui passionem
ergo omne sensibile est passio aut pas-
sibilis qualitas ergo nullum corpus
est sensibile per se. Si forte dicatur
quod sonus est motus aeris. Contra
nullum sensibile proprium potest per se esse
sensatum commune. Motus autem est
sensatum commune ergo non potest esse sen-
sibile proprium auditus ergo sonus non
est motus. Preterea quodcumque fit
ab aliquo sicut ab efficiente non est
illud, sonus fit a motu sicut ab
efficiente ergo sonus non est motus.
Preterea quecumque duo sic se habent
quod unum percipitur sine alio, illorum
unum non est aliud. Prima patet
de se. Secunda probatur per experimentum
quia videntes percipiunt sonum non
percipientes motum ergo idem non potest
fieri simul et ignorari ut dicit
Avicenna. Manifestum est quod sonus
non erit motus aeris. Solutio
Dicimus cum antiquis quod omnia hec
obiecta naturalia sunt sicut dicit Algazel
in physica sua, sonus est quedam
quod fit in aere propter undationem
accidentem aeri ex motu fortissimo
provenientem ex vehementi aliquo-
rum motu per percussionem aut separationem.
Dicimus ergo quod sonus est qualitas
sensibilis proveniens ex fractione
motus aeris et existens cum illo.
Dico autem qualitas sensibilis propter sensum
auditus. Et dico fractione motus
quia non quilibet motus aeris facit
sonum sed motus frangens aerem
angulos divisibiles sit per naturam. Et
dico existens cum illo quia sonus non
habet esse nisi quamdiu durat motus
ille. Unde cum motus debile habet esse
propter duas causas scilicet quia ipse est actus
existentis in potentia. Et esse tale non est
nisi secundum quid. Esse enim simpliciter est ab
actu qui est forma. Et iterum quia
motus sic est successivus et prima
[illegible] de ipso nil aliud accipe

neque secundum esse neque substantiam
In hoc enim differt a tempore tempus
enim est aut tempore permanens secundum
substantiam licet non secundum esse ut
in questione de tempore probatum est / Cum
ergo sonus recedat tam ab esse
debili et cum ipso tempore adhuc
habeat esse debilius et propter hoc
ab auctoribus non invenitur expresse
per determinatum quid sit sonus
Sed modo super dicto potest differri
secundum naturam causarum per illam enim diffi
nitionem tangitur efficiens sonum et for
ma et finis et permanentia forma
ma enim et finis tangitur per hoc
quod dicitur qualitas sensibilis sensu
auditus per hoc autem quod dicitur pro
veniens ex motu fractionis aeris
tangitur efficiens et materia per
hoc autem quod dicitur cum illo tangitur
permanentia eius in esse etc.

Utrum sonus alterat corpora inanimata et sensum vel sensum tantum

Ecundo queritur utrum sonus
alterat corpora inanimata et
sensum vel sensum tantum Et hoc
est querere utrum in aere sit mo
tus fractionis tantum et non esse sonum
et esse sonum tantum sit in sensu sed in
nervo expanso in tympano
auris ut dictum est Et videtur
quod habeat esse in aere sicut omne
sensibile sentitur per medium in quo
habeat aliquid esse / ergo sonus
habet aliquod esse in aere Preterea
quibus alterat aliquod per se alterat
ipsum per qualitatem que est in ipso
secundum esse Aer alterat auditum per se
ergo alterat auditum per qualitatem
que est in ipso Si forte dicatur
quod hoc non sequitur quia motus
alterat aliquid secundum calidum tamen mo
tus non est per se calidus Contra
hoc est instantia quia motus
non facit calorem nisi per accidens
Propter autem obiectio procedit de per se
alterante Si forte dicatur iterum quod
motus facit calorem per accidens
sed tamen semper facit eum in sub
iecto susceptivo caloris / et similiter
aer impulsus percutiens nervum
audibilem facit in nervo per
accidens sed tamen facit eum Et sic
motus non est calidus ita aer
percutiens non est sonans Et ideo
sonus non habet nisi tantum esse in sensu
et non in aere Contra sic
est quod illud quod alteratur per
motum non percipit calorem nisi per
percipiat motum / ergo similiter in sensu
auditus non percipietur sonus
nisi prius per accidens sensum percutia-
tur motus aeris percutientis Et hoc iam
improbatum est / quia multa per-
cipiunt sonum que non percipiunt
motum Si forte dicatur quod licet
non percipiat tamen est ubi mo
tus percutiens nervum est per
cutiendo ipsum naturaliter est ipsum per
cipi Preterea si est motus et so
nus in nervo aut utrumque
essent sensibile per se illius nervi
aut unum per aliud / aut unum
sine alio Si primo sonus sed
cuius sensibile erit per se a sensu
auditus quod super improbatum est
Si secundo aut ergo motus sen
titur per sonum aut econverso / et quo
cumque modo dicatur oportet per
ceptum impellentis nervum sentiri
a nervo audibili quod est contra
sensum / quia nos non sentimus
nervum nostrum qui est in aure
nostra tamquam impulsum a mo
tu aliquo / ergo videtur quod sonus
alterans sensum habeat esse in
aere et recipiatur sine commo
tione aliqua a nervo Preterea
omnes auctores ita dicunt quod ma
teria soni est aer / ergo videtur
quod unumquodque habeat esse suum
in aere Preterea nos videmus
in reflexione soni ex eo quod aer
percussus reflectitur sicut patet in sono
echon et non reflectitur nisi in eo
in quo est / ergo sonus habet esse in
aere et non tantum in auditu si
hoc concedatur Oritur enim in opinione

quia iam est ostensum quod sonus non durat in esse nisi quamdiu durat commotio fractiva aeris, commotio autem fractiva aeris non est nisi in medio sensibili, quia si esset sentiretur, ergo videtur quod sonus non sit in medio sensibili secundum quod habeat esse in aere. **Solutio.** Commentator reputat hanc quaestionem difficilem, sed tamen videtur nervus immutari a sono ex aere percutiente et sonante. Sed nos tamen propter rationes superdictas sequentes dicta naturalium dicimus quod immutatur ex aere percutiente et sonante per hunc modum, quia aer extrinsecus motu fractionis sonans partem aeris generalem in aure, et ille est effectus passus et sonans ad similitudinem exteriorem. Nervus autem auditus expansus in tympano auris tangitur ab aere passo, sed non de necessitate immutatur nisi secundum sonum. Et hoc est ideo quia sensus recipit sensibiles species sine materia. Unde cum materia soni sit aer passus, sensus igitur auditus percipit sonum sine aere passo, et tamen non alterat aer passus nervum. Ideo dicendum quod sonus secundum esse suum quod habet in materia est in aere et alterat aerem, sed secundum quod consideratur sensibilis spiritualis est in sensu. **Ad hoc** autem quod obicitur quod esse soni non est nisi cum esse fractivo aeris dicendum quod hoc intelligitur de esse soni quod habet in materia et non de esse soni quod habet ut species sensibilis in sensu. Ex dictis autem patet unde contingit quod nos percipimus sonum et non percipimus aeris motum, quia licet in aere duo sint scilicet sonus et motus, non tamen de necessitate alterat nervum sensibilem nisi secundum alterum scilicet sonum.

Utrum generatio soni sit naturalis / sonum lr. vel violenter

Tertio quaeritur utrum generatio soni sit naturalis vel violenter. Et videtur quod violenter. Cuius generationis omnes conditiones circumstantes sunt violentae, eius generatio est violenta; omnes conditiones soni generationis sunt violentae, ergo generatio soni est violenta. Maior probatur quia talis est unaquaeque qualis sunt conditiones circumstantes ipsam. Sicut enim est in actu morali quod ex circumstantiis consideratur natura eius, ita est in actu naturali. Minor probatur per hoc quod circumstantiae soni sunt percutiens et passum et aer fractus quae omnia sonant violentiam. Item secundo quod a duobus alicuius speciei simul contrahitur in speciem est in genere illius, sed conveniunt cum natura generationis. Prima probatur per hoc quod differentiae specificae non contrahunt in speciem nisi genus quod dividunt. Secunda probatur per inductionem, quattuor enim sunt plures motus violenti ut videtur in septimo physicorum, scilicet pulsio, tractio, vectio et vertigo. Sonus enim qui est a percutiente ad solidum planum est ad motum expulsionis, sonus vero qui est per aliquid tenuius trahens aerem sit sicut in fortibus suspirantibus est sicut tractio. Sonus autem qui fit in concavo et in tympano aut fistula fit sicut vectio. Echo fit sicut vertigo, quia fit ut dicit philosophus in secundo de anima, cum reflectitur sicut sphaera. Item haec est differentia inter loci mutationem naturalem et violentam quia naturalis velocior est in fine quam in principio, et violenta e contrario ut habetur in primo de caelo et mundo, sed sonus est fortior in principio et debilior in fine, ergo videtur esse a motu violento et ita generatio eius erit violenta. Item quod generatur ab exteriori nihil conferente sibi naturam, sed illud generatur violenter. Prima probatur ex hoc quod generatio naturalis procedit de naturali quod aliquid influit generato secundum naturam. Secunda probatur per hoc quod primum generans primum sonum est fractio aeris et ponamus quod illud sit verberans solidum planum, hoc autem est durum, quod nec formam substantialem influit aeri nec accidentalem, quia si substantialem influeret tunc influeret formam ignis ut flammae quod patet esse falsum. Si autem accidentalem influeret tunc influeret planitiem et duritiem ut aliquid huiusmodi quod patet esse falsum. **Sed contra.** Omne quod naturaliter patitur ab aliquo et non nisi ab illo illud est principium

naturale activum et motivum ipsius
Auditus naturaliter patitur a sono ergo
sonus est naturale principium activum et
ipsius motivum. Prima probatur quia
quod si esset passivum aliquod in natura
quod non haberet suum activum in natura
tunc esset aliquid ordinatum ad
perfectionem aliquam quam non posset ha
bere per naturam et sic esset frustra et
vanum. frustra autem et vanum non
sunt in natura. Secunda patet per se. Et pro
batur tertia: illud sic quietum complet
potentiam passivam secundum naturam ipsum est
res naturalis. sonus complet audi
tum qui est potentia passiva secundum naturam
ergo sonus est res naturalis. Item sicut
alii sensus patiuntur a suis sensibilibus
naturaliter et corrumpuntur ab excel
lentiis et delectantur in proportione
convenienti. Sic et auditus. ergo sic
alii sensibus naturaliter immutantur a suis sen
sibilibus sic etiam auditus. Et sic redit
idem quod prius. Ad aliud dicimus
quod sonus est species naturalis. species autem
naturalis quia per motum incipit esse
educitur de materia. Et ideo ab efficien
ente non habet quod sit naturalis neque quod
non sit naturalis. ab efficiente enim non
est forma facta quod efficiens dat eam
sed potius efficiens operatur transmu
tando materiam ut educatur forma ad
actum que potentia fuit in materia.
Sed illa sola est forma violenta que
non educitur de materia sicut est forma
artis in aliquo artificio. Cum ergo
ab efficiente forma non habeat quod sit
naturalis neque non naturalis, sed potius
ad proportionem quam habet ad potentiam
materie, et ipsa quoque educi ab a
gente violento quoque ab agente secundum
naturam sicut est videre in igne que edu
citur ex calefactione ferri ad lapidem
qui ignis est res naturalis. Ad primum
ergo dicendum quod illa facta quod ex contrariis
circumstantiis generatur sonum sunt videre
sunt etiam conditiones soni ex parte ma
terie. Actus enim sonativus educitur
de potentia materiali et proportio illius

ad ipsam non est violenta sed naturalis.
Sed verum est quod conditiones agentis vio
lente sunt sed ab illis non habet sonus quod
sit naturalis vel etiam non naturalis ut dictum est.
Ad aliud dicendum quod species sonorum
distinguuntur iuxta species motus vio
lenti, sed tamen non sunt species motus vio
lenti. Et hoc contingit quia sunt ab illis
et cum illis ut dictum est. Ad aliud
dicendum quod sonus remittitur in fine
non ideo quod sit res violenta, sed potius
quia non habet esse nisi cum motu vio
lento. Ad ultimum dicendum quod hec
est falsa quod generatio cuius sit violenta
cuius generantis nichil influit de
natura sua. Iam enim habitum est quod
ab agente quod est extra generatio dicitur naturalis
neque non naturalis. Patet enim quod primus mo
tus influit primo mobili motum
qui motus ut est de natura moventis.
Et tamen primum mobile movetur naturaliter
et similiter possumus hic dicere quod percutiens
influit ante transmutationem in actum
sonativum que transmutatio ut est de
natura percutientis. Quid prius sonat
percutiens vel percussum vel utrumque
Consequenter queritur quid prius sonet
utrum percutiens vel passivum
vel utrumque. Et videtur quod percutiens.
Cum enim duo sunt agentia ordinata
ita quod unum est agens primo et alterum
consequenter, secundum agens habet hoc quod agat
a primo agente. sonus autem et percutiens
sunt duo agentia ordinata, sonus
enim non agit in auditum nisi percutiens
agat prius. ergo sonus id quod agit in
auditum habet a percutiente. ergo percutiens
principaliter sonat. Prima in septimo et 8 vo
physicorum in multis locis ubi dicitur
quod secundum movens non movet nisi primum
movens moveat. Secunda scribitur in 2o
de anima. Item simpliciter habitum est quod so
nus est generatus esse a motu et cum
motu fractivo aeris. motus autem
fractivus principaliter est a verberante. ergo sonus
principaliter agreditur ab actu percu
tientis. Prima habitum probatur ex su
perhabitis. secunda non probatur ex hoc

quod in motibus pacientibus cum paciente non
est / sed ab agente. si enim esset ab
paciente tunc superfluum esset agens.
Si hoc concedatur **Contra** quicquid
2m agens agit secundum illud quod recipit
a primo agente oportet quod primum agens
influat ei speciem secundum quam agit. ergo si
sonus agit secundum illud quod recipit a pa-
ciente necesse est quod paciens influat
ei speciem secundum quam agit et actus sonativus
ergo influit ei actum sonativum Set hoc
videtur falsum. ultimum enim agens influit
secundum speciem quae est in ipso Actus autem sona-
tivus non est species primi pacientis secundum species
cuius potius est quod est ferrum vel lignum
vel solidum vel planum Item nos
videmus sonum generari ubi non est pa-
ciens cum generatur generari tangunt se
sicut agens et paciens. ergo videtur non
velle sonus generari a primo paciente
Prima probatur ad sensum. quia in loco
remoto ab actu pacientis auditur
sonus et non auditur nisi ubi ge-
neratur. ergo generatur in loco remoto ab
actu pacientis Si forte dicatur quod vir-
tus percussiva relinquitur in aere distante ab
ipso. sed illa generat sonum sicut est in loci
mutatione quae est expulsio. hoc enim
videtur quia in loci mutatione non est
nisi loci mutatio. haec autem est generatio
aliquam **Preterea** in loci mu-
tatione non est nisi illud quod est violen-
ter secundum super habitum est. quod sonus habet esse
secundum naturam **Solucio** dicendum est
quod sonus generatur multis modis. Et ideo
paciens et passum cum generantur dicuntur
multis modis. quicquid generat sonus
ex percussione duorum planorum solido-
rum ad invicem per hoc quod expellitur
aer a superficie utriusque equaliter
et sic non generatur nisi esset asperi-
qua tunc aer generatur non expulsus
inter partem eminentem et partem depressam
Similiter non fiet sonus si esset mollia
quia tunc cedunt aeri et non expel-
lerent ipsum. similiter si essent acuta sic
non facerent sonum sicut acus acuta

penetrativum est et divisibile po-
cius est quod expulsivum et fractivum
fit autem precipue sonus magnus si autem
plena sint illa quae percuciuntur
sicut sunt metalla quae aerem
passivum diu retinent et per hoc
magnum faciunt sonum **Alio modo**
fit sonus non ex percussione corporis
solidi ad corpus solidum. sed potius
ex scissione unius partis corporis ad
aliam sicut corrumpitur pannus vel
lignum quia tunc videtur frangi
aer et fractura aeris causat sonum
Tercio modo fit sonus expulsione
aeris ad aliud sicut pulmo pel-
lit aerem ad partes diversas arterie
Quarto autem modo fit constrictione ae-
ris quando constringitur aer per folles
et per inflacionem in fistulam
Et hoc modo autem generatur cum ventus
impellit aerem ad cavernas et fo-
ramina ubi constringitur aer **Quinto**
autem modo generatur ex undacione aeris
sicut dicit Algazel. sicut enim in sono
ventorum sive sono tonitrui impel-
lente magna parte aeris fertur super
aliam antequam illa nata sit cedere tunc
enim frangitur et facit sonum **Ad pri-**
mum dicendum quod non oportet quod a-
gens illam speciem secundum quam agit ha-
beat a primo agente nisi univoce
generetur ex illo hoc autem non est hic
ut patet ex dictis **Ad aliud** quod
obicitur in contrarium dicendum quod motus fra-
ctivus aeris ab utroque est scilicet a paci-
ente et passo Et ideo utrumque
sonat divisione. tamen utrumque secundum eo-
rum expellendo frangit aerem unum
sicut paciens et alterum sicut passivum
Ad aliud quod obicitur in contrarium
dicendum secundum supra dicta quod agens
quicquid influit in paciens suum mo-
tum quod non est natura eius neque
species cuius Non enim oportet quod omne
quod agit ut movet agat univo-
ce quia sic omne movens moveretur
secundum quicquid paciens recipit aliam ulterius

ab ipso agente sed quia non disponitur
agens sicut patet in sole a quo
recipiunt elementa calorem a
quo generatio vel alteratio rerum et
tamen calore illo sol non disponitur
et supra hoc est aer recipit a
percutiente et passo impulsionem
fractivam generativam soni sed quamvis
percutiens et passum non disponitur
Ad aliud dicendum quod sicut
dicebatur virtus primi percutientis
relinquitur in aere ita quod unus
aer pellit alium et tam diu
durat sonus quamdiu durat per
cussio nec oportet quod sit in omnibus sicut
ad motum localem violentum

Utrum sonus generatur in uno tantum

Sexto quaeritur utrum aere
sonus generetur in uno aere
tantum vel successive in multis
partibus aeris Et circa hoc quae
runtur duo scilicet de sono in se et
de echo circa illud philosophus
videtur habere quoniam **Ad primum**
proceditur sic Omnia sensibilia
determinant duo media unum facile
divisibile aliud difficile divisibile
si ipsum sine multiplicatione sui
in materia diversa per transire ad
sensum dividendo tamen medium minus
divisibile et transeunt dividendo
medium magis divisibile tale sensibile
est sonus quia habet media
aerem et aquam et transibit ad
auditum ad aquam dividendo aquam
tamen prima pars patet secunda probatur ipsa
sonus ergo non videtur generari nisi
in prima materia quae percutitur et non
in omni aere per quem transit Item
alia sensibilia quae sunt per medium
extra transeunt per aerem non mu
tando eam a sua figura ergo a
simili videtur quod et sonus aerem a sua
figura non debeat mutare sed non
generatur sed in ipso nisi transmutet fi
guram suam ergo videtur quod non
generetur nisi in primo aere percusso

Praeterea Si sit ut sic supra
dictum est quod esse soni est cum motu
violento fractivo aeris tunc videtur
si sonus propter generetur in alia et alia
materia quod semper debilitatur sed quod ma
gis et magis removetur a materia
in qua primo generatus est sicut debi
litatur motus violentus sed quia magis
et magis distat a primo faciente
violentiam et sic hoc numquam perveniat
aliquis sonus ad auditum sed quod
primo generatus est nisi in ipso audi
tu generetur quod falsum est ergo videtur
quod generatus in una materia sed generationem
sui in medio transeat per medium **Sed
contra** si ponantur multi circa se per unam
certam distantiam ad quorum unumquemque possit
venire sonus unius sonantis Si igitur
sonus non generatur nisi in una parte
medii oportebit quod illa eadem pars nunc
aer per duos quod est impossibile Item si
tamen est in una materia dividente
medium oportet quod illa una in eodem
tempore in duobus locis dividat medium
et hoc ideo quia contingit auditum
fieri per circumferentiam et sic oportet quod
omne tunc non possit egredi a cen
tro per circumferentiam sed et semel divi
dat medium quod est impossibile **Solutio**
dicimus quod sonus non generatur in una
parte aeris tantum sed in omni parte usque
ad auditum sicut ratio probatum est
Omnia enim res sensibiles non habent esse
nisi in materia sua Unde quantum
autem pertinet primum percutiens a quo
egreditur sonus tamen aere pertinet
aer percussus et generat in eo sonum
et ille aer alium autem et quamdiu
durat violentia percutientis Et sed
debilitate illius violentiae debilitatur
et sonus **Ad primum** ergo dicen
dum quod sonus habet duplex medium scilicet
medium quod est et materia et medium
quod est medium tantum Aer autem est
medium et materia aqua vero
medium tantum Et ideo cum numquam
generetur in materia sibi convenienti

propter divisionem eius generatur sonus
motum propter generatur dividat ipsam
aquam. Quando vero corpus non est materia non
suscipit generationem soni in partibus suis
et tunc sonus non habeat esse in
materia que est corpus et corpus non
potest transire per corpus nisi dividendo
ipsum. Unde est quod sonus non venit
ad auditum per aquam nisi dividendo
et ideo non est simile de aere et aqua
Ad aliud dicendum quod non est simile
de sono et de aliis sensibilibus. Alia enim
sensibilia habent materiam in qua
sunt preter materiam medii, sonus autem non
habet materiam in qua habet esse naturale
nisi aerem tantum. Ad aliud dicen-
dum quod sic est sicut probatum obiectio sed
tamen in principio quando videntia est in
ecenieto tunc non capit decremen-
tum videntie. De echo utrum
in illo fiat reflexio

Septimo queritur de echo utrum
in illo fiat reflexio eiusdem
aeris primo passi. Hoc enim
videtur sic est sonus figuratur secundum figuram
eorum passorum. Moventis autem passus
passionis non habet figuram sicut primum
patientis non fiat redire echo secundum similitu-
dinem ad primum sonum non redibit in
materia primo passa. Et hoc expres-
sa patet quando aliquis clamat distin-
ctas voces et articulatas ad montem
ille non redibit distincte et articu-
late. Hoc etiam videtur per Aristotelem expresse
qui dicit sic in sexto de naturalibus. Verumtamen
sicut consideramus nos si tinnitus id est echo
est sonus qui audit ex commotione
et aeris commoti in motu primo. Cum
autem commotionis aeris prima et ultima
revertentur. Et post subiungit solutionem
dicens. Videtur autem tinnitus id est echo esse
commotio primi aeris ad nos iterum
repulsi. Unde est procurans et effective ergo
Ex hoc relinquitur quod echo revertatur
in eadem materia in qua generatus
est primus sonus et propter imitatur pri-
mum sonum. Iuxta hoc iterum
queritur utrum semper fiat de echo. Hoc
enim videtur quia sic dicit Philosophus 2o

de anima, et Aristoteles in 2o de naturalibus
quod semper fiat licet non semper audiatur
Sed tunc queritur quid sit reflectere
sonum. Cum enim reflexio sit sicut repercussio
et percussio non fit nisi sit a solido
plano, tunc etiam reflexio non fiet nisi
a solido plano. Hoc autem non semper videtur
in plano, quia quandoque sonus est in aere
libero ubi non est solidum planum
Preterea queritur quare frequenter
auditur echo ad montes et silvas
Solutio dicendum quod reflexio soni
non fit in aere primo passo secundum formam
et figuram prime passionis. Ad id
autem quod in genere obicitur est dicendum
quod illa obiectio procedit si motus pateret,
sed motus non patitur, secundum tamen reflectit
aer autem passus patitur generando so-
num in profundiori aere plus in se generato.
Concedo tamen quod aliquantulum resultat
figura soni propter resistentiam ad aerem
impulsum. Et hoc est causa quare
voces non ita sunt distincte in echo
sicut in voce principali. Ad aliud
dicendum quod Aristoteles attingit sonum ori-
ginale in forma et non in materia. Re-
iteratur enim sonus in echo secundum formam
primi sonantis. Ad illud quod
ultimus queritur dicendum quod semper sit re-
flexio in echo non tamen semper perceptibilis
Et hoc contingit propter duas causas
tenuarum una est debilitas refle-
ctentis, altera autem propinquitas eiusdem
ad aures audientis. Ad aliud
dicendum quod reflectens est resistens
parvum. Et hoc est qualiter partes passa
videntur, quia qualiter aliquantulum
resistit licet vincatur a violentia.
Ad illud quod queritur de montibus
et silvis quod in hiis frequenter audit
echo dicendum quod in montibus superius
prominentibus et cavernis fit echo
quia in illis est depressio aeris
passi sit in propria. Similiter in silvis
altis fit multa particula ad ramos
superius et stipites inferius. Et propter
hoc etiam ibi fit depulsio propriatis
In caverna autem et sepulcre si stricta
est prohibetur diffusio impulsionis
propter circumferentiam et ideo necesse est quod

aer impulsus impellatur ab an
te fortificatur eius impulsio Et
ideo in talibus longe est auditus
prius sonus Et hec est causa
quare est in silvis bene auditur
sonus quia arbores impediunt
diffusionem aeris percussi Et propter hoc
fortificatur violencia eius ita quod lo
ge fiat sonus Utrum soni obvi
antes corrumpant se etc

Consequenter queritur utrum
soni obviantes sibi in aere
corrumpant se mutuo Et non
Ponamus enim unum stare contra al
terum in diversis locis et unum proferre
acutum sonum alterum autem proferre
gravem sonum Est in duobus figuratu
ris sonorum ubi enim soni ali
quando sunt in medio ita quod utique alterum
et tunc ille non audiretur quia corruptus
est quod utrum falsum est quia uterque au
ditur aut unus cedit alteri et
hoc non videtur quia non esset causa
illam cessionem quare unus esset magis
fortis alteri Preterea si cedit
alteri tunc auris qui esset prope dya
metrum non audiret sonum cedentem
quod utrum falsum est Si forte dicatur quod in
ultate non est manifestum in medio
esse duos contrarios sonos quia in
medio sunt sensibilia secundum esse spirituale
Et secundum esse spirituale non habent contra
rietatem Et ideo non corrumpunt se
mutuo Contra in quolibet
quod sensibile habet esse secundum naturam in illo non
est secundum esse spirituale secundum sonus secundum figura
naturam habet esse in aere ut in materia
ergo non habet esse spirituale in eo Item
omnia contraria destruunt se in eodem
quod est materia utriusque secundum aer est ma
teria sonorum ergo in eadem parte ae
ris destruunt se soni contrarii Et sic
redit prima dubitatio quia soni ob
viantes sibi sunt in eadem parte aeris
Si forte dicatur quod natura soni consistit
in figura aeris et figura figure non
est contraria sicut dicit Aristoteles in libro de sensu
et sensato ideo una non corrumpit

alteram Contra licet una fi
gura non contrariatur alteri tamen una materia nume
ro non est susceptibilis duarum ut hic
figurarum cum ergo conveniat isti soni
in medio contingit in materia una
Et cum illa materia non sit susceptibilis
utriusque figure necesse est alteram cor
rumpi Preterea licet figura fi
gure non sit contraria tamen causa figurans est
contraria cause figurati Cum igitur
causa figurans sonum sit motus
sicut alio modo sentiendo dicitur illa causa
semper est contraria cum sono cum igitur
soni illi conveniant in eadem materia
necesse est et illas causas concurrere
in eadem materia convenire Et sic
una corrumpat alteram et cum cessat
causa cessat effectus necesse est
et sonum corrumpi Item sonus est
sensibile ergo est passibilis qualitas hanc
generatur in suis speciebus ergo in conveniendo
super naturam una species ipse corrum
pent se secundum dictum maiorem et minorem
ita quod minor circulus generatur maio
rem Et ille utrum maiorem sit est
lapide proiecto in aqua stante ut
lapis cadens super centrum est et ut
totum circuli successive generantur
causa eo quod una pars aque im
pulsa inundat super aliam sic est ac
si quasi per continuationem Et sic aer
impulsus per primum sonum inundet
super alium inundat tamquam cum
circulus non tangit circulum nisi in puncto
soni ex opposito venientes non tangunt
eis se nisi in puncto Et sic non
se ad invicem Sed unus sic dicatur
Contra circulus maior et circu
lus in aqua est secundum naturam aeris et
aque secundum nos videmus in aqua quod
unus circulus infringit alterum ut
in toto ut in parte ergo similiter erit in aere
et corrupta continuacione necesse est
sonum corrumpi saltem in illa parte
ubi obviat fortior motus adhuc
idem quod unus sonus corrumpat alterum
Preterea nos videmus quod venti ad
ducunt nobis sonos Campana
enim longius auditur ad illam partem
quam flat ventus quam in parte alia

ergo patet quod corrumpitur qui uno
sono saltem plus extendit quam alter
Preterea nos videmus experientia
hoc quod quando magnus sonus est au
ditur vox, scilicet quando pulsatur
non auditur loquens. Et similiter in mo
lendinis non bene auditur loquens.
Solutio dicamus quod soni dominan
tes contrarii et excellentes ipsum
sunt se in toto contrarius ita quod ab am
bobus generatur unus confusus. Et
hoc quando ambo sunt excellentes. Vel
alter destruit alterum. Et hoc quando unus
sunt fortis et alter debilis. Sed tamen
notandum quod non ubique corrumpit se
nisi alter obtineat alterum in tota cir
cumferentia sicut quando unus est debi
lis et alter valde vehemens, sed quando
operatur in fortitudine autem maxime
insurgit, se ad dyametrum sona
tum, sed in alia parte circumferentie non ita
et quod ubique fiat reflexio in sono ut
dicit philosophus contingit quod utrumque alterum sono
rum adhuc potest quamvis quilibet in quadam
parte sui sit corruptus, tamen in altera
parte sui circumferentie reflecti ad au
ditum. Et hoc patet solutio ad totum. Et ulterius
patet solutio quare in gyro sonantes sono
sequentes magis audiuntur quam precedens
sequentes enim obtinet precedentem et cor
rumpit ipsum sed aliquid in toto. De
voce utrum ipsa sit signum

Tertio queritur de voce, et queruntur
quatuor. Primum est utrum ipsa
sit signum ymaginationis vel affe
ctus nature. Secundum est de voce que sig
nificat intellectum et per eam intellectus dicitur.
Tertium est de diversis vocum significationibus et secundum
Ad primum proceditur sic dicit Aristoteles in 2o de anima
quod in voce oportet esse animatum verberans
et cum ymagine aliqua ergo videtur
quod omnis vox sit signum ymaginationis
Item unde dicit Aristoteles signus quidem sonus
est vox et non respirati aeris sicut
tussis. Non dicit in omnibus animalibus
vocantibus per significare preter intelli
gibiles quia non in omnibus animalibus
vocantibus est intellectus ergo videtur quod vox
sit significativa ymaginationis alicuius.

Preterea dicit Avicenna quod multi
tudo et desiderium causatur ab
ymaginatione quia ymago movet
desiderium. Et sic videtur quod vox secundum
naturam principaliter sic causetur ab yma
ginatione. Et sic vox aliquid signi
ficabit in ymaginatione. Sed con
tra nichil idem et eodem modo se habens
potest esse signum diversorum, sed in multis
animalibus brutis videmus vocem non
diversificari, sed uno modo vocant omnia
que sub eadem sunt specie vel uno modo
appetentia alia. Ymaginatio autem
in illis diversificatur. Ergo vox non potest
esse signum ymaginationis. Item dicit
Damascenus quod bruta magis aguntur
in natura quam agunt, sed sicut ymaginatur
ergo videtur quod vox magis sit signum
instinctus nature quam ymaginationis. Item
Avicenna in libro suo de animalibus dicit quod
aves et apes construunt modos non
ad ymaginationem sed ad instinctum
nature et hoc probat quia sicut
per omnes et eodem modo. Ergo similiter quia
semper et eodem modo faciunt signum quod
vox non sit ad ymaginationem, sed ad
instinctum nature. Sed si concedatur
tunc videtur et similiter dicere quod inter
omnia animalia solus homo vocat. Solutio
dicamus quod multa animalia vocant
et non solus homo, quamvis tamen per plu
rimos aliqui actum et attractum
habent notabiliter et ymaginatione illa
vocant et non alia. Et dicamus quod vox
eorum significat ymaginationem, sed signum
est duplex scilicet formatum et informe
sive distinctum et confusum. Distinctum
autem vocis signum non est a natura
sed a placito et institutione. Et hoc
non est nisi in illis animalibus in quibus
ymaginatio dominatur supra instinctum
nature. Ita quod potest abstinere ab ipso
et imitari, cum sit in homine. In aliis
autem animalibus in quibus causatur ab
instinctione nature et semper eadem potentia
Cum signum est quia non faciunt to
talia neque instinctus suorum operum
in illis est signum ymaginationis
non est nisi per naturam et non ab insti
tutione. Et quia natura est eadem

in omnibus propter hoc sive voces et
sua opera sunt similia in omnibus. Et quia
similitudo est causa indistinctionis
propter hoc sive voces in ... ad distin
cte nec unum accipit ex voce
alterius nisi desiderium eius in generali
scilicet indigentiam cibi et desiderium
coitus et nocumentis et vocationem
societatis. Et hiis desideriis et ali
quo modo variant suas voces.
Ad primum ergo dicendum quod vox eadem
non prolata est signum generale conceptus
sed non est signum speciale. Ad aliud
dicendum quod Damascenus et Augustinus
non intendunt excludere ymagina
tionem ab animalibus brutis vocalibus
sed intendunt dicere quod ymaginatio
eorum non ducitur instinctu nature sed
potius regitur ab ipsa.

Eciam queritur de voce
que significat intellectum et speciem
intellectus. Et hoc est querere
de dictionibus significativis. Et cum species
intelligibiles sint in anima per prius quam in voce
et auditu. Per vocem sic arguitur
abstrahitur ab aliquo oportet quod per aliquem
modum sit in eo, sed species intelligi
biles abstrahuntur a dictionibus ergo oportet
quod sint in illis. Item dicit Augustinus
quod in libro de ... sunt vox que transit et
significatum quod manet, ergo est ibi sig
nificatum. Item Aristoteles in primo perihermeneias dicit quod vo
ces sunt note earum quedam que sunt in
anima passionum. Item dicit philosophus quod dictio
nes quibus utitur sunt locate arti
culate, locate sunt quia sibi proprie
articulate quia significant. Sed contra
in partibus animalis que non contingunt
actum non est in materia vocis neque vox yma
ginationis et intellectus non attingit
actum, ergo non est natura in corporibus materia
vocis neque vox. Item quecumque
conveniunt in una natura est ut ab
aliquo modo se contingat. Sed im
possibile est vocem et speciem intelligi
bilem se contingere eo quod materia
vocis non extenditur ad ymagina
tionem et intellectum, ergo impossibile
est vocem coniungi cum significato sive

cum specie intellectus. Et ideo voces nichil si
gnificabunt. Item philosophus dicit quod in anima
secundum quemdam modum est locus specierum.
Unde procedit sic, quidquid mouetur ad locum
ut in eo maneat et conservetur non
movetur ab illo nisi violenter, species
ymaginabiles et intelligibiles moven
tur ad ymaginationem et intellectum ut
maneant et conserventur in illis, ergo ab
illis non movetur ad vocem prolatam
nisi violenter. Et tunc queritur quid
sit faciens violentiam et erit impossibile
fingere. Et sic videtur videtur quod voces
nichil significant. Si forte dicatur quod non est
necesse quod signatum coniunctum sit signato
sicut videmus in circulo quod significatus est
et tamen non est ei coniunctum signatum. Sed
contra secundum hoc vox sine signato
transit ad audientem discentem aliquid
a docente et disciplina quam accipit
constat ex hiis que transeunt ad ipsum
per auditum, ergo disciplina sua constat
principaliter ex vocibus que sunt sine sig
nificatis coniunctis sibi quod falsum est, quia
disciplina constat principaliter ex similibus
signatis per nomina et non ex nominibus
nisi per accidens. Contra philosophus in primo de sensu
et sensato per accidens ad sapientiam au
ditus multum confert, primo enim au
ditus ... causa est disciplina
non per se sed per accidens. Ex nominibus enim
constat. Nomen autem unumquodque symbo
lum est. Si forte dicatur voces habent
similitudinem illam naturaliter coniunctam sibi
Contra secundum hoc enim omnis
vox in proferente significat naturaliter quod est contra
Aristotelem in primo perihermeneias. Si forte dicatur
quod voces sunt signa non coniuncta sig
nificatis, sed significata sunt in anima audi
entis et excitatur anima proferen
tis ad similitudinem quam habet in anima
secundum hoc in eadem in errorem platonis
scilicet quod nichil addiscimus sed tantum per remini
scentiam accipimus ea que prius
erant. Et hunc errorem destruximus nisi
cum de anima disputabimus. Iuxta hoc
etiam queritur si quocumque modo species yma
ginatiua sive species intelligibilis de
scendat in animam ... remaneat

ubi vel non ut quod non quia quod
recedit ab alio non primum recedit
et remanet cum illo Si ergo species ymagi
nativa et intelligibilis recedat
ab ymaginatione et intellectu et hoc scilicet
quod quando unam significationem vocem profert
aliquis quod secundum illius dicendi eam
prius non est in ea Et sic si vellet
iterum loqui non posset nisi prius
acciperet similitudinem rei de qua vel
let loqui per sensum et ymaginationem
et intellectum quod absurdum est Si di
catur quod intus sunt ubi similitudines ergo
rei Contra hoc est quia simi
litudines sunt in anima ad cogno
scendum res Cum ergo similitudo una
sufficiat ad omnes res cognoscen
das que sunt unius rationis superfluum
esset habere plures similitudines ergo rei
Preterea aut ille similitudines erunt
finite modo aut infinite Si infi
nite tunc aliquid est in anima actu in
finitum quod falsum est Si finite ponatur
quod proferat tot voces quot sunt simili
tudines ergo post hoc non poterit loqui de ea
dem re nisi prius accipiat discipli
nam eius per sensum quod falsum est Si
forte dicatur quod manet ibi et quod una
similitudo generans sibi similitudines factas
in voce prolata Tunc queritur
quid sufficiat ad generationem illius pro
lationis Si dicatur quod vox et simili
tudo descendens Tunc videtur illa simili
tudo descendere in consimilem vocem quod falsum est
quia sic voces brute sunt sicut bu ba sic
dicit philosophus Et si dicatur quod exigitur etiam
voluntas proferentis tunc videtur quod pro
ferens vellet quod hoc nomen significaret
asinum quod est falsum Si dicatur quod volun
tas primum instituentis est causa sic videtur
velle Augustinus dicens quod bona in
greco lingua In latino vero herba est vitta(?)
est causa alia nisi quia sic placuit
instituenti Contra primum insti
tuens falsum non est causa generativa
vocis prolate a te vel a me ergo non
fuit efficiens vocis mee vel tue similiter
Solutio dicamus quod sermo significa
tivus duplicem habet comparationem unam

ad rem que est extra animam Et de hac
dicit Aristoteles in primo elenchorum quod cum non
est possibile res disputantes inducentibus
inferre Sed nominibus utimur pro rebus
quod accidit in nominibus In rebus accidit
ut accidit. Alia comparatio est ad species
que sunt in intellectu vel in ymaginatione
et de hac dicit Aristoteles in libro periermenias Sunt ergo
ea que sunt in voce earum que sunt
in anima passionum note Et quodam
similia sermonis dicit Nobis usui de
dit quo nos creavit indulsit per eo
ut corda occulta mutuo nobis ubi
inspicio pandemus Et per primum in alterum
utens affectio nature unusquisque
utitur pro libito suo velud ex arbitrariis
quibusdam dominalibus consiliis sed cer
ta deprimentur dicamus ergo secundum primam com
parationem sermonis causa est significa
tionis eius voluntas instituentis
sic enim dicit Augustinus quod non prefert
sermo significationis Et tunc est in potentia
et statim cum profertur tunc actu significat
rem sicut in multis est videre in quibus
ad multiplicationem non sufficit similitudo
forme sicut in omnibus generabilibus Si
ergo queratur secundum quem modum significa
tum rei venit in sermone cum sermo sunt
instituti dicendum quod per naturam in
stituentis divergetur talem sermonem
ad talem rem in ordine significandi
intencionem proferentis Secundum aliam
autem comparationem sermonis accipit rationem
significandi ab intentione proferentis Ad hoc
autem quod queritur quid coniungat secundum
cum voce dicendum quod omnes due sunt
partes ut dicit Damascenus scilicet hec que
disponit sermonem intus Et hec po
tentia est ipsa quia non emittit in
aliquo Et hec est que inspiratur
per vocem Et quoque emittit vero in hec
sunt que non possunt loqui et ratione
sermone communis potentia est et per comparationem
ad corpus et ad organa locutiva
et dicitur a quibusdam potentia inter
pretativa cuius est movere organa in
loquendo Et in illius actu utitur ge
neratur secundum in voce Et illius actu utitur
tunc in ymaginatione et intellectu species
in sermone sunt prolate sicut oportet

contactum corporalem esse inter yma-
ginem et intellectum quia generatio
significationis in predicto sermone
mentalis sed potius litteralis et
prolative in corporibus Et illa corpora
que sunt propria materia illarum impres-
sionum sunt recipiunt eas Unde po-
tentia eorum que ad prolativam per-
tinendo accidit per organa vocalia
imprimit in vocabulis formatis speciem
et similitudinem ymaginationis et in-
telligentie Et tangit actio sensitiva pri-
orem illas species per instrumenta vo-
calia Et sic quod tangit agit in primum
Et sic quod agit transmutat eum ad
actum significandi Nec est verum quod quidam
dicunt quod species intellective et ymagi-
native deferuntur ab anteriori parte
capitis ad linguam et ad instru-
menta vocalia per nervum ab an-
teriori cella dependentem Nervus
enim dependens ab anteriori parte capitis
non est eius principalis motivus et activus
sed sensitivus et passivus Et ille non fa-
cit ad interpretationem sed potius ad gu-
stum et est motivus recipere speciem
et non dare eam sed nervus de-
pendens a posteriori parte capitis est ille
qui est principaliter activus et motivus
Et duo ex illis pertingunt ad linguam
et faciunt eam moveri Et quidam
alii ad pulmonem et quidam alii ad
mandibulam inferiorem et ad labia
Unde quidam sunt tardi et male pro-
feriunt illam linguam R Ex quo nervi
illi non principales pertingunt ad prin-
cipium lingue in quo formatur vox Et
ista sunt nervi qui deserviunt pote-
ntie interpretative Unde ponamus quod sit
una pars quia sit dispensus ab yma-
ginatione que est una pars quia erit
dispensus a speciebus intellectivis cum species
intelligibiles non sunt apte nate im-
primi in spiritu corporeo Et hoc absur-
dum est dicere et contra naturam Et per hoc patet
solutio ad totum quod queritur per quem
modum veniat species significativa in
sermone significatio Ad illud
quod queritur utrum maneat in anima

post prolationem dicendum quod sic quia
iam diximus quod non dependet ab ea
in sermone eodem modo sed potius per inter-
ventum presentie et potentie inter-
pretative in sermone significatio generata
tamen sunt species et quam est in anima
Ad aliud dicendum quod generans
est potentia interpretativa cum actu et
intentione interpretandi Et ideo voces
quedam sunt non significative quia
non est ibi actus et potentia interpretandi
Exigitur etiam ut supra habitum est comparatio
sermonis ad verum quia comparationem
habet a primo movente Et illa etiam de-
ficit in dictionibus non significativis Ad
aliud dicendum quod institutio sermonis
consideratur duobus modis scilicet in com-
paratione ad constituentem sermonem primum
Et sic non est institutio causa generati
sermonis prolato a me vel ab alio vel
in comparatione ad effectum quem relinquit
in sermone et ipse effectus est duobus
modis sic quod sermo est duobus modis
scilicet in potentia et in actu sermo enim
in potentia est compatibilis ad verum
et sermo in actu comparatur sic actum

De differentiis vocum que acutum

Exto queritur de differentiis vocum
que sunt acutum et grave Et
dicit philosophus in secundo de anima Cum autem
ipse differentie sunt per methaphoram ab hiis
que sunt in tactu videtur quod non sunt proprie
differentie vocum [...]thopicorum dicitur quod est vox
alba et ita videtur quod differentie vocis sen-
tiuntur a sensu visus Preterea dicit
philosophus secundo de anima et in libro de sensu
et sensato quod hoc quod non habemus proprias
differentias odoris sed sumimus eas a sapo-
ribus Signum est quod precise odoratum
et odoratum non habemus certum ergo similiter
quia differentias sonorum accipimus a differentiis
tangibilibus signum est quod non bene audimus
et auditum non habemus certum Preterea
queritur de modo dicendi sonum et ex-
tremis sonis qui debet esse simplex
et extremi sunt acutus et gravis
Cum autem acutum et grave non sunt contra-
ria quia grave generatur leni et
acutum non habet contrarium habet enim

no est contrariu acuto quia acutu
no est pt curuus in angulis Videtur
quod illa que per methaphoram sumuntur
ab illis neque sint inter media neque con
traria Pretea dicitur mouet contrarioz
libertati auditus sit sensus unus uel
plures Cum enim sensus unus sit unius
contrarietatis non videtur auditus sensus
esse unus quia videtur esse multarum
contrarietatum secundum dras sonorum Est enim acu
tus grauis et debilis et fortis et lenis
et asper et plurimum aliorum Soluto
dicamus secundum quod dicitur in secundo de anima quod dr
sonantum in sono secundum actum osten
ditur sicut enim non videntur colores sine
luce sic nec sine sono secundum actum discer
nitur acutum et graue Et hec dicuntur secundum
methaphoram ab illis que tanguntur
per similitudinem ad velox et tardum acu
tum enim mouet sensum in pauco tempore
multum Graue autem mouet sensum in multo
tempore paucum Neque autem velox est acutum
et graue tardum sed acutum similitudinem
habet ad velox in mutando sensum
quia cito immutat sensum Et tardum
similitudinem habet ad graue quia non cito
immutat habet etiam similitudinem acutum
et ad obtusum in angulis et in tactu Obtusum
enim est quod impellit et non penetrat
cito Acutum autem quod penetrando pungit
statim Et similiter est in auditu Acutus
sonus est qui penetrat fortiter Et propter
hoc ille ledit Et quosque facit obstupe
scere dentes et propter hoc quando acutus sonus
ex contactu aliquorum duorum sonorum
admirabile est quia tunc ut enim sub
tile penetrat neruum auditiuum Et
quia primus ramus quo diuiditur in neruo
auditiuo venit ad maxillam Et co
niungitur cauda neruo tangibili qui
vadit ad partes inferiores maxille
ut dicit Auicenna Et ideo impulsus soni
acuti tangit partes illius nerui
et quia nullum organum recipit sensum a ner
uo sensibili nisi dentes enim Ideo in den
tibus tantum sentitur quia non ita sub
tiliter penetrat neruos capillares
tangentes neruum audibilem Ad
primum dicendum quod in vitate non est proprie

denominationes ille ut iam dictum est
et hoc contingit quia sonus habet
debilissimum esse ut dictum est Et
ideo per esse proprium non potest distingui
per dras proprias Sed oportet quod per methapho
ram accipiatur Et per esse a diuersis
tangibilibus quia sicut sensibile tactus
non separatum a materia sua venit ad
sensum tactus Ita sonus non sine materia
sua que est aer passiuus fractio
motum venit ad auditum Et propter hoc
hominis generalem autem in auribus qui pati
tur ab aere passio extrinsecus Alia
autem ratio huius est et melior quia
species soni causantur a modo secundum
quem in qua figuratur aer qui est materia
soni in acutum et obtusum etc. Ad ad
dicendum quod alba vox non dicitur nisi
per similitudinem quia sicut albus color pe
netrat visum per actum lucis sic cla
ra vox per actum fracti motus pertin
git ad auditum Ad aliud dicen
dum quod non habemus proprias dras soni
Nec est signum mali auditus secundum debi
lis esse illius soni ut dictum est
Ad aliud dicendum quod huiusmodi dra
soni distinguendus est sicut nubis color
secundum proportionem aeris et subtilitatem et propter
dre soni secundum autem quod sine proportione acci
piuntur et multe aliter fiunt et sup
natio coloris Ita est concentus duorum
sonorum quorum utrumque alterum in parte
remittit et sequitur sicut patet in dua
bus cordis et fistulis simul sona
tibus ut duobus hominibus simul canta
tibus Ad aliud dicendum quod in
magnitudine acutum et graue non sunt
contraria sed in sonis hac contrarietate
et mixtione secundum mixtionem causarum
secundum naturam que sunt motus fracti aeris
ut dictum est Ad ultimum soluit
Auicenna dicens quod auditus est unius sensibilis
quod est sonus contrarietates autem super eum
inueniuntur sicut species soni et acutum
et grauis et ideo nulla earum est obiectum
auditus nisi per hoc quod est quidam
sonus Sed in tactu non est sic calidum
frigidum enim et siccum que sentit tactus

non fit species vel accidentia cali
di et frigidi quae aut sentit nec
sentiunt per calidum et frigidum Et io
quando illum locum habet in tactu et non in

Parto quaeritur auditu

de mutatione vocum secundum sexum
et etatem Videmus enim vo
cem mulierum esse acutiorem voce viro
rum Similiter vox iuvenum acutior
est quam vox in medio etatis virilem
Et vox etiam senum acutior voce in me
dio In quibusdam enim animalibus vox
in iuvenibus gravior quam in vetustis sit
vitulorum gravior est vox quam vox vaccae
Et ad hoc omnia respondendum est secundum philosophum
in libro de animalibus quod causa gravitatis
se vocis est motus tarditas aeris
Et causa acutae vocis velox motus
Causa autem tardi motus est quia aer
motus non bene obedit virtuti mo
venti et remittit eam Causa
vero velocis motus est victoria mo
ventis super aerem motum Similiter vero
quod plus trahit de aere per inspira
tionem quam possit movere fortiter per motum
pulmonis a virtute motiva quae est
in ipsa propter hoc gravem vocem Et quod parum
trahit aerem habet acutam primus
aut tractus aeris contingit tribus
modis scilicet propter parvitatem instrumentorum
et organorum sicut in pueris
et mulieribus Et propter difficultatem
tenendi spiritum tractum sicut in infirmis
et senibus Sicut enim dicit Aristoteles vox
non fit in inspirando nec expirando
sed spiritum tenendo Et quia infirmi
non possunt tenere spiritum propter hoc quod cito
corrumpitur Et oportet emittere et alium
trahere Et ideo acuitur vox eorum in
parvo spiritu retento Et quod est in infir
mis ex calore corrumpere hoc est
in senibus ex senectute quae similis
est putrefactioni Et est via ad illam
ut habetur in primo capitulo metheororum
Et habetur dicitur super libro de anima 2° capitulo
de auditu aer inspiratus propter
calorem pulmonis redditur vitalis
ad mitigationem caloris in pectore
sicut est videre etiam in aliis elementis quae
corruptionem trahunt ab ipso aere Et
ideo quando pulmo in senibus est via
in putrefactionem necesse est eum cito ex
pellere et alium attrahere Sicut enim dicit Aristoteles
Inspirando enim et respirando non fit
propter pectus tantum sed etiam propter superiores
partes ad quas calor ascendit et propter
pulmonem inter omnia animalia cum homo
plus quam quaerat voces quam cum
et etiam quoque generat idem nimio tamen corporis
Et hoc est quia ipse habet industriam
aerem tenendi multum ut parum Et
commovendo ipsum fortiter ut restringere
et stringendo organa vocalia vel
dilatando In quibus enim vocem cum
gravitate in iuventute est quia largam
habent in iuventute instrumenta vocalia
et debilem virtutem movendi et quoniam
recessit non recessit proportionate or
gana vocalia et motus moventis
sed virtus movens recessit plus Et
ideo minuitur vox propter iuventutem

De auditu ex parte medii

Consequenter quaeritur de auditu
ex parte medii dicit enim Aristoteles
in secundo de anima quod duplex est
medium scilicet aer et aqua Sed hoc
videtur esse falsum Cuiuslibet enim esse
non est nisi in materia aliqua deter
minata ubi non est illa materia ubi
non est esse eius sonus non est per se sui
esse nisi in materia quae est aer ergo
non est sonus ubi non est aer sed aer
non est in aqua ergo sonus esse non est
in aqua prima patet per se et secunda scribitur
secundo de anima ubi sic dicit philosophus quod ad esse
sonum oportet sonorum percussionem fieri ad
invicem et ad aerem Cum autem aer non sit
in aqua patet per hoc quod habetur in libro de sensu
et sensato ubi dicit quod aer non est
in aqua Cuiuscumque causa essentialis
et generans esse eius non est in aqua
ipsum in aqua esse non potest Causa
generans et efficiens esse soni est mo
tus fractus aeris qui in aqua

esse non potest forma patet per Boetium sic
subiacet abstrahit in sexto de naturalibus
et Aristoteles in secundo de anima ubi dicit
quod in sono oportet rapidum motum per
tingere frangentem aerem velud si con
gregationem aut cumulum lapillorum par
tiat aliquis qui feriat velociter
Item dicit Aristoteles quod pisces qui sunt sub
aqua nec sonum nec vocem facere
possunt eo quod aerem non attingunt Et
si dicitur vocare in Acheloo hoc est in
tali fluvio hoc non est nisi cum cauda
attingentes superficiem aquae faciunt sonum
Si hoc concedatur scilicet quod sonus non est
in aqua sunt multa experimenta in
contrarium que ponit Aristoteles in libro de ani
malibus sic quod piscatores non parant as
seres et tympana super aquam
et quicquid vadit sub silentio ne pi
sces audiant hec enim omnia significant
pisces habere auditum Similiter experimen
tum est in nobis si quis ponat caput
sub aqua audiet magnos sonos
qui fiunt super aquam et cum non possunt
ad aures pervenire nisi per aquam
patet quod aqua sit medium in auditu
Sed adhuc queritur utrum ipsa sit
medium quod immutetur a sensibili
quod est sonus Et videtur quod non quia nil
immutatur a sono nisi quod aliquo modo
est materia soni nil autem est materia soni nisi
quod frangatur dum percutitur ut dicit Aristoteles
in secundo de anima sed aqua non sic non
frangitur sed prohibet permanentiam
soni ut dicit Aristoteles ibidem, ergo videtur
medium immutatum esse a sensibili au
ditus sicut materia et subiectum Preterea
queritur quid aer est medium Et dicit
Aristoteles quod in infinitum vacuum Sed hoc
non videtur quia vacuum nil videtur
esse materia Preterea queritur cum aer et
aqua sint medium in auditu et
visu et in sensibus visibilibus aqua
sit elementum frangibilius fortius terra
ve non sit frangibilius fortius in sensibus
audibilibus Si enim frangibile esset
elementum per hoc quod est spissum vi

detur dicendum autem hic aqua ma
gis frangibilis esset sensibilium visibi
lium quam aer eo quod sit magis spissa
Preterea queritur iuxta hoc de
opinione quorundam philosophorum dicen
tium quod sonum secundum esse spirituale sit in
aqua et in aere et in similibus mediis
Et ponunt rationem Natura alia est medii
et alia est natura materialis Cum ergo sen
sibilia in suis materiis sunt secundum
suum esse materiale videntur in medio
esse non secundum esse materiale sed secundum suum esse
spirituale Item sensibilia non agunt in
sensum in materia nisi actione medii,
Cum ergo sensus susceptivus sit specierum sensi
bilium sine materia erunt sensibilia in
medio sine materia ut videtur et ita
erunt in medio spiritualiter Et ideo dicunt
quidam quod medium in omnibus sensibus
quod sit preter medium extrinsecum est aer et
aqua secundum quod communicat cum natura dyaphoni
cum superiori corpore et lux et
natura dyaphoni facit in sensibus esse spiri
tuale in medio Sed contra hoc est
quod cum sonum in genere et specie non est idem
perfectum secundum actum sensibilia visus et au
ditus et obiecta odoratus sint diversa
genere et specie ergo non sunt efficientia secundum
actum unum Sed lux est efficiens visi
bilium secundum actum, ergo non potest esse effe
ctivum odorum et sonorum Item quod oportet
et essentia generatur in tenebra et in luce
illius lux non est efficiens secundum actum
sonorum et odorum sunt generantur ergo lux
non est efficiens eorum secundum actum Si for
te dicatur quod lux est in tenebra super
dyaphonum hoc est absurdum quia secundum
hoc habitus erit in privatione luminis
enim et tenebra opponuntur ut priva
tio et habitus circa dyaphonum ut dicit
Aristoteles Item augetur sensibilis est duplex
agens ipsum vel causa ... medium
quod ipsum augetur non est nisi unum
Si ergo sonum est agens lux ut isti
dicunt et sit agens et patiens
ut dicit philosophus colorum autem non est lux
transmutabile sonum velocius per me
dium quam colores quod sit contra Aristotelem

in libro de sensu et sensato. Nos enim videmus
canes choruscationem quam audiant
tonitruum tamen tonitruus et choru-
scatio sint simul. Solucio. Dicendum
quod sonus duplex habet medium scilicet
aerem et aquam diversimode. Aer
enim est materia et medium in quo ge-
neratur sonus et sine quo non est
eius esse. Aqua vero est medium
tantum in quo vel per quod transit sonus
in sua materia que est aer impulsus.
Et propter hoc aqua confundit et pro-
hibet sonos. Aer autem conservat
quia conservatio rei est in propria
materia. Ad primum ergo dicendum
quod aer ut dicit Aristoteles in quarto de celo et
mundo levius est in aqua. Et propter hoc
ascendit secundum naturam nisi sit co-
hibitus sicut in hiis qui natant
sub aqua [illegible] tamen impul-
sus violenter penetrat aquam
et aliquam partem. Et per illam partem
defertur sonus sub aqua. Impul-
sus enim aer penetrat grossa cor-
pora ut parietes. Et quando sunt so-
lida non cedentia aeri impulso
vehementer scindit ea ut habetur
in sensu de anima quod aer cum tonitruo
scindit ligna. Et inde est quod in tur-
ribus ubi sunt magne campane
aer vehementer motus et impellit
aerem qui est interius et porus tamen co-
rum qui non habeat quo cedat ex
soliditate murorum scindit muros.
Et hinc est quod aer impulsus a toni-
truo veniens ad bursam in qua est
solidum aurum scindit et comminuit
et totum aurum et bursa apparet
lesa eo quod est ex molli substantia poro-
sa prebens viam aeri impulso
permixto cum vapore terrestri. Et quando
est comminuit gladium in vagina
illesa vagina propter eandem causam. Et ad
aliud patet solutio ad quartam prius
dicta. Ad aliud quod obicitur
utrum sit aqua medium et materia
dicendum quod non sed est medium tantum ut

per quod diffusum et non alteratum secundum speciem
soni transit aer impulsus in quo est
sonus ut in materia. Et quia resistit
humor diffusioni obscurat sonum
et impedit eum. Ad illud quod
queritur per quid aer sit medium
dicendum quod per quod ipse [illegible] habet sonum.
Et hoc vocat Aristoteles vacuum. Vacuum
enim dicitur tribus modis scilicet locus non
habens corpus et iste actu est vacuum.
Et aer dicitur materia non habens formam utrum
tamen actu est vacuum sed potentia. Tertio
aer quietus non habens sonum. Et hoc
proprie vocatur absonum. Et si queritur quid
sapit illud absonum dicendum quod aer ex
raritate et humido spirituali vel non
grosso et incorruptibili habet quod facile
divisibilis sit per naturam. Si autem prius
mittit motum percutientis aliarum di-
visibilis per naturam tunc frangitur et effi-
citur motus fractus aeris. Pars autem
fracta impellendo inundat super
alteram ut dicit Algazel. Et secundum
naturam huius fragilitatis aer est medium
soni et materia. Ad aliud dicen-
dum quod si aqua esset medium reci-
piens speciem soni tamen sicut est recipi-
ens speciem coloris. Tunc sequeretur
quod esset obiectum sed ut habitum est
ipsa est medium per quod diffusum transit
sonus in materia sua. Unde quia im-
pedit motum fractum aeris propter suam
spissitudinem efficitur alimentum [illegible]
sensibile soni quam aer. Ad illud
quod obicitur utrum sonus habeat esse
spirituale in medio dicendum quod non ut pro-
bat bene inter voces. Ad primum vero
quod contra hoc est dicendum quod in sono
secus est ut in visu. In visu enim
medium est medium tantum ut supra
habitum est in questione de visu. Sed
sonus esse suum materiale et naturale habet
in medio aere non ex ipsum et qualitatem
sicut de odore prius diximus. Ad aliud
dicendum quod sensus auditus secundum quod est distinctivus
sensibilis non accipit nisi species sensibiles
et non materiam sed non per hoc quod secundum

esse tale sensibile sit in medio quia
aliter oportet id fieri in tactu et
gustu quod falsum est **De actu**
Ultimo queritur de actu et modo
audiendi dicit enim philosophus xx
et Alpharabius quod ner
uus auditus granulus est et appa
rens ... tympanum ... uel
claudat in se partem generalem aeris
quod est quia impellitur ab exteriori aere
impulso Et per hoc uidetur quod non tamen
species sonum promouat ad ultimum au
ditum sed etiam esse sonum per materiam
Virtus enim auditiua est in organo
suo **Sed contra** hoc uidetur
esse cum potentia apprehensiua et abs
tractiua specierum anime licet una plus
abstrahat et alia minus Et sic uir
tus auditus sit potentia apprehensiua
quod non recipiat nisi speciem sine ma
teria **Preterea** queritur utrum sonum
transeat per aerem subito sicut est in uisu
Solutio dicendum quod aer tangit ner
uum in principio suo sed in spiritu descen
dente ab anteriori parte capitis non imp
rimitur nisi species sonum uehementissima
fiat impulsio et illa est que corrum
pit per excellentiam Et id autem dicit
philosophus intelligitur quantum ad primum neruum
et in quibusdam animalibus tamen sed non
aquatilibus **Ad aliud** dicendum
quod sonum non transit subito sed quando so
nat est propinquum tunc uenit ad au
ditum repente et in tempore imperceptibili quando
uero distat tunc bene percipitur tempus Et est
notandum quod sicut diximus de uisu quod
auditus etiam est auditiuus et non audi
bilis Et non audibile dicitur secundum duos modos
quorum primus est quod priuat actum audi
bilem secundus quod priuat actum auditus re
linquendo potentiam Et per hoc dicitur non
audibile absonum siue uacuum sono
Secundus modus secundum quod priuat actum organi
directi ad auditum Et hoc secundum duos
modos scilicet secundum excessum Et hoc excellens
corrumpens sensum Et secundum diminutionem quando scilicet
minus inuenit auditum quod immutabilis
sit ad actum audiendi :

De olfactu gustu tactu

Consequenter queritur de olfactu
et queruntur quatuor Quorum primum
est de olfactu ex parte olfa[ctus]
Secundum de olfactu ex parte odoris et
odorantis Tertium de olfactu ex parte
medii Quartum de olfactu ex parte modi
olfaciendi De olfactu ex parte olfa
cientis queruntur duo scilicet quid sit ol
factus et quare homo inter cetera animalia
peius odorat Ad primum sic proceditur
dicit Auicenna quod olfactus est uirtus ordi
nata in duabus carunculis anteriorum
partis cerebri similibus mamillarum
capitibus ad apprehendendum illud
quod affert ei aer attractus de odo
re qui est in uapore permixto aeri et
odore impresso in illo ex permutatione
que fit ex corpore odorifero Item Al
gazel olfactus est uirtus que est
in duabus carunculis cerebri que
sunt similes [illegible] uberum capere
apprehendit in aere corpore ex odoribus
et retinet eos ut formas odoriferas
transferens illi corpori sicut est aer et
aqua per utramque harum diffinitionum
uidetur quod olfactus sit uirtus non ordina
ta in neruo Item etiam uidetur per Gregorium
dicentem Olfactus qui sit per nares
sentitur in fine anteriorum uentriculorum
cerebri Ipsi enim uaporatissimi existentes
uapores apprehendunt facile Et hoc etiam
uidetur quod olfactus sit in anteriori parte an
terioris cerebri que uaporatissime
est nature **Preterea** idem dicit Gregorius
Non sicut alijs membris sensuum sensibilem
neruum submittit cerebrum ita et
huic sensui sed in finibus suis ipsius
neruorum replet uisum et uaporum
redditionem suscipit hoc expresse dicit
Gregorius quod odoratus non est per neruum
sensibilem sicut alij sensus Item uidetur
ex Constantino qui dicit cinque paria
neruorum oriri ab anteriori parte
capitis Quorum primum dirigitur
ad instrumentum olfactus **Preterea**
idem uidetur per rationem quando enim per
sensum formam est origo neruorum sen
sibilium ad ipsum non dirigitur aliquis

nervus organum olfaciendi secundum
suam formam est origo nervorum
sensibilium ergo ad ipsum non dirigitur
nervus aliquis. Secunda probatur per hoc
quod non potest esse idem principium secundum
formam et cetera. Et scribitur in libro Avi-
cenne de animalibus tercio de anathomi-
a nervorum ubi dicit sic. Nervus faciens sensum nascitur ad anteri-
ori quod est magis humidum et fa-
motum a posteriori quod est magis siccum
Et a medulla nascitur quinque pa-
ria nervorum Et primum habet origi-
nem a primis duabus partibus
medulle anterioris ubi nascuntur
due mamille olfactus. Sed etiam
huius modi dicitur in anathomia
sua que secundum Gregorium dicit esse sic duo
nervi sensibiles diriguntur ad duas
carunculas narium que dependent
ad modum mamillarum duarum in
naribus ad faciendum odoratum
seu olfactum Item in libro de sompno
et vigilia probat philosophus sompnum esse
passionem primi sensibilis quod est tactus
Et per hoc vult claudere omnes sensus
quia sensibile tactus fundamentum est
omnium aliorum sensuum Et sunt hec verba
per multas rationes Sompnus est in eo
quo sentit anima in ipso organo tactus
Cum enim hec impotens fuerit necesse
est organa sentiendi habere defectum
sensuum Cum vero illorum aliquid non est
necesse Ex hoc arguitur quod omnes sensus
fundantur aliquo modo in organo tactus
Et cum tactus sit in nervo sensitivo oportet
omnes alios sensus in ipso fundari per
nervum aliquem et ita olfactus funda-
tus erit in nervo Item videtur falsum
esse quod dicit Gregorius Nyssenus scilicet quod vapo-
ratissima sit anterior pars capitis.
Vaporatissimum enim est actu calidum
et siccum et illa opponitur frigidum et
humidum quod est natura cerebri ut dicit philosophus
Item dicit Gregorius Ex unumquodque
organum sensus secundum similitudinem qua-
dam et familiaritatem propria sensibilia
comprehendat ergo videtur cum odor

sit vaporati sicci quod organum olo-
factus debet esse calidum et siccum
et sic non erit pars anterior cerebri.
Solutio Dicendum est ad predicta
quod in veritate organa olfactus sunt im-
mediate in cerebro secundum auctores Avicenne
Constantini et Gregorii Et etiam Aristoteles vult
in libro de sensu et sensato dicens ascendenti-
bus odoribus ad cerebrum propter levitatem
cerebri que circa illos se sanius habere
faciat quia circa locum odoris naturaliter
virtus naturalis est calida In aliquo
loco frigido naturaliter generante in cerebro ut
sanguine que circa illud in venis exi-
stente subtili et puro de facili et
infrigidabili scilicet frigiditas infri-
gidata propter locum infirmitatem facere
solet hominibus ad adiutorium sanita-
tis facta est propter odoratum Item in primo
de sensu et sensato invenimus odoratus proprium
sensum est locum qui est circa cerebrum quia
virtute calidus materia est cerebri Cere-
brum est frigidum et humidum omnibus
partibus corporis summe principalibus
Item expresse hoc dicit idem Aristoteles in libro
de animalibus sic Instrumentum olfactus
et visus habet coopertorium et exeunt
a suis instrumentis sicut aqua Cum
ergo nervus non cooperiatur coopertorio secundum
porcus anterior pars cerebri erit in
homine primum instrumentum olfactus
secundum cerebri Et ideo patet quod mentitur ille
qui fecit anathomiam quam dicit
extraxisse de libro Gregorii Verum quod est
quod quidam ramus nervorum ut dicit
Avicenna venit ad nasum et penetrat
nares in suis panniculis Sed ner-
vus ille non facit ibi sensum olfactus
sed potius sensum tactus Causa et
quare immediate in cerebro est sensus olfa-
ctus quia odor secundum suum esse materia-
le et naturale quod habet in vaporatione sicco
est cerebri confortativus Et ideo oportet
quod in sua materia pertingit ad ipsum et
non tantum per speciem sensibilem separatam a
materia sicut accidit in aliis sensibus
Si autem esset virtus ordinata in ner-
vo organo dependente sensum odoratum

ille spiritus non recipiet impressionem
nisi tantum speciei sine materia Sed cum species
separata a materia non sit calida neque fri
gida non conferet adiuuamentum ce
rebro Nasus autem consistit anterius
ex cartilagine et superius ex osse et
distinguuntur nares per os quoddam in medio
remes Et sunt quasi duo canales
propter hoc quod quando una naris reci
pit superfluitatem descendentem a capi
te quod per alteram respiretur aer Aer
enim respiratus licet ex magna parte
descendat ad pulmonem et ad pectus
tamen in aliqua parte ascendit ad ce
rebrum ut mitiget calorem cerebri
accidentalem qui ascendit in ipsum ex
membris inferioribus et spiritualibus per
immixtos et odores et vapores fu
mos efficitur aer leuior propter calorem
vaporis Et ab illis ad asce
dendum et contra hoc operatur naturalem
frigiditatem et humiditatem cerebri
partes autem anteriores cerebri propter figu
ram dicuntur additamenta mamilla
rum quia similia sunt coronis mamillarum Et
in animalibus respirantibus propter molliciem ce
rebri et puritatem habent cooperatoria sicut
oculi molles Sed differunt in hoc a co
operatoriis oculi quod non sunt molles propter hoc
oportet quod aleuentur per impetum aeris at
tracti per respirationem Sed in animalibus vero
non respirantibus non sunt cooperatoria Et
hoc contingit propter duriciem cerebri que
sufficit per se ad conseruandum cerebrum Ad
primum dicendum quod auctoritas illa fal
sa est Ad aliud dicendum quod sensus tactus non
est in uno neruo sed in omnibus vnus
quisque enim sensus in organo suo sentit
tactum ut predicta diximus Et propter hoc in
tendit philosophus quod a frigido descendente
in cerebro primo occupantur organa
sensuum et inmutantur Et quia etiam in
mutatio est per obiectum tactus nata est
vim tactiuam esse in organis Et ex hoc
causatur sompnus Vnde si a virtus al
teratus sensus sedatur super tactum remotum
ab organo non propter hoc remouetur tactus
sed remoto tactu remouentur omnes alii
sensus Et hoc propter illud quod recta sunt

et tamen habent oculos et si tangitur pu
pilla eorum sentiunt leporem Ad ad
dicendum quod anterior pars capitis dicitur
vaporatissima non quia emittit vapo
res sed quia nata est vaporibus
inmutari Ad aliud dicendum
quod in virtute organum cuiuslibet sensus
secundum quam habet que apta nata est recipe
re sensibile suum sicut dicit greg Et hoc
est quod dicit Aristoteles in secundo de anima sensibilia
secundum se proprie sunt sensibilia ad que sensibilia
apta nata est cuiuslibet sensus Cumque quod
virtus est visus hoc est visibile Cum autem
contraria nata sunt transmutare se in
uicem quia eorum materia est subiectum
vnum est cum odor transmutatur dispositionem
sicut est calido siccus vaporatio actu erit
organum transmutabile ab ipso actu
humidum et frigidum Si autem obiectum
habeat symbolum in toto non transmu
tat se inuicem quia nec agunt nec
patiuntur ad inuicem sed quia habent
symbolum in alia qualitate et in
reliqua illa differentia transmutantur
ad inuicem secundum quam ita quod aliquid
corrumpitur Et talis contrarietas non debet
esse inter cerebrum et odorem quia
secundum hoc per specialem alterationem ab odo
ribus recederet cerebrum a temperamento
et corrumperetur animal Sic enim videtur
quod a vaporibus calidis et siccis ve
hementer incipit lesio odorare caput
propter nimiam siccitatem cerebri sicut
in fumo carbonum Et propter hoc ca
rbones respergunt sale uel vino
ut humidum salis uel vini resolu
tum ex ipsis temperet siccitatem illius
vaporis quod non excitat nisi calorem
Et ideo natura ordinat contrarietatem
inter cerebrum et odorem secundum vtrumque
generetur ex odoribus calidis et siccis
non inmutaretur nisi secundum superfluum fri
gidum et humidum Et non secundum frigidum et
humidum quod est de temperamento naturali suo

**Quare homo inter cetera ani
malia prauius odorat**

Quando queritur Quare homo inter
cetera animalia peius odorat
hoc enim dicit philosophus expresse
in secundo de anima sicut et de odore

aut et de olfactu nunquam naturale das
Non enim manifestum quale quid
sit odor sicut sonus aut color
Causa dicti est quia sensum hunc non
habemus certum sed peiorem multis
animalibus. Prave enim odorat homo. Item
in libro de sensu et sensato manifestus
est nobis saporis genus quam odora
tus. Huius autem causa est quia peio
rem aliis animalibus odoratum et ipsis
sensibilibus. Ex hiis accipitur quod homo peius
odorat quam aliis sensibus percipiat sen
sibilia et peius etiam aliis animalibus
In contrarium arguitur sic obicitur. Optime
animal optime dispositum secundum naturam animal
optime disponi debet secundum sensum. homo optime
dispositum est animal secundum naturam animalis
ergo optime disponi debet secundum sensum ergo secundum
olfactum. Prima probatur per hoc quod dicit
quod dicta conplexio animalis est sensus
Et sic nobilissimum animal nobilissimum
debet habere sensum. Item animal propter
quod maxime in nare sit species odo
rum maxime debet percipere odorem homo
est animal tale ergo maxime debet percipere
ipse odorem. Prima probatur per pre sed
scribitur in libro de sensu et sensato ubi
dicitur. Nec delectabile odoris per se est propter
hominem tantum. Item cum utrumque sensibilia
sint duo delectabilia et alius sensus
percipit illud secundum utrumque alterius
aut secundum unum tantum illud quod percipit
ipsum secundum utrumque magis percipit quam
illud quod secundum alterum tantum. odores sunt
duo delectabilia ut dicitur in libro de sensu et sensato
Et propter cibum et propter se. Et homo suscipit
ipsum secundum utrumque delectabile et nullum
aliud animal sicut dicitur ibidem ergo homo
magis suscipit odores quam aliquod
aliud animal. **Solucio** Omnes
auctores naturalium dicunt quod homo inter
omnia animalia prave odorat. Unde
dicit Avicenna quod licet homo maioris
sit ingenii quam alia animalia in
diligendo odores per consideratione subti
litatem et distinctionem odorum tamen defi
cimus ab odoribus efficitur et debilius

imprimitur in organo olfactus humani
Et huius species est quia cum sensus
omnium sensuum reponatur in ymagine
et fantasia species illius sensus debi
lius imprimitur in organo fantasie
Et huius duplex est signum quod homo raris
sime sompniat de odoribus et quando
sompniat sic ipse in sentit odoribus
non tantum percipitur eo quod fanta
sya id debilem motum relinquit
in homine. Aliud signum est quia cum
fantasia sit possibile movere intellectum
ad discernendas naturas rerum movet
illud fantasma debiliter intellectum
Et propter hoc non bene discernimus dicas
odorum. Et ideo odores denominamus non
nisi verbis excellentiarum sicut redolentes
sive fragrantes et fetentes. Cau
sa autem huius dicti est homo cum inter
omnia animalia racionalis est et propter
hoc oportet ut puriant species rerum
pure optime recipere et optime retinere
inter omnia animalia puritatem autem
operatur species animalis purissimas. Optima
autem receptionem operatur humidum et opti
mam retentionem frigidum quod sic probatur
Dicitur quod cerebrum sit calidum ut quidam
dam medici mentiuntur dicunt. Cum igitur
cum calido est humidum cum calidum sit
segregativum heterogeniorum sibi gratia
elevabit humidum in vaporabile a ce
rebro. Et propter hoc continue turbabit
spiritum animalem sicut nos videmus quod po
albium et sape in ebriis bibentibus
vinum et magis medone a loco ca
lido digestionis ascendunt vapores
ad caput continue turbantes spiritum anima
lem ne cum primum quod deferre debet for
mas ad cellam rationis que est in
medio capitis sed etiam secundum quod recipere
debet species sensibiles. Et ideo accidit quod
turbantur etiam et sensus alii sensibus. Unde
etiam dicit quidam philosophus quod bene odorat
illi qui non potat vinum. ergo patet quod
cerebrum humanum non potest esse calidum
et humidum. Dicitur ergo quod sit calidum
et siccum. Cum igitur calidum congre
gat siccum ut dicitur in libro metheororum

erit cerebrum secundum naturam solidum et
repugnans receptioni formarum quod est
inconveniens. Si vero detur quod sit fri
gidum et siccum cum frigidum sit con
strictivum siccum erunt due qualitates
contrariantes receptioni formarum
quod est etiam inconveniens. Igitur relinquitur
quod sit frigidum et humidum ut ex humi
do teneat facilius impressio et ex fri
giditate bene retineat quia frigidum
comprimit humidum aliqualiter et ex ca
rencia vaporum causat puritatem spiri
tus deferentis formas receptas et re
tentas. Et propter hoc dicit Aristoteles in libro de a
nimalibus quod homo habet humidius et frigidius
cerebrum inter omnia animalia respectu sui
capitis et corporis. Causa autem quam
quidam ponunt a parte sua est scilicet quod ha
beat calidissimum cor cuius caliditas
reprimi debeat ex frigiditate cerebri.
Cum enim temperatissimum animal et principium
totius temperamenti sit cor impossibile est
quod cor hominis calidissimum sit inter
omnia animalia. **Preterea** auctores
dicunt quod cor leonis calidius sit corde
hominis. Si enim cor hominis esset cali
dissimum tunc alteraret vapores et
habere cerebrum ut habitum est. **Ad
primum** ergo dicendum quod sensus secundum
quod animal est animal tactus tamen est et
hunc habet homo certissimum. Et non oportet
quod maxime certitudinis habeat in aliis.
Ad aliud dicendum quod sensus odo
ratus [illegible] quod est ad sanitatem confert tamen
propter hominem et huius ratio supra assignata
est. Et ad aliud dicendum quod non sequitur
si aliquod animal plura delectabilia per
cipiat in uno sensu quod ipsum certius
percipiat et inveniat. Unde patet cum
odor temperate calidus et siccus est et
non excellenter quod cerebrum humidum excel
lenter et frigidum ipsius hominis non im
mutabit nisi parum et ideo homo
prave odorat. **De olfactu ex
parte odoris. Utrum odor sit qualitas simplex**

Consequenter queritur de olfactu
ex parte odoris. Et queruntur
sex quorum primum est Utrum
odor sit qualitas simplex vel com
posita. Secundum qualiter odor sit actus
calidi et sicci. Tercium quare immu
tat per evaporationem. Quartum qualiter
est passio saporis. Quintum utrum sit
sequela totius complexionis rei
odorate. Sextum et ultimum de speciebus
odorum et differentiis. Ad primum proceditur
sic. Omne agens proportionatum est suo
passivo. Sed odor est agens in olfactum.
Igitur proportionabitur instrumento olfactus.
Instrumentum autem olfactus habet ma
teriam simplicem quia dicitur in eo
humidum et frigidum ut est habitum
est. Igitur odor erit qualitas simplex.
Item in libro de sensu et sensato ad hoc Philosophus
contra Pitagoricos inducit quatuor
rationes. Quarum prima hec est. Omne
quod nutrit oportet esse cibum compositum
corporalem. Odores sunt simplices.
Igitur odores non nutriunt ut Pitagorici
autem dicebant odores compositos esse
et nutrire. Amplius quicquid ad naturam
aeris accedit cum sit simplex et
corporale non nutrit. Odores qui ob
sunt in evaporatione sicco accedunt ad
naturam aeris igitur sunt simplices et
non nutriunt. Et ex hiis concludit Philosophus
quod odores ut conferunt ad sanitatem sicut
supra habitum est. Sed contra ubi consensus
desiderii multa sunt [illegible] odor est
consensus desiderii igitur non est simplex
qualitas. Hoc patet per rationes supra indu
ctas. Amplius omne nutrimentum compositum
ab animali receptum vadit ad locum
digestionis a quo totum corpus nutri
tur. Odores non vadunt ad locum
digestionis sed ad caput igitur non sunt
compositi ut [illegible] nutriunt. Ex
hiis concludit Philosophus ut est habitum patet per rationes
supra inductas per Philosophum quia [illegible] nu
trimentum non est simplex sed compositum
hoc autem [illegible] ibidem in eodem capitulo.
Item quicquid sentitur per [illegible] composita
est compositum odor sentitur per
[illegible] composita igitur est composita qualitas.
Prima probatur Philosophus quod sensus [illegible]
Secunda patet in libro de sensu et sensato ubi
dicit quod oportet proportionales esse odores

humoribus id est saporibus Et i
sedo de aia ubi dr op odores
videntur ana ... habe ad gustum
Et ita lr humor i. sapor ille qd
dulcis Ille vo amarus sic et
odores sunt **Solutio** dicamus
op odor duobus ds gstituitur sz in se
p op ht nam qualitatis et sic est
simplex Et si considerat i compa
tione ad subiectum eius in quo
e qdam mia et odoris esse Et hoc
est corpus alterabile et odor non
simplex e sed simplia gstitutum
qd pz calidum enim erit vapora
tiui et humidum saporosum erit va
poratiui sicut erit tactiui illo
humidi Consideratur autem ad medium
i comparatione qd e subiectum desentur
et sic item simplex sm op sim
dr op e spuale p nam aeris et
composita p qd e grossitudo mixtum hu
bet purum cum impuro et graue
et leue sic e aliis creaturis cor
pium Et de simili intelligit phus
in suis rationibus contra pitagoricos
Et p hoc pz solo ad quatuor rationes
phi **Ad primum** dicendum op
tangentes et parietes ppter sunt proporcio
nata sed proporcio non attenditur
in similitudine tm i compositione p i hoc op
paries sit receptum forte agens
Ignis enim bene agit i composito vtz
cum calidus ignis exurit ligna
Ad aliud dicendum op odor
est vaporatiuus sicut ex humido vapo
roso Et ppter hoc p comparationem qua
ht ad corpus exterius e euaporatio
videtur mutatiuum **Qualiter**
odor sit actus calidi

Secundo querit qualiter odor sit
actus calidi et sicci dr
enim i lio de sensu et sensato
op illud qd facit i humidum gsti
tuere saporem hoc facit in alio
genere odoris sz humidum in aere
et in aqua Similiter hec e sicut
in vno genere sensibilis in actu hu

mido sic tm permixtum facit saporem
Ita in alio genere odoris sz sensibili
in actu permixtum humidum i. saporoso
sz gstituit odorem Et cum sicut erit
prius gstitutum odoris et humidum
2° dico Item habetur i lio de aia sic dr
est sicut humor i. sapor e humidi Olo
factus at quo sic vnus potentia est
et humor Item omne consentit de
siderium nutti necesse e principaliter
constitutum ex illis qualitatibus ex quibus
causatur desiderium eiusdem Desideri
um at nutti causatur a fame et
fames est appetitus calidi et sicci go
odor gstituitur ex calido et sicco prius
Preterea sapor et odor gserunt
ad alimentum ut dr phus ait go
eodem aut duobus modis Si eodem
modo tunc esset sensibilia eiusdem sensus
qd e impossibile Si duobus modis go
cum i sapore dicitur actu humidum
et siccitate insit et sicut necesse
est ex gtrario dicatur actu siccum
et sicco humidum **Sed contra**
Omne qd immutat longe querit ter
minos alienos odor e humor go
querit terminos alienos Ra pz phus op
stans i his suis non recedit longe
Et cum pz ad ppositum Inde procedit sic
Tantum querit terminos alienos prius
est humidum, odor querit terminos ali
enos, go odor gstituitur ex humido Ra
pz p diffinitionem humidi quia humidum
est male terminabile ppo termino bene at
alieno, sed ... at probata e phys **So**
lutio dicamus op odor principaliter
gstituitur in actu sicco, secundario i humido
saporoso Et hoc gtingit per tres
causas Prima vna est p quam
odor refertur ad alitum op gserit de
siderium Cum enim alitum debeat i
corporari Et omne qd incorporatur
natum est submittere i illud cum in
corporatur non at submitteretur nisi in
hoc qd est humidum subtile Et p hoc
op e humidum querit terminos alienos et
secundum ad partes aeris qd nutt Et p
hoc qd est subtile sit penetratiuum

prin et plus prin ut habetur 12° de generatione et corruptione necesse est saporem qui est in ipso alimento principaliter consistere in humido et secundario in sicco Odor autem propter hoc quod non debet in corpore pati ut prius habitum est debet constitui eodem modo scilicet principaliter ex sicco et secundario ex humido saporoso Secunda causa est in comparatione ad organum sensus illud enim frigidum et humidum est ut supra habitum est ergo necesse est odorem esse calidum actu ut temperet excellentem frigiditatem in cerebro Item necesse est quod actu sit siccus ut temperet excellentem humiditatem in eodem Tertia causa est in comparatione ad medium per quod est odoratus hoc enim est medium extrinsecum scilicet aer et aqua Dicit enim Aristoteles in primo metheororum quod vapor calidus et siccus cum vapore aliquo ascendit et attingit Et ergo odores cum proveniant a longe ad odoratum necesse est ut sint in vapore actu calido et sicco Ad aliud autem quod obicitur in contrarium dicendum quod duplex est causa quare tactum alienum contingit propter duas causas scilicet propter vehementiam passibilitatis quia ultimo patitur in se et sic humidum capit terminos alienos Alia causa est propter vehementiam qualitatis active quia capit naturam aliorum in se transmutare et sic calidum capit terminos alios Et sapor siccus et hoc modo capit terminos alienos odor.

Ex quo queritur qualiter odor immutat per evaporationem

In hoc enim differunt odores ab omnibus aliis sensibus Dicit enim Aristoteles in principio de sensu et sensato quod odor est fumalis evaporatio fumalis autem evaporatio est ab igne Sed contra hoc obicitur sic per quodcumque sunt sentita circa easdem differentias si differentie unius sentiuntur per evaporationem necesse est et per evaporationem sentiri differentias alterius Odor et sapor sunt circa easdem differentias ut dicit philosophus ergo si odor est per evaporationem necesse est saporem per evaporationem fieri et hoc est falsum Si forte dicatur quod sapor est in grosso et humido et odor in subtili evaporatio humido secundum hoc odor et sapor non differunt nisi per subtile et grossum et secundum hoc odor non erit nisi quidam subtilis sapor Sciatur autem differentia obiecti Item differentie sensuum ergo odoratus est quidam subtilis gustus

Preterea non fit evaporatio nisi quibusdam partibus subtilioribus a corpore evaporante partes autem illius corporis sunt in quibus est humidum saporosum ergo videtur quod humidum saporosum sit in saporem odoris ergo sapores differunt cum odoribus et dissolvuntur cum eis per oppositum quod falsum est ergo et hoc est falsum quod odores fiant per evaporationem Item si differentie odoris sunt circa differentias saporis et differentia cum sit quasi forma non est separabilis actu ab eo cuius est forma et differentia tunc non contingit differentias odoris in aliquo inveniri in quo non invenimus differentias saporis sed differentie saporis numquam inveniuntur in evaporatione ergo nec odores sunt per evaporationem Et si concedatur obicitur in contrarium sic Membrum illud quod excellens est calidum et principium caloris in respirationibus necesse est habere mitigationem frigoris Item membrum quod est excellens frigidum temperari oportet per aliquid quod est actu calidum pertingens ad ipsum hoc autem membrum est cerebrum ergo aliquid actu calidum oportet pertingere ad cerebrum et non potest nisi per evaporationem ergo necesse est per evaporationem pertingere sed nullum sensibile organum situm in medio ... a cerebro nisi odor ergo est necesse odorem per evaporationem pertingere ad cerebrum Et videtur etiam hoc quod est differentia inter fumum evaporatum et exalationem hoc enim omnia nomina attribuuntur odoribus Solutio Dicimus quod odores proprie fiunt per evaporationem Ad primum ergo dicendum quod hoc quod dicit philosophus quod differentie odoris sunt circa differentias saporis non intelligitur sic quod differentie saporum et differentie odorum sint eedem sed quia differentie odoris duplicem

habet analogiam ad dictas saporum
Una est quia quemadmodum non habet sapo
rem non habet etiam odorem Et tangit etiam
philosophus in secundo de sensu et sensato sic dicens
Inodorabilia sunt elementa videlicet
ignis aer aqua terra quia humida
et sicca elementorum atque omnia sunt insipida
sapore non quando commixta fiant
Secunda quod analogia est quia ex eis
dem principiis qualitatibus constituuntur sa
pores et odores licet non eodem modo
sapor enim principaliter generatur ex humido se
cundario ex sicco calido commiscente
sicut cum humido Odor autem naturaliter principaliter
est ex sicco et secundario ex calido humi
do faciente evaporationem Frigiditas
autem obtenebrat sapores et extinguit
odores per hoc quod impedit evapo
rationem Unde patet per hoc quod cum dicte
odorum et saporum non sunt tamen eodem modo
quod in medio est utrumque Nam etiam hu
midum et actu siccum non sunt idem
modo Ideo bene potuit separari dicte odo
ris a dictis saporum Ad aliud
dicendum quod partes saporosi separate ele
vate sunt ab ipso per evaporationem
tunc non sunt subiectum saporis nec hu
midi saporosi sed potius que sunt
in commixto corpore in quo dominatur
humidum saporosum et tunc non sunt sub
iectum saporis nisi in potentia scilicet in
quantum possunt evaporare per calidum
et siccum Secundum aliud patet solutio per pre
dicta Ad ultimum dicitur quod fumus
dicitur proprie quod elevatur ab exteriori ca
lido igneo hoc est agente per proprietatem
ignis sicut … siccum quod permix
tum est saporibus odorum fumus non
est vapor terre ut dicit Aristoteles in libro
metheororum Vapor enim est quod elevatur
ab extrinseco calido Exalatio vero
intrinseco ab exteriori calido agente
educitur calidum naturale et cum illo
humidum … Et quia hec omnia
inveniuntur in vaporatione que est
subiectum odorum propter hoc nomina hec
odoribus attribuuntur

Quarto queritur qualiter

odor est passio saporis Et
videtur sic Omnis passio est
in eo cuius est passio ut forma in sub
iecto non separabilis ab illo odor est
passio saporis ergo est in sapore ut
forma in subiecto non separabilis ab illo
Contra patet per diffinitionem passionis pas
sio enim est accidens quod per se est in sub
iecto Secunda est scripta in libro de sensu
et sensato Item forma est per se activa
materia per se passiva ergo si odor et sa
por se habent in subiecto et passio vel
sapor non agit nisi per odorem Et sic
dicte saporis potius cognoscuntur per
dictas odoris quam econtra quod falsum est
Item omne quod agit secundum propriam virtutem
et secundum alienam fortius agit secundum
propriam quam alienam Odores autem
secundum propriam virtutem agunt Et secundum
virtutem saporis ergo fortius agunt
secundum propriam virtutem quam alienam …
… Secunda accipitur ex libro de sensu
et sensato ubi dicit Aristoteles quod odores habent
delectabile proprium et delectabile alimenti
Inde procedit ultra Omne quod principaliter
agit secundum propriam virtutem non agit ut
passio alicuius odoris principaliter agit
secundum propriam virtutem ergo non agit ut pas
sio saporis Sed contra Unum
quod agenti est non est virtus illa se
cundum quam agit in omne patiens
sibi determinatum quam illa secundum quam agit
in quodlibet Odor secundum quod confert de
siderium nutrimenti et ut est passio saporum
agit in omnes … amabiles
sed secundum proprie delectabile agit in homines
… ergo … odorum
indicare nutrimentum et est passionem sa
porum quia immutat secundum proprium delecta
bile Item omni agenti virtus illa est …
est secundum quam fortius agit quam illa
secundum quam debilius Odor secundum quod confert
desiderium nutrimenti fortius agit quam
secundum quod immutat in proprio delectabili
ergo … est … esse passionem
saporis quam esse per se Solutio

dicimus quod odor passio saporis est et non accidens sed virtute propria Sed passio dicitur multis modis scilicet quae predicatur de subiecto sicut quod dicimus passionem numeri par vel impar et passionem lineae rectum vel curvum dicitur etiam passio qualitas accidens quod accidit subiecto dicitur etiam passio qualitas secunda quae est in tertia et nullo istorum modorum dicitur odor passio saporis Sed dicitur passio id quod non accidit nisi subiecto eodem in quo est cuius est passio et generatur a principiis eius agentibus et patientibus non tamen eodem modo se habentibus Et sic odor dicitur passio saporis quia non accidit nisi cui accidit sapor Et causatur a principiis saporis non eodem modo se habentibus in odore et sapore quemadmodum supra dictum Et per hoc patet solutio ad primum obiectum

Ad aliud quod obicitur in contrarium dicendum quod virtus saporis non est aliena nec accidentalis odoribus quia sicut dictum est odores causantur a principiis saporis

Ultimo queritur porum utrum odor sit sequela totius complexionis rei odorantis Videtur enim quod omnis passio causata propter ex qualitatibus complexionalibus sui subiecti est sequela complexionis totius Odor est passio humoris ergo est sequela complexionis totius Maior non patet propter hoc probatur quod supra dictum est quia in odore est siccum permixtum humido et calidum faciens evaporare Et extra principale constituitur corporis odoriferi Sed contra idem corpus odoriferum est saporosum ut supra habitum est Ergo odor est sequela totius complexionis quo eodem modo et sapor Sed odor principaliter est in sicco et secundario est in humido sapor vero est ergo idem corpus est principaliter ex humido et secundario ex sicco quod est impossibile Et iuxta hoc queritur si odor est passio saporis ut habitum est quare non omnia corpora nobis bene sapiunt scilicet quae nobis bene odorant Hoc enim videtur per philosophum in 2o de anima ubi dicit quod alia quidem propter odorem aliter habent odorem et saporem alia vero contrarium Sed autem acer et austerus acutus et pinguis est odor eodem modo Videtur etiam hoc quod ipse dicit in libro de sensu et sensato quod maxime habet odorem et sal vitreum magis est odorabile Et hoc manifestatur quia a sale et vitreo fluit deum vitreum autem magis tenuem est Item lapis non odorat ligna autem odorat Et lignorum multa sunt odorabilia aquatica Item autem metalla quae metallantur aurum non odorat quia est athimum et autem et cuprum et ferrum sunt odorabilia Et quando comburuntur humidum in metallis tunc scorie metallorum sunt odorifere sive odorabiles Argentum vero et stannum magis odorant quam aurum et minus quam ferrum et eo quod sunt magis aquatica

Solutio dicimus ad primum quod sapor et odor sunt sequele complexionis corporum odorantium quia causantur a qualitatibus complexionalibus corporis Sed non oportet quod eodem modo causentur ab eis et propter hoc sapor sapor consistit principaliter in humido quia habet infusionem in partes multi ut habitum est Odor autem principaliter in sicco calido ut patet per siccitatem et humiditatem cerebri

Ad aliud dicendum quod non in omnibus odor sequitur saporem Nec hoc dicit philosophus sed dicit quod in quibusdam sic in quibusdam non Causa autem est quia quandoque in corpore odorabili humidum quod autem est in ipso est indigestum Et propter hoc dicitur saporem autem tum illud quod evaporat ex ipso per calidum digeritur complete per calidum quod facit ipsum evaporare Hoc enim subtile est facile digestibile et tunc erit odor dulcis Et hoc patet in floribus et in quibusdam fructibus pomorum acetorum Et huius signum est quia si postea illa assantur acquirunt et dulcem saporem per decoctionem humoris

Ad illud quod queritur ultimus dicendum quod nihil est odoriferum nisi quod est potum et evapo-

zatum vapore sicco ut supra
habitum est Elementa ergo cum sint
simplicia non sunt odorabilia Ma
re autem cum habeat admixtum
siccum terrestre adustum quod creat
in eo salsitudinem efficitur odoriferum
quia odor consistit in sicco vapore
Sal autem species terre est ut habetur
in libro metheororum liquatur enim ex
humido aquoso et sicco terrestri com
busto vitrum autem species est salis
et magis siccum Et propter hoc de o
leo plus extrahitur de sale quam de
vitreo sicut expertum est in alchimia Et
hoc est quia humidum aereum plus
est in sale quam in vitreo Et quia hoc
faciliter vaporatur propter hoc sal ma
gis est odoriferum quam vitreum La
pis autem generatur ex luto viscoso et
est compactus et terrestris et propter
hoc non habet odorem Ligna autem plus
habent de oleo cuius signum est quod crema
bilia sunt Et ideo sunt odorabilia
Et per consequens ligna aquatica quia
magis sunt frigida et humida hu
miditate aquee Et sunt minus vapo
rativa Et propter hoc minus odorabilia sunt
Aurum vero quia fit ex puro sulphu
re et argento vivo optime commixtis
calido commiscente et frigido con
gelante et bonitate mixtionis habet
compactionem vehementem Et huius signum
est eius ponderositas Et frigido
congelante habet constrictionem pororum
extrinsecus et utrumque istorum prohibi
tivum est evaporationis et per consequens o
doris Cuprum autem et ferrum sic se
habent quod in sulphure puro argen
tum vivum non purum et non bene mix
tum neque equale quia de sulphure
est plus et propter hoc non est solidum in parti
bus sed porosum est propter habundan
tiam sulphuris et ideo est evapo
rativum et per consequens odoriferum ferrum
autem est ex sulphure lutoso fetoso
et argento vivo lutoso Et propter huius
modi viscositatem non potest separari ali
quid argenti vivi Et ideo ferrum

non est liquabile sed mollificabile
Et propter non bonam commixtionem est porosum
et vaporativum et per consequens odoriferum
Stannum autem et plumbum sunt ex utroque
impuro sed vincit in eis aliquantulum
argentum vivum sed non habent compactionem
parvam propter minorem incompactionem sunt ma
gis odorifera quam aurum propter aquam
vero que obstruit poros sunt minus
odorifera quam ferrum et es Contrarie
autem omnium istorum habent actionem calidi
quod est aptum vapore evaporativum
terrei et humidi magis sunt odorabilia

Sexto et ultimo queritur
de differentiis odorum dicit enim
philosophus in libro de sensu et sensato
quod due sunt species odoris Una est que
est penes delectationem odoratus in sa
poribus et habet delectationem per accidens
Alia est in ipsis odoribus et habet delecta
tionem per se Exemplum primi species est odor cibi
Secundi autem exemplum est odor florum Videtur
autem iste non esse species odoratus quia ipse
enim non cognoscitur nisi in relatione
ad aliud hoc non habet speciem propriam ne
que delectationem separatam ab illo Odor
est talis in comparatione ad saporem
ergo non habet speciem propriam nec delectationem
separatam a sapore **Preterea queritur**
quare illa dicitur delectatio per accidens
que est in odore cibi quod enim omnibus
odoratibus convenit magis per se videtur
convenire odori quam illud quod convenit
alicui tantum Delectatio que est in odo
re cibi convenit omnibus odoratibus de
lectatio autem in odore per se convenit homini
tantum ergo delectatio que est in odore cibi
est per se et delectatio que est in odore
tantum convenit odori per accidens **Preterea**
Accidens est quod adest et abest preter
subiecti corruptionem ut dicit porphyrius Sed
quod convenit uni et cuidam inesse et
non inesse ut dicit Aristoteles sic ergo delectatio
cibi convenit odori per accidens contingit
eam odori inesse et non inesse respectu
animalis ergo contingit aliquod brutum
delectari in odore non propter cibum
quod est contra Aristotelem qui dicit a oris

ab homine animalium quaedam non
indignantur ad ea quae sunt secundum se su-
prox nisi quod attendunt corruptionem.
Ex odoribus enim quibusdam corrumpuntur
et tunc fugiunt. Item dicit Philosophus quod ce-
tera animalia ab homine non curant ipsarum
foetiditatem secundum se, quemadmodum multa
experiencia vel habitabilium fetidorum habe-
ant odores nisi qui conferant ad gu-
stum. Praeterea quaeritur utrum de-
lectatio in odore secundum se propria sit homini.
Cuius enim est melius esse sentire
odores illius est melius delectari
quam tristari. In odoribus quorundam
brutorum melius est sentire odores
quam hominis, ergo ipsorum est magis dele-
ctari vel tristari in odoribus, et sic non
erit proprium hominis. Praeterea quaeritur
de hoc quod dicit Aristoteles, et dicit scilicet quod
illi qui secundum accidens habent delectabile
dividuntur in species secundum sapores. Illi vero
qui secundum se sunt non dividuntur. Hoc enim videtur
esse contrarium philosophis. Cuius causa est quia
oportet cognoscere omnes odores per sapores.
Praeterea quaeritur de differentiis eorum scilicet
quot sunt et quae. Videntur enim tres
esse secundum Gregorium dicentem in capitulo de odore
vaporis. Quorum prima dicitur bonus
odor est et malus et quod medium
horum est quod neque bene neque male secundum
fetidum. Solutio. Dicendum est quod species
odorum distinguuntur secundum tres modos
scilicet in se et in comparatione ad delectationem
vel tristitiam quam infert olfactui. In
se autem distinguuntur secundum duos modos
scilicet absolute et in comparatione ad sapores.
Absolute autem non habemus propria nomina
eo quod male odoramus. Unde nulla
distinctione non habemus nisi nomina
excellentiarum, et unum dicimus re-
dolens et aliud fetens. Et si habemus
medium hoc est per abnegationem extre-
morum et non per commixtionem scilicet quod
nec est redolens neque fetens est. Et per
hoc patet solutio ad ultimam auctoritatem Gre-
gorii. In comparatione vero ad sapores
denominamus odores nominibus saporum
ut a dulci sapore dulcem odorem

et ab amaro amarum et a pin-
gui pinguem etc. Et sic multi-
plicandi sunt sapores secundum doctrinam
superius habitam de coloribus et sonis
speciebus. Delectabile autem distinguuntur
odores in duas species tantum, scilicet secundum
delectabile quod confert ad alimentum
et secundum delectabile quod confert ad sa-
nitatem. Delectabile autem quod ad ali-
mentum confert primo est in sapore
sicut dicit Philosophus de trano quinta
petras evaporare quedam totum
cum decoquitur lente vel infusio
mirton quod est pinguedinem quia
mirron in graeco tantum valet sicut unctio.
Odor enim pinguis imitatur sapo-
rem pinguem qui est delectabilis in
cibo. Delectabile autem quod confert ad
sanitatem cerebri est proprie in odore. Cum
enim odor sit quaedam evaporatio pertin-
git ad locum cerebri ad quem non potest
pertingere substantia cibi et ideo notum est
quod hoc delectabile sit in odore per se
et non per comparationem ad cibum. Et hoc
est proprie quod est in floribus et aroma-
tibus. Circa vero humidum vaporativum
ut est vinum vel medo, proprie nocet
cerebro humano. Vapores enim ele-
vati ad cerebrum infrigidantur propter
naturam cerebri et corrumpuntur etc.,
et inde differentia reumatica secundo
hoc in potu talium transfert odor ipsarum
ut duo delectabilia duorum sensuum
in unum generant scilicet delectabile saporis
in potu ad linguam quod confert ad ali-
mentum et delectabile aromaticum in eva-
poratione ad cerebrum quod confert ad sani-
tatem. Ad primum dicendum quod odor
proprie constituitur ex contrariis qualitati-
bus primis de quibus est sapor, secundum non proprie
denominantur odores secundum propriam sapo-
rum sed quoque ut superius habitum est et tunc
habent proprium delectabile. Ad aliud
dicendum quod duobus modis delectabile
cibi convenit odori per accidens secundum du-
plicem acceptionem accidentis. Accidens enim quod
potest ad proprium et quod per accidens convenit quod non
convenit gratia sui sed gratia alterius. Et
hoc non illud quod sapori est proprium dele-
ctabile convenit odori gratia saporis.

et sic patitur. Alio modo dicitur patiens quod non proprie sit, et hoc modo delectabile alicui convenit odoratu per accidens quamvis licet odor alicui desiderabilis sit esurientibus non tamen plenis satietate ut dicit philosophus. Ad aliud dicendum quod omnibus animalibus convenit quodammodo delectari in odore alicui tamen non ut iam dictum est. Ad aliud patet solo per antedicta ubi dictum est de dispositione cerebri humani in comparatione ad alia animalia. Ad aliud quod obicitur in contrarium dicendum quod animalia bruta melius sentiunt odores quam homo sed non indigent ut laetentur ad eos nisi ut sint corrupti. Sicut apes et formice fugiunt odorem sulphuris et serpentes odorem cornu combusti. Nec hoc causa naturalis delectationis melius sentiunt odorem sed potius quod magis confert ad sanitatem. Ad aliud dicendum quod odores qui habent delectabile saporis proportionati sunt saporibus et ideo distinguuntur penes ipsos qui autem habent proprium delectabile non proprie sunt proportionati. Odor enim florum quamquam dulcis est et sapor non est dulcis et loquendo penes sapores non possunt distingui. Ex his patet solutio totius questionis quam tangit Aristoteles in libro de sensu et sensato scilicet quare quidam existentibus sensibus odoratus medius ponitur. Ratio huius est quia sensus gustus et tactus non sunt alii quam conservativi animalis et cum hiis convenit odoratus eo quod habet delectabile gustus per accidens. Sed quod se ducit ad alios sensus ut visus et auditus non habent talia delectabilia et sunt propter bene esse et cum hiis convenit odoratus secundum quod delectabile per se, et est intermedium extremorum.

De olfactu ex parte medii

Deinde queritur de olfactu ex parte medii. Et dicit Aristoteles quod medium est aer et aqua. Sed videtur quod aqua non potest esse medium propter rationes quas ponit Aristoteles in libro de sensu et sensato.

Commentator [illegible] qui dixerunt odorem esse fumalem evaporationem quidem existentem terre et aeri. Et si omnia entia fumus fierent quod nares discernerent odores in certis entibus. Obiciatur philosophus in contrarium sic: fumalis evaporatio impossibile est quod sit in aqua, odor autem est fumalis evaporatio, ergo impossibile est esse odorem in aqua. Maior patet per hoc quod apparet in aqua existens ascendit superius et sic vapor aereus secundum quod scribitur in primo de sensu et sensato. Si hoc concedatur contra pisces in aqua sentiunt odores corruptivos enim scilicet et fugiunt eos cum ergo non contingat aerem oportet quod per medium aque sentiat et sic odor est in aqua. Praeterea arguitur iuxta hoc sic quia nullum horum aer et aqua sunt medium. Et videtur sic natura in ipsis enim sunt tria scilicet natura dyaphoni, natura frigidi et natura humidi. Secundum autem naturam dyaphoni non sunt media quia sic sunt media visus. Sed nec secundum naturam humidi quia odor est proportionatus siccitati sicut humidum est saporis. Nec secundum naturam calidi vel frigidi quia neutrum convenit communiter ambobus. Praeterea frigus extinguit odores sicut dicit philosophus. Oritur etiam iuxta hoc quo dubitatur scilicet utrum odor fiat ex parte medii ex permutatione sola medii vel ex permutatione corporis odorabilis cum corpore medio. Et videtur quod ex permutatione sola. Vaporans enim non potest amplius extendi quam sub propria magnitudine. Videmus ergo quod a corpore vaporabili per vapores eleventur pugilli parvi non magis quam pugillus per decem factorum extendantur in decem pugillos aque et illi decem extendantur in centum aeris. Cum ergo evaporatio sit in corpore magis grosso quam aer hoc autem compresso odoris vaporis et odor alicuius rei non sentitur ad spacium longinquum quod est contra experimentum quod est de avibus congregantibus que devenerunt ad cadavera per centum leucas. Cum decem non habent nisi odorem hoc enim patet in camphora sed illa vaporat

usque ad aliquem terminum Dicitur ad hoc
ut diffundat odor eius in duplum
illius termini oportet ut ex illo odore eva
poret aliud Et sic si debet in triplum
oportet quod ex illo iterum resolvetur aliud
Et sic ulterius quod videtur inconveniens Et tamen videtur
quod non cum odore diffundatur vapor sed
tamen species odoris permutat medium
Contra hoc est quod odorabilia post multum
attenuatum odorem fiunt leviora et pu
trescibilia sicut patet in pomis Solutio
dicas quod odores sunt in aere et aqua
Heraclitus enim dicebat quod odores resol
vuntur ab omnibus entibus propter quod non
sunt in medio nisi in aere Exemplum quia
aliter non sunt odorabilia et si evapo
ret Preterea odores sunt in aqua
et in aqua non est aer et illi sunt
modi quibus concordat Aristoteles Dicebat
enim quidam quod quia odor fumalis
est evaporatio Et fumus est vapor
terre ut supra habitum est quod odor non re
solvitur nisi a terra et illius est contrarium quod
dicit Aristoteles Solutio dicendum quod odores
in aqua et in aere ut medium
ut dicit Aristoteles Algazel et dicitur hoc
autem quod dicit Aristoteles contra Heraclitum non
intelligitur sic quod non velit quod odores non
sint in aqua sed est deductio ad in
conveniens Dicebat enim Heraclitus odo
res non in medio nisi in aere Et hoc re
solvi a terra Et ex hoc sequitur quod cum aer
non sit in aqua nisi commixtus secundum
quod videmus herbas generari ex commix
tione elementorum in aqua quod odor non sit
in aqua quod est inconveniens fumalis enim
evaporatio non est in aere ut in medio
Aer enim commixtus aliis elementis ad generationem
corporum vehiculum non est medium aliorum propter quod
sensibilium illius ille non ascendit in aqua tamen
aer purus ascendit Et propter hoc non
erunt odores in aqua Ad aliud
dicendum quod odor est in aqua et in aere
sed quod utrumque est sine odore receptibi
le tamen odorem sed quod est sonus in aere
secundum quod est absonum susceptibile tamen
soni Et quod obicitur quod non sit sed in materia
humidi vel frigidi vel diaphani bene
concedimus Si autem quaeratur tunc quare
non sit in aliis corporibus sensibilibus

quare etiam sint sine odore dicendum
quod illa non sunt susceptiva evapo
rationis odoriferae ita quod possibilis
sit evaporatio per ipsam Evaporatio
autem debilior est in aqua quam in aere
in quibuslibet tamen est sicut etiam in frigido
tempore debilior in aere quam in alio Et propter
hoc odor est in utroque Dicunt tamen
quidam quod in odore est permixtum siccum
humido licet sit actus sicci Et ideo
propter quod magis vergit ad humidum est in
aqua Et sed quod magis ad siccum est
in aere Ad hoc quod quaeritur utrum
sit ex permutatione sola vel evapo
ratione dicendum sed dicitur quod est utro
que modo In evaporatione enim dicitur
natura aeris Et ideo evaporatio
transmutat aerem secundum odorem et so
num Et praeter hoc quod recipiat aliquam
partem rei evaporatis et sic transmutat
aliquam sicut nos videmus
vinum in doleo transmutari ad odorem
eorum quae ponuntur iuxta dolium Et
secundum hunc modum per solum spatium per
fectam immutationem sed odores dicunt et
dicitur quod aves et vultures sunt a cadave
ribus et alte volatus Et potuit
esse quod per visum venissent ad cadave
ra non per odorem Ad aliud quod
obicitur dicendum quod non sit odor sine
evaporatione fumali propter rei odora
bilis Et ideo illa attenuatur et pu
trescit pertractatione multarum odoris Si-
cut probat quam ipsa evaporatio postquam
immutet aerem Et propter hoc quod ultimo
illa evaporatio fiat ex ipsa

Consequenter quaeritur de ol
factu ex parte modi odorandi
Videmus enim odorare quaedam anima
lia respirantia et quaedam non respi
rantia, ergo videtur quod olfactus aequi
voce dicatur de respirantibus et non
respirantibus Preterea dicit in libro
de animalibus quod vere olfactus in anima
libus comprehenditur clausa sunt Licet
enim quaedam pisces cum quadam foramina
videantur habere in naso tamen illa fora
mina non pertingunt usque ad me
dullam cerebri sicut patet in libro de animalibus

Aristoteles et Avicenna. Assignatur autem ratio duplex quarum una est quod si apertum esset ne penetraret aqua usque ad medullam cerebri et infrigidaret cerebrum et extingueret. Alia secunda causa est quia tota anima frigida sit parum habet caloris circa locum digestionis et ideo pauci vapores elevantur ad cerebrum qui si infrigidati fuerint in cerebro pauca sicut in aliis pulmonem habentibus propter alias. Cum ergo quedam animalia habeant magis apertos odoratus videtur odoratus esse equivocus in istis et in illis. Preterea queritur utrum hoc verum ex quali distantia odor sit et animal inspirans vel non inspirans. Et videtur quod sic ponamus enim duo animalia unum inspirans et aliud non inspirans in ultima evaporatione in mutatione vel non immutatione rei odorifere ubi enim tangit et alterat cerebrum non inspirantis et cerebrum etiam tunc inspirantis ergo odorat in equali distantia et per aliquam partem hoc cum aliis animalibus. Et videtur quod sic quia si enim homo stat cum cane in ultima evaporatione odoriferi canis etiam tunc homo que canem sed aer immutatus odore tangit cerebrum utriusque ergo agit utrumque et alterat. Solo dicendum quod olfactus dicitur equivoce in olfacientibus anhelitu et diverso naso. Potentie enim passive habent differentiam per actus et actus per obiecta sicut dicitur secundo. Unde cum obiectum sit unum scilicet odor unius rationis aut olfactus etc. diversis orificiis in habentibus duos orificios et molles et habentibus velamen super orificios et non habentibus non facit unum equivocum. Ita nec diversitas nasi. Et habere organum odoratus coopertum vel non coopertum facit odoratum equivocum a non tamen organum non differt aliqua potentia sensibilis secundum potentiam ab obiecto sicut dictum est. Cum enim potentia sensibilis sit potentia passiva et differentiam habet per actum suum actum tamen habet ab obiecto agente quod est obiectum oportet quod per obiectum differentiatur. Ad aliud quod iuxta hoc queritur dicendum quod non oportet quod quecumque animalia odorant ex equali distantia sive sint respirantia sive non respirantia ad perceptionem odoris non exigitur tamen equalitas agentis sed equalitas patientis propter hoc in loco ubi est debilis odor transmutatur cerebrum sicut aliorum animalium eo quod habeant symbolum facilius est transmutatio et in eodem loco non posset transmutari frigidum et humidum cerebrum sicut est hominis. Non enim transmutatur tale nisi a forti odore.

De gustu

Consequenter transeundum est ad gustum de quo queruntur quatuor. Primum quid sit gustus. Secundum quia est quidam tactus et quod non. Tertium ex parte obiecti. Quartum de gustu ex parte medii. Ad primum procedendo sic dicit Avicenna gustus est virtus ordinata in nervo expanso super corpus lingue ad comprehendendum sapores solutos ex corporibus contingentibus ipsam cum permiscetur humori salivo lingue per mixtionem permutante. Unde et insufficienter dictum quod dicit gustum esse ordinatum in nervo lingue quia dicit Grecus Nyczenus quod organa ligne sunt lingua et hys magis ... adiunctis ... palati in quibus sunt hii qui ex cerebro nervi dilatati qui etiam annuntiant ... in cerebro. Preterea hoc idem dicit Avicenna in libro suo de animalibus capitulo de anathomia lingue. Vult enim ibi quod nervus gustativus non sit tantum expansus in lingua sed etiam in palato et aliis quibusdam partibus contactantibus linguam. Preterea videtur in quibusdam animalibus non esse lingua sicut in avibus et quibusdam piscibus et tamen illa habent gustum. Solo dicendum quod in virtute gustus est etiam in nervis palati sicut obiectum est sed ... tamen eius optimum est in lingua

et in labro quod est in loco lingue et cum ab ipso fiat differentia diffi a ventro expanso in superficie lingue.

Ad illud autem quod obicitur de animalibus que non videntur habere linguam dicendum quod habent aliquid loco lingue scilicet carnem quandam ad cuius radicem continuatur ysopagus et carna tur ysopagus tamen vel stomachus vel in ysopago et carna dico autem hoc quia in quibusdam animalibus invenitur ysopagus et carna sunt contigua ad linguam vel ad aliud quod est loco lingue. In quibusdam autem invenitur ysopagus tamen sine carna. In quibusdam invenitur stomachus sive ysopago et carna sicut de quodam pisce patet de quo dicit Aristoteles quod non habet ysopagum sed stomachum longum et ideo quasi in voracissime autem ymmo post.

Contra in quibusdam animalibus sunt due lingue ut in serpentibus. Dicit enim grecus interpres et dicunt quod organa propria creatrix animalium dedit duplicia et linguas duas sicut oculos duos ut si unum depravetur in altero servetur sensus. Sed in quibusdam animalibus lingue sunt grosse scilicet in homine et in quibusdam non grosse ut in serpente. In quibusdam longe et acute ut in apibus et in animalibus que sugunt nutrimentum per linguam que longe emittitur ante os. Unde quasi retrahit eam dum non sugunt nutrimentum. In quibusdam autem arta sunt in quibusdam piscibus et in quibusdam media sicut in hominibus et in quibusdam ligata anterius ad palatum ut in ranis. Et ideo vox ranarum non potest esse nisi coax.

Secundo queritur qualiter gustus sit quidam tactus et qualiter non. Videtur autem quod nullus sit tactus. Potentie enim distinguuntur per actus et actus per obiecta ut supra dictum est. Ergo quarumcumque potentiarum obiecta sunt penitus diversa ille sunt diverse. Obiectum autem gustus et tactus sunt diversa. Ergo gustus et tactus sunt penitus diversa. Prima patet. Est per hoc quod sensus distinguuntur per obiecta. Secunda autem probatur per hoc quod dictum est in alia quod gustus saporis iudicativus est, sapor autem diversificatur penitus a tangibilibus. Sed contra est quod in multis dicit philosophus in libro de anima et in libro de sensu et sensato quod gustus est quidam tactus.

Solutio. Dicendum quod gustus accipitur duobus modis. scilicet secundum quod est sensus alimenti ut in nutritus loco dicit philosophus et sic gustus est quidam tactus quadruplici ratione communiter. Prima est sumpta ex parte obiecti quod est alimentum. Cum enim alimenta non nutriunt nisi per substantiam sicut dicitur in primo de generatione et corruptione. Ergo quod substantia alimenti tangat id quod nutritur. Cum vero non nutriat nisi id ex quo sumus, quia ipsum sit commixtum ex calido et frigido humido et sicco sicut et nos commixti sumus sicut dicitur in secundo de generatione et corruptione. Cum ergo sic tangat per substantiam sine medio extrinseco et in nutriat per calidum frigidum humidum et siccum que sunt qualitates tangibiles patet quod ex parte obiecti gustus quidam tactus est. Secunda ratio sumitur ex parte medii quod est medium gustabilium. hoc est humidum aqueum quod est insipidum et cum hoc sit unum tangibilium erit gustus per hoc quidam tactus. Tertia ratio sumitur ex modo gustandi. Non enim gustatur aliquid nisi humido vel terri lingue contiguum cum illo rei gustate. Cum ergo illa se tangunt ut in quinto physicorum quorum ultima sunt simul patet quod ex modo gustandi gustus quidam tactus est. Quarta ratio est quia gustus est tactus in quibusdam membris sicut in lingua et in palato tactus ut est in omnibus membris corporis et ideo dicitur quidam tactus quasi tactus particularis. Alio modo accipitur gustus prout est iudicium saporum et per hoc gustus [illegible] tactus

est ut probatum est in obiectione
et quia per obiectum quod est differentie
specierum sic distinguitur a tactu
ideo gustus ponitur unus quinque
sensuum ex diversis tactu divisus
Consequenter queritur de gu
stu ex parte obiecti quod est sa
por et queruntur quinque quorum
primum est utrum sapor sit
qualitas simplicis et compositi
vel utriusque Secundo utrum sit actu
humidi vel sicci vaporati Tertio
que est et quot sint cause saporis
Quarto de generatione saporis Quin
to et ultimo queritur quare hoc (?) venit
sit quod tactus et gustus ministeri
menta habeant circa cor Ad primum
horum proceditur sic dicit philosophus secundo de ge
neratione et corruptione et in libro
de anima quod ex eisdem generamur et
nutrimur sed generamur ex compositis
compositis et mixtis ergo nutrimur
ex eis Cum ergo sapor sit nutrimenti
passio et qualitas erit sapor
passio compositi et non simplicis
Preterea ad hoc ponit philosophus qui
dam rationes in libro de sensu et sensa
to circa de gustu obiciens contra quos
dam pittagoricos sic dicens oportet ci
bum esse compositum Et enim nutri
menta non sunt simplicia quia
et superfluitates ubi hoc in ipsis
hoc vero est sicut in plantis (?) est
nutrimentum propter hoc oportet esse commix
tum quia aliter per digestionem non
separaretur superfluum a nutrimento
Cum enim simplex sit homogeneum non
est ratio quare una pars abiciatur
altera et servetur in cibo Sed hec
separatio superfluitatis quandoque fit in ipsis
corporibus ut in animalibus que stoma
chum habent et ventrem quibus fit
separatio puri ab impuro Et quandoque
fit extra ipsa animalia sicut in pla
ntis que terram habent pro ventre Et
propter hoc non egent Secunda ratio est
quia nec aqua que magis
videtur esse nutrimentum eo quod omne
nutrimentum oportet esse mixtum cor
poreum quod cum in mixto corpore est inter
pale (?) oportet esse corpus mixtum
Tertia ratio est quia si unum simplicium
nutriret tunc quodlibet simplex nutriret
quod falsum est quia aer propter suam sim
plicitatem non nutrit Quarta ratio
est quia cibus est locatum receptum (?)
in corpore ad quem non ingrediuntur
simplicia sed composita Ex hiis
concluditur quod cum sapor sit passio nu
trimenti quod sapor non sit passio simplicis
sed compositi Contra hoc
obicitur sic omne alicui compatibilis
est ei cui inest ergo necesse est ipsum
esse male (?) tale in se et bene ter
minabile termino alieno hoc autem est natura
humidi Et ita videtur sapor esse primo
passio humidi et cum humidum sit simplex
videtur sapor esse passio simplicis
hoc enim videtur velle philosophus in secundo de
anima ubi dicit quod sapor est humidi
sicut odor sicci Preterea in libro
de sensu et sensato videtur dicere quod
subiectum saporis est humidum aqueum
Item quando sit in corporale ei quod
alitur faciens augmentum in ipso et hoc
contrarietas (?) videtur esse alimentum simplex
est homogeneum ergo et simplex potest esse
alimentum Et ita sapor erit passio
simplicis ... probatur propter hoc probatur ex hoc
quod simplex est quantum ad corporei
tatem et sic faciens augmentum
et per substantiam salvatam esse in mixto
et sic facere nutrimentum Solutio di
cimus quod sapor est passio compositi
corporis eo quod omne alimentum mix
tum compositum sit per philosophum in libro de
sensu et sensato generatio saporis est ut
in subiecto humido et aqueo ut
in efficiente in calido digerente quod est
calidum ignis et solis sicut sicco et
terreo est sicut in passo terminante hu
midum aqueum Et hoc probatur per experi
mentum cum enim saporosum in corpora
le sit necesse est ipsum esse humidum
et et videamus in cibis et fru
ctibus allatis ad ignem et solem
generari diversos sapores patet quod omnium
saporum efficiens est caliditas

Ubi videmus salsum generari ex sicco adusto et humido aqueo et terrestri sicco patientibus. Si ergo sapores considerantur non propter hoc sunt eiusdem generis qualitates sicut extremum simplex sunt eo quod non sunt compositi ex aliis sed medii sunt compositi sicut patet in aliis obiectis sensuum. Ad primum ergo dicendum quod nutrimentum quamvis habeat actum humidi in hoc quod fluat ad loca aliena sed tamen non est de natura humidi tantum sed etiam sicci terrestris et calidi ignei. Ad aliud dicendum quod obiectum philosophi intelligitur quod sapor est humidi sicut subiecti et odor sicci vaporati sicut subiecti. Ad ultimum dicendum quod prima est vera et secunda falsa quia simplex non est temperale et nutrimentum et si consideratur simplex in mixto hoc enim est propter nutritivam sed propter qualitates activas et passivas moventes ad mixtum.

Secundo queritur utrum sapor sit actu humidi vel sicci vaporati et videtur quod neutrum simpliciter alicui. Ex eisdem enim nutrimur ex quibus sumus ut dicit philosophus. Sed quedam sunt que constant principaliter ex sicco terrestri et per partes ex humido aqueo et cum sapor sit passio cibi videbitur sapor sit diversimode esse sicci terrestris et humidi aquei quod est contra predicta. Preterea videtur quod sapor sit vaporativa qualitas quia principaliter corpora vaporativa sapor est magis [illegible] ergo est qualitas vaporativa. Contra hoc est quod dicitur in libro metheororum quod terra et aqua solum sunt elementa vaporativa sapor autem est sicci terrei commixti cum humido aqueo ut habetur in libro de sensu et sensato. Dicendum quod principaliter est in humido ut in subiecto et quasi in sicco illi commixto. Ad primum quod obicitur in contrarium dicendum quod licet quedam sint in quibus vincat terrestreitas tamen quia non possunt accipere nutrimentum nisi influat aliud in quamlibet partem corporis eorum et influxus non est nisi secundum actum humidi oportet aliud principaliter esse humidum cum potentia sicci cuiusque. Et patet in lactibus sagineis in quibus ultimum nutrimentum sanguis est qui actu humidus est. Ad aliud dicendum quod falsa est. Licet secundum quod omnis qualitas tex pre vaporari vaporativa est sapor enim est qualitas humidi aquei et sicci terrei et non inquantum vaporativa sed secundum inquantum generalis passivum calidi digerentis.

Tertio queritur que et quot sint cause saporis. Et videtur quod quatuor scilicet calidum frigidum humidum et siccum omnia enim generata componuntur ex primis. Cum ergo sapor sit qualitas corporis generati oportet quod causata a quatuor primis. Preterea omnia que accipiunt nutrimentum ut sapor est passio sunt composita ex quatuor primis et ab eisdem nutriuntur ex quibus sunt et sunt vaporosa ergo ex quatuor primis. Sed contra dicit philosophus quod frigiditas extinguit odores et ebetat sapores ergo videtur quod frigiditas non sit causa saporis. Preterea videtur quod humidum aqueum sit causa saporis. philosophus vero generatur primo ex sicut quod est potentia tale quale ipsum est sicut album ergo cum humidum aqueum insipidum poterit esse sapidum per mixtionem sicci terrei ut dicitur in libro de sensu et sensato videtur sapor generari principaliter ex humido aqueo. Solutio dicimus quod quedam sunt saporis per se et quedam patitur per se quidem est efficiens et quedam sunt passive efficientes ut calidum solis et calidum ignis videmus enim in fructibus plantarum aliarum in quibus humidum per calidum solis non est sufficienter digestum et propterea ponuntur ad ignem ut efficiantur dulces per digestionem. Sicut videmus in passa cibis passive autem sunt humidum aqueum ut subiectum actu est natura esse saporosum cum iungitur ad gustum quia aliter non penetraret et ad nervum gustativum qui est in lingua

Cuius vero terrestre terminatum est humidi ad generationem saporis. Cause vero preterea quedam sunt intrinsece quedam extrinsece. Frigiditas enim est causa intrinseca que per se abetat [?] saporem. patitur facit quamdam. Cum enim calidum sit evaporativum aeris subtilis et subtiliativum aquei et terrestris et pergens dissolutum commixtis ex illis frigidum per oppositum erit inspissativa aeris et inspissativa eo quod convertit aerem ad aquam et aquam ad terream. Et ideo confert per accidens saporem sapere necessarium. Unde dicit philosophus quod frigida sunt magis sapida calidis. Causa autem per accidens extrinseca est sapere sicut respiratio residatio et constrictio et sapere in fructibus plantarum. In prima enim maturatione respersum est in fructibus quoddam calidum quod inter facit exalatione humidi quod remanet insipidum et non bene commixtum cum humido et postea fructus respirant accipit humidum ex frigore quod nascitur in aere ex privatione caloris solis quia humidum subinductum commiscetur terrestri sicco et subtiliat ipsum et facit fructus sapidiores. Residatio autem tollit superfluum humiditatis per cuius ablationem naturale humidum bene adunatur sicco terrestri et generatur melior sapor. Ex hiis duabus de causis meliores sunt ut frequenter fructus in hyeme quam in estate. Constrictio autem humoris quod clausum est in corporibus facile sit gustabile lingue et per hoc erit meliorem saporem. Et per hoc patet solutio ad ob

Sexto queritur circa alia de generatione saporis. Et videtur quod generentur in qualitatibus primis. quia sicut dicit philosophus in secundo de generatione et corruptione omnes passiones secundum generationem reducuntur ad hos sapores quia qualitates sunt passiones quod generantur a primis. hoc et videtur per hoc quod dicit philosophus in secundo libri de plantis scilicet quod fructus post sunt dulces. Et propter raritatem lignum calor solis digerens ubique consequitur humidum calidum attractum. Postea vero calor attrahit sicut subtile et angustat poros arboris ita quod calor non habet subintrare ad digestionem humidi. Et tunc ex privatione calidi frigiditas et siccitas vincit calorem et humorem et erunt tunc fructus ponticus et terrestris saporis. Deinde vero sol cum calore suo sicut oppilatum attrahit ad exterius et propter hoc multum incipiat dictari [?] frigiditas et siccitas intrinsecus et erit tunc fructus fortissime ponticitatis. Cadem [?] resurget calor naturalis intrinsecus per calorem solis et expulso frigido incipit advenire suavitas in fructu illo et tunc erit fructus dulcis. Ex hiis colligitur quod sapores generantur a primis qualitatibus. Secundo dicit hoc videtur esse quod dicit in libro de sensu et sensato ubi dicit Aristoteles quemadmodum enim colores albi et nigri extra commixtionem sunt ita sapores a dulci et amaro et secundum proportionem in eo quod magis et minus et vicissitudines est secundum numeros quosdam commixtionis et motus tamen indeterminate. Solutio dicendum quod duplex est generatio saporis una per causam efficientem et hec est a primis qualitatibus. Alia est per commixtionem earum que efficiatur [?] salvatur in mixto. Et secundum hoc extreme [?] sapores sunt simpliciter et medii composita ab illis. quantum ergo ad primam generationem causa saporis in genere est humidum primo ut subiectum et siccum terrestre illi commixtum et calidum movens ad commixtionem. Generatio vero saporis in specie ut a causa efficiente est secundum quod a calido sufficienter digerente humidum generatur sapor dulcis. A calido autem digerente et subtiliante humidum aqueum in humidum

aereum generatur sapor pinguis /
A calido vero non digerente sed adu-
rente secundum aliquem modum fit quidem
cum humido generatur ponticus sa-
por Et si est cum sicco generatur amarus
vel salsus Si mixtio adueniat et secundum
hanc generationem loquitur dicitur in libro de plantis
secundum autem alium modum loquitur in libro de sensu
et sensato Et propter hoc dicit ibi quod septem
sunt sapores sicut septem colores secundum
proportionem autem eorum plures autem erunt secundum
proportionem geometricam et secundum proportionem sicut
supra diximus in questione de coloribus

Utrum gustus et tactus quomodo instrumenta sua habeant circa cor

Questio qualiter
hoc sit verum quod gustus et ta-
ctus instrumenta sua habeant
circa cor Dicit enim philosophus in libro de
sensu et sensato quod tactuale instru-
mentum est magis liquidum gustus propter
tactus sit Unde videtur cor eorum
instrumentum scilicet gustus et tactus
cor enim oppositum est cerebro et est ca-
lidissimum pars Sed contrarium
videtur esse dictum omnium auctorum
qui dicunt nervos sensibiles
oriri a cerebro secundum proprium animalium et
gustum esse in nervo expanso in
lingua Galienus hoc probat per experimen-
tum quia in lingua sentimus sapores
et non circa cor Si forte dicat ali-
quis quod gustus est sensus alimenti
Alimentum autem est quod hic tactus dicitur
et alimentum digeritur a calore cordis
Et ideo dicitur gustus et tactus habere
instrumenta sua circa cor Contra
Galienus dicit quod digestio fit a ca-
lore qui est in epate et ultima digestio
est ibidem secundum ipsum ergo magis deberet
dici secundum hoc quod gustus et tactus habent in-
strumenta sua magis circa epar quam circa
cor Dicit enim gustus proprium quod est sensus
alimenti est commixtus ex calido frigido
humido et sicco et quo ad hoc habet
instrumentum suum circa cor Et per
eundem modum distinguitur in tactu
scilicet secundum quod est medium tangibilium
tamen secundum quod ipsum tangens naturaliter
tangibilis Sed de tactu nunc dicitur

Ad hoc quod obicitur contrarium primo
est secundum auctores in libro de animalibus
et secundum Averroes capitulo de corde quod deter-
minat contra Galienum et Galienus
in dicendum quod in veritate est quedam
operatio ad digestionem nutrimenti in
epate ut dicit Galienus et Avicenna non
contradicit Sed illa operatio non perficit
formaliter in materia sicut cibus antequam
recipiat formam a calore cor-
dis quia sicut cor formale principium
est et effectivum vite in omnibus
membris Ita est ad formale principium
nutrimenti Sed in stomacho quedam
est operatio in hoc quod operatur sicut
sitas panaria ab impuro calore
do que sucositas purenas quedam
attrahitur ad epar et ibi accipit
preparationem ulteriorem completam autem for-
mam ibi accipit a calore cor-
dis Et quo ad hoc gustus et tactus
dicuntur habere instrumenta circa cor

De medio gustus quid sit eius medium

Deinde queritur de gustu ex
parte medii Videtur enim quod
medium in gustu sit humi-
dum aqueum Dicit autem philosophus quod
hoc est insipidum Unde sicut aer se
habet ad colores quod est medium eo quod
nullius coloris est sed est susceptibi-
bilis omnium colorum Ita humidum aq-
ueum se habet ad sapores Et ita esse
videtur medium in gustu Et hoc etiam
videtur per auctoritatem dicentem quod gustus
eget medio quod recipiat saporem
Et sit in se non habens saporem Et
hoc est humor qui venit ex nutri-
mentis salivalibus Item videtur
per aliquem secundo de anima ubi dicit quod
proprium gustus esse videtur potabile
et non potabile Non potabile
autem dicit pravus et corruptus gustus
potabile autem est humidum aqueum
et hoc videtur per rationem humidum
enim est penetrativum propter subti-
litatem Cum ergo sapor habeat
penetrare usque ad nervum lingue
Et hoc non potest esse nisi per humidum
Ergo videtur humidum aqueum esse

medium in gustu. Sed contra
ponamus quod aliqua pars sit hu
mida sicut cornu et humor illa
usque partes possunt penetrare ad lin
guam. Et sic non indiget humido
salivali quod dicitur esse medium in gustu.
Preterea questio est cum certe
contrarium humor aqueus recipiat
saporem in commixtione partium rei
saporose sed tamen per immutationem
saporis quo immutat ipsum humidum
sicut color aerem. Si primo modo
tunc non videtur humor esse medium
necessarium sed ad facile coniungendum
saporem cum lingua quia aliter esset
in medio et aliter in sensibili primo
quia in medio est sicut in potentia tamen
sicut color in aere. In sensibili autem
primo est in actu. Cum enim sapor sit
mixtus humori aqueo sit in actu
in humore tali non erit in ipso ut in
medio tamen. Si secundo modo tunc sa
por aut est in humido secundum suam
essentiam aut non. Si primo modo
tunc non est medium sed materia. Si
secundo modo tunc saporosum positum
super linguam sine medio non sen
tietur quod falsum est quia secundum hoc
gustus non esset quidam tactus.
Solutio dicendum quod medium
in gustu est humidum aqueum et
immiscetur salivalibus sumptum
ab extrinseco. Et aut medium et
materia et non medium tamen sicut
aer in auditu qui est medium au
diendi et materia soni et non sicut
in visu in quo est aer medium tamen
et non materia coloris. Et propter hoc dicit
Avicenna quod melius videtur sibi quod
medium ad hoc quod sapor posset
penetrare linguam et immutaret
nervum gustativum lingue. Et per hoc
patet solutio ad id quod querit primo scilicet
quod medium sit in gustu. Ad illud
quod preterea querit dicendum quod sa
pores non generantur in aliquo humido
tamen sed oportet plures causas esse et
propter hoc oportet quod partes saporose commi
sceantur humido ad hoc quod fiat in

actu saporosum. Et bene concedimus
illud quod obicitur quod sapor non est
in ipso ut in medio tamen sed etiam ut in
materia sicut de aliis sensibilibus dictum
est. Item gustus et gustabile. Non
gustabile dicitur tribus modis scilicet per privationem
habitus sicut insipidum est non gustabile.
Et privationem a remotione ad sensum sicut
exaltatum est non gustabile quod cor
rumpit gustum. Et privationem a remo
tione ad immutationem gustus sed de
bilitas immutans sicut non est gustabile
dicitur quod parum habet odorem. De tactu
Consequenter queritur de tactu. Et
queruntur quatuor scilicet quid est tactus
et utrum tactus sit unus sensus
vel plures et quid est organum in tac
tu et quid est medium in ipso et quid
est tangibile proprium. Ad primum
procedetur sic. Sicut dicit Avicenna tac
tus est virtus ordinata in nervis to
cius corporis ad apprehendendum illud
quod tangit et afficit contrarie per
virtutem complexionis et affectionis complexionis.
Item Algazel sensus tactus est virtus
diffusa per omnem cutem et carnem
per quam apprehenduntur calor et frigi
ditas humiditas et siccitas durici
es et mollicies asperitas et leni
tas gravitas et levitas. Preterea
contra primam harum diffinitionum obicitur
sic dicit Aristoteles in secundo de anima. Sicut se habet
sicut ad partem pars et totus sensus
ad totum corpus quod est sensitivum secundum
quod huiusmodi. Hoc est sicut anima sensibilis
perfectio est totius corporis sencientis
ita partes eius perfectiones sunt partium
sed cum tactus pars sit eius sensibilis erit
perfectio partis corporis sencientis. Ergo non
erit virtus ordinata in nervis tocius
corporis et in omnibus carnibus
corporis sencientis. Item videtur tactus
esse ordinatus non tamen in nervis cor
poralibus sed etiam in organis aliorum
sensuum. Tactus enim est ut fundamentum
ad alios posito illo quod est fundamentum
ponitur et illud quod est fundatum de
necessitate sed non convertitur. Tactus est

ut fundamentum ad omnes sensus. ergo
quodcumque sensum posito in aliquo or-
gano de necessitate ponetur et tactus.
Sed visus est in oculo et tactus. Preterea
nos ad sensum sentimus tactum
in oculo et subtilissime. Preterea
in libro de somno et vigilia dicitur quod
sensus sic sit ei quae per tactum ac-
cidunt, id est operati compati cum operatione
tactus. Operatio enim tactus separatur
ab aliis organis sentiendi. Aliorum
vero operationes ab opere tactus non separantur
eo quod tactus est fundamentum ad alios
sensus. Et ex hoc accipitur idem quod prius.
Item in secundo de anima dicit Aristoteles quod sic-
ut scilicet anima sensibilis ad vegetabilem
sic ceteri sensus ad tactum sed anima sensibilis
inseparabilis a vegetativa ergo ceteri sensus
erunt inseparabiles a tactu. Et tunc ultra ha-
betur quod in quocumque organo erit aliquis
aliorum sensuum in eodem erit tactus. Pre-
terea quaeritur quae sit causa ut illud
quod dicit Avicenna quod tangit illud et
afficiat contrario gravitate, sic enim
visus apprehendit visionem extrinsecus per
actum sic tactus videtur apprehendere tangere
et aliquo et ita superflue additur
quod sequitur et afficiat id caliditate
frigiditate. Preterea sicut dicitur in quinto
et sexto physicorum tangere est ultima
simul habere sed hoc convenit materialiter ut
in primo de generatione et corruptione. ergo
videtur quod actu possumus sentire materiam
quod falsum est. In materia enim non sunt
qualitates sensibiles et nihil sentitur sine
qualitate sensibili. Preterea quaeritur de hoc
quod dicit quod afficit contrarie frigiditate
sensitivum enim se habet ad sensibile ut po-
tentia et materia et non ut contrarium ut
dicit Aristoteles in secundo de anima capitulo de gu-
stu. Linguam enim oportet actu humidum
esse. Nec tamen oportet esse ad hoc ut
fiat actu humida. Sicut oculus non habet
actu colorem sed potest habere ipsum ergo similiter
in tactu sensibile non erit ut contrarium per-
mutans sed ut habitus se habebit et
sensitivum ut materia sub privatione. Preterea
quaeritur quae causa sit in hoc quod dicit
complexionem et compositionem corporis

Complexio enim videtur qualitas
corporis sentientis ex mixtione elementorum.
Et sic videtur complexio relinquere
compositionem ut prius ratione. ergo com-
posito nihil addit super complexionem
et sic superflue ponitur in diffinitione.
Solutio. Dicimus quod tactus duo
habet de ratione sua quorum unum est
quod est tangibilium iudicativus et sic est
potentia et pars animae sensibilis. Al-
terum est esse et perfectio a quo sumitur
primo diffinitio animae sensibilis. Et sic
non est pars animae sensibilis sed est illud quod
constituit constitutive ipsam. Et facit esse
sensibile animal. Et hoc patet duabus ra-
tionibus quarum una est naturalis scilicet quod
posito tactu ponitur animal et destru-
cto tactu destruitur animal. Et sic non
est in aliis sensibus scilicet in auditu visu
et odoratu et gustu nisi per hoc quod gu-
stus est quidam tactus. Cum enim
per esse sensitivum animal sit animal ut dicit Avi-
cenna. Tactus autem sensus per quem
animal est animal. Cum autem sensibile diffi-
nitum sit animalis tactus autem sensibus
a quo est sensibile quod diffinit animal.
Et hoc est quod dicit Aristoteles in secundo de anima
Vivere per hoc primum scilicet quia vegeta-
bile inest viventibus scilicet plantis anima-
libus autem vivere est propter sensibile primum
Et naturam vitae animalium manifestat
autem cum sint non habent hic plurimum
sensuum. Sensitivum autem inest pri-
mis tactus. Sicut autem vegetativum potest
separari a tactu et omni sensu sic
tactus a sensibus aliis. Alia ratio
est per similitudinem quia sicut in potentiis
animae vegetabilis est et perfectio ipsius
eo quod unumquodque dicimus perfectum cum
potest facere ex se alterum quale ipsum est
sic autem in potentiis animae sensibilis tactus
est esse et perfectio sensibilis animae secundum
genus suum eo quod animal perfectum naturaliter
animalis dicas habere quam tangendi huius
sensum. Ad primum dicimus quod
cum tactus perfectio sit totius animalis
oportet ipsum non tantum esse in organo
uno sed in omnibus partibus corporis secundum
aliquem modum ut inferius dicetur.
Et per hoc patet solutio autem ad sequens.

Tactus enim secundum quod est primus in animalibus fundamentum est aliorum sensuum. Ad aliud quod quaeritur quae sit differentia quod tangit illud est dicendum quod sicut distinguit Aristoteles primo de generatione et corruptione tangens et tactum se habent sicut movens et motum. Est enim quoddam movens non motum sicut movens primum. Et est quoddam movens motum sicut in generatione et corruptione. Cum enim frigidum movet calidum tunc etiam movetur ab ipso. Similiter est de tangente et tacto. Aliud enim tangit quod ultimum non habet ultimum et illud non immutatur per tactum quia non tangit nisi tactu methaphorico. Et hoc modo caelum tangit ignem. Cum enim caelum non recipiat impressiones pagnari caelum non immutatur ab igne. Et sic non tangitur ab ipso physice sed methaphorice. Ignis enim bene recipit impressiones a caelo. Et sic ignis tangitur a caelo. Cum autem ignis tangit aerem tunc utrumque tangit physice et tangitur ab utroque. Ultimum enim ignis mutatur secundum humidum quod est in ultimo aeris et ultimum aeris immutatur secundum siccum quod est in ultimo ignis. Ad hoc autem quod Avicenna distinguit inter actum naturalem et methaphoricum per quem dicit quod tangit illud addit et assimilat contingente. Non enim sufficit quod ultimum tangibilis sit cum ultimo tangentis sed oportet quod tactus illa qualitate tangibilis immutetur et assimiletur. Ad illud quod obicitur quod sensus est in puncto et ratio ad sensibilia et non est contrarium dicendum quod aliter est in sensu isto et in aliis ut expositum est. Non enim sensorium ipsius tactus est potentia ad sensibilia sed actu et forma corporis sentientis. Et ideo est corpus sentiens de necessitate sicut commixtum ex contrariis ut dicit Aristoteles in 3o de anima. Ait iste sensus est generis in commixto corpore. Cum autem nihil sit immutabile a simili sed potius a contrario oportet quod immutabile sensuum sit contrarium. Et ideo calidum simile complexioni non immutat sed potius calidum excellens. Et simile est de frigore et aliis qualitatibus tactus licet tamen simile per privationem hoc modo quo medium privatio est extremorum. Ad illud quod quaeritur de differentia complexionis et compositionis dicendum secundum Avicennam de tactu quod complexio refertur ad commixtionem membrorum similium scilicet carnis et ossis nervi et venae et huiusmodi. Compositio autem refertur ad organicorum membrorum dispositionem sicut caput et os et manus et brachium et huiusmodi. Et sic patet quod compositio addit supra complexionem.

Tertio quaeritur utrum tactus

sit unus sensus vel plures. Et videtur quod sit unus. Probat enim Aristoteles in fine secundi de anima quod non sunt sensus praeter quinque. Si autem tactus esset plures sensus reperiretur quod essent plures sensus. Praeterea sensus tanto magis est unus quanto magis ea quae sunt ad sensum sunt unita. In tactu autem medium coniunctum est organo et ipsum medium et organum coniuncta sunt ex qualitatibus tangibilibus. Et ita videtur quod in tactu sunt unita tangibilia et medium tangendi et organum et hoc non est in aliis sensibus. Ergo tactus est magis unus sensus quam sensus alii. Item propter plura obiecta non videtur tactus esse sensus plures quia visus est apprehensivus lucis et coloris cum tamen lux et color non sint in genere uno proximo ut probatum est. Sed contra hoc obicitur et sumitur pro ratione Aristoteles libri ponit littera in secundo de anima circa de tactu. Contrarium probatur est haec. Omnis sensus unius contrarietatis esse videtur et visus albi et nigri auditus gravis et acuti gustus amari et dulcis. In eo autem quod tangitur sunt multae contrarietates scilicet humidum calidum frigidum et siccum durum et molle et alia quae sunt huiusmodi. Ergo tactus non est sensus unus. Si forte

dicatur quod in aliis sensibus sunt contrarietates multe ut in voce non solum acuitas et gravitas sed magnitudo et parvitas. Et in visu non solum album et nigrum sed etiam clarum et obscurum et congregativum visus et disgregativum. Respondet ad hoc quod omnes iste contrarietates que sunt in auditu et visu reducuntur ad unum subiectum quod est genus proximum ut in auditu ad vocem et in visu ad colorem. Et propter unitatem illius generis dicitur visus unus et auditus unus. Sed in tactu iste contrarietates non possunt reduci ad unum genus proximum. Ergo tactus erit plures sensus. Alia ratio ad illud est supponendo in quadam ratione que posset fieri secundum quod tactus unus propter unitatem organi carnis per quod est sicut super carnem que generalis est nobis et in ipsa sentimus omnia tangibilia. Contra et in contrarium sic ponatur quod circumpositum nobis aer vel aqua generaliter sicut caro tunc uno quodam communi medio sentiremus colorem sonum et odorem. Non tamen propter unitatem istius medii diceretur sensus unus visus auditus et odoratus quia secundum quod determinate sunt activa per quas aliter agit color et aliter sonus et aliter odor ita determinate sunt potentie passive medii quod secundum naturam dyaphani patitur a colore et secundum naturam vacui patitur a sono et secundum naturam rarefactivi patitur ab odore et in unitate ab odore et sic non est in carne quia ex simplici elemento non potest fieri animatum corpus sed tota caro perveniens una materia tangit omnia tangibilia scilicet mixtum mixta est ab omnibus. Cum ergo actiones activorum plures sint in genere et secundum numerum passionum in genere multiplicantur potentie passive in sensibus tactus erunt sensus plures propter plura obiecta et non unus propter unitatem carnis in quo sentiuntur tangibilia. Tercia ratio ad illud est per simile quia licet gustus et tactus in lingua fiant non dicitur idem tactus enim lingua propter diversa obiecta ergo a simili si in toto corpore sentiremus

gustabilia et tangibilia licet tunc unius organi videretur gustus et tactus non tamen esset unus sed plures propter pluralitatem tangibilium in genere. Item dicunt videntes et tangendi virtutes multe esse quarum unaqueque unum contrariorum apparet vel ut illud per quod deprehendamus contrarietatem que est inter calidum et frigidum. Iste enim sunt prime active sensus et oportet quod unumquodque genus earum habeat propriam virtutem. Sed quia diffuse sunt iste virtutes per omnia membra equaliter ideo putaverunt eas esse unam virtutem velut si tactus et gustus essent diffusi in lingua putaretur quod eorum principium una virtus esset. Sed quia divisa sunt extra linguam cognita est eorum diversitas. Item Averroys super secundum de anima dicit quod putatum est aliquando quod tactus esset sensus unus et quod caro eius esset medium cum tamen sint plures sensus. Preterea videtur hoc per rationem agentis et pacientis proporcionabilia sunt et diffinitio pacientis est per actum agentis quia agens speciem suam facit in paciente. Cum ergo sensibile et sensus se habeant sicut agens et paciens secundum diversitatem agentis diversificatur diffinitio pacientis. Sed in tactu divisa sunt agentia genere ergo diffinitio tactus secundum suum esse est plures sensus. Forte aliquis vellet dicere quod obiecta tactus reducuntur ad duo que sunt in genere uno scilicet ad tangibile et intangibile et hoc nihil est. Tangibile enim et intangibile se habent sicut privatio et habitus et non sunt contraria eiusdem generis ad que cetera contraria reducantur. Preterea secundum hoc omnis sensus erit unus sensus quia sensibile et insensibile sunt opposita ad que obiecta omnium sensuum reducuntur. Ad hoc dicunt alii quod obiecta tactus sunt qualitates per se que sunt magis simplices quam qualitates posteriores et sic magis reducibiles ad unum. Sed contra hoc est quia bene reductio vel est in superius in unum genus vel contrarii in causam unam vel compositorum

i simplex unu vel plurium in
pluribus unum Et est humidu et sic
tamen no reducuntur in calidum
et frigidu sicut i genus p^2 ergo
qu calidu et frigidu no pr^x de
humido et sicco stabilit sine gusione
Sed no reducunt i ipa sicut i cam
quia si humidu causet a calido
ppe tuc nuqz faciet a calido et
humido et sicco desicco Nec re
ducuntur ad ipa sicut compositu ad
simplex humidu enim et siccu sunt
simpliciter qualites sicut calidu et
frigidu Nec est ut reductio pg oz
in pluribus qu eque sine sicut ipse
sicut ille Preterea plus na est
causa cui gne ut hitu est qu no
reducunt ad ipa sicut cam i geng
Si forte dicat qu calidu et frigid
sunt qualites active humidu et siccu
passive Et ita sicut activum est ante
passivum ita ille sunt priores ipsis Cot
Licet activum sit prius passivo p actu
eo qu facit ipm esse actu Nichilo
minus tn activum no e prius passivo
p potencia qu activum no facit poten
tia passiva passivum enim hz poten
cia anteqz suscipiat actu agentis
Preterea humidu et siccu no di
cuntur sicut qualitates passive qu ille
no sunt active Consequitur enim siccu
humidu et ergo Ad hoc quida ora
voluerunt respondere dicentes qu tactus p
subiectam est unus sensus sed p obiecta
plures Sed contra hoc videtur
qu illa p[roba]tio est solu ut ma val
oppoti Constat qu no e bona quia
cum tactus sit potencia passiva scedaz
no hz nisi ab agente Si est e ma
tur eius aptitudo patiendi et suscipiendi
predicam ab agente et cum no sit
eadz aptitudo ad agentia sive diversa
potencia inalis no dicit una Sen
sus enim no dicit potenciaz oso in
dispositaz sed dispositaz p habitu
nature sicut visus ad colorez et au
ditus ad sonum Solutio Sm
predicta dicimus qu tactus signat
in duplici ratione scz i ratione pote
et p[ar]tis Et p qd est iudicans tangi
bilium et i ratione sedis organi p qd
est orgal Et ppt hoc ipse solus mt
sensus plurium est gnererum Cum tn sit sensus
unus p qd est sedz Sicut enim ge
neratia i plantis que ppter ca vegeta
tabilium est no est i una pte corpis
plante sed determinat totu sicut est
sedz totius extra i radice supra
ramos et virgas Nec e p unu
modu p ptes p multos gnans fo
lia ramos virgas et fructus semina
et platas sicut tactus qui e sedz per
sensu orgalis et no e ps nisi p co
paratom ad opa specialia sicut est
tactus ps gnatia vegetabilis No est
ergo tactus i una pte corpis orgalis
sed i omnibus p aliqua modu ut
musica dicit Nec e unus p plurium
gnererum apphensiis scz omni illorum
que determinant ipm corpus scz qd
est organum tactus ut nisi ondet
dicimus ergo qu tactus e sensus unus
p qd est sedz est tn plurium gnere
tarum p opa specialia Ad prim
ergo qd obiicit dicendu ex omnibus
aliis ita pz solo qu no e sile de
tactu et aliis sensibus Et no preter
sic alii sensus sunt contrarietates in gnere
qu tactus debet esse unus gnere
Ad aliud dicendu qu i veritate
p corpus sentiens sensitivi e mixtu
et tangibilibus Cuius pro e sedz
alii quia no sentius nisi excel
lens tangibiliu eo qu corpus ivem
mixtu ex tangibilibus medium ge
moru est tangibiliu Cum ergo na
mixti proportom hz ad oia mixta
bilia p unu corpus p qd tactus mixti
qui est potencia i mixtibilia plura
sentius oia mixtibilia Et cum tactus
sit sedz pfectiva illius corpus p
unu tactu p actu apphensivus
oia p mixtabilia Sicut et de i stre
scm de gnatione et corruptione
qu nil est mixtile p se nisi glu
tactus ergo p unu tactu apphen
dis omnes contrarietates tangibiliu

Ad aliud dicendum quod aliud
est in gustu et tactu. In lingua
enim gustabilis est iudicium saporis
et saporis sed quod humori non sunt ea
que insunt ad constitutionem corporis
animati. Et propter hoc licet gustus esset
diffusus per totum corpus nichilominus
differret a tactu. Sed in tangibilibus
non est sic. Calidum enim humidum frigi-
dum et siccum durum et molle grave
et leve insunt ad constitutionem corporis
animati. Et propter hoc corpus animatum unum
contactus proportionem habebit ad omnia illa.
Cum autem tactus forma perfectiva sit cor-
poris huius tactus unus existens per calidum
corporis apprehendit omnia hec. Nec
Aristoteles intendit quod tactus sit plures sed
quod sit plurium contrarietatum. Ad dictum
autem dicendum quod in virtute tactus videntur
plures esse virtutes passive vel passio
eius reducitur ad passionem organi quod est
corporis animati. Et tunc illud in virtute
est plura sicut omne mixtum est actu unum
et potentia plura. Ad dictum Aristotelis di-
cendum quod bene concedit quod tactus est plu-
res secundum opinionem. Ad illud quod obicitur
per rationem dicendum est quod proportio pas-
si simplicis ad actum simplicis etc. Et cum
unum simplex non posset habere plures
formas sic non potest illud passivum passum
recipere impressiones actionum diversarum
contrariarum. Sic est organum visus in quo
dominatur simplex elementum aque propter naturam
dyaphani et propter hoc non patitur a co-
lore et luce. Similiter est in organo au-
ditus in quo dominatur elementum simplex
quod est aer. Et similiter est in instrumento
odoratus quod licet sit oppositum tamen do-
minatur in ipso frigidum humidum. Et propter
hoc non immutatur nisi ab odore sicco
actuato calido et sicco vaporativo.
Idem est in lingua que immutatur actuatur
ab actuali humido saporoso. Sed de
talibus tenet obiectio. Sed est proportio
actus simplicis ad passivum commixti
ex multis. Et in tali proportione non sequitur
quod passivum non habeat esse unius
actus tamen ymmo plurima insensibilia

que sunt in ipso potentia habet esse
actionum diversarum proprie et genere
quia vos tactum dicimus esse unum
ut formam corporis animati et non ut
partem anime sensibilis. Propter hec rationes opposite
solvuntur tres prime rationes que probant
tactum unum esse simpliciter. Ad primum
ergo dicendum quod Aristoteles non potest esse plures
sensus quia quilibet per se unum obie-
ctorum. Et hoc bene concedimus quod tactus
habet organum unum quod est compositum
ex omnibus tangibilibus qualitatibus.
Ad aliud dicendum quod tactus in eo
quod est forma animati quod constat ex tangibi-
libus mixtis maiorem habet unionem cum
sint obiecta quam ceterorum sensuum. Sed una
potentia dividitur secundum numerum activorum
tangibilium. Et cum illa plura sint
quam in aliis sensibus potentia illa est
amplioris divisionis quam potentia
passiva simpliciter. Ad ultimum
dicendum quod licet lux non sit de natura
coloris secundum materiam, est tamen de natura eius
secundum esse formale coloris ut superius
habitum est. Et propter hoc lux et color sunt
eiusdem sensus.

Secundo queritur quid est
organum et medium in tactu.
Et videtur quod medium ipsius
debeat esse extra sic. Omne cognoscens per species
sensatum in distancia a longe non habens
contactum cum patiente est agens per medium
quod est extra. Sed tangibiles quali-
tates calidum frigidum humidum et siccum
et agunt in tactum per medium extra sicut patet
in ceteris sensibus scilicet visu auditu et
odoratu. Secunda probatur in ipso de generatione
et corruptione ubi sic dicit Aristoteles non
solum tangens calefacit ignis, aerem
enim tangens aer autem corpus calefacit.
Preterea hoc videtur per verba Aristotelis in 2o
secundo de anima in capitulo de tactu. Omnia enim
que sentimus tactu habent sic in aqua et in
aere et cum utrumque sit elementum hu-
midum superficies tangentes oportet
humefactas. Humidum enim quod est in superfici-
e tangencium est corpus et omne corpus
habet profundum. Ergo quidquid sentit secundum tactum
sentiret per corpus humidum habens profunditatem

ergo per medium exterius. Praeterea
videtur quod tactus debeat habere
medium simplex sicut alii sensus
sicut quintum est in omnibus elementis cuius
ipsum potest pati ab omnibus elementis et ab
omnibus qualitatibus eorum quodlibet
elementum quintum est omnibus elementis
ut patet in secundo de generatione et corru-
ptione ergo quodlibet elementum potest pati
ab omnibus aliis et ab omnibus qualitatibus
eorum ergo si medium in tactu sit me-
dium habet materiam unius elementi nichi-
lominus patietur ab omnibus qualitatibus
tangibilibus. Praeterea videtur quod tactus
nullum habet medium. Illa enim tangunt
quorum ultima sunt non habent aliud
medium ergo quae in tactu sentiuntur
nullum habent medium. Hoc idem videtur
per Avicennam dicentem sic ex parte tactus
est quoddam instrumentum naturale quod est
caro nervosa ex hoc quod sentit
et nervus sentit ex tactu cum vero
ibi non est medium aliquo modo. Sed
contra hoc videtur esse ratio Philosophi
in secundo de anima qui probat carnem esse
medium sicut dicit Commentator et tactus et
lingua sicut aer et aqua ad visum
auditum se habent ita se habere videntur
ad hoc quod sentiatur in organo tactus
sed illa se habent ut materia et medium
ergo caro se habet ut medium in tactu. Item
ibidem inducit aliam rationem. Sensibile
vero super organum positum non facit
sensum sensibile tactus per carnem positum
facit sensum ergo caro non est organum sed
medium. Aliam rationem inducit Commen-
tator videlicet quia possit fieri sic quod intacto
medio non potest sentire de ne-
cessitate et similiter est in aliis sensibus sed
immutata carne per tangibilia fa-
ctum est sensus ergo caro non videtur esse
medium sed organum. In quantum
aliquis vellet sic evadere. Contra
hoc dicit Commentator ponamus quod pellis te-
nuis circumextendatur nobis quae propter
suam tenuitatem faciat latere sensum. Videtur
per prius et posterius tangibile immu-
tat sensum et pellem et tactum licet
tunc similiter bene esset sensus cum immuta-

tione pellis. Et non videtur esse per
medium nichilominus esset per medium
pellem illam immutatam tactus ergo multo
magis. Et generaliter sicut natura quae est
circumextenditur organo faceret latere prius
et posterius in medio et organo nichi-
lominus tamen est per medium immutato
organum. Sed ergo necessario patitur sicut sensus
immutatur carne nichilominus tamen ca-
ro potest esse medium in tactu. Et non
videtur esse differentia nisi quia sensibilia
aliorum sensuum sentiuntur per media quae sunt
a longe tangibilia vero per medium con-
iuncta et coniuncta nobis. Aliam vero
videtur nobis aliter ponere ad hoc quod
medium et organum in tactu sint idem
numero. Sic enim differt tactus ab aliis
sensibus medium patitur a sensibili
primo et postea organum sensus patitur
a medio immutato. Unde sensibile
agit in medium et medium agit in
organum. Sed in tactu non est sic
sed una actione obiecti patitur medium
et organum sicut sic percutiens clipeum
non patitur clipeum ut clipeus prius
sensus postea patiatur clipeatum sed
una passione patitur clipeus et
clipeatum. Sed contra hoc videtur
esse quia quaecumque duo eque primo pati-
untur ab agente eodem et una numero
actione agentis sunt non distantia
per locum a se invicem medium et organum
in tactu eque primo patiuntur ab eodem
agente una numero actione agentis ergo
non distant per locum et ita videtur quod
non sunt duo corpora quia duo cor-
pora non possunt esse simul in eodem loco.
Ad hoc dicunt aliqui quod in veritate
medium ut organum in tactu non differunt
per locum. Caro enim per suam formam est medium
et per suam materiam est organum. Sed
contra hoc est quod organum non dicit
naturam sed instrumentum potentiae. Et sic
videtur quod caro per materiam non potest esse
organum sed potius per formam. Praeter-
ea organum est quod ratione mutatur
per nervum sed si stat comparatio formae
et materiae materia prius immutatur quam

fora Et ita non magis habebit cor
medium quam fora Preterea hoc est
contra auctorem qui dicit sicut non debet
putari quod sentiens est nervus tantum
sed virtus que reddit spiritum tangibilem
alicui membro quod est caro Sic enim sen
tiens est ipse nervus tantum oportet esse
sentiens in tota cute hominis et eius carne
expansum aliquid sicut sunt particule
nervosi Et hac etiam auctoritate videtur quod
nervus sit medium et caro sit orga
num non enim medium est recipere et reddere
et non instrumentum recipere tantum Item
auctor medium est quod non caro est recipere
re spiritum quantum nervus ad recipiendum illum eius
ut recipiat aliunde et extitutiva aliquo
membro mediantibus et nervus Item videtur
per auctorem quod cor sit instrumentum tactus dicit
enim sic licet sapientes in corde nervorum
sita non est tam longe quin accipiat
ab eo spiritum et reddat unum organo et
ab eo reddit cerebro et aliis membris Sic
etiam per auctorem quod intus sit humor sensus
et nullum medium dicit enim sic ex passibilitatibus
enim tactus est quod tota cutis ac
cidas toti corpori est sentiens perfectum
et non sola una eius pars Et post probationem
talem quia ipse sensus est totum corpus
conservans ab aliquibus que multum nocerent
si consistent in aliquo membrorum Ideo
oportuit totum corpus esse sentiens per tactum
ut totum removeatur ab illis per perceptionem
tactus Item auctor non oportet necessario ut
unusquisque sensus habeat instrumentum
sibi proprium sed potuit est esse unum cum
instrumento uno et passe in tactu
Solutio secundum supradicta tactus habet
duplicem virtutem scilicet fortem et potentem Et
secundum quod est fortem et profundo animati corporis
sic totum corpus habet per organo et non videtur
aliquo medio sed magis sentit in parti
bus illis que magis accedunt ad equa
litatem et magis sentit spiritum sensibilem sicut
in nervis cute et carne que autem
recedunt ab equalitate et non sentiunt spiritum
sensibilem sicut ossa et cerebrum et capil
li et cornua et ungues non sentiunt
nisi secundum quemdam modum Ex quo in de
scriptione composita sunt talia pa

niculis nervosis In quorum dissolu
tione sentitur dolor sicut circa cerebrum
et circa ossa Cum enim tactus sit sic
fortis corporis animati terminat et com
plet totam naturam suam Et propter hoc prin
cipit quantitas immutat cutem et quantitas
immutat nervum Et quo ad hoc principium
est in corde quod est principium totius cor
poris Et per fila nervorum generatur totum
corpus Secundum etiam quod tactus est medium
tangibilium in cerebro Oportet enim cerebrum
propter suam superfluitatem et humiditatem
non habeat sonum cum ab ipso diffunditur
spiritus animalis qui est principium sensuum
sicut dicit Algazel quod tactus pertingit
ad partes carnis et cutis mediante
corpore subtili quod est vehiculum animalis
quod dicitur spiritus et discurrit per concavitates
nervorum quibus mediantibus pertin
git ad partes carnis et cutis Et hoc est
corpus subtile Et non accipit neque
habuerit virtutem habitum nisi a corde et
cerebro Et secundum hoc modum ner
vus virtute recipit a cerebro et corde
et reddit carnem et cutem immutatio
etiam a tangibili sicut sit tempore de carne
et vino sed non per in carne Ex hoc
patet quia cum medium calefactum Et
sic caro quandam rationem videtur habere
quia non habet nervus ut videtur Item
valde dicit quod ad primum complicet
calidum et frigidum immutat a longe
tunc omnibus intermediis sicut sunt in ma
teria et subiecto et non sicut in medio Ex hoc
patet quia cum medium calefactum
est etiam post calefactum non prius emana
nat caliditas in medio Sic etiam non est
in colorato et aere eo quod aer se habet
ad colorem ut medium et non sicut ma
teria et subiectum Preterea elementa propria sunt
subiecta tangibilium qualitatum non autem
sunt ita esse sonorum et subiecta odoris
et saporis Et propter hoc quando aer cale
factus calefacit corpus est alio materia
et non alio medio tunc licet auctor dicit habere
ipsum quem sunt dicta inter alterum mediu
medium et actum obiecti Ad aliud
dicendum quod medium in tactu non potest esse
elementum simplex quia lux qualitas elemen
tum mutabile sicut a quolibet cum spiritus

non sentit dissimile suo organo Et ideo si organum tactus esset utriusque elementi et illius elementi qualitates non perciperet tactus Et cum debeat percipere qualitates omnium elementorum oportet quod ipsum sit ex omnibus commixtum Et hec est solucio ad tercium

Ad secundum autem dicendum quod duobus modis potest esse tactus in humido Uel quod expellatur humidum a superficie tangentis et tactum ut quando primum agens qualitate sua generat in humido aereo uel aqueo et postea agit in tactum et non absque medio ut dictum est Et utroque istorum modorum tactus non est perimentum extra sed intra **Ad illud** quod obicitur quod tactus ultimum habet medium iam patet solucio tactus enim propter hoc quod non tantum est potencia sed etiam forma animati corporis apprehendit in omnibus partibus sive medium sit tempore et non unam prius et aliam posterius sed tamen in comparatione ad obiectum naturaliter prius immutatur caro quam nervus quia vicinior est obiecto agenti in tactum Et per hoc patet solucio ad dictum dicitur Et ad racionem aliis dicendum quod in virtute maiorem racionem medii habet caro quam nervus sed non est medium quod prius immutatur tempore sicut etiam ibidem dictum est **Ad aliud** dicendum quod in virtute posito tangibili super nervum sit subtilissimus tactus dissimiliter enim se habet in tactu et in aliis sensibus Et quod dicitur quod neque in tactu neque in aliis sensibus sensibile super instrumentum positum sit sensus non potest intelligi nisi de cerebro tactus enim secundum quod est iudicium tangibilium fluit a cerebro et cerebrum in se non habet tactum licet in pannicolis sensibus tamen non sentiat tangibilia **Ad aliud** dicendum quod caro quidem racionem habet medii ut dictum est **Ad aliud** dicendum quod aristoteles non intendit quod organum et medium in tactu sit idem non quantum ad materiam sed quantum ad formam forma enim carnis et nervi est sensus tactus et propter hoc quod una forma

unitur carni et nervus una cum ante immutantur licet unum per alterum immutetur Et propter hoc unum sicut medium et aliud ut extremum et organum sunt et licet una passione perficiantur tamen perficiuntur et participant tamen participat parti per participacionem et non totum Et sic participat parti in racione medii et participat in racione extremi Et per hoc patet solucio ad aliud quod contra obicitur et improbacione non solucionis inducte bene concedimus **Ad duas** autem rationes dicendum quod tactus duas habet operaciones Una habet per quod recipit virtutem tactivam Et quia virtutem illam recipit a corde et cerebro propter hoc propter hoc et nervos sicut nervus erit per hoc recipiens et illius reddens virtutem cordis et cerebri Et quo ad hanc comparacionem loquitur avicenna Alia habet operacionem quo ad recipere tangibilia per immutacionem et secundum materiam pellis et caro erit primo recipiens et ultimus nervo reddens Et loquitur racio Tres autem rationes non concedimus que loquuntur de tactu secundum quod est forma corporis animati quia per hoc sicut certa membra generantur a corde a virtute informativa ipsius cordis sic etiam forma ipsorum membrorum principaliter affluit a corde et per hunc modum etiam tactus non debet sibi ponere principalem in corpore

Quarto et ultimo queritur

quid sit tangibile per se dicatur autem quod per se qualitates scilicet calidum frigidum et sunt tangibilia Cum autem sint quedam qualitates contingentes has quas enumerat aristoteles in secundo de generacione et corrupcione et in quarto metheororum Sicut enim dicit in secundo de generacione et corrupcione Eorum que sunt tangibilium contrarietatum dividentur que primo sunt et generantur Sicut autem qualitates secundum tactum hec calidum frigidum humidum siccum grave leve durum molle grossum subtile Queritur ergo utrum omnia ista per se sensibilia sint per sensum tactus uel non primo Et videtur quod non primo Cum enim sensibilia sentiantur

o
scdm quod ipa est ergo si ipa non est
prima non sentit primo Sed tunc itera-
tio sunt prime nisi quattuor due active
et due passive ergo videtur quod omnes de-
gustates sentiantur partibus eorum et hec
est doctrine quidam Sed contra
in coloribus sic est quod medii colores co-
stituuntur ab extremis et tamen non senti-
untur per extremos Preterea quicquid
agit actu hoc est actu de nativitate
ergo si gustus agit in sensum actu de nati-
tate erit actu qualitates prime
quod falsum est Preterea queritur de quibus-
dam aliis que sentiuntur sicut est sensus
divisionis continui in dolore passionis
et sicut est sensus delectationis in tactu
aliquo sic est in coitu Utrum ista
sint tangibilia per se aut non Et videtur
quod per se quia si dicatur quod calidum hoc
dicitur per calidum aut frigidum humidum
aut siccum Et patet quod hoc falsum quia
ille qualitates que sentiuntur in corpore
divisio est in genere in genere doloris
sentiuntur inequaliter Secundo non
dicendum quod multa sunt tangibilia que
sunt qualitates transsubstantiales aut genus mix-
tum ut supra dictum est Secundo omnes
ille qualitates sentiuntur a tactu ut
sunt unum contrarietatem et motum ad
ipsum Cum aut sint recepte et quasi
solite tunc non sentiuntur Et ut hoc in-
telligatur repetendum est quod dictum est
scilicet quod tactus est sensus et actus animati
corporis anima sensitiva Dicit enim
Aristoteles in secundo de anima quod medie est se-
nectibus propter sensibile primum et quod primum se-
nsibile tactus est Cum ergo corpus ani-
mati complexionem habeat in mediis sensibus
et compositionem in mediis dissensibus erit
tactus potentia secunda talis in qua
est complexionatum in sensibus et compositum
in dissensibus Ex hoc iam patet solutio
duarum questionum que solent fieri de ta-
ctu scilicet quod homo est melioris tactus ce-
teris animalibus Et quare molles carne
tactu bene apti sunt mente et ingenio
homo enim in complexione magis acce-
dit ad equalitatem Et propter hoc mini-
mas differentias tangibilium recedentes

ab equalitate subtilissime sentit
hoc ad equalitatem sue complexionis
Quilibet mollicies carnis equalitatem
maiorem indicat complexionis Et enim
nobiliori complexioni nobilior
est dispositio mentis Et propter hoc
molles corpore apti sunt mente Ex
hoc etiam patet solutio trium questionum que
fiunt a physicis quare homo tactu habet per-
tiorem quam alii sensus Alia vero
animalia econtra In homine enim comple-
xio corporis accedit magis ad equa-
litatem Et propter hoc nunquam est ut pa-
tet corporis sui ordo deputetur a na-
tura elementali simpliciter Cum ergo organa odora-
tus sit de natura elementali simpliciter in ho-
mine enim est depurata Et propter hoc
alios sensus habebit obscuriores quam
tactum In aliis vero animalibus quod econtra
accidit a temperamento si magis accedunt
ad frigidum genus est ut magis claudi-
tur in odoris Et si magis accedunt
ad calidum siccum genus est ut magis
subtilietur eorum odoratus Vel illud ex
hoc patet solutio questionis quare homo sapi-
entissimum animalium est Bona enim
dispositio in tactu bona dat dispositionem
simpliciter et in toto et in mixtum corporis
est organum eius Sed bona dispositio
in organis aliorum sensuum non dat
nisi bona dispositionem secundum quid et secundum com-
parationem ad unam partem eius Preterea
bona tactus subtiliter tangit causas
omnium sensibilium que sunt qualitates sensibiles
Sed alii sensus non cognoscunt nisi
unum sensibile tamen dicimus ergo quod ta-
ctus scilicet quod est tactus complexionati
corporis cognoscit et sentit omne quod
est extra complexioni et genus illi patet
est in motu de ipsa Et sic sentiunt cali-
dum frigidum humidum et siccum et ce-
tera que sunt dissentia complexioni corpus
tangentis Dico autem quod sunt est in motu
quia multi prohibet aliquis calorem
innaturalem non sentire si receptus sit
in complexione quasi naturali contra calor
innaturalis vincat naturalem et factus est
quasi naturalis et febricitans in febre
[illegible] [illegible] sentit calorem
suum et tamen [illegible] hoc de calore eius
ille quia in eo calor naturalis non est

uicturus sed calor subtilitatis est in
motu et pugna ad calorem com
plexionis. Secundum autem quod tactus est
perfectio corporis compositi in mediis dis
stantibus sic sentit omne illud quod est
dissolutivum continuationis talis corporis
et quod est conservativum ipsam; et ideo sensus est do
loris in verberibus et sensus delectationis
in coitu. Sensus autem delectationis au
getur eo quod sentiunt subtilissime
tangentes nervos. Et hinc patet solutio
ad totum preter primum. Et ad hoc dicen
dum quod in illo argumento est fallacia ac
cidentis. Et illud quod obicitur in contrarium
est necessarium et solvit secundum Sc̄hs. Ex
que habita sunt patet quod sensus delectationis
inferior est delectatione et doloris in
gustu. Dolor non est nisi in tactu ut
dicit Auctor. Cum enim visus videt
pulchrum delectatio non generatur in po
tentia visiva que affixa est oculo
sed potius in anima apprehendente pulc
tudinem rei vise. Et similiter est de au
ditu et de odoratu. Et ideo cetera
animalia ab hiis non multum delectantur
delectationibus colorum et sonorum et
odorum. Gustus autem quandam habet dele
ctationem sed non est proprie ipsius sed potius
saporis tactus et sensus obiectum
habet dolorem et delectationem in se. Et
propter hoc ipse solus proprie delectatur et do
let. Alii autem omnes per accidens. Unde
est etiam quod dicit Aristoteles in quarto metheo
rorum quod castitas non est in gustu
in quantum iudicium est saporis sed ipsum
tamen est quidam tactus et instrumentum
et tactus videtur esse tangibilium dissi
milium sibi; similiter medium videtur esse
extremorum excellentium. Et illud
instrumentum antequam tangat potentia
est sic tangibile et cum tangit sit actu
huiusmodi. Et hoc est quod dicit Aristoteles secundo
de anima capitulo de tactu: illud quod sen
timus hoc quod sentit tangere in quo vo
catur est sensus potentia et potentia huiusmodi pro
est. Sentire enim quoddam est pati. Quare
patiens quale est ipsum huiusmodi; illud
autem sic potentia tale, verum similiter ca
lidum frigidum durum et molle non

sentimus. Sed excellentiarum tangibilium sensus
ut materia quadam existente in sensibus
gtuet̄s. Et propter hoc dissimile sensibilia
medium enim discretum est sufficit enim ad
utrumque horum ipsum alterum. Ultimo
notandum quod sicut contingit aliorum sensuum ita
tactus est tangibilis et non tangibilis.
Et non tangibile dicitur tribus modis scilicet aptum na
tum tangi et non tactum vel corrumpens
tactum propter excellentiam sicut calidum ignis
vel parum habens tactum sicut aer.

De omnibus sensibus simul et de sensibus in communi. Et primo de potentia sensuum an sit activa vel passiva.

Habito de sensibus in particulari queren
dum est de sensibus in genere. Et queruntur quatuor
quorum primum unum est de poten
tia sensuum, de divisione sensuum et quale
sensibilia sunt in suis obiectis et mediis
et organis, de divisione etc. quarto an omnes sensus
susceptibiles sunt sensibilium specierum sine
materia et utrum quinque non sunt sensus
preter quinque. Ad primum proceditur sic.
Dicit enim Aristoteles in quinto metaphysice quod potentia
est principium transmutationis in alio secundum
quod aliud est. Et hec diffinitio convenit po
tentie active que est principium transmuta
tionis in aliud quod est passum. Potentia autem
passiva est principium transmutationis ex alio
quod est activum. Quod sit sensus potentia
non est potentia activa eo quod sensus
nil transmutat sed potius transmu
tatur ab obiecto; ergo relinquitur quod sensus
sit potentia passiva. Item expresse dicit
Aristoteles in 2o de anima quod sensus est pati et
moveri quoddam. Item omnis potentia que
fit in actu per susceptionem forme alicuius agen
tis in ipsam est passiva; sensus est potentia
huiusmodi; ergo sensus est potentia passiva.
Sed quia hoc omnes concedunt, obicitur
in contrarium sic: illa que se habent ut activa
et passiva ad se invicem quorum
eadem est materia et forma contraria; ergo si
sensus et obiectum se habent ad invicem
ut activa et passiva, sed sensus non est
potentia nisi ab obiecto sit passiva,
est ergo videtur quod sensus non sit potentia
passiva. Item quorum est impossibile

transmutatio ad inuicem illorum neu-
trum est passiuum ad alterum ut patet in libro
de generatione et corruptione, sed sensibile
et obiectum et corpus habens transmutatio ad
inuicem ergo neutrum illorum est ut po-
tencia passiua ad alterum et unum respectu alte-
rius quare quod sensus non sit potencia passiua
Si forte dicatur quod pati intelligitur dupliciter
scilicet recipere sine transmutatione substan-
tie et recipere cum transmutatione substantie et
sensus dicitur hic potencia passiua eo quod re-
cipit impressiones agentis sine transmu-
tatione substantie sue **Contra** Sensus
non est tantum in recipiendo speciem obiecti
sed etiam in iudicando Iudicare autem aliquid
agere est ergo videtur quod sensus sit potencia a-
ctiua et non tantum passiua Item ex parte
voluntatis dicitur non tantum est intellectus passibilis
qui recipit species sed etiam est actiuus in-
tellectus qui abstrahit intelligibiles species
et coniungit cum possibili ergo videtur quod
ex parte sensuum necesse est esse potenciam
actiuam que abstrahit sensibilia et con-
iungit cum potencia receptiua sensibilium
Preterea queritur iuxta hoc locum potencia
passiua sensuum per alterationem et motum
deuenire in actum uel sine alteratione
et motu Et videtur quod per alterationem
dicit enim Aristoteles in 2o de anima quod sensus videtur
alteratio quedam esse Item ibidem distin-
guit inter mutationem que est ex potencia
in habitum est vera alteratio Illa vero que
est ex habitu in actum est alteratio quedam
secundum quid verbi gratia cum ex igno-
rante fit sciens est alteratio vera cum ex
sciente fit considerans est alteratio secundum quid
Cum ergo sic fit quod de non sentiente fit sentiens
videtur esse alteratio simpliciter sicut etiam videtur
dicere **Sed contra** quodcumque alteratur
est diuisibile cum potencia anime que dicitur
sensus nec est diuisibilis nec quanta ergo
nec simpliciter alteratur patet hoc ex 6to
physicorum ubi probatur quod nihil est mobile nisi
corpus Secunda probatur in secundo de anima ubi
dicitur sicut tota anima est perfectio totius cor-
poris ita partes anime sunt perfectiones parti-
um corporis partes autem potencie sunt et quan-
tum non potest esse perfectio quanti **Solutio**
dicendum secundum sententiam philosophorum omnium quod sensus
est passiua potencia et quod pati dicitur ut

supra dictum est in obiectione scilicet recipere
cum transmutatione substantie et sine trans-
mutatione sensus autem dicitur hic potencia
passiua non quod recipiat formam que
transmutat substantiam suam secundum esse sed
potius transmutatur in speciem sensibilem
secundum intentionem Et sicut supra notatum
est hec potencia tres habet gradus sicut
etiam potencia sciendi dicitur etiam potencia
sciendi sit in puero Et hec potencia dicitur re-
mota et materialis et imperfecta et in-
disposita Et alia potencia sciendi in di-
scente non dum habente habitum qui tamen iam
cognoscit principia propria Et hec potencia
disposita et propinqua Tercia autem
dicitur potencia est que est composita
per habitum perfecte sicut est potencia actu
scientis Et hec dicitur potencia composita
per actum Similiter est in sensu quando autem potencia
anime coniungitur cum organo tunc est
potencia prima ad sensum quando vero dis-
positio fit per spiritum et calorem naturalem
et armoniam organi tunc est potencia
sensus in secundo gradu Quando vero habet speciem
sensibilem tunc est potencia composita
per actum **Ad primum** dicendum quod
actiua et passiua ad inuicem philosophus
sic probat quod ipsorum est materia una
et forme contrarie sed talis modus
agendi et patiendi non est in sensu
et sensato et propter hoc ibi sufficit ut
unum sit ut recipiens et alterum ut
agens secundum speciem ut ita dicatur Et
per hoc etiam patet solutio ad sequens quia
illa actiua et passiua transmutantur
ad inuicem que agunt et patiuntur physice
Ad illud vero quod obicitur de iudicio
sensus quidam concedunt dicentes quod in
iudicare sensus non est potencia passiua
tantum sed etiam actiua sed quia hoc non
est dictum auctoris qui generaliter dicit
sensum esse potenciam passiuam dicendum
est omne quod recipit ut dicit Boethius re-
cipit secundum potenciam patientis et non secundum
potestatem agentis Et propter hoc forma sensibilis
recepta in sensu recipitur secundum potestatem sensus
sed potestas sensus est iudicatiue et nun-
ciatiue de ipsa et sic etiam dicitur quodammodo
Secunda solutio est quod sensus secundum quod est
potencia materialis non est iudicatiue

neque agere sed sensus compositus per
actum speciei sensibilis agit et iudicat
sicut etiam dicitur in physicis quando est in potentia
incompleta neque movet neque agit
sed quando est composita per actum for-
mae et movet et agit. Et hinc
non contradicunt auctores quia iste est
talis gradus potentiae quae ponitur
et est potentia sicut scientis ad conside-
randum qui bene potest agere quando vult. Ad
aliud dicendum quod generans intel-
lectum secundum actum non est in rebus quod aliter
non generaret formam intellectum secundum sensum
sensibilium in actu in rebus est sicut lux
facit actu colores sensibiles et mo-
tus fractionis aeris facit actu sonos
et calidum vaporativum in mixto odo-
rifero facit actu odores humidum
et secundum actum penetrativum ad ner-
vum gustativum ad linguam facit actu
sapores et qualitates et tactus per se ipsas
agunt in tactum. Et propter hoc alterum sen-
suum non potest esse in potentia solum. Ad
illud quod arguitur contra hoc scilicet quod
sit alteratio in sensibus dicendum ad hoc
quod quinque exiguntur ad hoc quod sit vera
alteratio in aliquo eorum. Primum est
quod qualitates mediante quibus est alteratio
sint contrariae activae et passivae admi-
nistrae vel in se vel in suis causis. In se
sicut calidum frigidum humidum et siccum.
In suis causis sicut album nigrum dulce
amarum. Secundum est quod ille qualitates
habeant medium vel secundum intensionem vel
remissionem vel similiter secundum quem modum
sumitur medium ab Aristotele in physicis ubi dicitur
quod medium est in quo venit prius mutans
quam in extremum. Tertium est quod actio et
passio qualitatum contrariarum mediante quibus
est alteratio magis/ facta est vel intensa
et abiciat illud quod alteratur a sua specie
sicut calidum removet aquam a specie
aquae. Quartum est quod illud quod alteratur
sit subiectum qualitatum contrariarum sicut corpus
et divisibile. Quintum est quod ille
qualitates mediante quibus est alteratio sint in
subiecto illo secundum quod est quantum et di-
visibiles per accidens divisione ipsius

Et ex his patet quod intellectus perfectio et ha-
bitus non est vera alteratio physica. Unde
quod dicitur esse alterationem intellectus de al-
teratione secundum quod dicitur sub de generatione
et corruptione scilicet quod alteratio est quando subiecto
eodem manente motio mutatio est in
suis passionibus et qualitatibus. Et ideo et
distinguit Aristoteles dicens quod mutatio quae est
de ignorantia in scientiam vel de privatione
in habitum et de non sentire in sentire
et alteratio similiter mutatio de alteratione secundum
diffinitionem sui generis et non de alteratione
physica. Et ideo etiam dicit quod quando habitus mu-
tatur ad actum sicut sic considerans vel senti-
ens in habitu sentit in actu non est alteratio
similiter vel alterum genus alterationis. Pro tanto
dicit hoc quia cum sciens considerat
non mutatur in aliud habitum secundum habitum
quod exigitur in alteratione in genere sed potius
confirmat et salvat eundem habitum
per frequentem actum. Et per hoc patet solutio ad totum.

Secundo quaeritur de distinc-
tione sensibilium et quale sen-
sibilia divisione sint in suis
subiectis et mediis et organis. Distin-
guitur et sensibile ab Aristotele triplicater.
Trium duo dicuntur sentire per se unum
et per accidens. Duorum et quae per se se-
cuntur aliud quidem proprium est uniuscuiusque
aliud vero commune omnium. Dico autem proprium
quod non contingit ab alio sensu sentire
et non contingit errare ut visus coloris
et auditus soni. Communia autem sunt quinque
quae motus figura numerus et magni-
tudo. Secundum accidens autem dicitur sensibile ut
si album diaris filius. Commune autem acci-
dens hoc sentitur quoniam diaris filio acci-
dit album quod sentitur per se. Obiciatur
autem contra hanc distinctionem sic quicumque
per se facit aliquid per se facit illud quod
si aliquid per se facit sensus per se facit
sensus eo quod in ipso Aristoteles omnes motus
animalis secundum nullum sensibilium per se facit
sensum quod nullum sensibilium est sensibile
per se. Praeterea per rationem eius quod est per se
per se et illud quod non indiget
alio ad hoc quod sit. Et per se est sensibile
quod non indiget ad hoc quod faciat sensum

Similiter hec propositio super qua supputatus
est plato probando animam esse immortalem
quia quod per se movetur semper movetur et sensitiva
sic habet quod anima per se movetur Item sensibile
per se habet ad sensum ut activum ad passivum
Activum non habet per se esse nisi ad unum
passivum ergo per se sensibile non erit nisi unius
sensus Et sic videtur falsum dicere philosophus
In hoc quod dicit sensibile commune esse per se
non sentiatur a pluribus sensibus ut ipse
dicit Preterea in secundo de anima dicitur quod
in unoquoque sensu percipiuntur sensibilia communia
ergo secundum actus ut motum statum
figuram magnitudinem et numerum et ita
videtur sibi contrarius Preterea sensata
communia quinque sunt sensata aut propria non
sunt passibiles qualitates que inferunt
passionem in sensu per se sensata autem per
accidens existunt ut dyarus filius in quo
non videtur esse extremum nisi singulare sibi
et cuius quod est ad aliquid Cum enim
multa sint singularia aliorum preter
certum quo sensu illa cognoscuntur
videtur enim sensus ad illa deficere Preter
ea dicit aliquis singularia sentiri tale in
celo sed multa sunt singularia sicut
angelus et anima de quibus nullum
habemus ergo videtur quod non omnia singularia
sint sensata ut aliquis sensus deficit
nobis Preterea sensibile commune est ut
dicit philosophus quod uno quoque sensu ut pluribus
sentiatur ad quod nulli sensui apparet
hoc videtur esse falsum Sensus enim communis
de quo mentio habebatur est quidam
sensus celi ut habetur in libro de somno
et vigilia et ille est sui sensibilis
per se quod est sensibile commune ergo videtur quod sen
satum commune aliquis sit sensus per se proprium
Disputabantur autem de sensibili communi ipsa
in questione de sensu communi certum ergo circa
hoc secundum quem modum sensibile habet
esse in obiecto et in medio et in sensu
Primo autem quod in obiecto habeat esse formam
naturam Secundo sensu autem habet esse intentionis
Et nota intentionem propriam que proprius
est cognitionis sensibilis ergo videtur

quod in medio habeat esse medio
Preterea philosophus videtur dicere in secundo
de anima quod dubium potest esse utrum
aliquid patiatur ab odore quod non
habeat olfactum et a colore quod non
habeat visum Et videtur ponere rationes
ad hoc quod nihil patiatur a sensibili nisi
sensus Contrarium prima est hec si quod
est ipsius olfactus odorem sentiat contrariam
impossibile habere olfactum nihil possibile
pati ab odore Sensus huius ratio
est hec quelibet potentia propriam pas
sionem habet per cuius actum ipsa differt
illa passio non agit in potentia alia
sensus tales non sunt potentie quibus diffi
mittunt per sensata sensibilia ergo videtur quod
illa sensibilia non agant in potentias
alias cum potentia habeat differentiam
suo actu quod non ait tunc propria passio
istarum potentiarum Secunda probatur
per hoc quod in potentiis passivis actus sunt
prius potentiis secundum rationem et diffe
ta sunt prima actibus Alia ratio
ad idem quod sensibile activum sensu dete
rminatur ad sensum sicut combustibile ad
combustivum et ita videtur quod non in
ferat passionem nisi sensui Tertia
ratio est quia manifestum est quod
quod lumen neque tenebra neque
sonus neque odor

Hic non est defectus

Nec sonus neque odor nullum facit in corpore sed in quibus est aer qui cum tonitru scindit lignum Ex his videtur quod sensibile nullo modo sit in medio **Sed contra** id quod nullo modo est in aliquo nullo modo agit in illo sed sensibile agit in medio ergo aliquo modo est in illo Solutio dicendum quod sensibile dicitur tribus modis ut supra dictum est Et sensibile per se dividitur in proprium et commune Per se autem duobus modis dicitur scilicet quod est oppositum ei quod est per aliud Et quod dicit philosophus quod est sensibile per se est commune et proprium accipit per se prout opponitur ad per accidens Et propter hoc sic ordinanda est divisio quod quoddam est sensibile per se quoddam per accidens Et sensibile per se quoddam est commune et quoddam proprium Unde sciendum quod per accidens dicitur duobus modis Dicitur enim oppositum per accidens subiecti et oppositum inmediato Dicimus enim Sortem esse album per accidens eo quod subiectum non est albedo Et similiter dicimus Sortem per accidens esse animal rationale mortale Non quod ipse subiectum non sit animal rationale mortale sed quia hoc inmediate non convenit ei scilicet inquantum Sortes sed inquantum homo est Sic etiam dicit philosophus quod habere tres angulos equales duobus rectis accidit ysoceli et per se in triangulo **Notandum** ergo ad hoc quod aliquid sit sensibile per se et proprium tria exiguntur scilicet quod non sentiatur alio sensu per se quia circa ipsum non contingit errare sensum cuius est sensibile Et quod substantia sensus illius organi apta nata sit pati ab illo et non ab alio sicut visus colorum quem non contingit sentire per se auditu vel olfactu vel aliquo alio sensu et circa colorem non errat visus. licet enim circa compositionem coloris cum subiecto vel divisionem ipsius ab ipso contingit error cum circa colorem nullus est error Visus enim super rubeum dicit rubeum compositionem autem cum hoc subiecto quod est aurum

Non est visus sed sensus communis ut infra habetur Et circa illa compositionem et divisionem frequenter contingit mentiri Multi enim crediderunt cuprum esse aurum et multi fel mel putaverunt eo quod citrinum est utrumque Similiter organum visus non immutatur nisi a colore et non a sono vel odore et de aliis similibus Sensibile vero per accidens dicitur hic oppositum ad substantiale Substantiale enim sensibile quod ex sui forma facit sensum Unde per accidens est id quod non facit sensum ex sui forma sed potius coniungitur in eodem subiecto cum illo quod per se facit sensum Sicud album per se est visibile Illud autem quod est cum albo in eodem subiecto per accidens sentitur a visu Sicut dicit philosophus quod visus per accidens sentit dulce quia album est dulce Et visu per accidens sentimus filium Dyarrii corporis **Ad primum ergo** dicendum quod per se dicatur hic quod non indiget aliquo ad hoc quod agat in sensum eo quod ipsum est in actu et actu forma agentis per se ipsum Et de hoc non sequitur quod semper per se agat sed quod per se agit quantum est in ipso Plato autem appellat per se movens quod intra se habet movens et mobile in una essentia Et hoc intellectum est ut supra ostensum est **Ad aliud** dicendum quod sensibile commune per se est sensibus communis secundum quod per se dicitur in recto quod non alterius facit sensum proprium autem est sensibile proprium Sicut visus qui proprie primo et per se accidit albedini et per consequens accipit figuram et magnitudinem albi quia in magnitudine albedo est sicut in subiecto **Ad aliud** dicendum quod cum dicit Aristoteles quod sensata communia sentimus per accidens secundum quod oppositum substantiale sensibus propriis non accipit substantiale nisi esse albedinem esse in magnitudine

Que e subiectum albi et acci/
dit s^m accidens put oppositum ad
incantu configurata eum et ma/
gnitudine non sentimus sensu
pro incante gratia sui s; gratia
sensib' proprij inventi in figura et
magnitudine. Ad aliud
dicitur quod in vite multa sunt se/
nsibilia que non sunt per se sensibilia sicut
omnia similia sibe minimis sibe sic
et sunt in ente quali sensibilibus
sensibilia et in ente sensibiliter coniuncte sentiuntur
sensu et singularia sibe spualia
sicut angelus et aia in entibus
sunt motus passionis sentiuntur sensu
communi et sensu proprio. Motus enim per se
e sensibilis sensibus communibus et passionis
proprij. Similia vero aliorum predicatorum
sicut quantitas quando ubi positio sive
situs sentiuntur sensu communi et proprio per
accidens n. sensibilibus quibus in entibus
que sunt sensata per se. Singularia
aut qualitates communes ad habitum et
dispositionem ad nale potentiam et impotentiam
passionis sentiuntur per se in ente
motu passio aut et passibilis qualitas
tas per se sensibilis e. Et sensibilis et actualis
aliquid constans figura per se sensi/
tiva communia et similia aut adaquest
et facere et pati et habere passionis sen/
tiuntur in entibus sensibilibus cum quibus co/
niunguntur in eode subiecto. Nota/
dum quod quidam omo aliter sol/
uit dicens similia e intelligibilia
nullum simile e sensibile passionis non
simile sibe et adaliquid. Sed quod hoc
non concordat cum auctoribus qui dicunt
intelligibilia omnia abstrahi a fanta/
smatibus et fantasmata sunt a sensibus
intus quod perceptio sensibus erit dempnato
sensibilis illius sensibus. Dicimus enim simile
aliquo esse sensibile per se vel passionis ut
prius dictum e. Ad aliud dicitur
quod sensibus communibus prius e sui sensibilis quod

Est sensitivum per se. Sed communis dicitur quod
proprius communis sentit omnia sensibilia
propria et alijs rationibus quibus dicitur quibus que
infra ponentur loco proprio. Et propter hoc
non e communis quod sensibus quibus dicantur proprius
Ad illud quod queritur utrum hoc quod
in vite in rebus sensibilibus quod sit per me/
dium extrinsecum sensibile aliud sibi esse
in obiecto in medio et in sensu
In obiecto n. habet esse materiale. In sensu
aut habet esse spuale tantum. In medio
vero sensibile visus e ut in materia sicut
sup expeditum e in questione de visu
s; sensibile auditus secundum suum esse e
in medio sicut in aere ut in materia
non tamen agit in auditum actione
materiali s; actione medij. Et similiter
et de odore. Et ut hoc intelligatur
Notandum quod actio propria medij
et actio qualitatis transmutatiua
materiam materialiter saltem violenter vel si
non transmutat materiam tamen dispositionem
eam secundum qualitatem propriam. Et propter
hoc actio habens materiam colorum ut me/
dium non agit actione medij secundum co/
lorem quod nichil colorat. Similiter
habens sonum non agit actione materiali
secundum sonum quod non quod movet non
facit sonare s; secundum motum viole/
ter agit actione materiali quod aer im/
pulsus a tonitruo scindit ligna
Sed actione medij et non actione medij
agit in sensum. Facit enim sensibile in
actu per sensibile quod e in ipso ut in
medio. Et per hoc sensibile quod e in medio
non e nisi in potentia. Et secundum quod e
in materia et in sensu e in actu. Aliud in
sensibile ut in materia e in uno aliquo
et in medio sicut sup de singulis
est expeditum. Et hoc e quod dicit
philosophus quod color sonus et odor in
aere sunt sicut in transitu et in via
In sensu aut et obiecto secundum actum
quia sensibile et sensus e unus actus ut
dicit philosophus ut infra dicetur. Et per hoc
patet solutio ad 3^m rationem philosophi quod
tamen sunt de sensibili quod e per medium

Extraneum quam sensibile in medio non
et nisi secundum potentiam et via et transitum
Et si est in medio ut in materia tunc
medium est in esse obiecti et non in
esse medii et tunc sensibile in ipso est
actu Duo autem sensus qui sunt per
medium intra hunt sensibilia quia actu
sunt et in obiecto et in medio et in
organo Et sensibilia illorum esse spiri-
tuale acquirunt et per spiritum animale
apprehendentem et deferentem interiores
partes sensibilium ad cerebrum Et hec patet quia
intentio calidi per spiritum attractiva
animalem ab origine tactus non ca-
lefacit cerebrum Et patet ex dictis solutio per hoc
ad ultimum

Sextio queritur quarto utrum sensus
in genere susceptivus sit
sensibilium specierum sine materia hec
enim dicit philosophus 2o de anima circa finem
et dat simile Sicut cera recipit fi-
guram anuli sine materia anuli que
est ferrum vel aurum Et sicut ceram reci-
pit figuram sigilli Et hoc est probatur
per rationem Natura enim colorum res co-
lorata est ut lapis vel equus que res
non recipiuntur in oculo. licet species colorum
equi vel lapidis in oculo recipiantur et
similiter est in aliis sensibus **Sed contra**
hec obicitur Sicut universale et singulare dicuntur
quia universale est a forma et singulare a materia
sicut sensus singularium que sunt cum materia
et appenditiis materie non ergo erit recepti-
vus sensibilium specierum sine materia **Item**
dicit Avicenna in metaphysica sua
quod omnis forma est universalis et non
particularis nisi per materiam Sed sensibiles species
sine materia est forma non quieta materie ergo
est universalis ergo si sensus recipit sensibiles species
sine materia sensus recipit universalia **Preterea**
intellectus abstrahit a sensibilibus Aut ergo
abstrahit ab ipsis sicut a particularibus
aut sicut a materia Si sicut a materia tunc
sensibilia non erunt sine materia Si sicut
a particularibus tunc sicut particulare semper
sit quietum materie secundum id quod prius
Si forte vellet aliquis dicere

Quod hec locutio sensus est susceptivus
specierum sensibilium sine materia est duplex
ex eo quod hec determinatio sine materia
potest determinare hoc ipsum quod dico sen-
sus vel participium sub intellecto sicut
sensus ens sine materia est susceptivus
specierum sensibilium et locutio est vera
vel potest determinare hoc ipsum quod di-
co sensibilium specierum et ipsa est falsa sub
hoc sensu Sensus est susceptivus sensibi-
lium sensibilium existentium sine materia Sed
hoc expresse est contra philosophum qui accipit
eam in 2o sensu Dicit enim michi
valent similia sua de anulo et si-
gillo supra inducta **Preterea** si in
hoc concedere quod sensibilia in sensu erunt cum
materia Et cum sensibile non est materia ex quo
sit quod ipsum est qualitas sine materia in
qua est ex quo est obiectum. oportebit
quod ipsum obiectum esse in sensu et animus
esset in sensu et quod ipsum aliud hoc sic
secundo vel contra quod expresse patet secundum philosophum
Preterea Aristoteles dicit quod illud
oportet accipere de omni sensu ergo et
de tactu et de gustu Sed ipse dicit
quod tactus sensibile suum non apprehendit
a materia Color enim secundum esse materiale
est in tactu Et videtur contra **Item**
videtur quod non conveniat soli sensui
sed etiam sensui fantasie Species enim non
sunt nisi sensibiles vel universales eo quod fan-
tasia est motus a sensu secundum actum sensibilis
ergo fantasia erit susceptiva sensibilium
specierum sine materia et non solum sensus **Pre-**
terea supra [illegible] circa hoc vult sensitivum et sensibile
idem sunt actu Et videtur quod sic
Quorumcumque enim est una species et for-
ma unum et idem actu. sensitivum et sensibile
hunt unam speciem et formam ergo sensitivum
et sensibile sunt unum actu Prima probatur per hoc quod
intellectus est actu nisi per formam et speciem
et per eandem speciem et formam est idem
actu Et per diversam formam et speciem
erit diversum actu. 2a autem expresse patet
hec quod sensus est susceptivus specierum
ipsorum sensibilium et non aliorum **Item**
dicit philosophus in fine 2i de anima expresse

Sensuum quod et sensibilis actus idem
est et unus, esse autem ipsorum non idem.
Postea ponitur ad hoc ratio philosophi quas
ibidem ponit quarum prima haec est
Omnis motus movens est in moto secundum
actum sed actus moventis motus est et similiter
actus moti motus est ergo similiter movens
et motum sunt idem actu. Sed sensibile ad
sensum se habet ut movens et sensus ut mo-
tum ergo sensus et sensibile sunt idem actu
Aliam rationem ponit ibidem quae talis est
Actio agentis in patiente est sed actio
est actus agentis ergo agentis actus est
in patiente secundum id quod est in patiente
ab agente est actus patientis ergo actus
agentis et actus patientis sunt idem
Et agens et patiens sunt idem actu
Sed sensus et sensibile se habent ut agens
et patiens ergo sensus et sensibile sunt idem
actu. Tertia ratio sua est per exemplum Acci-
piamus enim sensibile secundum actum id quod
actu agit in sensum et sensum secundum actum
id est qui actu sentit Verbi gratia In
auditu actus sensibilis est sonatio immu-
tatio auditus secundum actum Actus vero sensus
est auditio soni secundum actum Et patet
quod idem sonus non est actus sonantis
et auditus Sed pro tanto dicitur quia est a so-
nante et in auditu ergo sunt idem actu
Hoc etiam patet in aliis activis et passivis
Eadem enim est calefactio, nomine, a cale-
faciente et in calefactibili Et eadem combusti-
o nomine est in comburente et in combustibili
Quarta ratio est haec Correlativa non sunt re-
lativa ad invicem et uno destructo secundum
actum destruitur reliquum Sed tamen sensus et
sensibile non relativa ad invicem ergo sunt idem ac-
tu Prima patet In omni activo et passi-
vo quod sunt secundum actum Secunda patet ex hoc quod non
existente sono secundum actum non est audi-
tus secundum actum Et non existente auditu
secundum actum non est sonus secundum actum Verum-
tamen secundum hoc generat obscuritatem quod non
est in omnibus sensibilibus actus secundum quod activi est
et actus secundum quod passivi est habet nomen
In visu enim secundum quod est in passivo vi-
sio dicitur Secundum autem quod est ab activo non
habet nomen Et similiter est in aliis praeter
auditum solum **Sed contra**
hoc videtur esse quod quorumcumque est unus
actus illorum est una proportio ad actum il-
lum quia forma sensibilis in sensu habet esse
materiale ergo proportio sensus ad actum illud est
proportio materiae et sensibile in sensu vero habet esse ma-
teriale quod falsum est **Praeterea** quod hic obiciunt
quidam commentatores sunt eadem quaecumque sunt eadem
actu sunt eadem sensibile vel numero sensus et
sensibile sunt eadem actu ergo sunt eadem sensibile
vel numero sed hoc est falsum Et propter hoc ipsi glo-
sant sunt eadem actu id est similia **Solutio**
Dicendum ad primum quod omnis sensus est susce-
ptivus specierum sine materia Ad illud autem
quod obicitur in contrarium dicendum quod aliud est
esse formae secundum esse materiae et aliud formae
intentio in anima Secundum primum quod habet
in materia est a materia Sed intentio formae vel in anima
est ab appendiciis materiae quae sunt privatio Et
applicatio corporis ad hic et nunc et ceteris con-
ditionibus individuantibus et ita sunt
bene in sensu licet materia mediate non sit in
sensu **Ad aliud** dicendum quod forma
quantum est de se communitatis est multorum
et quod non communicatur secundum esse est a materia In-
tentio tamen materiae est ab appendiciis materiae
cum quibus appenditur in sensu **Ad aliud**
dicendum quod patet sicut et similiter secundum esse
est a materia sed intentio est ab appendiciis
materiae cum quibus appenditur a virtutibus animae
sensibilis Et ab illa intentione potentia intellectiva
abstrahit intentiones universales Ad distin-
ctionem autem inductam dicimus quod nulla
est sed bene probant obiectiones factae
in contrarium Secundum enim locutionem est quod
sensus est susceptivus specierum sensibilium id est obie-
ctorum propriorum sensus sive id est propter hoc quod re-
cipiat materiam obiecti **Ad aliud**
dicendum quod convenit sensui secundum quod est medium
sensuum Et licet sensibile tactus est in medio
et organo tactus secundum esse materiale tamen secundum
quod tactus est medium spiritus animalis qui
est in nervis tactivis abstrahit species
tangibilium tamen et non tangibile secundum
esse materiale ut supra dictum est **Ad aliud**
dicitur enim quod sensus est susceptivus sensibilium
specierum hoc est proprium quod dico sensibilium specierum
super obiectum sensus secundum actum Et habet
secundum actum super praesentiam materiae phanta-
siam autem recipit sine materiae prae-
sentia Et sensus separatur a fantasia

Et ab alijs virtutibus aie sensibilis in
tencionibus Ad id quod dicitur hic quod
dicitur quod idem numero actus est sensibilis et sensi
tiui probat philosophus sed est sensibilis vt agentis
et sensitiui vt recipientis et pacientis
Ad hec quod obicitur in contrarium dicitur quod non
illa procedit si eodem esset actus vnius
vtriusque sed hoc non intendit philosophus videlicet
per predicta Ad vltimum dicitur quod obiectio
illa procedit quia illud in actu potest
idem esse simpliciter et hoc non est verum quod de
in actu quod ponat idem in habitibus
forma eodem modo Sed hoc non intendit
philosophus Et ideo dicit ibidem quod sensibilis et sensi
tiui est idem actus sed esse non est idem sicut
non est idem esse agentis et pacientis
Et ex hoc intelligitur quod dicitur 3o de anima quod
sensus est species sensibilium et intellectus species spe
cierum Sensibilia enim sunt obiecta a quibus
sensus accipit speciem sicut potentia ab agente
et sensus sensibiles in anima sunt ea a quibus intel
lectus accipit speciem vniversalis

Quarto et vltimo que
ritur Quare non sunt sensus
plures quinque Et ad hoc potest responderi
Aristoteles in 3o de anima Quarum vna
sumitur penes numerum organorum Altera
vero est ab indigentia animalium sentien
cium Prima huiusmodi est Omne quod habet
aliquem sensum habet tactum quecumque autem
tactu sentiunt sine medio extrinseco
ergo per medium intrinsecum Cum corpus intrinsecum
sit corpus animatum vel pars animati corporis
non potest esse simplex sed mixtum vt supra
probatum est in questione de tactu Dicitur
organum sensus quo sentit tangibilia oportet
esse mixtum ex omnibus tangibilibus Et
huius mixtum organum ex primis qualitatibus
Gustus autem secundum quod est sensus alimenti
non separatur ab organo tactus quia sicut
est quidam tactus Secundum autem quod iudicium
saporis est cum subiectum saporis sit hu
midum aqueum sentitur per medium simplex
intraneum et non distans Tres autem
sensus qui sunt per medium extra sicut
per media simplicia et non mixta vt
per aerem et aquam Et organa ipsorum
sunt de natura elementorum Et cum in

Elementis illis non inveniatur nisi 3 bis
natura que faciunt sensus vt supra proba
tum est scilicet natura dyaphoni et natura vacui
et natura odoriferi tantum Organa illorum
sensuum componuntur ex similibus talibus
que possunt inmutari a sensibilibus illorum mediorum
ex convenientia illorum organorum cum illis
medijs vel ad sanitatem corporis animalis ex
quem enim organorum Sicut odi quod est
cum aere et aqua in natura dyaphoni
quo ad salutem autem sicut anterior
pars cerebri licet non queratur cum sicco
vaporatiuo per aerem et aquam Ni
chilominus tamen quia est frigida et calida in
mutatur a calido et sicco ad salutem
animalis Colligitur ergo divisio sic Orga
num quod habet naturam receptiua qua habet
medium vt supra patet aut est intrinsecum
aut extrinsecum secundum naturam medij Et si
habet medium intrinsecum hoc est simplex vel
compositum Si simplex tunc medium est organum
tactus Si autem est simplex medium aut est sicci
aut calidi aut humidi aut frigidi Sed non
potest esse de natura calidi et frigidi quia qualitates
huiusmodi actiue sunt Natura autem medij
passiua est eo quod est receptiua sensibilis
Similiter non potest esse de natura sicci quia siccum
repugnat recepcioni ergo relinquitur quod sit
de natura humidi ergo erit de natura ae
rei humidi vel aquei Non de natura aerei
aereum enim humidum non potest incorporari
vt habetur in libro de sensu et sensato
sed omne intrinsecum alicuius necesse est corpori incor
porari Et relinquitur quod sit de natura hu
midi aquei Et hoc habetur mediatum in gustu
et tactu Si autem est extrinsecum tunc necesse
est ipsum esse simplex quia compositum per se est
ad animatum corpus intrinsecum autem secundum quod extrin
secum impossibile Et tunc cum calidum et
frigidum nichil operatur ad naturam
medij Siccum autem repugnat oportet
ibi item esse humidum ad hoc quod recipiat
impressiones sensibilium Aut ergo recipiat per
per actionem agentis secundum naturam aut per acti
one agentis violentis Si primo modo aut ergo
per actionem superiorum corporum aut per actionem
inferiorum Si primo modo tunc est natura dya
phoni in medio de cuius natura est

Organum visus quia lumine est actus
corporis contenti perspicui ut superius ostensum
est Si 2o tunc esset per actum frigidi
vel per actum calidi non per actum fri-
gidi quia frigiditas sistit motum
ergo per actum calidi quod est diffusivum
sicut vaporativum Si autem est per mo-
tum violentum tunc est medium in au-
ditu de cuius natura est instrumentum au-
ris Sed quia aliquis posset obicere quod per
organum unius sensus senciuntur plura sen-
sata que in sensibus apprehendentur per
medium distans Dicit aristoteles quod hoc
non est conveniens quia tunc oporteret illius
organum aptum esse ad diversa genera
quod non potest esse Cum similiter in orga-
no uno non denominetur nisi secundum unam
naturam et secundum naturam dyaphoni in
oculo Et secundum naturam fracti aeris tre-
mentis in aure Eadem ratione
non potest dici quod per duo organa diver-
sorum sensuum accipiatur unum sensibile
quia hoc esset superfluum ponere in
natura Preterea hoc probatur per inductionem quia
in nullo animali inveniuntur plures
quam quinque sensus licet pauciores in
aliquo inveniuntur Et iste sunt
raciones philosophi Si quis aliter vellet
dicere posset probare numerum sensuum ex
parte sensibilium et ex parte mediorum et
ex parte ipsorum sensuum Ex parte sen-
sibilium sic Sensibile aut est coniunctum
in simili complexione cum senciente
aut similiter Si primo aut sentitur secundum
ipsam complexionem et est sensibile
tactus Aut sentitur per sequelas com-
plexionis proximas Et hoc duobus modis
vel quietum vel remotum Si primo
sic est sensibile gustus Si 2o tunc erit
sensibile odoratus Si autem est similiter non
quietum complexionatibus nec ideo aut est
motum sensibilibus per agens secundum naturam et tunc est
sensibile visus aut per agens violentum et
est sensibile auditus Ex parte mediorum
sic aut est medium intra aut est extra Si
intraneum aut est intraneum senciendi
aut intraneum sensibili Si primo sic est
medium in tactu Si 2o tunc

Est medium in gustu Sapor non
sentitur per complexionem ad humidum quia
humidum subiectum saporis est Si
autem est extrinsecum tunc oportet quod
sit similiter aut ergo ipsum est in racione me-
dii tantum et non materie Et hoc duobus modis
aut enim secundum suum esse similiter est medium
et materia et est medium in auditu quia
aer secundum suum esse similiter materia est et
materia sed aut est medium et materia per al-
terum quia commiscetur ipsi et est medium
in odoratu Aer enim et aqua sunt
medium et media per sicut vaporationem
tantum quod miscetur eis ex parte sensuum
Sic sensus autem est ad esse aut ad bene
esse ut dicit aristoteles 3o de anima Si primo
autem est esse constituendo et est tactus
Aut ad esse conservando sic est gustus
Si ad bene esse aut secundum rectum in cibo
aut secundum regimen in motu processivo
Si primo tunc est odoratus Si 2o
aut secundum rectum motum aut se-
circularem motum Si primo tunc
est visus Si 2o tunc est auditus In
homine vero isti 3es sensus alio modo sunt
ad bene esse ut probat aristoteles in
de sensu et sensato Est enim in
homine cerebrum multum frigidum et
humidum et ad illius conservationem est odo-
ratus ut supra ostensum est Visus enim
et auditus proficiunt ad sapienciam secundum
quod sapiencia est per inventionem Et sit ex
convenientibus et differentibus rerum et
proficit ad ipsam visus quia visus
multas differentias rerum ostendit ut habetur
in primo metaphysice Sed autem quod est
per doctrinam accepta ex congnicione
nominum et signorum vocalium et pro-
ficit ad ipsam auditus Et hec
de sensibus in communi dicta sufficiant

Eiusdem tractatus

est ad quinque de sensi-
bus de quo queruntur
quinque Primo quid sit necessitas pone-
ndi sensum communem 2o quid sit
sensus quibus 3o quid sit eius organum

Quarto de obiecto sensus communis
Tertio de eius actu Ad primum sic
sic proceditur dicit Avicenna quod intellectus
cogit nos ad ponendum sensum communem
nisi quia nullus sensuum particularium potest discernere
idem et diversum inter sensata propter compo-
sitorum et divisorum Et ratio dicto oportet nos
ponere sensum communem quia dicat album
esse dulce et non dulce compositorum sensa-
tis Cum autem nullus possit discerni-
compositio vel divisio sensibilium sive affirmatorum
vel negatorum sicut patet et est ratio scripta
in 2o de anima in fine cuius forma
haec est Uno enim aliquo discernimus
et sentimus quod differunt et dicunt album
et dulce ergo necesse est quod sit hic virtus
aliqua anime Cum autem potentia et da-
liorum sentiat cum potentia maxime sensum
quod illa sensibilia sint indivisibilia non erit fan-
tasie vel alicuius interioris quia sine
presentia non discernit Sed quia tactus
diversa cognoscit sensata quae etiam sunt etiam
aliorum sensatorum Ideo posset aliquis crede-
re quod hic fiat tactu Et ideo probat quod
non quia si ratio esset ultimum et me-
dium tangendi talia tunc non sentiremus
albitatem etiam non tangeretur quod patet
esse falsum quia ponimus altitatem inter co-
lores et sonum quorum neutrum tan-
gimus Et ratio hic ratio ultimum extra ta-
gentis quia cum tangentem et tactus ulti-
ma sint simul id ultimum tangentis et medio
Ex hiis autem possit dicere aliquis quod hoc
iudicium non fiet uno sed diversis sensibus
et separatis Et probat quod non quia tunc sic
fieret ac si ego album tu vero dulce sen-
tires et ex hoc neuter nostrum sciret alti-
tatem Et fundatur in hoc quod comparationem po-
nens inter aliqua iudicat de utroque com-
paratorum Unde necesse est quod unum et
idem dicat hoc iudicium et quod simile est
in intellectu speculativo de vero et falso
et in practico de bono et malo

Et generaliter de diversis intelligibilibus
Ideo inducet consequens quod si unum
hinc inde datur indicium quod esset unum
esse intelligens et sentiens ipsum.
Plures autem motus ad hoc quod iudicium
diversorum sensibilium non sit simul in
uno sensu vero … ponit philosophus in fine
de sensu et sensato Cuius forma
haec est Sensata diversa quorum
unius sensus sunt contrariorum motuum equaliter
aut inequaliter in eodem et indivi-
sibili tempore Si inequaliter ergo cum maior
motus repellit minorem etc. in di-
versis sensibus multo magis depellit
in eodem sensu et minor non sentietur
Non ergo duo simul sentiuntur in eodem
indivisibili tempore Cum autem maior de-
pellit minorem in diversis sensibus probat
philosophus per hoc quod sic accidit aliquos esse
vehementer intendentes et timentes ex
hoc quod audiunt multum strepitum non
sentiunt supplantatum aliquid visibile
ad oculos Alia ratio sua est haec
quod si duo inequaliter movent sensum
videmus enim unumquodque simul plus magis
facere sensum quam mixtum et unum sim-
plex magis quam temperatum ut mel et colorem
et huiusmodi huius autem causa est quod ea
quae miscentur obscurantur ad se mutue in
mixtis ergo multo fortius quando se-
parata sunt et actu diversa si simul
agunt in unum sensum maior motus de-
pellit et obscurat minorem Si autem
sint equaliter moventia neutrum nullus
erit sensus aut unus sensus erit ex utrisque
Si enim non commiscentur sensibilia tunc unum
medium passum non sit susceptibile
in uno tempore diversarum formarum generis
vel speciei et unus sensus non suscipiet in
indivisibili speciem duorum sensatorum
equaliter agentium et neutrum erit sensus
Si vero dicitur quod commiscentur sensata
probat philosophus hoc esse impossibile Sensata
enim quae dicimus eadem vel diversa

Esse in subiecto sunt diuersa genere vt album et dulce. Diuersa vero genere contraria non sunt conmiscibilia Ex albo enim et dulci nunquam fit vnum sicut sit ex acuto et graui in musica Et ex albo et nigro in coloribus Propterea minus distant sensata duo eiusdem generis quam sensata duo diuersorum sensuum sed non possunt esse simul in vno indiuisibili tempore In sensu secundum actum duo sensata eiusdem sensus ergo multo minus erunt in vno sensu sensata diuersorum sensuum Et si quis posset aliquis dicere quod miscibilia sunt simul in mixto et simul sentiuntur in ipso Dicit philosophus quod non est inconueniens quod tunc eum sentiuntur vt vnum et non vt duo. sentiuntur non enim secundum actum mixti non sunt actu miscibilia Cum vero non aliquis possit dicere quod duo et tria sensata eiusdem sensus sunt in vno sensu. Respondet tamen philosophus quod hoc est verum secundum quod vnus sensus sunt et vere est vnus sed non secundum quod compositum et indiuisibili tempore est vnus Et patet quod secunda probatio sit quarto Item nos videmus quod anima per sensus iudicat contraria sensata et coelementalia Et dicuntur contraria que posita sunt sub eodem genere et maxime a se distantia et vnius sensus sunt Sicut album et nigrum Coelementalia autem dicuntur que eque primo sunt et diuersa sunt genere possibilia simul esse in eodem vt album et dulce in subiecto Vnde anima iudicat contraria et aliter coelementalia. vno enim sensu contraria iudicantur Coelementalia diuersis sensibus Si vero iudicat contraria cum contraria non possunt simul esse in eodem non simul vno sensu sentiat contraria Si autem coelementalia iudicat cum de ratione propria sensati sit quod non sentiatur alio sensu quam suo impossibile est simul vno sensu coelementalia iudicare Et relinquitur quod vnum dicat idem vel diuersa inter sensata vnius sensus et diuersorum non conueniat alicui sensui proprio Item supposita prima suppositione ergo non sit simul vno sensu sentire album et dulce color et sapor esse vnius sensus Iste sunt rationes philosophi ad probandum intentionem suam quibus Auicenna addit ad hoc post quasdam rationes et quedam experimenta Ratio autem sua hec est quod nos diiudicamus inter sensata secundum idem et diuersum et affirmationem et negationem Cum autem vnius diiudicatoris sit cognoscere vtrumque diiudicatorum Oportet quod illud iudicium fiat aliqua vna virtute et cum sit inter sensata secundum quod sensatum sit et non secundum quod ymaginata et intellecta oportet quod illa vna habeat non sensus et cum non sit ad vnum sensatum sed ad plura non erit sensus proprius sed communis. Item non potest dici quod hoc fiat per intellectum quia non omnia animalia habent intellectum quamuis idem et diuersum discernunt et sensata Preterea eleuato baculo canis apprehendit formam tangibilis et fugit quod non esset nisi aliquid in cane coniungeret sensibile visus et sensibile tactus Preterea hoc ostendunt sompnia. Cum enim in sompno clausi sint sensus propter frigiditatem descendentem a cerebro et grauia organa sensuum similitudines omnium sensuum manifestat se primo rerum et non per modo similitudinum Cum non hec non possunt fieri in organis propriorum sensuum eo quod ea clausa sunt per sopnum Relinquitur quod sit in aliquo organo quod est sensuum commune et hoc est sensus communis organum vt dicit Auicenna Si forte aliquis dicet quod ista similitudines

Sunt in fantasia Contra hoc est quod fan/
tasia non recipit simulachrum ut
res sed ut ymagines rerum Illa autem
simulachra in sompnis reputantur
ut res tunc intellectus mediis simula/
chris ut rem nisi sensus et non sit in
organo sensus proprii sed in organo sensus
quibus hec tamen infra magis disputabuntur
Item videmus quod si aliquis sit vectus
in curru vel navigio in aqua quod ex
parte sedentis videntur ei circumvolvi res
quas videt Cum ergo hoc iudicium
sit extra rem proprie est iudicium sensus
non autem sensus proprii qui est visus quia oculi
non moventur ergo sensus quibus quod est in
anteriori parte cerebri Et ubicumque quod
iudicium est sensus communis quem et has auctoritates
res multiplicamus ex dictis philosophorum proprie
ponenda stultitia quorundam qui di/
cunt sensum communem non esse adducentes
hanc rationem Unius actus proprius non est
nisi unius potentie album autem vel color
est unius actus ergo non est nisi unius
potentie Sed est visus et sensus quibus sensus
proprius ergo potentia sensus quibus in dis/
cernendo colores non est separata a potentia
visus Similiter per eandem rationem in di/
scernendo sapores non est separata a potentia
gustus et sic de aliis ergo potentia sensus quibus
non est separata a potentiis quibus sentimus propri/
um Item intellectus recipitur a sensu
quem nisi prius suscipiatur a sensu proprio
et proprii sensus et quibus est unus actus Cum
ergo potentie distinguuntur per actus per quos
est diffinitur ut habitum est supra
una est potentia sensibus quibus et propriis sensibus
Preterea In libro de sensu et sensato et
in libro de anima videtur philosophus reddere rationem
quare sensata communia dicantur quia di/
cens quod communia sensata dicuntur quia que a plu/
ribus sensibus vel omnibus sentiuntur ergo intellectus
videtur quibus sensus esse in pluribus sensibus medio
vel omnibus Sed hoc probatur esse impossibile sic
Nullus sensus proprius per se et primo est
sensibilium communium Sensus quibus est per se et primo
sensibilium communium ergo sensus quibus non est aliquis

Sensuum propriorum Ad oppositum quod ex hoc quod quia
sensata sentiuntur pluribus sensibus Ad
vero probatur per hoc quod dicit philosophus quod sensata quia
per se sunt sensus quibus Item Cuiuslibet sensibilis
per se est aliquis sensus per se sensatum quod est
sensibile per se ergo ipsius est aliquis sensus per se
non sensus proprius ut probatum est ergo sensus
quibus Item Nullus sensus proprius duo sen/
sibilia genere diversa per se et primo
sensibile proprium et sensibile commune sunt diversa
genere quia primum est in genere qualitatis
et quoque in genere quantitatis ergo non sunt unius
sensus proprii per se Cum ergo sensibile sit quod
per se ut supra habitum est et sunt sensus
distinctus est ab omnibus propriis Item
Omne quod sentitur sic visu dulce se/
ntitur sine actus sensati quod a sensu
per se sic dicit philosophus in fine secundi de anima
sentitur sic visu dulce ergo sentitur per
accidens ergo non est per se sensatum
alicuius sensus proprii Cum ergo sit sensa/
tum per se ut prius habitum est sunt sensus
sensus distinctus ab omnibus propriis Item
Sensibilia magis differentia sunt sensibus
magis differentibus sed magis differunt sensibilia
que sunt in diversis predicamentis quam ea que sunt
in uno predicamento in diversis generibus subalternis
altius non subalternatim positis ergo
sensus propriorum magis differunt Sed sensibilia quia
sunt in qualitate Sensibilia vero communia in
quantitate licet sint in diversis generibus
qualitatis ergo magis differunt sensus quibus et
proprii quam aliquis alius ab alio Item
Si potentie ille sunt unum que
suscipiunt unum actum sic obiecto
in contrarium facta dicit tunc sensus
et fantasia est una potentia quia fan/
tasia est motus a sensu secundum actum factus
et eadem forma que fuit in sensu imprimitur
in fantasia Solutio dicimus quod
consentientes auctoritatibus quod sensus quibus
differt ab alio sensu proprio Ad rationem
autem factam in contrarium dicimus quod visus
actus per se et primo est color et non est

Actus sensus communis sit comparativus qui i/
quantum est in magnitudine et figura
Et propter hoc non sequitur quod sint una
potencia quia ipsarum non est unus actus
unico **Ad aliud** dicendum quod primum est quod
quicquid suscipitur a sensu qui suscipi
pitur a sensibus particularis prius et primo. que at
comparatus Communis vero suscipitur a sensu qui
prius comparativus **Ad ultimum** dicendum
quod Aristoteles non intendit ita reddere
rerum quare sensata quia sunt se/
sata prius sed quandam rerum reddit quod
eorum Quid sit sensus communis

Eadem queritur quid
sit sensus communis Dicit enim
Avicenna Sensus communis est
vis ordinata in prima concavitate
cerebri recipiens per seipsam formas omnes
que imprimuntur quinque sensibus et redduntur
ei **Item** Avicenna Sensus communis est
virtus cui redduntur omnia sensata
Algazel autem in sua phisica di/
ffinit sic Sensus communis est sensus a
quo omnes proprii diriguntur ad quem
omnis impressio eorum remittitur. in quo
omnes coniunguntur et sunt qui suggerit
ipsum **Contra prima** diffinicionem
obicitur sic fantasia est in prima concavitate
cerebri ergo fantasia est sensus communis
Et videtur per verbum Avicenne qui sic
dicit Virium occultarum apprehe/
dencium prima est fantasia que
est sensus communis **Item** Avicenna virtus
formalis que est ymago ipsa est ul/
tima in qua resident forme sensibilium
et fantes eius quia sunt ad sensibilia se
sensus communis **Preterea** virtutes dicuntur per obiec
ta ergo quarum obiecta sunt eadem et
ipsa sunt eadem sed fantasie et sensus
communis sunt eadem obiecta ergo fantasia et
sensus communis sunt eadem virtus prima scribitur
in 2o de anima 2a probatur per hoc quod fantasia

Est cum suis appendiciis naturalibus sicut cum
colore quantitate et figura sic et similiter
sensus communis Sed forte dicent aliqui quod
fantasie est componere vel dividere fantasmata
et per hoc differt a sensu communi **Con**
hoc est ut ex dictis est quod sensus communis
componit sensata et dividit Et cum in vo
non videtur haberi differentia fantasia et sensus
communis **Preterea** dicit Algazel quod
sensus communis est in quo coniunguntur sen/
sata prima Si enim nichil esset in
nobis in quo coniungeretur albedo et
sonus nesciremus hoc esse album cuius
sonum audimus. quia virtutes vero albe/
dinis et soni non apprehendunt oculus
vel auris sed sensus communis **Preterea** In
tractatu de vigilia distinguit Aristoteles
inter fantasmata et ymagines dicens
se ipsum speculatorem ut fantasma
simpliciter contingit accipere. Inquantum vero alterius
ut ymaginacionem et memoracionem sensus
quod forma apprehensa in anima sensibili potest con/
siderari in se ita quod non refertur ad aliquam
rem cuius forma est vel ymago et tunc
dicitur fantasia Vel potest considerari in comparacione
ad rem quam apprehendit per ipsam et tunc dicitur
ymago Ex hiis accipitur quod fantasia
accipit formam non in comparacione ad
rem Sensus autem communis accipit for/
mam ut a re presente Ymago vero acci/
pit formam ut ab re que tamen non
necessario est presens ergo sensus communis non est
fantasia et fantasia non est ymago
hoc idem videtur Algazel dicere Sciabis
quod sensus interiores quinque sunt scilicet sensus communis
virtus ymaginativa. fantasia. virtus
estimativa. et virtus memorativa **Preterea**
In corporibus ut dicit Avicenna non
est bene recipere et bene retinere ya
enim harum virtutum causatur ab humi/
do et altera causatur a sicco ergo in vi/
bus anime coniunctis organo est sile

Sed virtus sensitiua determinat^r
sm̃ bn̄ recipe sp̃ilia g^o nõ erit sn̄
bn̄ retinẽ Sz fantasie ẽ bn̄ rti
nẽ vt dt phs in libro de sono
& vigilia Dicit em̃ ibi q̄ simlach^a
recepta a sp̃ibus manet in fanta
sia & refluit in somnis ad or
gana sensuũ g^o fantasia & sp̃s
quus nõ sut eadẽ vuts Ptea
Circa diffinicõz Algazel' q̃r^r
p̃ que modum diuacõ sp̃s cõis
diua^r a qui Et p̃ racõz impignos
qd' ẽ sp̃s quus vi^r q̄ diue^r ab
ipõ sic p̃s ptatiue a toto pta
tiuo Et ex h^c vide^r seq̃ q̄ sp̃s qs
in^l aliud ẽ q̃z qddam totũ q̃sti
tutũ ex omibus sp̃ibus cõis Ex
h^c vlti^us se^r q̄ sensus quus in^l
ẽ extra sensũ cõim q̄ ut pz in
phĩs Ptea vi^r q̄ magis sesus
quus diue^r a cõis q̃z eq̃ Sensus
em̃ quus ad que referũ^r sensata
cõ'a Et ita sensus cõius pus ẽ sm̃
actid q̃z sensus quus Et id qd' ap
phendr' a cõ'o sp̃^v transit ad q̃z
Cũ g^o ptius diue^r a p'oi' sp̃s
quus diua^r a cõis potius q̃z ẽ cõñ
Ptea quer^r de h^c qd' dicit q̄
in ipõ omĩs quiq̃ũ^r A' em̃ quiq̃ũ^r
in ipõ sic p̃s in toto integrali
& h^c iam impbatũ ẽ A' sic in
pn̄'o p̃ qd' q̃stitui^r A' sic in eo in
quo q̃ple^r q̃pacõ eorũ Si 2° h^c vi^r
fkm q^r p̃us nõ q̃statu^r a pq̃ ri
ß eq̃ Si 3° tũc non esse audit^us
pfcts in se nisi sonus qui audi^r
p̃ sp̃m quuez q̃pare^r ad colore
sonatẽ Et nõ esse visus pfcts i se
nisi p̃ sp̃m quem color q̃pare^r
cũ sapore & odoẽ rei vise rõs
Ptea quei^r de h^c qd' dicit q̄
cõis suggerunt quuez Subgere
em̃ ab ipõ intelligr' q̃sule' q̃silũ
Aut q̃uere nõ ẽ nisi virtutis in
q̃uirentis & q̃ponentis & diuidentis
Sensus aut cõius nichil q̃ponit &
diuidt^t vt pz ex phĩs g^o vi^r q̄ cõis
nõ suggerit quuez Ptea q̃ri^r
de rõn nomis h^us p̃e Dicit n.
Alphorabius in suo libro de so
no & vigilia q̄ aliud ẽ apphen
de' forma vt sensataz & aliud vt
fantasiatũ & ymaginata fform
em̃ sensata apphendi^r vt res p^s
ffantasma võ & ymago ec̃ in
absentia rei apphendũ^r Si g^o
sp̃s ẽ vi^r q̄ rẽtu sit apphende'
formã cũ pñtia rei Ptea h^c
vi^r p̃ Auicenam qui distiguit
int' opus sp̃s cõis & sp̃s quus &
ymaginacõis seu formatiue sc
dns Cũ aut volus sc sciẽ drĩaz
int' op^s sensus extioris & op^s sp̃s
quus & op^s formantis attende
dispõs vnius gutte cadentis in
tacto & videbis rectam Lineã Et
attende dispõz a'cus recti cuius su
mitas moueat^r in circuitu & vi
debi^r in circulus Impossibile aut est vt
apphendas rem aliquam lineam a' circu
lũ nisi ipaz sepe inspexeris sz i
pq̃le ẽ vt sensus extior apphēdat
eam vid^e sz videt eam vbi ẽ Cũ
aut destõr' in sp̃ quus & remoue^r
antz sor' delea^r eius apphēdet ea
sp̃s extior ibi vbi ẽ Et apphendit
eam sp̃s quus q̃si esset illuc vbi fuit
& q̃si esset illuc vbi ẽ et vidz dispo
soz circulacz ante rectaz h^c aut im
pq̃le z q̃pari sp̃u extiori vllo^o Sz
formatiua sn̄ ymaginatiua apphendit
illa duo & format illa quãuis
destructa sit res q̄ eam habuit
Ex h^c acci^r q̄ sp̃s cõius accipit q̄
lita^s q̄ sit sp̃ilia cõ'a tn̄ pñtia mc
Sensus aut quus accipit magis
dinẽ in q̄ sit sp̃ilia cõ'a ec̃ cũ pñtia

Materie Cum d[icitur] omnis sensus sit susceptivus sensibilium specierum preter materiam visus erit sensus communis Dicitur ergo quod sensus communis Non enim dicitur communis ut genus neque ut totum integrale sive totum potestativum Si enim esset communis ut genus predicaretur de singulis sensibus particularibus Si vero ut totum tunc sua essentia vel esset ex essentiis exteriorum sensuum sicut essentia totius integralis ex eorum partibus constituitur ipsum ergo relinquitur quod communitas ipsius sit ex parte obiecti. Cum enim quilibet sensuum exteriorum recipiat sensibile sibi appropriatum sensus communis non habebit racionem proprii ad quem referuntur omnia sensibilia sed habebit racionem communis Preterea videtur quod est alia racio quare dicatur sensus communis licet enim color dicatur a sapore et odore distinctus tamen habent subiectum commune sedem enim subiectum est in quo est color et odor et sapor et sonus et qualitates tactus Cum ergo sensus communis possit innuitur a communitate subiecti que quidem subiectum est omnium sensibilium hoc erit quod racione communitatis eius Preterea 3a racio communis est quod sensus proprii referuntur ad ipsum ut ad unum centrum omnium sensuum ut dicit Avicenna Cum ergo illud quod refertur ad plura non possit dici proprium eo quod proprium est quod uni soli convenit Hec videtur 3a racio communitatis esse sive Solucio Concedimus has ultimas racionem ondentes quare sensus communis dicatur communis Et ad diffinitionem autem primam dicatur quod illa data est per primam materiam huius potencie que est organum Et ideo tamen cum dicitur virtus ordinata in prima concavitate cerebri prima enim concavitas cerebri est locus in quo est congregatio spiritus animalis qui per distribucionem ad organa sensualia operantur quinque sensus Tangit etiam hec diffinicio racionem communitatis per hoc quod dicitur recipiens per se ipsas formas omnes Et tangit racionem proprii obiecti

huius potencie per hoc quod dicitur qui imprimuntur quinque sensibus Cum quinque sensibus enim imprimuntur sensibilia propria primo et per quantitates sensata qua Et debet intelligi dictum Avicenne formaliter ut hic sit sensus quod sensus communis recipit formas que imprimuntur sensibus sicut quod sensibus imprimuntur Et cum dicta sit item forma sensata et fantasma et ymagine Per hoc patet quod distinguitur sensus a fantasia et ymaginacione et ceteris potenciis inferioribus Et est solutum 3 primum Ad aliud dicimus quod Avicenna sumit fantasiam large prout comprehendit sensum communem et ymaginacionem Et propter hoc vocat eam communem sensum communem et communem ymaginacionem Ad aliud dicimus quod dictum Avicenne sic intelligitur quod fantasia sive ymaginacio est sensus communis non essentialiter sed ut imprimentes Ita quod sensus communis sit ymaginativus Et hoc patet per hoc quod sequitur iuncte Dubitatur enim sic Sensus communis reddit virtuti formali quantitatem quam ad reponendum quoque reddit ei sensus Ad aliud dicimus quod non est eiusdem racionis obiectum in fantasia et ymaginacione et sensu communi videlicet ex predictis Preterea non est eiusdem virtutis recipere et retinere ut supra patuit in obiectione Ad hoc quod opponitur quod per composicionem et divisionem non differunt sensus communis et fantasia differunt tamen Similiter obiecta racione que probant sensum communem et fantasiam non esse eadem differunt concedimus Ad diffinicionem Algazelis concedimus quod datur per racionem nostram sensus communis Sensus enim communis est in organo a quo distribuuntur spiritus animales operantes ad operationes sensuum exteriorum Et hoc tangit cum dicit a quo omnes proprii derivantur Similiter sensus communis est qui efficitur in actu a sensibilibus omnium sensuum exteriorum Et hoc tangit cum dicit Aristoteles

Impssio cor r'nutria' Omib'
sensatu quinq q'd' e s(ensu)s co(mmun)is
esse et p(ri)mo e ad q'd' co(n)iu(n)g(un)t
om(n)ia s(ens)ibilia et p(ro)p(ri)a ut in ro(n)ib(us)
ultimo adduct(is) Et h(oc) tang(it) a(uc)t(or)
dic(ens) Ju q(uo)d o(mn)es quinq(ue) qui p(er)
suu(m) obiectu om(n)ia co(n)iu(n)g(un)t Ei at
unu(m) s(ens)ile p(ro)p(ri)u(m) no(n) co(n)ueniet con-
dat et s(ens)i(bi)l(ia) a(n)i(m)ali sentie(n)ti Ex to-
ber n(on) no(n) s(ens)i(bi)l(ia) cognosc(er)e colocatio
s(ed) ex multa s(ens)ibilia co(m)pone(re) q(uod) q(ui)-
po e(st) sens(us) co(mmun)is Et ideo dic(itur)
co(m)mu(n)is alij s(ens)us subiec(er)u(n)t s(ens)u(m)
co(n)iu(n)ct(us) cu(m) s(ens)ile(m) co(n)iu(n)ctio(n)e(m) Jdo
e(st) dicat Auice(n)na q(uod) (con)tr(arium) s(ens)us p(ro)p(ri)us
no(n) co(m)ple(tur) nisi p(er) co(n)iu(n)ctio(n)e(m) s(ens)us co(mmun)is
Ad p(ri)m(um) a(rgumentum) q(uo)d obicit in co(n)t(rari)u(m) dicitur
q(uod) q(uo)n(iam) ad distributio(n)e(m) sp(irit)us a(n)i(m)al(is)
p(ro)p(ri)j diu(ersi)a a co(mmun)i et q(uo)n(iam) ad struc-
t(ur)a(m) s(ens)us co(mmun)is e(st) p(ri)us q(uam) p(ro)p(ri)us
Et solu(itur) r(ati)o **Ad aliud** d(icitur)
q(uod) impssio sensuu(m) p(ro)p(ri)or(um) r(ati)o(n)e co(n)ti-
at(ur) sensui co(mmun)i quia ide(m) e(st) act(us)
sens(us) p(ro)p(ri)j et sens(us) co(mmun)is sic im-
p(re)ssa q(uo)n(iam) expeditu(m) e(st) **Ad
aliud** dicendu(m) q(uod) sens(us) p(ro)p(ri)j q(uo)
ad sua supposita co(n)iu(n)g(u)n(tur) in co(n)-
iu(n)g(un)t(ur) e(st) in ip(s)o s(icut) in p(er)fectio
Licet eni(m) p(ro)p(ri)us sens(us) n(on) errat
in p(ro)p(ri)o sensi(bi)li ta(men) ab uno s(ens)ili
no(n) p(er)fecte cognosc(er)e p(ot)e(st) q(uo)d e(st) in
sensu h(oc) eni(m) co(m)pleta no(n) e(st) in s(ens)i(bi)li
s(ed) in o(mn)ib(us) s(ens)ib(us) q(uod) s(un)t in p(ro)p(ri)o po-
sito in s(ens)u Sic p(atet) in co(n)iu(n)ctio(n)e
auri q(ue) no(n) s(ens)i(bi)l(ia) co(n)g(re)g(ata) ex sono
s(ed) ex(er)cita(tur) ad sonu(m) Et si no(n) sufficit
cognosc(er)e ex h(ab)it(u) duob(us) ex(er)citat(ur)
ad odor(em) Et in moru(m) odoru(m) q(uod)
tu(n)c p(ro) Et no(n) s(ens)i(bi)l(ia) co(n)g(re)g(ata) ex h(ab)it(u)
t(ali)b(us) ex(er)cita(tur) ad pondus et p(er)cipi(tur)
tactu h(oc) at s(ens)ilia co(n)iu(n)g(un)t s(ens)us co(mmun)is

Utru(m) 3o de or-
gano sens(us) co(mmun)is Et ui(detur)
ex p(ro)ficta au(c)t(orita)te Auice(nne)

Q(uod) p(ri)ma co(n)cauitas cerebri sit or-
ganu(m) sens(us) co(mmun)is Jtem Auice(nna)
in sexto de na(tur)alib(us) in fine u(ir)tut(es)
formal(es) et sens(us) co(mmun)is fiunt in p(ri)ma
p(ar)te cerebri sp(iritu)m replente ip(su)m ext(er)ius
q(uo)d om(n)ia n(on) fiunt nisi ut aspiciat
sup(er) sens(us) p(ro)p(ri)os quor(um) plur(ibus) diu(er)sa
a p(ri)o(r)i p(ar)te cerebri **Jtem** sens(us) q(ui)
accipit esse a p(ro)p(ri)j(s) e(r)go organu(m) ei(us)
situ(m) erit p(ro)pt(er) organa sensuu(m) p(ro)p(ri)or(um)
que in anteriori p(ar)te cerebri **P(re)t(er)ea**
Sp(iritu)s a(n)i(m)al(is) facit sensu(m) et motu(m)
s(ed) in anteriori p(ar)te cerebri fit sensu(s) et
p(os)teriori motu(s) e(r)go organu(m) s(ens)us co(mmun)is
cu(m) co(m)plea(tur) sensu erit in anteriori
p(ar)te cerebri **Sed co(n)t(ra)** h(oc) ui(detur) q(uod) sit
in corde d(icit) eni(m) Auice(n)na sens(us)
cordis et p(ro)p(ri)e tact(us) a(u)t(em) e(st) (con)tr(a) s(ens)us
co(mmun)is cerebri Cu(m) e(r)go sens(us) sit ad
que te(r)mina(tur) sens(us) p(ro)p(ri)j ut d(icit)
Auice(n)na uidebi(tur) q(uod) organu(m) s(ens)us
co(mmun)is esse in corde **P(re)t(er)ea** Sup(er)-
fluu(m) e(st) q(uod) h(ab)eat instr(umen)ta sua circa
cor gust(us) et tact(us) et circa sens(us) co(mmun)is
quo ad uirtu(tem) sapor(is) et tangibiliu(m)
uidebi(tur) orga(num) h(ab)ere circa cor **So(lutio)**
Sic d(icit) Auice(n)na disp(ositi)o co(mmun)is h(oc) e(st)
q(uod) ex ip(s)o e(st) p(ri)n(cipiu)m naturale ut s(ens)i(bi)l(e)
Et p(ro)p(ter)ea redit ad ip(su)m cu(m) luct(u)
Cu(m) e(r)go neruu(m) sentie(n)di nasca(tur) ex p(ri)ma
p(ar)te cerebri Et q(uia) p(ri)ma p(ar)s cerebri
mollior e(st) Et mollities fit intu(itu)
ad impssio(n)es s(ens)ibilium Dicim(us) q(uod)
sens(us) co(mmun)is e(st) in p(ri)ma co(n)cauitate ce-
rebri que plena e(st) sp(irit)u s(ens)ibili **Ad
p(ri)m(um) a(rgumentum)** q(uo)d obicit(ur) in co(n)t(rariu)m d(icitu)r q(uod)
tact(us) s(ecundu)m q(uod) e(st) iudi(ciu)m tangibiliu(m)
Et gust(us) s(ecundu)m q(uod) e(st) iudiciu(m) sapor(um)
oriu(n)t(ur) a p(ri)ma p(ar)te cerebri ut sup(ra)
det(er)minatu(m) e(st) s(ecundu)m uo(lu)n(tatem) q(uod) sens(us)
alime(n)ti sic relacio(n)e(m) h(ab)ent ad
cor ut a q(uo) p(ri)n(cipiu)m e(st) digestionis

Alit' tn̄ solūit Auicēna dnē
q nichil phibz q aliq̄ vert9 ori/
at' in vno mēbro ꝛ pficia' in al/
tō Et tūc ꝯposita r̄ueta' ad ipm
vnde ipē volt q v'tꝰ ꝯsitiua oia'
a corde ꝛ pficia' in cerebro Vn̄
Sic et vtꝰ nutritiua oua' a corde
ꝛ cōplementū eius ē in epatē licz
huic videa' cōm̄ dicē Auroiz ꝛ
sensus quib9 timq̄ ē sensuū ꝯpoꝛ
sm̄ q sunt in vtute sensi[li] pficta
Et ideo organū e9 ē in pma q/
cauite cebri

Quarto q̄ri' de cōi[o]
to sensꝰ quib9 Enumant
em a pho 2° de aīa quinqꝫ
ꝯsīa quiꝫ motꝰ quies loc9 fi[a]
nūs ꝛ magnitudo Oz tūc q̄ cū
tpē ꝛ loc9 ecī ꝯtīnue sī q̄ rēs p[e]
sensu sm̄ rō tpē ꝛ sm̄ rō loc9 p/
hapa' Ptea Cū oro sit distic
tta q̄ntitas ꝛ sit aliq̄ sm̄ rō oro
quei' quo sensu illa papr' Itē
Cum tpē sit q̄ntitas ꝯse motꝰ at
parens vide' tpē magis esse sen/
satu cꝰ nulq̄ ē apphende illa qua
motꝰ Itē Cū quies sit p̄ua°
motꝰ videb' quies nō apphēdi
nisi p motū sīc n̄ silentiū n̄
p sonū Ita quies nō erit sēsa/
tū ꝯse Item figua' sp̄es q̄lit̄
ē ꝛ ita nō videb' ptine ad sē/
su cōmūez nulq̄ ē apphende q̄n/
titas sm̄ rēs Ptea quei' ita
hc v. ita quiꝫ eque sunt ꝯsata
ꝯsꝰ quib9 Et vi' q non quia dt
Arest° ctā finem 2° de aīa q
oma' a' motu sentimꝰ g° vi'
q motꝰ sit ꝯsīle p̄mū ꝛ alia
ꝯsīa sint ꝯptiūs ꝛc nō erūt
quiꝫ eq p̄mo Si forte h[c]
ꝯceda' ꝯsentimꝰ em aliqd ꝯe/
scens qd' nō mo' ꝛ cꝰ mg̃nitu/
dinez papimꝰ sīc ꝯsīr ꝯ° vide'
q non ꝯ motū alia sentiamꝰ
Si forte dica' q ē v'ē eq p°
sensilia nō sentiu' ꝯ vm̄ sētē'
p aliud sīc mg̃nitudo p figaz
Eo q Arest° dicat q figa ē mg/
nitudo q̄ tūc videbu' esse plā
sensata sensꝰ quib9 Sup em
hunc ē q ꝯsꝰ quib9 apphēdit
oma sensata ꝯpoꝛ sensuū
ꝯptiūs Et oma obiecta aoꝛ
sensuū erūt ecī obiecta sensꝰ
quib9 Ptea vi' ꝯsꝰ quib9 nō
esse vnꝰ ꝯsꝰ Sensꝰ em vꝰ ē
qui ē ꝯtractatꝰ vnꝰ ꝯsī Cū/
ꝯ n̄ enūata nō r̄ducu' ad vm
ꝯpm̄ n̄c ecī ad vm̄ ꝯe9 r̄mo/
tu quia figa' ē in ꝯue q̄ itlg°
vi' sensꝰ quib9 nō esse vnꝰ
ꝯsꝰ Ptea Arest° mouet
q̄dam ꝯtoz in lib° de ꝯsīr ꝛ
sensato v. ē ꝯsīle sīt diuisi[le]
in infinitū ꝯtra mg̃nitu/
dinis q ē sensatū cōmūe ꝛ
in qua vt in subiecto ē sen/
satū ꝯpriū Ita q mīa accepta
p diuisioz esset ꝯsīlia pꝯ
ea point rōez mg̃m ꝯcludē/
tez t'p in quib9 Si hc dica' sīc
quecqd ē ꝯsīle ē opatm ꝛ
motm sensꝰ Sensīle em d'
in eo qd' pt moue' ꝯsm̄ m̄
acceptū p diuisioz g° erit mo/
tuū ꝯsꝰ qd' apte fm̄ ē Eo
q m̄a effugiūt ꝯsm̄ Aliud
inquit q cū ꝯsꝰ diuida' diui/
sion ꝯsīli diuide' ꝯsꝰ in infini/
tū ꝯm ē q sm̄ hc omīs mg/
nitudo q̄ntucūqꝫ mīa erit ꝯsīl
qd' fm̄ ē Deinde pot rōez
q hc sīc oīe ꝯtu ꝯponi' ex
hꝫ in q9 diuidi' Ergo illa
erūt ꝯsīlia aut īꝯsīlia Si sē/
sibilia habeo ꝯpositū q tūc

Minima accepta per divisionem
erunt sensibilia Si vero insensibilia quod
sensibile constituitur ex insensibilibus quod falsum
est Postea ponit appositionem ex appositione
democriti et leucippi qui omnia
dicebant componi ex atthomis et
figura et ordine et posicione ipsorum
atthomorum generari qualitates
sensibiles Deinde aristotiles solvit ad
hominem et non ad rem distinguendo
duplicem divisionem Est enim quedam di-
visio sensibilis et forme cuius ultra di-
videntia sunt quanta et in illis stat
divisio Est et divisio continui
cuius ultimum non est accipere secundum
potentiam divisibilem Et ideo non stat
ibi divisio Cum ergo sensibilia sint
forme et sensibilibus huiusmodi stabit divi-
sio sensibilium et non procedet in infinitum
Sed quia hec solucio non solvit et
ideo obiciat aristotiles in quarto divis
quod licet sensibilia divisibiles non dividuntur
per se divisionem continui tamen per accidens quem-
libet est corporum sensibilium et sensibile quod
quod est magnitudo Ideo patenter
sensibilia que dividuntur divisione con-
tinui Et redit prius obiectio So-
lucio Dicendum secundum alphorabium et
avicennam quod sensibilia quibus ponitur
propter compositionem et divisionem sensibilium secundum
rationem Et ideo multi obiecta
sensibilia quibus secundum quod ydemptitate per ca-
rentiam ponit diversitatem inter sensibilia
ita quia hec autem ydemptitas et
diversitas ponitur in sensibilibus conside-
ratis secundum et vel secundum sensu Consistitur
enim sensibile idem vel diversum utrumque
modo Et si considerentur secundum et autem
ergo erit primum per quod ponitur diversitas
et erit unus autem per quod ponitur
ydemptitas et hec duobus modis scilicet
quantum ad sensata intrinseca et extrin-
seca et magnitudo erit que unit
in se qualitates gustus et tactus

Que sunt intrinsece Et qualitates
auditus et visus que sunt extrinsece
Et qualitatibus odorum que sunt me-
die Aut erit primum quo ad extrinse-
ca et est figura sic figura non est extrior
tamen quantum in qua ut in subiecto
unitur sensata extrinseca Si vero
sensibile cognoscitur prout contrarium in fi-
gura cognoscitur idem vel diversum cum aliquo
sensibili per separatum contrarium hoc erit du-
obus modis scilicet potentia vel actu Et si
potentia sic est quies Et si actu tunc
est motus Dicendum ergo ad primum
quod tempus reducitur ad motum ut ad
causam suam et subiectum quod est spe-
cies ipsius et ideo sentitur in eodem loco
Ad aliud dicendum quod sunt species magnitudinis sub
magnitudine comprehenditur licet non in
mensura et ex faciunt divisibiles
species continui propter quod aristotiles in
primo alicam speciem quantitatis dicit
esse locum magis quam lineam vel sup-
ficiem tunc non faciunt divisibiles sensibiles
sensibiles Ad aliud dicendum quod ordo sunt
maior corporis est ut dicitur posterius quod
vox est aer tenuissimus et ictus sed
est quod est quibus motum fractum aeris
et qualitas que est primum sensibile audi-
tus Sicut vero quod mensuratur indivisibili
quod est elementum vel secundum sunt divisionem
rectos et est quod dicta cuius pre-
ponit reducitur ad preceptorem numerum licet
enim quantum ad sensibilis distinctas sit da-
re numerum et ordinem Et ex hoc quod in
unoquoque etiam eius virtus secundum substantiam con-
stituit numerum In ordinem aut incipitur
idem ratione secundum substantiam Non enim
idem elementum unius et eiusdem libere sepius
iteratum constituit ordinem quadam item
numero eiusdem virtus constituit numerum Nichil
ordinis tamen unus prout actu sensatum quod
nichil aliud est quam divisio continui
divisio aut potest esse uno vel divisione
unde dicto numerum secundum quod est sensatum quod

Communis est ad omnem divisionem proprie continui
secundum quam divisionem divisa consistunt
sensata que sunt in ipso. Ad aliud
dicendum quod quedam habent non actionem tamen ut privatio
motus sed eius principium est instrumentum per quod
ponitur diversitas inter duo sensibilia quorum
unum est in esse et alterum in fieri. Ad
aliud dicendum quod figura secundum speciem suam
est quedam magnitudinis sed secundum esse suum
est qualitas quia qualitas non est nisi circa quan-
titatem et reducitur ad predicamentum quantitatis.
Ad aliud quod dicitur hic queritur utrum
ista quinque eque sunt sensata quia
dicendum quod sunt enim sensata sensus communis
secundum quod per ipsa ponit diversitates vel
ydemptitatem inter sensata propria. Et quamvis
licet sit privatio motus tamen secundum quod per ipsa con-
stituitur diversitas est sensibile quod est in esse sub
eo quod est in fieri erit quedam non sen-
sata per motum sed per se ipsam. Et
similiter dico de magnitudine et
figura. Ad illud autem quod obicitur
quod dicit Aristoteles et Avicenna quod alia sen-
timus per motum dicendum quod illius verbi duplex
est intellectus scilicet quod non omne sensibile non
sentitur secundum actum nisi secundum quod immutat
organum sensus. Adhuc intelligo quod dico
motus est sed iste non est intellectus philosophi.
Alius est quod motus omnia alia per se con-
giunt inter sensibilia. Cum enim materialia per
se secundum suas intentiones separata sint
a sensibus sic magnitudo numerus et
figura et ceteri communes secundum quod est discreta
quantitas considerata continua. Consideratur non
illa per prima materialia et non per prima na-
turalia sic est corporeo simpliciter ad duplicandum
tamen in quod sic ita motus coniungit omnia
ista inter sensibilia. Licet enim magnitudo secundum
se non sit sensibilis tamen magnitudo mota
sensibilis est quia fit in ipsa esse sensibilis
eius. Unde sensus dicti philosophi est quod

motus dat aliis habitum sensua-
litatis actu in uno sensu et sic in
alio. Ad illud quod ulterius que-
ritur de questione Aristotelis in libro
de sensu et sensato dicendum quod sen-
sibile quod est magnitudo divisibile
est in infinitum divisione continui
et per se sensibile autem proprium divi-
sibile est per accidens eo quod an ex
est cum magnitudine. Et ideo si di-
vidatur in infinitum acceptum per divi-
sionem sunt insensibilia actu et sensibilia
potentia sed si reducatur ad compositionem
totius. Et hoc nichil est inconveniens
quod sensibile componatur ex insensibilibus actu
sensibilibus tamen potentia. Sed nota quod que
parva actu sunt sensibilia quo ad
unum sensum et potentia quo ad alterum
sicut guttula unius in medio de-
cadens quam potest discernere colorem
eius granum. Unde quamvis eorum co-
lor fiat sensus visus in actu
sed tamen auditum non movet nisi
in potentia secundum quod constituit
totum quod est medium. Unumquodque
enim istorum non sonat nisi in
potentia licet videatur in actu. Ad
hoc quod queritur possibile quare tamen
quinque sunt sensata communia.
Potest sufficientia ratio habita in principio re-
lucere. Vel dicatur aliter et me-
lius sed quod sensata quia sunt
instrumenta per que sensus communis
quantitatem et differentiam ponit inter
sensata propria. Aut ergo illa sen-
sata accipiuntur secundum esse aut secundum
fieri vel comparantur ad utrumque. Si
secundum esse tunc est quedam per quod
ponitur differentia et quantitas. Si secundum
fieri tunc est motus. Si comparantur
ad utrumque tunc aut per ipsum principium

Vomit quemcumque aut principaliter
drntia Si primo aut e gnue
vnicos sensata intrinsecus et extrin/
secus a extrinsecus tm Si p*o*o
sit e magnitudo Si 2oo et
3 figura Si per ipm vo po p*n*
diam tnt e nuis Et per hoc est pz
solutio supquesiti sz v. sensus
quis sit vnus l' plures Diceres
em q vnus et tu ipe sit fortior
qz sensus particulares ut est vlior
Accipit em omne id qd accipit
sensus proprius et perfectius. et ptea
sum sensatum pse Et ad obiecto
q facta e in ctrium no tenet n
de sensu pprio

Vinto qri de
actu sensus quis Et q/
ru tia Quorum primum
e quod sit actus sensus quis
2m aut v. sensus quis vnus
exns in vno apphendat di/
ursa sensata 3m e qualiter
gtingit ssbum que esse vni
l' plm et mentiri et vm dicere
Ad primum sic pce dresse in
2o de aia dr q sensus quis actu
lz sensata quia et prima ro
hec e Omne sensatum pse e actus
sensus pse / Omne sensatum e se/
satum pse go lz aliq ssbm pse
Sz nullus pprium apphendit pse
quia Secundo p per hoc qz altius. sum
em ssle e qd non gtingit alto sso
senti et aliquo ssv go pprium et
sensati quis pse et rlinq q
apphende sensatum que sit actus
sensus Alia ro e q ppo sensu
senti sensatum que sicut sen/
satum altius sensus Sed sensatum
altius sensus senti pactus go et
gnue pactus Cum go sit sic
sensatum pse sensus quis accipiet
ipm pse pbat est phs qr actus
est ssus quis e apphende sensata
ppria Nos em sensata ppria iudi/
camus drntia et eadem vt albu di/
cimus esse dulce et quez no du/
lce Aut go facimus hoc vno ssv
a diuss Si diuss tnc ess sic eo
sentire albu tu dulce Et ex
hoc neuter nrm gsseet drnz
q e int albu et dulce Si aut vo
tnc oz vt ipe vnus ssus gphet
vtrz quia alter no poneet al/
teri et gntia int ea et ssus qis
go om sslem pprie q dt alta l'
eadem ad inuicem esse Ptea diu/
sitas et gntia rlatos sunt q no
cognoscu sine rlatis in q9 sit
go diuisitas et gntia int sslia
ppria no cognosci sine cgtoe ssli/
u ppror Sz drnam et gntia int
sslia ppria cognoscimus per ssu gc
go et sslia ppria erit de cgtoe ssus
quis Ptea pbat phus q sen/
tit actus sensuum ppror ptmz ad
sensum quez Et cu vide me vide
et sentire me audire Et h e racio
sua Nullus sensus ppy duo sit
obiecta sz vnm pporcda signo 19
ssus Actus aut no e id cu abiecto
vide n. no e id cu colore go vi
q no ptineat ad ssum ppu sz
ad quez cgtoz ipius actus Ptea
Quicqd vi vl color e vl coloz
lz vl e actus coloris qui e lum
Actus aut videndi nec color z
nec coloz lz nec e actus coloz
qui e lum go no senti in ssv
sz senti ssv qui et silr e de
actibus alioz ssuum Sed q
hoc e q ipe potentie diffiniu
per actus Actus at per obiecta Si i

Sensus quibus sunt 3b actus isti scilicet quod
dicti sunt habebit sensus qui tamen
differentiam quod esse non potest Preterea
una potentia unius est actus. sensus communis
est potentia una ergo eius erit unus actus
Item si una potentia non potest convertere
super actum suum tunc neque sensus
communis convertetur super actum suum Et
ita oportebit nos habere alium sensum
quo apprehendimus actus illius
sensus et ibimus in infinitum Preterea
quando video me videre vel sentio me
videre vel eadem apprehensione modo
percipiatur actus et obiectum vel diversa
si eadem tunc nichil est dicere quod
sensus vel qui sentiat me videre vel audi-
re Cum videre album video me
videre album Si vero diversa tunc opor-
tebit diverso tempore iudicare actum
et obiectum quod videtur et inconveniens quod sit
videtur ire in infinitum quia illum
actum oportebit nos iterum alio actu
iudicare et illum iterum alio Solu-
tio dicendum quod 3b actus sunt sensus communis ut patet
et per rationes probatum sed non eodem modo convenit
sensui communi apprehensio sensati
sensus qui est actus sensus proprie et per
illum differentia apprehensio autem sensati
proprii quod ei proprium est in quantum se-
satum est in sensato qui ut dictum
est apprehendit actum quod ei per ac-
cidens scilicet in quantum unusquisque proprius
reducitur in ipsum Sicut enim dicit
Avicenna omnes sensus proprii orientur a sensu communi
et reducuntur in ipsum cum lineis Et per hoc
patet solutio ad primum Ad aliud
dicendum quod unus actus per se est unius potentie
sed plures per accidens Ad aliud dicendum quod
eodem visu secundum actum video me
videre album quo video album secundum
quod reductum est in sensum communem licet dic-
tum sit quod est proprium sensus communis et sensibile ... sit
actu quod actus quamquam nominatus est ex parte

Sensibilis et ex parte sensuum In audi-
tu sonatio et auditio In visu autem
ex parte sensus dicitur visio ex parte sensibilis
non habet nomen Unde cum videre
nichil aliud sit quam uti visu in per-
ceptione visibilis non oportet aliam autem
habere ad cognitionem eius actus Vel dicatur
per inclinationem quod ad cognitionem obiecti exi-
git actus per quem est quasi super ac-
tum sicut quod actus tunc est eiusdem
potentie per quem hec ad cognitionem actus non ex-
igitur alius actus

Secundo queritur utrum sensus

communis unus existens et in
uno tempore apprehendat
diversa sensata Et videtur quod non unum
enim secundum quod est actu unum sed sensus communis
est potentia passiva et efficitur in actu
per sensibile ergo videtur quod per diversa sensibilia
diversa sit in actu Et ita non unus
actu existens iudicat diversa Iudicando
enim diversa per diversa efficitur in actu
Similiter videtur quod nec in eodem tempore iu-
dicet diversa tempore quod in eodem tempore non
potest esse diversa secundum actum Preterea
quamquam diversitas potentie non inveniatur contrarietas Et
si iudicando contraria esset secundum utrumque
in actu tunc esset in eodem tempore et
in uno tempore esset contraria quod non potest
esse Si forte dicatur quod sensus communis
unus est in potentia et organo sicut
visus qui habet duos oculos hoc non
potest quia sensus communis apprehendit
sensata omnium sensibilium propriorum Et e conver-
tu cuiuslibet sensus communis optinet hec quod dicentur
ei duo organa quod in nullo differ-
rent ab organis sensuum propriorum.
Et etiam sensus communis in nullo differt
ab organis sensuum propriorum Et etiam
sensus communis in nullo differret a
propriis Si iterum dicatur quod sensata
propria uniuntur quando veniunt ad sensum
quem tunc est in uno vel erit ex parte

Sed quia sunt de subiecto uno et
tunc tenetur probabiliter mediis scilicet quod idem
numero subiectum in se habebit diversas
formas per quas est in actu colle-
ctivitates et contrarias. Aut unio et
extra spatium scilicet quod mixta et tunc
sit mixta non sentitur in actu
propterea si in actu mixti ita sensus
quibus sensata propria non iudicabit
ipse si per primas rationes scilicet in ratione
cuiusdam confusi quod constituitur ex omnibus
speciebus ipsorum prout item patet esse supra. Si
propter hoc aliquis dicat quod sensus quoque
simul et semel non habet diversa specialia
in se sed successive. Contra. Constat
quod uno et eodem numero ponitur ydemp-
titas et diversitas inter eadem et diversa
sit super hoc iterum est. Et non ponitur
ydemptitas et diversitas nisi quantitate
eiusdem et diversi. Cognitio autem eiusdem et diversi
efficitur in actu ergo unum et idem uno est
actu idem et diversum. Et etiam in
uno et eodem non sit prius. In hoc
enim nunc indico esse album et diver-
sum et dulce et non indico esse diversum
album a dulci nisi cognoscendo album
et dulce ergo in hoc cognoscendo al-
bum et dulce speciebus quibus est in actu
ergo in hoc nunc speciebus quibus cognoscat
album et dulce. Et idem arguendo tenet
de iudicio contrariorum quod fit per sensum communem.
Solutio huius questionis dux est tra-
dita ab Aristotele in fine 2i de anima
et in fine de sensu et sensato. Cum una
una est extra sensus quibus alterius extra
obiecti sui. Ex parte sensus quibus est
hoc quod sensus quibus uno modo est unus et
alio modo est plures secundum actum. Consideratur
enim in se et sic est unus. Consideratur autem
in comparatione ad species partes qui o-
riuntur ab eo et recipiuntur ad ipsum et sic
est plures et divisibilis. Et simile huius
est in centro circuli a quo protenduntur
lineae ad circumferentiam. Si enim punctus

Consideratur quoque in se tunc est unus. Si
autem in comparatione ad lineas tunc
est in ratione multiplici principii. Ex parte
obiecti similiter est duplex consideratio.
Si enim magnitudo subiecti que
est obiectum sensibus quibus consideratur in se
tunc est unum sensatum sensibus quibus. Si
vero consideratur per respectum ad sensata propria
que sunt in ipso scilicet album et dulce
et huiusmodi tunc est in ratione plurium.
Cum vero quantum speciebus quibus ad sensatum
dicitur potest quanti ut ad unum vel ad
multa que uniuntur in uno. Si primo
tunc est in indivisibili tempore quod sic probatur.
Quantum enim speciebus quibus ad subiectum a-
liquod in quo est album et dulce
ponendo ydemptitatem vel diversitatem inter ea
per subiectum tunc subiectum idem erit quantum
punctus continuans album et dulce.
Cum igitur non erit idem respectus albi et
dulcis et ad album oportet subiecto vo[lenti]
et eodem vero contrarie scilicet in comparatione
ad album et in comparatione ad dulce.
Ergo quiescere accidit de necessitate. Et
ita motus ad album et motus ad
dulce non erunt in tempore interrupto
sed in separatis temporibus. Et hoc est
quod dicit Aristoteles in 2o de anima so-
lutione eius questionis sic dicit quod ad
punctum inquantum unum et non duo sic
et indivisibile. Indivisibile autem sum
quod indivisibile est unum est distinctum
simul. Sed in id vero vero quod indivisi-
bile non unum est bis in utroque eodem
signo videtur sit. Inquantum vero duobus
utitur termino uno indicat separata
sunt in non separato. Inquantum vero unum
uno sit iudicium. Possumus dicere tamen quod ea
inter que speciebus quibus ponit differentiam et
diversitatem sit ordinata et speciebus quibus
movetur ab uno in alterum. Et est
probabile unum motum esse super duo
et in eodem tempore. Dicendum ergo ad
primum quod diversa specialia existunt simul

Nō sunt sc̄m actū in sēnsu gnū
sic obiecto nō pbat s3 diuisa
sensibilia h̄ntia ordinē ad vnū i q̄
sunt vt in subiecto bn̄ possit ꝫ
in sēnsu gnuid actu p sp̄em i9
obieti Similit̄ ecc̄ diuisa sensibilia
h̄ntia ordinē ad se inuicē Ita
q̄ iudiciū sēns9 gnis transeat ab
vno in altm̄ · bn̄ pot ꝫ in sēnsu
gnī Eidem oīs nō q̄ntie ꝫ dr̄e
sit in gpacon̄ ad aliqd vnd
ꝫ idem illud est pn̄m gnoscedi
q̄ntia ꝫ dr̄az Et sēns9 gnis sēnsz
illius in se tn̄ vt actu sunt Ali
orū at sēnsēm tn̄ vt actu q̄ noz
act9 sunt s3 p actū ad illū Et
p h̄ p3 solu° ad 2m q̄ sic ē y
demtitas ꝫ diuisitas i actu sēns9
gnis Ita ecc̄ ē diuisitas ꝫ yde
titas in tp̄e qd̄ mēsurat illū
actū Et p h̄ p3 solu° ad tom

Tertio q̄rit q̄lit̄

gtingit sēnsum gnez ēē
vm̄ ꝫ fl̄m · ꝫ mētiri
ꝫ ecc̄ vm̄ dicē Videt̄ em̄ q̄ sit
semp ver9 q̄ sēnsu p̄p̄o em̄ sēnsa
tū p̄p̄u circa qd̄ ē nō ē error
go n̄c circa sēnsum gnez error ē
Itez Sensile mouet sēnsum
gnuez vt h̄itū ē sup sēnsile at
sp ē cū p̄ntia mē go id qd̄ mo
uet sēnsum gnez ē i p̄ntia mē
S3 p̄ns in mā sp ē vm̄ go sēns9
gnis semp est ver9 Item
Quicqd ē in re demr̄ali est
vm̄ ꝫ nō fl̄m Omē p̄ns ē
in re demr̄ali go omē p̄ns
in re ē ꝫ vm̄ ꝫ nō fl̄m · se
s9 at gis ē in re p̄nte tm̄ go
sēns9 gnis ē ver9 tm̄ ꝫ nō fl̄s
S3 con̄ h̄ ē qd̄ dicit Ares̄
q̄ i vm̄ ꝫ fl̄m sunt sc̄m sēnsum
gnez in 3° de aīa sic q̄ qd̄a
albū nō est nō mētit̄ sed q̄n
Aut hoc albū mētit̄ Et ita p
tiali motu ꝫ magnitu° accidunt
sēns ib9 circa que ē maximo deci
pi sc̄m sēnsum Sed dicit̄ q̄ sēnsus
gnis h̄3 plures act9 vt sup d
terminauit quor vn9 ē gponē ꝫ
diuidē sensata p̄p̄a cū gnū Et
ex h̄ actu accidit ei mētiri ꝫ
vm̄ dicē Cū nō gpōt sc̄m q̄
3 in re tūc vm̄ dicit Cū vero
aliter q̄3 ē in re tūc fl̄m dt ꝫ
mētit̄ ꝫ decipit̄ Sic q̄n gpōt
actū melt ad sbaz felt · mel
esse fel arbitrat̄ p decepcōz
Ad p̄m dicit̄ q̄ sēnsa p̄p̄a veri
tudē sic quia intell ponit
Et licz sēns9 gnis moueat̄ a sēnsib9
p̄p̄ys tn̄ decipit̄ nō sc̄m q̄ mo
ab ipis s3 inqn̄ gpōt sēnsata
p̄p̄a Ad aliud dicit̄ q̄ p̄ns
in re ē simp ꝫ ab h̄ nō ē
decepo s3 ab eo q̄ sēns9 gnis addit
sup rem qd̄ ē gpō ꝫ diuisio se
sūm Et p h̄ p3 solu° ad vltim
De viribus apphensiuis de
int9 aīe sēnsbilis q̄ sunt sc̄m q̄sdā
phōs ymaginatio fātasia estia
tiua memoria ꝫ reminiscēa Et p°
quid sit ymaginatio

Eīnde trāseundū

ē ad p̄tes aīe sēnsbilis q̄
sunt apphēsiue de int9
que sc̄m phōs sunt ymaginatiō fa
tasia ꝫc De quib9 p̄mo agendū
ē sigillatim ꝫ p9 ea in gnū
P̄mo go q̄rendū ē de yma
ginacon̄ Et q̄rit̄ p̄m p° sc̄z q̄
sit ꝫ quid sit e9 obiectū ꝫ q̄
orgaū ꝫ quid act9 Ad p̄m
dicit̄ sic dicit Algazel yma
ginatiā ē v̄t9 r̄tentiua ei9
qd̄ impressū fuit sensui gnū
Itē Auicenna forā sēnsbile r̄tz

Illa virtus que vocatur formalis et y-
maginatio et non differunt illa nullo
nisi quia tamen retinet. Sed contra hec
obicitur sic: potentie diffiniuntur per ob-
iecta. Cum igitur sensus quibus recipiat
formam sensibilem non videtur diversificari
ab ymaginatione. Hoc eciam videtur per
Avicennam qui dicit quod sensus communis et
ymaginatio sunt quasi una virtus. Preterea
videtur quod ymaginatio non differt a fantasia.
Dicit enim Aristoteles quod fantasia est potentia
secundum quam fantasma nobis fit. Fan-
tasma autem est forma sensibilis; ergo videtur quod
ymaginatio idem sit cum fantasia. Item
hoc idem videtur per Aristotelem in 3o de anima
ubi distinguit inter potentias intel-
lectum et sensum et non ponit diversas
potentias ymaginationem et fantasiam.
Item in [illegible] de memoria et re-
miniscentia videtur dicere quod ymaginatio
et fantasia non differunt subiecto sed ratione
nominis tantum. Probatur: verbi gratia, ut in tabula
sculptum animal et animal est et ymago
et unum et idem. Habet utraque, sed esse
tamen non idem est utriusque. Et est considerare et
sic animal et sic ymaginem. Sic et
in nobis oportet fantasma recipere
et ipsius esse quid per se consideratum et esse
alicuius fantasma secundum quod se ipsum spe-
culatur ut fantasma. Inquantum
vero alterius ut ymaginationem. Differentia
huius autem est quod sicut cera pictura
que est in tabula considerata [illegible] secundum in se
prout non ducit in rem, [illegible] est pic-
tura simpliciter et prout ducit in rem
[illegible] est ymago. Sic autem est illud
quod accipitur a sensu vel quod accipitur a
sensu quod in anima potest [illegible] considerari
secundum in se [illegible] est fantasma et obiec-
tum fantasie vel prout ducit in
rem extra [illegible] est ymago et obiec-
tum ymaginative potentie. Et patet
quare videtur Philosophus dicere quod yma-
go et fantasia non differunt nisi

Ratione nominis. Preterea quod ymaginatio
non differt a memoria quod diffinitur ab
Algazele per retinere formas sensibiles quas
est proprium memorie. Preterea dicit Avicenna
retinere ea que apprehendit sensus communis est eius
virtutis que vocatur ymaginatio. Et
dicit quod nec differunt nec dividuntur
ea que retinet. Preterea expresse dicit Avi-
cenna quod ymaginativa est thesau-
rus in quo reponuntur forme eius sensus
communis ad quem veniunt fantasia et virtus
cogitativa. Et idem dicit Algazel
sed quod non differt virtus ymaginativa
a sensu retinendo, sic non est in virtutibus
corporalibus quod alterius virtutis est recipere
et alterius retinere. Sicut in [illegible] bene recipit
et male recipit. [illegible] male
retinet et bene recipit. Solutio.
Dicendum quod ymaginatio multi-
pliciter sumitur. Et secundum eciam multa, licet non
una. Dicitur enim vis que retinet
ymaginationes sensibilium ab organis
sensuum [illegible]. Et [illegible] dicitur vis
sensibilis anime proxime post sensus com-
munes in qua reservantur ymagi-
nationes accepte a sensibus. Et secundum
diversas considerationes habet tria nomina.
Dicitur enim ymaginatio secundum quod forme
que sunt impresse ymagines rerum
sunt extra. Et dicitur formalis eo quod forma-
liter habet illas ymagines quas
sensus [illegible]. Sensus non habet eas cum presentia
[illegible] ymaginatio vero in absentia rei non
presente. Et dicitur ab Augustino spi-
ritualis [illegible] illarum ymaginum quia
ille sunt secundum spiritualem virtutem
ymaginativa licet sint yma-
gines corporum. Unde Augustinus
in genesi ad litteram dicit quod spiritus
est vis quedam anime inferior mente ubi yma-
gines rerum imprimuntur. Dicitur
eciam quoque ymaginatio omnis virtus
sensibilis anime que operatur secundum sensibile

Acceptu a sensib9 sine pntia mie
7 sine roe ptiti tpis Et cophe
dit ymaginatoz 7 fantasiaz
7 estimacoz Et acci a Joh. da
mas. 7 Gregr nixeno Dicit
em Damas. q ymaginatiua
z virtus irrolib aie p ssus o
pans Et qz ymaginao e passio
irrol aie p ssus opans q ab
ymaginatio fit ffantaa vo z
passio iamis a aliquo ficta y
ginabi Et Gregr nixeng
dt q diuidu aiales vtu in
xor sz in ssum ymaginatoz 7
intpaz 7 memoria go ymagia
tiua e vtus irrol aie p ssus se
selos opans Et io quqz d ssus
ymaginao a passio irrol aie
ab ymaginali gnata ffataa
vo e passio irrol aie a no
ymaginali ficta Et ita dt q
stoyci dicut xor ee in hac v
tute sz ymaginatoz ymagia
bile ygiaua 7 fatasma Et
ymaginao e pao ficta ex y
ginali ymaginale aut z id qd
facit hac passioz. 7 ymagiatm
subia ymaginatia at e ipa
vtus q attrahit ymagines sibi
ffantasma vo e qn attrahim9
scdm ymagiatm iane attractoz vt
i infirmis 7 melancolicis Et dt
q dca no e in hys n scdm tu
simi des nom Cnqz vero ygia
vis tenes ymagiaoes 7 opans
in ill 7 in mteoib9 q quign
ymaginacoib9 Et cophet du
abvices sz ymaginatoz et
fantaaz Et vi Aresr accipe
ymaginatoz in pn z y de
aia vbi dt q ymaginal i no
b e tu volu Quid aut opa
ri sit in ymaginacoib9 7 q
st inteccos quicte ymagiacoib9

Infra patebit Cnqz aut d
ymaginao rlao forme accep
te a ssibus ad rem cuius e for
Et ppe ymaginao defint inco
vie sic dt Arfs in cap de me
moria Et distigui a fanta vt
hitu e in obiecco Cu em d
ymaginao vis a q defluut y
magies ppote sup orga ssus
quis Et acci ymaginao ab Aug
in 2o de somno 7 vigilia v dt
q in somno ymagies somales
rfluut ad que orgam sensum
Cm aut pxissim mo accipie
e ymaginao vtus tenes ymagi
nes ssilus re no pnte absqz
eo q no eliciat ex eis qpo
vl diuideo inteccos aliqs no ac
ceptas p ssum hoc em e fan
tasie scdm Auicena 7 Algazale
Et rndeo ad obiecta Dicim go
ad pmu q ymagiao diffinit a
rtineo ad dcaz ssus Sensus n r
cipit 7 no tenz nisi re pnte.
Sz ymaginao rtinet accepta a
ssibus d aut rcipe a ssu qm
quia ab 1o rcipit prime Cz
aut dt Auicena q no discinit
illas illos sensus e de du ci
distinctoe quarm vna e sensus co
7 alia fantasie Sensus n. qbs dist
int qponeo ssatazpa int se et
ppa quib9 7 hc re rpnte Et io
hec distsio rei p ea q nc acci
piu a ssibus ffantasia aut
discinit qponeo 7 diuideo yma
ginacos q st in aia re no pn
te Et elige quasda inteccos
ex eis q no st accepte p ssus
sic tn sc quiete a ssibus sic e
amicu 7 inimicu. qcas 7 i qbus
s le inteo doloz quuqz cu figa
baculi 7 inteo inimici cu figa
lupi in oue 7 intencoe mi
sericordi cu ymagie sui agli

Et hinc dicit Avicenna distinctionem harum esse in ymaginatione. Cum diffinitio eius sit a retentione ymaginationum et non a distinctione harum. Ad illud quod secundo hic obicitur dicendum quod licet sensus recipiat formas tales et similiter ymaginatio, tamen sensus communis differt per recipere et ymaginatio per retinere. Vis enim retentiva debilis est in sensu et eo quod non retinet nisi presente materia. Sed vis receptiva fortis eo quod de facili recipit. Sed econtrario est in ymaginatione. Et hec est solutio secundum philosophos. Dicunt tamen quidam quod distinguunt vires anime secundum modum abstractionis a corporalibus conditionibus, quia sensus abstrahit a materia sed non a presentia materie, ymaginatio autem a materia et a presentia materie. Et totum obiecti variatur (?). Ad aliud dicendum quod large accipiendo ymaginationem comprehendit etiam fantasiam. Et si stricte accipiatur patet (?) quod est. Utrum ex predictis patet. Ex hoc etiam patet solutio ad duo sequentia. Ad id quod obicitur quod non differt a memoria dicendum quod retinere ymaginationis in duobus differt a retinere memorie, scilicet in modo retentionis et in intentionibus (?). Primo in modo retentionis quia ymaginatio retinet sine distantia temporis; tamen recipit formas rerum non presentes. Sed memoria retinet cum differentia presentia (?) differentia temporis scilicet preteriti. In retentis autem quia ymaginatio retinet recepta a sensibus exterioribus secundum modum quo in sensibus fuit. Memoria vero non tantum retinet ymaginationes sensibilium sed etiam intentiones elicitas a compositione et divisione sensibilium facta per (?) et compositionem. Ex hoc etiam patet solutio ad sequentia.

Secundo queritur de obiecto ymaginationis

quod videtur a Gregorio Nisseno (?) interno ymaginabile quod diffinitur ab ipso quod ymaginabile est quod facit passionem in ymaginatione. Cum ergo ille dicat quod ymaginatio est rei ad rem expressa similitudo, videtur quod ymaginationes que sunt in ymagine expresse rerum similitudines sunt. Cum ergo sensibilia non sint nisi corpora et qualitates corporum, videtur ulterius quod ymaginationes non sunt nisi similitudines corporum. Ex hoc etiam videtur ex verbo Augustini supra posito qui dicit quod in spiritu (?) ymaginationes corporum sunt. Item ex Gregorio Nisseno (?) et ex Damasceno qui dicit quod ymaginatio non operatur nisi per instrumenta corporis que sunt organa sensuum. Videtur ergo quod ille ymagines habeant quantitatem (?). Et videtur quod omne non (?) apprehensum sub tribus dimensionibus est aliquid (?) quantum; est continuitas (?) ... omnes ymaginationes que sunt in ymaginatione sunt apprehense, ergo sunt quantitates vel quasi quantitates. Item mathematica per abstractionem continua non sunt in sensibus, posita in ymaginatione tamen. Cum ergo mathematica sint quantitates, videtur (?) illa que sunt in ymaginatione non sunt (?) quantitates vel quanta quantitate (?). Item dicit Avicenna quod ymaginatio est virtus in qua reponit sua sensata sensus communis. Cum ergo sensata sensus communis sint quantitates et quanta, ymaginata sunt quantitates vel quanta. Preterea omne figuratum est quantum. Omne ymaginatum est figuratum, ergo omne ymaginatum est quantum. Sed contra: quantum quanto adveniens maius facit quantum. Si ergo ymaginatum est quantum, ymaginatum ymaginanti adveniens erit maius. Ergo tot poterit esse ymaginata quod ymaginans non possit ymaginari plura, quod falsum est. Item omni continuo figurato debetur locus, ergo et mathematico, ut dicit Aristoteles.

Si g° ymaginatū aliquid ē in ymaginaton vt q̄ntū eit ī loco Et aliqd' ymaginatū in yma-ginatū in ymaginatōe nō po-tit eē **ptea** Si ymaginā sunt q̄nta tūc q̄ntitatib' ipor eit in q eo in quo ymaginata sunt vt in subiecto Et h° ē organū ymaginatōis g° orga-nū ymaginaōis mēsuā° q̄ntē ymaginate Cū g° simul h̄eat ymaginata ymaginaō hoīs azini & leonis mēsuābr' sunt & semel q̄ntitatib' om̄ hor qd' ē impo° **Item** ymaginatū aliqd' ē mi° sic ymaginatū fabe & aliqd' mai° sic ymaginatū motis Cū g° oz vtrūqz sit ī or-gano ỳgiaōis optebit itm̄ q̄ id sit q̄ntū mōtis l' aere qd' itm̄ ē impo° **Solu°** dicam° q̄ ymaginata sm̄ q̄ntē nō sunt q̄ntitēs nē h̄ntia q̄ntitē Sz sunt eēntia & q̄ntitor similitu-dines spuales put pbat vl-time obiectos **Ad primū** dicim° q̄ dū aliqd apphendr sb' tot° dimensionib' sz sm̄ v'tem rei & eē nē Et apphendr sb' tm̄ Et accidit obiecto vl' sm̄ intentōz similitudinis spual' & sp'a ē spa q̄ sic apphe' ymaginata **Ad aliud** dicim° q̄ mathēmatica put sunt abstracta nō sūt q̄ntitēs nē q̄nta sz intentōs q̄ntitatū & q̄ntitor mathēmatica n. sm̄ eē nō sūt sepata a nalib' & sslib' sz sm̄ intentōz tm̄ **Ad aliud** dicim° q̄ q̄ntitēs q̄ sūt in ordine sslib' quib' mēsūt res q̄nte sz q̄ntitor similitudines spi-tuales **Ad vltimū** dicim° q̄ ymaginatū dr' figuratū ppe similitudine sic nō ppe sic vale veritem

Ex° q̄ri' de

Organo ymaginaōis Et dicit Da-mascēn° & Gregori° Nyssen° q̄ organū ymaginaōis ē antior ventr° cebri Et similr' dicit Algazel & Avi-cenna **ptea** In lib° de d'a sp̄us & aīe distigwit caput ī 3 ps Et antior ps attribuit° fantasie & yma-ginatōi Et h° expsse dt Avicēna q̄ locus ymaginatie ē antior ps cebri Et io cū gtingit īfirmitas & corrupc° in antior pte cebri cor-rupit' mot° ymaginaōis & fātae **Sed con̄** melius est decipia° p̄ humidatē sicci & p̄ humidatē humidi Sz antior ps cebri ē ad r'cipiend° quia r'cipe meliora° ī humidatē humi-di Et ita vi° q̄ nō g'at rei reti-ne° qd' meliora° p̄ humidatē sicci Cū g° ymaginaō diffinia° p̄ r'-tinē nō eit sita in antioi pte cebri **ptea** Sensus cōis situ lz in p'ma q̄uitē cebri vt supdictu ē Cum g° diuisaz virtū diuisa st organa videbr' ymaginaō nō h̄re situ in p'ma q̄uitē cebri **Re°** dicim° cū antoib' q̄ in p'a pte ce-bri ē organū ymaginaōis Sz p'a ps diuidr' in 3s ps sz in illaz q̄ ppinquissime q̄iūgi° organo sensuū & ad quā tendūt r'cūt nerui sslēs & in illa ē organū sensus cōis Et in illam pte q̄ ē p° eaz in me° q̄ nō h̄umidat sic humido sz ē aliq̄ntulū tēpa-ta p̄ siccū Et in illa pte ē or-ganū ymaginaōis aug ē re-tinē formas rer nō p̄ñte Et oc vtute sicci tēpantis humid In postrema vo' pte p'e pti sita ē fantasia & ymagiaō vt ptebit inferi° **Ad primū** dicim° q̄ est sm̄ diuias ps pticulari p̄ humid & siccū **Ad a°** pz so° p̄ andicta

Uarto ī vltio q̄-
rit° de actu ymaōis Et
vi° q̄ ỳgiari sit cp'ūs

Actus ymaginacionis a sic in aliis po
tencijs quia sentire est actus sensus et itempre
actus intellectus hec est accio ex verbo Aristotelis
in primo 3ij de anima ubi dicit quod ymaginatio
3 in nobis cum volumus possibilis non facere
est ymaginem sicut qui sit in recorda
tiis ponunt ydola fantes Secundo tunc quod
videtur cum differencia ymaginacionis a reti
nendo ymagines ut supra habitum est
et ibi retineat ymagines quamvis non
sic imaginetur Preterea hoc videtur falsum quod
ymaginacio in nobis fit cum volumus
dicit non ibidem primo quod ymaginacio non
fit sine sensu Cum ergo sensus exigat ri
puciam videtur quod non possumus ymaginari
nisi re presente et ita non ymaginamur
cum volumus Preterea queritur utrum hoc est
diversarum potenciarum diversa sint obiecta
que differunt Sed sensus quibus et yma
ginacio sunt diverse potencie oportebit eorum
esse diversa obiecta Obiectum enim est agens
et potencia paciens ergo obiectum ymagi
nacionis erit in actu quia nichil est
agens nisi secundum quod est in actu Si dicatur
quod a sensibili accepto a sensu videtur quod non quia
nichil agit ultra actum proprium sed y
maginatum non est abstractum sed sensum
ergo videtur quod non agatur ab eo Si forte
dicatur quod non oportet ymaginatum esse in
actu ad hoc quod perficiat in actu virtute
ymaginativa hoc erit plane falsum
quia sensibile non facit sensum in actu nisi sed
quod ipsum est in actu ut color secundum ac
tum perficit visum Et intellectus possibilis
non efficitur in actu nisi per agentem quod sit
in actu ut videtur 3o de anima Solucio dicendum
quod actus ymaginacionis proprius est yma
ginari ut supra habitum est Racio autem
separat ymaginaciones ex aliis virtuti
bus operantibus in ipsa Est enim racio
quorundam in ymaginibus sicut est pruse
racio mathematicorum Et tunc separat yma
gines superior potencia que est intellectus
vel racio ut dicit Avicenna Quoniam vero
sunt composiciones ymaginum et divisiones

Ad eliciendum intencionem terribilis vel appe
tibilis quod inest vel disconveniens et huius quod
sunt ibi colligate sensibilibus et tunc separat
ymagines fantasie et estimacioni.
Utrumque autem defuit mediante ut dicit A
ristoteles quando sed per ymagines separatas in anima
est reversio in rem que accepta fuit in
presencia per sensus Utrumque autem separat ymagines
refluens ad organum sensus quibus et tunc
defuit evacuacioni que est in sompnis.
Ad aliud autem quod queritur utrum ymagi
nacio sit in nobis cum volumus dicendum quod est
enim potencialis intencionibus facere ymagines
quando volumus ut dicit philosophus Ad hoc quod
obicitur dicendum ut dicit philosophus quod ymagi
nacio non est sine sensu sic intelligitur quod yma
ginacio non est nisi de sensibili prius accepto
Unde cecum natum nullum habemus sensum illius
nulla habemus ymaginacionem ut ceci
nati nullam habent ymaginacionem colorum
non quod oportet quod cum ymaginetur quod erit senci
amus secundum actum Ad illud quod obicitur
utrum ymaginatum quod perficiat virtutem
ymaginativam sit in actu dicendum quod
et quod est in actu per hoc quod est abstractum a
materia Ad illud quod queritur a quo fiat
in actu dicendum quod a spiritu ymaginali quod
abstrahit ipsum ab organo sensuum et
confert ei spirituale Sicut lumen facit
actu colores et intellectus agens facit
actu universale

Deinde queritur de fan
tasia Et queruntur quinque scilicet quid
sit fantasia et quid sit ob
iectum eius et quod organum et quis a
ctus Et quis modus corrupcionis ipsius Ad
primum procedetur sic Dicit enim Aristoteles
in 3o de anima quod fantasia est motus a
sensu secundum actum factus Aliam diffini
cionem dat Algazel dicens quod fantasia est
virtus que operatur componendo et dividendo
quedam in hiis que sunt in archa formarum
quedam in hiis que sunt in archa intencionum
Contra primam diffinicionem obicitur sic nullus
motus est potencia in anima. fantasia est motus

Ergo fantasia nō ē pōa in aīa Itē
Omīs mot9 ē pfcto mobil' fantaa ē
mot9 g° ē pfcto mob' alic9 Et qu
cūq; Et si ē pfcto aīe sēs' tūc aīa se
sibil' semp movebit̄ qz sēs' lz fatasia
Si aūt ē pfcto illius potenē que dr
fantasia tūc erit idem pfcto suipius
Item Omīs mot9 ē ex aliquo in ad
Si g° fantaa ē mot9 a sēsu quicqd
enī opat sensu non existe sēm actū
h° nō ē denūti te mot9 a sēsu sēm actū
fact9 ⁊ ita p hc non dz diffini Ite
p illam diffinitō nō vr̄ distingui
fantasia ab ymaginatōe qz fātaa
ē mot9 a sēsu sēm actū fact9 vtz ex
pdictis Ptea querit̄ cū a sensu
sēm actū fact9 v' intelligat̄ h° de
quolz sēsu sz ppo ⁊ cōi ⁊ pticlis
vel de aliquo illoz Et vr̄ de q° bet
Quicqd enī diffinit̄ p aliqd indetiā
te h° sim̄ quenit illi sz fantasia at
diffinit̄ qz sit mot9 a sensu sēm actū
fact9 indetinate g° vr̄ qz sim̄ a
quolz sēsu Ptea In fantasia invenit̄
h° qd quenit cuilz sensui Est em fa
tasia vera ⁊ fantasia fēa Sens9 at
ppis ē ver9 ⁊ sens9 cōnes ⁊ pticlis
sunt vel ⁊ fēa g° vr̄ cū fantasia h°
at ppe sēs9 qz sit mot9 fact9 a quolz
sēsu Sed q° unīqdqz lz diffini p
h° qd ē inmetū illi Si g° fantasia
ē mot9 fact9 a quolz sēsu sēm actū et
fantaa inmete actus a quolz sēsu Et
erit inmeta sensib9 ppis Ptea Qr
potea inmete apphendēs cū pntia
rei ē an poīaz apphendente re nō
pnte sens9 quib apphēt cū pntia ri
vt supplitū ē fantaa at apphēat
re nō pnte g° sēs9 quib ē an fātaz
Et relinq̄ qz fantaa nō ē inmeta se
sib9 ppis Ptea Si esz inmeta sēsib9
ppis tūc inmete accipet a sēsib9 ppis
⁊ ab ea accipet sēs9 cōis qd ē q° omīs
autōs Con zā diffi° sit obicit̄

Dicit Bolze qz quidquid pt pōa
infior pt supior Si g° sēs9 cōis pt
cōpone ⁊ divide tūc que lz pōaz
supioz erit cōpones ⁊ divides Et
ymaginaō opabit̄ cōponēo ⁊ divide
sic ⁊ fatasia Et p cōponē ⁊ divi
de nō bn diffinit̄ fatasia qz pot
nō dicit ab ymaginatōe Ptea pōe
dnit p obicta Obictū aūt fantasie
ē fantasma vt dt phs qz fantaa
ē pōa sēm quā fantasma nob' fit
Et vr̄ male diffinit p cōpone
⁊ divide Ptea Eiusdem potee
ē obictū recipe ⁊ opari in ipo g°
vr̄ qz archa formaz q ē ymagiaō
⁊ archa intentōm q ē meoria sit
opari in suis obiectis ⁊ nō fātae
Ptea Querit̄ quare fantasia nō di
ffinit̄ in cōpatōe ad intellctū sic
diffinit̄ in cōpatōe ad sēsm Sed
Dicēm qz fantaa dr duob9 mōis sz large
⁊ stricte large sēm qz cōphendit y
maginatōz ⁊ fantasiā ⁊ estimaōz
Et sic diffinit̄ a phō in lib° de aīa
qz ē mot9 a sensu sēm actū fact9
Stricte aūt accipit̄ p pōa collatīva
ymaginū p cōponē ⁊ divisiōz Et
diffinit̄ ab Algazele Et Algazel
dicit qz quidā appellat eā potēaz
cogitatiāz Sic eam appellat Avi
cenna Sz vis cogitatīva nō ē ppe
nisi in hoīb9 Dicēm g° ad
pmū qz fantaa dr mot9 nō ppe
sz simi° ibi mot9 mat' p ipa po
tea mota que suscipit a sēsu spēs
sēsilem ⁊ movet̄ ita ipam motū
dicitō ⁊ iudicāt qz sēm eaz fātaa la
rge sūt vt dictū ē p hc ⁊ cetera pz
solutio ad duo seqa Ad id qd
querit̄ quare mot9 sit a sēsu sēm
actū fact9 Dicēm qz h ppo a nōt
tam efficacē Sens9 aūt sēm ac
tū ē sēs9 hns spēm sēsilem Ille n
imprimit spēz accepta a fantaa
p h° qz movet ipaz ad obictū
Ad id qd in 3m obicit̄ Dicēm

Ex fantasia magis abstrahit quam sensus
et certo usuat sensus sensus ... vero non
potest nichil dicens tamen non modo ... sed
aliqua quia non accipit a sensu Ad
secundum patet solutio per antedicta Ad aliud
dicendum quod fantasia est motus a quo sensus
actu factus sed non sine te ... Immediate
enim sit iste motus a sensu qui Ad id
quod obicitur quod hic dicendum quod non oportet quod hec
quod diffinitur per generalem causam detinetur
in partibus ... adiunctio quod alie
partes cause videntur excludi a causalitate
Obiecto aut ... quod fantasia
non potest sine tali sensibus ... concedi
Ad illud quod obicitur de causa diffinicionem
dicendum quod dicit Boetius ... in potentiis
activis Ipse enim dicit hic de toto
potestativo cuius superior potest quicquid
potest inferior sed non ... de potentia ani-
mali et receptiva non est verum potentia
enim tali que prior est secundum naturam quam
potentia elementorum non potest omne quod
potest elementa ... vel dicit Avicenna
Altius potentie est retinere ymaginaciones
et altius operari in eis componendo et di-
videndo Vel dicatur aliter et melius quod
fantasia apprehendit quod non apprehendit
ymaginacio scilicet intenciones amici et i-
nimici et veri et falsi que licet semper
coniuncte sint sensibus tamen non sunt
accepte per sensum Ad aliud dicendum
quod secundum Gregorium et dicitur fantasia
vocatur vana compositio ymaginum sicut in corpore
hominis caput leonis et cauda equi
et ... quo ymaginamur tragelaphum
et hircocervum et chimeram Sed secundum
Algazelem et Avicennam fantasia est in-
tencio elicita ex compositione ymaginum
vel divisione Et patet diversa esse obiec-
ta ymaginacionis et fantasie Ad aliud
dicendum quod licet proprie ... est eiusdem potentie
est recipere speciem et operari in ipsa com-
ponendo et dividendo et est ista in sensu
proprio qui recipit speciem sui obiecti et
una non componit cum alia Ad ul-
timum dicendum quod non est generalis compositio

fantasie ad intellectum et ideo non potest
diffiniri in comparacione ad ipsum

Secundo queritur de obiecto
fantasie Et videtur quod nullum sit
Illa enim que sunt in anima in po-
tenciis apprehensivis non sunt nisi vel et
preter vel preteritum aut non ... nisi cum presen-
cia mediante vel sine presencia et eodem duobus
modis scilicet absolute vel cum condicione temporis
preteriti Et primo modo est obiectum sensus secundo
ymaginacionis tercio memorie Ergo non
erit fantasie obiectum Vel aut non potest
esse obiectum eius quia non potest esse vel in
anima simplici sed in intellectu tamen Solucio
Ad hoc dicendum quod si fantasia communiter accipiatur
tunc planum est solucio Si aut stricte ac-
cipiatur tunc dicendum est secundum quosdam philosophos
quod nichil prohibet super idem obiectum operari
diversas potencias Sic super speciem sensibilem primum
operatur sensus proprius recipiendo ipsum Et ideo
Sensus aut communis super idem operatur componen-
do et dividendo ab ipso et discernendo ydemp-
titatem et diversitatem inter ea Similiter
ymaginacio recipit ea que sunt in sensu communi
et si componit vel dividit non facit hoc nisi
post vel divisione sensus communis Sed fantasia
has ymaginaciones componendo et dividendo eas
ad eliciendum intenciones veri et falsi.

Tercio queritur de or-
gano fantasie Et videtur quod hoc
sit in medio capitis Omnis
enim potentia conveniens in organo accipiens
ab organo anterioris potentie et ab organo
posterioris situ habet inter utrumque Item ex-
positio que dicitur fantasia quod situ habet inter me-
moriam et ymaginacionem Prima patet per se
secunda probatur per Algazelem qui dicit quod fan-
tasie est apprehendere comparando ... inter
de hiis que sunt in archa formarum
hoc est in ymaginacione Nunc de hiis
que sunt in archa intencionum hoc
est intencionum que fixa est inter eas et
operatur in hiis duabus componendo et
dividendo Item Algazel expresse

Dicit quod fantasia est in medio cerebri Parte
A. In animalibus brutis posterior pars capi-
tis deputatur memorie anterior autem sen-
sui communi et ymaginationi ergo videtur quod me-
dia pars relinquitur fantasie Si forte di-
catur quod media pars deputatur rationi
vel intellectui hoc videtur falsum quia intel-
lectus non est virtus operans in organo
ut ceteri vires Secundo contra Anteriori
parte capitis corrupta corrumpitur yma-
ginatio et fantasia Sed non corrumpitur
fantasia in anteriori parte nisi quod situm habet
in anteriori ergo fantasia non est in medio
cerebri sed in anteriori parte Item Costa
bulus in libro de differentia spiritus et anime dicit
quod spiritus anterior secundum communem et fanta-
sia operatur Iuxta eius autem cogitationem que continet
et procedit ad memoriam et intrinsecam
Solutio dicendum quod tres sunt cellule
capitis scilicet anterior posterior et media
prima dicitur fantastica ab antiquioribus 2a
logistica 3a memorialis spiritus Spiritus
autem animalis a prima transit in mediam et a
media in postremam Et in prima opera-
tur secundum spiritum in organis sensuum communem secundum
in prima concavitate cerebri Et fantasia
et estimatio in posteriori parte anterioris
partis ut supra dictum est Et ut dicit Constabulus
Ad id quod contra hoc obicitur dicendum quod fan-
tasia duobus modis consideratur scilicet in comparatione
ad proprium actum quod est fantasia vel in compara-
tione ad extrema cum ipsa sit media inter ...
potentias Et primo modo dicitur esse in posteriori
parte anterioris cellule 2o autem modo dicitur
esse in medio Eo quod ipsa coniungitur ad y-
maginativam que est anterior et memorativam que
est posterius Ad aliud dicendum quod actio sub-
tilior spiritus animalis exigitur ad operandum y-
maginationes apprehensas ut ex eis e-
liciatur verum et falsum quam ad retinendum yma-
gines tantum Et ideo quia fantasia facit
talem comparationem oportet quod est in media
cellula quia subtilissima Et quod ad hoc
dicit Algazel quod sit in media cellula

[Q]uarto queritur de
actu fantasie Dicit enim
Algazel quod componere separare et dividere

Super ymagines ymaginationes et super
memorationes memorie est actus fantasie
Sed contra Eius est virtus et intellectus
similiter et intellectus contrarium ut habetur 3o de
anima ubi dicit Aristoteles quod indivisibilium
intelligentia in hiis circa que non est falsum
et in quibus autem verum et falsum est compositio quedam
intellectuum ergo videtur a simili quod eadem virtus
sit ymaginatio simplicium et ymaginatio compositorum
sive complexorum Et tunc fantasia non erit com-
ponere ymagines et dividere Sed contra
diversorum contrarium diversa sunt instrumenta
Spiritus enim animalis est instrumentum virtutis
apprehensive Cum igitur spiritus subtilior
ordinatur virtuti collative quam apprehensive
Et fantasia sit virtus colla-
tiva secundum Algazelem non erit eiusdem
virtutis accipere ymaginationes et conferre illas
ymaginationes acceptas Solutio
dicendum quod si fantasia large accipiatur tunc
pura erit differentia inter fantasiam et estimationem
et ymaginationem quantum ad actum obiectum et
organum Hoc modo videtur sumere Aristoteles quod dicit
fantasiam esse potentiam secundum quam fantasma
nobis fit quia fantasia est motus a sensu
secundum actum facti eodem modo convenit yma-
ginative Dicit enim fantasia verum
et falsum Et quod convenit potentie componendi
et dividendi ymagines apprehensas di-
cit ... fantasia esse monente per quod
... determinat delectabile et triste movi-
... et generaliter ymaginibus comprehensis quod
videtur convenire estimative Si autem stricte su-
matur tunc distinguitur fantasia ab yma-
ginativa per hoc quod non est eiusdem potentie in
se spiritualia tenere ymagines quod fit
per virtutem sicci et conferre eas quod fit per
virtutem spiritus subtilis et mobilis Et ideo
quidam auctores sequentes hanc rationem distinguunt
inter fantasiam et ymaginativam Ad id quod
obicitur in contrarium dicendum quod aliud est de virtute
que non habet situm in organo Et aliud de
virtute organica. Simplicia et complexa sunt
in virtute separata ab organo non di-
versificantur per differentiam ... et non

Secundu diu(er)site spus vl organi s(ecundu)m i
v(ir)tute organica Q(uia) a(nim)a z disp(osi)o spe
in collacoe (et) a(nim)a in rtencoe simil(ite)r
Cu em collaco sit mot(us) vniq ad
altm indigz spu bn digesto s(u)bti,
li (et) mo li Votas aut rtencoe e p
spm no de facili mobilez Et p or,
ganu qd g(er)nt e sicco dctimatu
Et ideo altq vtut(i) e rtine yma
gies (et) confre

Vnito 1 vltio q(ue)rit(ur)

de mo corruptos fata(sie) fit
em (cor)rupco i antiori pte ce,
bri (et) tuc fatasie s(e)t dctimate Et
quqz fit in pgtiori (et) tuc debilitat(ur)
me(moria) Et quqz fit in me(di)a (et) tuc fit
debilitao ggnicos (et) racios vt dict au,
tos Sz **hoc vi(detur)** fl(s)m Opus n aia,
lib tnsit ab antiori pte ad media
(et) posterma Et ita corrupta fatasia
corrupta eit fantasia (et) media
Ptea nos videm(us) q in sompnis
sine corruptoe alicuq pt(is) capit(is)
fiunt multe fantasie g(ra)o vi(detur) q cor,
rup(ti)o fantasie no causa(tur) ex (cor)rup,
toe antioris pt(is) capit(is) **Ptea** dt
phs in 3o de aia q ca(u)sa quare
q fantasia e vra (et) fla e quia
sensus quiq yp(r)oz e ver(us) a pmu e
lhus flm Et ex hc ca (con)tingit medi
g(ra)o vi(detur) q corrupco fanta(sie) sit cmc
daco ss(ensu)s quis pactus (et) no a cor,
rupcoe ppa **Ite** dicat q fantasia
quqz impedit (con)gnico intellectua
le Sic vi(detur) dice dyonisi(us) in lib(r)o de
mistica theolo(gi)a ca(pitu)lo pmo loqz(e)s
ad Thimotheu sic vide vt nullq
indoctoz ista audiat i(s)tos dt dico
q(ui) ex ex(is)ntib(us) sunt formati vel ex
exa sup subale ee opinas s(ed) pu,
tans scie ea que s(ecundu)m se ipas est
agnicon eu qui pot tenebras Et
dt tangt hc qd dt aug(ustinus) in pmo de
tnite s(cilicet) q quada errans de deo s(ecundu)m
s(ecundu)m corp(u)s sapiunt q metsil de
eo sentiunt n(isi) qd in fantasys

Et in sensib(us) inve(nitu)r Similit(er) quqz ft
rvelatoe (cor)poali (et) sompniali in q(ua) quqz
se ingerit fantasmata q vnt(us) in,
tellectual(is) no pt disce(r)ne **Solutio**
d(ic)e(nd)u q z(º) p(ar)te corrup(ti)o fata(sie) s(cilicet) in se
(et) in (com)paco(n)e ad sensu (com)munez (et) in (com),
paco(n)e ad intellectu In se quqz corru,
pit(ur) antior p(ar)s capit(is) vl de infinite
vl aliquo alio acc(i)nte sic accidit in q(ui)
busda (con)suetudinib(us) In quib(us)da med(i)
tica(tur) fantasie indctimate in (com)paroe
ad ss(ensu)m (com)munez ex indeta (com)poni l(ibe)r divi
sioe gna(tur) corrup(ti)o in actu fanta(sie) q(uia) z
flutas In corruptoe at ad intsctu cor,
rupta e fantasia qn intellect(us) spua,
liu no sufficient(er) resultat in fatasma,
tib(us) (et) eo qn multiplica(tur) fatasmata
incipit aia adhere fantasmatib(us) et er,
rat i intsctu spualiu De hc (ha)ebit(ur)
plenq in q(uest)ioe inf(ra) de rvelatoe so,
inioz **Ad pmu** g(ra)o d(ic)e(nd)u q ss(ensu)s in
antiori pte corrupta no (cor)rupi(tur) corru,
pcoe ppa Et io qn tnsit a p(ri)ori pte ad
p(os)tericma no rmanet corpa(l)i(ter) q (cor)rup,
coz no habuit p(er) se s(ed) pactus **Ad s(ecundu)m**
d(ic)e(nd)u q in sompnis rflexa e ymagia(tio)
ad organu ss(ensu)s quis Et io aia qu(i),
t(ur) sup ymaginatos sic sup s(e)n(s)ata Et
eu s(e)n(s)ata accipia(tur) p modu rez ac,
cipit aia tuc sic res hoc aut (con)tingt
ideo quia vapor ascendens a loco
digestiois ad cebz (et) infrigida(tur) ibi p(ro)p(ter)
locu qui infrigidat(us) fluit ad loca se,
suu organa (et) acci(ditur) simil fluere yma,
gines ad organund sensus quis Cu
aut spus in sompno sit gross(us) in ca,
pite p(ro)pt(er) dominiu frigoris no pt
tnsire ad opacoz racios Et inde acc(idi)t
q aia non discernit v(er)as ymagies sic
res l(ite)r ymaginatos s(ed) qui(eti)(ur) sup eas
t(ame)n sup res (et) de h(oc) plenq (ha)ebi(tur)
Ex hoc t(ame)n patz q no e ex corrup(ti)oe
fantasie s(ed) ex ante qd z somnus

Einde querend(um) est

de estimativa Et q(ue)ri(tur) cor

Sed quid sit et quid sit obiectum eius et quid
organum et quis actus Ad primum sic
procedi[tur] sic dicit Algazel scilicet et Avicenna
Estimativa est virtus apprehendens de sen-
sato quod non est sensatum sicut ovis apprehendit
inimicitias lupi hoc enim non fit per obiec-
tum sed per aliam virtutem que est hoc in brutis
quod est intellectus hominis Sed con[tra]
diversarum virtutum diversa sunt obiecta Cum ergo
fantasia et estimativa diverse sint virtutes
diversa habebunt obiecta Sed suppositum est quod
intentiones non sensate in sensibilibus tamen eorum
proprie sunt fantasie ergo videtur quod non sunt estima-
tive obiecta Preterea videtur estimativa non
est virtus apprehensiva sed motiva virtus in-
determinans amicum vel inimicum et virtus in-
parans vel fugans vel imitans et omnis talis est
motiva Preterea de quo intellectu hoc intelligitur
quod dicitur quod estimativa est brutis quod intellectus
hominis Si intelligitur de intellectu speculativo hoc
videtur falsum virtus enim contemplativo determinans verum
vel falsum in ymaginabilibus est in brutis loco intellectus
speculativi Sed hoc non est estimativa sed fantasia
Si vero intelligitur de intellectu practico sive ac-
tivo tunc estimativa videtur esse virtus mo-
tiva et non apprehensiva quod est contra Con-
sequentes sunt eiusdem divisionis sunt eiusdem
generis Estimativa et fantasia et ymaginativa po-
nuntur in eadem divisione ab Avicenna et
Algazele ergo sunt eiusdem generis Sed fantasia
et ymaginativa sunt in genere virtutis apprehensive ergo
et estimativa similiter Item dicit
Algazel quinque sunt sensus interiores scilicet
sensus communis ymaginativa estimativa fantasia
et memoria Sensus enim sonat apprehensio-
nem ergo estimativa erit virtus apprehendens
et non motiva Solutio dicendum quod
secundum quod fantasia large sumitur estimativa
et quecumque post fantasiam ut suppositum est Si autem
stricte sumatur tunc estimativa est virtus
sequens fantasiam et diversa ab ipsa et est de-
terminans ymaginationem vel fugam in inte-
tionibus apprehensivis que insunt intentionibus con-
iuncte sunt compositioni et divisioni fantasie tamen
non tamen sunt accepte a sensibilibus Ad primum
ergo dicendum quod duas intentiones eius accipit per
modum veri speculativi tamen et accipit eandem
per modum appetibilis vel detestabilis

Et primo intentionem accipit fantasia
secundo estimativa Ad aliud dicendum
quod apprehensiva dicitur duobus modis Dicitur
enim apprehensiva virtus activa speciem per se
et primum cognitionis cuiuslibet sive speculative
sive operative Et hoc modo videtur accipere philosophus
in tertio de anima ubi dicit quod ipsius actus
potentiis differunt sicut sciencia operis et per-
dicta Sciencia enim et operis pertinet ad operis
Et hoc modo consideratur apprehensionem philosophus
dividit eam per quinque differentias quod dicuntur
sensus interiores Dicitur etiam virtus appre-
hensiva virtus activa specierum ordinata ad
speculationem veri tamen Et hoc modo esti-
mativa non erit apprehensiva Similiter
motiva dicitur duobus modis Dicitur enim mo-
tiva virtus imperative movens organa in
motum processivum ad fugam nocivi et ad
adquisitionem convenientis Et hoc modo non mo-
vet nisi appetitus cum suis partibus ut
infra probabitur cum disputabitur de mo-
vente Alio modo dicitur virtus motiva determinans
per cognitionem id quod est motus processivus
aliquis Et hoc modo intellectus practicus
per scientiam suam est motivus ut dicit Aver-
rois Et similiter fantasia practica et esti-
mativa secundum Avicennam et Algazelem
Ad aliud dicendum quod similitudo est ad
intellectum practicum quantum tamen uno modo virtus
apprehensiva Ad duo ultima
dicendum quod quinque virtus apprehensiva dividitur
in quinque sensus exteriores sumitur primo et
non secundo

Secundo queritur quod sit obiec-
tum estimative Et videtur
ex predictis quod obiectum estimative sit
id quod non est sensatum Sumitur tamen de sen-
sitivo hoc enim dicit Avicenna et Al-
gazel Contra ergo non sit universale vel particulare
videtur quod non particulare omne enim particulare est
sensatum proprium commune vel per accidens Et
hoc dico si verum est dicit ut id quod
apprehendit estimativa non est sensatum
aliquo modo ergo videtur non esse particulare Item
omne illud quod videtur esse fugiendum vel
imitandum hoc videtur facere per aliquid
quod regens in fuga et imitatione

Estimatiua utrum determinat de omni fi-
gura et omni ymaginacione istud quod vi-
detur facere per aliquod quidem regitiuum Et c-
ontra obiectum eius est quidem et non
potentie Item quedam uno eius ac-
cipitur ab omni sensibili eiusdem speciei hoc
videtur vle esse sic homo in una ratione
acciditur a sorte et platone Illud autem quod de-
terminat fugiendum esse secundum unum modo
ab omni pastore ergo hoc erit vle cum sit
obiectum estimatiue Et obiectum estima-
tiue erit vle Sed contra Omnis
virtus actiue sensibilis est virtus operans in
organo ergo nulla virtus sensibilis est virtus
operans secundum rationem vlis Prima patet per hoc
quod nulla virtus actiue sensibilis separata ab
organo ut dicit philosophus Intellectus non plo
nullius corporis est actus Secunda patet per hoc
quod dicit Auicenna quod quedam in or-
gano corporeo est cum quantitate et figura Preterea
Omnis scientia causa ex rone vlis Si
ergo bruta animalia perceptiua essent vlium
perceptiua etiam essent scientie per inventionem
doctrinam et studium quod falsum est Solu-
tio Dicendum cum Auicenna quod intellectus acci-
pit a sensibilibus non apprehensa per sensum
apprehenditur per duos modos scilicet per vles
et etiam circa a sensibilibus que sunt hec
estimatiue est experientie et virtutis in-
tellectiue Alio modo accipitur intellectus
numquam separatis a sensibilibus quod sit hic et
nunc Et accipitur duobus modis scilicet prout
sunt principium veri et falsi in partibus et
sunt fantasie Vel prout deriuant no-
tiuum l generis in appetibus et sic estima-
tiue Dicendum ergo Ad primum quod prima
est falsa nisi intelligatur de corporeis
existentibus in re extra Si vero intelli-
gatur de hiis que insunt eis ex compo-
sitione l diuisione sic verum et falsum
Vel ex ordine ad appetitum sic no-
tiuum l generis falsa erit propositio Ad secundum
dicendum quod licet quidem regens sit in
estimatiua tamen non consideratur secundum rationem
quidem l secundum sunt hic et nunc quibus colli-
gatur ad potentie Ad aliud dicendum quod
estimatiua magis imitatur naturam in
mondo quam sciam et arte intellectus

Precium unde licet uno omnibus accipi-
at timitum mouens lupo non tamen utitur
inquisicione et consideratione in modo fugien-
di quia admodo homo Sed omnibus fugit uno eius
omnem lupum Et hoc est quod dicit Damas-
cenus quod bruta aguntur magis quam agunt Et ideo dicit
Auicenna quod instinctu nature mouentur bru-
ta et non ad rationes apprehensiui et ideo
rationes vlis non considerat

Sexto queritur de orga-
no estimatiue Et videtur non ha-
bere organum susceptiuum alicuius speciei
vel forme Virtutes enim motiue sunt in or-
ganis que mouentur et non in organis a quibus sus-
cipiunt secundum virtutem motiua modo a de-
lectabili et mouet organa ad ipsum delectabile
ergo videtur quod estimatiua sit quedam motiua quod
ipsa non habeat organum nisi per quod apprehendat
aliud Preterea equaliter abstractius est ac-
cipere secundum primum veri et primo boni de-
lectabilis ergo videtur quod in modo abstrahendi
non differt estimatiua ab organo fan-
tasie Sed contra Diuersorum virium diuersa
sunt organa fantasia et estimatiua sunt
diuerse vires ergo habent diuersa organa So-
lutio Dicendum quod estimatiua et fantasia operantur
in eodem organo Estimatiua non intellectu
aliud est quam extensio fantasie in prima
sic etiam intentio speciei eius extendendo sit
practicus Ad primum ergo dicendum quod obiec-
tio ista tenet de motiua quam imperat fat
motum sit est appetitus cum partibus suis quod
concupiscibilis l Sed ille motiue que deter-
minant per modum fantasie esse motiua
operantur in organis precentum se specu-
latione Ad aliud dicendum quod nil
prohibet diuersarum virium esse idem organum
diuerso modo sensibus quod sit in organo diuersimode
considerentur

Septimo queritur et ultimo quibus
sit actus estimatiue Et videtur
secundum Auicennam et Algazelem
quod actus eius sit determinare de fugi-
endo et imitando per apprehensionem quorundam
et inquirunt in partibus Sed contra omnem
determinationem ad operationem quod prius est aliter
sicut precedit inquisicio et dispositio et pro-
posito ut patet per Damascenum qui dicit quod prius quam

Inquirit et consiliatur deinde disponit animal
quod ex consilio iudicatum est Et uero sima
deinde post dispositionem sit electio deinde impe
tum facit ad operationem Cum ergo estima
tiua in brutis sentiat de fugiendo uel
imitando uidetur quod similiter illa precedat in
quisitio et consilium preterea cum sit de eis que
proculdubio aliter sunt Si uero dicatur quod sit defici
unt in brutis cum in natura sint hec nil
est quare natura non deficiat in necessariis nec hun
dat in superfluis ut dicit Aristoteles 3o de
anima Solutio actus estimatiue est que
dictus est sed in brutis non preter consilium et
inquisitio Eo quod bruta pro modo nature im
petu faciunt ad opus et non pro modo deli
berationis Ad ultimum dicendum quod natura non
deficit in brutis a necessariis sue speciei licet
imperfectiore habeant animam quam homo et ideo in
multis deficiunt que sunt in homine homo non
perfectissimum omnium aliorum ut habetur in xvi
de animalibus

Consequenter queritur de memoria

est de memoria Et queruntur
quatuor quid sit et quid sit
organum et quid obiectum et quis actus
Ad primum sic proceditur sic dicit Alga
zel Et memoria est conseruatrix harum
intentionum quas apprehendit estimatiua
Et ideo est archa intentionum sicut ymaginatiua
conseruatrix formarum et archa formarum Item
Ysaac in libro de diffinitionibus memoria
est comprehensio rerum extrinsecarum in anima cum re
scissione Item Gregorius Nyssenus diffinit
multipliciter memoriam secundum diuersos philosophos sic
dicens Memoratiuum est memorie et rememora
tiuis causa et promptuarium Est autem memoria
sit fantasia relicta ab aliquo sensu uero secundum
actum apparente Plato autem conseruatio sensus et
intelligentie Contra primam diffinitionem sic
obicitur Conseruatio non dicit motum rursus
in re in speciem que est apud animam me
morari autem redire in re ex speciebus quod est
apud animam ergo memorie non est proprie con
seruatio nec memoria est conseruatrix Preterea
preterea ex dictis Auerrois in suo libro de
memoria et reminiscentia qui dicit quod
uirtus conseruatiua est uirtus contentiua quod

Contra propositum est in ipsa secunda preterea ex
dicto philosophi in capitulo de memoria ubi dicit
Et post tempus omnis memoria sit sunt enim
rursus in rem preterita per memoriam Item
Item obicitur de hoc quod dicit quod est conserua
trix harum intentionum quas apprehe
ndit estimatiua Videtur non quod sit conserua
trix ymaginationis Ex eo quod habetur
in capitulo de memoria scilicet quod memoria
est fantasmatis et ymaginationis Preterea
Cum memorari sit uirtute in preterita
tum memoria habebit actum Et cum
uirtutes anime diuerse sunt per actus suos ui
detur quod memoria potius debeat diffiniri
per operationem quam per conseruationem Contra secundam
obicitur memoria est comprehensio rerum
extrinsecarum ergo non erit comprehensio rerum extrin
secarum in anima prima preterea per hoc quod me
moria ponitur recordatiua per recorda
tionem autem contingit redire in rem
extra Item brutorum non est inquire
re sed tamen habent memoriam ergo memoria ma
le diffinitur per inquisitionem Contra tertiam
sic obicitur nichil est causa sui ipsius
sed memoratiuum est quod memoria
ergo memoratiuum non est causa memo
rie Item queritur quid suppona
tur per hoc quod dicitur rememoratiuum Si
actus memorie supponitur tunc idem
est ac si diceretur memoria est actus causa
memorie quod nichil est dictum Si
autem supponitur reminiscentia sic nisi uidetur
dicere Gregorius ubi dicit quod reminiscentia est
memorie corrupte facta restauratio
Videtur duas peccare diffinitiones uno scilicet
quod reminiscentia in solis hominibus est ut
dicit Auicenna Et non uidetur quod me
moria est causa rememorationis Cum memo
ria etiam insit brutis aliquo quod facit
constare ut dicit Aristoteles bene rememora
tiui sunt non bene reminiscentes et cum quod non
esset sed memoria esset causa reminiscentie
sue rememorationis Preterea queritur
quare dicit promptuarium promptua
rium enim alterius promptum est memoria

dūt pserpam redit in quā accedit
in pito **Con̄ eciā** obiciᵗ sic me
moriā et fantasia sc̄ diuīe virtu° ergo
vna male diffinitur per alteram **Preterea**
ffantasia differt ab aliis ssb v s̄ in
actu appute esse fantasmata **Contra**
Item et vltima simul sic obiciᵗ ha
bentis aīe ssblis ē ossuas mple pter
per hᶜ q. oīs obj aīe ssblis vt dᵗ Aui
cena recipit ssem cū appendiciis me
2a pᵗ per hᶜ q memoria invenitᵗ in
brutis in q̄b nō ē nisi aīa ssblis
Item de hᶠ ponaᵗ raco Arestlis
in caᵗˡᵒ de memoria Cuiuscuiq; pōe
et apprehendere qūtem sub dicitur qūtt
illius ē illius ē apphēdē · ssbilis
potēē tm̄ ē apphendē qūte sub
ratiōnibus qūtas ergo ssbilis pō tm̄ et
apphendē qūtitate tpis hᶜ dato pter
sic Cuiuscuiq; pōa cognoscit tpus
sub dīa tpis detīmata · i · aᶜ ē pōa
ssbilis Oīs memoria cognoscit tpe sb'
dīa tpis detīmata q̄z ptitum ergo est
memoria ē pōa ssbilis pa pmi silli
pᵗ ex hᶜ q cad ē cognicōs rō cuiusce
qūtᵗ s̄m omez ssz qūtt 2a vero
pᵗ per hᶜ q qūtitas ē obiectū ssbus
et ymaginaᵗ et nō intelligitur vt dicit
phus in caᵗˡᵒ de memoria Et si aliq
ts intelligat qūtitate tn accipit ea
s̄m hᶜ q qūtitas ē hᶜ ē s̄m similitudine
qūt racoz et nō sub racōe ymagi
nacōe longi vel breuis pma vō ri
symi ē cōcluo pmi 2a vō scribitur
in lris Arestlis vbi dicit Et oz
aut cū s̄m tpis memoriā agat sic
in aīa dicē q hᶜ pius audiuit
aᵗ sensit aut intellexit **Item** A
restᵗˡ magnitudine et motu cogi
tacē ē necē magnitudo at et mot nō
cognoscunᵗ nisi pōa aīe ssblis ergo nec
tpe s̄ tpe sub dīa detīmata cognoscᵗ
sitᵗ a memoria ergo memoria ē pōa
aīe ssblis **Item** Arestᵗˡ memoria
quidam intellectus ē per accidens pse aut
pmi ssbilis **Item** Arestᵗˡ Oi

Memoria intelligēcaᵗ pmū esse nō
vis esse in aliis aliorum aīalium forte
aut nullis mortalium **Item** Arestᵗˡ Cuius
quidē ergo eorum q̄ sunt aīe memoria
sic manifestum cōmuniter cuius et fa
tasia ē s̄ fantasia ē aīe ssbilis ergo
et memoria Oz Arestᵗˡ memorabilia
q pse sunt quorum et fantasia s̄m acc
aut quecūq; cū fantasia s̄ fantasia
nō ē nisi ssblium Et exinde sequitur vl
tius q memoria sit pōa ssbilis aīe
Item Brogius inxtennis Sensibilia
quedam s̄m se ipa memorantur Jn
telligibilia vero s̄m accidens tpe ex
cogitabilia memoria fantasia sit passi
ua **Item** Brogius inxtennis memoria
ri dicimus q prius scimus vel audiuimus
vel aliter quāliter cognouimus prius at
racoz lz ad pteritum tpe Manifestum ē ergo
q memorabilia sunt q̄ sunt et erunt
pntur et q in tpe cōsistunt talia aut
nō sunt nisi ssbilia ergo memoria ē
vis ssbilis aīe **Item** Damascenus
q'cōpmatus ē aō eorum quē intelligit
custodit memoriam dᵗ Cipi aut sunt
figure et ymagines quas cōpiatus
et memoria ergo memoria ē cōpē figurarum
et ymaginum ymanentes aut sunt ssbilis
aīe **Item** Damascenus memorabilia
s̄m se ipa memorie cōmendantur s̄ ssbilia
nō sunt nisi ssbilis aīe ergo memoria
nō ē nisi ssbilis aīe **Item** Auicena
in 6to de naturalibus pbat in rō li
acd nō esse memoriam Et cuius de hᶜ
cui infra q̄tōs · rōs eius inf po
neᵗ **Item** Quicquid et vbicūq;
et semp hᶜ ē remotū ab omni dīa
tpis vle ē remotū ab oī dīa tpis
pma pz ipse quia oīs dīa tpis
cōtinet nūc 2a scōr in pᵒ pq
Inde sic Oīs memoria accit sub
dīa tpis detīmata Nullū vle
s̄m q vle ē sub dīa tpis detīata
ergo nulla memoria accit vli s̄m qd vle

Inde vltius nulla memoria actiu
vle s[m] qd' vle aia racional' actu
vle s[m] q vle g[o] nulla memoria
e aie ro[l'] siue intellectus Sed
con[tra] Cuiuscu[m]q[ue] h[abe]t facere operacoz p[ro]p[ri]e de
t[em]p[o]re determinatum illius motus et
opacos quieta sunt t[em]p[o]re intellectus
h[abe]t facere quietam illem g[o] motus et
opa[cio] quieta s[un]t t[em]p[o]re Prima p[ate]t p[er] se
2a p[ro]bat[ur] in 3o de aia v' d[icit] Aresto
tiles salu vm et f[or]m[a]m e opo[rtet] n[ost]r[u]m i[n]tel
tu s[ed] qd' e[st] et e[ri]t b[e]n[e] aut fatues
h[oc] intellectu e vnumq[ue]q[ue] sumus p[ro] q[ua]
p[ro]p[ter]ea Deinde Omnis virtus cuius
opa[cio] e in t[em]p[o]re p[ot]e[st] c[on]si[dera]re t[em]p[u]s det[er]
minatum in p[re]t[er]ito intellectus 3 huiusmodi
g[o] intellectus p[ot]e[st] c[on]si[dera]re t[em]p[u]s determina
tu in p[re]t[er]ito et h[oc] exigi[tur] ad esse
memorie g[o] memoria p[ot]e[st] e[ss]e i[n] i[n]tel[lectiv]i
p[ar]te aie Item Cuiuscu[m]q[ue] e[st] c[on]p[ar]ons no[n]
soli[us] ea q[ue] s[un]t s[ed] eci[am] p[re]t[er]ita et q[ue] futura
sunt h[abe]t opacoz s[ecundu]m t[em]p[u]s determinatu[m]
intellectus e huiusmodi vt[rum] in au[c]t[orita]te phi
ta g[o] h[abe]t opacoz s[ecundu]m de t[em]p[o]re detia
tu et ita p[ot]e[st] h[ab]ere memoriam Item q[ui]
quid delibe[r]at ad futurum c[on]siderat eti[am]
p[re]t[er]iti determinati intellectus e huiusmodi
vt[rum] 3o de aia intellectus c[on]si[de]rat p[re]t[er]itu[m]
determinatum et ita p[ot]e[st] h[ab]ere memoriam
Si forte dicat[ur] q[uod] memoria s[ensi]b[i]l[i]s
aie e[st] p[er] se s[ed] intellectus no[n] p[er] se p[ro]b[atu]r
h[oc] q[uod] intellectus no[n] p[ot]e[st] recipe[re] p[ri]m[u]m
memorie qd' e[st] ymago rei c[on]gite et
t[em]p[o]ris p[re]t[er]iti determinatu[m] Con[tra] Ad aug[ustinus]
aug[ustinus] similitudine p[ot]e[st] poni et desc[ri]
bi finita ingnitu[di]o in m[emori]a extioi
illud e ymago qu[anti]t[ati]s finite ad
s[im]ilitu[dinem] t[em]p[o]ris eo qd' e[st] in intellectu p[ot]e[st]
poni et descr[i]bi finita ingnitu[di]o i[n]
m[emori]a extiori g[o] in intellectu e[st] y[ma]g[inati]o
qu[anti]t[ati]s finite P[rim]a p[ate]t de se 2a p[ro]bat[ur]
ab Ar[istote]l[e] ca[pitul]o de mem[ori]a v[bi] s[i]c d[icit]
et si no[n] intell[igi]t qu[an]tum pot[est] tu
an oc[u]los qu[an]tu[m] Item Omne qd' e[st]
in aia finite qu[anti]t[ati]s et figure p[ot]e[st] [e]sse
ymago p[er] qua[m] c[o]gn[osci]t[ur] memoriam

Prima p[robatu]r p[er] h[oc] qd' dicit Ar[istotele]s
q[uod] memoria vt[itu]r fantasmate vt
ymagine 2a vero p[robatu]r p[er] h[oc] qd' d[icit]
alibi q[uod] quamuis na[tur]a qu[an]tu[m] sit infi
nita tu[m] intellectus ponit qu[ant]i[ta]te fi
nitam Item Omnis intellectus
c[on]gnoscens p[er] app[re]hensioz s[ensi]b[i]lem
accipit s[ecundu]m s[ecundu]m q[uod] e[st] in s[ensi]b[i]l[i]b[us] in
tellectus qui o[r]i[tu]r ex s[ensi]b[i]l[i]b[us] e[st] huiusmodi
g[o] accipit s[ecundu]m s[ecundu]m q[uod] e[st] in s[ensi]b[i]l[i]b[us]
et t[ale] s[ensi]b[i]l[e] e[st] p[ri]mu[m] memorie g[o] i[n]
tali intellectu p[ot]e[st] esse memoria iux[ta]
hoc item Queri[tur] q[ue] d[iffe]r[enti]a sit i[n]t[er]
c[on]sideracoz et memoriam haut n[on]
q[ue]stioz mouet Ar[istotele]s in ca[pitul]o de me
moria et v[idetu]r q[uod] nulla Omnis n[on] vi[sio]
s[ensi]bo et p[ar]ticip[ati]o in aia s[ensi]b[i]l[is] vl' in
tellectu e[st] actus memorie · c[on]sid[erati]o e[st]
t[ali]s v[isio] g[o] c[on]sid[erati]o e[st] memoria P[rim]a
p[ate]t p[er] diffinicoz memorie 2a p[ate]t p[er]
h[oc] q[uod] nullus c[on]si[de]rat h[oc] qd' no[n] p[ri]o
accipit s[ed] qd' an accepit vn[de] A
resto[teles] in 3o de aia d[icit] q[uod] h[omo] e[st] c[on]si
derans q[uod] p[ri]us accepit g[ene]ra Con[tra]
hoc e[st] qd' d[icit] Aresto[teles] q[uod] no[n] memora[tu]r
aliquis qd' c[on]sidit cu[m] sit actu c[on]
siderans et intelligens Solu[ci]o dicitur
q[uod] memoria multi[pliciter] d[icitu]r s[cilicet] p[ro] h[ab]itu
pote[nci]a et obiecto D[icitu]r enim memoria
ipa pote[nci]a quer[it] Et h[oc] p[ro]p[ri]e d[icitu]r
memoratiua Et d[icitu]r duobus modis v[no]
mo[d]o poni[tu]r p[ro] po[tenci]a q[ue] reflecti[tu]r in re
in p[re]t[er]ito accepta a s[ensi]b[i]l[i]bus p[er] yma
ginacoz vel p[er]manet apud aiam cu[m]
c[on]sideracoe t[em]p[o]ris p[re]t[er]iti Et de hac me
moria locuti s[un]t ph[ilosoph]i et q[ui]da[m] s[an]cti
s[cilicet] Grego[rius] et damas[cenus] D[icu]nt ipam
p[er] se esse s[ensi]b[i]l[e]s aie et p[ar]tibus i[n]fe[r]
iore Et h[oc] infra explanabitur A
lio m[od]o d[icitu]r memoria p[ro] po[tenci]a c[on]s[er]uatiua
p[re]t[er]iti p[re]s[en]ti et futuri Et de hac me
moria e[st] p[ro]b[lema] yma[gina]t[iv]e de q[u]o p[ri]mo
quer[itu]r in tractatu de aia roli Et
h[oc] mo[do] sum[it]ur me[mori]a ab Augu[sti]no
in lib[r]o de tri[ni]t[at]e Et poni[tu]r i[n] s[u]mmis

Primo libro distinctione tercia Memoria
eciam dicitur habitus memorativus potencie Et
memoria eciam dicitur memoriale secundum quod dicit
Augustinus quod nichil est de memoria quod
non sit de memoria id est quod non sit in
potencia memorativa Sup praedictis ad diffi-
niciones diversimode tangunt memoriam po-
tencie memorative Et prima est que est Alga-
zelis datur de potencia in comparatione ad proprium
habitum eius habitus id est memorie constituitur ex
intencionibus que prius sunt accepte per fan-
tasiam et estimacionem Et propter hoc eciam Aristoteles
dicit quod memoria est passio sensus communis et fantasie
Secunda autem diffinicio que est Ysaac datur
de potencia in comparatione ad proprium obiectum
et proprium actum Res id est existens dicitur ab
ipsa res existens in preterito Inquisicio
autem non est inquisicio racionis sed ea que
exigitur ad actum recordacionis Ad cuius
actum secundum Alphorabium in suo libro de
memoria et reminiscentia exigitur sed
ymago et intencio illius ymaginis illici-
ta per fantasiam et facere eius intencionem presen-
tem et iudicare intencionem illam esse eius
ymaginis quae prius sentiebatur Collectio
enim que in hiis exigitur consistit ab Ysaac
inquisicio vocatur Tercia vero que est Grego-
rii datur de memoria prout in ipsa est habitus
memorie et reminiscencie quam ipse appel-
lat rememoracionem Cum enim dicit quod memoria
est cella memorie id est memoralium et preteritorum
rerum sonat impressionem habitualem que perfecta
est per habitum rememorandi vero est permutacionem
secundum quod ad ipsa est conversa sunt per tempus obliti
reminiscendo Reminiscencia enim est rinoca-
tiva eius quod in preterito recessit oblivione
ut infra probabitur Quarta vero que est ori-
ginalis datur de alia comparacione sui ad
praeteritam Cum enim dicit quod est fantasia relic-
ta ab aliquo sensu secundum actum apprehensionem
actu per intellectionem elicita ab ymaginibus
per collacionem qua fit fantasia hec intel-
lectus reservatur in memoria et reconciliatur
que secundum actum apparuit in sensibus Quinta
vero est quarta que sunt Ploie et Damasceni

Datur de memoria in comparatione
ad id cuius est preterite et preteritis Est enim
comparativa sensus preteriti Pacius autem
conservacio memorie Magis proprium autem huius
dat Avicenna in libro de naturalibus dicens
quod vis memorialis et vis ordinativa in
extremitate cellule posterioris continuis quod ap-
prehendit vis estimativa de intencionibus sensi-
bilibus sine sensu secundum hoc enim data est
de memoria in comparatione ad proprium or-
ganum quo ad primam partem diffinicionis Et
quo ad proprium instrumentum quo ad terciam Tullius
eciam diffinit memoriam dicens quod memoria
est per quam animus repetit illa que fuerunt Et
constat quod ea datur in comparatione ad proximum
obiectum memorie quod acceptum est in preterito Ad
id quod obicitur quod prima diffinicio dicit
quod memoria dicit potenciam habitum in
quantum est potencia passiva scilicet recipere et con-
servare Aliud autem inquantum anima agit
et hoc est reducere in rem per sensum apud
se conservatam Et propter primum hoc potest est secundum autem
non nisi per actum estimacionis et fantasie
propter hoc ab Algazele a primo dicitur et
non a secundo Et hoc est ratio quare Avicen-
na quod alteros diffinit Dicit enim Alpho-
rabius quod memoria nichil aliud est quam con-
servacio et reminiscencia conservacio in substancia
eo quod sic per tempus obliti Ad aliud
dicendum quod memoria potest recipere intenciones
non sensatas ut dicit Avicenna et per
eas devenit in ymagines sensatas et
per ymagines in rem Et ideo ab Al-
gazele diffinitur a conservacione intencionum
que intenciones proximos sunt memorie
Quia vero ymagines proximos sunt rei cogni-
te vim memoria Ideo dicit Aristoteles quod me-
moria fantasmatis est et ymaginis Ad
tercium patet solucio per antedicta Ad id quod obicitur
contra secundam diffinicionem dicendum quod res existens in
anima facit memoriam quod ab illa incipit
actus recordativus Ad aliud dicendum
quod in viribus brutorum non procedit inquisicio
sed ut dicit Alphorabius et Avicenna
instinctus non est in eis loco inquisicionis

Patet supra dictis e determinatu me
more inquisito et no patet dicit qzda
racois discesum Ad id qd obic
tom 2am dicm sm pdicta q memoria
pmo loco pom p potn memoratia
Et 2o loco p memoriabus vl actu me
more Ad aliud dicm q r
memorio suppo intrinsecaz me
moria cm quo ad hitu e ea intri
seca Ad hc aut qd obici in qui
dicm q intrinseca gint actu vtris
sup hitu memorie Et ppt hc est
in plurib honib Ad aliud dicm
q quc mve exige ad intrinsecaz 7
quasi discursu pplos Et ideo me
liora in hntibus cebru humidu 7 ca
lidum memoria vo q pmi e in
gsuando l retinendo peyori in hnti
7 meliora in hntib cebru fricidi 7
sicut Melcholici ab eode magis
actu vtriusq sz intrinsece 7 memorie
Ad aliud dicm q pmitiuaru
ponit pmitudine hitu ad eliti
cuc actu Ad id qd obici tom
qtaz que e originalr dicm q fan
tasia in diffinicoe ea supponit y
magine sensibilem relictaz in memoria
7 no potetaz fantasie Ad aliud
dicendu q spem fantasmatis di
ob inofe e gsidare sz sm id qd 7
ymago rei reducens in rem Et
relinqr in memoria vel pt gsi
sm q e motu a sensu sm actu sen
te relinqr in fantasia Ad aliud
qd obicit gi 7taz que e plonis dicm
similr Ad aliud qd obici 8a
q e Damas dicm q sequo phos et
sanctos Greg sz 7 Dam memo
ria e sensitiva pt aie Et io Alpha
rabius dicit manifeste q memoria
de vibus aie apphendentib res ptes
et individuas Similr dicunt

Aves 7 Avicenna 7 Avivois qui
oms ponut memoriaz in organo
posterioris ptis cerebri Cu aia vo
sm suas virtutes in organo sit corp
vnde memoria sensibilis e pse 7 inte
pacius Et ad hc intelligd dicm
q memoria po a virtutes in ptitu
qd no pt fieri nisi p intentoz et
ymagine pti que ymago 7 in
tenco sit pti ra quia aliter no sub
erit tpe Et ideo memoria eius
ptitu e pse Intelle aut no hz cogi
coz ptiti vl futi l pntis ii sm qz
ordina sensibili Et io si rfr ad de tia
tam dram tpis hc no et pse sz p
sensibile qd sic p Intelle em sm q
quiditas 7 sba rei sz intencon sensibili
7 ymaginacoe 7 dra tps Et id at
sic e hc non vti ymaginacoe nc
opatr ad rem q e in ptito sm ali
qua rez determinata sz vna ne se
hz ad ptitu pns 7 futm Eo q est
extractu ab omib ill Et io pz q
de ipo pse no e memoria si p ac
cidens inquantum sz rfr ad inten
cos sensibiles no sensatas 7 ymagiet
p sensum acceptas sub dra tpis p
teriti Et hc e qd dicit Greg
Nisenus 7 Damas Ops sit qm
intellm susceptio no sit nisi ex
disciplina l nali ingenio Non em
ex sensu Nam sensibilia q sm se qm me
morie gmeda Intelligibilia vo si q
quid addiscimus memorie no coz vo
memoriaz non hemus qz sic intellr
ome qd sit aliquis p intellectu sat
addiscens ab aliquo p auditu
aut inveniens ex gsideracone rez sensibilium
Racones sensibilium non sunt obiecta
sensuum Et ideo pse no sit memorie
Et cu ille racoes sunt sube 7 qdita
tes rez sube rez no eit in memo
ria nisi sm q ex sensib accepte sit

per disciplinam Dicitur ergo Ad primum
Cum vtraque aie sensibilis non est in
telligibile continuans per se sed per accidens Ea
vero que sequuntur et probant memoriam
esse partem aie sensibilis concedimus Ad
tertium vero prima que dicitur in magnitudinem
que intellectus componens facit compositionem
determinatam presentis et futuri in re
temporis que est in intellectu separata a
motu et magnitudine secundum quod motus
et magnitudo accipiuntur secundum se est
non in rone finiti in intellectu presentium
autem quod est in memoria memoria est in
tentio et ymago rei preterite accepte
secundum se et non secundum rationem tamen Nec
est separata a motu et magnitudine
Et patet quod alterius modi est tempus quod de
terminat compositionem intellectus componentis Et
alterius modi ad quod est vna conditionum
obiecti memorie Solutio tamen quia
aliter dicentes quod sit determinatio temporis ac
cidentis intellectui componentis secundum quod per intelle
ctum sensibilia et ymagines separatas re
flectitur in se Et ecce actus consimilis
memoria Ad tertium dicendum quod
intellectus non accipit quantitatem secundum esse
sed secundum hoc quod est hoc est secundum rationem quan
titatis vt expresse dicit philosophus in littera
Et ideo si ponat quantitatem finitam ante
oculos hoc erit per accidens scilicet inquantum
per ymaginationem quantitatis reflectitur
in sensum Per hoc etiam patet solutio ad
sextum Ad aliud dicendum quod secundum quod
intellectus omnia a sensibili nichil impe
dit quin sit sui memoria sed hoc est patiens
quod quasi dicitur est Ad hoc quod
mouetur hic queritur de differentia inter memoriam
et consideratorem Dicendum quod memoria est
eius quod est presentiatur in ipsa memoria
vero et acceptio eius quod est in preterito in anima
secundum quod in preterito est in ipsa dico obie
ctum autem dicendum quod percepti in anima
27 est ratio vt presentis existentis in anima

Et est de ipso est consideratio vel vt de preterito
et de ipso est memoria

Secundo queritur quid sit

obiectum memorie Et videtur
secundum Aristotelem quod preteritum in ratione preteriti
Dicit enim sic primum accipiendum qualia sunt
memoria lia multorum non decipit hoc
neque in futuro contingit memoriam sed
opinabile et speciale est sume contingit
futurum sicut et scientia quod speculatiua quandam ad
modo quandam diuinationem dicunt esse
sume scientiam speculatiuam neque presentis
sed sensus enim neque futurum neque
factum cognoscimus sed in presentis memoria
autem facti est presentis non vt ad eum vt al
bum cum quis videt nullo memoria
dicitur Ergo hic accipitur quod memoria est preteriti
Item Aristoteles oportet cum secundum memoriam
agat aliquis sic in anima dicere quod
hoc prius audiuit aut sensit aut intellexit
Item Aristoteles ipsius nunc in ipso nunc
est memoria vt dictum est sed presentis quidem
sensus futuri vero spes facti autem memoria
est Item Aristoteles propter quod tempore omnis memo
ria sit Ex hijs omnibus patet quod me
moria est preteriti secundum quod preteritum est Sed su
per hoc mouet dubitationem Aristoteles
quare memoria dicitur ratione rei esse
preteriti potius quam ratione passionis que est
in ipsa dicitur esse presentis Dicit enim
quod manifestum est quod oportet intelligere huius di
aliud fieri per sensum in anima et in par
te corporis habente ipsam passionem a sensu
velut quandam picturam passio
est huius passionis dicimus habitum
esse memoriam. Factus nimirum a
sensu in anima velut aliquid sic vt fi
guratur habitus sensibilis sic sigillantes
anuli Et intendit dicere quod sigi
llum sensibile remanens in memoria est
passio et habitus memorie presentis in
ipsa propter quod quaeritur memoria in actu
recordationis quod vt memoria est presentis
Preterea videtur quod non sufficit hoc

Dicit q memoria e pteriti dicat n-
q memoria e fantasmatib ut y-
maginis Et ita vi obiectum me-
morie esse ymago Sim q e ducens
in rem ex Oz tiic quei v. ol
motus in aia ymaginis sit sic yma-
gina sit motus memorie Et vi
q quia dt in lra q meo e s.
qd ymago Item dt q qtigit aliq
esse se memores l' meorales hoc
aut fit cu aliqs ymagine ter y-
magez qsiderat Sed con ois
artifex mechanicus pducens yma-
gine in ma quiti ad ymaginem sic
ad ymaginem meorari go ois artifex
ducens ymaginem sup maz 7 meorari
Inde ultra ptr sic Ois artifex
mechanicus pducens ymaginem sup
maz respicit futurum go respicius ad
futurum meorari qd flm 3 tlo go
omnis motus ymaginis sic ymaginis
in aia e motus me Si forte
dicatur q p utrumque istorum determina
obiectum meorie sz p pteritum tpe 7 p
ymaginem ut p ymaginem Condicunt
Auicenna 7 Algazel q meoria est
z qseruatiua intencionu qs apphendit
estimatiua 7 fantasia 7 ille sunt
sensatiue sz tn a sensibus elicite ut
supius dictum e Ptea quitur ulo
hic que dicit sit int' mem yma-
ginem 7 potenciam meoratiuam Solu-
cio dicendum q in obiecto memorie
tria q'runt quorum unum determinat
rem in qua quitur meoria p actu
recordacionis Et hc e tpus pteritum Aliud
aut e qd ducit rem illam exptre
ac 7 e ei proprium 7 hc e yma-
go ut ymago .i. ut ducens in
rem 3m e id p qd qsistit illa
ymago esse eius rei Et hc e in-
tencio rei elicite p qpos 7 dui-
siorum ymaginum 7 hc e proximum

Memorie p rem cum deuenit
memoria in ymagine Et p y-
magine in re accepta in pterito
dicti Et huius summa racio in libro
Alpharabii in de meoria 7 remi-
niscencia Et pz solucio ad obiectum ex
Auicenna 7 Algazele qz illi di-
cunt id qd proprium e meorie in
actu recordacionis Ad obiectum
aut philosophi q memoria non e pteriti
dicendum q licet passio q e in me-
moria sit pus tn non uti ca-
ut passione l' spe s ut yma-
gine rei pterite Et huius simile
phs dat duo s sz in pictura
tale Et in forma speculi
utz istorum cum qsidao pt qside-
rari in se 7 e simile spei
existens in sensu in pti zabus Et
in intellectu 7 ulibus Si aut
qsideratur prout ducens in id cuius
z ymago ul' pictura tunc e
simile ei qd existit in meoria
que pse quidem e sensibilium p
actus aut intellectuum qzadmodum
dictum e Ad id qd queritur
y. omnis motus ymaginis ut y-
maginis sit motus meorie dicendum
q non qzadmodum bn pbat obiectio
Tria n. sunt de racione obiecti
memorie sz tpe pteritum ymago
ut ymago Et intencio q facit
hanc ymaginem y huius rei pterite
Ad ultimum dicendum Cz sup i
duobus tacta e dria ymaginacionis
7 meorie sz in mo qseruacionis 7
qseruatorum hic aut addi zm sz
q meoria e potencia reflexiua in
rem pteritam p ymaginem 7 intencionem
7 tpus Et ideo dt motum q e
ab aia in re ymaginatur e yma-
go delicta a sensibili recepta a re Et
io dt motum q e a re i aiam

Circa tertium de orga-
no memorie Et dicitur quod
ab omnibus philosophis quod eius organum est
posterior pars cerebri Sicut narrat
Avicenna quod sensus communis sit in prima
concavitate cerebri ymaginatio in poste-
riori parte prime concavitatis cerebri fan-
tasia vero in prima parte medie partis
cerebri estimativa autem in posteriori par-
te eiusdem Et hoc est secundum ordinem divisi-
onis capitis in brutis In homine
autem media cellula capitis vero
appellatur Eo quod nulla operatur virtus quam
que a Gregorio et damasceno dicitur exco-
gitativa Et similiter ab Avicenna et
Algazele dicitur virtus cogitativa et est virtus
inquirens disponens et ordinans si-
gularia Et secundum hoc estimativa et
fantasia erit in posteriori parte prime partis
cerebri Unde Gregorius Nyssenus et dam.
dicunt organum memorie quod est
posterior ventriculus qui vocatur bre-
salida et alius spiritus qui est in eo
Et de parte diffinitionis Avicenne supra
posita de memoria Et idem dicit Alga-
zel Et ideo dicit philosophus quod ad
diversitatem complexionis posterioris partis ce-
rebri sequitur diversitas memorie Unde sicut in-
tu habentibus illa parte humida sive propter
infirmitatem sive propter iuventutem ut
pueri non sunt bone memorie eo quod non
retinent formas impressas Sicut si si-
gillum imprimatur in aqua fluente In
quibusdam autem aliis propter frigidum et
corruptionem illius partis non retinetur
forma impressa Sicut in senibus quorum se-
nectus est corruptio est ut dicit Aristoteles
Similiter neque multum ingeniosi neque
multum tardi sunt bene memores Sicut
multotiens videtur quia hii quidem sunt
humidiores quam indiget illi vero du-
riores quam indiget bonitas memorie

Et de hiis quibus non manet fantasma
in anima alios vero non tangit **Se-
cundum** hoc videtur esse probabile quod
nova testa capitis ... Et hoc est
videtur quod iuvenes sunt bone memorie Item
secundum quod habemus ab Avicenna In an-
teriori parte prime partis cerebri et similiter
in posteriori duas habemus In media
una anima et alia post Similiter videtur
quod habemus hic in ultima parte cerebri nisi
anima et quarta potentia **Preterea** videtur quod me-
moria magis debet esse in priori par-
te quia illa superior et sicut et frigidi-
or est Et virtus retentiva conformatur
frigido et sicco **Solutio** Dicendum quod or-
ganum est in posteriori parte capitis
complexio autem optima illius partis est
quia sit temperate sicca siccitate tempe-
rante humiditatem ne sit nimis flui-
da et temperate frigida frigiditate tempera-
te coagulante formarum impressa-
rum figuras ne dissolvantur Et secundum
corruptionem illius complexionis efficiuntur
male memorie Secundum nam in frigi-
dis humidis de est sicut ... et
in calidis animal aer liquefaciat humidum
et movent propter velocitatem motus di-
ssolvitur figura formarum impressarum
In senibus autem propter siccitatem nimis ex-
siccante dissolvitur continuatio sicut in
ruinosis edificiis Et propter hoc decidunt
formarum figure impressarum **Ad illud**
autem quod obicitur de pueris dicendum quod pu-
eri pacientis quibus sunt bone memo-
rie et hoc accidit quia eorum anima
non est circa plura occupata ut dicit
Avicenna et ideo imprimuntur multum quibus
sigillantur in memoria eorum Sicut
etiam in duris passionibus confirmatur me-
moria ... qui per studium multum
imprimunt ... formam
quod fortissime tenentur propter siccitatem complexionis
Ad aliud dicendum quod posterior pars
posterioris cellule propter siccitatem repugnat

Apprehensioni, sed in ipsa est virtus motiva. Unde cum motum inchoaverint ex siccitate et humiditas eorum repugnat motui ut in paraliticis.

Quarto et ultimo queritur de actu memorie. Et dicit Alphorabius quod actus virtutis rememorative est facere representari propter eius absentiam intentionem rei aut ymaginem et iudicare illam intentionem esse quam prius ymaginabatur sensus. **Sed contra**: Cum forma redit post eius absentiam in animam tunc redit post eius oblivionem; post oblivionem autem non redit nisi per iteratam disciplinam; ergo videtur quod actus memorie nichil sit nisi iterata disciplina. Prima habet pro se per diffinitionem oblivionis quam ponit Gregorius in tractatu de memoratione sic: oblivio est memorie abiectio. **Item** sensus non est ymaginari sed sentire; ergo male dicit quod prius ymaginabatur sensus. **Iuxta hoc queritur** quid sit differentia inter memoriam et meditationem. Et quid sit differentia inter actum intellectus et actum memorie, secundum quod memoria est de intellectis per actus. **Solutio**: Dicendum quod in virtute secundum Alphorabium memorativa dicitur reminiscentia et recordatio secundum Avicennam. Sed tamen non fiat vis in hoc; tunc actus memorie est sicut prius dictum est quia per intentionem venit in ymaginationem et per ymaginationem in rem prius acceptam. **Ad primum** ergo dicendum quod res absens dicitur per absentiam a sensu, ubi tamen prius in presentia et non per absentiam intentionis vel ymaginis reservate in memoria. **Ad aliud** dicendum quod sensus ymaginatur hic, id est ymaginem accipit per magnitudinem et figuram quam capit in rebus sensatis. **Ad aliud** dicendum quod sicut dicit Aristoteles meditationes salvant memoriam in reminiscendo; hic autem nichil aliud est quam speculari intus id sicut ymaginationem et non sicut presens. Et ex hoc accipitur quod meditatio memorie semper intellectum acceptum a sensibus et est frequens conversio memorie super speciem rei ut est ymago et non ut est secundum se accepta. **Ad aliud** dicendum quod intellectus contemplatur speciem ut est primum stans presens in anima et non retorquet animam ad rem acceptam in preterito sicut facit memoria. Et ex hoc patet differentia.

Consequenter queritur de reminiscentia que dicitur ab Avicenna recordatio et a Gregorio et Damasceno rememoratio vocatur. Et queruntur circa eam sex: quid sit et an pertineat ad animam nisi et cuius diffinitionis habeat actum, et quod accidens sit, utrum universales, et quomodo male. **Ad primum** procedatur sic. Dicit Gregorius quod meditatio est memorie corrupte facta restauratio. Dicit autem Avicenna quod recordatio est ingenium renovandi quod oblitum est in anima in preterito. Item Avicenna: Recordatio est relatio ad aliquid quod fuit esse in anima in preterito. Item Avicenna: Recordatio est inquisitio ut habeatur in futuro quod habebatur in preterito. Item Ysaac in libro de diffinitionibus: Recordatio est inquisitio adunctus rei iam oblite a virtute cognitiva. **Contra primam diffinitionem** sic obicitur: memoria non corrumpitur nisi per oblivionem; illius autem aliquis oblivisceretur habitum cum habet in anima; ergo memoria corrupta relinquit habitum in anima. Illius autem cuius habitus est in anima non acquiritur scientia nisi per iteratam acquisitionem; ergo videtur quod reminiscentia nichil sit nisi iterata acceptio scientie, quod falsum est. Aristoteles in tractatu de reminiscentia distinguit iteratam acceptionem scientie in reminiscentiam et memoriam sicut duas vires discretas et invenit quod eidem eundem sed non simpliciter hoc reminiscetur.

Necesse memorari oportet et differre re-
miniscenciam hijs ergo est a memoria diuersa
ta sciencia **Consequenter 3am obicitur** sic arguitur a
iuxta quod ingenium est actus racionis cuius
contraria vi inveniuntur medias terminus Si
ergo reminiscibilitas est ingenium tunc
videtur reminiscibilitas esse actus racionis
quod est contra philosophum Cum aristoteles probat quod re-
miniscibilitas sit contraria passio sic dicens
Et autem contraria passio et reminiscibilitas
sit signum est habet litteras quosdam Et
intendit dicere quod quedam sunt conple-
xiones que sunt fortes in reminiscen-
do et quedam debiles et de hoc infra
quidem erit sermo **Consequenter 3am obicitur**
sic per memoriam sit relacio anime ad
aliud quod habet esse in anima in preterito
ergo videtur quod idem sit memoria et reminiscen-
cia quod est contra aristotelem quia ipse
dicit quod memoria est brutis et hominibus
Reminiscencia vero solis hominibus **Consequenter**
Et 3a sic obicitur Inquisicio est ut
supra habitum est per collectionem intencionum
ut habeatur rei ymago et per ymaginem
res accepta in preterito a sensibus et hoc
totum potest esse per memoriam ergo itum
videtur quod memoria et reminiscencia sunt
idem **Consequenter ultima** sic obicitur virtus cogi-
tativa est virtus racionis Et tunc videtur
reminiscencia esse in virtute racionis
Solucio dicimus quod ad reminisci per
exigitur scilicet actus racionis et primum de-
terminatum a quo procedat Et res
determinata in quam procedat per yma-
ginem determinatam in fantasmatibus
et tempore preteritum determinatum sive indeter-
minatum Ubi gratia sit et res accepta
in preterito cuius demum reminisci habe-
rem possimus investigare per principia
aliquam remota et propinqua sive sint principia
localia ut causa vel ut genus vel ut
simile vel ut aliquid tale tunc actus
racionis volens redire in rem inci-
pit a principijs eius remotis et propinquis
Et ita sint a b c d et in et revol-
vit eam deveniendo ab a in b et a
b in c et cetera ulterius usque ad ultimum
quesitum quod scitum fuit in preterito

tempore Et propter hoc dicit aristoteles quod a locis
bene dicitur reminisci aliquando et a principijs in
quibus locantur quesita que habita fuerunt
in preterito Causa est ut dicit quod localiter
ab alijs in aliud veniunt ut a lacte
in album et ab albo in aerem lucidum
propter similitudinem Et ab aere in humidum
propter conformitatem Et ab humido reminiscitur
tempus vires quod in tempore calidum humidum
Et propter hoc tempore quesitum per reminiscenciam quod
fuit scitum in preterito **Sed sciendum** quod re-
miniscencia per talia principia rei semper procedit
ordine naturali et naturalis sed quandoque ordine
naturali et tunc est velocissima Et quandoque per
contrarium non et adeo velox Quandoque eciam or-
dine consueto et tunc quandoque intendit
ordinem naturalem Sicut velocis ingenij
homines in primo principio recordantur ultimi
non discurrendo per memoriam Eo quod sic
consueverunt reminisci Alij autem quedam
similia ponunt sed in consuetudine inl-
de reminiscendo sic qui reminiscuntur unum per aliud
dicendo Et propter hoc consuetudinis est ut nunc
accidit eis velocitas in reminiscendo
sic procedunt illo ordine naturali Et tales
non procedunt ab intencionibus ordinate
sed ab una intencione veniunt in aliam
quam propinquius est rei sic dicens vini amicum
illum amici recordatur dantis et a donante
recordatur amicicia et ab amicicia fi-
delis Et eciam Avicenne 3 sic a dicens
videns librum recordatur reminiscencio ingenii
et utilitatis sue doctrine Et ideo dicit aristoteles
quod reminisci est ut pluribus quidam quasi in-
principijs vidit aut audivit aliquid huius
passus fuit syllogizatur reminiscens hijs
aut signum quod illi qui frequenter
volunt esse in reminiscencia suorum
amicorum dant eis memoriale
a quo eciam a primo determinato incipi-
at reminiscencia discurrendo deliberative
et syllogistice usque ad amiciciam et fideli-
tatem in preterito tempore exhibitam **De**
prima dicendum quod data est questio in
ad ultimum quesitum per reminiscenciam

Dicit enim Aresto q reminiscencia z eius qd qd ano z in aia z qd ao non Quo em ad pria z in aia z hc quo ad vltio qsitu no e in aia s recessit in obliuioz Ad id qd ghc obici dqm q iteata scia sessarat in obliuioz inse z in priys Et io iteata scia e9 qd no e in aia simr Et p hc pz dra itedte sic z reminisce De 3a diffinicx dqm q respiat duo coz q exigit ad reminsceaz sz actu coz rois z hitu in aia in pto Ad id qd g hc obiciz dqm sm Alphorabiu q meoria z remisce a sunt va vty s vna sm no z racoz Et hc e quia reminiscena gnat lz actu rois eo q pcedat p viam sylocu a prio dectiato Et io p subiectm z corea vty s tu in sui roi cadit acty rois Ad aliud dqm q id qd oblitu e in se z in suis priys no rehez nisi p invencoz z doctna s no z ita in eo aug e reminscea vtz p pdicta De 3a diffinicoe dqm q daz p mo acty ipi9 reminisce Mog em acty e vt p prim rfcaz in aiaz ad qd in pto fuit in ipa s iste mog no e memoe meoa n p collectoz ymaginu vet in re z no a prio dectimato Tn in 3b9 z dra memoe z reminscene Quoz vm e q remisca hz qucta sibi actu rois z silla ppt qd in e sol homib9 memoia aut no Et ppt hc e in brutis sm q reminscena e a priys dectiatis memoia vo non Non n vti ymagine vt fantasmate deueniendo in re vt sup dictu z qrta e q reminscea vadit ecl p intencoes ppiqs licet no sint quicte ordine nali vtz in sup dict exis z in ctib9 ra hit vim a qsuctudine q sz scia qsueuit simil actipe sz cu libo nigrum z cu nigro lacz z cu lacoe subtilite z cu hys inqtdaffabilite Et cu ia

Societate z amiticia &c hec em sunt no quicta n vi qsuetudinis q in pto actipit ga aia simul in vno Memoia vo no pcet sic s a ppys intecoib9 et ymaginib9 rei pcet in re pius accepta a sensu Ad id qd qd obicit in qriu dqm q rlao qua resfur in pitu reminscea no e eadm hinc inde De qrta diffinicoe dqm q ipa tangit distz sum reminscene p pria z fine ipi9 Ad obiectm g dqm q inqsico ppe no e memoie quia inqsico z acty rois s p methaphora z silitudine attribuiz ei eo q ipa qfendo intencoes deueniat i ymagines z p mo ymaginacio deueniat in rem Et hc fit in brutis potius p mo instincty nal qz p mo deliberacois ut sup patuit De qnta z vltima dqm q ipa qsidat ordine ipi9 reminisce ad roz qd q ibi vty cogitatiua Eo q cogitat pria reminisce vt ex ipis accipiaz vltimo qsitu Ad id qd obiciz conn pz solucio p pdca

Extendo qritz cui

pti aie insit reminscea

Et viz q solucio Dup n pstude ex roib9 phi q cui9 ptis aie e aia pd tpe aug e actipe siaz z magnitudine z cetas ptes ptis qntit s ia e actipe suffint aie go z tpe s reminscea qsitat tpe ptitu determinatu metro i mesua l inde termnatu vt dt phs go reminscea e ps aie sensiti9 Item dicit Aresto q reminscea e corea vty i virty sita in organo go reminscea no e vty aie rol Et eciam no sit virty aie vegetae l reliqz q sit sensitiue Item Auicena in libro de nalib9 dt q meoa et reminscena sit vtus site in pg tioi grauite cerebri s reminscio

Idem e qd reminscentia go reminsce e virtus opans in organo et virtus aie sslis Item alphorabius dicit q memoria et reminscentia sunt una virtus subiecto s3 duo sm mein Ergo memoria sit virtus aie sslis In reminiscentia est virtus eqlis Com dicit augus in ii de trinite et ponitur in eta distinccion xi lib sinia q ascendentibus nob introrsus p ptes aie non occurrit q non e ad que cum bestiis ibi incipit racio s3 reminscentia ut dicit phus non e ad que cum bestiis quia ine sol hominibus go in reminscentia incipit ro Et reminscentia est virtus aie rone Item Cuiuscumq e actus sylogisticus illius et actus rois actus rationis et actus sylogisticus go actus reminiscentie est actus rois prima patet p hoc q finis e actus spes rois 2a scribitur in ca de reminscentia a pho Item pcedit sic actus sunt prior potentiis sm rationem sue diffinicionibus go actus rois prior est reminscentie sm ro3 sue diffinitionis go reminscentia est virtus rationalis aie Ptea Algazel enumerando vires aie sslis non ponit ii quinque exteriores et quinq interiores Exteriores tactum gustum olfactum auditum visum Interiores aut sensum comunem ymaginacionem fantasiam estimacionem et memoratiuam Et aut nulla fit mentio de reminscentia videtur reminscentia non esse virtus sslis aie Solucio Dicendum q reminscentia e virtus sslis aie et e in subiecto eadem cum memoria s3 differt in rone Et ideo dicit phus q reminiscentia plerumque pri mentis cum exercitacio addiscunt vel memorantur Una quae non plus superscripta exiguntur ad reminisci q non omnia exiguntur ad memoriam ut ex dictis differenciis que posite sunt Ad primum aut dicendum q vires aie sslis ex ordine ad racionem efficiuntur maioris potentie Et hoc patet in iis que

In viribus motiuis sslis aie q sunt concupiscibilis et irascibilis q in hoie per suasibiles sunt a rone et sba vox et virtus In brutis aut non Unde dicit Augustinus in libro de viribus que ut potate ut subiecto quedam sunt nobis et bestiis In illis n incipit ro Alie aut in subiecto sunt nobis comunes cum bestiis licet non potate Una in hominibus maioris potate efficiuntur ex ordine ad rationem Ad aliud dicendum q sylogizare secundum reminisci ex comparacione sui ad memoriam et non ex natura sui subiecti Ad obiectum aut vltimum dicendum q per actus illos diffiniuntur potentie apphensiui q prima sunt obiecta illarum potentiarum 2° Unde cum obiectum proprium reminscentie sit preteritum et hoc sit prius sic et obiectum memorie ab eo s3 differunt reminscentia et trahi in potentiam aie sslem Et ideo ro que e in reminscentia et iuncta ymaginibus preteritorum Ad vltimum dicendum q Algazel non ponit reminscentiam q supponit eam unam esse vltimam cum memoratiua

Eta queritur de modo

actus reminscentie Et obiicitur sic Ois discursus sylogisticus a primo vsque ad vltimum s3 per vltima actus reminscentie est et discursus reminscentie go videtur esse per vltima Et hoc videtur dicere phus ca° de reminscentia sic videtur aut in omne esse vltimum primum et medium rationis S3 contra Reminscentia e reuocatio eius qd acceptum e a priori hoc aut et hoc aut et prius sup preterite aut virtus non stat recordatiua nisi per ymagines et intellectus primum et non per vltima Iuxta hoc queritur etiam de quibusdam mentibus reminisci aliquid et non possunt ex quo ca hoc contingat Ptea queritur in multi sic modi reminscendi scilicet sm ordinem nature et plurium et consuetudinis q sit alterius quibus in omnibus non n. scitur aliquid de kathone per raccione frequenter recordamur kathonis et raccionis Solucio dicendum q actus reminscentie incipit ab vltimis s3 terminantur in prima

Quod acceptum sunt in pluto Et propter
hoc etiam et alia ymagines et intentiones
parum. Ad dictum philosophi dicendum quod ipse
loquitur de primo principio reminiscentie quod quan-
to est velocius tanto est ipsum melius ad pla-
reminiscibilia Ad aliud patet per predicta
Ad id quod nunc hic queritur dicendum quod di-
fficultas reminiscendi tribus de causis
contingit esse reminiscentis et una de
causa esse reminiscibilium propter ea esse re-
miniscentis est ignorantia quia nescit re-
solutionem principia ex quibus habetur questio ultima
Secunda causa est impedimentum organi et spiritus
vitalis et hec contingit duobus modis quarum
una est malicia complexionis que impedit
velocitatem motus ab uno in aliud 2a
est constrictio viarum spiritus animalis a prima
cellula in mediam et a media in postre-
mam hee enim cellule distinguuntur que
cavitas que facta est ad modum vinus que
facta est in hostiis cellule ut dicit consta-
bulus et quamquam hec impedit discursum spiritus
per cellulas et ideo intendentes reminisci
et meditationi revolvit caput quamquam e-
levando quamquam deprimendo quia tunc nata
videtur ad removendum caruitatem illam et
libere transeat spiritus 3a causa est esse
reminiscentis quia pauca reminiscibilia re-
volvit et si multis reminiscere consistit et
hoc dicit philosophus modo de reminiscentia multum ut
aut etiam quamquam querens non potest reminisci
querens autem postea potest invenit hec autem
sit multa motibus usque quo huius di-
motus que consequitur est res et postquam
et res 4ta causa est que est esse re-
miniscibilium quia sunt principia corporis et non
de facili possunt reduci ad organum hec
Ad id quod ultimus queritur dicendum quod
memoratur et reminiscentia multi esse sunt
et que sunt per se ordinata secundum rectum
ordinem nec ab aliis vel contrariis vel
repugnantibus et in hiis reminiscibilitas
et velox Unde dicit philosophus in predicte
velociter sunt a principio reminiscentie sic enim
se habent res ad invicem quod consequenter sunt sic

Et rursus sunt reminiscibilia quamquam or-
dinatorum habent se doctrine predicat
et inordinata consequentur Nunc vero se
habent ut plurima que sunt ex signis et
probis sic reminiscentes loquitur Nunc
aut etiam habent unum a consuetudine
qualiter habent ordinata per naturam dicit
enim philosophus quod consuetudo ut natura est
Nunc non consuetus videmus in eo lo-
co l'audire horum reminiscentia per locum
illum reminiscuntur catholicis per circulorum
quia circulos sunt aliquis catholici vel quia
consuetum loquitur de eo vel quia sunt sic
illi Nunc quamquam aut reminiscentia procedit
casu et fortuna eo quod causa et for-
tuna sunt cause rerum practicus ut
dicit Aristoteles 2o phisicorum

Quarto et ultimo queritur

qui sunt bene reminiscibiles et
qui male Et videtur quod omnia complexio oppo-
ad bonitatem reminiscentie dicitur enim facit
ad retentionem fantasmatis sicut quod non et
reminiscentia ut dicit philosophus humiditas autem
facit ad velocitatem motus discretio per principia
Item philosophus videtur dicere quod melancolici
sunt bene reminiscibiles et similiter flegmatici
et reddit rationem quia humiditas in flegma-
ticis non facile cum mota quamquam ve-
niat in id quod queritur sic rete p-
cedat motum eius vel dicit quamquam sic
reminiscentes in omnibus ut melancolia
quorum enim fantasmata movent maxime
Solutio dicendum quod in philosophis diu-
sae complexiones esse reminiscibiles secundum
diversa sicut dicit philosophus siccitas enim
facit ad retentionem fantasmatis autem
quod intuitum movent in reminiscentia humidi-
tas vero facit ad velocitatem motus et
similiter caliditas calidum enim fortiter facit
spiritus discurrere et fluere fortius fugi-
dum autem fortiter tenere impressas

Eiusdem queritur de hiis

virtutibus in genere et quamquam

Quo v. omnes iste sunt corporee v'-
tutes hnt situm in organo corporeo
vel non Et v. sunt plures vel pauci-
ores Ad primum ponit ratio Avi-
cenna quod omnes huiusmodi virtutes sunt cor-
poree Et primo probat de sensibus hoc
de ratione enim sensus est quod apprehendat
cum presentia materie presentia n. corporis non
est conveniens nisi apud aliquod corpus Si n.
quod non est in loco res locata non comparatur
secundum presentiam vel absentiam / unde virtutes sensitivi
ipsius anime sunt sensus non potest esse preter
Et ista est ratio Avicenne de sensibus
exterioribus aut ad idem ratio est quod sensus non
recipit formam nisi illam ad quam s.
naturam fabricatur organum ut oculus colorem eo
quod eadem est proportio utriusque secundum lumine
hec n. proportio est dyaphanum quod est in compositione
oculi et proportio coloris secundum actum Simile
est de auditu cuius organum consistit
in aere vacuo qui est actu est materia soni
Idem est de odoratu quod actu et non figu-
ra lucaliter ponitur est calidum et saliva
calido vaporativo in odoribus De
gustu aut qui tactus est quidam De
tactu patet quod non recipit forma abstractio-
ne a materia secundum tactu corporis in quibus sunt
forme ille Sed aut ratio potest Avicenna
de eo quod ymaginatio sit virtus operans in
corpore Quarum prima hec percipitur formam
quadrati descripta in ymaginatione
cuius quatuor anguli designantur per a b c
d. Et aliud quadratum coniungitur illi
apud angulum a in dextro et 3m qua-
dratum coniungitur ei in sinistrum apud
angulum b et quadratum quod est in angulo
a in quatuor suis angulis designatur per
a e r b Quadratum aut quod est in a-
gulo b designatur in quatuor suis angulis
p b t q r Et sit ista forma ymaginata
et non in materia aliqua Et queratur causa quare
unum quadratorum ymaginatorum ymaginatur in dextro alterum in sinistro
hoc enim est aut per formam quadrati a'
per aliquod accidens ipsius a' per comparationem

Ad aliquid extra a' propter materiam ex qua
extrahitur a' propter organum a' spiritum anima-
lem quibus imprimitur Quod aut non sit
propter formam quadrati hec patet ex hoc quod
una ratio est forme quadrati in omnibus qua-
dratis et non separat unum quadratum ab
alio ponendo unum in dextro et aliud
in sinistro Nec est per accidens ponamus n. quod
illa quadrata equalia sint in quanti-
tate tunc illud accidens esset separabile vel inseparabile
Et si esset inseparabile tunc cuicunque specie
et inveniretur in omni quadrato sic inquo
toru in omni causa Et quecumque invenitur
in uno quadrato esset invenitur in alio Et
ideo per hoc non distinguentur quod unum esset in
dextro et alterum in sinistro Si aut esset ac-
cidens separabile hoc non esset nisi dextrum
et sinistrum Si illud per ymaginationem distinguerent illa
quadrata per intentionem dextri et sinistri
oporteret quod illa ymaginatio apprehenderet intentionem
dextri et sinistri et poneret eam super quadra-
tum preter apprehensum Et ymaginatio
cederet compositio quod non convenit ei secundum Avicennam
quod non accipit nisi formam quantum quod sunt
in sensu et eam accipit subito sine compo-
sitione et divisione et non sicut intellectus qui
intentionem dextri ponit super quadratum unum
Et positionem sinistri super quadratum alterum
ergo quod ymaginatio ymaginatur unum in parte
una et alterum in parte alia Non n. propter in-
tentionem dextri et sinistri neque per aliud ac-
cidens quod possit assignari ergo illa diffinitio
non est per accidens Neque n. per comparationem ad a-
liquid extra quod cum illa quadrata sint si-
milia et equalia ut super posuimus ad quod corpus
corporum exteriorum comparabitur unum et ad idem
comparabitur alterum Et ita in comparatione illa non
distinguuntur Hec est propter materiam a qua extrahitur
illa n. non est nisi per materiam ligni vel pla-
bi et cupri corporis Et non est necessaria illarum materia-
rum facere unum esse in dextro et alterum
in sinistro Et ergo relinquitur quod hec sit
propter situm illius forme et in organo
et in spiritu ymaginationis in cuius dextra parte
depingitur 2a ratio Avicenne est quod nos
ymaginamur formam materialem a omnem et formam

Minore 7 no(n) p(otes)t esse in eode(m) subiecto
forma a(lbi)or 7 for(ma) b(revi)or(?) g(o) v(ir)tus inquis(?) q(uod) sit
in corp(or)e aliquo in cuius maiori p(ar)te
depingi(tur) for(ma) a(lbi)or 7 in minori p(ar)te for(ma)
minor 2a r(ati)o sua 3 q(uia) nos simul 7
semel no(n) possumus yma(ginari) forma(m) alba(m)
7 nigra(m) in ead(em) p(ar)te S(ed) in intellectu sim(-)
plici simul intelligimus albu(m) Et h(oc) no(n) e(st)
alia de ca(usa) nisi q(uia) for(ma) ... qu(a)ntitatis corp(or)ee e(st)
in sp(irit)u corp(or)eo 7 organo In cuius ead(em) p(ar)(-)
te no(n) p(otes)t poni albu(m) 7 nigru(m) ... negat
idem esse subiectu(m) albi 7 nigri Et p(er)
has ro(ne)s p(ro)bat Auicen(na) ymagina(ti)o(n)e(m) esse
v(ir)tute(m) corporea(m) Et d(icit) q(uod) id(em) e(st) de estima(-)
tiua 7 memo(r)atiua q(ue) lic(et) accipiant
intenc(i)o(n)es tn(tamen) no(n) separant eas a talib(us)
ymaginacio(n)ib(us) 7 formis Sed licet (con)clusio
ista sit vera qua(m) concludit Ro(ne)s tn(tamen) no(n)
vide(ntu)r vale(re) Si e(ni)m ess(et) ca(usa) dext(er)i et
sinistri q(uo)d depingitur in p(ar)te dextra
sp(iritu)s vel in sinistra organi tu(n)c v(ir)tus
tota no(n) ymaginare(tur) dextru(m) vel si(-)
nistru(m) in sinistra p(ar)te tn(tamen) vel in de(-)
xtra p(ar)te tn(tamen) Vide(tur) e(ni)m dextru(m) a
sinistro 7 sinistru(m) in dextro h(oc) n(on)
b(e)n(e) (con)tingit sic (con)tingit yma(gina)ri id q(uo)d e(st)
sup(er) esse inferius et (con)u(er)so Et id q(uo)d e(st)
ante esse retro 7 (con)u(er)so Et ca(usa) for(me)
no(n) moue(tur) nisi moto subiecto in q(uo)
e(st) Oportet q(uod) organu(m) v(ir)t(utis) yma(ginati)ue
tr(ans)pone(re) in p(ar)tib(us) Ita q(uod) superior p(ar)s
efficere(tur) inferior 7 e(contrari)o 7 h(oc) e(st) ridiculosu(m)
P(re)terea 2a ro non vi(detur) vale(re) Si n(on) for(ma)
a(lbi)or desc(ri)be(re)t(ur) in maiori p(ar)te 7 minor i(n) b(re)vi(?)
p(ar)te forma q(ue) in nullo (pro)porcionat(ur) qu(a)ntitati or(-)
gani sic for(ma) mo(n)tis vel diamet(r)i celi nullo
mo(do) poss(et) desc(ri)bi in organo yma(ginati)ue Et q(uod) si(-)
mul obiecto e(st) de odio(?) ... h(oc) soluit
Auicen(na) q(uod) dicat q(uod) excusat eu(m) po(tenti)a diui(-)
sionis in infinitu(m) q(uia) sic rei qu(a)ntitas di(-)
uidi(tur) donec stat (pro)porciona(lis) organo
qu(a)ntitatis in quo depingitur S(ed) (con)tra
h(oc) nichil e(st) quia queca(m)q(ue) de diuide(re)
quid sit diuides Organu(m) n(on) no(n) e(st)
diuides q(uia) po(tentia) sua no(n) e(st) po(tentia) ...

S(ed) in aliis similiter v(ir)tus app(re)hensiua
no(n) e(st) diuidens q(uia) ipsa accipit intenc(i)o(n)e(m)
forme 7 totius qu(a)ntitatis Similiter dista(n)(-)
tia no(n) e(st) in ca(usa) sic id q(uo)d distat vi(detur)
maioris qu(a)ntitatis q(ua)m id q(uo)d p(ro)pe e(st) 3 q(uia) te(?)
lineame(n)ta figura(rum) corp(or)is qu(a)ntitati non
p(ro)porc(i)o(n)e distine(n)t(ur) P(re)terea accipiamus
illa(m) forma(m) q(ue) impleat totu(m) orga(nu)m
ymaginatiue s(ecundu)m h(oc) illa no(n) poss(et) de(-)
pingi in organo Et no(n) multe fo(-)
rme manent in organo yma(ginati)o(nis)
q(uo)d e(st) (contra) Aresto(te)le(m) in lib(r)o de somno
7 vigilia qui dicit q(uod) forme q(ue) mane(n)t
in organo yma(ginati)o(nis) in somno fluunt
ad organu(m) sp(irit)ib(us) quib(us) vnde p(ar)a(-)
lis ro(ne)s p(ro)bant 3 h(oc) sic Omnis v(ir)(-)
tus h(abe)ns situ(m) in determinata p(ar)te cor(-)
p(or)is cuius lesione impe(ditu)r op(er)a(ti)o ei(us) 7
cuius salute salua(tur) e(st) v(ir)tus corporea 7
sita in organo corpali Omnes v(ir)tutes
a(n)i(m)e s(ensibi)l(e)s sunt h(uius)m(od)i g(o) sunt v(ir)tutes
corporee 7 situ(m) h(abe)ntes in organo cor(-)
pali P(ri)ma p(ate)t de se quia no(n) e(st) insta(n)(-)
tia de ro(ne) 7 intellectu q(ue) impediu(n)t(ur)
destructa me(di)a cellula capitis q(uia) h(oc)
no(n) accidit p(er) se s(ed) p(er) accidens s(ed) q(uia) corrupi(tur)
organu(m) fantasi(e) quo corrupto no(n) e(st)
a quo abstrahat intellectus 2a v(er)o
p(ro)bata e(st) in si(mi)l(ibus) v(ir)tutib(us) pluries
Item omnis forma simil(is) forme
corpali no(n) e(st) in subiecto nisi in corp(or)e
Omnes forme p(re)dictaru(m) v(ir)tutu(m) sunt fo(-)
rme similes corp(or)u(m) formis q(ue) non
h(abe)nt subiectu(m) nisi corp(us) P(ri)ma p(atet)
p(er) h(oc) q(uod) forme sil(e)s h(abe)nt vna(m) ro(ne)m
(com)parac(i)o(n)is ad subiectu(m) 2a v(er)o p(er) h(oc)
patet q(uia) no(n) ess(ent) forme sil(e)s corp(or)u(m)
corp(or)a no(n) distine(n)t(ur) p(er) ... S(ed) (contra)
v(ir)tus app(re)hensiua e(st) v(ir)tus recepti(u)a
7 passiua 7 no(n) e(st) receptiua n(isi) for(me)
Cu(m) i(gitu)r ipsa v(ir)tus que e(st) p(ro)p(ri)a sim(-)
plex sit forma q(ue) ei(us) in ipsa sim(-)
... 7 incorporea Et ita s(ecundu)m e(st) q(uod) i(n) e(st)
forme corporee s(un)t quas app(re)hendu(n)t
v(ir)tutes a(n)i(m)e s(ensibi)l(e)s Item v(ir)tus
app(re)hensi(u)a e(st) v(ir)tus in po(tenti)a q(ue) non

Pstat nisi p formã apphensiuaz
go forma apphensiua in ipo e̅it
sic pfecto in pfectio Sz omne qd
recipit vt dt Bohe9 recipit s̅m
ptate recipiẽtis go forma ia recipi
s̅m ptate vtutu q sunt ps aie s
ite st incorce go forme ite recepte
sunt incorpoce 7c sunt sine qutite
Solucio dcm q vlus ite corpo/
ree sunt q opant i organo Et
pbat vltime racos. forme ie no
sunt qutitas nc hnt qutite s st
similitu nes 7 spes qutitoz no tn
sunt in organo corpoeo vt i Bto
Ad p'ma dcm q racoz Auicene/q
ee ymaginadi dextru in dextro
7 sinistrad in sinistro 7 eg no e
qz ia forma depicta sit i dextra p/
te l' sinistra spus l' organi Sz ea
hung e sitg qui separi no pt a
figuã 7 qutite Et tn in ptate vtis
ymaie e tusinuire situ 7 figurã
sic obiectu e for no s̅m se totum
gpat ad spem 7 organum sinu sic
pbatu e sup in qtioe de visu **Ad
aliud** dcm q sic sup ptu e in
obiectoe in qm q maior for no
desrba in maioi pte orgai l' sps
Sz organum ymaginaois e sic spe/
culu aiatu qd in qualz pte sui
receptibile e omn formaz 7 pt re/
siuae fors receptas 7 quti sup os/
tusp 7 voluit **Ad vltima**.
dcm q forma recepta no e imete
vt ipa poa aie vt in subiecto s z
in ma eg pone que ma e orga/
nu Dicat em Arests q s ocul9
e al visg e aia eg Et simlit z
de alys potencys orgaicis Et io
potea iudicat de formis ill' q in/
dione mutat ppam sua maz nc st
pfecto eg simplicat s q ad qgtoz
veru sslm Et p hc pz solucio adta

Eciudo qui'r v. sit
plures l' paucores vtus
aie sslus intios Et vi q pau
cios Abstrahe n. no e n s̅m

Duos mos sz cu pncia mie 7 sine pn/
cia go vr q non dcat esse nisi due
vtutes aie ssllis Eo q forma pn zus no
e cu pncia me vl' sine pncia Et vtutes
no dnunt nisi s̅m obiecta **Egtra** ait
vide q plures dcant esse habem9 n.
quada que gsidat pitu in roe pitu go
eadem racone dem9 hre quda q gside/
rat futu in roe futu ait adung
erut sex **Ptea** Auicena dngues vi/
res s̅m organa ponit ssum yma oz
in pgtioi. fantasia aut in p'a pte cel/
lule 7 estimatiaz in pgtioi mcoaz at
7 remsceaz ponit in pgoi cellula Cu
g° quelz cellula heat mem vi qda
esse in mea pte pme cellule 7 que
in mea pte mee cellule 7c erut sex
Solucio dcm q vies supdicte dtig/
ui s̅m q dstificat forme ssbles
in pncia mie celle n. put gsidau s̅m
q sunt a re vl' ad rem vt ymago re
Si pmo tuc accipit duobz mois sz p id
qd fuit in ssu vgm vl' p gucttu illi
qd no fuit in ssu Et pmo de ipa e y/
maginao 2o duobz mois accipit sz s̅m
q mto gpat ad ymagine Et diuidi
in ipam pmo veri l' fli 7c de ipa
e estimatia Et omnib9 hys e mot9
ad aiaz Si aut e gsio sup formaz
ordinata ad re tuc e mot9 ab aia
in rem Et hc gtingt duobz mois sz
p solam fantasia vt e ymaginao 7
de hc e meoa vel s̅m distinm rois
a pn° determinato 7 de hc e remsceia
Ad pmu dcm q omb ite vtutes aie
sslis intios sut sup forma abstracta
a pncia mie Vn ita vaiao forme cu
pncia mie vl' sine pncia e distictoe
forme in gne 7 in racon spali Et io
pes ipam aci distictio vtutu i gne
p apphensiaz decty 7 p apphesaz
defors **Ad aliud** dcm q pnts s.
qd e pns e ssbus pitu aut s̅m qd
pitu e meoa 7 remsceia futu vo
no pt ee aliq vtg. futa em st a q
fuit semp a frequt aut rao vt dt
Arests 2o phicoz Et illa que fuit
raro possut hre sslz ad s̅m nc i se

Nec in suis causis. In se non prius quam non sunt in se. In causis non prius quam sit cause scilicet cause particularis et mediate ad speciem illam. Illa vero que sunt per quem et per speciem quod ad sompnium et in se non prius habere quia non sunt in se. In causis vero non cognoscuntur nisi per motum et non per virtutem anime sensibilis. Et si obiciunt quod quedam bruta fugiunt futura et non presencia tantum et presignant aliquid futurum sicut formice latentes in foraminibus presignant futuram pluviam vel futuram serenitatem vel aliquid huiusmodi. dicendum quod non sit ex aliqua apprehensione futuri sed potius ex instinctu nature ut dicit Avicenna. Cum enim immutantur elementa ad futuram pluviam tandem vel futuram serenitatem vel aliquid huiusmodi immutantur corpora talium animalium. Ex quo immutatione vel moventur vel quiescunt ex instinctu nature. Et ex hoc habent prenosticum aliquod de futuris. Ad aliud dicendum quod medium cellularum non determinatur anime sensibilis virtutibus enim apprehensiva sita est in concavitate cerebri. In quo multitudo spiritus animalis. Concavitates autem ille sunt in extremitatibus cellularum. In medio enim cerebri habet tumorem et ideo non potest adeo congregari spiritus ut congregatur in extremis. Vel dicamus melius quod media cellularum si habent virtute illam oportet esse constituta ex utraque extremarum per virtutum quemadmodum organum competentem habet utriusque quia virtutes anime sensibilis apprehensive non potest quam et obiecta sunt impermixta ideo medietates cellularum remanserunt sine virtute apprehensiva

Deinde queritur de proprietatibus anime sensibilis vel in se que sunt sompnus et vigilia et sompnium

habet enim proprietates hec anima sensibilis in omni animali ut videtur dicere philosophus. Queritur primo de sompno et vigilia et queritur de sompnio et sompniorum interpretacione. De sompno autem et vigilia movet Arestoteles quatuor questiones scilicet quid sit et utrum anime proprie vel corporis proprie proprietates sunt vel communiter utriusque et si communiter cuius particule anime vel corporis sunt. Et propter quam causam insunt animalibus. Et utrum contingat omnia alia ambobus vel alia quidem sompno tantum alia vero vigilia tantum. Alia vero neutro alia quidem utrisque. Deinde movet Arestoteles septem questiones scilicet quid sit sompnium. Et propter quam causam dormientes quidam sompniant quidam vero non. Et quare quidam qui sompniant quidam quidem non recolunt quidam vero non recordantur. Et si contingit futura providere in sompno vel non. Et quare contingit hoc. Et utrum futura ab homine provideantur soli vel quorundam demonum habeant causam. Et utrum a natura sunt vel ab eventu. Has questiones determinat philosophus in libro de sompno et vigilia. Et nos disputabimus de eisdem. Quid sit sompnus et vigilia

Queritur quid sompnus

Sic dicit Arestoteles in primo de sompno et vigilia. Sensus non quidam aliquo immobilitate velut vinculum sompnum dicimus solucionem et remissionem et vigiliam. Ex hoc accipitur quod sompnus est immobilitas sensuum velud vinculum. Vigilia autem solucio est sensuum et remissio. Avicenna autem diffinit sic. Vigilia est dispositio in qua anima utitur sensibus et virtutibus moventibus exterius voluntate cum non est necessitas. Sompnus vero est privatio dispositionis in qua anima ab exterioribus ad interiora convertitur. Algazel autem sic. Sompnus nichil aliud est nisi retractio spiritus ab exterioribus ad interiora. Alpharabius autem sic. Sompnus est sensus in potentia. Vigilia autem sensus in actu. Item sompnus est introitus sensus quibus in suo consolito ex corpore. Item sic. Sompnus est ligamentum virtutum et quietis earum. Communiter autem sic diffinitur a magistris. Sompnus est quies animalium cum intensione naturalium. Vigilia intencio animalium cum remissione naturalium. Item sic. Sompnus est interceptio primi organi sensitivi.

Sentiendi ab actu sensus **Contra p^mam** harum diffinicionum obicitur sic quia cum ponitur impediri ab actu in sompno alius immobilitas est sompnus non ergo solius sensus Et ita deberet dicere sompnus est immobilitas sensus communis et exteriorum **Preterea** Sompnus non videtur vtriusque immobilitas sensuum Sensus enim communis est quidam sensus et tamen non immobilitatur in sompno cuius signum est hoc quod sicut dicit Aristoteles in 2o de sompno et vigilia quod fantasmata fluunt ab organo fantasie ad organum sensus communis et innuitur ipsum **Si forte** dicatur quod intelligitur de sensibus exterioribus videtur quod hoc semper non sit verum quia dicit Aristoteles in primo de sompno et vigilia quod quidam in sompno agunt opera vigilie quod non potest esse cum hoc dicitur quod organa percipiendi et organa sensuum exteriorum sunt immobilia **Item** videtur esse nugacio in hoc quod dicit immobilitas velut vinculum eo quod sufficeret quies sensuum comprimitur ad alterum **Sed obicitur** contra diffinicionem vigilie datam ab Aristotele videtur enim superfluum quod ponit solucionem quia apponit solucionem remissionem quia vtrumque idem significat Si forte dicatur quod solucio sit remissio et debilitas **Contra** hoc est quod vnumquodque in suo actu conformatur sensus autem in vigilia est in actu ergo videtur quod in vigilia accipiat conformationem et non remissionem **Contra aliam** totam diffinicionem obicitur sic quia non videtur non esse conuertibile habet enim multa genera amencie sicut epilencia litargia et quasi omnia ad melancoliam sicut sunt in decaribus In quibus omnibus est immobilitas sensuum velut vinculum et in istis amencie non sunt sompnus Et solucionis causa non sunt vigilie ergo diffinicio in plus est quam diffinitum **Contra 3am** obicitur sic vigilia est perfectio sensuum secundum actum est ergo vnumquodque debeat diffiniri ab vltimo et actus melior sit quam disposicio vigilia potius deberet diffiniri per actum quam per disposicionem **Preterea** videtur falsum quod dicitur in diffinicione sompni scilicet quod sompnus sit priuacio ab hac dispositione Videmus enim frequenter in sompnis ad motum fantasie quod anima perpetit virtuti motiui et extendenti membra genitalia ad expulsionem superflui seminis sicut patet in hiis qui polluuntur in sompnis Et hoc dicit Auicenna **Preterea** contingit quandoque stillare fleuma dulce a capite in sompnis ad organa gustatiua scilicet lingwa et pallatum et tunc quandoque sompniat se bibere vt dicit Aristoteles in 2o de sompno de sompno et vigilia hoc autem non contingit nisi propter immutationem quam facit dulce fleuma in organis gustatus ergo videtur quod sompnus non omnino sit priuacio illius in qua anima imperat sensibus exterioribus **Contra 3am diffinicionem** que est Algazelis sic obicitur Spiritus conducit calorem quia vbi est multiplicacio spiritus ibi est multiplicacio caloris et econuerso vbi non multiplicatur ibi non multiplicatur spiritus sed in multis dormientibus multiplicatur calor in extremitatibus manuum et pedum vehementer ergo et spiritus ergo non est generale quod sompnus est retractio spiritus ad interiora **Contra 4am** que est Alphorabii probabiliter Sensus in actu dicitur duobus modis scilicet quo ad esse in actu et quo ad sentire primo modo sensus sit in actu a potentia consistitiua perfacte organum 2o modo autem a sensibili extrinseco ergo videtur sompnus sit sensus in potentia ad actum primum vel quo ad actum 2um Si primo tunc organa sensuum in sompno non haberent potencias sensitiuas Et tunc sensus essent corrupti et equaliter diceretur oculus dormientis et vigilantis quod omnia falsa sunt Si autem dicatur in potentia quo ad esse 2um tunc videtur quod vigilia sit in potentia sensus quia sic quia non semper vigilantes immutantur actu **Preterea** dicit Philosophus in primo Topicorum precipio quod sunt condiciones oppositorum quasi si vnum

dicitur Nam si hoc multiplicatur dicitur et huic contradictorie opponitur multipliciter dicetur ut non videre multiplicatur dicitur non habere visum Alterum quando non uti visu Si hoc autem multipliciter et videre multipliciter debet dici Utrumque in videre opponitur ei quod est non habere visum Ille autem quod est non uti visu Et similiter est de aliis sensibus Etc debere melius dixisse quod somnus est ligatura sensus Vigilia autem solutio sensus eius dormiendo habeant sensum licet non utantur

Conclusio quinta quae est Alpharabii sic obicitur Sic dicit philosophus Somnus est ligamentum sensuum etc non videtur esse intrinsecus sensibus **Praeterea** Sensus qui non accipit nisi a sensibilibus extrinsecis ut dicit Avicenna Etc videtur quod sensum esse non est intrare in corpus sed moveri in sensibus extrinsecis **Praeterea** Si intrat hoc non potest esse nisi in altero duorum modorum scilicet quo ad actum vel quo ad organum Si quo ad actum hoc plane falsum est quia sensus actus est super suum obiectum et obiectum non est nisi in re existente ut superius probatum est Si quo ad organum hoc nichil est dictum quia organum sensus semper est intra corpus ut supra habitum est sive in somno sit sive in vigilia

Conclusio sexta quae adhuc est Alpharabii sic obicitur Omnis somnus inducitur ex latitudine organorum et ... vel inductum ex talibus causis ... contrarium virtutum organorum ergo somnus non est sic ligamentum virtutum quod sit contrarium eorum **Praeterea** dicit Aristoteles in fine primi physicorum quod materia est ingenita et incorruptibilis Propter quod (?) quod unumquodque corrumpitur ad naturam et generatur ex ipsa et ideo ipsa est ante generationem et post omnem corruptionem naturalem

Et hic habetur quod unumquodque tanto vicinius est corruptioni quanto ipsius materia recedit ab actu et appropinquat potentiae materiali Et quanto ipsum vicinius est corruptioni tanto plus debilitatur virtus eius Sed somnus facit virtutes corporis organicas recedere ab actu et appropinquare eas potentiae ergo somnus sit ligamentum virtutum et debilitatis earum Vigilia autem est solutio virtutum et positio earum

Praeterea contra quartam quae est magistrorum sic obicitur In somno non omnes virtutes animales quiescunt Fantasia enim agit in somnis ut dicit philosophus quae est virtus animalis ergo somnus non est quies animalium virtutum **Item** dicit Avicenna et Algazel et Alpharabius quod in somnis anima coniungitur intelligentiis superioribus quae dicuntur angeli et accipit ab eis intellectus potentias simplices et immateriales quae sunt somnia quibus ymaginatio format ymagines quas (?) quaecumque contrariae ad propter quod somnium illud indiget interpretatione Et ex hoc accipitur quod anima agit in somnis secundum partem sensibilem quae est ymaginatio et secundum partem intellectivam Et ita in utraque parte virtutes animales

Conclusio octava quae est magistrorum obicitur sic quaeritur quid sit primum organum sensus Aut enim hoc est sensus qui est a sensibus proprius Si sensus communis plane falsum est In somnis enim sunt organa sensus communis immutata ab ymaginibus refluentibus ab organo fantasiae et ymaginationis Si autem sensus proprius dicitur primum organum sensus dicitur in altero duorum modorum scilicet secundum naturam prioris in generatione sensibilium Et primum organum erit sensibile organum sensus visus quia per visum plures differentias cognoscimus et per ipsum multiplex est sensibus

Sentiens sensata Prima pmu dr
sm naz prioris qsido sble Et sic
pmu organu est tactus qr tactus
qstituit sble aial Et vtroqz mo
pt esse scdm In somno em no
incipit lz visus z tactu organu
s organum cuiuslz sensus **Item** cu
penes vna cam non poss dai
nisi vna diffinicio queri penes
quid oms ille diffinicos dent
Solucio dcdm qr pma diffinicio
que e Arestis datur p esse somi
qd hz in pprio subiecto qd e que sb
iectum no pmu Esse em somni
e qr sit imobilitas velut vinclm
Sensus aut quis e subiectu epis
somni lz tactus sit obiectu pm
vt infra pbabr **Ad id qd** con
obicit dcdm qr somnus e vinclm se
sum pse quia vinat z ligat pna
organa sensuu memorie aut z
intellectus vinclm e pactris ncu pu
organum meo Intellectus n no
hz organu s quqz impedir i so
mno z quqz decipitr qr vlr acci
pit a fantasia sm rez In somno
em fantasma no accipr sm r
ale rez z quiddite rei s porcius e
con Est aut sup similac sicut
sup rem Ext hc e decepco
memoria aut accipit fantasia
vt ymaines rzu ex vt pus
scitum e Et in somnis no e
quisio ad res extra Et io meo
ria z intellectus ligant pactus
z gpetit qd e pactris difinu ri
Ptea no dr in diffinicon somni
qr sit imobilitas velut vinclm
memorie z intellectus **Ad qd**
dicedu qr sbus quis duce hz q
pacones Vna ad sbus extiores
quibus influit spem sblem z
vtute sbiua pt qd ecs dr
ab Auicena fora z pstro sbum
pti zui Et hac qpacoe ligatr or
gnum eius z somnus e vinclm se
sus quis Alia qpacoz hz ad or
gnum fantasie z ymaiatl q site
sunt in ptib q cebri q nalit fri
[illegible] Et ideo frigidite qr do
minatr in somno no imobili
tatr Et cu organu sbus qis in
qpacon ecs illa sit frigidu p na
tura no imobilitar i somno s
imutar a silati influctibus a
loco fantasie z ymaiatl Et hoc
intendit phus qn dicit somnu
esse vinclm qdammo sensuu **Ad**
aliud dcdm qr h duo imobilitas
z vinculu no idem imptat
s hc idem dr velut vinclm spe
cificat imobilitte Est n imobilitas
ne ol z pruacois Et imobilitas
poc mouendi z tal no e som
nus z imobilitas vinculi Ita
qr redit inobilitas rmoto vinclo
Et tal imobilitas e somnus qr
rmota fgidite gruante z vice
te organa sbum rstituir mobi
litas organis sbuu extiorum Scdo
aut obicit qr quida i somnio
agunt opa vigle dcdm qr hc no
qtingit ex solucon sbuu extior
qsi simr s qdammo Illa em so
lucio no fit a caloe nali s ab in
nali z aiali Et a fantasmate
fortissime mouente de hys ti
eit qto infra pse Sz mie sity
dictu e qr sensus simplicit sint
clausi in somno · sm quod ti
a caloe inali quqz soluti **Ad**
id qd obicir q diffinicoz vi
qr vigilia p esse suu nichil a
liud e qz esse sbuu ad actus ex
tios p reuisione caloris nalis
ab intioribus ad extiora Et ideo
no idem imptar p illa duo Sz
solucio dicit esse vigle z rmissio
dicit causam **Ad id qd obir**
con tota diffinicoz Arestis qr a
infera distiguitr a somno p caz

In epilencia enim et in aliis a
nericis accidit simile illi quod ac
cidit ei qui apprehendit in gutture
Et propter insigulacione venarum et
arteriarum et nervorum non descendit
spiritus sensibiles sicut accidit ei Et
qui fortiter ligat brachium circa hu
merum Tunc enim manus et anterior
pars brachii efficitur quasi insensibilis et
inmobilis Et remoto illo vinculo
redyt spiritus et fiunt quasi puctuaciones
acus Spiritus enim est corpus subtile
et est vehiculum virtutum vitalium
et animalium per quod virtutes sensibiles et mo
tive transeunt in sua instrumenta
De 2a diffinicione dicitur que
avicenne Dicendum quod datur per corporis
organorum exteriorum ad actum secundum quod
est regens et movens corpus per
appetitum et voluntatem Ad id
quod dicitur in contrarium dicendum quod calor
naturalis et spiritus sensibilis et motivus
disponunt organa ad sensum et
motum sed non perficiunt ea organa
perficiuntur a virtutibus anime organi
cis in ipsis Unde tamen sompnus
et vigilia sunt per exitum et introitum
caloris naturalis et spiritus possunt tamen
dispositiones que perfectos vel privacionis per
fectionis nominatur Ad aliud dicendum
quod in somnis ymaginacio format yma
ginaciones secundum inclinacionem nature et
desideri quocumque Et ideo cum natura
gravata est superfluo seminis vel quod
est in desiderio videt ymaginaciones
talibus aptas scilicet ymagines mu
lierum et tunc movetur membrum ad yma
ginem sicut ad rem Vel dicitur me
lius quod virtus generativa que est in me
bris scilicet a genitalibus est virtus naturalis
non animalis et ideo intenditur in sompnis
Cum enim calor incidit ab organis
animalium virtutum intenditur intenditur
intrinsecus in organis naturalium Et propter
hoc eciam accidit quod homines plus libidine

In sompnis quam in vigilia Similiter
digestio confortatur in somno et ex
digestione instrumentatur semen quod est
materia generationis Ad aliud dicendum
quod gustus in somno non immutatur
secundum iudicium saporis Et propter hoc non
est solutus propter motum exiguum qui
est ad organa gustativa fit ma
gnus motus in ymaginacione
Et ideo sompniat se ille bibere
cum tamen non bibit Ad 3am dif
finicionem que est Algazelis dicendum
quod datur per causam sompni propinquam
que non est recursus sensibilium et sensibilium
motivorum ad intra Ad id
quod contra hoc obicitur dicendum quod calor
ille qui multiplicatur in extremitatibus non est
calor laxans sensum Et propter hoc
nulla est obiectio quia de tali
carne et spiritu loquitur Algazel
Vel dicitur melius quod in extremi
tatibus in sompno accidit per ac
cidens Cum enim ex multitudine
vaporis grossi implentur vene ca
lefiunt ita quod non possit elevari
vapor sursum ita quod ibi infrigidatur
tunc expellit ipsum calorem naturalem
a loco digestionis ad extremitates
que cum implentur tali vapore cale
scunt vehementer De 4ta
diffinicione que est Alphorabi
dicendum quod sensus dicitur esse in po
tencia multis modis scilicet distinctum
et in obiacione sed sensus quo ad esse
primum dicitur duobus modis Cum enim
organum sit materia et virtus sensitiva sit
forma ipsa perit duobus modis scilicet
ut forma tamen vel ut efficiens
operum sensibilium Si primo modo tunc est
sensus in actu in somno Si
2o modo tunc est in potencia quia non est
efficiens operum sensibilium in organum
nisi per ipsum organum per spiritum
sensibilem et calorem naturalem dispositum
Et sic intelligit Alphorabius Ad ad

Dicendum q sensus in habitu ab
Aresle d ab actu forme sensibilis
ipius sensus q e virtus sensitiva et no
ab habitu formarum dispositivarum suf-
ficienter ad actum diffinitio at sm
id qd relinquit somnus in subiecto
datur Relinquit n sensus in po
De 3a diffinicione q e Al-
phorabi dicendum q datur per ef-
fectum somni in sensu vel quam Dicitur
enim quod sensus habet duas operationes
Una ad exteriores sensus et alia ad
ymaginacionem Et in somno quiescit
ab exterioribus ad interiora Ad
obiectum dicendum q somnus e
ligamentum sensus quoad actum ex-
teriorem et no ab interiori Ad
aliud dicendum q sensus quoad in
discrecione sensibilis spiritus non accipi
nisi a sensibilibus exterioribus Sz sm
operacionem quam habet ad intus immutatur
a similitudinibus ab organo ymaginacionis
defluentibus in somno Ad
aliud dicendum q intellectus de
intellectu ad actum vt ex supra
dictis Ex hoc enim q sensus quoad or-
ganum habet intus et medium e
inter ymaginacionem et sensum ex-
teriorem potest habere operacionem ad vtramque
De vna diffinicione q e
Alphorabi dicendum q datur per finem
somni Somnus enim e ad hoc
vt per quietem recolentur et confor-
tentur virtutes Ad aliud
obiectum q dicendum q nichil pro-
hibet q somnus sit ex lassitu-
dine sit ex efficiente et inducit
confortacionem sicud finem Ad aliud
dicendum q ex e mixta sz sm termini-
nata et complexionata Et de so-
la simul vna e q e incorruptibilis
et ingenita q e ipsa materia e-
lementi Mixta vero corrumpitur sit
et complexionata Eo q i e materia

Non tamen omnem formam Ad
argumentum autem dicendum q 2m e actus
sz primus et 2us Et de primo vero
3 quantum obiicitur sz q quanto aliquid
propinquius e actui tanto firmius
e et forcius De 2o autem ad hoc 2r
sz hic Quedam n e operacio sm naturam
me et organum sic calefaccio sto-
machi ignis et frequentacio eius operis
no inducit laborem et debilitatem
Quedam autem e contra motum orga-
ni sm naturam me sic elevacio pedis
a parte sensibili contra e motum pe-
dis sm naturam me q e gravius Et similiter
intuitacio organorum sensibilium preter na-
turam ipsorum organorum sensibilium Et id-
eo in frequentia illorum operum in-
ducitur inducitur lassitudo et desideratur
somnus et quies Ad septimam
dicendum q datum e per effectum somni
interiorem et exteriorem Ergo enim per
somnum quiescunt virtutes animales
et intendunt naturales que deservi-
unt sm opera vero nutritive potentie vt su-
pra habitum e Ad obiectum vltimum
dicendum q sic intelligitur q somnus est
quies animalium quo ad actus ex-
teriores et no ad actus interiores Et per
hoc eciam patet solucio ad sequentes De
vltima diffinicione dicendum q
datur penes causam somni for-
malem hoc e enim interceptio sensus a
primo organo sentiendi Ad id
vero quod obicitur dicendum q medio in-
dico organum sentiendi e or-
ganum tactus propter tactus e funda-
mentum aliorum sensuum sic supra ex-
planatum e in questione de tactu
Sic n intercepto tactu intercipitur
quilibet sensus de hoc tamen nisi erit
quo spal Ad vltimam patet solucio per
ea q dicta sunt in similibus dicendis

Et ideo queritur

V. somnus sit corporis per se vel anime
per se vel utriusque Et ponit
Aristoteles maiorem quod sit utriusque sicut
dicitur in primo de somno et vigilia
Minorem nunc anime primum nunc corporis se-
tive manifestum est Cuius enim potentia
huius et actio qui vero dicitur sensus ut actio
motus quidam per corpus anime est Patet ergo
quod nunc anime propria passio nunc mutatio
corporis passio est sentire Sed aut for-
manda est mediante Aristoteles Cuiuscumque
est obiectum alicuius passionis illius est
et passio ipsa quieti ex corpore et anima
est subiectum ipsarum passionum que sunt
somnus et vigilia ergo somnus et vigilia
sunt quieti ex anima et corpore Prima ha-
rum ponit Aristoteles tamen per se nota 2a
vero probatur per inductam auctoritatem Et sup-
ponit quod subiectum somni et vigilie
sit sensus Et probatur quod sensus quieti est
anime et corporis quia cuius est potentia illius
est actus et econtra sed corporis et anime est actio
sensus corporis ut patientis et anime ut
disponentis ergo corporis et anime est
potentia sensitiva ergo et passio sensus po-
test que est somnus et vigilia Et de-
hec probatur per hoc quod dicit Aristoteles in 2o physicorum
sit et ipsi sensus alterari patiuntur Actus
enim ipsorum motus est per corpus patien-
te aliquid sensu Si ergo sensus patitur mo-
tu qui est per corpus sensus est corporis
et anime ergo minus etc est passio que
est somnus et vigilia est corporis et a-
nime Item intellectus incorporeus
est per quod incorporeum potest esse sub-
iectum qualitatis corporalis Anima autem
secundum se est substantia incorporea ergo secundum
se non potest esse subiectum qualitatis cor-
poralis Sed quod est sensibile est qualitas cor-
poralis ergo anima per se non potest esse sub-
iectum alicuius sensibilis Et ita sentire
quietum anime per corpus ergo etc passio

Que est somnus et vigilia Sed [illegible]
videtur quod sit solius anime Cuiuscumque
corrumpitur aliquo excellenti pa-
titur ab eo vis sensibilis et sensitiva cor-
rumpitur a sensibili excellenti ergo secundum
se patitur ab illo ergo vis anime se-
cundum se Et ita etc somnus et
vigilia conveniunt ei secundum se Et
Oppositum videtur quod tamen conveniunt corpori
Cuiuscumque enim cause efficientes
et formales omnes sunt corporee et
sunt corporee ergo somnus et vigilia
sunt passiones corporis tamen Prima
probatur per hoc quod effectus non habet esse
esse nisi a suis causis Unde si
1e sunt corporee necesse est et effectum
corporeum esse 2a vero probatur per in-
ductionem causarum Causa autem ma-
teria passiva somni est calidum nutritive
ad caput elevatus a loco dige-
stionis et frigidi repellens calorem
ab organis sensibilibus efficiens Vigilie autem causa
vigilie est expansio caloris et spi-
rituum vitalium ad interiora orga-
na Et formalis somni est privatio
huius. Que cause omnes corporee sunt
Solutio Conceditur primus ratio
dicamus quod somnus et vigilia sunt pa-
ssiones quieti ex corpore et anima Ad
illud autem quod obicitur in contrarium Dicendum
quod vis anime per se non patitur vel
corrumpitur a sensibili excellenti sed cor-
rumpitur propter organum quod est subiectum
illius sensibilis tunc vis que sita est
in organo impeditur ab operatione non
propter corruptionem sui sed propter corruptionem
sui organi Et propter hoc dicit A-
ristoteles quod si senex acciperet oculos
iuvenis videbit utique sicut iuve-
nis Eo quod ex senio non corrumpitur
virtus anime sed pupilla corrumpitur.
Ad aliud Dicendum quod licet cause
somni et vigilie secundum suas essentias
sunt corporee in uno mundo somni

Sunt instrā anime Et ꝑpt' h^{c} r̄
lacōnem hnt ad aiam in eande
sompnū ⁊ vigiliā Et iō cet' cā
ta ex ipis nō sunt passioēs cor
ꝑis tm̄ ſʒ passioēs cōiūcti ex corꝑe
⁊ aīa

Ex(?)o queit² hīto

q̄ somn⁹ ⁊ vi^{a} sit pas
sioēs cōīes aīe ⁊ cori An ꝑti^{le}
corꝑis ⁊ aīe p^{i}mo insunt Et
querit² duo sʒ cui⁹ ꝑtis sint
ſm aiam ⁊ cui⁹ ꝑtis sint ſʒ cor
ꝑ⁹ Ex ꝑte aīe queri² ꝉ 2° cōīū
p^{i}mū ē v· sit passio ſſ^{u}s ꝑse
2° v· sit passio sensuū exte
ri^{r} vl' alicui⁹ p^{i}mo 3° v· sit
passio ſſ^{u}s cōīs vt dicit qdā
phi vl' non ꝉ 4to v· sit pa^{o} tact⁹
vl' non Ex ꝑte vō corꝑis queri²
v· sit passio cordis l' epatis vt
quidā dicūt P^{i}mo g^{o} q̄rit² V·
somn⁹ ⁊ vigi^{a} sit passio
ſm se Et vide² q̄t ꝑ racoēs q̄s
ponit Ares^{s} in p^{i}mo de sompno
⁊ vigilia quarū p^{i}ma h̄ ē Eam
q̄ʒ quid vive^{m} a' medi dimi
coīs ꝑticipat soliū in hiis nō
ē somn⁹ neqʒ vi^{a} velut i pla
tis nō n· hnt sensilem ꝑtem
Et funda² racō sup h^{c} q̄ cui⁹ nō
ē subiectū somni ⁊ vie Illius
nō ē somn⁹ ⁊ vi^{a} vegelia ſʒ·
q̄ʒ vegelia nō ē somn⁹ ⁊ vi^{a}
P^{i}ma ꝑ² ꝑ andicta 2^{a} ꝑ² ex
h^{c} q̄ subiectū somni ⁊ vie ē ſſ⁹
cōīs non hnt vegelia ſm q̄
hui⁹ modi Alia racō ad idē ē h̄
Impossibile ē qualitꝰqʒ ſſ^{r} sentiē
q² dormit aut vigilat i² q̄ oīb⁹
ſſib⁹ nec̄ē ē in esse eand̄ passioēm
In eo q̄d' voca² somn⁹ 3^{a} r̄o
ē ducens ad impossibile ꝑtim q̄s
sʒ ſm quosdam ſſ^{u}s inē somn⁹
ꝑtim vō non sic Ex hac n· roē

Sequat aut q̄d' ē impossibile Ad idē
aliā pot rōne ph^{u}s sic plāta²
nulla pa^{o} quod̄ cōicat neutrū
harū passionū h^{a} sup̄ quod̄ ſſ^{u}
nō existit neqʒ somn⁹ neqʒ vi^{a}
quib⁹ em̄ ſſ⁹ insit hiis n· ⁊ tristi
ri ⁊ gaude quib⁹ vō h̄ ⁊ cōn
cupiscen^{a} plante at nichil inest
horū **Aliam ponit** ei ph^{u}s
sic signū aūt q̄ plante nō hnt
sompnū ē q̄ somn⁹ q̄ʒ cū nō
insit ſm vēiā ꝑtem aīe ē cōn
op⁹ sim fiat nutritiua ꝑticula
dor̄endo magl q̄ʒ vigila^{o} nutri²
em ⁊ auge² tūc magis tm̄ nō
indige^{a} ad hec ſſ^{u}s Et racō
funda² sup h^{c} q̄ cuicūqʒ ꝑti
aīe ꝑp^{i}a passio ē somn⁹ illā
imobilitat ⁊ impedit ab actu
Si g^{o} nutritiue ꝑticle q̄ ē ꝑs ve
ge^{tatiue} ꝑp^{i}a passio esset somn⁹
tūc imobilitaret ⁊ impediret
ab actu ſʒ h^{c} 3 ſm̄ quia v^{i}tus
ille intendu² in somnis ⁊ i acti
b⁹ suis **Ad ista obi^{2c}** Et p·
in p^{i}mo de somno ⁊ vigilia q̄
in quo cognoscim⁹ vigilate
In h^{c} cognoscim⁹ cū qui somno p
mi² ſʒ ſſ^{u} cognoscim⁹ vigila
te g^{o} ſſ^{u} cognoscim⁹ q̄ somno
p^{i}mi² g^{o} somn⁹ ē pa^{o} ſſ^{s} I
tem Alphorabius Somn⁹
attbui² v^{i}tuti ſſ⁹ Impo^{e} n·
ē vt atbuat² v^{i}tuti nutritiue
Plāte n· hnt sompnū cū non
hnt cōphēo ⁊ cū nō attbuat²
aīe nō cōphensiue rīnanet vt
attbua² aīe irrōli At n· irrōle
dormit q̄ aut dorēs nō cadit
i somno instrunt ſſ⁹ neqʒ
mot⁹ ⁊ cū h^{c} neqʒ sentit ne
q̄ʒ mo² ſſ^{i}⁹ q̄ cū i sono ē q̄

Apprehendes sensibilia recessit ab instru-
mentis illis intius corporis Sed
pro huius auctoritate est quod sompnus probatur
esse passio sensus ex hoc quod plante
non dormiunt Sed bruta et homines
dormiunt quia non generatur nisi in
anima sensibili et item in sompno non immo-
bilitatur nisi sensus exterior et non
interior erit sompnus passio sensuum
exteriorum et non interiorum Sed contra
videtur quod sompnus sit passio vege-
talis dicit enim Aristoteles in de som-
pno et vigilia quorumcumque aliquid o-
pus est secundum naturam quod excessit esse
tempus in quo est languescere et eorum
virtutes necesse est quiescere ad reiterationem
virtutis Sed augmentum sive virtutis finitum
est opus ergo si excedat tempus necesse
est languescere et quiescere Sed talis quies
sompnus est ergo virtutem potentie erit passio
sompnus Ver huius sompni probatur ex hoc
quod omnis potentia vegetalis est agens
finitum et non infinitum et tempore de-
terminato eius actio prima eius Sed passio
sompnus inferior eius motum efficitur
sed motus virtutis virtutem efficitur ergo
debet esse passio inferior virtutem primam
ma huius probatur ex hoc ad quod passio
comparatur ad suum subiectum tam ut
ad materiam et ut ad efficiens 2a probatur
ex hoc quod sompnus efficitur maxime
ex vaporatione alimenti que va-
poratio est a virtute digestiva que
est potentie anime vegetalis Item
Id quod per se est causa mobilitatis
id etiam per se est causa immobilitatis et qui-
etis sed spiritus vitalis a corpore
per distributionem vite efficit mo-
bilitatem ergo idem debet esse causa
immobilitatis et quietis prima probatur
ex hoc quod natura est primum motus

Et status per se et non paciens.
2a vero probatur ex hoc quod cor est prin-
cipium vite Inde procedit sic
principium vite est causa mobilitatis
et immobilitatis anima vegetalis
est principium vite in quibus vita
ergo anima vegetabilis est prima causa
mobilitatis et immobilitatis Sed mo-
bilitas est vigilia immobilitas
sompnus ergo anima vegetabilis est causa
sompni et vigilie Preterea videtur
quod nulla sit passio sensus dicitur
sic habet vita ad vitam vegetabile
sic sensus ad sensibilem sed vivere est
actus incorporeus anime vegetabilis
ergo sentire erit actus incorporeus
anime sensibilis Prima probatur ex hoc quod
dicit Aristoteles in 2o de anima quod vi-
vere in viventibus est vegetabile
alibi aut [illegible] esse primum Sed
aut probatur ex hoc quod anima que sit
incorporea non potest facere actus
corporeos Inde procedit sic intus
quod per se non potest moveri per se non
potest fieri aliquid mobile vel aliquid
immobile prima probatur per hoc quod nichil movetur
nisi mobile sit 2a vero probatur per hoc
quod nichil movetur nisi sit corpus ut habetur
in 6to phisicorum et in 2o de anima
Inde ultra sic Sensus est actus
incorporeus non incorporeum a-
liquid mobile aliquid immobile ergo sensus
non est aliquid mobile et immobile
sed mobilitas est vigilia et immobilitas
sompnus ergo sensus non est vigilia vel sompnus
Item dicit Aristoteles in 2o phisicorum
quod 3es cause scilicet efficiens formalis et fi-
nalis coincidunt in unam rem
sed materia cum aliis numquam coincidit
in eadem sensus est causa efficiens sompni
ergo non erit subiectum eius quam
subiectum in rem materie Item videtur
sompnus non tantum esse passio

De sensibiliusque est motiuorum In
sompno eciam organa sensus et processiui
motus efficiuntur inmobilia sed clauduntur
ab actu sentiendi Cum igitur sompnus
sit passio cuius est vinculum consequitur etiam
passio motiuorum sit sensibilium **Preterea**
videtur sompnus esse passio intellectus practi/
ci et fantasie hec enim duo mouent
vt dicit Aristoteles in 3o de anima Sed in so/
mnis organa motiua efficiuntur
inmobilia quia mouentur ab intellectu et
fantasia ergo videtur quod sompnus sit vin
culum intellectus practica et fantasie Si
forte dicatur quod intellectus non mouet
per se sed per fantasiam Et sompnus non
est vinculum intellectus per se hoc patet esse
falsum quia dicit Aristoteles in 3o de anima
quod intellectus quandoque contrariatur motum fan
tasia **Preterea** Intellectus practicus
mouet in artificialibus mechanicis quod
non queritur fantasie **Preterea** Auice/
na et Alpharabius dicunt quod so/
mnus est vinculum sensibilium virtutum
et motiuarum Et videtur quod non sit
propria passio sensus Eo quod non generatur soli
sensui **Solucio** Dicendum quod sompnus
et vigilia sunt passiones sensus sicut pro/
bant premissae rationes **Ad id** quod
obicitur quod sompnus sit passio vegetabi/
lis anime dicendum quod vera quietis est quod omne
agens finite agit secundum tempus deter/
minatum Sed omne finite agens
per excellens tempus ut a philosopho in dicitur
agens excellens tempus quod opus suum
non facit cum labore et pena Illud
cum si excedit motum vltra sue in
gtinuacionem operis lassabitur et indige/
bit quiete ne corrumpatur Et hoc
tamen tangit Auicenna in 6o to
de naturalibus Et auerroes in libro
de substantia orbis dicit quod agens agit
in organo cuius motus naturalis secundum
naturam non contrarius est motui agentis
hoc dico ad motum agentis quo

Mouet agens Et hoc verum est de or/
ganis processiui motus que secundum naturam
grauia sunt et descendunt deorsum cuius
virtus motiua non mouet deorsum
sed in omnem partem de sensibilibus aut sic
est quod organum sensus corrumpitur ab ex
cellenti sensibili Et propter hoc tempus determi
natis virtutes desiderant quiete et som
num In operibus autem anime vegetabilis
non sic est Immo cum sit alimento vti
et augmentare et generare Et hec
omnia fiunt vno instrumento quod est
calor naturalis et fiunt cum actione cali/
di Et ideo est actio instrumenti eadem
est et non est contraria actioni vel mote
vnde est non potest causare lassitudo
sicut causatur in virtutibus sensibilibus et virtu/
tibus motiuis motu processiuo Et
ideo ille potencie non possunt excelle/
re tempus sue proportionis ad actum Et
tamen quidam dicunt hic soluens dicendo quod
virtutes sensibiles apprehendunt delectabile
in sensibilibus Et ideo vi delectationis inci/
tantur ad opus Ita quod continuantur
in ipso vltra tempus sue possibilitatis
Sed hoc non est apprehensio obiecti in
virtutibus anime vegetabilis Et ideo
ille non excedunt tempus suum Sed pri/
ma solucio verior est quia ipsa tangit
causam lassitudinis et pene **Ad**
aliud dicendum quod sompnus sit a parte
causa efficiente efficitur a vi dige/
stiua eleuante vapores ad cerebrum
sed non sit a causa prima et in
mediata quod est humiditas ad cerebrum
generata/ per frigiditatem enim vapores
elementi ad caput gtinuatur illam hu
miditatem frigidam que propter sui grauitatem
tate descendit ad organa sen/
suum et obstruit vias spirituum ne
fluat in organo sensuum sicut
et Alpharabius dicit nubes in/
pediunt lumen solis ne descendat

In actu Dicit enim ysaac in libro
quod spiritus movetur in corpore animato
sicut lumen in mundo. Spiritus autem ipse
dum reflectitur ad interiora ad suum
principium eadem est humiditas ex spli-
dite qua accipit a cerebro expellit
calorem naturalem ab organis exterioribus
et impellit ad suum principium hoc est ad
locum digestionis et cor. Unde re-
pulso calore a spiritibus exterioribus clau-
duntur instrumenta sensuum ab actibus exterio-
ribus et hoc est sompnus. Et patet quod pro-
xima causa sompni est a membro in quo
est virtus animalis quod sicut est cerebrum vel id
quod est loco cerebri in animalibus cerebrum
non habentibus. **Ad aliud** dicendum quod com-
muniter spiritus enim communiter generatur a corde
quantum ad substantiam suam et materiam sed tamen for-
mam ad opera accipit in quibusdam
aliis membris. Spiritus enim ad operationem
nutrimenti formam accipit in epate a cor-
de sed ad operationem motus et sensus formam
accipit a corde cerebro. Et ad operationem
vite formam accipit a corde. Unde
sciendum quod spiritus accipit mobilitatem sensuum
et organorum passivorum formam acci-
pit a virtute animali que est in cerebro.
Et propter hoc prima causa mobilitatis
spiritus spiritus procedit a cerebro. Et
ideo eidem per sui absenciam est
causa immobilitatis. Et patet quod non pro-
cedit illa obiectio. **Ad id quod**
obicitur quod sompnus non sit passio sensus
dicendum quod duplex est actus sensus ut supra
notatum est. Unus est actus sensus quod est
sensibilis anima et iste est esse et est actus
incorporeus sed tamen actus corporis sensibilis.
Et vocatur a philosophis actus primus. Alius
est sentire et non iudicare de sen-
sibilibus et iste actus est est incorporeus
id est non est ens corporis sed non est actus
corporis quod est organum sensus. Dicendum
ergo quod motus immobilitatis secundum tunc proprie
non est actus incorporeus sed materialis

Illius actus secundum organum sensus quod per
diversas disposiciones sompni et vigi-
lie mole et immole efficitur quantum ad
actum qui est sentire. **Ad aliud**
dicendum quod duplex est materia scilicet ex qua res
fit et in qua et circa quam est operatio
rei. Et de prima intelligitur dictum
philosophi et non de secunda. Accipitur enim quod
est in subiecto tamen est ab ipsa sicut
a causa efficiente passivus. Et sic
se habet sompnus ad sensum. Vel dicatur
melius quod est subiectum sompni et
non causa. Sed causa efficiens est absencia
caloris et spirituum animalium in organa
exteriora. **Ad id quod obicitur** quod
sompnus est vinculum motivorum
dicendum quod motiva est duplex quedam enim
sita est in organo et quedam non. Intellectus
enim practicus non est situs in or-
gano et ideo hoc non immobilitatur per
sompnum nisi per accidens sicut nec in-
tellectus speculativus ut supra habitum
est. Motiva vero que est sita in organo
adhuc est secundum duos modos quedam
enim sita est in organo exteriori et
quedam in interiori sicut fantasia sita
est in interiori. Motiva vero que est in ner-
vis et musculis membrorum mobilium
sita est in exteriori. Et cum sompnus
non sit nisi vinculum exteriorum patet
quod non erit vinculum fantasie. Illa
etiam que est in exteriori est secundum duos
modos. Quedam enim secundum obitum or-
dinatur ad virtutes animales que sunt
intellectus et fantasia et sensus sicut illa
que est in pedibus et manibus et
musculis oculorum et huiusmodi. Et ista
mobilitatur eo quod fundata sit super
virtutem sensibilem que est immobilis
illa. Unde est primo immobilitatur
sensus et per consequens motus. Quedam autem
ordinata est ad virtutes naturales que
sunt opera nature sicut est illa que est
in membris genitalibus. Et ista non
semper ligatur in sompno ut supra
diximus. Et ex hoc patet solutio ad hoc

Ad obiectum de intellectu et fan-
tasia licet enim intellectus quamvis
non moveat per fantasiam nec eciam
fantasia tamen sensus movet per illud
quod sentitur in universis et in universali
Et ideo illa immobilitas
intellectus per accidens Ad dictum
Alpharabii et Avicenne dicendum
quod somnus est passio sensus primo et
virtuti motive per consequens quia eciam
vis sensus sensibilis et motiva sunt et
eadem organa utriusque virtutis et quia
virtus motiva fundatur in sensu

Secundo queritur utrum

sunt passiones sensuum
communiter primo vel alicuius primo Et
videtur quod omnium communiter primo dicit enim
Aristoteles in primo de somno et vigilia
impossibile est quodlibet sensum sentire
quod dormiunt aliter ... ergo om-
nibus sensibus necessarium est inesse passionem
que vocatur somnus Preterea Si
alicui sensui inesset hec passio per
se et aliis per accidens cum accidens con-
tingat non inesse contingeret aliquod
animal dormire secundum unum sensum et
vigilare secundum alterum quod est impossibile
Item ut dicunt Aristoteles et Avicen-
na et omnes philosophi Somnus est immo-
bilitas sensuum propter salutem orga-
norum sensibilium Sed omnia orga-
na sensuum indigent illa salu-
te et quiete equaliter Equaliter
ergo somnus est eis primo et omni-
um sensuum Sed contra Somnus
est immobilitas et vigilia mobilitas
organorum ut dictum est ergo maxime
erit passio illorum sensuum qui sunt
causa motus sed illi sunt sensus qui
sensibile sentiunt a longe per medium di-
stans sicut visus auditus olfactus
ergo somnus primo et per se erit passio
illorum tantum et per accidens aliorum duo-
rum Item videtur quod somnus
magis est passio visus dicit enim A-
ristoteles quod propter attestationem maxime acci-
dit languor et debilitas que est
causa dormiendi ergo somnus pro-
prie erit illius sensus in quo accidit
maxime huiusmodi languor sed iste
est visus ergo somnus maxime est visus
Item duo sunt proprie que aufert
sensibilitatem organis exterioribus scilicet
calor et lux Secundum patet ex eo quod tempus
diei quod est calidum et lucidum depu-
tatur vigilie Tempus autem noctis quod
est frigidum et obscurum deputatum
est somno Si igitur hec duo calor et
lux sunt cause vigilie et absencia ipso-
rum erit causa somni vigilia erit
passio illius sensus in quo ambo con-
veniunt somnus erit passio illius
a quo ambo simul auferuntur sed
hoc est visus ergo somnus et vigilia ma-
xime sunt passio visus Sed con-
tra Somnus est eius per quem sensum constituitur
animal sed id quod constituit animal non est sensus
qui est visus vel auditus vel odoratus
nec omnes simul ergo somnus non est
per se passio tantum sensuum qui sentiunt per me-
dium distans nec omnium sensuum simul
Item dicit philosophus quod omne animal dor-
mit Si igitur somnus est passio sensuum
non erit per se passio illorum sensuum
qui non sunt in quolibet animali sed visus
auditus et odoratus non sunt in quolibet
animali ergo non erit per se passio illo-
rum sensuum qui non sunt in quolibet
animali Solucio dicendum quod somnus
et vigilia sunt quedam passiones omnium sen-
suum sed non per se et primo sed ul-
timo ... est Ad aliud ad
dicendum quod omne animal dormit secundum omnes
sensus quos habet tamen sicut non omnes
sensus sunt communiter primo Ad aliud
dicendum quod per accidens dicitur duobus modis
Uno modo accidentaliter et secundo modo
accidentaliter Uno modo accidentaliter sicut
videndo vel albo accidit corpori secundo
modo accidentaliter sicut animali accidit sor-
ti quia non convenit ei per se sed magis
... hoc est ... sed ... et

Sibi sic dicimus quod sompnus par
ticularis convenit omnibus sensibus simul
non quia separatur sit ab uno sine
alio sed quod propter aliud grt eis Si ergo
queratur quare non potest separari sompnus
ab uno sensu sine alio except non
omnibus grt eum primo dicendum quod
sompnus est passio in qua unitur omnibus
sensibus sicut in radice et fundamento
Et hoc est secundum unum modum sensus communis
et secundum alium modum est tactus ut ibi
probabitur Et propter hoc quod omnis sensus e
qualem habent tactum respectu ad
id non plus unus sine alio Ad
aliud dicendum quod sompnus duobus modis
consideratur scilicet in comparatione ad finem
et in comparatione ad efficientem secundum
autem salus organorum et in considera
tione illa omni sensui est equaliter quo
licet animal dormiens dicatur in maiori corpore
que sunt organa debilitata sicut
sunt oculi qui cicius lassantur in vi
gilia quam organa aliorum sensuum Efficiens
autem sompni est effumatus descendens
a cerebro similiter sensum quod sensus
unus modo est tactus secundum alium modum sensus
communis Et hec est propria consideratio sompni
Et ideo in hoc respectu prius grt tac
tui vel sensui communi et post ceteris aliis
Ad 1 quod dicitur quod sompnus sit
in omne passio tamen sensui quia
sentitur per meum ex dicendum quod in om
nine quando in matte corpore tamen scilicet
non in omne esset quo ad causam
efficientem non videlicet ab obiecto quod
mobilitas que est in vigilia et inmobi
litas que est sompnus mobilitas
et inmobilitas in comparatione ad ac
tum sensus in dispositione sensibile pertinens
ad motum processivum et huiusmodi Ob
iecto vero precedit ac si mobilitas
et inmobilitas vigilie et sompni esset

primo ad motum processivum et quantum
ad sentire Ad aliud patet so
lucio per ea que dicta sunt quia bene
concedimus quod sompnus in comparatione ad
finem qui est salus organorum omni
sensui est equaliter aut maxime visus
propter lassitudinem suorum organorum
Ad aliud dicendum quod visus in
terior qui est in spiritu animali et ca
lor interior illa duo que sunt omni
sensui sed potius eius in quo omnes
sensus fundantur et presencia illorum causa
efficiens est vigilie absencia vero causa
efficiens est sompni et est extra lux
exterior et calor interior quorum ad
presencia est dispositio ad vigiliam et
absencia dispositio ad sompnum sed
non est causa et ideo simul auferuntur
a visu Et propter hoc non sequitur quod so
mnus sit primo visus Et cetera debetur quod
in oculis primo deprehenditur sompnus
ex descensione palpebrarum dicendum
quod hoc contingit duabus de causis
Quarum una tangit Avicenna
et Alphorabius scilicet quod visus altior
inter sensus Et propter hoc frigiditas de
scendens a cerebro cicius tangit eum
Alia causa est facilius lassitudo or
gani visibilis Et per hoc patet quod par
ticularis primo competit sompnus in
visu

Ecce queritur V. So
mnus et vigilia possunt
sint passiones quibus ut
Dicit quidam philosophus vel non Et
videtur quod sic Dicit enim Alphorabius
quod sompnus est introitus sensus communis
intimus corporis ergo sompnus est passio
communis sensus Item Alphorabius
dicimus quia illud quod respicitur
in sompnis ab instrumento sensuum
est sensus communis Item per racionem
probatur hoc sic A quocumque loco
causa est actualis sensibilitas per
absenciam est sensus communis sed a sensu communi

Est causa actual' sensibilitatis in omnibus sensibus ergo a sensu communi et principium insensibilitatis quod est somnus primo prima probatur quia idem est causa habitus et privationis per absenciam et presenciam 2a pars probatur per dictum Avicenne in fine sexti de animalibus vel sic dicit quod sensus communis est principium primum omnium sensibilium et sensus et ad quem perveniunt ea videtur in libro. Item a quocunque loco est distributio spirituum ad organa sensuum ab eodem loco est causa sensibilitatis et insensibilitatis sed a loco sensus communis primo est distributio spirituum sensibilium ergo ab eodem loco est causa sensibilitatis et insensibilitatis ergo causa somni et vigilie prima pars patet 2a probata est supra in questione de sensu communi. Item ad quemcunque sensum primo accidit id quod proprie est causa somni illius proprie est passio somnus sed ad organum sensus communis primo accidit id quod proprie est causa effectiva somni ergo somnus proprie est passio sensus communis maior patet de se 2a probatur ex hoc quod frigiditas descendens a cerebro est causa effectiva somni que primo occurrit organo sensus communis quod est in prima concavitate cerebri ante organa sensuum exteriorum. Item dicit Avicenna quod somnus est passio sensus in tactu et ex consequenti sensus primo vocatur sensus communis ergo somnus est passio sensus communis. Item motus sensuum ut videtur perficitur in duobus scilicet in distributione spirituum sensibilium ad organa sensuum ut possint immutari a sensibilibus et delatione specierum receptarum spiritum deferente ad sensum communem utrumque autem istorum est sensus communis ergo via videtur et propria passio sensus communis ergo et somnus quia somnus nichil aliud est nisi privatio vigilie et habitus et privatio sunt circa idem. Sed contra. Contra

Est passio que accidit omni animali ergo est sensum sensuum qui inest omni animali ille autem solum tactus est ut dicit philosophus in 2o de anima ergo videtur quod somnus sit passio tactus et non sensus communis. Si forte dicatur quod dictum philosophi intelligatur de sensibus exterioribus contra sensus communis est propter duo scilicet collacionem sensibilium exteriorum propter apprehensionem sensibilium communium in talibus autem in quibus solus tactus non potest esse sensus communis propter collacionem sensibilium eo quod non apprehenduntur ab eis plura sensibilia hoc est in eis propter apprehensionem sensibilium communium quia ea non apprehenduntur secundum actum ergo si sensus communis esset in eis frustra esset sed natura nichil facit frustra ergo sensus communis non est in illis animalibus et tamen dormiunt ergo sensus non inest secundum sensum communem. Item organum sensus communis est anterior pars cerebri ut supra probatum est. Item humiditas est quia humiditas descendens a cerebro non generat sensus frigiditatem nisi quantum accipit a cerebro sed cerebrum dicit philosophus quod cerebrum est frigidissimum omnium partium corporis humani est quod est insensibile. Si ergo organum sensus communis immobilitaretur a frigiditate somni cum ipsum sit pars cerebri semper deberet esse immobile et hoc est falsum ergo non immobilitatur a frigiditate somni. Cum ergo somnus non sit passio alicuius nisi quia immobilitat sensus communis. Item dicit Avicenna quod in somno fluunt ymaginationes ab organo ymaginationis et ab organo sensus communis et immutat ipsum et movet ergo sensus communis non immobilitatur in somno ergo non est passio sensus communis. Solutio. Dicendum quod sensus communis duas habet operationes unam ad sensus exteriores alteram ad ymaginationem et fantasiam

Et in prima operatione vim z quod sen
sibilia que determinantur in organis
sensuum proprium principia in organis
sensus communis Et ideo descendentes a
cerebro primo tangit interiores sensibiles
in suo principio quod est anterior pars
sensus communis et inmobilitat ipsos et
obstruit non permittens spiritum
sensibilem ad organa sensus communis fluere
ere in interiores sensibiles Etc somnus
z passio sensus communis secundum dictum quo
dam Et hec est quod dicit philosophus in libro
de somno et vigilia sic Quoniam autem
in est somnus sic scilicet secundum unumquodque
quod sensuum hec quidem proprium est illud
vero quod commune est sic videre audi
tus audire et aliis secundum eundem modum
Est autem et quedam communis potentia que
sequitur omnes qua quod videt et audit
quoniam percipit et intendit dicitur quod ex quo
in somno clauduntur omnes sensus communis pri
opus est ut claudatur in suo principio quod est
sensus communis qui confert sensata propria
hec quod ad ipsum referunt omnes propria
Et ideo infra patet quod sensus communis proprium
huius organum sic et nos supra ostendimus
dimus Et in hac operatione voces
prime Quoniam alia autem operatione qua
est sensus communis ad interiores potentias
que sunt ymaginatio et fantasia non inmobi
litatur z secundum hac est somnus non
z passio eius Et hoc modo est concedunt
rationes opposite Etc concludendo oportet
cum procedere quod vult sequi dicta quorum
dam philosophorum Si quis autem subtiliter
vellet intueri diceret quod somnus
non esse passio sensus communis non patitur
sed inquantum influit spiritum sensibus
exterioribus et non sic inmobilitatur proprium
organum sensus communis per somnum Ad
auctoritatem autem Alphorabii dicendum quod
ipse tangit quedam effectum somni
et non subiectum proprie eius Ad rationes

Ad primam dicendum quod ligatio sensus
communis sit cum actualiter sensibus per distribu
tionem spiritus sensibilis Tamen cum effluxus in
sensibus non efficit in sensibile in orga
no sensus communis et in interioribus sensibus
quod principia ab ipso Ergo concludit
z 2m Ad aliud dicendum quod frigi
ditas que est causa somni licet primo
tangat organa sensus communis non
tamen per hoc inmobilitat ipsum sed potius
organa sensuum propriorum Ad aliud
dicendum quod sensibile primum sive sensus communis primus
quique dicitur usque quinque tactus ut su
pra ostensum est quique est sensus communis qui
ut in cerebro de medio Et quinque
due sunt vires quarum una tangit
anteriora sed sensus communis formalis est ad
sensus communis proprios Et illa est supra exposita
in questione de sensu communi Alia est quod
memoria z usque quod ex ymaginatione
reuertitur in rem Et in prima operatione
potior est sensus communis quam sensus communis proprios licet
motu ad animam potior sit sensus communis proprius
quia quinque vires sensus communis que est sensus communis proprius
per actum medio et intrinsece In li
bro autem de somno et vigilia ibi est
philosophus per sensibile primum tactum cuius proprie
passio est somnus Ad aliud
dicendum quod ratio obiectio non concludit nisi
quod somnus patitur sit passio quorum
secundum quasi quod licet ad sensus communis proprios
Ad auctoritatem autem philosophi que dicta
est in principio dicendum quod philosophus intendit
ibi ostendere ubi unusquisque tangitur z
primum subiectum somni quod scilicet in
illo loco non omnes nervi sensi
biles fundantur in ipso Et hec z in
prima parte cerebri quod est organum sensus communis
ut statim probabitur

Questio quinta

Utrum passio tactus prime et
primo Et videtur quod non per rationes
philosophi in de somno et vigilia Et
somnus non in est omnibus animalibus
Etc formaliter non quinque passio sensus

In omnibus animalibus necesse est inesse
sensum communem qui in quolibet animali in-
venitur. Sompnus autem etiam fit passio sensus
quod inest omnibus animalibus. Ergo necesse est
inesse sensum communem qui in omnibus ani-
malibus invenitur. Ille est solus tactus. Ergo
necesse est inesse secundum tactum. Secunda
ratio est quam dicit philosophus in textu. Quia in eo quod
omnes patiantur sensus fit dormitio in-
genus est, si in quibusdam non necesse
non impossibile esse aliquo agere
simul et vacare et immobiles ex-
istere summe contingit. Quoniam ratio-
nabilius accidit eis simul quiescant.
Et supponit in illa ratione quod orga-
num tactus est in omnibus aliis or-
ganis aliorum sensuum. Et tunc sic pro-
cedit: Eo quod unumquodque est cuius passio sensuum
maxime inest secundum id organum quod
vacante ab opere omnia alia va-
cant et non secundum id quo vacante non
necesse est alia vacare. Sed sompnus
est cuius passio. Ergo inest sompnus secundum
tactum. Quod autem organum tactus
sit tale patet ex hoc quod sicut nullum animal
habeat aliquem sensum nisi habeat
etiam tactum, ita nullum organum est
sensus nisi etiam sit organum tactus.
Et ideo si tactus velut vacaret
nullus sensus ageret sed non convertitur.
Et ideo sompnus sit velut vacatio
sensus erit secundum organum tactus quo
velut vacante omnes sensus vacant. Ter-
tia ratio sumitur per philosophum in textu.
Enim principale membrorum et aliorum
omnium organorum sentiendi et con-
tinuitur aliis patientibus quod pati ne-
cesse est et omnia alia omnium aliorum. Cum
autem aliquid impotens sit non est
necesse impotens fieri. Ratio autem sic
formatur: Omnis passio que est sensuum
velut principaliter est secundum id organum cui
cetera organa sensuum continuantur et
talis passio est sompnus. Ergo sompnus
inest secundum tale organum. Sed tale

Est organum tactus. Ergo sompnus inest
principaliter secundum tactum. Item philosophus quarto
in ... sensus sit in primo in quo sen-
tit omnia. Hoc est in primo organo ta-
ctus necesse est omnia organa sentiendi
omnia habere defectum sensuum. Cum vero
illorum aliquid non est hoc necesse. Et ex hoc
sequitur quod prius. Ad rationes obicitur
sic. Quecumque immobilitas sensuum ligat
sensum per totum corpus animalis. Sompnus
est talis immobilitas. Ergo inest secundum
organum tactus sensus. Sensus autem
solus tactus est. Ergo visus enim tantum
in oculis sentit, auditus in
auribus tantum, econtra tactus per totum corpus.
Item quecumque passio sensus ef-
ficitur ut a causa efficiente a sensibili a-
liquo sensus ipsa principaliter est passio eius
sensus, que efficitur a sensibili eius. Efficitur
sompnus est passio sensus que efficitur a sensibili
tactus quia a frigiditate descendente
a cerebro. Ergo ipse erit primo et per se
passio tactus. Sed contra: Sompnus
est privatio sensus et motus. Ergo maxime
erit passio eorum sensuum qui sunt ma-
xime causa motus et sensus. Sed illi sunt
tres sensus sentientes per medium extrinsecum.
Ergo sompnus erit maxime passio eorum
tantum. Item dicit Alpharabius
quod animalia dormiunt quecumque sensus habent per-
fectos completos et perfectos quod non de-
ficiunt a nullo sensuum sicut ea quod
tantum habent tactum et gustum. Sed in quod
est quidam tactus licet sompnus im-
perfectum. Et videtur quod sompnus sit passio
simul omnium sensuum et non tactus primo.
Solutio. Dicendum quod priores rationes sunt
necessarie quod sompnus est passio que primo
vel principaliter inest secundum organum tactus
quod in aliqua parte sui est fundatio omnium
sensuum scilicet in principio ortus nervorum sen-
sitivorum a cerebro quod in eo loco est
nervi sensibiles et fundatur in nervo
tactus et ideo quia vis tactiva in ea
parte nervi desinat a tangendo necesse est

desiré omnibus alios sensus Ad obie-
ctum cum dicitur quod tunc quod sompnus est
inmobilitas et impossibilitas intelligitur de
inmobilitate ad extra sensuum inse-
silem apprehensionem exteriorum Et hec ma-
xime quia fundamentum totius sensibilitatis
quod est tactus Ad aliud dicitur quod per-
fectio dicitur sompni duobus modis scilicet secun-
dum esse et est in quolibet animali vel
secundum sensus et tunc perfectior est sompnus in
illo animali in quo claudit plures
sensus et perfectissimus est in eo in quo clau-
dit omnes

Deinde queritur cuius partis
sit sompnus utrum cordis
vel epatis vel cerebri Videtur quod sit
sompnus et altius vigilia Et videtur per
Aristotelem in primo de sompno et vigilia
quod sit cuius primum sensitivum cerebri cordis et e-
patis Dicit enim sic quod quoniam quod principium
sensus sit ab eadem parte animalibus
a qua quidem et motus dicimus et
alibi hec est in secundo de anima ipsa vero
pars a qua est sensus cum determinatorum
locorum medietas capitis et dorsi ventris
et epatis primum est motus et sensus propter
administrationem nutrimenti cordis autem
et primum propter generationem spiritus Est
videtur per Alpharabium quod sompnus et vigilia
sunt cordis Dicit enim quod sompnus
et introitus sensus quibus ad cor Item
videtur per eundem quod sompnus sit cerebri
et vigilia cordis Dicit enim quod sompnus causatur
a frigiditate cerebri Vigilia vero a siccitate
et caliditate cordis Item dicit quod prin-
cipium vite est a corde et finis eius
ad cerebrum Et primum sompni a cerebro et
finis eius ad cor Item dicit quod cerebrum
et cor cum sint virtutis sed cor est causa prima
et cerebrum causa secunda Et hec duo membra
que habent has duas virtutes Item
dicit quod sompnus naturaliter accidit propter
debilitatem cerebri et cordis et virtu-
tis illorum est causa in debilitate sui operis

Licet cerebrum in hoc sit fortius per
complexionem eius Primo obiicitur
Omne quod perficitur operatione sufficienter
aliquam operationem non indiget aliquo
ut instrumento adiuvante ad o-
perationem illam Epar est membrum
sufficienter continens cibum in nutritivo
ergo ad operationem illam non indiget
aliquo instrumento adiuvante
Prima patet per se Secunda vero per philosophum
quod in epate ponitur vis nutri-
tiva et vene per quas trahitur suc-
cositas a stomacho in epar
ut in ipso convertatur in ultimum nu-
trimentum quod est sanguis Item per ce-
teros Omne quod membrum quod sufficienter
perficit ultimum nutrimentum debet habere
instrumenta per que sufficienter distribuat to-
ti corpori illud Et hoc posita a g
quod in suprema epatis et in gibbo
eiusdem vene per quas dividi-
tur nutrimentum per totum corpus ergo videtur
epar per administrationem nutrimenti
esse prima causa sompni et non cor
Item Cor est nobilius membrum
epate ergo videtur quod non debet per raciones
operans ut instrumentum in diffu-
sione alimenti Et iste obiectiones
generales sunt de omnibus animalibus
Quia dicit Aristoteles quod in animalibus
habentibus sanguinem continuatio est causa
et causatur sompnum et vigilia quod sunt
in habentibus sanguinem et in hominibus
Unde ipse dicit in libro de animali-
bus quod omne animal habet cor et cerebrum et
epar vel membrum similia illis
Et omne animal habet sanguinem vel hu-
morem silem illi Contra videtur
quod distributio alimenti sit a corde
distributio enim alimenti est a loco
digestionis Digestio autem ut
habetur in quarto metheororum est completio a
naturali et proprio calore ex iacentibus et
passionibus ergo maxime digestio est ab eo membro quod calidissimum

Est in corpe aial' sz cor e calidi
ssim vt dr in libro de aia qr
de corde plus hnt caloris pedi
bus gradie[a] Et in pma de som
no et vi[a] vbi dr qr respirac quide
z caloris refrigeraco ad salutez
eius qui in hat ptila. r in cor
de e caloris na adepta go a
corde z distribuco alimeti et ali
menti z vigor ca somni Ite
In libro de aialibus scbr qr sagis
gnar in corde et id qd z loco san
guis gnar in mebro qd z loco cor
dis Sz sagnis vl' id qd z loco
sagnis z vltimu nutrimi go vl
timi nutrimti distribuco e a cor
de et hec e ca somni go somnus
prir e causa a corde Ite dt
Arest in libro de somno et vi[a]
qr moue et fac aliqd sn caloe
no e pqle vigore aut fat spus
pseuera az respirantibus quid
ets q extrinsecus no respiranibus no q
planitata vir alata cu motis
abstiton spus offedetur ad suc
cintoriu rotalorz Et intendit
dice p hc qr ab eode loco e so
mni ortus et vige a quo e ortus
spus et vigoris qui vigor z ex
spus pseuera[a] que pseuerancia
spus in quibusda est ab extri
seco vt in respirantibus In
quibusda vo z vt a spu cpla
tato nec vt i anulo sz q tolica
dur q subacta sit in loco dy
afragmatis Et spus intior
qui mor ascendit ad dyafrag
et emittitur sonus sic apes et
vespe qui sonus facto nor dr
bombus Et qr hc intedit phs
pz p id qd sr Moue aut de
aliquo sbr facto l' ppo ul' aliqd
in pmo organo sencie i Si vo
z somnus vl' vi[a] pao ptile eius

In quo quidem loco et in q ptula sit
somnus et vi[a] pz quia ome qd
mor aliquo sbr intior qui dr ppus
aut alie extiol q dr dens a pro
organo sencienci qd e cor Prima
organu pimu sbs . r tactus e cor a
quo ets e digestio spus et vigoris
Et idem z ca somni et vie go so
mnus et vi[a] maxime referu ad cor
Item obi de hc qd dt phus
qr inem capitis e locus sbs et mo
tus sensibilitas em e ca insensibilis
et imobilis Cum i cebr sit frigidi
ssim omni prm corpis vt ipe dt
Cebrz ponitur eit ca insensibilitatis et
imobilitatis Et ai ab eo sit somnus et
vi[a] a quo z motus et sbs somnus
et vi[a] no erut a cebro Solucio
Simr qr somnus et vi[a] sunt ta
detriatorz locorz vt dt phus
dnt vt capitis et ventris quintu ad
epar et cor Ad somnu em ta
exigitur quorz duo st agea et vin
paus Et agens pmu z calor
cordis a quo ets epar sim caloz
hz dicit n Auicena i suo libro
de aialibus vbi plurit fuas roes
gtra Arestle de ortu venaru
qua prim venarz z a corde
Et licz vltim nutrima et digestia
sit i epate tn emanat a corde
ad epar Et calor epatis e pmus
digestioz nutrimi sz calor cordis
z cplentiu Et io cor simr e
digestiol cplentu prim et nu
trimenti sz epar qdamo Et licz
epar pmo trahat nutrimu a sto
macho tn calor cordis pficat ipm
p qua pfectioz redit ad nutrimu
stomachi et epatis et cordis et tocius
corpis Et z fma tnim phorz sch
Arestlis in libro de aialibus Auice
ne in suo libro de aialibus Auerois
in quoda libro v fat detriatoz
conietatis que e int Arestle et
Galienum de ortu venarz et i epate

Et hoc e nutrimentum tractu a stoma-
cho p venas miseraycas qr calor
cordis vaporabr eleuatur ad ce-
bru 2m aut agens e frigiditas
cebri que vapore eleuatu ad
corpus quitit in humidite frigida et
quat organa sensuu h enim ta loca
sm phm sunt cet prima motus et sensus
Sicut enim hr in libro de dia
spus et aie. spus vital e a cor-
de et spus aial a cebro Oz m h
ov in corde. forai vo sensus et motus
accipit a cebro et in antiori pte z
vehiculum sensus pni et ret motus in
pstiori aut e vehiculum motus pri-
capar et raio sensus Epar enim est
prim sensus et motus qui m ad ami-
stratoz nutrimenti Sunt at duo sensus
sz tactus et gustus sm qr e quida
tactus qui inquim st sensus nutrimenti
organa sua hnt in corde vt
supius hitu e Organum n ipor-
sm qr st 9sidar e 9plens di-
gestione nutrimenti aug ipi st sensus
hc aut facit calor cordis vt iaz
dein z Sunt ect qdao instrum om
sensuum in corde non quid qr ad
iudim suorum sensuum sz inquim n9
sensus sentit sine calore actuali vt
hr in 3o de aia et in pso de
sensu et sensato hic n calor actu-
al pcet a pmo calore qd e cor
Est ect alio organum sensus 9mus
in corde non quid quo ad iu-
dicium sz inquim ipe spu suo et
calore omis sensus corpos 9ducat ad
actu Et ideo dt Alphorabius
qr sensus quis e calidum nale spm
aut calorz que infundit sensibus
corporis no accipit a cebro vt a pri-
cipio quia illud e frigid sz a cor-
de accipit calorz et spm sm sbaz
spus lic idi spus forma sensus et
motus accipiat a vrte aiali qz

In cebro Et pz qualit ab hys t-
bus ptibus sit motus et sensus et qr
ab eisdem sit somnus et via sz in
nullu corpore e somnus vt ob ca
sz potius vt organorum extiorum
corporis sensitiuorum et motiuorum 9m
go ad pma auctem alphorabij
qr somnus e a corde vt a pmo
agente et simlr vigia Ad 2am
Dm qr somnus e a cebro vt a pro-
imo agente qd e frigiditas cebri
Ad 3am Dm qr somnus et via cau-
sa ab o b causz ageb et pa-
ssiuis q no put esse i mebro
vno Vide cu somnus sit a frigido
et humido nate e vigilia cari
a calido et sicco Et cu ista
no put esse in vno mebro
sm dominem nate z qr vnu
sit in cebro et altm i corde Et
cu aialia no semp dormi-
ut neqz semp vigilant sic in-
fra pbr nate e quoqz vnie caus
somni et quoqz causas vie Et
qr vmait cae somni q st ca-
lidi ageb et humid pams incipit
acto in cebro et tmia i corde
et pcedit ex opilando vias se-
sum quo ad hc qr cor no pt
influe calid actuale organis
sensuum E com cause vie st ca-
lid ageb et siccu pams et acto
ipaz incipit a corde et pcet
ex opila vias sensum et dissol-
uco humid Et tmia ad cebrum
quo ad hc qr frigiditas cebri
no pt 9tite vaporz eleuatu
ad caput et humid frigid
opilans vias sensuum Et pz
qua prim vie e a corde et fis
eius ad cebru et prim somni a
cebro et finis eius ad cor Ad 9m
Dm qr solucio pz ex dictis qr
sz cor in somno e ageb pm
et quar cebrum e ageb 2m sz

Non est ita persequenter in vigilia. Sed dicendum quod sicut vigilia causatur ex duobus scilicet a corde et in cerebro non tamen aliqua causa. Causatur enim a spiritu sensibili et motivo et in primo cor est causa prima propter generationem spiritus. Et cerebrum causa secunda in eo quod dat spiritum formam sensus et motus. Et patet ratio dicti quod somnus et vigilia sunt quedam passiones cordis et cerebri. Et cor est in eis causa prima et cerebrum est in eis causa secunda. Ad tertium dicendum quod fortitudo cordis est in emissione spiritus vitalis et motivi in totum corpus ho-rid utrumque non fit in vigilia. Oppositum autem utriusque hoc est debilitatur in somno quia tunc omnes spiritus contrahuntur ad interiora corporis ad locum digestionis ut ab eis digeratur. Et ideo spiritus vitalis effluens a corde in corpus diminuitur et hec vocatur debilitas cordis. Similiter spiritus animalis effluens a cerebro sensuum et motuum diminuitur quod vocatur debilitas cerebri. Cerebrum enim cum sit complexionis frigida et humida fortior est causa somni quam cor cuius complexio calida et sicca est. Ad id quod obicitur per rationem quod a solo epate ut a primo agente fit causa somni dicendum quod prima propositio illius rationis est vera secunda vero est falsa et probans eam propositio est etiam falsa. Virtus enim digestiva et nutritiva emanans est a corde in epar. Et complementum operationis eius est per calorem cordis principaliter vero per calorem epatis. Ad aliud dicendum quod cor non ponitur instrumentum cordis. Ad id quod obicitur quod somnus et vigilia sunt a corde dicendum quod sunt ab ipso sicut ab agente primo et complete agente in digestione. Ad aliud dicendum quod sanguis non generatur tantum a complete sed tantum a preparante in epate. Ad aliud dicendum quod in

Unitate perseveranti spiritus et motus et sensus est a corde ut dicit philosophus Michillonis in spiritus formatur et sensus et motus accipit a virtute animali que est in cerebro ut iam superius dictum est. Ad ultimum dicendum quod sensus et motus dicuntur duobus modis scilicet virtute et actu. Actu quidem sensus et motus non sunt in cerebro sed virtute sunt in eo propter virtutem animalem cuius proprius locus est cerebrum. Et patet quid sit dicendum ad dubium.

Postea querit propter

quam causam somnus et vigilia insunt animalibus. Cum ergo quatuor sint cause scilicet efficiens materialis formalis et finalis inveniamus de omnibus. Videtur autem in primo de somno et vigilia assignare causas efficientes somni quatuor. Prima est alimenti evaporatio secunda labor tertia egritudo quarta prima etas. Et hiis quatuor a commentatoribus adduntur due scilicet caloris subtractio et studii attentio. Circa illud quidam addit languorem sed reducitur ad egritudinem et laborem. Et de prima dicit philosophus: somnus non est impotentia sensus omnis perpetue. Sed ab evaporatione cibi intrinseci fit hec passio in homine et non quod evaporatio est usque quo impellitur usque ad locum determinatum quod caput deinde quieti et [illegible]. Calor vero humidi animalium ad superiora natus fit cedat in superioribus subito revertitur fluxus deorsum. Et causa calidi est quod elevatur a loco digestionis ad caput et postea repellitur a frigiditate cerebri sicut fit in euripo. Et quidam dicunt mercatores quod euripus est fluor maris et currens molis fluvior. Euripus autem proprie est vapor involutus sicut in vento tonitruis. Et vero licet illud invenitur in Iohanne in expositione que translata est a greco -

Sicut enim in mundo primo calore solis
elevatur vapor et ascendit usque ad
medium aeris ubi dominatur frigus
quo congelatur et inspissatur et descendit
aqua fluens Ita a calore cordis
primo elevatur vapor nutrimenti ad ca-
put quod frigidum est cerebri involvitur ut
descendit in humiditate frigida et facit
dormire Item Aristoteles humiditas
et corpulentia repente sursum fertur Cum
ergo stat generat et facit dormire Cum
ergo repente deorsum resiliendo expe-
llit calorem tunc fit somnus et ani-
mal dormit Ex hoc accipitur quod prius
Ad idem adducit Aristoteles tres acceptas
a signis que inveniuntur in dormien-
tibus quarum prima est Signum autem
horum est vinum lolium que generant
2a est quod qui de corpore feruntur alta
et dormiunt et videtur capiti quod non
possunt levare caput et palpebras
3a est hic quod post cibaria generativa
capitis maxime fit somnus Item
ita enim ab humiditate cibariis vapo-
ratio fit Sed tunc queritur quid
sit illud somnium nutrimentum quod
causat somnum Et dicit philosophus quod nu-
trimentum optimum quod est sanguis.
Sed contra hoc obicitur sic Omnia
nutriuntur ex eisdem ex quibus sunt
sed animalia sunt ex quatuor humoribus
qui proportionantur quatuor elementis ergo op-
timum nutrimentum sunt quatuor humores
Item quecumque equaliter appetuntur
ut nutriant ab hiis equaliter nutri-
antur calidum frigidum et humidum siccum equaliter
appetuntur et nutriunt ergo ab eis equaliter
debet nutriri animal Prima probatur ex hoc
quod appetitus naturalis est nutrimenti 2a
vero probatur ex diffinitione famis quam in
2o de anima ponit Et fames est
appetitus calidi et sicci Sitis est
appetitus frigidi et humidi Item

In primo de generatione et corruptione
dicitur quod caro nutrit suam substantiam
Caro autem non est sanguis ergo sanguis
non est ultimum nutrimentum Item
Tactus est sensus nutrimenti ut dicit philosophus.
Tactus autem consistit in carne nervo-
sa Cum ergo ultimum nutrimentum sit
simile ut habetur in primo de genera-
tione et corruptione et in 2o de anima videtur
quod ultimum nutrimentum sit caro ner-
vosa et non sanguis Sed contra Quod
maxime et primo distribuitur ab
organo digestionis ad membra cor-
poris ultimo est ultimum nutrimentum Sanguis
maxime distribuitur ab organis di-
gestionis ad membra corporis ultimo
ergo est ultimum nutrimentum Item
dicit Aristoteles in primo de generatione et
corruptione et in 2o de anima quod alia
vivunt quamdiu possunt nutrimentum ac-
cipere ergo nutrimentum quod maxime con-
tinet causas vite et longioris vi-
te hoc erit maxime magis et vult
in corpore animalium Sed sanguis est
nutrimentum maxime continens causas
vite et longioris vite ergo san-
guis est ultimum nutrimentum maxi-
me quod et ultimum in corpore animalium
Prima probatur ex hoc quod dicit Aristoteles
in libro de morte et vita et in
libro de animalibus quod calidum et humi-
dum sunt cause longitudinis vite
Item Quodcumque nutrimentum so-
lum invenitur in venis apportanti-
bus nutrimentum ad singula membra cor-
poris id est ultimum. Sanguis solum
est in venis talibus ergo sanguis
solum est ultimum nutrimentum Prima
probatur ex hoc quod si aliquid est ultimum
nutrimentum illud necesse est per vias
aliquas reportari per totum cor-
pus 2a vero probatur ex hoc quod vene
sunt vie ille et in venis non in-
venitur nisi sanguis Iste hoc

Tertium queritur utrum tale nutrimentum vel in omnibus animalibus sit causa somni. Et videtur quod sic quoniam prima causa est in aliquo genere illa communicatur ab omnibus participantibus actu effectum suum. Nutrimentum est causa somni ergo communicatur ab omnibus participantibus somno. Prima patet. Secunda patet ex hoc quod quamvis alie cause somni scilicet labor et prima etas et infirmitas non causant somnum nisi per actum nutrimenti ex multiplicatione caloris quod nutrimentum elevatur ad cerebrum et inducit somnum. Similiter languor ex lassitudine ex eo quod substrahitur calor a membris exterioribus et multiplicatur circa locum digestionis dissolutum per nutrimentum ibi inventum et elevat ad caput et inducit somnum. Sic est de aliis causis. Unde patet quod omnes agunt actione nutrimenti. Tertia vero patet ex hoc quod omne animal dormit ut dicit philosophus. Item omnis causa efficiens somni que procedit ab illis membris a quibus procedit somni principium debet esse maxime vilis omnibus dormientibus. Evaporatio nutrimenti est talis causa ergo ipsa est vilis omnibus dormientibus. Prima patet per se. Secunda patet ex philosopho quod somni principium est a corde et epate et cerebro vel membris similibus illis et ab illis procedit evaporatio nutrimenti. Sed contra nam evaporatio causa somni est nisi in quantum est primo calida a calore digesto et post frigiditate cerebri frigidatur. Sed in quibusdam animalibus non est caput nec cerebrum sicut in hiis que tantum habent tactum ergo non est in eis evaporatio sursum in capite infrigidata ergo causa ea

non est vilis omnibus dormientibus. Si forte dicatur quod talia animalia habent membrum simile cerebro et hoc sufficit infrigidationi evaporationis. Contra membrum simile cerebro non potest nisi quantum ad operationes similes. Operationes autem cerebri sunt sensus quibus et fantasia et memoria. Ergo talia animalia habent sensum communem et memoriam et fantasiam quod falsum est ut habetur in primo metaphysice. Nam sensum habentia sunt animalia. Ex hiis vero autem quibusdam eorum non inest memoria, in quibusdam autem inest. Ex hoc accipitur quod quedam animalia non habent memoriam. Est autem memoria per operationes sensus quibus ut habetur in de memoria. Ergo etc. non habent sensum communem quod concedunt quidam et inducunt aliam rationem ad hoc quam nos supra induximus. Prima sensus quibus est propter duo scilicet ad distribuendum operationem quia quantum tactu immediate sentitur et visu maxime et ad offendendum operationem propriam. Unde cum in talibus animalibus sit sensus tactus solus sufficit in eis sensus quibus quantum ad utrumque actum suum. Propter hoc dicunt illi quod somnus causatur ex frigiditate duritatis extremis et ex vaporatione que procedit a nutrimento. Sed contra. Aut ista frigiditas est naturalis aut innaturalis. Si innaturalis tunc ipsa non existente in extremis melior est complexio illorum animalium ergo vera existente complexione in talibus non est in eis causa somni quod falsum est quod dicit philosophus quod nullum animal continue dormit nec continue vigilat. Item queritur quomodo frigiditas evaporationis nutrimenti sit causa somni. Nullum non simile alicui organo sensus continuat ipsum et immobilitat. Sed frigiditas et humiditas sunt similia alicui organo sensus ergo non continuat ipsum neque immobilitat. Prima patet ex hoc quod omnis corruptio est a contrario. Secunda vero patet per hoc quod habetur in primo de sensu et

Densato vbi dicit Arest q corpus i
frigidale e oculus quia e de na
aque que e frigida et humida.
Item cao qsistit equar in cor
vl in plus ex aqua s tactus qsi
stit in carne go qsistit in eo qd
equar est ex cor vl plus ex aq
et tra ut hr in 2o de gnaoe et
corupcoe s aq et tra determinan
frido go vir q frigiditas magis
fat ad qfuacoz tactus et imoli
tute qz ad lassacoz et mobilite vo
go sommus fit ex frigidite qruate
organum tactus Deinde equi
de 2a ca que e labor de q dt
plsus Amplius aut ex labori
bus quibusdam accidit sommus la
bor e colletiuus Colletiuus vo fit
qadmo nutritu indigestu si
no frigidi sit Et intendit dicere
q labor pp duce caloz si q e
ex motu exracy et ex hc q ecti
or colligit ad infioa ppt lassitu
dine mebrorum dissolui nutri
tu nutritu et eleua ad caput
et hc fat nisi aial sit frigide ne
et in frigido tpe Sic e in q
busdam aialibus q in hyeme
abscondu Et de hc ecc dicit
Auicena q sommus e ex lassi
tudine Et ppt hc hic qd vo
spus dissolui et debilitatus e et
refugit ad infioa et sequi cu
vtus aales Et ex hc hr ctus
q labor e causa sommi Ite
Alphorabius dt q sommus ex
fatigacoe hz duas cas equu
vna e qm calor nal qui fuit
ipsius et diminutus p motu
locale et motu qphe sibi stati
aia mouebit ipm in pfundu
corpis vt agat p illu in rliq
as potini nutrti quia sic
augmetabr sba eius et acquiret
loco eius qd dissolutu e ab eo

Ca 2a e q qm motus laboris sep
sitit caloz nalez tuc calor rinit
ur et dimiu et gnabi pp r frigus
et extrahr ad situ priu vt ex
pellat a se qplexioz acciale.
Ex hys colligr q cae sit cor
ppr quas labor et fatigao sit
ca sommi Quaru pma tat
Arest s q labor calor excita
tus ex motu et rtractus ab ex
tioibus ad intioa colletiuus e
nutrti Et p actu nutrti
inductiuus sommi Zaz tagt
Auica q labor dissoluit se
si i organis sslbus et motis q
solutus et debilitatus de facili n
tr a frigidite descedete a ce
bro et rfugit ad intioa Zaz
et eta tangit Alphoabius
Et 3a q e q calor dimutus
in extioibus fugit ad intioa
ad locu nutrti vt i nutri
to sic in ma ppa nutrie et
recupet deperditu in extioibus
Eta vo z vt in ppo priu p
caloz s incetu qforte et ex
pellat a se qplexioz frigor q
cata e ex dissolucoe spum
ppt laboz Sed con Auice
na i suo lib de celo et mdo dt
q motu gnar calor i exti
oibus s omis labor z cu motu
go ex laboe ecc gnabr calor
go labor in extioibus gnabt
caloz Ca aut vir e calor in
extioibus go labor erit pocius
ca vic qz ca sommi Ite dt
Auicen q aia ad illu locu mxi
me dirigit spm et caloz i q plus
occupar in ope s in extioibus la
bore corpali aia maxie occupa
in ope in organis extioibus sslbus
et motus go ad io tuc maxie di
rigit spm et caloz Sz directo
spus et caloris ad mebra extioa

Est causa vie go labor est ma-
xime causa vie et no somni De-
inde qrit de 3a ca q e eg-
ritudo qda de qua dicit phus
Et egritudines iste hc quidem fa-
ciunt .i. sopitum quidem a superflui-
tate humiditatis et caliditatis sicut
sic accidit febricitantibus Sed contra
hc obicitur sic dicit Avicenna quod
disposicio mala que no permittit aliq
liter sed evocat ea ad extrinseca ca
vie go videtur quod infirmitas no sit
ca somni Deinde qritur de
4ta que e prima etas de q
dicit phus Amplius quod prima etas
sompnifica et sunt pueri n. dor-
miunt violenter eo quod omne nutrimentum
sursum fertur hc etiam patet ex hoc quod
in pueris maiora sunt membra su-
periora inferioribus In senibus aut
econtrario Et aut pueri dormiunt
patet ex hoc quod frequenter epilentici fi-
unt et sompnus e similis epilencie Vn
epilencia frequenter incipit in sompno
Et paciens cum dormierit frequenter
suffocatur et vigilans no Ideo dicitur
pueris no confert vinum eo quod ve-
locissime sit vinum et adhuc magis me-
ro Ob hanc eciam causam scilicet quod in
prima etate magnus fluxus nutrimen-
ti e ab inferioribus ad superiora dicit
ideo embria quidem mensibus in
matribus immobilia Ita quod no ve-
nit se Sic eciam in multum ebriis
propter multum fluxum vini seu po-
tus ad superiora gravatur caput et effi-
ciuntur immobile Sed contra videtur n.
quod no totum nutrimentum in pueris
fertur sursum nec aliter patet dicitur n. in
2o de anima quod augmentum e in qua-
libet parte corporis Cum go augmen-
tum non sit sine nutrimento nutrimen-
tum e in qualibet parte et no sursum tan-
tum Item In primo de generacione hcr
quod quelibet pars equaliter augetur go videtur

quod nutrimentum feratur sursum et deorsum
equaliter Item vasa deferencia
nutrimentum que sunt vene dirigunt a
corde vel epate sursum vel deorsum
equaliter et nutrimentum defertur in va-
sis illis go videtur quod nutrimentum fiat
sursum equaliter et deorsum Preterea
videtur quod plus deferatur deorsum In
omni n. nutrimento dominantur duo elementa
que sunt terra et aqua et illa sunt ambo gra-
via go plus nata sunt ferri deorsum
quam sursum Et videtur quod no causetur so-
mpnus et hc in prima etate quod nutrimen-
tum omne feratur sursum Preterea po-
namus quod sic sit videtur quod ex hc magis
causetur vigilia quam sompnus Nutrimen-
tum n. illud elevatur fortissimo ca-
lore prime etatis go calefactum ele-
vatur et calefactum calefacit partes su-
periores sed calefacto parte superiori
3 ea vie go elevacio nutrimenti ad
loca superiora pocius est causa
vigilie quam somni Preterea cum
in membris sit acior calor quam
sit in pueris patet patet ex hc quod
calor multiplicatur multiplicata materia
ma in subiecto Vnde eciam fortio-
res cibos digerunt iuvenes quam ex-
istentes in prima etate Vi ex hc quod
iuvenes frequencius dicuntur appetere a-
limentum et sumunt plus de ipso quam
existentes in prima etate Et cum ali-
mentum sit ca somni videtur 2am e-
tatem magis esse sompniferam
quam primam Preterea dicit Aristoteles in primo
de sompno et vigilia quod melancolici
edaces sunt et tamen contrarium ad graciam fem-
ina efficiuntur eius corpora et n. dicit quod me-
lancolici dormiunt parum go nutrimenti
multitudo no videtur causa somni De-
inde ca somni dicit phus ca-
lor e subtractio e ca somni quod
sompnus causatur ex frigido gravante or-
gana sensualia Sed contra hc videtur quod
dicit Aristoteles quod melancolici no

Sunt amatores sompni infrigidatus
enim est in eis locus intus quare non
fit in eis multitudo evaporationis
Et reddit causam dicens quod magis colera
et naturaliter frigida sunt et interius lo-
cum frigidum faciunt et alias partes labo-
biunque existat putrefactus humidi sup-
fluitas Ecce hic causa quod subtracto
caloris potius operatur ad vigiliam quam
ad sompnum De sexta parte atten-
tione studii causa aliquid videtur quod
non sit causa sompni Studium
non multiplicat spiritus et attractione in lo-
co cerebri Et propter hoc impedit cerebri
frigiditatem actualiter dominari ergo videtur magis
esse vigilie quam sompni causa Item dicit
Avicenna quod cura et pavor quoque
inducunt sompnum Et ita videtur plures
causas esse quam ille que assignari
solent Preterea videtur et contrarius in
dictis Avicenne quia Avicenna dicit quod
pavor est causa sompni et preterea dicit quod
est causa vigilie Preterea movet du-
bium Aristoteles causa prima causam quod est
ex evaporatione nutrimenti sit dicens
Quamquam dubitat aliquis quare post
cibum fortissimus sit cum sit sompnus fe-
rum et animalia caliditate [illegible] hunc
aut non est rationale sompnum [illegible] et
frigidum esse Causa autem dormiendi
frigiditas Solutio Dicendum secundum in
Aristotelem quod sompnus est quies ca-
loris et nutrimenti et naturalis vaporis eius
propter descendens frigidum humidum [illegible]
multus motus dormientis est cum vero
desinit infrigidatur Inferiora vero et
interiora calida Et propter infrigidationem
comiunt palpebre et superiora
quiete et inferiora infrigidantur Inferiora
vero et interiora calida velut circa pe-
des et quia circa interiores quod sit [illegible]
Sompnus diffinitur sit per causam Dicendum
prima causa eius est calor intrinsecus
circa locum digestionis qui provenit
a stomacho et epate et corde
et naturaliter respiratur a frigiditate cerebri
ad quod elevatur et descendens humidum

frigidum Et propter hoc sunt multi mo-
tus dormientis sed quod est evaporatio
ascendens et humidum descendens
et cum desinit evaporatio Ita
quod primariter calidus eius a frigiditate
cerebri tunc infrigidatur Et propter
infrigidationem deprimit via pa-
lorum cerebro sunt palpebris et
superiora infrigidatur propter humidum
frigidum descendens a cerebro Causa
vero frigidum opilat quoniam vel etiam
propter hoc impedit processus evapo-
rationis ad superiora et tunc ca-
lor multiplicatur in inferioribus et
expellitur ad inferiora sunt ad pedes
et contra interiores et inferiora vero et
exteriora frigida Dicendum ergo quod est causa
sompni prima et partibus Prima quidem
est efficiens quidem materialis quod for-
malis et quia finalis Efficiens autem
est evaporatio nutrimenti in loco ce-
rebri infrigidato Materialis autem in
quo est sompnus sunt membra exteriora
sensitiva et motiva Formalis vero est ipsius
defectus sensibilis et motus et caloris
exterioris Finalis autem est
organorum reparatio virtutis sensibilis
et motive Tamen dicit Aristoteles quod
sompnus habet metaphoram finis
et via finis sunt Sic dicit
natura quia obrem facere propter fieri
hic autem bonum ad questionem autem
omni quod natum est moveri cum
non possit semper et continue moveri
cum vere rectum est atque utile
sompno quoque per ipsam questionem re-
gere coaptatam metaphoram
eo quod requiescat quare propter salu-
tem animalium existat Vigilia vero finis
et Nam sentire et sapere finis est
omnibus quibus inest alterum horum
Optima non hic finis vero optimus
Et intendit dicere quod sit in opti-
bus non est Ita et sentire et moveri
finis est animalium Et est duplex fi-
nis sed ex parte organismi dissolvatur

Uter facultem opus et hec so
mnus etc ide non est finis act9
sed intendit tm ad salute instri
cpt9 hec non est finis simr sed coap
tatur ei finis metthaphorice sm
similitudine contrarie aut et sa
pe q sunt opa vie sit fines
aialium opm simr eo q ia op
tima sit simr Concedeo
3 go ad pmas roes phi quib9
pr esse causa somni Ets vo
quir eib e vltim nutritum. q
3 ca somni dcm q sanguis
lz illud non sit vltim nutritu
membrorum dr n sanguis i ex
tremitatib9 venarum q in quolz me
bro vltioi digestion Ad hec qd
dr q ius nutrito illius membri.
Ad hec qd con hec obiciebatur
dm q lz sanguis sit humid9
et calid9 Sunt tn in ipo posita
qor elementa omnia lz terrestre et a
qua ducitur sm maz Ex patet q
lic mixta ex qor elementis nutri
tur ex eisdem ex quib9 sunt Et
p hec pz soluto ad sequens Ad
aliud dm q Arest in pmo
de gnatone et corrupcone loqr
de vltimo nutrito membrorum
Et exiat de nutrito carnis hoc
cim e poa ca o cqnta Sz non e
sic de nutrito qd fat somnum
h n e adhuc intra venas et e
sanguis cum calida evaporatione
que a loco digestionis elevatur
Et p hec pz soluto ad seqns Ad
illa vo q sequitur q pbat
sanguinem esse vltim nutritu
intra venas aialium De plao
gcedim9 Ad id vo qd qr
v. talis causa gnal sit i oi
b9 dormientib9 dcm q sit

Ad id vo qd in conm obicitur
dcm q in omni aiali 3 cebrum
vl membrum simile cebro sic ex
se hec in libro de aialib9 Ad
id qd obicitur con hec dm q non oz
q illud membrum heat omes opa
cones cebri Sic enim desicut cetea
aialia in med extiorum sensuum
non hnt nisi sensum quez delez
et expugnat fantasiam Ad
id qd con hec obicitur dm q
sensus quis non tm gferet spcta dr
sensus sensud sed etc spcta cuisch sensus
sic calidum et frigid Et hec etc
sm e q sensus quis p tactu non ac
cipit magnitudinem Si n hec ess
vni tnc non accipet talid i alez
magnitudine cpie Vnd in talib9
aialib9 accipit spcta sensud qd 3
magnitudo lz indetminate Et gpt
spcta tactus intra se et cu magnitu
dine in q sit fantasma et tlm
aialiud discernit nocium et gus
lz debile Et si innatur phs di
ce q hna solu tactud non hnt
fantaz 3 intend e q non hnt 9
pletam eo q non movetur n ad
rei pntia Ad qd tm motud ta
exigitur sensu fantasia detminans no
timid et gus et sensus quis gpe
spcta cu magnitudine q e sbiectu
ipius et sensus ppa apphendens Et
si obicitur q aa aialia immobilia
st sm locum dm q non pcedit
de loco ad locum sed tm movetur mo
tu dilatacionis et gstrictionis vt dt
Aucena Et gstringitur ad tactu
nocivi et dilatatur ad tactu gu
tis Vnd hec ce vt dt Aucen.
nullid aial e al nisi q non pt
dmosti nisi p motu illid.
Sut qui solvunt vt dcm e
in obicione Illud at qd g cos

Est. soluit dicens q in vi[gili]a e ex-
terioribus e calor modicus et in inferi-
oribus calor debilis qui non sufficiat q
perfice digestionem Et ideo cum exterio-
calor congregat ad inferiora et imo-
bilitas exteriorum et fit sompnus Et
hec est com[muni]s phorum dicta et com[muni]s po-
quod frigiditas et imobilitas secundum ipsum
non pt causari imoli et frigidite
sicut ut sicut e cerebro vel ad quod
loco cerebri Ex[tre]mitat vero in illis ali-
bus non sunt imobilia secundum ipsum per
ter Si ergo ut illi dicunt idem
membra ergo subitum sompni et in
essencia eius quod non e r[ati]onale Ad
id autem quod querit Cuius frigiditas
euapo[r]ationis intrinsece sit tamen so-
mni dicendum quod in obiecto sit se-
per dictum e Ad id quod in se[cun]do
obicitur dicendum q licet oculus sit f-
rigidissimum membrum non tamen sentit
actuatur sine aliquo calido expanso
in ipso in vi[gili]a Et illud tamen ca-
lidum excellit frigiditas sompni Ad
aliud dicendum q licet caro sit ex
exteriori tamen secundum quod e in ipsa tactus q
plexio eius e in calido tempata
s[ed] actuum et frigidum rimanet neque
ipsa secundum potentiam in fitia tre et
aque Et illud calidum actuale
quod hic frigiditate sompni vincit
et imobilitat De hac autem quod
querit de 3a cum dicendum quod ipsa
e causa sompni patens sit dictum
et motus talis sicut conceditur et
sit dictum Ad id quod obicitur de
tinuidi q calor qui excitatur
ex motu e calor in alio dissol-
uens substantiam organorum et spiritus operan-
tes sensibus et motus in ipsis Et per
huius modum e causa sompni et non
quoniam calor e Ad aliud dicendum
q in vi[gili]e aia dirigit spiritus
ad illud cuius magis intendit.

In ope Et tamen quoniam tunc laboris et
operis excellit propter quod se tunc renouatur
spiritus ad mutandum ut conferetur
Ad id autem quod querit de 3a causa
dicendum q non mittitur de omni consue-
tudine s[ed] de ea sola in qua cali-
ditas e multum eleuans eua-
porationes et humiditatem multum re-
plens vias sensibus et motus sicut
accidit in epileticis Epilencia
vero puet ex subito motu que
mouet vel ex superfluitate humorum
et spiritus infirmitatis in cerebro quod pro-
ea descendens venas tremefacit
aut ut dicit philosophus in primo de
sompnio et vigilia q tumescere cohar-
tat poros non respiratio sit hec e vo-
tatiua arterie minus q est
suffocatur quiuis Ad id vero quod
tamen obicitur dicendum q multe
dispositiones mali in diuersis consuetu-
dinibus eueniunt autem ad vi[gili]am
vigilia et mixtione q calide et sicca
sunt Ad illud vero quod querit
de prima causa dicendum quod prima e-
tas e causa sompni patens sed quod
in ipsa multum nutrimentum fit ad
superiora Et ideo est pueri ponderosa
sa habent capita cuius signum e
quia frequenter declinat ea ipsa
etate Ad id quod 9 obicitur dicendum
quod augmentum pueri est secundum longitudinem
et in superioribus declinatum et
et autem dicit philosophus quod e ad
omnem partem Intelligimus non secundum
dimensionem s[ed] quod quasi per secundum speciem
et non secundum materiam augetur Cuius
vero plane super e assignata Ad
aliud dicendum e q causa s[ed] precipue
in pueris nutrimentum fit sursum
propter corporalis qualitas vi[gili]a essentialis sed
quod calidum in eius essentiis magis
fuens e et calidum tendit sursum
Secunda raritas corporis in magis phlebotomatis

Evaporacionem ad superiora loca tercio
dispositio iuventutis quia propter teneritatem
organorum interiorum non sustinet
iuventus fortem quod esset calidus et siccus
Sed oportet accipere iuventutem liquidum et fa-
cilius Et tamen in illo humidet natura
aque quam vaporabilis est multum et ideo iu-
ventus multos vapores exalat ad
superiora loca Et hec causa est causa quare
in pueris facilius inducitur quia calor
multus evaporabilia sed vi in
medio et humiditas ita causa est ite
iste quia intendit augmentum et ideo
plus potest in longitudinem ad supe-
riora loca Ad aliud dicendum quod
licet dirigatur in omne corpus a loco
digestionis Tamen propter profunditatem caloris
digestionis iuventutum in prima etate plus
ad superiora loca Ad aliud
dicendum quod licet duo contraria elevata do-
minentur in iuventute tamen propter vim
caloris agentis elevatur ad superiora
loca plus quam ad inferiora Ad aliud
dicendum quod licet calor acer sit in iuve-
nibus tamen non ita fluet sicut in pu-
eris propter hoc quod plus est superfluum
de alimento Et etiam corpora iuvenum
magis sunt spissa et resistencia e-
vaporacioni nec ubi corpora adeo sunt
evaporativa sicut puerorum cibi Ad
aliud dicendum quod in vita melan-
colici edaces sunt Et quod habent se
ad cibum in principio sicut in fine et
econverso propter non primum calidum non mul-
tum delectantur in cibo Et ideo non sa-
tis fit desiderio eorum in fine sicut
in principio Sed in calido non est sic
quia multum delectatur in cibo et
tamen accipit cibum satis desiderio
suo licet autem multum accipiat
cibum melancolicus Tamen quia frigidus
locus est interius non fit evaporacio
multa a cibo Et ideo non accidit
multum dormire Sed hoc non est in
prima etate videlicet ex accidentibus

Ad id quod queritur de hac causa
dicendum quod intelligitur de subtractione ca-
loris in exterioribus membris Ad id autem
quod obicitur de melancolicis dicendum
est de diminucione caloris in exteriori-
bus circa locum digestionis vel prima
causa est sompni Ad id quod que-
ritur de causa dicendum quod studium et huius
intenciones sunt cause sompni duobus modis
Quorum unus est quia spiritus in cerebro
multiplicat calorem qui calor trahit
ad se evaporacionem iuventuti a loco
digestionis quibus veniat frigiditas cere-
bri et inducitur sompnus Et ita ca-
lor capitis faciens sompnum causat
Et per hoc patet solucio obieccionis Alia
causa est quia anima occupata in
intencionibus circa visum racionis et affectum
relinquit exteriora membra et trahit
secum spiritum et calorem quo facto
de facili infrigidantur membra exteriora et
accidit sompnus Et hec est causa
quare aliqui audientes subtilia et de-
vota frequenter sompno deprimuntur Et
in dissolucionibus et magis extra
vigilant quia in illa anima tota vigi-
lat expanditur in sensibus Ad aliud
dicendum quod causa et vapor reducuntur ad at-
tencionem causa non causat sompnum sic et
studium sed pauca ex hoc quod retrahit
sanguinem et aerem et spiritus ad interiora
inducit sompnum et pallorem facie
Ad aliud dicendum quod non est contrarietas
quia nichil prohibet idem esse causam
oppositorum diversimode Unde pavor cau-
sat sompnum ut dictum est Sed vigi-
lias causat duobus modis ut dictum est Quo-
rum unus Est quia spiritus et sanguis
fugiens ad interiora calefiunt calo-
re cordis et multiplicatur Et ideo cito
tunc ingrediuntur ad interiora causant vi-
gilias et adversitatem Secundus est quia anima
renuens timidum ad interiora re-
vocatur ad sensus et causat vigilias Ad
ultimum dicendum quod avium quedam illius

Fuerit q̄tuor solucões q̄ru₃ p̄ sūt ad
homine₃ z 2ª ad racioz pⁱma
hac ē q᷑ sic vent̄ pⁱmo ē calid᷒
ppʳ cor ꝛ epat sꝫ ppʳ cibū frigid᷒
infrigidaᷓ frig᷒ ꝛ p᷒ea vmatᷓ
ꝛ fit digestio sic in capite poi
sunt calidi ꝛ infrigidāᷓ ꝛ suble
uata euaporacōe ibi Et hac so
lucioꝫ pot sub talib᷒ vīꝫ 2ᵐ go
hᶜ accidᵗ q̄admō vent̄ calid᷒
q̄ⁱ vacu᷒ cū sit r̄pletō vō in f
gidum at pp̄· motū id᷒ ꝫ ingressu
Sic ꝛ in capite pori ꝛ loca sb'
leuā euaporacōn infrigidaᷓ p̄ꝫ
pꝫ q̄ h̄ solucō flm̄ suppot q᷑ lo
cy cebⁱ nō ē p̄se calid᷒ Et l euā
poāº eleuata nō ē frigida ꝫ ca
lida vt sepius dcm̄ ē 3ª soluº
q᷑ sic aliq̄ꝫ p̄fus᷒ calido subito
timt repulso frigido ad intⁱ᷒ ab
extⁱoi calido fit frigiditasᷓ cibi
ꝛ cebⁱi repellit repente ab or
ganis sp̄ūu ꝛ inducat somn̄ Et
h̄ solucō ē sub talib᷒ vīꝫ Vel
q̄ꝫadmō p̄fus᷒ calido timor fit
et ibi u· in sompno accūte caloꝛ
q̄gesta frigiditas cibi ꝛ cebⁱi r̄
frigeat Et sm̄ naꝫ calid᷒ fatᵗ
lagweste ꝛ se sedē Et flitas
hui᷒ solucōl pꝫ q̄ sompn᷒ sꝫᵐ
hᶜ patid deret durāē ꝛ sp̄ ꝯ
cū tremoē q̄d flm̄ ē licet n
q̄uidā frig᷒ paciāᷓ in sompno Tn̄
nō ista de cā ꝫ ex hᶜ q̄ caloꝛ
organoꝝ recedit ab intⁱoꝛib᷒
3ª solucō ē q᷑ sic caloꝛ ignis
r̄mittiᷓ·i cū subito multa ligⁿ
ponūᷓ ꝫ p᷒ea q̄ualescᵗº cū in
censa sunt sic multo cibo r̄mi
ttiᷓ caloꝛ nāl' ꝛ accidᵗ sꝫ᷒ ex cⁱ
bo ꝛ ꝯdigerit ꝛ cib᷒ tūc fit vi°
Cui᷒ p̄baᵒ ē q᷑ q̄n fit multa
eleuaº corpulenti ad caput vi
cit caloꝫ ꝛ ꝯuat pp̄· frig᷒ Et ad°

hō ser᷒ ꝫ at recāū in statū cui
cadeᶜᵒ in sompno fatᵗ altiᵗ te in
viᵃ ꝛ p̄ty sompniat ꝫ fataꝫ
Et hui᷒ p̄los sᵗ ꝫ rā Amp
multo incidere intᵗūo q̄ caloꝛ
subleuat q̄ꝫadmō ignis suppoi
tꝫ lignis refrigerat q̄usq̄ꝫ diri
gaᷓ in somn̄ q̄ꝫadmō dcm̄ ē
de corpuleto sursū lato a calo
re venas ad caput Cū vō nō
amplius possit ꝫ intūitᵘᵉ exce
dat q̄d' eleuatū ē ꝯm̄ r̄pellitᵘ
vt deorsū fluit Et cadᵗ hoīes
subtracto caloē q̄ sursū ferebāᷓ
Exᵐ u· at recty ꝛ cadēᶜᵒ q̄' ꝫ alti
tate fat p̄ymō vō fataꝫ Sꝫ
h̄ solucō p̄tanto nō stat q᷑ nō
potᵗ tota cāꝫ sompni Preā si
frigiditas intᵗūu tūc essꝫ cā t̄
deret incipē sompn᷒ cca loca
digestiōis q̄d' flm̄ ē Alta soº
ꝫ vēa scꝫ q̄ frigidaᵒ nō somꝫ
cā ꝫ esꝫ immeta Cā vō meta
ē caloꝛ digestiu᷒ Et hᶜ pᷓ p̄
mō gniāᵒᶠ pluuie In q̄ pⁱᵒ agᵗ
caloꝛ eleuans vapoꝫ Et p᷒ea
frig᷒ ꝯtinens vapoꝫ in aq̄ꝫ vt
sup̄ dcm̄ ē pᷓ esꝫ p̄ aqua flu
ente a capite ex fluxu rēūtis
sūt ut fiat infrigidaº nō som᷒ ꝫ
q̄uid pp̄'c ē loc᷒ cca cebꝛ q̄ꝫ
admō in alyꝫ dcm̄ ē Om
vō q̄n in corpē frigidissīō nō
ꝯuenib᷒ cebⁱu q̄d' equalꝫ cebᵒ
Qz q̄ꝫadmō go ꝫ lucid᷒ q̄d' eua
pat in solis caloē cū venit ad
frigidū locū ppʳ frigiditatē
suam infrigidaᷓ ꝛ ꝯgestū deor
sū flᷓ fcm̄ sursū aq̄ Sic in
eleuacōe calidi ad cebⁱu sup
flua q̄ꝫ euapoāº in fleꝫ ꝯūteᷓ
ꝛ deorꝫ fleūtū oūᷓ fieri ex ca
pite liuthiā vō ꝛ ꝯgitatā deorsū
flᷓ ꝯgesta ꝛ infrigidaᷓ q̄d' calid᷒

Est in organis sensuum

Queritur quarto Utrum
omnia animalia quiescant a-
bobus scilicet somno et vigilia
vel aliquod somno tantum vel aliquod vigilia
tantum vel aliquod quod neutro. Alia vero v-
trisque Et quod ita videtur quod sic. Ad oppositum
membra scilicet v. omne animal quandoque dor-
mit et quandoque vigilat Et quod
oppositum habeat circa animal somnus et
vigilia Et v. aliquod animal simul dormit
et vigilat et quod facit somnium
naturalem primo ergo quarto v. Omne
animal quandoque dormit et quandoque vigi-
lat Et videtur quod sic quia vos potestis
primo de somno et vigilia videtur
philosophus sic nichil est quod semper vigilat
vel quod semper dormit Sed eisdem iste
passiones habet animalibus Et sua racio est
hec Cuiuscumque due passiones oppo-
site sunt fieri circa idem necesse est quod quando-
que vna non in esse ut altera insit
Somnus et vigilia sunt passiones opposite quando
te sunt fieri circa sensum primum scilicet tactum ergo
necesse est vna quandoque non inesse vt al-
tera insit Et videtur nullum animal quod vel semper
dormit vel semper vigilat Alia
racio est quia quorumcumque est actus oppositus
secundum naturam quando excessit tempore per aliquod
corpus quod potest tempore facere necesse est lag-
nescere et quiescere Organorum sensuum
secundum naturam opus sentire ergo quando exce-
ssit tempore necesse est laguescere et indi-
get quiete Sed sentire est in vigilia et
quies est in somno ergo quodlibet animal
necesse est quandoque dormire et quandoque vi-
gilare Omne animal est corruptibile vel nata-
bile vel volatile ergo omne animal necesse
est quandoque dormire et quandoque vigilare
Item Aristoteles dicit quod cuiuscumque est
sensus necesse quandoque dormit et quandoque
vigilat **Sed contra** calor in

Exterioribus est causa vigilie et euaporacio
a loco intrinseco est calida Cum igitur
intrinsecum fiat ab omni parte euaporacio
intrinseci fiet ergo ad exteri-
ora organa Cum igitur sunt calida quare
tenebunt calorem et in exterioribus et ita
quandoque vigilia et nunquam somnus **Item**
Somnus et vigilia opponuntur vt privacio
et habitus vt dicit philosophus Sed vt dicit Ba-
herius a privacione ad habitum non est
regressus ergo animal quod incipit dormire
numquam vigilat **Solucio** quando dicitur
primum per racionem quod omne animal quando-
que dormit quandoque vigilat Tunc
racio vtrisque sumpsit habitum est **Ad**
primum ergo quod in quantum mobilium dicitur
quod calor euaporacionis non sentificat
tamen membra sunt sensu similiter Et per e-
uaporacionem maxime est ad caput
et ibi infrigidatur et descendens infrigi-
dat membra et facit somnum **Ad**
aliud dicitur quod est privacio potest
et privacionem actus a privacione ad ha-
bitum est regressus sic a cecitate ad visum
Sed a privacione actus ad habitum vt
a tenebris ad lucem in aere Et a
somno ad vigilias in animalibus est re-
gressus

Queritur quarto quam
opponem habeant circa animal
somnus et vigilia Et videtur quod vt priva-
cio et habitus Somnus vero est intem-
pestivus et caloris naturalis et spiritui in
organis sensuum ergo somnus est
privacio et vigilia habitus Item dicit philosophus
quod circa idem animal est somnus et vigilia Op-
ponuntur enim somnus et vigilia vt quod privacio
Sed contra dicit Aristoteles quod somnus
est quedam passio sensuum nulla privacio
est privacio ergo somnus non est privacio
sensus privacio patet per se dicit et a vero ex
dictis dicit in Aristoteles quod somno per
ipsam quod est vite coaptatam me-
taphoram sumus habent animalia eo
quod requiescant Et propter salutem
animalium existit **Item** Si

Opponuntur ut privatio et habitus somnus et vigilia. Tunc oportet quod habitus esset ante privationem tempore et natura. Sed vigilia sit habitus, oportet quod vigilia esset ante somnum. Cuius contrarium videtur dicere Aristoteles, quod ita sit primum plerumque sunt in utero in pueris, in quibus membris non vivit et requiescit in interioribus eorum, propter quod videtur quod somnus sit ante vigiliam. **Solutio.** Dicendum quod somnus et vigilia opponuntur sicut privatio et habitus etiam consequitur licet tamen hec autem habens etiam quod sit causaliter et fortius dicitur in ordine consequentium. **Ad id** autem quod obicitur, dicendum quod somnus dicitur passio sensus, tamen que passio est consequens. **Ad aliud** dicendum quod somnus est sic [illegible] requiescere accidit in somno propter hoc quod sit cessatio ab actibus exterioribus. **Ad aliud** dicendum quod somnus et vigilia habent determinatum tempus sue oppositionis [illegible] et videtur contra actum et patet hoc in primis quibusdam membris eorum non dormiunt neque vigilant, sed post illud tempus vigilia antecedit somnum.

Ergo queritur utrum aliquod animal simul dormiat et vigilet. Dicitur quod sic. Aristoteles: moventur autem quidam dormientes et faciunt multa opera vigilantium. **Obicitur** autem sic: omnia opera vigilantium sunt opera exteriora; sed quidam dum dormiunt faciunt opera vigilantium, ergo quidam dum dormiunt faciunt opera exteriora, quod falsum est, quia dormiens est quiescens ab operibus exterioribus. **Item** cuiuscumque movetur exteriori motu et faciunt opera exteriora, ipsi habent sensus solutos. Illi qui faciunt opera vigilantium dum dormiunt movent exteriori motu et faciunt opera exteriora, ergo dum dormiunt habent sensus solutos, quod est impossibile, quia dicit philosophus quod somnus immobilitas dicitur sensus velut vinculum.

Item videtur quod actus vigilie nondum talibus insit. Dicit enim philosophus impossibile simul utique sentire et dormire quod dormit actu. **Inde sic:** cuicumque inest actus vigilie, inest ei sensus aliquis; sed dormienti non inest actus vigilie sed aliquis sensus; ergo dormienti non inest actus vigilie. **Item** philosophus dicit [illegible] secundum Aristotelem sensus in esse vigilia et similiter aliquis non dormientes sentiunt, ad quod est impossibile; ergo videtur quod non simul possunt inesse somnus et vigilia. **Sed contra** videtur quod talibus magis insit vigilia quam somnus, cuius enim effectus est manifestior eius causa magis inest. Sed opera vigilie in talibus fiunt magis manifesta, sed patet per philosophum quod tales moventur localiter, ergo causa illorum operum que est vigilia magis inest quam somnus. **Sed contra hoc** obicitur: privatio et habitus non sunt insimul circa idem; somnus et vigilia sunt ut privatio et habitus, ergo non simul insunt circa idem. De talibus autem dicitur quod dormiunt, ergo non inest eis vigilia sed aliquis non. **Item** prius est [illegible] quod somnus inest secundum illud sensus quod immobilitas omnis aliquis immobilitatur; sed somnus inest talibus, ergo detinentur in eis secundum sensum illud, ergo cum ipse sit immobilis aliquis etc. secundum [illegible] sensum faciunt omnia opera vigilie. **Sed contra** hoc itaque est quod omne animal quod procedit de loco ad locum determinatum videtur habere visum solutum; sed multi dormientes procedunt de loco ad locum determinatum, ergo dormientes multi habent visum solutum. Iuxta hoc itaque **Queritur** quare expergefacti non memorantur operum vigilie que faciunt in somnis et bene memorantur aliorum somniorum. Videtur enim quod magis deberet memorari operum vigilie, fortius enim memorantur que fortius imprimuntur. Illa que imprimuntur sensibus non solutis, ergo fortius sed memorari sed opera vis

Impediuntur sensibus solutis. Somnia
vero sensibus non solutis ergo magis
deberent opera vigilie memorari quam ceterum
somnia. Sed contra hoc est
quod dicit Aristoteles quod somniantes
memorantur ex gestis vigilantium
aut actis. Iuxta hoc 1
tum queritur utrum dormientes
non memorantur eorum que fecerunt in vigilia
precedenti et bene memorantur in vigilia
sequenti somniorum que viderunt
in somno precedenti. Videtur non quia eius
non dicit esse quia non sunt motus
exteriores et ab exterioribus et a presen-
tibus ut si sunt fortes et magis im-
pediunt proprie interiores quam ea que
causantur ab exterioribus et non presentibus.
Sed in vigilia sunt motus exteriores et ab
exterioribus et presentibus quia a sensibus.
In somno vero sunt motus ab in-
terioribus et non presentibus ergo motus
vigilie magis impediunt motus
interiores proprie quam motus somni.
Prima patet per hoc quod exteriores magis gravi-
antur interioribus quam interiores et
magis debent impedire. Secunda patet per ante-
dicta. Unde patet quod sic in vigilia sunt
motus exteriores. In somno vero mo-
tus interiores ergo motus meliores quam
interiores numquam impediuntur in somno quam
in vigilia. Item virtus que sunt ab
activis causis ita quod memoria est a
fortiori et somnus a debiliori ergo
somnus non debet impedire memo-
riam vigilie precedentis. Prima patet per se. Secunda
patet ex hoc quod memoria movet in
vigilia quod non facit somnus. Item
memoria videtur fieri per receptionem particu-
larem. Sed in somno non recipi-
tur nisi particepta. In vigilia vero
et particepta et privatio ergo motus
memorie magis extinguitur in somno
quam in vigilia. Iuxta hoc iterum que-
ritur quare a somniantibus ob-

liviscitur somnians si statim post
somnium moveatur vertendo se
ad aliud latus vel extendendo cor-
pus. Solutio dicendum ad hoc quod
aliquis faciat in somnis opera
vigilie exiguntur duo quorum unum
est forma impressa alicuius partis
patiens in vigilia quod faciens est
in futuro. Aliud vero est solutio corporum
sensuum qui sensus solent comprehen-
dere a longe et maxime visus
et auditus. Sed sensus [illegible] duo
et calor solvens sensus scilicet naturalis et ac-
cidentalis. Naturalis autem duo est quia corpus
pertransit a loco digestionis ad or-
gana sensuum et est quasi multitu-
do in inferioribus et extremitatibus ma-
nuum et pedum et tunc non solvuntur sensus.
Alius est quia a corde et loco digesti-
onis pertransit ad caput et ideo acci-
pit formam et impressionem vel aliis
que est in capite et ideo descendens
ab inferiori et posteriori capitis solvit
sensus et causat vias. Accidentalis vero est quando est
scilicet quod pertransit a loco digestionis et ca-
lefacit totum corpus vel aliquam partem
ipsius vel proprie per motus vel
extrema manuum et pedum quando pro-
prie calet in somno et illas non
solvunt sensus. Aliud est quod a colerico
sanguine elevatur ad caput de quo
alibi dictum est. Ad primas ergo
dicendum quod rationes dicunt quod tales dormiunt
simul quia somnus eorum causatur ab eo
quod simul est causa somni hoc est a frigi-
ditate humidi descendentis a cerebro
et immobilitantis organa motus
vigilans aut sensus quia vigilia corporis causatur
ab eo quod est causa vie similiter quia a fan-
tasmate movente forme vel a ca-
lido actuali quod sensus solvente. Ratio
autem est ex dictis patet procedit de
somno et vigilia dictis similiter et non
similiter quia. Ad tertiam dicendum quod
hoc est causa cuius effectus est maior

Illius cause magis sunt me maius
em̄ me qd' sm extios ssb9 sz
sz visum z auditu Et no magis
me qd' sm intios me sz gustu
z tactu Et sm alios me so
nnn9 in eis q̄ faciūt opa vie
in sompnis Ad aliud d̄m
Cū pua° z hitg dicta sim̄r no
simul nisi' eis Ez mtchl phi
ly vim mēe sim̄r z Albn̄ sm
quid eide ß no sm id In th
b9 n' somn9 me sim̄r z via
sm quid z sm sple id zn no
sm id quia somn9 ine sm
orgam tactg z via sm orga
na ssnū sentiem a longe Ad
aliud d̄m q organo tactg i
mobilitante sim̄r e nēe orgā
alioz ss ind sim̄r imobilitai
Ez mtchl phibz aliquē illoz
vl' aliquos dissolui pactiis
z sm q̄ Et hc intendt phs
dicē dns q opa vigilam i dor
miēb9 no fiut sn fatasmate
z ssr quodā q̄ dicēt ssr so
luto pactiis z no pse Ad
aliud d̄m q vis9 in talib9
solui pactiis vtz ex pdictis
Ad id qd' mx hc q̄ri Cuiaē
p9 somnū no memora actg
vie ß memorāt ceta somnia
d̄m q hc gtingt io q son9
ine eis sim̄r q via sm quid
Et io qd' ipimi i sonio ipim
in v'te infiori q e fanta z in
pimi sim̄r Et io sim̄r ipuā
in meōa Illud at qd' ipimt
in via tūm no impimi ssib9
nisi pactiis soluti Et io exdu
di a fortei motu intioi fatasie
vnitis Ad arm at d̄m q ea
q impimi ssib9 sim̄r solu
tis fortius impimi q̄ ea q

Impimi intiori fantaē ß no i
pimi ssib9 sm q soluti z pac
ades Ad id qd querit mx
hc sz quaē in somnis no fit
meōa pditoz i via p actoz
Cū in via bn̄ fit meōa pacto
rū in somnis d̄m q hc zio
q meōa illoz pt agē i so
mniis n pactiis vt sup hitū
z ß bn̄ agit in via sit ex
supdictis n' pz q meōa reti
in re extioz accepta a ssb9
cū intēoc pti tpis Vn̄ qd
z r'i extioris oz ccē ssnm
sim̄r soluti Ad' at z pti
oz accipē a ssr qm q eē i
mobilitā sm quasioz ad ss9
ppōs Ad p'm at d̄m qd q
hc e q sit quē extioā q ex
igit ad eē intioz sic motg
ss9 quis z sppi ad motū me
moiē z ia no opponit itei
oib9 ut impediut ea ß po
tius expediut z cant Sic
sit q intioā q no sssut caut
alia intioā sic motg fatasie
no sssut caut meōaz z cu
ill' no pūt eē intioā ia ß
meōa cu somno Ad q̄d
d̄m q somnū inqn̄tm intiu
no impedit actu meōe ß im
pedi q ad actu suu exigit
actg ss9 quis z sppi q imoles
st i somno Ad aliud d̄m
q fatasma in somno paccep
tu q̄d z ß no e vt paccepta
ß ut pus Et io no tat meō
ria q e paccepto vt pacce
ptoz Ad aliud d̄m q so
mnia fiut in fine somni q
somn9 ia e exitat sic debil
impssiois motg Et pp hc
si subito sequa motg magn9
sicut extensio vl' vsio ad

Ad aliud lat9 tradā a'a somn oblivioi in eo q motus for cor semp excludit debilioz in actib9 suis

Vicesimo & ultimo q̄ ut quid faciet somnum excitalem. Dr aut Arist q expergiscunt cu digestio facta fuit & obtineat q spacta fuerat caliditas & angustu mltu ab eo qui cristallat & disti q fiunt corpulentior sagwis atq purissim9 Ex h' aut ca duo faciunt somnud excitale

Quoz unu e gplec digestio in q vincit caliditas spacta infra loca cristalline frigido cerebri 2m e sagwis puri & q si sit corpulenti Ita q ipsi9 cedat in intrinsecu inferiori Ce nuis aut & subtil in intrinsecu superioz & pripue capitis S3 contra h' obi gndo calid & in mā spissior tunc e invisibilis S3 in pn° somni an gplementū digestiois calid e levatu ad caput e i mā spissior q in fine p9 digestio

Item Tenuis sagwis de facili e infrigedabil & frigiditas e cā somni go tenuis sagwis mag opa ad gtinuā d somnū q ad excitabilitez

Ptea dr Arist q oiõ aātores somni st qui occultas h̄t venas & mag capita h̄nt go p gns vr q magne vene & puitas capitis opan ad somni excitabilite Solucio

Ad 1m q e cā excitabilit fsz & pactius Ipse cā e gpletū digestioi que segregat sagwinē tenuē & puz ab impuro & turbulento et purg elevat sursum impurg aut descendit deorsum

Pmo u' in pn° digestiois calor e vehemens & elevat puru & impuru simul ad superiora Et ppt h' in ma ca grossa fortis, tã frig9 cerebri expulso calido e gruat ipsi9 & fit somnud Sagwis aut subtil elevat & sic digestios gplementu calid & e de facili descendit p venas a capite q no diu manz ibi no frigida & induciat semp calid in inferiores ptes & cat vig3 Ca vo pactius e Est n' cā dispons in subiecto Et h' e dupx

S3 subtilitas venaz q st i collo q adeo stricta st q no pt p e as cito distillare huiud infrigida' tu in cebr° qd e cā somni Et huic oppo st latitas venaz i collo p quas cito distillat huiud infrigidatu in cebr° e q cā A lia vo cā st dispo ueb i subiecto e somni inferius cpoz capitis Ut in aucub & corvul Magnu n' caput gtinz magnu cebru Cuius multa frigiditas diu vincat calidud in intrinseco elevatu Pot tm aut frigiditas capitis ppt pvum cebru & sicut eit cā excitabilitatis facilis

Item causa pactius & frigiditas in bonu digestiois ad que no pt evenire evaporatio ad caput sic e in melancolicis sicut phtu e

Item Cā pactius e motus violent9 q exeat mag ab inferiorib9 ad exteriora Et e ecō cā pactius e motus violentus qui i frigiditas q non pmittit mag in interioribus gesce

Item pactius cā e nis recumiacd Et sunt queda alie huiud cae pactius

Ad 2m go ad pmud

Quia spissa materia non de facili di-
ssolvatur per venas Et propter hoc diu
manens in capite infrigidatur et
fit somnus Ad aliud dicendum
quod huius tenue desiccatur amplius in
frigidatur frigiditate quietate spirituum
et inspissante per oblationem caloris
Et hoc de somno dictum sufficiat

Circa tractatum

sunt vii questiones quas
movet Aristoteles de so-
mnio Prima quid sit somnium Et
secunda quia causa dicitur quidam so-
mniant et quidam non Et quare
quidam somniantes quique non reco-
lunt et quique recolunt Et si contingat
futura providere in somniis vel non
Et quare non contingat hoc Et v-
sitata ab homine perspicacia solum vel
quorundam deorum ...tam Et v-
a non sunt vel ab eventis Primum
ergo primo quid est somnium Dicendum
quod somnium est passio somnia-
lis Et quia passionem diffinire per subie-
ctum oportet ergo primo querere quid
est ut subiectum sit somnium Et secundo
cuius sit ut tantum sua esse ...
sit vel sensibilis spiritus vel ymagina-
bilis vel intellectus Et tertio quid sit
somnium Circa primum quero
utrum primum est vel somnium sit
passio intellectus Tertio vel sit passio
communis Tertio vel sit passio ymaginativa
vel fantasie quarto vel sit passio sensus
cuius vel ... Ad primum sic
proceditur dicit Aristoteles in secundo de somno
et vigilia ... somnium videmus aliquid
quemadmodum vigilantes sentientes dicimus quod
de eo quod sentimus sepe et in-
telligimus aliquid dicit et in somnis
post fantasmata videmus ut dicunt
alia et intelligimus Et hoc autem
quod sit in vi ... per ... aliquid ...

Et per intellectum abstrahitur vel
et intellectus aliquid Item est in somniis
somnians ab ipsis sensibus abstrahitur
hoc cognitio intellectus Et ita videtur esse
somnium quod intellectus et passio intellectus
... hoc probat Aristoteles per ea que adhuc
dicta quosdam homines dicit non quod
iam quia videtur huiusmodi somnia
velut quod videtur secundum modos dispositionis
quod proponitur Et intendit dicere quod
ab in somno disponit somnium
suum per actum suis ad ...
Et hoc propter ... in ... que in me-
moria sua retinet somnia sua
dicit dicit de somno ... quod videt
somnium suum per ... vel ad
in ... ita volunt dicere
Et in ... ex somnii ...
in ... somniavit ...
nos ... sumus nos quod quique
somniamus nos disputare de
... et invenire ... quod
non est nisi intellectus Ideo videtur
somnium esse passio intellectus
Item Gregorius et Augustinus sic
dicunt quod somnia sunt revela-
tiones angelorum in hoc quod ad i-
ntellectum sunt sic dicit daniel qui
intellectum ... in visione.
Item dicit alphrabius quod pure
in ... quod dicitur angeli ...
agentes quasdam ... somni-
ales quod in ... non ... in
... et ita videtur quod fi-
at ad intellectum huiusmodi cognitio
primum Item dicit Avicenna ... ysa-
ac et Algazel per ... obiecti
sic ... actus ... est motus
et non potest fieri immobilis nisi per so-
mnium ipsius est ... quod apparet
in somno intellectus est res ergo
videtur sua ... passio esse id quod
appetit in somno sed somnium ...

id quod apparet in somno ergo so-
mnium est passio intellectus Item
Somnium est illud vt dicit philosophus in
quo vltimo stat fantasma
accepta ergo sompnium si vltimo stat
in intellectu ergo sompnium est intellectus
Item quando transit de vno extremo
in alterum per medium non consistit
in medio donec peruenerit ad extre-
ma sed sompnium transeat a
sensu in intellectum et per fantasiam et
ymaginacionem ergo non consistet in fantasia
et ymaginacione donec peruenerit in extremum
quod est intellectus cum in somno
sit motus huiusmodi a sensu videtur somp-
nium in intellectu et esse passio omne
intellectus Item dicit aristoteles quod so-
mnium est passio intellectus vel sensus.
huius non solum eorum que sunt in no-
bis cognoscimus aliquid sed non est pas-
sio sensus vt ipse ibidem dicit ergo
relinquitur quod sit passio intellectus Sed
contra Somnium videtur sub certa qualita-
tate et figura et colore non videtur visione
intellectuali sed quod videtur in sompnis
videtur hoc modo vt frequenter ergo non
videtur visione intellectuali Item
Algazel dicit quod tam sompnium est tam mo-
tus virtutis fantastice et eius instabi-
litatis fantastica autem virtus non
est intellectus ergo sompnium non est passio
intellectus Item alpharabius dicit quod
sompnium est motus ymaginis et similiter
videtur dicere omnis philosophus Solutio
Dicimus quod sompnium non est passio
intellectus sicut probant vltime rationes Ad
primum non dicitur est quod intellectus a so-
mno et a mobilitate patitur Et
si inuenitur in somno soluit non et
certa sua quesito ad ea que apparent
in somno sed est admixtus fanta-
sie iudicans de fantasmatibus
et de rebus Et propter hoc fortissime

errat quod non accidit quod alicui videtur quod
disputet quod obiciatur ei argumenta forti-
ssima Sed qui vigilans erraret
ea que inuenit sophistica et debilia
Et similiter est de versibus factis in so-
mno qui in vera erraret in ma-
le videtur Et aut vera intelligunt
in sompniis hoc fit quibusdam aliis
de causis que infra determinabuntur
Ad primum ergo dicendum quod licet
actus intellectus quandoque soluatur in so-
mnio tamen certe sompnium est in for-
mis ymaginibus et sensibilibus fanta-
smatibus quibus tunc se immiscet
intellectus Et propter hoc sompnium non est
intellectus sed passionis et passio fantasie
vel sensus Unde alia animalia preter homines
sompniare videntur vel inueniuntur Ad
aliud dicendum quod reuelacio sompnialis
que fit per angelos licet aliquando esse
prophetice et aliquid de esse sompnii
Et secundum hoc quod est huius esse sompnii
non consistit in intellectu sed in yma-
ginationibus passionis ad fantasiam sicut
quod daniel vidit bestias ascendentes
de mari Et pharao boues vidit
Sed secundum esse prophetie sit primum est in in-
tellectu et certa a sompno sit determi-
nari licet in questione de prophetia
Et eodem modo respondendum est ad certa philo-
sophi Ad aliud dicendum quod non solus
intellectus est qui agit in sompniis
Sed inmobilitatur quandoque patitur Sed
fantasia et ymaginacio quandoque agit contra
in vigilantibus et dormientibus nunquam
Eo quod tunc cessant actus sensuum exteri-
orum et omnia quietiuntur recurrunt ad interiora
sed ad actum ymaginis et fantasie Ad
aliud dicendum quod sensibilia et insensibilia
non transeunt ad intellectum sed ma-
net in ymaginacione vt declaratum est
Ad aliud dicendum quod fantasia et
ymaginacio non sunt media inter sensum et
intellectum tamen inter ea eodem modo non sunt
sensus non est forma indiuidualis determinate

quantitatis et figure Et ita actus ab ymaginatione et fantasia Sed in intellectu est universale quod est sine hic et nunc Et tunc sompnium eciam existat in talibus formis individualibus sompnii non pertinet ad intellectum. Ad ultimum dicendum quod quando dicit Aristoteles quod passibilis intellectus intelligit intellectus secundum actum interiorem qui in sompno est immobilis. Sed vero dicit quod sompnium non est passio sensus, sensum intellectus secundum actum exteriorem qui in sompno immobilitatur.

Consequenter queritur utrum sompnium sit passio opinionis. Dicitur enim Aristoteles Naturaliter quando sompniamus in sompno fantasia sed quando intelligimus quod opinione opinabamur. Et hic actus quod fantasia non est sompnium sed intellectus intellectualis spiritualium. Et ita videtur quod sompnium est passio opinionis. **Item** omne cognoscitivum proporcionale est illi potencie anime per quam cognoscitur. Sompnium est cognoscitivum quoddam ergo erit proporcionale alicui potencie anime. Sed in sompno actus virtutis habitus in quo tamen quandoque est decepcio. Cum igitur hec acceptio sit propria opinionis videtur quod sompnium opinionis est proprium. **Preterea** sompnium quandoque est falsum quandoque verum credentur tamen fictum et verum fit hoc autem est proprium opinionis ergo sompnium est opinionis passio. **Contra** Opinio nulli bestiarum inest sed ut dicit philosophus sompnium accidit in bestiis ergo sompnium non est passio opinionis. **Item** opinio videtur racionis proprie et racionibus fit fides. Talis autem modus raciocinandi non est in sompno ergo sompnium non est opinionis proprium. **Preterea** dicit Aristoteles in primo de anima quod opinio quandoque contra est sensui sicut ita quod dicat solem esse maiorem habitacione terre secundum sensum videtur oppositum. Sompnium quandoque est non de acceptis per sensum ergo sompnium non est opinionis proprium. **Item** Racionem potest ad hoc Aristoteles sic dicens Sed neque in opinione est sompnium Racio enim sompnii advenientes dicimus hominem vel equum esse sed album vel pulchrum quorum opinio utique sine sensu nichil indicat nec verum nec falsum. In sompno autem hoc accidit circa facere Similiter enim et quod homo et quod albus videtur videmus in sompniis. Et huius racio est quia opinio non indicat sensibilia nisi quando sensus videt et tunc etiam indicat ut sensibilia sunt per racionem predictam. In sompniis vero indicantur sensibilia ut presencia non enim sompniamus hominem tantum in racione hominis sed etiam album et pulchrum. Et patet quod sompnium non est passio opinionis. **Solucio** concedimus quod sompnium non est opinionis proprium. Et si invenitur opinio in sompno hoc erit per accidens ut dicimus de intellectu secundum quod indicium opinionis immiscet se simulacris sensibilium. **Ad primum** argumentum quod dicit Aristoteles tamen passionem intellectus est scilicet quod in quibusdam sompniis non est fantasia tantum Sed similiter sit in sompno Sed intellectus in sompniis quemadmodum in vigilia opinamur per opinionem eo quod intellectus immiscet se fantasmatibus per accidens. **Ad aliud** dicendum quod est credulitas estimacionis quod innititur estimacioni ut vi. Et est credulitas per racionem que est fides alicuius probabilis et hec est opinionis et hec non est in sompno. Et **Ad aliud** dicendum quod fantasie et sensibus quibus est quod sic falsa et vera creduntur. Et ideo hec non est illius opinionis ceterum propter non sequitur quod sompnium non sit opinionis proprium.

Consequenter queritur utrum sompnium sit passio ymaginationis vel fantasie. Et videtur quod sic dicit enim Alpharabius quod sompnium attribuitur virtuti ymaginative. Ista enim virtus

Semper est in motu et actione contra et in translatione de vna ymaginatione ad aliam ymaginationem. Item Alphorabius somnia dicit attribui virtuti ymaginative sive fuerit falsa sive vera. Item Avicenna dicit quod virtus ymaginativa agit in sompnio. Hec etiam dicit Algazel quod sompnium est motus virtutis fantastice. Aristoteles etiam dicit quod sompnium est quoddam sompniale, hoc autem est in eo quod fantasticum. Item Aristoteles sompnium est fantasma quoddam in sompnio, fantasma [illegible] est fantastice virtutis, ergo fantastice virtutis est sompnium. Item per rationem [illegible] sompnium non est motus [illegible] sensus communis non [illegible] autem non manet nisi in ymaginatione, ergo sompnium non est nisi ymaginationis. Sed contra, quicumque sompniat sompniat se videre vel audire, sed videre et audire non sunt ymaginationis, ergo sompnium non est ymaginationis. Item dicit Aristoteles quod sensus in sompnis immobilitantur secundum actus exteriores non tamen secundum actus interiores et ita non erit motus fantasie. Solutio dicendum sicut dicit Alphorabius in vigilia motus sensibilium est a sensu ad ymaginationem, ita quod principium est a sensu et finis ab ymaginatione. In sompno autem est motus sensibilium [illegible] ab ymaginatione ad sensum, ita quod principium est a sensu et finis ab ymaginatione et ita sompnium est ymaginationis ut a quo et principium motus eius. Ad primum ergo dicendum quod aliquis sompniat se videre et audire hoc accidit ex motu finis sompnii. Ad aliud dicendum quod sunt actus interiores sensuum secundum quod reducuntur ad sensum quietum et secundum id est sompnium ad finem sui motus dicit etiam actus sensuum priorum in se secundum organa et secundum illos non est sompnium quia tunc deficit organa.

Quarto et ultimo queritur vtrum sompnium sit passio sensus communis vel [illegible] et videtur quod non per rationem quam ponit philosophus in de sompno et vigilia. Sit enim dicit vnius vnus visio est videre et auditus audire. Et omnis sensus sentire. Hoc autem est sensus vltra [illegible] conveniunt et [illegible] huiusmodi [illegible] ut color sonus et sapor in potentia sunt omnia et dormiente videre similiter et reliquis. Sed quod non sentimus in sompnis illo ergo sensu sompnium [illegible] hoc est quia in sompnis sensus clausi sunt sed [illegible] et non sentiunt sed in potentia sit dormit potentia videt et de aliis sensibus ergo relinquitur quod sompnium non est sensus [illegible]. Item Aristoteles in sompno ponitur nichil videre vel audire et nichil sentire. Item cognitio est aliquid [illegible] et ipsa est ipsius in actu cognoscentis. Sompnium autem est [illegible] ut dicit Aristoteles ergo erit alicuius ut actu cognoscentis. Sed sensus non actu cognoscunt in sompnis quia sensus immobiles sunt ergo sompnium non est passio sensus communis. Patet per hoc quod cognitio est actus cognoscentis et in cognoscente vt in subiecto. Secunda questio per dictum Aristotelis si forte dicatur quod sompnium est cognitio in habitu et est passio cognoscentis in actu. Contra omnis cognitio per quam apprehenditur actu sensibile cognoscibile est passio alicuius cognoscentis in actu. Sompnium est huiusmodi, ergo est passio alicuius actualis cognoscentis. Prima probatur, secunda per [illegible] ex hoc quod in sompno cognoscitur actu aliter species super sensibilium sicut

Supra rem Item nichil sup
se appet sensus nisi quando vtitur su
is actibus Sed somnus appetit quia
immobiles sunt sensus secundum actum ergo
sompnus non pose appet sensibus .
Item dicitur in 2o de anima quod pos
sumus intelligere cum volumus sed non
sentire cum volumus Et huius causa
causa est quia sensibilia intelligibiles accep
te sunt apud nos sup quibus po
ssumus quanti quando volumus sensibiles
aut non sunt sed pntes nobis .
Et ideo non possumus sentire cum
volumus Ex hoc aut sic sensus non
est nisi in rei pntia Sompnus
aut non est aliud nisi rei pntia
ergo non est passio sensus Item quia
sensus non fiunt nisi per medium
extra Somnium aut non vtitur
medio Eo quod in sompno sensus interius
patitur a natura ergo in sompnum
non est in sensu Sed contra dicit Aristoteles
in sompnys interius pati secundum sensum
Sed contingit visum pati quod et alios
sensus Similiter aut horum quod admo
nobis vigilantibus euenit quoad
sensum non sic aut vt in vigi
lantibus Et causa aut quod sensus sic ap
prehendunt in sompno licet res non
sit pns vt in vigilia pns est Item
Aristoteles ponitur ergo quod est maxime quam
sensibilis proprie passio est sompnus sic quod
et sompnus semper passio est sensibilis proprie.
Non nisi aliquid quando aliquid in se sopor
aliquid aut somniat secundum eiusdem Cum igitur sup
positum sit quod sompnus est secundum sensum neque
sompniare erit nisi secundum sensum Item
dicit Aristoteles maxime quod non solum in
vigilando motus a sensibilibus motus
fiunt et qui in corpore sunt et qui extri
secus Sed et quando sit passio hec quam vocamus
sompnus et magis fiunt appet Sed
dicendum non expellitur quando operatur quod

sensus Et intra et extrinsecus Sed
admodum motus multum ignis minor
et tristitie delectationes et prue intra
inguinas dum vero quiescunt sup
natat et vna Ex hoc causa quod
si multum mouetur interius dormiendo
et in vigilando Sed in vigilando
non sentiuntur motus interiores propter
fortitudines exteriores quia forcior
motus excludit debiliorem sicut magnus
ignis obfuscat brevem et magis
delectatio minorem Et aliorum tristitia brevem
Cum ergo motus vt dicit Alphorabius
sit ab vna ad aliam et secundum sopor in
cepit motus sensus et passio ipsius Item
Aristoteles nota quod vacationem secundum pncipalem
sensum in potentia agendi eo quod ab
exterioribus ad id quod est intus fiat
caliditas refluxio ad principium
sensibilis proprie referuntur et fiunt ma
nifesta sedata turbatione Ex hoc causa
quod cum calor ex refluxione ad interiora in p
ncipiis immobilitatur sensus secundum actionem
exteriorem et intrinsecus ad ipsos influunt
ymagines Et licet illi primi motus
sint tamen proprium forcius Eo quod
exterior turbatio sedata fit Et
ex hoc itaque videtur quod sopor magis sit passio
sensus Si forte propter hoc aliquis dicat
quod dupliciter est actus sensus scilicet interior
et exterior Et secundum exteriorem agit in
vigilia secundum interiorem aut in sompno
Contra omne mole homogenium
motum ab aliquo motore in parte
vna natum est moueri ab eodem
in omnibus partibus Et vero huius
quia corpus est homogenium et est vig
ne in omnibus partibus Sed or
ganum aut sensus organum et
homogenium ergo si mouetur in parte
vna mouebitur et in alia Et
si immobile in parte vna et in alia
erit immobile Et si in sompnys

immobilitatem organorum exterius ergo
et interius immobilitabuntur. Et si
moventur interius movebuntur et exterius.
Item probatum est supra quod vapor
elevatus a loco digestionis et in-
frigidatus in cerebro descendens ad
organa sensuum immobilitat sensus
et causat sompnum. Cum ergo iste vapor
citius attingat interiora quam ex-
teriora fortius immobilitat ea. Ergo
etc. Item organa sensuum
magis ordinata sunt ad exteriora quam ad
interiora sed ad exteriora non sufficiunt
per se visus enim non videt sine actu
lucidi ergo videtur quod multominus suffi-
ciunt per se ad interiora. Quarto pro hoc quod
actus interior est in via et in omni
ali(quo). Quia aliquis est qui numquam sompniavit
ut dicit Aristoteles per totam vitam suam.
Nulli aliter est qui non sunt nisi se-
sibus enim in via sunt actus exteriores.
Sed propter hoc concedatur quod sompnium non
est passio sensus. Contra. Unumquodque
apparet aliquam ut vigilantem et utentem
sensibus ipsum appetit ei secundum sensus.
Sompnium apparet (sic) in via et utenti
sensibus ergo sompnium apparet secundum sensus.
Prima patet per hoc quod in via non u-
timur nisi sensibus. Secunda patet per experien-
tiam quia cum sompniamus videtur nobis fre-
quenter ut videamus et audiamus. Et
verum sompnium est simile cognitioni vigi-
lantis. Sed nunc queritur utrum so-
mnium sit passio sensus communis vel
phantasie. Et videtur quod utriusque. In sompniis
enim discernimus album et dulce, (quod) communis
quod pertinet ad sensum communem. Et iudi-
camus utrum album sit idem dulci
quod pertinet ad sensum communem. Ergo so-
mnium est passio sensus communis et phantasie
et sensus particularis. Iudicamus enim in
sompniis quod album est filius Diari-
i. Sed contra. Contingit quod aliquis orba-
tus oculis sompniat se videre. Et

hec apprehensio non potest esse ad organum
sensus particularis. Ergo videtur quod sompnium
non generaliter sit passio phantasie. Dicendum
quod sompnium est passio phantasie et sensus
communis secundum relationem quam habet ad sensus
particulares. Et motus sompnii incipit
a phantasia et terminatur ad sensum
particularem. Quod dicit Aristoteles quod motus so-
mnii est sicut motus contingens (in) corpore
ex pulsu et tactu. Sensibilia enim primo
procedunt a sensu qui est in ymaginatione
qui motus est sicut pulsus. Et postea
ea redeunt ad ymaginationem ad sensum
quem. Et iste motus est tractus. Dicit
enim Aristoteles quod recipienti sensibili exteriori
in cella remanet phantasia (?) et
redeunt in sompno ad organum
sensus communis sensus aut communis refert
ad sensata propria sicut etiam fit in via
ut supra dictum est. Et ideo videtur homo
quod vigilat et audiat et tangit
et agat aliis sensibus. Dicendum ergo
ad primum quod ratio Aristotelis non probat
nisi quod sompnium non est passio communis
et phantasie secundum actum exteriorem. Similiter
intelligitur dictum sequens et inducitur
ab Aristotele. Ad aliud dicendum
quod dicitur argumentum verum est sed hec solutio
est quod sensus in sompniis non sit
actualiter cognoscens. Sensus enim communis
secundum quosdam ad interius immutatur a
sensibilibus ipsis in sompniis et tanquam
sensibilia accipit ut sensibilia communia
et propria particularis. Et componit et dividit
ea et indicat interiores (?) ex ipsis
resultantes. Hec enim omnia potest facere
sensus communis ut supra dictum est. Ad
aliud dicendum quod dicunt quidam quod
sensus exteriores phantasie immobiles sunt in
sompnio secundum actus exteriores. Intelligitur
a quadam calore interiore plurimum
sed hic non placet sed potius secundum Alphonsum.

Auicenna et algazelem dicentes
quod motus sompni consistit ad orga
num sensus communis et ideo in sompnis
inmobilitatur patiens secundum quid sensus
ad actum exteriorem non vero inmobili
tatur esse Sed non influit virtute
sensus et spiritum sensibilem organis sen
suum propter inmobilitata sunt ex fri
giditate sompni verum adhuc sensus communis
esse manet in actu secundum quid sensus
ad interius Ad aliud dicendum quod
cum Aristoteles dicit quod non sentimus cum
volumus ipse intelligit de ideo sen
tire quod est ad rei presenciam in vigilia
Ad aliud dicendum quod similiter
innodata sunt in actu sensibilia quia
sunt species separate a materia et ideo
non indiget aliquo alio agente
quod faciat ipsum actu existens quia ali
ter procederetur in infinitum in agentibus
Sed sensibilia que sunt in materia corporali sensibilia
extra non sunt in actu sensibilia
sed in potencia et ideo indiget quod
faciant ea actu esse sensibilia Sicut lux
facit actu colores Et ad talia sensibilia
est sensus secundum quid sensus ad exterius et ideo
indiget huiusmodi agentibus Sed
secundum quid sensus ad interius est ad sensibilia
prius dicta Et ideo non indiget
aliis agentibus in ista quaestione
Racionis vero que inducte sunt
pro parte ista patet quod sompnium sit pa
ssio sensus communis concedunt Sed quod dicit Aristoteles
quod sompnium sensibilis potencie in eo quod
fantasmatum intelligitur sit quod sensus
et fantasma idem sunt in substantia sed di
fferunt in racione Et sensibilis potencia
in racione sompnio ... a fantasia
non secundum quod est fantasma sed secundum quod
est in racione sensibilis Et ideo sompniare
est sicut sentire Ad aliud

Aut quod obicitur contradicendo de in
teriori et exteriori sensu vero dicendum quod mo
tus sompnii non est nisi ad orga
num sensus communis et ideo non inmobi
litatur esse ut supra habitum est Organa
vero sensuum propter hoc inmo
bilitantur intus Et propterea patet quod cum so
lum ad secundum organum vero sensus
communis naturaliter est frigidum verum sit frigiditate
inmobilitatur semper esset inmobile
Et licet Aristoteles dicat quod cuiusque
sompnus et sompnium non tamen secundum idem
Sompnus vero sensibilis potencie secundum quid sen
sus ad exterius est Sed sompnium est eiusdem
secundum quid sensus ad interius Ad aliud
dicendum quod licet sensibus actibus exterioribus
fortiores sint quam in interioribus
cum non sufficiunt esse ad exteriores
Et hoc contingit propter sensibile quod exterius
est in potencia Et indiget agente edu
cente ipsum ad actum exterius et
est in actu completo Ad id quod
queritur utrum sit proprius sensus communis
vel patiens dicendum quod communis Ad
id quod obicitur dicendum quod sensus communis
accipit statum proprium in statu
quo et in statu patiens Et de
omnibus iudicat ut in anima
determinatum est

Einde queritur utrum
causa suam certam sit
sompnium Et circa hoc queritur primo
est utrum certa sompnii consistat ex
sensibilibus vel ex fantasmate vel
ex fantasmatibus interioribus que
accipiuntur a sensibilibus licet a sensu
non apprehendantur et videtur quod sic quia sensus
quod certitudines sunt sompnii sunt a quo
rei a qua abstrahuntur Et videtur quod
dicuntur in re ex hoc quod huiusmodi sensibilia
abstrahuntur ab ipsa ergo etc. videtur huiusmodi

spes abeuntibus sensibus residue in
organis sensuum vel in aliquo alio
loco sed tamen est vel organa sensuum ad
huius sensus se habeant ut patet a
tamen vel esse ut argenta Ad primum
mum aut hora predicta dicit quod
restat quod sedato et distincto sanguine
in hominibus sanguinis continuatorum
simulacrorum motus ab unoquoque
sensuum unde fit utique somnia
continuatur aut continua ab uno
sensibus sunt iam continua sunt
in fantasia quia fantasia est mo
tus a sensu secundum actum factus ergo
videtur quod somnium essentialiter constituitur
a fantasmatibus Preterea cum
cuiuslibet similitudo individualis ap
prehenditur ex non presente illa erit
similitudo fantasie Sed similitudo so
mnialis sic apprehenditur ergo erit simili
tudo fantasie Prima patet per hoc quod
apprehensio per sensum est apprehensio
per fantasiam non dicit enim per presen
tiam rei et absentiam Secunda vero patet
patet Sed contra Quecumque sensus ac
cipit in organo sensibus quibus est
ipsa est sensus sensibilis species at so
mnialis accipitur in organo sensibus quibus
vel sensibus ergo ipsa est sensus sensibilis prima
patet Secunda vero patet ex auditu et
quod somnium fit ex hoc quod simula
chra refluunt ad organum sensus
Unde dicit Aristoteles Causam vero superius
diximus quod somnia sunt motus
fantastici organis sentiendi maxime
si quidem apprehendes tenetur
in corde quam pati videtur docentibus
quidam experiri Introductum ut quod
apparent ydola dormienti inspi
geret expergefactus esse motus in or
ganis sentiendi Et intendit di
cere quod sic in quibusdam vigilantibus

Et precipue in quibus est multus mo
tus interius sicut in nuncibus qui
in tenebris vel tenebris sunt consti
tuti propter vapores interius re
fluunt ad organa sensuum in
tantum quod putantur se videre et audire
ita est in somno sicut quod simula
chra refluunt ad organa sensuum
et propter apprehenduntur ut sensibilia
Sed contra hoc videtur quod dicit philosophus
quod sepe intus sensus aliud preter sima
chra Et videtur in somno esse
sensus intellectus Continent somnia nos
videre recordari et apprehendere delecta
bilia et concupiscere et apprehendere tri
stabilia et iusti Ex hiis omnibus videtur
quod somnium consistit ex sensibus omn
ium sensibus et ymaginativa et estimative et
memorie et concupiscibile et irascibile et in
tellectualis Ad hoc dicendum quod in sopo
no est ipse in fantasia ut sensibile actu
primum in sensu quod Et hoc patet per alpho
rabium dicentem quod in sopore videtur
homo quod senciat per hoc sensibus absque
eo quod ibi sit aliquid sensibile extrinsecus
hoc accidit per continuum motum ei qui
est in via In via interim mo
vet sensus et sensibus quibus movet y
maginatio In somno autem verum
et movet sensum in quem et sensibus quibus
movet per eam Et accidit quod ho
apprehendit sensibilia licet non sunt ex
trinseca quod interiora eorum sunt in sensi
tivis sensibus Dicendum ergo ad primum
quod fantasia est de essentia somnii si
non ut fantasma sed ut sensibile Ad
aliud dicendum quod licet species somni
sit non presente re tamen est ut rei presentis
Et maxime quando magis dormiens est
somnus sed quod somnians non percipit
se somniare Ad hoc est similitudo
ut sensibile licet virtute infectus et cogi
tatio potest principia decepta quod sic

Dicit Alphorabius Species que est in
organo sensibile est sensibilis sive veniat
ab exterius sive ab intrinsecus Ad
id vero quod obicitur de intellectu dicendum
sicut plures quia quamvis in intellectu
sono sentiunt vel intellectuale pertinent fata
sina non sunt somnia sed potius re
uelaciones Et si intellectus est in fantasmatibus
tunc possunt simulacra esse sompnii et sensibilis
Sed patiens species intellectus vt supra
dictum est Sed videmus nobis memorare
per intellectum tempus quo apprehendimus cum sensi
bili sensibus quibus Ad id quod obicitur
de estimativa et imaginativa et cogitati
ua dicendum quod organo ipsorum sunt in or
gano fantasie Et ideo multi philosophi
in sompniis refluere intellectus ab
organis capitis ad organum sensus quibus

Eandem question V

species que fiunt circa res ab so
mnio sunt alicuius rei a qua abstrahuntur
Et videtur aliquid diminuitur ab ipsa
Et videtur quod nichil ei sunt species et sensus
enim et intellectus eorum suscipiunt speciem
licet non eandem quia intellectus acci
pit intellectuale et sensus sensibilem et hinc
utique est in potentia ad speciem suam
et efficiuntur in actu cum habeant eam
Sed intellectus accipiens suam speciem non
accipit de re Contra aliquis intellectus non
accipiat de re per intellectum non est
super quiditates seu essencias rerum Vnde
si aliquis tunc acciperet ipsam essenciam
rei acciperet Et ita res non ma
nerent in natura postquam essent intellecte
Preterea dicit Aristoteles in 3o de anima
quod res non sunt in anima sed similitudo
dinis lapis non est in anima sed simili
tudo lapidis Preterea nos videmus
quod postquam apprehendimus sensibilem visus re
manet res colorata eo colore
quo colorata fuit prius ergo per

apprehensionem sensibilem nichil tollitur a re
Et alia vltimus quod nichil a sensu potentia
in fantasia quod refluat in somnio
Sed contra agens simile assimilat
paciens inquantum potest hoc autem non
potest nisi imprimendo ei formam su
am Cum igitur visibile sit agens et
visus sit paciens visus habebit formam
visibilis qui est in actu Item
hoc videtur per hoc quod dicit Aristoteles in 3o
de anima quod sensus et sensibile sunt idem actu
Cum autem non possint idem esse ac
tu nisi sint idem forma erit sensus
huius forma sensibilis Item Aristoteles
in 3o de anima sensus est sensibilis sen
sibilium Species autem est forma ergo in
sensu est forma sensibilium Item id
quod accipitur in oculo et appetit dormienti
aut est aliquid aut nichil tamen nichil
non agat non ageret aptitudinem ali
quam in somnio vel vigilia Si a
liquid aut ergo est aliquid illius
rei in qua durat aut nichil Si
nichil tunc plus induceret in eam
quam in alia ergo relinquitur quod id quod
accipitur in organis sensuum et appetit
in sompniis sit aliquid rei Sed
contra sensibile visus est color vel
lux Illud ergo receptum in organo
visus aut est in ipso vt in materia et
subiecto aut est vt in medio Et videtur
quod primo quia est id quod est in aqua
vt in medio hoc est in transitu ad
aliud Sed id quod est in oculo non
transit ad aliud ergo relinquitur quod
sit in ipso vt in materia et subiecto
Cum igitur color in propria materia sit vi
sibilis color deberet videri in oculo sicut
in pariete sed hoc est falsum ergo
videtur quod non sit in oculo Et cum
vltimus concluditur quod tamen nichil sit in
somnio nisi quod accipiatur a sensu
quod color numquam deberet apparere

In sompnio Si forte dicatur quod in
virtute color est in oculo Sed contra quia dy
aphaneitatem oculi non potest vide
ri sicut etiam non potest videri in aere
Con dicit Aristoteles in libro de
sensu et sensato quod color est extremitas
perspicui in corpore terminato et vero
perspicuior Sed color perspicui
non usque videtur cum actum ...
ge sicut mare distantibus videtur
album et assistantibus in littore
videtur obscurum Et hoc est superius expo
situm a nobis et etiam a philosopho Cum
igitur oculus sit perspicuus corpus sicut aer
vel aqua multo magis Sed apparere
in ipso color acceptus Si ... hoc
dicitur quod in virtute forma visi
bilis non est in oculo sed aliquid simile illi
Et id est quod apparet esse in sompnio
Con Sensus habet duas actus
interiores et exteriores Et exterioribus
tamen in vigilia Interioribus autem in sompno
Et dicit Aristoteles quod exteriores fortitu
dines sunt interioribus quare in vigilia
excludunt interiores et non permittunt
eos percipi Inde perpenditur sic Quic
quid in sensu secundum actum debilitetur
multo magis Sed apparet in vigilia in
organo sensus alicui aspicienti ad
oculum Et oculus Sed videtur esse colo
ratus colore rei vise **Preterea**
Si sensibile aliquid sui generat in oculo
Eadem ratione quia generat aliquid
in oculo uni generabit aliquid sui in
oculis omnium aspicientium Cum igitur esse a
visibilis non sit infinita multis aspi
cientibus ad ipsam tolletur tota Ita
quod nichil remanet Et tamen remanet
nec permutatur In ... Cum autem nichil
appareat in sompno nisi sensibile et id nichil
sit Videtur quod nichil appareat in sompno Item
autem sensus videtur in auditu quia quicquid
enim est non dum fit nichil sui relinquitur

in factum esse Et prima patet per se
Secunda autem probata est superius in questione
de sono Inde sic Sonus per
auditum non est nisi in fieri er
go nichil sui remanet post au
ditum Sed ydolum soni est post audi
tum ergo ydolum nichil est Et similiter
obicitur de voce Vox enim est motus a
eris respirati Et talis motus
non fit nisi dum est in fieri Et ex
hoc sequitur idem quod prius **Sed con**
Certum est per auctorem quod memoria
reuertitur per actum in re preterita per fan
tasma ut est per ymaginem Sed quod reser
uatum est in anima et acceptum a
sensibilibus Cum igitur ita ... fit secundum
quamlibet sensibilium remanet in anima si
militudines ... sensibilium esse
abeuntibus sensibilibus **Item** docuit
nobis per experimentum quod in sompno
apparet quod habet sensibile remanet in anima
abeunte re sensata Item hoc ex
presse scribitur in primo de sompno et
vigilia quod abeuntibus sensibilibus in cella
remanent simulacra **Solucio** Dicendum
quod in virtute species sensibiles generantur in
organo sensus Et expresse hoc dicitur ab
Aristotele quod sensus in actu est species se
sibilium Sed nichil sensibile nichil et de ...
...mali et ...nali rei sensibilis Sed et
similitudo illius generata ab
ea Et per similitudinem quam habet
de re sensata ducit in eam Di
cendum ergo ad primum Quod in virtute
intellectus rei nichil accipit sed ac
cipit speciem abstractam a re quam
intentio et quidditas secundum rem habet
non secundum ... **Ad aliud** Dicendum quod
similitudo rei que in anima est rei
ymago vel ratio ymago in ... vibus
... sensibilis Ratio autem in intellectu **Ad
aliud** Dicendum quod sensibile coloris in oculo
non habet esse intentionis secundum interiorem
et ymaginem ... esse ... in
cognitione sensibilis et ideo remanet

Res sperata in suo colore quia non ab
strahitur secundum eundem dicendum Ad id quod
contra obicitur dicendum quod 2 est agens sed
agens per contrarias actiuas et passiuas
preparans et disponens materiam et remo
uens quoddam ab ipsa Et tale agens
penitus assimilat sibi patiens eadem specie
transmutatio Est etiam agens quod non
agit nisi per accidens sicut forme sen
sationum et transmutatione mouet ad a
liam speciem Sic generatur forma in spe
culo patet hoc quod superficies specu(l)a
ri mouetur a planicie sua vel
a natura vitri Et similia generant
species suas in organis suis Ad
aliud patet solutio per auctoritatem Et similiter
ad duo sequentia Ad id quod quae
ritur quare non videtur in oculo.
Dicit quidam quod color non est in oculo
nisi sicut in transitu et in fieri sicut
etiam est in medio Id autem quod est in
fieri est in potentia tantum Et propter hoc non
apparet in actu Et ista solutio falsi
ssima est duabus rationibus quarum prima
est quia species est in organo tantum in
potentia Cum ipsum exeuns in organo
sit primum contrarium species alterius per ipsum
non conficeretur res sperata nisi in potentia
Alia ratio est quod si esset in organo in
transitu Cum in transitus non sit ex
finitus oportet ipsum stare Stabit
autem in ymaginatiua vel memoria ergo si
contingit videre organum ymaginatiue
vel memoratiue videbuntur in ipso
colores accepti per visum quod falsum
est Unde dicendum quod species coloris est
in organo sicut in potentia naturali et
subiecto hoc modo quo natura species patet deo
mouente et secundum actu Et hoc est non
secundum esse materiale sed naturale spiritualis
Sed secundum quod species est in medio vel yma
ginatione rei sperate et principium compre
hendendi ipsam Et ideo species visibilis

que sunt in oculo non percipitur in ipso quia
non videtur in aliquo nisi in quo
est per suum esse quod habet in materia Sic
autem non est in oculo ut eadem dictum
est Ad id quod obicitur de actibus
insolitis dicendum quod ista obiectio
procedit si visibile secundum suum proprium
esse esset in oculo appareret in somni
is Sed hoc non est verum quia nisi est
in oculo est species et intentio visibilis
quod non est ductiuum alicuius in re
visam nisi in quo est ut in
potentia vidente et organo visiuo
Ad aliud dicendum quod est visibilis
in nullo determinatur in hoc quod plures
aspiciunt ad ipsum propter hoc non
remouebitur a proprio esse sed potius
speciem sui generat in medio et
medium in organo Ad id quod
obicitur de auditu dicendum quod sit aliud
est visibile et aliud species visibilis ab
ipso generata in oculo Ita quod aliud
est sonus et aliud species soni ab
ipso generata auditu et hec species
soni recipitur in spiritu animali ad
spiritum generatur et ad organum fan
tasie et refluit in sompnio ad
spirituum generationem quae distinent ipsam
secundum quod est accepta per auditum
Et tunc sompniat se audire
Quidam autem dicit quod refluit
usque ad tympanum auris quod
est materia soni scilicet aer qui edi
ficatus est in auribus Sed hec
solutio nulla est quia tunc species vi
sibiles refluerent usque ad oculos
quod expresse patet esse falsum in hiis
qui carent oculis et tamen sompniant
de coloribus Preterea etiam si species
soni ferretur usque ad tympanum au
ris non generaret sonum nisi
qui esset motus violentus cuius quod uer

sit in sompnijs dictum e ut e fa-
cile fingere P hec etiam patet solucio ad
ea q de sono obiciuntur De alijs
aut sensibus penitus e eadem ro

Secundum quesitum V. quod

sensibus abeuntibus sensibilibus re-
sideatur i organis sensuum vel i aliquo
alio loco Et q in organis se-
suum p ros Aristotelis positas in
2o de somno et vigilia ubi sic dicit Sed
sensibilia secundum organum similiter nobis af-
ficiunt sensibiles et q ab hijs fit passio
non solum e in organis sentiendi i de-
sensis agunt sed et dum abeunt Simi-
liter e h passio in hijs et i hijs q
feruntur Etenim in eo quod mouetur non
ultimo attingere mouere Eciam in-
motum fiet mouit aer aquam Et
rursus huius motus animalium Et hoc
quousque quiescit stetit faciunt
motum in aere atque humido sensibilibus at
hunc rois e et sic motu viole-
to locali primo mouens mouet proxi-
mum ut aer motus mouet 3m et
re quarto et ipsis Et quamvis primum non mo-
uet sic abeunte sensibili primo mouen-
te simul manet generata i organo sensibus
Alia ro e p simile acceptum i al-
teracione et sunt h ra Similiter opera-
ri hoc oportet et in alteracione ita quod
calefactum ab aliquo a proximo ca-
lefacit Et hoc distribuit usque ad
primum ad finem qui intendit esse
et in quo e sentire quoniam e alteracio
q secundum actum sensibus inte e sic facere
hoc e Sic in alteracione unum calefacit
alterum et alterum 3m et sic de ipsis Ita q
quantitas alteracionis primi mouentis in
2o et 2i in 3o Sic in sensibus tamen sit
alteracio et tempore sensus quantitas primi sb-
iecti manet in medio et quantitas
medij in organo 3a ro sumitur
ex signo manifesto quia quando sensus a o d

lumiosum et subito transferimus
oculos ad tenebras accidit nil
videre propter motum luminis adhuc
existentem in oculis Et ex hoc patet q
non tamen sensus sensibilium manent ipsum
do organorum ad sompnia facien-
da sed eciam in superficie Ita q
ita subito transferatur oculus ab vo
visili ad aliud Et primum impedit
sequens ipsum et maxime si primum
fuit luculentum intuitum Item a-
ristoteles si ad solem multo tempore aspi-
ciamus vel album vel aliquid huiusmodi
vel ad quodcumque visum permute
Et hoc e propter hoc q sensus primi ma-
net in superficie oculi Item
Aristoteles si ad solem aspiciamus vel
ad splendidum deinde ad nigrum ac-
cidit visum videre huiusmodi colorem sed
splendidum deinde puniceum et pu-
niceum deinde i purpureum quousque
quamquam ad nigrum deveniat colorem
Et euanescat splendidum primum I-
tem Aristoteles ab hijs q mouentur
permutatur organum nixe ab
hijs q citissime fluunt et con-
secta partes inspecta videntur esse
moueri propter sensum primi fluidi re-
manente in oculo Item Aristoteles
fiunt a magnis sonis absorde-
scere fiunt eciam a valedis odoribus
non odorantes et i similibus hoc at v-
tique manifeste accidit propter hoc q
fortis sonus et fortis odor si impri-
mitur q prohibet alios sonos
et alios odores imprimi propter hoc
et huiusmodi dicunt quidam q similitudines
reseruantur in organis sensuum et fa-
ciunt sompnia i sompnis Sed
contra hoc e q forte esse sensum
positum motum e sic dicit Aristoteles
in topicis quoniam sensus sensus non ma-
net in sensibus p quam dicit Aristoteles
q accepta sensibilia non manet

In cella. cella aut e gravitas
cebri ut dt Avicenna g° no r̄
manz in organis sensuu sp̄o
Item dt Avicena q sens9 nil ac
cipit sine p̄ncia mē g° r̄sua
ta similac̄ sn̄ p̄ntia mē no
r̄sua in organis sensuu Item
dt Alphorabius q p̄n̄ mot9
sompnij e ab ymaīe ß p̄n̄m
mot9 sompnij e a loco in q̄ ß
ua simulacra g° r̄suao sīla
crorz e in ymaīe 7 no i orga
nis sensuu P°a obiecto a ui
cene e de eo qui no hz oclos
7 somniat de coloib9 illa n
sitatu colorz no pnt r̄suai
in organis sensuu Similr di
cim9 q sīlac no r̄sua in or
ganis sensuu ß in orgāo y
maīa sīlac i sōnio fluut ab
organo sens9 cōis 7 ie quti su
pra ea ßm q st a sensib9 exib
Unde vr audie qn quti sup
sensle visus audit9 Et vr vide
qn quti sup sensle visus exs
sensib9 Eo q in sōmnio agt fā
tasia ut sensle Et hc e qd dt
Ares Pterea quida a visu
deseru mot9 in sōmnio et
fiat vide Pterea vo qd ab au
ditu fat audie Similr at et
ab organis sensuu Cuo n q p
gdr mot9 ad p̄n̄m vigiladi
vr videi audie 7 sentie Ex
eo q pgdr mot9 simulacrorz a
loco fantasie ad sensum quez
qui p̄n̄m e vigilandi Ex eo
q fat age sens9 exos ut sup dec
minatu aut sōmniae se vide
7 audie 7 sentire in eo q sens9
cōis quti ad sensle vng exib
sensy ßm q ab ipo e acceptu
Ad Ares̄ lez at ßm q p̄fim
sensuu ab ipo appellar organ
sens9 cōis 7 p omis illas roēs
intendt p̄bare p locu a maiori

Ex sensibilia r̄fluentia a loco fanta
sico ad organu sens9 cōis pnt
mane re p̄nte tpe sōniand
7 quia in supficie organorz a
liq diu manz p̄ impssiōz Et
p hc pz solu° ad oia a a qta

Quarto i ultio q
rit̄ V. organa sensuu
ad hmoi sensib se hnt ut patia
tm vl etia ut agēa hc n. vr
Ares p̄re mestrua n i spiius
speculu accidit speclo rubes
saguinea Cui9 r° sup 7 a
ssigta g° vr oclus age i visi
bile sic pati ab ipo Sz con
hc ob q sup p̄tm e q vide9
7 gnā senti9 intus suscipi
ens q nil ex mittes ß qia
nil ex mittit ß tm int9 susci
pit nil agit g° organa se
sum nichil agunt ß tm paciu
t 7 suscipiunt Pterea Si agt
in sua obecta a agunt eadz ob
iectae q paciu ab obecto an a
lia Si eadz tu vnuqdqz ages
sit in actu opztet q essz i actu
ßm illa actōz q paciu ab ob
tis Sz quicqd e i actu no e
in poa ßm illu actu g° no
essz in poa ad actos obectorz hit
at exus i actu ad aliqd ages
pati ab eo tp nil pateri or
gania sensuu ab obects qd ē fl̄m
e Si aut alia actōe agt tc
mt ad p̄positu gz no opan ad
sensum Soluco cōceden° ulti
mas rōes ßm q organa sensu
u tm pati in sentiendo 7 nil age
nisi p accns pz nigrum vapos
calidi 7 spus subtiles r̄solui
ab organis 7 inficiut q vicia
sic In distillacōn n. saguis me
strui decurt ab oib9 veis 7 ve
ne saguis sunt in oclo 7 sps
7 vapos qui egdiu ab oclo

infici[tur] illo sanguine et inficiunt
speculum ut supra est determina-
tum Et alia corpora vicina infi-
ciunt licet infectio non ita appa[re]t
Sic etiam vinum vel oleum inficitur ex
odoribus vicinis propter quod aliquando
vapores inficiunt in vinum

Deinde queritur quid
sit sompnium Et dicit Aristoteles
in 2o de sompno et vigilia fantasma
quod est a motu simulacrorum in
dormiente fit eo quod aliquis dormit
hoc est sompnium Sed contra obicitur
Illud non quod est in sompno est vi-
sibile. fantasma autem sensibile fan-
tasma non est ut sensibile ergo sompnium
est fantasma Et hoc idem dicit Algaze-
zel in generalis forma ymaginata
descendit ad sensum communem et si-
gillatur forma in sensu communi desfluens
ad eum ab ymaginatione et fantasia
Item Algazel quamvis res sit se-
parata etc et ipsa cernitur sensu communi
hec est visio quod dormiens sompnium quia quamvis non
videt in sensum communem homo est
videns cum oculis palpebre eius
sint clause vel sint in tenebris
Ex hoc arguitur quod illud quod apparet in
sompnio non est fantasma sed sensibile
Item Aristoteles in 2o de sompno
et vigilia Omnibus autem quod ab unoquoque sen-
su dicat origo nisi aliis dictior con-
dicat apparet sed quod diiudicat non de-
tinetur ut etiam movetur motum pro-
hoc est prima origo sompnii quod est species
sensibilis est quod sit ab unoquoque sensu
in quo actu ut visa autem temporis
Et hoc non est nisi aliis motus in anima de-
gnior contradicat sicut motus rationis
unde alius est quod apparet in sompnio sed
tamen non videtur apparere secundum veritatem
si ratio non iudicat non determinatur a sompno
vel etiam movetur motu proprio sicut
Accipitur in via Ex hoc arguitur cum o-
rigo sompnii dicatur se esse ut
ab unoquoque sensuum quod operacio et ut
sensibile et non ut fantasma Preterea
Arguitur de hoc quod dicit in motu
simulachrorum de quo motu intelligitur
Et ipse videtur dicere quod de motu vir-
ginis Sic oportet opinari talis
mobilitas virginis que in fluminibus fe-
runtur Sic motum unumquodque et fi-
sepe quod similiter Sepe vero dissolvitur
alias figuras per repercussionem hoc
et sicut in aqua mota fiunt v-
irgines quarum ultima superna-
tat et quecumque fluunt similiter unam partem
alia constringit autem una infringit
alia propter sonum motum Sic oportet
ymaginari in sompnio in motibus
simulacrorum quod unum natat post alterum
ad sensum communem et quecumque ordinate
et quecumque unum pervenit alterum et
dissolvit ipsum Sed contra
Cuiuscumque motu virginis
movetur localiter Simulacrum movetur
motu virginis ergo movetur
localiter Prima patet ex hoc quod motus
virginis est species motus violenti lo-
calis ut habetur 4o phisicorum 2a autem
habetur in phisica auctore Inde sic
Cuiuscumque motu localiter est corpus
Simulacrum movetur localiter ergo simula-
chrum est corpus Prima patet per totum
6um phisicorum 2a patet per antedicta
Item Cuiuscumque motu motu
virginis movetur violenter Si-
mulacra in sompno moventur mo-
tu virginis ergo moventur viole-
nter Prima patet per hoc quod virgo est
species violenti 2a vero patet per predicta
Inde sic Omnibus motus violentus
est contra naturam sompnium est motus
violentus ergo sompnium est contra naturam
Si forte dicatur quod similitudo est
et ad motum virginis quia ymagines
fluunt ad sensum communem et
fluunt ad fantasiam sicut videtur patet

dicere. Contra videtur posse proba-
ri quod simulacra stantia in sensitivo
ea et non accepta aliunde faciunt
somnium sicut omnes formae generatae
in aqua sicut in materia non licet ergo
cum motu tamen non permanent aliquo tempore
post generationem in materia formae generatae
in organo sensus communis licet ipsi non
habeant esse cum motu tamen aliquo
tempore permanent in organo sensus communis
prima patet ex hoc quod generatum non sta-
tim corrumpitur nec habeat suum esse tamen
in fieri sicut sonus et motus et quae-
dam alia. Secunda vero patet per ea quae dicta sunt
in tractatu de sensibus. Dicitur quod simulacra re-
manent in organo sensus communis non est necesse
in somnio quod fluat ab aliquo loco
ad sensitivum. Item patet per hoc quod materia
desiderat formam sicut femina ma-
sculum. Non autem desiderat nisi ut
perficiatur ab ipsa in esse actu ergo
retinebit eam postquam fuerit per-
fecta ab ipsa. Item forma et sua
materia quae secundum naturam aptae natae sunt
simul esse maxime erunt quando
sunt coniunctae unum cum alio. Simulacra or-
gani sensus communis et ipsum sunt tales
forma et materia quae aptae natae sunt simul
esse ergo videtur quod debent maxime de-
bent simul permanere post coniunctionem
ergo etiam simulacra manebunt in sensitivo
communi faciunt somnium. Item si
simulacra generantur in sensitivo communi et ipso
statim corrumpuntur. Quaeritur quid
sit corrumpens ipsum. Aut enim cor-
rumpitur a seipso aut a contrario.
Non a seipso quia nihil corrumpit
seipsum. Nec a contrario, videtur corrumpi
quia quando unum contrarium corrumpit
alterum corrumpens generatur in materia cor-
rupti vel ambo corrumpuntur ad
medium sicut accidit in mixtione
vel quocumque modo dicatur semper
formae remanebunt in sensitivo communi
vel medium quod in dicendo patet.
facit somnium. Dicitur igitur hic dicatur
quod ubi non est motus virginibus sed
simulacra manentia in sensitivo communi faci-
unt somnium. Contra. Quicumque
in sensitivo communi sunt cum aliquis dormit
apparent in somno sed omnia simulacra
sic praedicta manentia sunt in sensitivo
communi cum aliquis dormit ergo omnia
simulacra quaecumque accepta sunt per sensum
apparent in somnio. Ceterum ie est contra
somnio dormiens somniaret omnia sen-
sibilia quae umquam sentimus quod experi-
entia docet esse falsum ergo relinquitur
quod ea quae apparent in somniis ad
sensitivum communem aliunde moventur.
Item dicit Avicenna quod so-
mnium est simulacrum ut fantasmatum
ergo videtur quod a loco fantasiae ad sensitivum
communem moveantur simulacra. Item
hic est quaeritur. Dicitur est ibi mo-
tus virginibus ubi incipit ille mo-
tus. Et videtur quod a loco fantastico
motus non incipit ibi ubi inci-
pit fluxus simulacrorum. Fluxus
autem incipit a loco ubi manent
simulacra et ille est locus fantasiae
et imaginationis. Item Alpharabius
expresse dicit quod motus secundum principium
est ab imaginatione et secundum finem ad
sensitivum communem. Secundo contra est hic
quod superius sic probatum est scilicet quod sensus communis
in dormiente movetur ad interius.
Et videtur quod motus somnii procedat
sit a sensitivo communi ad fantasiam quae est
contra. Item certum est quod sensus communis
movetur a sensibili proprio et ulterius fan-
tasia movet ergo videtur quod motus
incipiat a sensitivo communi secundum ordinem
naturae virium animae hic etiam
videtur per diffinitionem fantasiae superius
habitam scilicet quod fantasia est motus
a sensitivo secundum actum factus. Ex hoc
non sequitur quod motus incipiat a sensitivo
communi et terminetur ad fantasiam. Item
hic iterum quaeritur. Cum motus virginibus

componi² ex pulsu et tactu ut
dicit philosophus in 1° philosophorum utrorumque
simulacra recipiuntur per eandem viam
in tractu per quam descendit in pul-
su Et² quia dicit philosophus quod
unus motus dissolvit alium propter
contrariositatem quod non possit esse
nisi occurrerit in eadem via Prae-
terea Una via est ab organo fan-
tasie ad spiritum communem et eius go-
vi² quia necesse est redire per eandem
Sed contra ponamus quod si-
mulacrum albi descendat in pul-
su et simulacrum nigri recipiatur² in
tractu illa duo necesse est coniungi
in medio Et cum utrumque eorum sit
in actu ergo simul erit in eodem quod est
impossibile Item quinto² nunc sic
Cum id quod apparet in somnio vi-
deatur² album et nigrum et viride et
ceteros colores non apparent sine actu
lucidi quod erit illud lucidum in-
trinsecum quod facit ipsos colores esse ac-
tu apparere Cum enim non sit ignis
presentia nec sol nec aliquid aliud
lucens Item ultimo contra
Cum visus non sit nisi per medium ex-
trinsecum et similiter auditus et odo-
ratus utrorumque ergo sit intus per quod
apparent simulacra eorum secundum
Praeterea obi² de hoc quod dicitur cum in
dormiendo fuit vi² ex motus ie
esse in vigilando dicit ii. Aristoteles
quod in quibusdam minorum et non perspi-
cientibus si sunt tenebre apparent y-
dola per illa que moveantur Ita quod ob-
umbrela² frequenter timent Sic ex
experientia videmus in pueris timentibus
propter simulacra apparentia clamant
et timent Similiter in mela-
colicis videmus quod propter simula-
cra intrinseca videntur² sibi videre ho-
mines et bestias cum quibus loquuntur²

et fugiunt et timent Item
In quibusdam infirmis quod vi-
det bestias ex modica inte-
tura linearum in pariete ergo
vi² quod simulachra non tantum in
somnio non movent spiritum communem
sed etiam in via Item obi²
de hoc quod dicit ex hoc quod aliquis dor-
mit vi² non hoc esse superfluum
cum dixit in dormiendo fuit.
Solutio Dicendum quod somnium
et fantasia ex motu simulacrorum
ut dicit philosophus qui motus descen-
dit a loco fantastico et tangit
spiritum communem et vertitur² ad fanta-
siam Cum non fiat evaporatio
a loco digestionis ad cerebrum sub-
tilis sanguis elevatur² et descendit
ad intimus capitis animalis cum quo
progreditur² animalis spiritus deferens
simulachra fantasie ad orga-
num sensus communis quod commovet spiritum
communem sicut somnium et videtur
sentienti fortiori delata a fanta-
sia ad spiritum communem Cum autem
ipse spiritus deferens formas sit
de natura humidi aerei et feratur²
cum humido et subtili sanguine
qui vaporali dicit philosophus quod mo-
tus simulacrorum in ipso est sicut mo-
tus corporis salis liquefacti in aqua
calida Cum autem in aqua calida
liquefit sal subtile elevatur² sur-
sum ex calido movente et humi-
do liquefaciente sicut ramusculus
albus et post ea iterum recedit ex
natura communis quod est in terrestreitate
salis sic forme et ymagines
descendunt descendente spiritu
et sanguine ab ymagine ad spiritum
communem et vertitur² ad cellam yma-
ginativam tunc ad locum spiritus in se
sunt communes Secunda vero huius
motus fit in sanguine subtili et
spiritu propter hoc unus motum fac-

quent insequitur alium et infi
gitur ipsum sic est videre in nu
bibus quarum quedam sunt simi
les hominibus et centauris ut
dicit philosophus et cito permutatur una
nube in undante super alteram
hoc tamen in quibusdam hominibus
accidit plus et in quibusdam minus
ut infra determinabitur Dicendum
ergo ad primum quod in sompnio mo
uet fantasma secundum principium motus
qui est pulsus licet secundum finem eo
dem fantasma id est accipiat
ut sensibile in organo sensus communis
Per hoc etiam patet solutio ad ea que
obiciuntur de viis Algazelis et
alphorabii Ad id quod ob
icitur de viis Aristotelis dicendum quod proprie
vocat ibi originem sensibile acceptum
ab exterioribus sensibus et hoc in sompno
accipitur ut sensibile quando magis est po
tentia adeo quod etiam ligat rationem in
tantum quod non dependet simulachrum
esse sed quando aliquando anima super simula
crum sic super rem Et tunc mo
uet sompnum in dormiente sic
res in via Sed quando ratio potior
est quam sompnus tunc vero in sompnis
deprehendit se sompniare et non
esse rei veritatem id quod appetit
in sompnio Et tunc nichilominus
simulachrum in sensu communi est ut se
sibile licet error id est a ratione depre
hendatur Ad id quod obicitur de
motu dicendum quod motus contingens
qui componitur ex pulsu et tractu
scilicet ab ymaginativa pulsus ad sensum
communem Tractus autem econtra
at pulsus est motus spiritus animalis
et subtilis sanguinis ab organo y
maginationis ad organum sensus communis quia
sanguis disponitur in organum
aliorum sensuum proprium Causa autem tra
ctus motus propter est impressio formarum
formarum aut apprehensio a sensu communi
secundum suam naturam transeuntium ad or
ganum ymaginationis Ad id autem quod
obicitur contra dicendum quod motus id est corporis scilicet
quod est subiectum et vehiculum animalium
formarum et hoc est spiritus animalis qui
descendit ab ymaginativa ad sensum
communem Et a sensu communi qui re
titur ad ipsam cum formis sensibilibus
Ad aliud dicendum quod quamvis motus
contingens extiterit ad deorsum sive aliquando
et naturam Et si referatur ad naturam tunc
erit semper violentus sed cuius pri
ncipium naturale sit motus non tamen mo
uebit ad terminos oppositos Cum naturale
leuis non moueat sursum et deorsum
sed pulsus iam est motus ab impel
lente et tractus est motus ad ipsum
quod trahit Ut si idem sit pellens
et trahens tunc pulsus et tractus
erunt motus ad terminos oppositos Et
propter hoc non potest esse motus naturalis
Si autem referatur ad animam tunc non
erit violentus sed erit naturalis corpori
organico animato licet non simpliciter et
scilicet hic quia propter defectum nutrimen
ti descendit spiritus conformis a lo
co frontis ad sensum communem propter
virtute aut apprehensiones receptum
ab organo sensus communis ad yma
ginativam Ad aliud dicendum quod in
virtute sensibili non manet in sensu proprio
vel communi tamen quod post vigiliam potest causare
sompnium vere Ad id quod contra
hoc obicitur dicendum quod est quedam forma perfi
ciens naturam simpliciter sicut est forma sensibi
lis et hec aliquo tempore manet in ma
teria generata Et est quedam forma que non
perficit naturam simpliciter et hec est accidentalis
et contingit contingenter Et hec est duplex quia
enim est ab agente secundum suam presen
tiam tantum in qua agit Et non
conservatur nisi agente presente Et hec
scilicet forma lucis in dyaphano Et quedam
autem est forma ab agente cum presentia
tantum in qua agit sicut scilicet forma

albedinis in homine Et hec est
manet p9 actione agentis. for/
me aut q̄ sunt in sensibus sunt
forme activales q̄ sunt ab agente
tm̄ 7 hec agens ē obiectum 7 nō
perficiunt organa sensuum n̄ ad q̄/
gruentes tm̄ sm̄ abstractionē ipsarum
q̄ ē q̄ forme q̄ sunt sn̄ mā tn̄
mā presente Si vō arguit q̄re
magis conseruat fantasia q̄z sensus
Dicendum q̄ fantasia simr̄ ē 7 magis
formalior q̄z sensus Et io magis r̄/
mouet ab appendicijs mē forte
illas Vn̄ cū sensus remoueat a
mā 7 nō a presentia fantasia re/
mouebit ab vtroq̄ p̄ hec est
pz solutio ad duas seqūs rōs.
Ille n̄ intelligitur de forma sensibili
7 nō actiuali q̄ dr̄ in mā p̄ di/
spositionē Ad aliud dicendum q̄
nō corrupit forma in organo sensus
quis sp̄ porcio ipa in suo vehiculo
qd̄ ē spūs aīal' transit a sensu q̄
ad ymaginatiā Ad id qd̄ dicitur
vbi incipit motus virginis in
sompno Dicendum q̄ ī organo fātal' Ad
id qd̄ obr̄ in q̄m Dicendum q̄ sensus q̄
mouetur ad intrinsecos inquantum mo/
uetur ab actu interiori 7 nō exteriori
Et nō sic q̄ motus virgineis in
sōno incipiat ab ipso Ad qd̄
dicendum prima acceptio. accepta a
sensu q̄ sic dicitur 2a vō accep ē
sensus quis a fantasia accipit Ad
id aūt qd̄ dicitur v. pulsus 7
tractus simulacrorum sunt p̄ eandem
viam Sunt 2b solutiones q̄/
vna dt̄ q̄ nō p̄ eandem ne q̄ti/
gat contra simul eē in eō licet
hoc ē falsa 7 contra phm̄ vtz ī obi/
ciendo Alia dt̄ q̄ simulat it̄
sensum quez 7 fantasiaz sunt ī tū/
situ 7 motu 7c sunt in potentia tm̄
7 nichil phibz sunt contra eē in
potentia Et hoc ē est falsa q̄r simila/
cra albi 7 nigri sunt ī ymaginē

Et sentimus q̄ album 7 nigrum in
esse mali sic contra Sz spēs albi 7
sensus nigri in spū aīali 7 vr̄ sensibili
nō hnt contrarietate p̄ sui simpli/
citate 7 spūalitate Ad aliud
dicendum q̄ aliud ē de spē sensibili in aīa
q̄ ē in actu 7 actus et aliud de
re sensibili extra q̄ ē in potentia sensibilis
extrinseca 7 indiget agente intrīta
vt sup̄ p̄batum ē Ad aliud
dicendum q̄ spēs intrīta nō indiget
medio intrīi eīn ē adhuc vt yma/
ginatur sensus cū virtute apphensiua
vn̄ p9 q̄z quieta ē nō ē necessarium
medium Cum ī intrī ee sensus quie/
te sic sup̄ vacuum esse medium Ad
id qd̄ querit v. in via fiat
huius motus dicendum q̄ ē ī motus
qui sit in via nō ē sompnium q̄r
sompnium sensuale ē q̄ fiat ī sompniando
Sz tn̄ simile ē inceptui sompni
Et licz fiat multis de causis p̄ribus
Vn̄ ē reducitur ad ex pulebs q̄
colligitur ex dictis phorum quarum
vna ē inuentus In pueris n̄
semp multe euaporacōs sunt
7 fluxus intrīti a capite ad or/
gana sensus quis 7 corporis Et io
nō abstrahitur sensus corporis ab actibus
exterioribus sic in tenebris 7 in loco
solitario horrili 7 q̄fatigue 7
spū descendit forme ab ymaginā
ad sensum quez Et vr̄ eis q̄ audi/
ant vl' videat horrilia vl' esse
percutitur Sz cum sunt in luce 7
cū hominibus a q̄bus possunt adiu/
tori sensus quis diffunditur sup̄
sensus corporis in exterioribus actibus Et
io tunc nō sentiunt motus sila/
crorum intrī ex eo q̄ fortiores
motus exteriores excludit debiliores
interiores 2a cā ē complexio frigida
7 sicca sic melancolia dominans frigi/
dum at 7 siccum faciunt fortiores
simulacrorum interiorum 7 debilissima
receptos exteriorum Et ideo interiora
efficiuntur fortiora moueā 7 fortiamo

motu descendunt ad sensum quem
et videtur esse species Et propter maliciam
complexionis frequenter apparent horri-
bilia Secundo unde cum fortiores sunt in
eis motus interiores exterioribus interiores
excludunt exteriores Et videtur eis quod vi-
gilant demones et loquantur eis Vel
aut dispositi aut loquaces tamen est quod fri-
gidum et siccum difficulter mobilia
sunt Et ideo nullus motum potest
attingere ad debitum finem Et hoc etiam
est causa deliramenti in senibus et in-
super habent ruinam complexionis et di-
ssolucionem propter quam corrumpuntur forme
eis impresse sicut contingit forarum
artes in ruinosis edificiis Tertium
est in infirmitatibus et precipue calida et
sicca quia calidum fortissime mo-
vet Et sicut confortat similacra
continuando simulacra Et tunc simula-
cra illa descendunt ad organum
sensus quibus et movet ipsum sicut
sensibilia sicut fit in alienatione i-
firmorum in quibus materia infirmitatis
rapitur ad caput Quarta causa est in
vindicatio fortissima et cogitatio circa
aliquid Et precipue qui animus abstra-
hit se a sensibus exterioribus et querit
locum solitudinis in quo minus anima
ad exteriora vocetur Tunc enim si forte
sint ymagines et debiles necnon in-
cipiunt moveri simulacra eo quod non
impeditur neque a sensibus neque ratione et
descendunt a sensum quem et fre-
quenter videtur tunc homo quod videat et
audiat hoc quod habet in mente et
in hominibus hiis si illi simulacra
ita quod occupatur intrinsecus sensibus quibus
aliquid nisi modicum sibi aufertur ex-
trinsecus ad visum vel auditum sta-
tim videbitur bene aspicientibus adven-
turas lineas in pariete vel in
terra propter modicum similitudinem cum
bestiis putant esse bestias vel

aliquid huiusmodi circa quod occupatur
intrinsecus Ad aliud Vel hic non
additur superflue sed tangit secundum
partem somnii propter quod diffinit hic
somnium Eiusdem enim est somnus
et somnium ut dicit philosophus licet non
eodem modo Unde quod dicit philosophus
in eo quod aliquis dormit idem est ac
si diceret in eo quod aliquis dormit
hoc est in sensu communi

Consequenter tractanda
est secunda questio de somnio
propter quam causam dicendum quidam somni-
ant et quidam non Et circa hanc
questionem tamen queruntur Sub uno tamen ar-
ticulo determinanda Quorum primum
est quare quidam non sompniant per to-
ta vita Secundum quare quidam in iuven-
tute non sompniavit Tertium est quare
somnia plus incipiunt in fine
dormicionis quam in principio Dicitur enim primo
de primis vero quibusdam accidit ut
nullum somnium viderent in vita
eorum quod est huiusmodi vero tamen de raris
vero dicit Aliquibus vero et procedentibus
multum etate accidit sompnium tamen
primum nullum somnium viderunt Dece-
ptus autem dicit sedata et distracto
sanguine in hominibus sanguinem consu-
natorum scilicet accidencium motus ab
unoquoque sensum valida faciunt u-
tique somnia sedatio autem et di-
stractio sanguinis fit in fine dor-
micionis quando completa est digesti-
o Item etiam dicit Alphorabius
et Avicenna Sed contra
In omnibus hominibus ac aliis
animalibus habentibus sanguinem purus
sanguis distribuitur membris su-
perioribus et impurus inferioribus et hoc
in fine digestionis ergo sic subti-
les sanguinem descendunt fantasmata
a fantasia ad sensum quem et fa-
ciunt somnia dicit philosophus omnibus

homo et omne animal habens sanguinem
debet sompniare **Preterea** philosophus as-
signat causam quare quedam animalia
sompniant dicit quod in illis habentibus est per
totum sompnium multa evaporacio
ad cerebrum spiritus sanguinis Et spiritus
sanguinis valde commixtus existit sanguinis natura ita
ut multum ascendit evaporacio
ad superiorem locum Et item deorsum
si lata fuerit multum ubi motus qui
erit nullum apparet fantasmate Sed contra
hoc videtur esse evaporacio causa dormi-
cionis et tunc quantum elevatur evaporacio
in illis sompnius eorum videtur necesse esse ex-
citatus Et si excitatus est tunc oporte-
bit diminui evaporacionem et tunc
potest descendere fantasmata et facere
sompnia **Item** videtur quod illis magis
debeant sompniare quia aliis fortis
enim evaporacio quantum a calido multum
cum agente et ab humido multum eva-
porabili Sed calidum dicit Avicenna mul-
tum movet fantasmata et humidum
est subiectum fantasmatum descen-
dencium ergo videtur quod illis continue
debeant sompniare **Contra 2m** ob-
icitur sicut dicit Aristoteles in 1o physicorum
quod infantes non possunt addiscere neque
possunt iudicare similiter sensibus mul-
ta non turbacio circa hoc et motus
Et intendit quod propter fluxibilitatem gxi-
onis et motus in pueris non
infingere anima circa idem sed circa multa
vagatur Cum igitur motus plurimus fan-
tasmatum sit causa sompnii inutiles
et pueri maxime debent sompniare **I-
tem** Supra habitum est quod mo-
tus sompnii est sicut motus imaginis
in humido in quo multe appa-
rent figure ex multis motibus Cum
igitur complexio puerorum maxime sit humida
et mollis ad diversitatem figurarum plus
pueri debent sompniare sensibus eius
competentes **Circa 3m arguitur quod**
videtur quare fantasmata descendat
a fantasia ad sensum quendam

Ut faciant sompnia aut ea que ma-
nifestius sunt in ipsa et fortius
impressa aut ea que magis latent et
debilius impressa sunt Aut ea de
quibus nuper in vigilia fuit medi-
tacio et cogitacio Non videtur pluribus modis
videre posse contingere fantasma Si pri-
mo tunc sompnium semper erit de
omnibus fantasmatibus spiritualis Et ea
sunt multa et infinita et indetermina-
ta et non ordinata ad unam similitudinem
videbitur sompnium esse de infinitis
inordinatis et indeterminatis quod falsum
docet experiencia Sed tunc videtur quod omnia
descendunt quoniam in equalem habent
inclinacionem ad sensum quem equales
sunt motus ad ipsum Sed omnia fantasmata
equaliter habent inclinacionem ad sensum quem
ergo equales erunt descensus ad ip-
sum patet per se 2a vero probatur ex hoc
quod omnia fantasmata accipiuntur a
sensu **Si forte dicatur** quod ea que
descendunt que forcius impressa sunt
per racionem super se habitam sed quod forcio-
res motus excludunt debiliores Un-
de cum fantasma forcius impressa move-
at ipsa fortius excludat debilius
impressum a motu sompnii Si ita
sit dicatur contra si fantasma tamen
impressum forcius apparet in sompno
cum non sit forcius impressum nisi per
maiorem attencionem ~~circa~~ ... quod falsum
et illud non occurret sompnium nec
ea circa que animi habent attencionem in vigilia
quod falsum est frequentissime **Si
forte dicatur** quod ea apparent
que magis latent et debilius impressa
sunt Contra latencia sunt et debilis
impressio potius sunt minime non a-
parencie quam apparencie ergo que debi-
lia sunt impressa non debent apparere in
sompnis **Preterea** Sicut Alpho-
rabius et Avicenna quod maxime
homo sompniat de hiis circa que est
magis solicitus et attendens
sicut de se et de suis et de

sua cause Solicitudo at z atte
co cause sit aoris impssionis.
no go ea appnt q debilius im
pssa sit Sz ppr hc dica q in
sonio appnt ea de q9 in via p
cessit meditato z cogitato sui locale
sic vl Ares in 2o de sonno
z via q ea freqnt appnt in so
mnijs quor ea pcessit in via
Con multi soniat q ea nu
q viderut a audiert Talia at
ca no pcessit in via go hec
no e ca appacois soniorl.
Iuxta hc qri itm q sit ca
illius q freqnt inda soniat so
mniado ees de diuis z inordia
tis Iuxta hc eos qri qre
quida nllta hnt sonnia sic
qda infirmi Et eos quida doies
p9 viaz in mac sic q in studio q
sceunt vigilae i hoa matutina
z aliqn doriut z nc videt mul
ta fantasta in ordinaa Solio
dqm q quida nuqz soniat p toz
vitam Et h ca e 2o vna exte
corpis z alia exte aie Et ia
exte corpis ta a pho sz q n
dormitat p9 cibu x pty qpleta
digestioz cibi Illi aut tales st
in quib9 e calor magn9 ca
locu digestionis pmans p to
ta vita qui vapor eleuat eua
poracos spissas z gssas ad ca
put que cu descendt itm eleua
tur a caloe z cu calor ic no r
ita ne rimitti ca locu dige
stionis n qn expandr ab ex
tiy in via qtingt q in talib9 s
z pfund9 somn9 no potes so
mniae Ca at q e exte aie
e debilitas vtutis ymaue q
no pt formae ymaes fortes
manes Ad id aut qd q
obi dqm q in talib9 e calor ve
hens valde Et io statim qn sa
guis acced aliquo ad subtili
acoz incipit pdoiari calor
frigidite cebri et solut ps a via
Et io tales euigilat anqz incipi
at sonniae qpleta digestioe
Ad aliud dqm q q euapaio
no e qua spissa qn in fine inci
piat subtiliai z sepai sagus
puq ab ipuo z tc fit somn9 co
ru extitabil Sz qua calor for
tis e statim solui ps a via
z ita euigilat anqz soniare
incipiat Ad aliud dqm q spi
ssa fit euaporao pp multu ca
ledinn fortis n calor eleuat
grossum z subtile simul Et pp
illa euaporacois tbacoz spus
aial turba in capite Ita q n
piit in eo appare fore n no
appnt n in spu puo z clao.
Ad id qd vltius qri de
hys qui nuqz sonniat z qrz
no dicim9 q hc qtigt pp
eanq cam In iuuenib9 n e
multq calor eleuas puru z
impuru sil ad caput pp hc
qfortat dormeoz s imped
sonnu In pueris at rimitti
calor Et pp hc no eleuat n
puru qd facile z eleuae Et
cu in puo bn rsultat forme
tuc incipiut sonniae Ad
id aut qd q obi dqm q
pueri multu epud z hud
z fluxile Sz qr calor intior
in dormitoe qforta qmisce
i hud cu ipuo eleuato ad
caput Et ia impuitas ipod
rsultacoz formu z pp hc no so
mniat Etc p hc pz solio ad
septs Ad id at qd vlti9
queri quae in fine dormicois
frequetius appent sonnia
Dm q ca de causa q hita z
qr in pio calor digestiu9 q
forta z mvet cibu puru pmi
xtu cu impo Et io tbata
eleuatoe sic eleuat ad caput

In qua nō bū r̄sultat ymaīes
pt fine aūt qn̄ impurior sa-
guis tadt deorsum tūc purificat
spūs aīal' ꝫ incipiūt r̄sul-
tare simulat ī sompnijs Ad
ad at qd' qui² quāe fātasta
descendāt d̄m q duo st' gnā
sompniorꝫ Quedā n st' signa l'
cause aliq̄ꝫ in pt̄ito l' in pn̄-
ti vl' in futō Et illa pueniūt
duis caus agentibꝫ de qbꝫ inf
hebr' Et in talibꝫ ymaīa sunt
ymaīes rebꝫ sigtē q̄utes Et hc
infra explanabr' Vnde ī talibꝫ
sompniis nc oīa fātasta desced̄t
nc fortius impssa nc debilius
impssa nc ecō de q' ꝯfiūt lo-
tuco in viā Oꝫ ea solū q̄ appe-
tut rebꝫ signatꝫ Quedā vero
sompnia st' q nc racoꝫ cāe nc
sigm̄ hn̄t ad reb aliq̄ꝫ ī pn̄ti
vl' in futō vl' in pto signa-
das Et in tlibꝫ freqꝫt mouꝫ
fantasmā fortius impssa sic
accidt in meditante de forti
studio vehemēti ad doctoꝫ q' so-
mniat id qd' studuit Et tlia
ect sompnia vt freqꝫt' solet du-
rac p tota dormicoꝫ Ad go
qn² v. omīa fātasmā desce-
dūt dicendꝫ q nō Ad id qd
conī obi² d̄m q licꝫ omīa fā-
tasmā accepta sunt a sp̄ū lo-
ti hꝫ eqlem indinatoꝫ ad de-
scensū q̄ n' mediant' ad mou-
ēe vl' signi Et q̄ mediant' ex
fortiue impssio sic pꝫ ī pnt
7 ea descendt potiq q̄ alia
Ad id qd qn² Quare
impssa magis descendat d̄m
qc nisi impediat rō cāndi
vl' signādi vt ea dem ē Et
pp hc qnq̄ ꝯtingt sompnia
ingl latea Ad id qd qui²

V. debilius impssa descendat
d̄m q nō n fuerit ad cand
vl' signandi licet in se sint la-
tencia Effectu² tn̄ apparēcia ppt'
moues intꝫ ex̄te corpis vl' ex-
pte elemtoꝫ vl' sbaꝫ sepataꝫ
Et p hc pꝫ solucō eiūs qd ꝯ ht'
obi² Ad id qd' qn̄t² vltiq
v. illa descendūt de qbꝫ in viā
sūt meditacō vl' locucō d̄m
q freqꝫt sic Quiq tn̄ aliīt ac-
cidit ppt' racoꝫ cāndi vl' signdi
supradictāꝫ Ad id qd' vlti²
quei² quiꝫ lꝫ incta sompnia ꝫ
inordia d̄m q hc ꝯtingit
ppue duabꝫ de causis Quaꝫ
vna ē ex̄te aīe 7 aī ex̄te cor-
pis Illa vō q̄ ē ex̄te aīe ta-
gī² ab aresle in 2o de sompno
7 vīa vbi dt' q mediaces sta
ꝯsueuīt hre sompnia Et in
Ethicꝫ vō dt' q meliod st' fāta-
smā virtuoꝫ qm̄ quorūlibꝫ
Et Alphorabius q' dt' id Cā
aūt ex̄te corpis ē fluribilitas ꝯ-
plexioīs q̄ de facili mol' est
Et ideō vna sta infrigt aīaꝫ
7 vīu motꝫ aīm Et fiūt sic
incte 7 indetinnate 7 motꝫ sic
Et ex hc sequū² sompnia incta
instalia 7 indetinnata sꝫ ex
pulsu fluxu 7 instabilitate de-
fideroꝫ Vnd tlia sompnia fre-
qutissime appnt pueris 7 iuue-
nibꝫ Ad id qd' vltius
qn² Quaē quibꝫdā appnt in-
ta sōnia sic hijs qui diu 7 sepe
vigilaunt 7 in quibꝫdā īfirmis
d̄m q in tlibꝫ ē incapacio debi-
lis vl' pp ſaūices vl' pp di-
gestioꝫ ꝯpleta Vnd in tlibꝫ
eū cessant sp̄ꝫ exiores intedū²
motꝫ yma oꝫ 7 appent fāta-
smā 7 inultca² sompnia
De 3a questione seq²

Melācs flā hnt
sōpnia

Onsequenter queritur

tertia questio circa presentes quare quidam recordantur somniorum et quidam non. Et circa hec queruntur tria. Quorum primum est de latentibus somniis ex vi dormientis. Secundum de causis et rationibus quare quidam decipiuntur in somniis. Tertium de oblivione quare quidam obliviscuntur sue latentie post somnium. Ad primum procedatur sic dicit Aristoteles quod quicquid est tantum vis somnii quod somnians accipit simulacrum ut simulacrum et non ut rem significatam quod accipit esse somnium et non rei virtute. Et dat simile huius in eo quod latet cum suppositus digitus oculo quod si transversatur ex hoc spiritus visivus tunc illi enim non secundum appetibit sed etiam in virtute videbitur quod unum duo. Si autem non latet quod ex suppositione digiti divaricatur spiritus visivus tunc appetibit quidem quod unum est duo sed non in virtute videbitur sic et in somniis. Si sentiat quod dormiunt et sentiat passionem simulacri in quantum secundum dormientes apparent quod simulacra dicit autem in ipso apparere aliquando quod non est coriscus verus sed ut coriscus. Ceterum sic in dormiendo quod dicat somnium esse quod apparet et non rei virtutem. Si autem non percipit se dormire tunc non contradicit ymaginationi sed accipit ea ut res. Sed propter hoc procedatur omnis dormiens est victus et inmobilitas ergo quanto magis ligatur eo amplius est potentia dormientis. Causa autem latentie est ex potentia somnii que est inmobilitas sensus communis et fantasie et intellectus. Si dicatur quod sensus. Contra omnibus dormientibus est inmobilitas sensus communis ergo in omnibus dormientibus esset eius latentie quod falsum est sicut dicit philosophus et hoc etiam docet experientia. Si dicatur quod fantasie est huiusmodi inmobilitas

Contra in omni somnio movetur simulacrum a loco fantasie sive latet sive non quod somnium sive non ergo fantasia numquam esset inmobilitas et aliquo somnio et inmobilitas eius non potest esse causa huius latentie. Preterea supposito quod frigiditas cerebri est causa dormitionis et inmobilitatis sensus organum fantasie est pars cerebri ergo si inmobilitatum possit a prima frigiditate semper esset inmobile. Si forte dicatur quod est inmobilitas sensus et fantasie simul. Contra quecumque se habent similiter in somnio non magis inmobilitatur in uno quam in alio sensus et fantasia sicut se habent quoniam in somnio quod ambo inmobiles sunt et fantasia mobilis in quolibet somnio ergo non magis inmobilitatur in uno quam in alio. Et sic latentia non causatur ab inmobilitate sensus et fantasie. Si forte dicatur per hoc quod licet intellectus non habeat proprium organum accipit tamen ab organo fantasie eo quod fantasia movet intellectum. Contra si hoc verum tunc inmobilitatur intellectus vel prius fantasia inmobilitate sed probatum est quod fantasia in nullo somnio inmobilitatur ergo nec intellectus et sic latentia non causatur ab inmobilitate intellectus vel propter. Solutio dicendum est quod latentia somnii dicitur qui somnium accipitur ut res a somniante et hoc contingit duobus modis sed ex potentia somnii et debilitate et quod contingit ex potentia tunc est deceptio et latentia proprie. Cum autem contingit ex debilitate tunc non est deceptio sed proprie dicitur latentia potentia autem somnii dicitur primo quidem a quadam inmobilitate sensus communis et ratio ab inmobilitate virtutis sensus interioris licet non inmobilitate in somnio quo ad actum interiorem tamen inmobilitatur quo ad actum exteriorem et quo ad comparationem interiorem ad exteriorem

Et hec d' maior p̄ōa sompnij
no aut lic no inmobilite
a sompnio pp̄e i inobit tn̄ pac
tides ut dc̄m ē Et hc ē 2r p̄o
qd̄ ino pp̄ colligātiā virin
aie in vna na aie 7 p̄ecto q
tingit q si aīa intēdit motui
vni9 pōe statim abstrahit
a motu altig Cuius sc̄t dt
phus motg fortior i motib9
aie sp̄ excludit debilioz Qm
tu in sompnijs aīa nūc itē
dit motui ymaiō q̄tingt q ab
strahit a motu rōis 7 intēctg
Q̄d actus ē q̄ cū intelctg mo
ueat a fatasie hc no q̄it oi
mo ß io mo q̄o fantia p̄ ss̄m
actu a re 7 ss̄v 7 ptet ad fa
tasia Etc vltig ptet ad moue
du intelctū In sompnio at no
ē th̄ p̄cessg fantasmatū ß porig
a fantia ptet ad ss̄m p̄ dista
cia ab intelctu Qm intelctg
manet imol' eo q no sit mo
ues ipm 7 tuc no desinit iu
dicau intelctg Et ecꝯ q̄pa° ss̄9
qua q̄pat extius ad intius ne
cesse ē attipē similacr̄ vt rē
Et hc ē latēs sompniū ex a°ē
ptate sompnij Alg mog ē
q° acti sompniū vt res ex debi
lite sompnij Et i' ē latēcia pua
Et q̄tingit qn iam ss̄9 incipiūt
solui a vīa 7 tuc pp̄ q̄tte ss̄im
paz sṡble sat mīme motu i
ss̄v sic pua lux vi' mīa 7
pug sonꝯ mīmg strepitg vi'
Etc accidit alicui q sompniat
se audire canes vl' capanas
Et qn euigilat audit eas Etc ecꝯ
q̄tingt alicui debilit' dormīti q̄
assistūt loquētes de alig mā
vl' in pte vl' in toto Et hc ē
qd dt phus in 2o de sompno
7 vīa Aliquib9 accidet sētiē
aliquos sonos 7 lumen et

sapoꝛ 7 tactū languit equidē
7 velut de longe Nam i dormien
tibus 7 in vestigio id̄ statī
surgētes q tacite videbat lume
lucēne dormiētes vt arbitrabaꝛ ex
pergefacti q̄gnouit q lucēne erat
7 galloꝛ 7 canū tacite voce au
dientes expergefacti q̄gūnt manife
stū vō q̄tendet interrogati Qz
cū nllu pp̄e d' sompniū Eo q so
mnꝰ iaz adeo debilitaꝛ q ss̄9
ßm aliquid soluti st' a via No
latēs aut sompniū q̄tigit duob9 ex
ss̄ ex refluxione rōis in fantia
apparēs Et hc q ss̄9 q̄b9 intig
q̄pat ad extius Et p̄mū q̄tit
duab9 de causis quaꝛ vna ē so
licitudo q̄ ab intū .s. q̄m volu
tati appet in sompnijs Et cū cra
taꝛ aīa ad ipellendū illud Et
p9 multā pugnā excitaꝛ eo q̄
solans aīaz q no sit res ß rei
similacr̄ Et tlīa sompnia frequē
tissime occurūt religiosis quib9 ex
longo studio ab hominale sōm
ē sz pccm Cum n' sompniat
se peccāe ex sollicitudīe accidt eis
qd dc̄m ē Alta aut ē puritas
7 fortitudo intelctg q̄b9 n' sp̄ p̄sto
st vē intelligere Et tlīm aīa sp̄ ßz r
excludit motg similacroꝝ qd ē ex
aut ss̄9 quib9 intius q̄pat ad
extig Cuius tn̄ q̄tingt q somnꝰ
debilitaꝛ 7 tuc sompniū incipiat
no latē 7 itm̄ q̄fortaꝛ somnꝰ an
q̄ fiaꝛ sompniū 7 tuc itm̄ inci
pit latē 7 tuc accidt eis q vi
det sompniū Et pg̃ea vidz se sompni
aē 7 narrāe sompniū alti Cū n'
p̄mo vidz sompniū tc latet Et qn
vidz se sompnaē tuc no latz Et qn
itm̄ vidz ita se narrāe illud so
mniū alti latz q in rite no na
rrat ß sompniat se narrāe Ex
dcl at pz solucō ad oīa q̄sita.

Non latens

Religiosorum sompnia

Puritas

Eũdo q̃rit de
causa erroris quo q̃daz
decipiũt̃ i sōnijs Vĩt n· q̃ n9
decipi debeãt q̃ n· nō ē decepc̃o
in p̃ncipijs nec nō ē decepc̃o i p̃n/
cipiatis Sz p̃ncipia om̃ falaciarũ
in aĩa s̃t s̃bĩa p̃pria ⁊ a p̃p̃ys ac
cipiũt̃ q̃ua Cũ g° ita s̃it an9 sit
error vĩt q̃ n̄ c̃ita q̃uia ⁊ ꝑ q̃ns
n̄ c̃itã falacia Et ita n9 q̃uã̃ er/
ror in aĩa Sz q̃n̄ucq̃z acc̃it̃ fala/
ciã ꝑ re q̃d nō ē reb te deci̇̃
aĩa Jn plib9 sōnijs accid̃t h̃
g° in plib9 sōnijs deci̇̃ aĩa
Soluc̃o quorũ vn9 ē ex vi
dormic̃ois qui an̄ deciat9 ē a9
at ē ex mō q̃pois q̃ oĩ̃ ex s̃b v
q̃ũ Et ꝑ q̃ns i° qui deciat9 ẽ
in q̃tion̄ de s̃b v q̃ũ Ad obie
c̃oẽ acit q̃ u̇ q̃ h ꝑpo ē h̃ fla
q̃n nō ē error in p̃ncipijs q̃ tn̄
nō ē error in p̃ncipiatis Decipiũt̃
em̄ nō s̃e q° p̃miss tn̄ reis
existib9 Simir q̃ncq̃z nō ē p̃cim̄
i simĩb9 tn̄ in mō q̃ponendi
p̃cim̄ incid̃t

Erc̃o i vltĩo q̃rit̃
de obliuione q̄ q̃da ab/
liuiscũt̃ sc̃ie h̃ite ꝑ sōnũ ip̃i
ait em̄ Greg9 ⁊ ysaac q̄ obli/
uio ē c̃rup° sc̃ie cũ i̇ m9 opãt̃
rẽ destruẽs obliuioẽ in sōno
mag̃ d3 opãri obliuio Sz i sōnio
m9 opãt̃ rẽ destruẽs obliuioẽ
P̃ma p3 ꝑse 2a p̃ ꝑ h̃ q̃ rẽ de/
struẽs obliuioẽ s̃t accep° sc̃ie ⁊
meoa ⁊ rĩnsecã quorũ n̄m o/
pȧ in sōno s̃ in via Jtem
Cũ nō p̃t accipi sc̃ia tũc nō p̃t
eciã saluari Sz in sōnio nō p̃t
accipi g° n̄ saluari Et ita m̃g9
c̃ab̃r obliuio in sōnio q̃ i via
Sz c̃oñ Obliuisci ē sepai ab
aĩa q̃d p̃us ē acceptũ in aĩa
Sz in via mag9 sepȧ ab aĩa q̃d
ē acceptũ in ipã q̃ in sōno

P̃ma p3 ꝑ diffinic̃oẽ obliuionis
2a p̃ ẽ In via soluti s̃t s̃b9 ad
exĩos act9 vn̄d sic q̃tingit ac/
cipẽ noua simĩr ꝑ s̃b9 Jta
q̃tingit depoñẽ vetã Jn sōno
at in̄moles s̃t s̃b9 ad act9 exti/
ores Jta q̄ ꝑ noua falacia
nō deleẽ vetã Jta q̄ noua nō
adueniũt Soluc̃o Sim̃ q̄ ma/
gis q̃tingit obliuisci in via q̃ i
sōniso Jn via n· q̃tingit obli/
uisci ꝑse Jn sōno v° nō n̄ ꝑ
accñs Obliuisci n· ē sepai ab
aĩa ꝑ accepta meoaz sc̃iaz l̃
c̃rup° meoẽ Vn̄ sic medita/
c̃os saluat meoaz ꝑse ⁊ agit
in via Jta decis° meditac̃oĩ
ꝑse reduci̇̃ ad viaz Cita n· r̃/
duci̇̃ ad idẽ Jn sōnio at n̄
ē obliuio n̄ accep° sc̃ie n̄ sa/
l9 e9 Cui9 n· nō ē vim oĩorũ
illius neq̃z reliquũ eit Ex h̃
p3 solu° ad obiectũ nō n· s̃ė si
in sōnio nō saluaẽ sc̃ia q̄ ꝑ
h̃ accipiȧ c̃rupẽ in ipõ q̄ n·
in ipõ nō q̃tingit recordai p̃/
teritũ q̄ fc̃a s̃t Jn via at
sequẽti q̃tingit recordari eorũ q̄
fc̃a s̃t Jn sōnio at nō h̃z
hac cam̄ q̄ sit ꝑse obliuio s̃ il/
lam q̄ sup̃ expedita ē q̄ s̃z
meoa debilitȧ in sōnio nō
at in via

Eũde q̃ret h̃ ẽ
de sc̃ia accep̃ q̃tioe
Arest° q̄ ē V· q̃tigat
sc̃iã p̃uide in sōnio vl̃ nō
Et vĩt q̄ q̃tingat ꝑ Arestotelẽ ab
porãm que ē h̃ qua ob esti/
mat aliq̃z figurac̃oẽ futurorũ
h̃re sōnia ⁊ h̃ impetrat fidez
tn̄ ab experiencia dem̄ Ceh n·
ab omnib9 d̃ nc̄ ē ee vinũ
vl̃ in toto vl̃ in p̃te sic d̃t
Arest° ⁊ ecc̃ alphoabi9 2a

racio est a simili In quibusdam naturalibus contingit aliquos coniecturari futura ex hiis tantum que non sunt origine rationem ad illa Vnde in quibusdam signis astrorum et nubium et aliorum propter quod fiunt diuinatores ergo et per somnia eorum eueniet potest signum futurorum Item In Genesis habetur de pincerna pharaonis et de eo qui pistoribus preerat qui viderunt somnium nocte una iuxta interpretationem congruam sibi Item Alphorabius Somnia dictant ad esse cum esse habetur apud nos naturaliter in ista cogitatione et est in hominum cogitatione et in ui parte non eius Item Aristoteles inducit verbum ab auctore medico viro qui dicit quod oportet valde intendere in somniis eo quod somnia aliquid sunt in futurum Item Socrates dicit hominibus atheniensibus O homines ego non dico quod vera scientia ista diuina sit somnialis signum sit Sed dico quod ego sum sciens scientiam humanam Preterea videtur hoc id posse probari propter rationem futura non est nisi quod habeat aliquas causas presentes agentes Si autem ille incipiat in stellis secundum corpora sic elementis secundum corpora mouet humana Motus autem corporis pertingit vsque ad animam Vnde autem propter iste motus illos coniecturans potest habere de futuris Preterea In libro somniorum est doctrina interpretationis somniorum Sic exaltatio lune est signum exaltationis future pluuie et ideo ergo videtur quod aliquod signum habeat de futuris Sed contra dicit Aristoteles quod cuius nulla causa rationabilis presit ipsum non potest pregnosci Somniorum autem nulla est ratio tamen presentis ergo per somnium non contingit aliquid pregnosci Prima ergo patet per hoc quod

Omne quod cognoscitur est in causa Secunda vero patet per hoc quod somnium est futuri contingentis et somnium non est causa eius Preterea In primo perihermeneias dicit Aristoteles quod contingens ad vtrumlibet non magis sic vel sic se habet sed habebit ergo videtur quod si ista contingens de futuro non magis erit quam non erit cum ergo somnia fiunt sic de talibus videtur quod somnia non magis sunt vera quam eius oppositum Et ita nichil significat Preterea hoc dicit etiam astucia multos eunuchos fecerunt somnia et crediderunt ipsa sunt eis

Error

Solucio dicimus cum sanctis et philosophis quod somnia frequenter sunt aliquid in futurum et maxime vt dicit Auicenna quod sunt in fine dormitionis sicut a quod videtur in mane omnis cogitatio et cura quiescunt et motus humorum sunt finiti Et ideo tunc ymmaginatiua non sit impedita per corpus hoc impeditur ab aliis actibus anime tunc obsequium eius quod prestat anime melius quam prius Et ideo in talibus ymaginationibus frequenter providentur somnia futura Tunc licet primo sit futurorum et etiam preteritorum et presentium quod latent cognitionem vt dicit Alphorabius Ad id ergo quod obicitur in quantum dicendum quod somnium quandoque est signum vero quandoque est signum signi et quandoque est signum accidentis Et pregnitio variatur secundum ista Ad aliud quod obicitur quod omne id quod scitur per causas sciatur Dicendum quod hoc est intelligendum de scientia principia quod acquiritur per medium demonstrationis et sylogismi Scientia autem somnialis est que habetur per species ymaginum apparitionum Vnde dicit philosophus Artificiosior est iudex somniorum qui potest similitudines inspicere Ad aliud dicendum quod somnia de futuris contingentibus neque vera neque falsa sunt licet tamen aliquos effectus actiuum sequatur

Respondet cum Sanctis et philosophis

philosophus Artificiosior est Iudex somniorum qui potest similitudines inspicere et comparare

non semper per quos contingit magis prefigurare alteram partem pro qua optima licet adveniat per illos tempore remanet contingentia Et ideo est multa somniorum non eveniunt Ad aliud dicendum quod cum arguitur dicit de illis qui initiantur somniis tamquam de necessitate futuris Cum somnia non sint necessaria signa futurorum ut dicit philosophus

Consequenter queritur utrum data est quinta questio philosophi que est quarta contingit futura providere in somniis Et arguitur hec questio quantum ad duo Quorum primum est quid et quibus modis contingant somnia et que sunt presagia futurorum Secundum utrum somnia de necessitate eveniant vel non Tertium utrum scientia pronuntiativa sit speculativa vel operativa

Ad primam partem sic ut dicit Aristoteles quod somniorum que sunt causa que signum que in casus accidentaliter sunt et in rebus que fiunt per causam sicut defectus solis per interpositionem que vero sunt signa eorum que fiunt sicut appropinquatio lune ad locum coniunctionis signum est eclipsis future que vero accidentia sunt quod aliquo ambulante accidit solem eclipsari

Somnium { causa / signum / accidens }

Sed contra hic videtur quod nullum somnium sit causa Omne enim somnium est simulacrum apparens in anima nullum autem simulacrum est causa futuri ergo nullum futurum somnium causat futurum Primum patet per auctorem Secunda patet per hoc quod illa que sunt in anima non sunt cause rerum extra potius causantur ab ipsis Item Si sunt cause tunc erunt per se vel per accidens Si tunc per se aut efficiens aut formalis aut finalis aut materialis Si efficiens tunc cum efficiens per se non agat nisi quieta tunc erunt somnia semper quieta ubi illud quod fiet in futuro quod plane falsum est

Si dicatur quod sit causa finalis Contra cum causa finalis sit ultima posterior rem tunc somnium debet fieri post illam rem que significatur in futuro Si dicatur quod sit formalis vel materialis Cum iste cause sint intrinsece rei facte et intrinsece ex eis oportebit quod quodlibet somnium esse intrinsecum rei significate in futuro vel ut forma vel ut materia quod tamen falsum est Contra omne per accidens reducatur ad id quod per se est sicut ad subiectum ut dicit Aristoteles in 2o physicorum quod Polycletus causa statue per accidens Eo quod Polycletus est statuarius et statuarius est per se causa et albus homo sanat per accidens Eo quod albus homo est medicus et medicus homo sanat per se Si igitur somnium est causa per accidens futurorum oportebit aliquid esse in somniis vel somniante quod sit causa per se quod non est facile signare cum sepissime somniamus que multum distant per locum et tempore quorum non sumus causa nec occasio Preterea

Obicitur contra hoc quod dicit quod esse signa futurorum signum presumendi rei attingens et est causa apparens et extrinsece et probabiliter quemadmodum Quomodo quod non dicatur quod somnium tunc contingit re sylogizare per somnium vel ex principiis vel ex apparentibus quorum utrumque est falsum Nichil enim scit ille videns pisces ergo pluet nec est hic apparentia arguendi Similiter nunc scitur iste videt septem spicas uno stipite ergo erunt septem anni fertilitate nec est in aliqua apparentia Ergo

Obicitur contra secundum in verbis sic quia dicit philosophus quod somnia esse incessus accidentales ad futura videntur non enim est primum in subiectum ergo videtur quod somnium debet dici in re significata

Jn futu͂ in eode͂ t͠pe cu͂ ipa͂ Pt͠e,
q St phus ꝙ somniu͂ ē actus
futu͂ sic aliquo ambulāte acci-
dit solem eclipsa͂i ꝗ ambula͂o
ambulātꝭ nullu͂ ħꝫ ordīne ad
eclipsim sol' ꝑo vi͂ ꝙ somniu͂
qd' ē in eo͂ actu͂ l' nullu͂ hē-
at ordīne ad futu͂ sig͂ ꝙ 7
tem st aresꝭ ꝙ somnia q
st cae futuꝝ q͂uꝫ sut exte
rebꝭ q͂uꝫ extͤ aīe Exptͤ cor-
pꝭ ꝙtͭ pu͂de͂ infirm͂ tebꝭ cor͂
futabꝭ ex aliq͂ modico h͂itu hu-
morꝝ q͂ui ꝯtingit in somnys Ex
pte aut aīe qn͂ ꝯstitꝰ ē mo-
tꝰ a diuinis cogita͂onibꝰ motꝰ
n' in somno ꝓtt͂ ꝑ pn͂a st' di-
norꝝ actu͂ q coꝝ intel͂a, i in-
fantib ꝯnotitiis pt͂eͭ Sꝫ pn͂
hͨ no vi͂ ꝙ somniu͂ futabꝭ itꝭ-
tꝭ sepatꝭ q dī angli vt
a cauꝫ qd' tn͂ dict Algazel
Auicena 7 Alphorabiꝰ So-
luo Sm͂ cu͂ pho ꝙ somnia st
ducia Cuiꝫ n' h͂nt ꝑcatoꝝ.
q͂uꝫ no͂ illa que no͂ ħꝫ ꝑca-
toꝝ st' nisi motꝰ simulacroꝝ
vt dictu͂ ē illa n' q ꝑcone͂
h͂nt t͠plicem ħꝫ r͂latioꝝ ad si-
gna͂ sꝫ cā signi 7 insꝭbꝭ ac-
cidētibꝭ Jllud n' qd' ꝯgsit͂
aut ꝯgnosci͂ ex ꝑꝑ͂ys a' ꝯibꝰ
Si ex ꝑꝑ͂ys tuc ꝑ cam͂ ħꝫ ꝯgno-
sci Si ex ꝯuibꝰ hͨ ē ꝑꝑinq͂
vl' r͂mota Si ꝑ ꝑꝑinqua ħꝫ
ꝯgnoscit͂ ex signis ꝙ ꝑꝑinq͂
actiu͂a sunt signa Si vo' ꝑ
r͂moo͂ tuc ꝯgnosci͂ ꝑ insꝭu ac-
cidentale͂ Qnocuꝫ at mō ꝯ-
gnosca͂ i somnys res futa͂ ꝑꝫ
q͂uis mo͂ ꝯgnoscendi cit ꝑ
c͂ꝑtͤ tebꝭ methaphoicꝭ 7 huiꝰ
vō infra dice͂ Si vo' ꝯgsat͂
ꝑ cam͂ tuc ē res q cam͂ ħꝫ
extͤ corpꝭ vl' aīe Exptͤ corpꝭ

quid sic qn͂ aliquis vidꝫ se i ige
vl' in pte vl' in toto Eo eo ꝙ
in pte vl' in toto in nali ca-
loē calefactꝰ ē Et a' somniat
se comede͂ mel Eo ꝙ flew͂ du-
lce tangit pallatu͂ 7 linguam
Aliquꝭ ccl somniat se esse in
niue 7 in aq͂ 7 in glacie Eo
ꝙ in pte vl' in toͦ ꝯfidatꝰ ē
Et ad huc mō sequu͂ somnia se-
quēa ꝯxioꝭ hom͂ sic ꝙ coleici
somniat se ꝑq͂ꝫt' arde͂ 7 fleu͂ ci
se natāe 7 submigi in aquis
Melācolici obscuita 7 magna
somniat se vide͂ Eo ꝙ tl sit dispo
melācolici ꝫhuiꝰ di Ad huc
ccl mō r͂ducu͂ oia a'a somnia
q sequu͂ nāꝭ cibor͂ qd n' ꝯ-
plexio ꝑ nam͂ hͨ abꝰ fat ex ac-
c͂ite Et co͂o st' somnia seꝯa nāꝭ
infirmitu Qz at in somnys fre-
tor occ͂t motꝰ ꝗꝫ sit hͨ ꝯtigit
ꝑ duas cāꝭ Quaꝝ vna est (Nā quieta)
q aīa tuc to͂ quieta ē 7 to-
st͂ ad motu͂ vnu͂ 2ͣ ē ꝙ spi-
ritꝰ aīal' tuc quietꝰ ē Et co-
cito ab vo motu totꝰ impim͂
Et ic motꝰ aoꝝ sit q͂ꝫ vi͂ sic v-
nu͂ vide͂ duo qn͂ diuaificat͂
spꝭ visꝰ Cā vo' q ē ex (Causa ex pte aīe)
pte aīe du ē sꝫ extͤ scibi-
liu͂ 7 extͤ opabiliu͂ Extͤ sci-
biliu͂ qn͂ inquisicō aliq͂ sit (sibil / extͤ opabil)
in via r͂putat͂ motꝰ illiꝰ in-
q͂sicoꝝ in somnio 7 in ccl ma-
nifesta͂ futu͂ scilica Extͤ o-
pabiliu͂ vo' qn͂ dispo aliq͂ o-
pabiliu͂ ꝑcet in via tuc n' mo-
tꝰ eiusde͂ dispoīs i somnio ꝑ-
ondat futaꝫ opacoꝝ Signu͂ vo
ē t͠x sꝫ in celo in elemtꝭ 7 in
somniante Jn celo quid sic ste-
lla mouet ad aliq͂ cuiꝰ motꝰ
exiguus ex' in via no͂ ꝑci-
pit͂ ꝗ in somnio manifesta͂ Sm͂ ꝙ
ꝯu͂ d͂a phꝭ ꝙ a'ꝗ ꝑnt somnia

(Signum est: Celo, Elementis, Somniante)

in plenilunio et aliud in sole et
aliud in novilunio Et aliud
planeta existente in signo et aliud
quod sunt planete in signo unius cor-
poris Extrinsece vero elementorum sunt signa
quod elementa disponuntur ad serenitatem
vel pluviam vel ventos vel ad huiusmodi
Cum ergo ista dispositio est prima in elementis
non sentitur in vigilia sed propter per in sompno
sicut quod aliquis somniat pisces suspi-
cantur futuram pluviam Et aliquis somniat
pisces mori aut exsiccari interpretatur
futuram serenitatem Signa vero extrinseca so-
mniorum sunt dispositiones sompniorum non prius
quando non in sompno sentiuntur Sicut aliquis
somniat ignem interpretatur futuram [illegible]
Et somniat se videre [illegible] putridum
magnam interpretatur impositionem fleumatis [illegible]
Eo quod talem dispositionem [illegible] movent
somniantem extra corporis vel extrinsece [illegible]
sunt in vigilia futura forte fuit in
[illegible] meditatione vel alterius debilis
assensus [illegible] ad cor Et impositione
fleumatis forte pressit suspirando
aliquid vel aliquod factum cuius mo-
tus signum futurum actionis sive respectus et
est de hiis quod paulus sunt tempore vel lo-
co Et quorum notitia super naturam vi-
detur esse prudentiam ut dicit philosophus sicut
aut est de navali bello futuro vel
de regnis subvertendis vel de toto
statu mundi futuro sicut in sompno
nabigodonosor et notitia sompniorum
huiusmodi non fit sine revelatione ut
infra declarabitur **Dicendum quod ad**
primum quod somnium non dicitur causa nec et
similitudo est **Ad aliud** dicendum
quod somnium quandoque est similitudo effectivi
et quandoque finalis quandoque formalis et quandoque
materialis Et bene concedimus quod non est quan-
tum aliquo modo signo signatum ista
est in re vel in fieri apud somni-
antem ut ex predictis Quandoque etiam
est similitudo [illegible] quod [illegible]
reducitur ad ipse causis in corpore vel
in anima ut supra declaratum est **Ad**

id quod obicitur de signis dicendum quod
que sunt signa principaliora et quod
minora et quod accepta sunt ex
parte rationis et ista sunt [illegible] inferendi
appetitum vel prohibitionem et de aliis pre-
dixit obiectio Unde non accipiuntur
secundum [illegible] metaphoricas et
per illas non potest inferri Dicit enim
philosophus non contingit determinari per
blema ad eos qui exivit nomine
bus appellat res [illegible]
positam locutionem et ista sunt signa
somnialia Et dicit Algazel
quod somnium est scientia accepta [illegible]
[illegible] quod non attingitur per [illegible]
locale vel sylogisticum **Ad hoc quod**
obicitur de [illegible] dicendum quod
somnium est similitudo [illegible] actionibus
futurorum quod [illegible] in anima est sicut in
subiecto et propter hoc non procedit ista
argumentatio **Ad aliud** dicendum quod [illegible]
ordinatio ad futurum per modum signi
vel primo [illegible] Et est ordinatus
primo [illegible] magis vel fortuite
Et hoc intendit per suum exemplum ex
[illegible] philosophus [illegible] id
quod est actionis non est [illegible] ad utrumlibet
[illegible] per dispositiones [illegible] separatarum
ut celorum vel elementorum [illegible]
determinat in alteram partem et ideo
[illegible] provisivum est futurorum **Ad
ultimum** dicendum quod omnia somnia
ista que non manifestantur in signis cor-
poralibus vel causis signa naturam sunt
prudentiam ut dicit philosophus [illegible] sunt re-
velationes ab intelligentiis capte
[illegible] ut infra declarabitur

Secundo queritur V.

somnia de [illegible] eve-
niat vel [illegible] videtur quod [illegible]
[illegible] somnia per revelationem divinam
ut dicunt sancti et philosophi [illegible] reve-
lationi divine non subest [illegible] quod
nec somnium [illegible] subest **Item**
somnium pharaonis et danielis

fuerit prophetica de futuro sed ista
ne non potest subesse falsum ergo non
tali sompnio Item Tale so
mnium aut potest aliquid aut nichil
Si nichil hoc est quod philosophus et
stoicos et quilibet loquitur Si sic
erit veri quia falsum nichil Si
ergo erit veri aut contingenter erit
veri aut necessario Si contingenter
potest ergo non esse veri ponatur ergo
quod non eveniat tunc sompnium non
significabit verum Et si significat verum
nichil significat Si impositum erit
aliquid significare sompnium quod
aliquid potest nichil significat quod est im
possibile ergo quod contingit esse non significat
verum ergo significat verum necessario futurum Si
dicatur quod sompnium id quod est per re
uelacionem potest quantum ad futurum de necessitate
sed non id in quo est revelacio contra
id quod est per revelacionem est id quod licet
in essencia accidens sit tamen ad futurum
et illud interius ordinem habet ad fu
turum quam id quod est causa vel signum si
id de necessitate potest aliquid futurum tunc
to magis habebit ad futurum de
necessitate quam potest causa vel signum Et omnia
sompnia quae aliquid significant in futurum de
necessitate habebunt illud Sed contra
dicit Aristoteles quod ergo non eveniunt
multa sompniorum non est mirum quia
nichil plurium quae sompnia non eve
niunt quod tamen aliquid futurum significant
Item Aristoteles in 2o de generatione
et corruptione futuris quibus insedere
non sedit ergo si aliquis somniavit
aliquid futurum fore in sedere non potest
ergo de necessitate insedit Preterea
hoc probat Aristoteles tam in corporali
bus signis quam in voluntariis quia
ea quae futura sunt non de necessitate
futura sunt Signa in celestia quae sunt
signa ventorum vel pluviarum
futurorum multis philosophis impedit Consilia
consilia humana de futuris multis pro
sidere non evenire eo quod aliquid post

temus adveniat ei et prohibeat
signis precedentibus et consiliis ergo a
simili sompnia non eveniunt de ne
cessitate Solucio concedendo philosophis
dicimus quod sompnia non eveniunt de
necessitate sive sint cause sive signa sive
ministerio revelacionis fiunt dupliciter
sed secundum veram interpretationem voluntatis
divine et secundum permutationem fantasie
tunc Et primo non est sompnium ut su
pra dictum est sed prophetica de qua magister di
stinguit / 2o non est propter revelatio
non significans rem futuram simpliciter secundum
dispositionem aliarum causarum naturalium vel
voluntariarum quae cum tamen non sint
necessarie non erit necessarium futurum quod si
gnatum est hoc inclusum tunc quod so
mnium sed sit in prophetabus fantastica
quia sine fantasmatibus non est aliquod
sompnium Ad aliud dicimus quod ea
sompnia sunt prophetica secundum quid
et unde de futuro sed exemptis causis
voluntariis simpliciter autem non Si enim
mutata voluntate mutata fuisset non
induxisset deus famem Similiter quod
seculum est aureum et post hoc argen
teum et post peius et semper peius
est quia dispositio voluntatis eorum qui sunt
in seculo et non de necessitate Ad aliud
dicimus quod sompnium aliquid potest sed con
tingens de futuro quod tamen ad alteram
partem est magis dispositum Et si quera
tur utrum hoc aliquid sit vel non est sim
pliciter sed secundum quid sed secundum dispositionem
Et propter hoc non sequitur quod propter hoc abstracte sit
veri Ad ultimum patet solutio per predicta

Circa questionem 2 utrum sompnia so
mnialia sit specialia vel co
patiunt Et videtur quod non specialia quia
ea non acquiruntur nisi per similitudines propo
sitionum promissarum ad conclusionem Et per similitu
dines medii termini quorum nichil est in
sompniis Preterea Omnia sompnia vel
saltem omnia sunt de partibus ut dicit Al
phorabius quibus utimur ad com
prehendendum utile vel nocens in

rebus futuris prenunciat utilia vel no-
centia sunt in quibus est operacio ergo so-
nialis sciencia erit primum operationis et non
speculativa. Preterea sed omnia acci-
piuntur in principiis verbis methaphoricis
ergo methaphoricis autem non inest
secundum intellectum speculativum ergo sompnium non
est primum speculativum. Si propter hec di-
catur quod sompnialis sciencia practica sit con-
tra practica est que est operale pro
nos sompnia frequentissime sunt
de hiis que non operalia per nos sunt
sicut de futura sterilitate et humiditate
sicut sompnium pharaonis ergo sompni-
um non est sciencia practica. Preterea et
unus hec quaeritur utrum sompnia semper
significentur sub methaphoricis
similitudinibus vel non. Et videtur quod sic
quia dicit philosophus quod artificiosissimus
iudex sompniorum est qui potest simi-
litudines inspicere. Preterea dicit
idem quod quicquid sompniatur quam in sompnio
ergo non sicut est sompnium in similitudine
methaphorica. Iuxta hec item
queritur de modo interpretandi sompnia.
Et videtur Averroes dicere quod primus est
signa sompniorum indicare quod cito
potest sentire divisa et inspicere dis-
torta ydolorum quia hec quidem hoc
hec vero equi. Contra Ergo quod sunt di-
visa et distorta ydola. Si non
sunt quod turbatio descendit a loco
fantastico ut quidam dicunt tunc
non erit interpretatio illorum sompniorum
que sunt in fine dormitionis apud
quietem spiritus cuius contrarium dicit Avicen-
na in fine non dormitionis non distor-
te descendunt similitudines. Preterea dicit
Algazel quod sunt interpretationes sompni-
orum est ut in tempore de hoc pervenit di-
citur quod de sorte remansit in memo-
ria quod fuit possibilius vidisse
aurum quia futurissima generat id in
hoc ubi gratia magis remanserit fiet
per resolutionem sicut dicit huius fantasia
Preterea experimentum docet hoc quod in futura
sub igne sompniatur et pluvia sub pluvialibus
Contra quod dicit Avicenna quod contra sompniatur res ut
est futura et tunc sompnium non indiget interpretatione

que nunc est vere in medio inter
et tunc recordabitur eorum illius. Et
resolucio aliquando est in prima pars
labendo recedit nec ita ultimam.
Quam hoc videtur quod remiscet de fan-
tastica fit ad interpretationem sompnio-
rum. fantasia non sompnia causantur
ab opere spirituo quia cogitationi-
bus fiunt que sunt in via. Et secundum
hoc omne sompnium significabit id per-
tito est quod contrarium vel cogitationi
quod falsum est. Cum multa sompnia
fuerint aliquid in futuro. Item dicit
Algazel quod complexiones fantastice
non revertuntur in uno modo. Ideo
variantur modi interpretationis et variantur
secundum ymagines et secundum dispositiones et artificia
et tempora in infinitum dormiencium. Et
sic ut non possit inveniri interpreta-
tio nisi secundum modum estimationis quod
impedit velamen quod est ibi. Que-
ritur ergo penes quid accipiatur
ista diversitas interpretationis que est se-
cundum ymagines et dispositiones et artificia et
tempora animi et infinite dormientis.
Primo ad primum dicendum quod so-
nialis sciencia est accepta sine modo
probante vel inferente ipsam. Et
propter hoc non est speculativa. Et iterum sciencia
accepta sine eligencia et consideratione
non. Et propter hoc non est simpliciter practi-
ca licet sompnia frequenter sunt de hiis
in quibus vel contra que sunt nostre opera-
tiones. Et propter hoc contrarius ad athe-
menses appellat scienciam sompnialem
non humanam sed divinam. Et A-
verroes dicit eam esse super magis
scientiam eo quod non accipitur ex principiis verbis
sicut speculative vel practice. Et est
patet solucio ad duo sequencia. Ad
aliud dicendum quod licet sompnia que-
dam sunt de hiis que sunt operalia
per nos tamen frequenter sunt de hiis
contra que sunt nostra opera sicut licet
famem non patiamur tamen contra fa-
mem et humiditatem sunt opera humana

Aristoteles Vide Textum ubi verba inversa

sompniantes clarissimarum animarum quae sunt
quorum sompnia indigent interpretatione

Ad illud quod ultimo queritur utrum semper significetur in representationibus metaphoricis dicendum quod frequenter sic contingit propter dispositionem sompniantium. Contingit etiam aliter. Sunt enim quidam sompniantes clarissimarum animarum et optime complexionis. Et ideo veram intelligentiam in ipsis vincit ymaginatio et accipit revelationem sompnialem in propria similitudine rei. Et hoc est sompnium de quo dicit Avicenna et Algazel quod non indiget interpretatione. Quidam vero sunt minus intellectuales et fortiores ymaginatione et tunc ymaginatio non fert ymagines proprias sed metaphoricas et hoc sompnium indiget interpretatione. Unde quanto plus distorquentur ymagines a rei vera intelligentia tanto sompnium est obscurius. Et huius causa assignabitur in sexta questione. **Ad aliud** dicendum quod ratio unius contrariorum sit tunc scita ratio alterius. Et contrariorum eorundem ordines licet ad unum subiectum. Et propter istas duas contrarietates contrariorum fantasia sepe distorquet se ab una in alteram. Et ideo dicit philosophus quod qui sompniat se mori significatum est quod prolongabitur ei vita. A Mo. **Ad id quod ultimus** queritur de modo interpretandi sompnia dicendum quod plura considerantur in interpretatione sompniorum sicut tangitur in ultima auctoritate Algazelis. Primum tamen est quod sciat discernere distorta que secundum se non sunt ydola futurorum sed secundum representationes remotas. Verbi gratia propter dispositionem concupiscentie in corde contingit sompniare aliquem coitum ut dicit philosophus. Et quia virgines concupiscibiliores sunt contingit eos sompniare cum virgine. Id sompnium cum ydolum non representetur in ipso non significat aliquid futuri. Tamen propter pluritatem coitus virginis significat angustiam in futuro ut dicitur in libro sompniorum Danielis. + Similiter est de sompnio famelici qui sompniat se comedere ova. Ex ydolum enim illius sompnii non significatur nisi fames existens in corpore. Tamen quia ovum non comeditur nisi frangatur et cum frangitur occultum in ovo revelatur propter illam representationem significatur in comestione ovorum revelatio occultorum in futuro ut dicitur in libro sompniorum Danielis. Diversa vero ydola vocantur sicut fantasia cadit ab eo in altum et ab alto in ymum et econverso et etiam omnium rerum ad primum quod antiquum futurum significat secundum eorum. **Ad aliud** dicendum quod Algazel loquitur de illis sompniis tantum que causantur a principio separato vel ymaginatione. Ex ymaginabilibus enim eorum precipue oriuntur signa futurorum. **Ad ultimum** dicendum quod interpretatio sompnii aut accipitur a representationibus similitudinum de quibus est sompnium aut ex representationibus sompniantis aut ex representationibus moventium in sompnio. Et si primo modo tunc est interpretatio secundum similitudinem in quibus est sompnium. Si secundo modo tunc est secundum dispositiones que sunt in sompniante precipue ex complexione et cibo. Si tercio modo tunc movens erit intus vel extra. Si intus tunc erit ex parte anime vel ex parte corporis. Si ex parte anime tunc erit ex representationibus artificii. Artifices enim similiter sub metaphoris instrumentorum suorum et suorum officiorum sompniant futura. Et hoc patet in duobus ministris Pharaonis scilicet pincerna et magistro pistorum quorum unus scilicet pincerna vidit presagia futurorum in vite et calice et vino. Alter autem scilicet pistor magister in canistris farine et omnibus generibus panum que fiunt arte pistoria. Si vero est movens extra corpus tunc est infinitas. Si autem sit movens extra sicut sunt extra stelle sive elementorum tunc variatur secundum tempora.

Eude crensi e
de sexta questione scilicet V.

ovum in sompno comestum significat revelationem
Sompnium Pharaonis duo pincerna et magister pistorum

A sompnians se mori significat quod prolongabitur ei vita 18
+ Meminit libri danielis de sompniis

futura ab homine prescientur solet
vel quorumdam deorum. Sed tamen hanc
non movet Aristoteles et non disputat
eam. Videtur enim quod non solum futura
prescientur ab homine sed etiam fiant
per revelationem angelorum bonorum
vel malorum qui a philosopho demones
vocantur. Dicit enim Augustinus i. septio
genesis ad litteram quod per corporale vi-
sionem et per ymagines corporalium
que demonstrantur in spiritu boni angeli
instruunt et mali fallunt. Cum
igitur ymagines corporalium fiant in
sompniis per ipsas ymagines et
boni angeli instruunt et mali
fallunt homines. Item Alphorabius
dicit quod dator scientie sompnialis est intel-
lectus liberatus a materia. Talis autem
intellectus est intelligentia angelica.
Ergo videtur quod dator cognitionis scientie
sompnialis est a re divina ex per-
fecta similitudine circa hominem.
Item Alphorabius et Avicenna
dicunt quod anima in sompniis coniungitur
substantiis spiritualibus que dicuntur angeli
et recipit revelationes spirituales ab
ipsis. Hoc etiam ostenditur in primo Ma-
thei ubi angelus revelat in som-
pniis ut accipiat Mariam coniugem
suam. Et etiam magis sive regibus
ut per aliam viam redirent in regi-
onem suam. Et iterum ut Maria
cum Joseph iret in Egyptum et
postea ut rediret in Judeam. Et iterum
hoc ostenditur in sompniis Balaam
qui cadens apertos habet oculos
et accepit revelationem a bonis et
malis angelis. Similiter in sompniis
David et in Juda Machabeo
cui sompnus sui fide dignus exposu-
erit sompnium. Et etiam ubi unus vi-
dit quod panis subcinericius ex orde-
o volvebatur in castris Madian
et subiit tabernaculum et terre fun-
ditus coequavit. Similiter autem multa
reperiuntur ex [illegible]

idem. Item que non sunt de futuro sub libero
arbitrio ordinata quod tamen non possunt
habere causam innatam nature et quod ac-
cipiatur per causam sompniorum. Item
omnis scientia post ignorantiam est ab a-
liquo agente imperfectu scientia sompnialis
et de futuro est scientia accepta post igno-
rantiam ergo est ab aliquo agente in-
tellectu. Prima patet per hoc quod intellec-
tus possibilis non efficitur in actu scientie
nisi per agentem. Secunda patet per hoc quod scientiam
sompnialem non habebat ante sompnium. Hoc
igitur supposito queritur de illo agente u-
trum sit agens humanus vel angelicus.
Si dicatur quod humanus. Contra humanus
agens non extrahit possibilem de po-
tentia nisi per propositiones primas et per or-
dinem premissarum ad conclusionem. Talis
autem eductio possibilis non est in scientia so-
mniali ergo non est per agentem hu-
manum. Relinquitur ergo quod fiat per an-
gelicum vel divinum. Preterea dicitur in
libro causarum intelligentia est plena for-
mis. Et in quinto eiusdem libri
quod anima nobilis est instrumentum intelligentie
ergo videtur quod sed intelligentia imprimit formas
in animam nobilem. Et cum in sompniis
apta nata sit magis coniungi intel-
ligentiis quam in vigilia magis accipit
impressiones eius in sompniis quam
in vigilia ergo ab intelligentiis fiunt
revelationes sompniorum. Sed contra
dicit Alphorabius Ysaac
et Avicenna quod in celestibus non sunt
nisi forme universales sine ceteris sicut
sunt ipsarum singulares. Sed si ergo
imprimunt in animabus non imprimunt
nisi universales et singulares. Sed sompnia
omnia sunt in partibus fantasticis
ergo non faciunt aliqua impressiones
in sompniis. Item corporales
similitudines non sunt in intellectu puro
simili nec ab ipso. Omnia sompnia sunt
in corporalibus similitudinibus ut supra
probatum est ergo nec sompnia sunt ab angelis

Vide hic

Intelligentia plena formis

Queritur ex[ist] iux[ta] h[oc] Quare
intellectus futura no[n] denu[n]ciat i[n] p[ro]p[ri]is
ymaginib[us] vt sc[ilicet] ho[mo] vi[deatur] in yma
gine hominis et azin[us] in yma[gi]ne a
zini s[e]c[un]d[u]m p[ro]p[ri]e ymagines ex p[ro]ssi[us] de
monstraret q[ua]m metaphorice Sed
d[icu]nt q[uod] in sompnys fiunt reuelaco[n]es
ab int[elligen]cys q[ue] d[icu]nt[ur] angeli et fiunt ut
quo sup[ra] expeditum e[st] in t[ra]ctatu de
angel[is] et fiunt a bonis et mal[is] s[ecundu]m
d[icu]nt Aug[ustinus]. Ad i[llu]d a[u]t[em] q[uo]d i[n] co[n]t[ra]
obi[citu]r d[icend]um s[ecundu]m supradicta q[uod] lic[et] for[m]e
sim[p]lices sint in angelis t[ame]n q[uia] an
geli et int[elligen]cia sunt s[ecundu]m agen[tes] in
yle m[un]di et in aia[bus] h[uman]is vt dicu[n]t
phi[losophi] forme i[ll]e q[ue] in eis s[un]t s[un]t sim[p]lices
recip[iu]nt[ur] recipi[un]t[ur] ab a[nim]a vel ab a[nim]a
lib[us] vt p[ar]tic[ular]es et corpales Et h[ec] e[st]
solucio Alphoraby Possu[n]t e[nim] dici
q[uod] int[ellige]n[ti]a infundit intellectu[m] sim[p]lic[e]m
et h[uiu]s intellectui s[e]c[un]d[u]m yma[gi]n[aci]o[ne]m form[a]t
ymagines Secundo pot[est] dici vt sup[ra]
determinatu[m] e[st] in q[uestio]ne angelor[um]
q[uod] n[on] sunt forme co[m]po[s]i[ti]s et for[m]e ab
stractor[um] et for[m]e co[m]pos[itorum] d[i]ffinu[n]t int[ellec]t[u]m
actiue [con]forme aut abstractor[um] de
s[er]uiunt int[ellec]t[u]m [con]templatiue Sed a[u]t[em]
o[mn]e actiuu[m] agit circa p[ar]ticularia necesse e[st]
for[m]as int[ellec]t[u]s actiui esse p[ar]ticulares lic[et]
sint sim[p]lices Q[uomod]o a[u]t[em] for[m]e s[u]nt
poss[un]t e[ss]e p[ar]ticulares infra determinab[itu]r
in q[uesti]one de intellectu practico et
tales forme s[un]t influenciar[um] q[ue] i[m]
p[ri]mu[n]t in a[nim]a et ab a[nim]a ip[s]a a[nim]a
p[ro]p[ter] mag[is] yma[gi]na[ci]o[n]e effic[iu]nt[ur] corpales
Per h[oc] e[nim] p[at]z solucio ad s[e]c[un]d[u]m Ad
i[llu]d q[uo]d vltimo q[ue]r[itu]r R[espo]nd[et] Al
phorabius q[uod] forme int[elligenci]ar[um] q[ua]s
ip[s]e int[elligenci]e i[m]p[ri]mu[n]t in a[nim]ab[us] mag[is]
similes s[un]t p[ro]p[ri]etatib[us] metaphorice q[uam]
ve[r]e ymagines rer[um] Et p[ro]p[te]r h[oc] int[ellige]n[ti]e
in[tel]lect[us] futur[orum] i[m]p[ri]mu[n]t s[u]b p[ro]p[ri]etatib[us]
metaphoricis et no[n] sub veris y
maginib[us] rer[um] S[e]z in h[ac] solucio
n[on] e[st] [con]fusio S[e]z s[ecundu]m illius e[ss]e 2[e] [ra]
t[ion]es sim[u]l [con]curren[te]s Quaru[m] vna e[st]
et p[ro]p[ri]a quia somnia no[n] s[un]t
nisi simulacra accepta p[er] [con]fi[r]ma[cione]m i[n]
p[ar]te vel in toto cu[m] causa vel i[n] ef
fectu futuru[m] n[on] in p[ar]te n[on] in toto
n[on] in ca[usa] n[on] in effectu sui in se[nsib]u[s]
futuru[m] n[on] [con]tinuus no[n] h[abe]t cau[sam] ordi
nata[m] n[on] vt frequ[en]ter n[on] vt semp[er]
Et i[de]o v[e]l ali[qui]s q[uod] no[n] posset e[ss]e
in a[nim]a p[er] [com]p[ositi]o[n]em ymagine vel p[er]
yma[gi]ne sui s[im]il[itudin]is 2[a] c[aus]a e[st] q[uia] i[n]
tellect[us] a somno lig[a]t[us] patitu[r] vt
sup[ra] determinatu[m] e[st] s[e]c[un]d[u]s a[u]t[em] p[er] se
Et i[de]o a[nim]a abstracta a se[nsib]u[s] et
intellectu cu[m] for[ma] in yma[gina]c[i]o[n]e et ef
ficac[ior] potens no[n] t[ame]n in ymagi[ni]
b[us] s[ed] e[nim] in p[ro]p[ri]etatib[us] rer[um] 3[a]
e[st] qua[m] tangit Alphorabi[us] Et vi
tas i[ll]is p[at]z p[er] intellectu[m] diuinor[um] in
sacra sc[ri]ptura qui tot[us] manifesta[tur]
nob[is] in huiu[s]m[od]i ymaginib[us] Et
de h[oc] plura nota s[un]t sup[er]ius in
q[uesti]o[n]e de ymaginacionib[us] anglor[um]

Sc[ien]d[u]m su[n]t gen[er]a[liter] e[st]

septima q[uesti]o Aresto[telis]
V[trum] somnia fiant a na[tur]a
vel ab euentu Et vi[detur] q[uod] a na[tur]a
d[ici]t n[am] Ares[totiles] q[uod] quocu[m]q[ue] loq[ue]re
e[st] na[tur]a multu[m] et melancolicu[m]
int[ra]ducas visio[n]es videt Eo n[on] q[ui]a
cu[m] plu[ra] et m[u]ltifaria moueat[ur]
simulat[ur] theoremata fre[quen]t[er] cu[m] ex[peri]r[entia] in
hys Ex hoc arg[uitu]r q[uod] melancolicor[um]
e[st] multu[m] somnior[um] et somnia fiunt
a na[tur]a **Item** Ares[totiles] multi a[u]t[em]
p[ro]p[ter] vehemencia[m] q[uam] h[abe]nt admo[ni]to et mag[is]
intende[n]tes b[e]n[e] coniectant et p[ro]p[ter]
mutaco[n]e cito q[uod] videt Ex h[oc] h[abe]t[ur]
q[uod] int[ell]ida somnial[is] visio e[st] de
na[tur]a melancolici **Item** Ares[totiles]
Qui furiosi s[un]t simili adherencia
dicat et inspicit Ex h[oc] p[at]z q[uod] de
na[tur]a furi[os]is e[st] q[uod] s[e]q[ui]tur adherencia
fantasmatib[us] similib[us] meli[us] intel
ligit q[uam] al[iu]s **Si forte** al[iqui]s diceret
q[uod] somnia e[ss]e a deo et no[n] a na[tur]a n[on]
ab euentu p[ro]bat Ares[totiles] duab[us]
ro[n]ib[us] q[uod] h[oc] no[n] s[i]t ver[u]m q[ua]r[u]m

Somn[i]a a d[e]o

Vnam in talibus viis ponit De-
us quando mittere somnia fatuis
et non operibus prudentissimis sed quibus-
libet mittere [illegible] tamen esse videtur
hoc esse quod deus mittat somnia fatu-
is et melancolicis Et sic discretione
singulis magis operibus in vite et prude-
tissimus in sciencia non est vere Alia
vero Aristoteles est sub hiis viis Dicit quod
quis et aliorum animalium somniat quoddam
a deo non missa somnia sunt nec scientia
sed huius gratia divinatus quoddam naturalis non
sciencia est non divina Et cum hoc fuerit
sequitur quod infimi non prudentes homines
sunt et nocte somniant vere tamen deo
non mittere somnia Item est quod si so-
mnia essent a deo essent a deo ex
intencione secundum tunc bruta animalia non
somniarent **Preterea** divina sciencia
quam accipitur per revelaciones non reducitur ad
naturam sciencia vero somnialis reducitur ad
naturam naturalia non sunt quam frequenter contin-
git quod somniat semper non infimi et
male complexionati quod loquitur et natura
Similiter Gregorius asserit dicens in causis
somniorum quarum natura attribuitur eve-
ni dicit non sic in libro dyalogorum
vero sex modos tangit animam ymaginationes
somniorum Aliquando non somnia ventris ple-
nitudine et in anime alii illusione
Unde multos errare fecerunt somnia
et exciderunt sperantes in illa aliquando
cogitacione et illusione Unde in multas
curas sequuntur somnia Aliquando sola
cogitacione Cumque autem ex misterio
revelacione oriuntur sicut yoseph in so-
mpniis revelatum est vt mariam
cum puero in egiptum transportaret .
Cumque autem cogitacione simul et reve-
lacione procedunt sicut somnium fuit
Nabigodonozor quod a radice co-
gitacionis inchoat Unde daniel re-
ferens dicit Tu rex cogitare ce-
pisti in statu tuo quid esset futurum
post hoc et qui revelat misteria osten-
dit tibi que futura sunt Ju hec
etiam verbis videtur esse contra ad

dictum Aristoteles Aristoteles non probat somnia
non esse a deo Et Gregorius quedam
esse a deo aperte dicat **Questio**
est preterea quod accipitur divisio causarum
somniorum assignata a Gregorio videtur
non diminuta preterea hoc quod superius patet est quod
celum et stellas quedam movent in so-
mniis et quedam elementa Et quedam cor-
pus ipsius somniantis quorum nullum tangit
in divisione Gregorius **Solucio** Dicendum
quod nullum somnium accidit ab eventu quod
eventus naturalis est sciencia necessario interpretacio vt
dicit Alphorabius Unde quodlibet somnium est
reducibile ad aliquam causam efficientem
que causa efficiens vel est in somniante vel
extra ipsum vel in parte in ipso et parte extra
Et si est in somniante tunc est extra corpus
vel extra partem anime Et si extra corpus tunc
est in ventris plenitudine in inanicione
Si autem extra animam somnium est in somniante
tunc est causa somnium Si vero est extra vel est
a bonis angelis vel a malis Si a
malis tunc est ab illusione Si a bonis
tunc est a revelacione Si vero partim
intra et partim extra vel est a bonis an-
gelis vel a malis Et si est a bonis tunc
est ex cogitacione et revelacione Si a
malis tunc est ex cogitacione et illusione
Ad illud autem quod obicitur contra divisionem
quod dicit diminuta Dicendum quod Gregorius non
tangit nisi precipue moventia in somnio Ce-
lum autem et stelle et elementa non sunt
moventia proxime per ventris non plenitudinem
tunc et inanicionem mittentur omnis disposicio
corporis movens in somnio **Ad id**
quod primo obicitur per Aristotelem et Aristoteles
dicendum quod Aristoteles tractat causam generalem somniorum
et hoc probat quod a natura infimus et me-
lancolice complexionis et non a mittente gratie
et vero dicit non quod hoc simpliciter non est falsum
quod somnia sint a deo Et per hoc innuit
quedam somnia esse per revelaciones divinas
Postea queritur
est de anima racionali Circa
quam queruntur duo scilicet de
viribus anime apprehensivis

Gregorius in libro dyalogorum

Et de ipa scdm se De viribus aut
apphensivis aie ronalis querunt
tria sz de opinione aut quaeritur duo
.s. quid sit et v. solius sit aie
ronal' pt vl' eciam ceteris **Ad p'**
mum pte sic diffinitur opinio q
e acceptio eius qd contingit alit'
se hre Et ista diffinitio ex v'is a
restis qui dicit 3b ee duas acce
ptiones opinioz predictaz et sciam
Et dt eciam q opinio e vera et fla Et
utriusque horum contingere in 2o de aia
In fine eciam primi po7 distinguit
sile p sciam et opinale et opioz
dicens q scia e de necio et qd' no
contingit alit' se hre **Item** In fi
ne primi po7 dt Arestls q opinio
e acceptio ppos imete et no mete
Sz con hec obitur dt n. Arests in
fine primi po7 q scia et opio sit
eiusdem veri et flm **Ptea** vi' scdm
diffinitionez eaz q eiusdem idem sit scia
et opinio quia eiusdem veri ut Arests
rephat hec in fine primi po7 d.
mat tn q eiusdem opinalia scia no
e. ess n. pghns alit' se hre **Pte**
a opinio ponitur una pota aie
ronalis in 2o de aia Cum 1a pota
nulla sit acceptio sine dra acce
ptionis vi' opio no e acceptio **P**
tea quis in quo dr ab intel
lectu Et si dicatur q intellectus e pri
cipium indemrabil' scia aut demra
bil' opinio aut e ppositionis no imte
et eius q p illam pbabitur concludi sz
nichil e ad ppositum Intellectus e h
us priorum indemrabil' et scia hius
conclusionis primo po7 Opinio vero
hius plun sine sint pmisse si
conclos Nos aut querimus de ipa
na pote aie **Item** Opinio ac
cipit pte a're q stat q no pte
hec e no videtur omnibus vl' plibus
aut sapientibus Et hys omnibus
vl' pluribus vl' maxime notis go e

De vld Sz pota accipiens vte est
intellectus go opinio no dr ab i
tellectu **Ptea** quam cu sit du
bitatio et ambiguitatis vt dt Boke.
q no contingit nisi aie roli q
re no ponitur pt aie ronalis sic
opinio **Consequenter** eciam opinio
innata omnibus fiat fides vt
dt Arests in quo dr fides ab
opione et scia **Solutio** Dicendum q
opinio scdm sciam pprie e hius ex
contingentibus consistens in pota intelle
ctiva Et ppr hec eciam dt Arests ee
dram acceptionis sic mediaz et p'
demrata q hius sit s variatur scdm
mediaz Est n. opinio hius p'lin
conclusionis aut hius dem mediaz et p'
dca predicatorum Et in pte a're
sit esse ceteraz q opinio e acceptio
eorum q putat alit' esse **Ad pim**
go dicendum q opinio sic e eiusdem veri
sic eiusdem flm s e eiusdem veri et flm
p contrarietate sive natura q e p'lis
Ad aliud dicendum q scia et
opinio sunt eiusdem idem in re
s no eiusdem idem in esse Ad n. e
veri in esse p'lis et aliud in
esse necy Vl' dicatur q nichil
phibet id in se et in cpatone
ad signa esse p'le et opinale
Sz in cpatone ad suas cas sba
les imetas ee demram et ne
cessarium **Ad aliud** dicendum q
opinio ab intellectu no dr sz
to et cogitatione s dicunt ee et roe
Et p predicta eciam pz solutio ad
duo sequentia **Ad id qd' vl**
timo quaeritur de dubitatione et am
biguitate dicendum q a dicunt actus
rois vl' id qd' vltius relinquitur ex
actu io et no dicunt potentiaz l' hitum
Est n. dubitatio intiatus motus
rationis scdm utramque pte contradictionis
Ambiguitas n. e motus rationis a
biens utramque pte contradictionis p eq
lia media Opinio aut e acceptio unius

ptus in formidine alterius Ita tn
q' sed illa qd' formidat nec habz
roz expssam formida' tn ptr
debilitem roz altig ptis· fides
aut e pfeta psuasio vnius p
tis p inita pla Sz stia e cer
q cognoscit' p cam 7 qm ipse
e alit' se hre

Etiam dubitat' V.

opio sit ptes solig aie
rolis vl' etia snslis Et vi' q
sit solius aie rol' p rones positas
ab Aresle in 3o de aia V' pt
fantasia no e opinio sic dicens
Opinio sit vera vl' fla Sz opioni q'
de adhet fides Non n· ptingit o
pinate de quibus no vi' credere be
stiaz at nullaz e fides· fanta
sia aut multis Eo hc acci' q
opinio ne sol' homibus go ins
sm prim ppium 7 no quc Sz p
pu prim e aia rol' go opinio
ne sm aiam rolem tn Itez
Opinio e de vli pli Et nil e
de vli pli nisi hc qd' e aie ra
tialis go opio no e n' aie rol'
Item Arest in 3o de aia dt q
omez opioz gse' fides· fide at
suasu e· suasioz at ro· Ro at
no gse' aliqd aie snslis s solig a
nime rol' Sz cont dt Arest
opinai e qd' qd sentit s· acto
go vi' q' opio sit eius qd' sent'
pse Sz id qd' senti' pse e aie
snsl' go opinio e aie snsl' Itz
Arest vide' at 7 fla de qbus
sunt veam acceptoz hnt 7 vi'
sol vnius pedis s creditis e a or
hitaae Ex hc vi' q due sut
opiones vna que se' roz· s· quo
ponit sole e maioz tra 7 alia
q se' snsum q pot sole e vnius
pedis Et pp· hc dt Arest q qn
q ptingit abiece veam opioz
eo q lateat ro pp sensum·

Soluco Sm q' nulla e opio
aie snslis s omnis opio e aie ra
tionalis vt pbat prime rones Opio
aut rol' aie quqz se' roz 7 qn
q snsum sic 7 ple e qd vide'
omibus aut plibus Et tnc e s
viam snsum Et e qd vi' sapie
tibus 7 maxime notis 7 tnc est
sm viam racois **Ad id at qd'**
ptra obi' Sm q' opio e de eo
de quo e snsus 7 no sm actus 7 ma
xime de quo e sensus R qui hz
cpone 7 diuide snsata ppia non
tn sm idem· snsus n· e sm roez
rei acti snsle Sz opinio est
de eo sm racoz snslis **Ad ad**
Sm q' no sut due opiones s 2o
e rcius opinioes Et michil phi
bz alicz sm vnu rctu videri re
ru Et sm aliu flm

Etiam de sequens

est de intellectu Et
queru' tra sz de dria
intellectuu et de dria intelis 7
de cpacon intelctus ad snsle De
dria vo' intectuu qru' eoz qrz
prim e de dria intelctus 2m de intel
tu agente vlit' 3m de intelc
tu pgli sz pite vli e tud de i
tectu speo **Ad prim** p
ce' sic dicat Allex' phus in li
bo de intelctu 7 intelli q' 3s st
intelctus sz possibilis sie mal' 7 in
tellcus in hitu siue fol' Et 3us
qui e pt' istos duos qui e intel
tus agens Ex hc qri' q' intelctus
no st' n' 3s dre Cuius qm vi'
dicit Alphaabius in suo libo de
intelctu 7 intelli Na pot' e eoz o
prius e intelctus q' sp e in actu
2us intelctus e qui e in pota in
aia 3us e intelctus qui exyt in
aia de pota ad actum e tus e
intelctus qz vocamus deuoiante
Sm aut Auicena 7 Alphaabiu

quatuor sunt differentie intellectus dicte a predictis in parte scilicet agens et possibilis et intellectus in habitu et intellectus adeptus. Sed in Aristotelem videntur esse due species intellectus. Dicit enim in omni natura que de potentia exit ad actum est accipere agens et possibile. Dicit etiam in anima oportet accipere agentem intellectum et possibilem. Averrois vero videtur ponere tres species intellectus scilicet agentem possibilem et speculativum. Ad quartum dico de hiis divisionibus. Omnis enim divisio sub aliqua diffinitione debet dari. Si igitur iste divisiones sint divisiones intellectus erit alia diffinitio intellectus que conveniat omnibus dividentibus. Et primo nomine dico rationem secunda probo per omnes auctores suppositas. Inquiratur ergo que sit illa diffinitio data ab Avicenna in 6to de naturalibus ubi dicit quod virtus contemplativa intellectus est virtus que solet informari a forma universali nuda a materia. Contra agens in eo quod agens nichil recipit. Omne informatum est recipiens ergo agens non informatur. Prima probatur per hoc quod omne recipiens est pati et agens in eo quod agens non patitur. Secunda probatur per rationem eius quod est informari. Informari enim nichil aliud est quam formam recipere. Ex hoc ulterius concluditur quod intellectui agenti non convenit diffinitio quia cum nichil recipiat non competit informari forma nuda a materia. Preterea videtur diffinitio nichil valere. Diffinitio enim debet dari per substantialia et ideo non exprimitur in diffinitione rei. Item non videtur convenire nisi possibili intellectui. Ille enim solus potest informari forma nuda. Quarto etiam de partibus dividentibus agens enim aut conveniunt intrinsecum possibili aut extrinsecum et separatum ab ipso. Si primo tunc erit forma possibilis. Unius probo quod quicquid est intrinsecum tunc secundum Aristotelem coincidit in idem cum forma et sic Et secundum hoc intellectus agens intrinsecus

est enim possibili tunc coincidit in idem cum formali et ipsa formalis agens non facit magis. Si autem est extrinsecus et separatus tunc sequitur quod non esset pars anime intellective quod supponimus esse falsum hic et in sequentibus probabimus. Preterea intellectus in habitu et hic intellectus videtur esse idem. Item in diffinitione Alpharabii dicitur videtur quod intellectus demonstrativus et intellectus in habitu. Dicit enim Aristoteles quod cum sciens ex habitu considerat non est alteratus ergo non alteratur et alterum intellectum videtur. Sed sic dicit sciens et considerans sic dicit intellectus in habitu et intellectus demonstrativus. Item materia uno modo ut dicit Aristoteles est sub privatione et habitu. Sed intellectus possibilis in se et sub forma intelligibili existens est sic materia ens sub privatione et habitu ergo videtur quod non habeat magis in aliis duabus. Cum enim intellectus speculativus nichil aliud sit quam possibilis existens sub forma intelligibili videtur quod speculativus et possibilis non faciunt magis. Item videtur non esse nisi tres intellectus. In omni enim quod exit de potentia ad actum non sunt nisi tria scilicet transmutans et transmutatum et id in quo est transmutatio. Cum ergo anima intellectiva in suis intellectibus distinguatur per ea que sunt in transmutatione non erunt nisi tres intellectus in ipsa. Scilicet agens qui transmutans est et possibilis qui est transmutatus et speculativus in quo transmutatio est. Preterea videtur omnes predicte diffinitiones esse diminute. Invenitur enim intellectus simplex et intellectus compositus que sunt partes potentie speculative anime intellectualis et in non tanguntur in prehabitis diffinitionibus. Preterea Averrois in 7to libro de anima tangit intellectum qui est ut fides et intellectum qui est ut forma. Et illi non sunt tacti in aliquo superiorum

diffinicionem Pterea secundum arestotelem
et Auicennam po(tenci)e executiue in ac/
tu sequuntur gradus Quorum
primus est po(tenci)a qua dicit Allexander
ylialem seu in materia et nos vocamus
eam po(tenci)am indispositam Secundus autem
est po(tenci)e disposite que appropinquat ad
fieri Tercius est po(tenci)e sub forma scilicet
est po(tenci)e in opere secundum formam ante/
pteram Exemplum primi est po(tenci)a militan/
di in infante Exemplum secundi est po(tenci)a
militandi in puero qui incepit equi
sella et certa instrumenta militaria.
Exemplum tercii est po(tenci)a militandi in
milite Exemplum ulti est po(tenci)a mili/
tandi in militando Cum ergo se/
cundum gradus istos consignatur po(tenci)a intel/
lectiva vt dicunt philosophi videtur quod pos/
sibilis sit secundo intellectus Et ob
divisiones superiores sunt diminute
Pterea querit quo dividens in
tellectus dividitur per huiusmodi differentias
videtur non quod non sit divisio generis
in species Ex eo quod agens et possibilis
non habent idem genus proximum nec eadem
racionem generis Nec videtur esse totius in partes
eo quod totum predicatur de eius partibus quod
in divisione totius in partes non con/
tingit Nec videtur esse equivoci divisio
in significata Eo quod non est hic equivocatio
in solo nomine sed eciam in re Similiter
non est aliqua divisio accidentis Nec
non hic dividitur accidens in subiecta
nec subiectum in accidencia Et ita videtur
superdicta divisio philosophorum sine ar/
te Solucio Ad hoc ultimum
primo videndum est Et dicendum quod super/
dicte divisiones sunt divisiones a/
nalogi quod est medium inter univocum
et equivocum Sunt enim res per ordinem
ad unum scilicet ad intellectum speculativum
et agens ordinatur ad ipsum vt per/
ficiens ille vero qui vocat de/
nominante secundum ipsum sit actus/
sequatur habitus Ad primam ergo
divisionem que est Allexandri dicendum quod dici/
tur ea que sunt in transmutacione scilicet
transmutans et transmutatum et in quantum
est transmutans Transmutans non est tran/
smutatum agens possibilis et in quantum
est transmutatus est ille qui est in habitu
Et Allexander apprehendit eum quem Avi/
cenna vocat in habitu Et illud
quod vocat adeptum sed intellectus
in habitu Ad secundam divisionem
dicendum quod accipitur per ea que exiguntur
ad perfectionem potencie eorundem existentis in actu
que sunt movens et mole et forma
acquisita per motum Et opera se/
cundum illa unumquodque enim illud
nunc est perfectum cum propria potest complere
operaciones vt dicit Damascenus Et
per movens est intellectus agens
per mole vero possibilis per for/
ma acquisita est intellectus per
motum qui fit in effectu per
operaciones autem intellectus denominans
Et enim patet quod sed secundo quod sit in ef/
fectu comprehendit Albumasar eam
que vocat Avicenna in habitu
adeptum Divisio autem Avicenne
et Algazelis accipitur per perfectiones
possibilis intellectus Illa enim sunt perficien/
cia primo agentis hoc est a pri/
mo efficiente similiter a primo
instrumenti Si primo tunc est agens
intellectus Si secundo tunc est intellectus
in habitu Intellectus enim in habitu secundum
Avicennam et Algazelem nichil aliud
est quam habitus principiorum quibus vt
dicit Averoys quasi instrumentis agens
possibilem educat in actum Si vero
perfectus est primo forme tunc est
intellectus adeptus que vocat ad/
ipiscitur per doctrinam et invencionem
quem eciam alio nomine dicitur acquisitus

et alio nomine accomodatus eo
quod mutuatus ipsum a re extra illo
aut quod perficitur ab hiis perfitientibus
est intellectus possibilis Divisio ergo
avicenne accipitur penes ea que sunt
per se aut essentiales scilicet agens et
id quod est in potentia Et in illa di-
visione non cadit intellectus in habitu
vel adeptus vel demtatus eo quod
illi sunt a similitudinibus rerum
que accidunt aut et non sunt per se esse-
ntiales ipsius potentie et actus in ordine
eo in quo sunt per se essentiales ipsius
Divisio autem Avicenne accipitur penes
perfectionem intellectus Illa non est in hiis
rebus scilicet in intellectu quo est omnia
facere quod est agens Et in eo quod est omnia
fieri et est possibilis Et in eo quod constituitur ex
illis et idem est speculativus sive quod comprehenditur
intellectus in habitu et adeptus
et demtatus ut supra dictum est
Ad illud autem quod obicitur
dicendum quod prima obiectio procedit de divisi-
one que sit generis per species vel differentias
et talis non est ista divisio ut
dictum est Ad diffinitionem avi-
cenne dicendum quod ipsa data est de
intellectu possibili sed de hoc patet solutio
ad primum Ad aliud dicendum quod
speculabile est potentie materiali recipiente formam
ipsam non ex se ipsa est in ratione perfecti
et receptibilis Ad aliud quod obicitur
de partibus dividentibus dicendum secundum variam
opinionem quia infra probabimus quod
intellectus agens est per se formalis aut in-
tellectus si ipse est formalis speculabilis Et propter
hoc non incidit in idem cum intellectu
in habitu vel adepto vel formali quod
ille est a forma denudata a materia
et abstracta a rebus que accidunt est aut
Ad aliud dicendum quod intellectus in
habitu est habitus principiorum et discipulus
non accipit a magistro

principia non cognoscimus in quantum termi-
nos scimus ut dicit Avicenna Scien-
tia non quid est pars et quid est totum
scitur quod totum est maius sua parte
Et scito quid affirmatio et quid negatio
scitur quod de quolibet affirmatio vel ne-
gatio vera et de nullo simul et ideo non
incidit in idem cum intellectu adep-
to quia ille est habitus eo quod accipi-
mus a magistro per doctrinam vel
inventionem Ad aliud dicendum quod in-
tellectus demtatus differt ab intellec-
tu in habitu sicut actus primus differt
ab actu secundo et sicut scientia et consideratio
Ad aliud dicendum quod licet una sit
materia sub privatione et habitu immo et
subiecto tamen per esse et rationem non
est una Et sic intellectus possibilis
et species eius sunt in eodem subiecto non
sed differunt per esse et rationem Ad aliud
dicendum quod in veritate penes hoc sunt tres in-
tellectus sed sub tribus comprehenduntur tres
scilicet intellectus in habitu et adeptus
et demtatus Ad aliud dicendum
quod hec diversitas intellectus que est simplex
et compositus accipitur penes diversitatem intellectus
et non intellectus Est enim intellectus
duplex unus qui est intellectus incomplexi et
est simplex Et est intellectus compositus qui est
complexi Ad aliud dicendum quod Avi-
cenna vocat intellectum formalem quod
accipit formam intellectus in composito
Et intellectum compositi vocat illum
cui inheret fides et persuasio Et
patet quare ista divisio iterum accipitur
penes diversitatem intellectus et non intellectus
Ad aliud dicendum quod penes illos
gradus accipiuntur intellectus possibilis
in habitu et adeptus et demtatus
que tamen reducuntur ad duo vel ad tria
ut supra dictum est.

Secundo queritur
de intellectu agente Et
queruntur de ipso sex capitula

p'mu e an sit intellectus agens
aliquis in aia 2m v. sit i gne
hitus sit quedã vide' dice Et
v. sit sepata intelligentia vt q'da
alii dicut Et tuni v. sit eius cu
pgli fen certaz 7 tum quod sit
sm suam 7 diffinicioz o. tu q
lit intelligat & de illo actos
eius Pmo go qri' an sit i
tellectus agens Et vi' q no Oe
n. se lz sst ssblis ad ssinum i eo
q pficit ipm Ita se hz ssb in
telligil' ad intellectm in eo q
pficit ipm Oz ssb ssblis sepaz
pt face in ssinum go ssb itel'
sepatam faciet in intellectu pgli
sine omi a'o agete qd' sit ssbl'
intellectus p'ma pz pse 2a vo p'
ex hc q inde ssb ssbles sut ssbta
tactus 7 gustus q sepaz faciut
in ssibus Et ex hc se' q supua
cui eit pone intellectm agen
te Et cu n'in vacuu sit i na
se' q intellectus agens no sit i na
Item forma q p multa excel
lencia corrupit sustinens magis
q'ms e sustinti qz ia q p excel
lencia crupt eius sustinens go si
ia q inmo gtingt pt sepaz fa
ce in gtingete sustinte multo
magis ia q plus Oz for' ssblis e
for' p excellencia sui crupens 7
tn sepam facis in ssbv. for' veo
intel l' p excelleaz no crupt i
tellectum go multomagis fat itellec
tu Item ois pota & pscipaz
potes suscipe a pori antiori
nobilior 7 dignior e 7 pfector qz
illa que pscipitur no pt face
fantasia e pota q pscipaz sine
alio agete potes suscipe ssem
a ssbv gui go si intellectus pgl'
pse sine agente no pt susci
pe spem a fantasia pfector et
nobilior 7 dignior eit pota fan
tasie qz intellectus pglis qd e im
pgle go intellectus pgl' no indigz
agete ad hc q suscipiat ssez in
telligilem Et itm vanu e po
ne intellectm agete Item d'
q intellectus agens ssem intelle agt
in pgli Et quea' v. intellectus a
gens intelligat ssem sua qua
agit in pgli vel no Si dica'
q no Cum i' pglis intelligat
ea impfector eit agens in intelli
do qz pglis cuius g'm d' ab oibus
phis n. dt q agens semp istt
Oi vo dica' q intelligt ea Cu
go intellectus nichil intelligat n'
qd' e in ipo optebt hat ssem
esse in intellectu agete A' i' sp
fuit in ipo a' aliqn e aliqn
recepta si semp fuit se' q ssb i
telligil semp erat in aia 7 no
essz acquisita 7 hc essz incidere
in errorz plonis qui ponit nos nt
addiscere s recordari 7 hc infra de
strue' Si vo aliqn fuit in ipo
ssb intelligibilis go aliqn fuit in ipo
intellectus agens erat in pota ad ip
sas suscipiendas go na eit diu
nit agente 7 pglem possilis
eni pp. nichil aliud d' pgl' nisi
pt suscipe ssb quas no hz Item
ordo e in vibus aie go in io ordi
ne e accipe p'mu 7 vltimu p'a
aut vis e ssbus gnus 7 vltia e
intellectus & medie st ssius qmb 7
fantasia 7 huiusmodi huiusmodi at ordo
no attend' nisi in motu ssee ad
aiaz sm apphensioz go p'm mo
ues eit tm 7 vltimu motu 7
media mouea 7 mota Oz p'mz
ssb ssblis moues ssinum vltimu
aut intellectus go intellectus eit mo
tus tm go nullus eit intellectus mo
ues n' agens vel si dct' q
aliquis mouet ie eit de mediis

potentys ꝛ eit moues ꝛ mot9
et ipe eit in poti ad antiq̃s po-
tenas qd non quenit intellctui
vlr agenti go n9 eit intfct9 a-
gens in aia Item In pꝛis
ꝛ medys pote ys no poi aliq̃
poa agens vlis nullus ir ps9
e vlr agens nc aliq̃ fanta go
nc in effins in effine sint ap-
phensiue sit pme ꝛ mec ꝛ de
poin vlr ages hys roib9 put
initi in ch quida negatis intel-
lectu agete ee in aia Et qdaz
adducunt sili sic n in intfctu pt
nec videmg q ipe sustipt ssem
boni opalis ꝛ destruit ipaz Et
cu agit mouet corp9 ad organa
motu pressiuo Ita vi intellct9
posse sustine ps pslui insup age
ad hc q sint in ipo Contra
sunt auctes omi phoꝝ dt em
aresͭ in 3o de aia Cu at sit
in omi na ꝛ in enoꝝ gne hc
at e poa pma alla at altri
e ꝛ effins quid e vt omia fiat
vt ars ꝛ naim sustinuit nece
e ꝛ in aias has dras ꝛ huius
quid que dru e intellcs quo
omia fiunt Ille vo q e omia
facit Item Aueroes ibid dt
q i aia e intellcs quo e omia
facit fm aresͭe ꝛ intfcts pglis
quo e omia fieri Item dicit
alphorabius albindius allexader
ꝛ auicena ꝛ omis phi Probat
aut p aut qd fit in actu ita
q educi ex poti no egdit ri
p id qd e in actu intfct9 pglis
fit in actu Ita q educi ex poa
in actum illu go hc fit p aliqd
qd sit in actu ꝛ ages go ne-
cessaru e pone intellctu agete
Item In omi tusmui de nece
e pone subiectu ꝛ effins ꝛ fiez
In intellectu pglis e tusmutio

ad ps intellcs q nece e i ipo
pone subiectu effins ꝛ fine Sz
subiectu e intellcs pglis go ali-
quid eit effins ꝛ finis ꝛ dul-
su ab intfctu pgli Contra sb-
iectu vt dt phus nuq̃ coicidit
in idem cum effinte ꝛ fine.
Queri q v. effines ꝛ finis
sunt idem vl non Si no tuc
hr ppositu q tuc effins eit in-
tellcs vlr ages ꝛ tusmutans
intellctu pglem Si sic tuc
eius tusmui q idem eit effins
ꝛ finis Sz finis e inductu et
fctm p tusmui Sz effins indu-
ces ꝛ faciens inductu ꝛ fctm
qd e impoe hc e vis in hc
qd d tusmuri intellcs pglis
licz in eo no sit tusmutio phi-
ca tn e mu o apphe Item
nulla for serpam fat in na
ꝛ subiecto . spes intelligiles st
forme go na earu serpaz fat
in intellctu pgli p p hc q si-
dat q aliq̃ for facet serpam
in ma ꝛ subiecto ide ess fa-
ties ꝛ fctm Et idem ess i actu
ꝛ in poa fm qd e fans nece
e ipm esse in actu q nichil
facit nisi actu ens Sm aut
qd fit e ens in poa qa nil
fit qd actu e ens s qd pgle
e fieri Si forte dicit q fdictu
agit hoc e absrdm quia fctu
e motu ꝛ moues q nuq̃ fit
in eo Igr in apphensioe in-
tellctiua nece e pone agetez
intellctu sic ponit pglis et
speus Item forma no est
nisi qn e in subiecto go non
opa nisi aliq̃ sit in subiecto
Sz si forma intellectual esset
intellcs agens vt qda dicit

No agent nisi quia esset in intellectu
possibili Sed cum est in intellectu possibili
tunc intellectus possibilis est in actu ergo in-
tellectus agens non agent nisi quia intel-
lectus possibilis esset in actu et hoc est ab-
surdum Omne enim agens agit ad
hoc ut potentia educatur in actum et
non propter quod est in actu Item fiet
argumentum Averrois super libro de
anima scilicet quod comparatio sensibilis et fantasmatis
ad intellectum possibilem est comparatio proportionalis et
similis Eo quod in sensu a fantasmate non
est nisi prime et similiter Si ergo non
est aliquid movens intellectum possibilem nisi
fantasma non movetur intellectus possibilis
nisi secundum partem Et ita intellectus possibilis
non differret a virtutibus anime sensibilibus
ergo necesse est intellectum agentem po-
nere qui agit universale ex parte Item
universale est in parte potentia. actu vero non
ergo si debeat educi in actum necesse
est quod hoc fiat ab aliquo agente
quod agens non potest esse de virtutibus anime
sensibilibus Aut ergo hoc est idem cum in-
tellectu possibili aut non Si non habe-
tur propositum scilicet quod necesse est ponere in-
tellectum universaliter agentem universalia de par-
ticularibus Si sic tunc idem erit movens
universale et faciens ipsum idem erit mo-
vens et motum quod omnia sunt impossibilia
Item In visu sic est quod lumen est
agens et faciens colores potentia visibiles
actu visibiles Sed intellectus agens
est ut lumen in visu ergo intellectus
agens de necessitate ponetur in anima in-
tellectiva Solucio concedimus
quod intellectus agens universaliter est in anima
Ad primum quod contra hoc obicitur dicendum
quod sensibilia quae sunt active per
se quod autem non et ideo indigent aliquo
agente Et sive sit active per se
sive non non agunt secundum se ipsas in
sensibus sed agunt in sensus obiective
Obiecta enim sunt prima movencia
sensus et propter hoc prima est falsa quia supponit quod
sensibilia agant per se impressiones in sensi-
bus ergo non agunt nisi prout sunt
in sensibus Unde si ageret in sensu
educendo ipsum de potentia ad actum
omnia agerent et non educerent
ipsum nisi quia sensus est in actu quod est
impossibile Et propter hoc patet quod prima est falsa
Ad aliud dicendum quod nullus sensus potest
agens universaliter respectu aliorum Et hoc
contingit duabus de causis Prima
una est quia sensus non est unius po-
tencie sensibile enim visus non recipitur ab audi-
tu Et propter hoc non potest facere agens
universale ad omnia sensibilia Sic autem non
est in intellectu quia cum est potentia re-
cipiendi omnia intelligibilia quod potest habere
universale agens Secunda causa est quod agen-
tia in sensibus sunt obiecta Et propter
hoc non potest sensus agens universaliter sed in
intellectu. fantasma non sufficienter
movet nunc universaliter eo quod unumquodque
fantasma est parte determinatum Et
ideo necesse est ponere agens universale esse
in actu Ad aliud dicendum quod fan-
tasma non recipit nisi parte et propter
hoc sufficit potest moveri a sensu particulari-
ter secundum actum suum Sed intellectus possibilis
recipit universale et ideo non sufficit movens
ad fantasma quod non sit in actu
nisi secundum partem Nunc in hoc consistit
perfectio fantasmatis et imperfectio intellectus
Intellectus enim possibilis perfectior est in eo
quod recipit universale quod superius est parte
Et propter hoc sicut amplior perfectior recipit
ab agente sic et in hiis plura mo-
vet ad corpus organicum quam ad
corpus simplex Nunc tamen recipit orga-
nicum imperfectius esse corpore simplici
sed pocius perfectius et nobilius Ad
aliud dicendum quod hoc non est contra
quod intellectus agens recipit species
vel intelligit formam Sic non est dicere
quod lumen videt colores vel recipit

ipos · lumen n· sm qd e in cor/
pe opar vnu visibile a pote a
visu 7 no duo Similit intellcs
agens lumine suo intellectuali o/
par vnu intelle ab vno intellectu
poli cuius intellectus e agentis sic
ab ipo Et polis sicut in ipo et
sic in phisicis corpibus vna e pota
agentis forme 7 mr patientis lig
no eco sic dictum e Ad aliud
dm q ratio illa tenet i ordie
moliu q oia moue sm ordinez
pmi molis Sz in virtutibus aie
no e ita pm n· moues mau
sm foraz sinem 7 ptite que cu
hic 7 nuc vltimu dt motu sz
intellcs polis no moue sm
forma illam s sm naturz vtis
Et pp· hc optet esse agens 7 mo/
ues Et p hc eciam pz soluo ad
sequens q in pmis 7 medijs
no e n for pmi motis Sz i
extremis e plo Et ideo in extremis
opz pone aliud agens Ad vl
tima Sm q intellcs practicus
mouet no eni mouz corpus n
motus a sse appetibilis sic dicit
phus in celo de motore Et
mr philz intellectu pole moue
in intelibus Cum n· motus est
ab vno intelligibili mouz altm
Vel dica melius q no e simile
de intellectu practico 7 contemplatio
Practicus n· hz apphensioz 7 appe/
titu Et p apphensioz e motus p
appetitu vo moues Sz intellcs
contemplatius pus no hz n app/
hensioz 7 pp· hc no e n motus
tm 7 no moues

Secundo qrit v· st
in gnre huius Et vr qp
ex duobus signis inductis ab a/
resle dt n· in 3o de aia qp in/
tellectus agens ad pole se habz

Sicut ars ad matz Sz ois ars
ad matz se hz sic huius actiuus go
intellectus agens se hz ad polez
vt huius ad agente / 2a p qz
ars nl aliud e qz huius in
aia existens ad cuius similitudine fit
aliquid in ma extrica / pma
vo pz ex auctore Aresl' Aliud si/
mile e q dicit intellectum agete
ee sic lumine · lumine a ee forle
suoz / coloz Et ita vr qp in/
tellectus agens nl aliud e qp ee
forle intellectu s ille e huius per
pue prioz go vr intellectus a/
gens ee huius prioz **Item**
dt Allexander expsse qp intel/
lus agens e for q no e mal'
q sola de na sua e intellis
for at q no e mal' 7 intel'
e huius go intellectus agens nl ad
z qz huius Et in ao loco dt qp
intellectus in effectu no e aliud qz
for intellectiua 7 ex hc se idem
Item Themistius in 9nto lib'
de aia dt qp agens intellectus no
dif a spe nisi qp spes d
inquantum e for pol' conservatis spez
receptam a fantasie Agens aut
inquantum pficit pole Cum i spe/
clatiuus intellectus sit huius s in
sua sbam agens s in sua sbaz
cit huius **P**rcz at p sic
omne agens secm sua agit in
poli nisi ita sit qp pole no pt
suscipe illam Intellectus agens
agit in polem go secm suam
impimi poli si polis pt susci/
pe eam Pma p qp hc qp oe
agens intendit ad se patiens
2a vo p qz hc qp pol' no d
polis nisi ratio agentis Cum i
polis pt recipe spez agentis

p86

Spes recepta in poli eius rōis
cit in agente ⁊ spes recepta in
poli ē hitꝰ ⁊ forma ergo intellectꝰ
agens hebit racōz hitꝰ ⁊ forme
Item quicquid agit actōe hi-
tꝰ ⁊ non hꝫ actōz a mā id est
hitꝰ Intellectꝰ sic agit ergo intellectꝰ
ē hitꝰ Scđa pars patꝫ per damascenum
qui dicit res differre ppriis actibus
⁊ opacionibus Prior 2e ē quia hitꝰ pri
ncipiorum ē illuminans intellectua scien-
tia Et iste dr ēē actꝰ intellectꝰ a-
gentis ergo intellectꝰ agens non ē ni
hitꝰ principiorum Queritur ecia utrum
hic de duabus actionibus intellectum
agentem ⁊ possibilem Dicitur ēē hitum
Quarum una dicit quod ē hitꝰ constitu-
tꝰ ex omnibus que sunt in aīa Alia
vero dicit quod ē hitꝰ prime cause vlt'
irradians super omnia creata post ēē
Et videtur primo ⁊ vera Deo ēē agens
videtur natē ē hrē continua in ipse
cū omnibus hiis que educat i actum
Intellectus agens videtur ē agens ob
spes intelligibiles ergo natē ē hrē continua
in ipse cū omnibus intelligibilibus prima pars
patet hic quod dicit Aristoteles quod agens ⁊
paciens primo sunt gracia ⁊ vltimo situa
in fine actionis 2a vero supponi
ex dictis omnium philosophorum Ex hic vl-
timus sequitur quod intellectꝰ agens sit
omnes intellectꝰ aīe vel aliquid consti-
tutum ex omnibus Sed contra videtur hi-
pre vm Aristoteles in 3o de aīa ubi
dicit quod intellectꝰ qui ē in potencia
tempore ē prior agente in vero hic
ē in uno ⁊ eo intelligi possibilis
intellectꝰ prior ē quam agens Et hic
non potest ēē vm nisi agens sit
forma ⁊ spes que sit in intellectu pos-
sibili Opꝫ n. actꝰ vel in no-
no intellectum prior sit potencia sed
et vero quod potencia simpliciter ⁊ esse ⁊

racōz habent ab actu Tunc potencia ⁊
prior tempore quam actꝰ eo quod potencia ē
subiectum gracia quod per quam induat
actꝰ Si igitur sic ē de possibili et
agente intellectu Et videtur plures
dicere in 3o de aīa Agens i-
tellectꝰ non cit nisi spes intelligibilis
aut aliquid constitutum ex illis
Alia est opinio sic obicitur
ducitur ē forma ut dicit Allexander
sꝫ forma que ē in mā et forma que est
denudata ab ipsa forma vero
que ē in mā hꝫ ordinacionem ad for-
mam unamque ē motor primi
mobilis per quam omnes forme vertuntur in
mām que ē in ipsa ergo forma que est
separata a mā hebit ordinacionem
ad formam unam que ē ita videtur in
intellectu sic illa in operando Cum
igitur omnia que sunt intellectua sic aliquo
ab omnibus irradiabuntur spes ab
aliqua forma una que videtur ē agens ⁊
omnia sed hec forma non potest ēē nisi
forma prime cause in nobis Hoc
videtur ecia ex verbis Boetii qui
dicit quod nocia primi boni omnibus
naturaliter insita ē Item Dama-
scenus cognoscendi deum omnibus naturaliter
insita ē Sic dicit Gregorius
in xxxiii Sed contra Omne agens
videtur in aliquo genere non ē actu
in aliquo eorum Intellectꝰ agens videtur
ē agens in genere intelligibilium ergo non
cit actu in aliquo eorum sed omnes hi-
tꝰ ⁊ omnes spes accepta intellectu
ē actu in intellectu possibili ergo in-
tellectꝰ agens non ē hitꝰ nec ē
aliqua spes intelligibilis actu Si aut
omnes hitꝰ ⁊ omnes spes intelligibiles ac-
cepta actu sit in intellectu possi-
bili igitur a vero philosophi in 3o de aīa
ubi dicit quod aīa potencia ē omnia in-
telligibilia ⁊ intellectus ē actu eorum

antequam intelligat **Item** dicitur quod intellectus agens sit habitus tunc aut erit habitus simplicium aut habitus complexorum aut utrorumque Si primo modo igitur cum in/tellectus agens semper sit in actu ut dicit Aristoteles oportet quod omnia simplicia sunt essent in anima actu Et tunc nullum eorum acciperetur a sensibus quod est falsum Si forte dicatur quod intellectus agens est habitus simplicium sed unius vel plurium simplicium et non omnium **Contra** Illud igitur simplex vel ista simplicia habebunt ordinem unius et forte ad omnia alia intelligibilia aut non Si non tunc nullum simplicium intelligeretur per ipsum et tunc non erit universaliter agens Si sic sed igitur ipsum est unum tunc non erit nisi intellectus entis Et si est plura tunc non erit nisi intellectus decem generalissimorum Et quamquam tunc non dicatur quod intellectus agens non iuvabit ut intelligatur substantia vel quantitas nos unumquodque intelligemus hominem in ratione hominis et azinum in ratione azini Insuper vero in simplicibus superioribus non sunt inferiora in potentia ut dicit philosophus Et in 2o posteriorum sicut in uno non est sicut in genere Si vero dicatur quod est habitus non est habitus complexorum Aut igitur est habitus est habitus principiorum aut conclusionum principia Et si illo dicatur tunc sequitur quod omnia sunt actu nobis scita et in tunc addiscimus quod falsum est Si vero primo modo dicatur tunc intellectus agens erit habitus principiorum Et tunc quaeritur de quarto rationem quod scimus principia non cognoscimus in eo quod terminos scimus Et per cognitionem terminorum dicit Aristoteles principia scimus per experientiam Et quaeritur quid sit intellectus agens huiusmodi sed intelligibilis. et non est habitus complexorum non constituit in genere sed potest constitui ab ipso **Praeterea** Intellectus complexorum prior est quam intellectus complexorum

Prius autem non agitur a posteriori igitur erit aliud agens virtute aliorum intelligibilium. Et tunc quaeritur quod sit ille et redit ad primam quaestionem igitur intellectus agens non potest esse habitus ex omnibus intellectibus constitutus non agens et constituens ab intellectu igitur si constitutus et ex illo tunc erit constitutus ex eo quod non constituit quod non est intelligibile **Ultra obicitur** contra illam quae dicit quod intellectus est habitus et sed primus esse in nobis Operationes non primus causae aut est quod est primum esse aut quia est Si primo tunc oportet quod prima causa haberet rationem distinctam quod est impossibile cum sit spiritualia Si 2o tunc non erit ratio cognitionis omnium constitutum **Praeterea** quamquam in se perfectissimo intellectum cognoscere non potest. et non facit ad perfectionem intelligibili maxime prima ut dicit Avicenna et Boethius perfectio intellectus cognoscere non potest igitur non potest alia per ea perfecte intelligi **Praeterea** dicit philosophus in 2o metaphysicae quod dispositio intellectus nostri ad manifestissima naturae est dispositio sicut oculorum vespertili/onum ad lumen solis igitur licet prima causa maxima sit in se in obscuritate et occulta erit nobis et ipsa non erit intellectus agens qui irradiat super omnia intelligibilia **Solutio** Dicendum quod intellectus agens non est habitus sicut patet. Verum est in ultimis rationibus licet quidam alii aliter dicunt Sequaces Themistii dicunt intellectum agentem non [illegible] Sequaces Alexandri dicunt intellectum agentem esse constitutum habitum ex omnibus intelligibilibus. Alii vero dicunt intellectum esse habitum et speciem causae primae Et nulli eorum consentimus dicentibus intellectum agentem non est habitum vel speciem acceptam ab extra sive sit innata ut notio primae causae sive acquisita per apprehensionem sive per abstractionem a materia **Ad primum** igitur

Dicendum quod exemplum Aristotelis est
quod sicut quod neutrum eorum habent simi-
litudinem cum intellectu nisi in parte Ars
non se habet ad materiam ut efficiens forte et
in hoc habet similitudinem cum intellectu age-
te Intellectus non agens est ut ars et
efficiens forte intelligibilia aut sicut forma
artificiati Sed tamen ars est huius et in-
tellectus agens non est huius propter hoc non
ut dicit Aristoteles similiter quod intellectus agens
est ut ars sed est ut ars ad materiam .i.
tamen intellectus habet comparationem et proportionem
et intelligibilia quale suscipit ars ad
materiam et formam artificiati Secundum exemplum
quod est de lumine et coloribus magis est simile
quod sicut lumen agens forte est colorum
secundum actum Ita intellectus agens for-
te efficiens est intelligibilium secundum actum Sed
in hoc est dissimilitudo quod lumen est
extrinsecum potentie visiue et non est de
constitutione ipsius Intellectus vero agens
non est extrinsecus anime intellectiue sed est
de constitutione ipsius **Ad aliud**
dicendum quod si volumus suscipere
dictum Alexandri dicemus intel-
lectum agentem esse formam et forma non
que est intelligibilis sed que est forma perfectiua
intellectus possibilis et anime intellectiue
Ad aliud Secundo dicemus licet
intellectus in actu et intellectus a-
gens non sint semper idem quod in-
tellectus possibilis quamquam habet speciem intelligibi-
lem est intellectus in actu et non est
intellectus agens **Ad aliud** dicendum
quod Themistius vocat intellectum
agentem intellectum in actu
tamen non sit omnino idem ut iam dictum
est **Ad aliud** dicendum quod 2° est agens
sed vniuersale et hoc non est determinatum in
specie et parte et hoc habet speciem determinatam
sicut esse est in naturis In generatione
enim hominis mouet sol sicut agens
vniuersale omnino indeterminatum et mouet

homo vel potentia hominis in semine et
hoc est determinatum species vero induc-
ta in materia vnitur cum agente de-
terminato et non cum agente vniuersali Si-
militer est de intellectu possibili illud non
mouet intellectus agens ut agens
vniuersale quod vniuoce agit circa intelligibilia
ffantasma autem agit ut agens par-
ticulare Et ideo forma inducta in intellectu
non vniuocatur intellectui agenti sed magis
fantasmati Et propter hoc intellectus
hominis est qui exhibetur de fantasmate
hominis **Ad aliud** dicendum quod in-
tellectus agens non agit actione for-
mali . Formalis non prior est 2° consi-
derationem in formam et non magis dic-
tum Et videtur quod huius non agit ni-
si comparando et inferendo Intellectus vero
agens non agit per similitudines
nec comparando nec inferendo sed potius
per suam simplicitatem ut inferius declarabitur
Et illam simpliciter confert omnibus intelli-
gibilibus **Ad aliud** dicendum quod ista
opinio que dicit intellectum agentem esse
omnes intellectus ut constitutum ex omnibus
falsa est **Ad rationem** vero dicendum
quod aliud est de agente vniuersali et aliud
de agente speciei determinato ut prius
dictum est Agens non vniuersale non imprimit
speciem sed agens determinatum et de hoc
intelligitur quod agens et patiens primo sunt
dissimilia et postea similia **Ad aliud**
dicendum quod plus facit comparationem inter
intellectum possibilem et intellectum in ac-
tu qui est perfectio potentie possibilis et vere
intellectus speciei eius et vnum est quod in-
tellectus actu prior est possibili subiecto
et ratione Sicut omnis actus prior est sua po-
tentia sed intellectus actu qui est agens
qui prior est possibili in tempore et subiecto
et ratione sicut efficiens prior est materia in
physicis Et hoc innuit Aristoteles ibidem
postquam non dixit quod intellectus potentia tempore

prior e vno· statim addit Oio
aut in tpe ß no aliqn quando in
telligit· aliq vo no intelligit Et
dicet non vr vni e q pglus
prior sit tpe eo q in actu ß agens
7 effi us prior e tpe q pglis Op
em vt dt ibid honorabilis est
agens pati 7 for ma Sz ie
ages no aliqn intelligit ß spe intel
ligil vt inf pbr Ad racoz
vo Sm q vni quod z q ois
for inducta p motu ne ordia
ad motorz pmum vt ad cuz in
telligiba vo no pt ordinari
ad forma vna nisi q e for e
ius Et hc pz qutlia n st p
resolucoz que resolucostat in
ente 7 no in alio No aut resol
uiur in spem cae pme q ps p
me cause no abstrahr a creatis
lig p creata inferir intellectus aut
ages in quolz vli agt sm re 7
eode md vt p dr infra Ad a
liud Sm q nona q e sumu
bonu 7 h e omnibus infusa sed
no pt ee lume ad oia intellia
7 e cu nona q e sumu et h ut
li infusa e qua no pt cople
di p huios diffinitum

Tertio quer v. in
tellectus ages sit intelli
gentia separata vl no Et videtur
q c dicit n Arest in 3o de aia
q hic intellectus ß ages e separatus
7 immixtus 7 impassibil sba actu
e no pt aut dici separatus a
ma 7 magnitudine Immixtus aut
p priuacoe immixtionis cu fatasie
p ri Impassibl aut eo q in tempt
sba at vo actu ens Eo q ractu
nullius e in pota ß completus p
fecta complecoe Cum i hc non
queniat aie humane vl ptibus

eius q psita 7 passibil e ad v
tutes 7 scias optebit intellectu a
gete ee sbaz 7 intelligoz q no sit
humana nc ps eius Item a
rest Separatus intellectus solu ee hc
qd vni e 7 hc solum immortale et
ppetuu e Cum i intelligentia nuda
7 separata sit in vedoz vt dt Aui
cenna 7c imortl 7 ppetua vt p
ba in xii° me ce vr intellectus
agens ee intelligentia separata It
Algazel in hc tractatu sue phie
de intellectu agente sic dt Cum in
tellectus pglis e sba nuda a ma
7 intelligit de intellectu agete It
Algazel de intelligentia e q semp est
agens in aiab incessant Et hc
oio e de nuo sbaz intelliar de
quibus iam certificatu e in tractatu
dmorz .i. in mta que dignior
e omnibus vl in hc attbua ei q
e intelligentia vltima p intelligenciaz
Ex hc expsse aai q intellectus e de
tima intelligentia nuo 2az intelligenciaz
Et io intellectus ages e intelligentia sba sepa
ta 7 no ps aie nc aia Item
Algazel expsse dt q intellectus ages
no e in corpe ß irradiat sup aiaz
rol le gmca luce boi sue Cu
eim hc ppmm sit intelligenciaz sepa
taz intellectus agens erit intelligentia
separata Item Auicenna in xii
sue mte ponit zem ordine
intelligenciaz separataz Nuc eim
e intelligentia pma q e motor vni
uersi 7 pm totius ee 2e at in
telligencie st in dece ordinibus vt
ipa dt Quaz pma mouet
celum vniforme qd e pm mole
2a speram stellaz fixaz 7 3a spe
ra satni 7 4ta speraz iouis 5ta
speram martis 6ta speram solis
7ma speraz veneris 8ua speram

Intelligentia
dirigit
+

Mauri Nona specam lune de de
gina vo se dicit decia e intelligentia
a q fluit sup i mus aias z hec
e intellige al trem mundi Et vomi
cam intellige az agente Et ex hc
aut z q intellectus agens e intel sepa
rata p i ordinis intelligentiaz razo
Idem oio dt Algazel in sua me
thafa q2 decta algazel no st mst
abbruiata d cop auicene Item
ysaac in lib de diffinicoib9 dt
q intel tera in vmbra intelligentie
Et vot q intelligentia sit sba sepa
z intellectual apd qua pria st elia
rez q illuiat sup ipam rollez
Et p hc inni2 q intellectus agens sit
sba sepata p racoz at vi2 Item
Pbari videmg n q in corpib9
quibz ad motu mixtioe gna oz
z altacois fm nat pmo moues
z agens e sepata a ma insalitu
z gna litu z alta litu p in n mo
ues e celu gz vi2 a simili q in
spualib9 id qd e moues pm i
altacon intellectus pglis st sba sepa
ta Cum i2 pmu moues st in
tellez agens eit sba sepa Item
omis dispo tenebraz q e in
infioib9 rmo2 p influe az luce
a toze supioi qd loco sba et
natu sepatu e ab infioib9
Cu i2 stl dispo tenebraz sit ex
fantasys z ignorantia intellectus pg
sibil dz remoueri p influenciam
aliam9 qd sepatu e sba z natu
ab intellectu pgli Item fm
phos supiord gta fint ex mo
tore z mobili z no faciut vm
v motor ie st intelligentia vl aia
vel vtruqz Di gr go gtg e ex mo
tore z moli go st se hz mobile
hois ad mobile supig sit se hz
motor homis ad motu supiore
Sz mole homis acipit influencias
z impssioez a moli supioi dt in
Arest 20 de gnacoe z cupoe q
omi tpus z vita mensura det
mnato p modo go motor hoc in
fluencias z impssios acipit
a motore supioi Cum i motg
pil z pmg vm9 cuiqz mol
sit intelligentia sic gcordit dicit phi
a ro q m ad intellectu pglc
impssios z influencias acipit ab
intelligentia sepa Cu aut q
sit agens influe sup pglc de in
te sua intellectus agens eit intelligen
tia sepa Item In gmeto sr
zam ppone libri causarum dt Al
phadius q cu pma caut e e
aie mente intelligentia Et pgz at
e aie posuit ea sic strumtu ipi
ne quo efficiat opatios suas sz
intellige Ex hc aut erquo aia
quam ad intelligentia e instrumtu
intelle sepate quia actos eg flu
ut ab intelligentia sepata i ipaz sic
acto instrumti fluit i instrum
a mouete p z c intellectus itni et
intelligentia sepata In hc ect vi2
gsentire Thollctan9 in suo lib
de aia q intelg x intelligentia fluit
in intellectu pglem fm gueson
ad intelligentiaz agente fm q pgl
petit ab ipa intelligentia agete Sor
tius aut ad ei obi2 se In
tellez agens aut agit in pgles
actoe sue sbe aut alicg fore
extrins in ipo Di pmo tu sua sba
st eodo se hns vna no facit i
pgli actone n vno se hnte z
vna qd mixie flm e tu sint
multa intellia fm q effectus pg
sl effi2 i actu Di 2o tc intellz

Agens habebit species et formas omnium
intelligibilium quia secundum unam partem non
potest agens divisa intelligentia ergo habebit
penes se species et generationes omnium
rerum Aut igitur habet eas per accidens
Ita quod quandoque non habuit aliquando semper
est et fluit in actu secundum rationes Si
primo modo tunc intellectus agens esset in
potentia et non differret a possibili Si
secundo modo tunc intellectus agens erit in-
telligentia plena formis magis
et minus universalibus Cum ergo hoc sit proprium
intelligentiae separatae intellectus agens
erit intelligentia separata Et huic conclusioni
videtur consentire Plato et Boethius Plato
enim dixit omnia universalia esse penes
intellectum semper et disciplinam dixit
esse reminiscentiam Boethius autem
in De consolatione philosophiae dixit universalia
rerum et similia ponit Huic autem videtur
consentire Aristoteles post hoc ponit quod ex-
citat errorem Platonis in reminiscendo
Dicit enim quod in separatis autem solus est
hic quod verum est Et hoc solum immorta-
le perpetuum est non reminiscitur quia
autem per hoc quod possibile sit passibilis
autem intellectus corruptibilis est et sine hoc
nihil intelligit At si dicat intellec-
tus agens qui separatus est est tamen
verorum secundum priorem voluntatem Et est in-
mortalis per hoc quod ipse est virtus non de-
pendens a corpore Et est perpetuus quod
non est in potentia Non tamen sequitur ex hoc
quod nos reminiscimur in acquisitione
scientiarum quod intellectus agens impassibilis
est et nihil recipit passivus autem
est passibilis intellectus corruptibilis per hoc
quod acquirit et amittit formas scientiarum
et cum hoc nihil intelligit anima Hanc
tamen litteram omnino aliter exponunt
commentatores scilicet Alexander Themistius
et Averroes Sed nostra expositio concordat

litteram In hac autem sententia expresse est
Avicenna in libro De naturalibus et duo
sequentes vestigia scilicet Algazel et
Tolletinus **Item adhuc** for-
tius omne quod recipit aliquid
est in potentia ad id Intellectus agens
non est in potentia ad aliquid ergo quod
ipse est virtus agens ergo intellectus a-
gens non recipit aliquid Inde sic
omne quod recipit aliquid intelligendo
intellectum non creato a rebus est intelligentia
Intellectus agens non recipit aliquid in-
telligendo ergo intelligit intellectum
non creatum id est creato a rebus est intelligentia
et substantia separata Intellectus agens sic
intelligit ergo intellectus agens est
intelligentia et substantia separata Prima ulti-
similiter patet ex hoc quod anima rationalis non est
in corpore nisi ut perfectio secundum scientiam et virtutem
ut dicunt sancti et philosophi Secunda non
patet in sillogis praecedentibus Propositio vero
sillogismorum praecedentium per se sunt manifeste
Item patet quod intellectus agens non
intelligit intellectum creatum a rebus ut pro-
batum est Aut ergo intelligit a seipso
aut ab alio Si a seipso ergo est
a se ipso propter hoc huius conclusionis est id quod
patet in Metaphysica Avicennae quod ens
per se est ens necesse et ens ab alio
est ens possibile Si enim ab alio po-
test contingere quod ipsum non sit sed
si ad non esse ipsum sit relatum quamquam
est esse rei ab eodem est est operatio
ipsius licet non e converso Si vero intellectus
agens est ab aliquo tunc etiam in-
telligit ab alio Et hoc etiam intelligit
intellectum creato ab alio ergo intel-
ligit impossibile quod iam impossibile est
non ergo intelligit ab alio Sola
autem intelligentia prima est Deus nec
est ab alio ergo intellectus agens est

intelligentia p(ri)ma que e(st) de(us) c(on)-
(tra) aut(em) influentia sola n(on) sit ab
alio n(isi) intelligat p(ri)(mo) ab deo p(ro)p(ter) ot-
tava p(ro)p(ositio) libri causar(um) vbi de-
(cla)r(atu)r intelligens q(uod) inferius n(on) sciu(n)t
(est) cognitio p(er) voluntate(m) pura(m) q(ue) (est)
in p(ri)ma ca(usa) Item in xii(o) me-
taphysice d(icit) aristot(eles) q(uod) si p(ri)ma ca(usa) i(n)-
telligit aliud a se q(uod) h(ab)eb(i)t a(li)q(uo)d
dignius se illud q(uo)d perficiat intel-
lectu(m) suu(m) q(uo)d erit diuinius (et) nobi-
lius suo intellectu q(uo)d (est) i(n)c(on)ue(niens)
Et p(ro)p(ter) h(oc) c(on)clu(dit)(ur) q(uod) deus intelligit se
ip(su)m Item ar(gumen)tu(m) fa(cio) de intellectu
age(n)te intelligimus n(on) q(uod) intelli-
git p(er) se aut p(er) aliud Si p(er) se tu(n)c
s(equitu)r q(uod) ip(s)e sit ca(usa) p(ri)ma Si a(u)t(em) p(er) a(lter)
t(ertiu)m id q(uo)d intelligit erit nobilius ip(s)o
q(uia) t(un)c intellectus agens no(n) erit nobilissi-
mus intellectuu(m) n(e)c erit agens v(e)l
q(uo)d aliq(ui)d agat in ip(su)m (et) perficiat
ip(su)m q(uo)d ambo absurda s(un)t apud
ph(ilosoph)os Item a(ver)rois s(upe)r p(ri)mo
metaph(ysice) d(icit) q(uod) intellectus p(ri)me ca(us)e (et)
d(icitu)r mo(do) intellectui equiuoce eo q(uod) i(n)-
tellect(us) p(ri)me ca(us)e (est) ca(usa) entis intellectus
aut(em) n(oste)r creat(ur) ab ente Ex h(oc) ar-
(gui)t(ur) q(uod) intellectus no(n) creatus ab e(ss)e
(est) intellectus p(ri)me ca(us)e s(ed) intellectus a-
gens (est) intellectus creatus ab e(ss)e
vt p(ro)batu(m) (est) ergo n(on) agens (est) intellectus
p(ri)me ca(us)e Item vi(detu)r m(ihi) ad(de)re
Augus(tinus) qui d(icit) nichil posse ho-
mine(m) intelligere nisi deus doceat
intus Cu(m) o(mn)is intellectus sit a luce
intellectus agentis vi(detu)r intellectus agens
n(on) aliud e(ss)e q(ua)m deus instruens
intus Item vi(detu)r dicere ap(osto)l(u)s
ad Chorintheos q(uod) no(n) sumus su-
ffic(ient)es aliq(ui)d cognoscere a nob(is) sed
suffici(enti)a n(ost)ra a deo (est) Sed co(n)tra

(con)t(r)a(ri)at Aristot(eles) in 3o de a(n)i(m)a Cu(m)
aut(em) sit in o(mn)i n(atur)a a(liqui)d (quod) (est) ad
q(uo)d m(ateri)a in vno q(uo)q(ue) g(e)n(er)e h(oc) a(u)t(em) (est)
in pot(enti)a o(mn)ia illa alteru(m) (est) ca(usa)
(et) effectiuu(m) quod (est) (et) o(mn)ia fa(cien)t vt
ars m(ateri)e (est) (et) in a(n)i(m)a e(ss)e h(ab)ent
d(iffere)nt(i)as ergo d(ic)i(tu)r intellectus (et) p(oss)ibil(is)
in a(n)i(m)a ergo agens no(n) (est) s(u)b(stanti)a (et)
(sub)sta(nti)a sep(ar)a(ta) Item a(ver)rois
O(mn)is intellectus i(n) nob(is) ex(isten)s h(abe)t duas
actio(n)es quaru(m) vna (est) de g(e)n(er)e
passio(n)is (et) (est) intellig(e)re Alia (est) de
g(e)n(er)e actio(n)is q(uod) (est) abstrahe(re) eas
a m(ateri)a q(uo)d n(ih)il aliud (est) q(ua)m fa-
ce(re) eas i(n) actu postq(uam) erant intel-
lecte in pot(enti)a Cum ergo vn(us) hor(um)
sit intellectus agens (et) alter(um) p(oss)i(bi)l(is)
v(tr)iusq(ue) istor(um) intellectuu(m) a(ct)io erit
in nob(is) ex(isten)s (et) no(n) s(u)b(stanti)a sep(ar)a(ta)
Item p(er) ra(tione)m a(rgui)t(ur) sic c(on)t(r)a aliq(uo)s
q(uod) n(ih)il mouens (et) motu(m) no(n) est
mediu(m) Sed intellectus agens (est) mo-
uens (et) p(oss)ibilis motus ergo n(ih)il ca(usa)
no(n) erit mediu(m) Si ergo p(oss)ibil(is) (est)
c(on)iunct(us) corpori impo(ssibi)le erit agente(m)
e(ss)e separatu(m) Item p(oss)ibilis h(abe)t po-
tentia(m) vt mo(n)str(atur) in a(n)i(m)a humana
s(ed) in physicis sic (est) q(uod) no(n) i(n)uenit(ur)
pot(enti)a m(ateri)e ergo in a(n)i(m)a no(n) erit pot(enti)a
receptiu(a) forme q(ue) no(n) possit c(om)-
plet(r)i p(er) aliq(uo)d effectiuu(m) (et) agens
c(on)iunctu(m) ei ergo intellectus agens
no(n) erit s(u)b(stanti)a sep(ar)a(ta) Item m(ateri)a
in physicis p(er) natura(m) eius pot(enti)e
qua recipit forma(m) substat for-
me recepte ergo o(mn)ib(us) ro(ati)o(n)ib(us) s(u)b(stanti)a erit
ex pote(nti)a m(ateri)e Aut ergo intellectus
agens h(abe)t for(mas) a(liqua)s no(n) Si sic t(un)c
h(ab)eb(i)t ra(tione)m pot(enti)e p(oss)ibilis intellectus
p(ro)pt(er) h(oc) p(ri)m(u)m q(uod) no(n) recipit for-
ma(m) qua h(abe)t Nich(i)l(omi)n(us) t(ame)n (est)

in actu per formam quam habet et erit continuus etc non erit intellectus possibilis in anima simul hoc sed alius erit prior eo et simplicior quod falsum est ergo intellectus agens non erit continuus etc non habebit species rerum apud se ergo non erit intelligentia separata eo quod omnis intelligentia est plena formis Item si intellectus agens est intelligentia habens formas ut dicunt aut easdem quas habet ponit in intellectu possibili aut alias Si easdem tunc species quas homo in anima non abstrahuntur a rebus extra et a sensibilibus in illo invenirentur intellectus possibilis Si autem alias ponit in ipso tunc quero que sunt ille Si dicatur quod abstracte sunt a rebus tunc iam sunt etc quod ponuntur in intellectu agente Et etiam intellectus agens non erit intelligentia separata quod sit plena formis ut dicunt Item si sit intelligentia separata habens formas aut semper agit in intellectum possibilem suis formis aut aut non semper Si semper tunc in sua actione semper imprimat formas sequitur quod intellectus possibilis semper habet formas in se et cum sciencia sit habere formas scibilium in intellectu possibili sequitur quod homo semper sciret quod est falsum ergo non semper agit Queratur ergo quid impediat ipsum ab actione Aut enim impeditur ex hoc quod est separatus aut ex hoc quod est cum fantasmate Si primo modo tunc semper impeditur quia semper est separatus ut dicunt quidam Si secundo Contra ratione habenti formas idem est fantasma presens et absens quo ad rationem universalis quod patet sicut habens habitum eius non accipit a fantasmate quod sit habere bus eundem intellectus agens habet habitum forme ergo in agendo nichil recipit a fantasmate ergo sine fantasmate erit in eadem actione etc sequitur primum inquantum quod semper equatur sciencia quod falsum est ergo intellectus agens non erit intelligentia separata habens formas ut dicunt Item intellectus agens est intelligentia separata habens formas vel aut equaliter se habens intellectum possibile in sciencia et ignorancia aut inequaliter Si equaliter tunc homo in sciencia et ignorancia erit sciens equaliter et ignorans quod est impossibile Si inequaliter tunc possibilis semper est in potencia et agens semper est in actu et nichil est medium inter eos quod impediat agentem in actione sua vel possibilis et a passione ergo intellectus agens semper agit in possibilem et possibilis semper recipit et intellectus possibilis semper erit sciens et nunquam ignorans Solutio Sciendum quod sapientes qui fuerunt ante nos diversificati sunt in ponendo intellectum agentem sicut patet supra tertio de anima Quidam in agente omnino dixerunt non esse sed tantum possibilem speciem non Et quidam dixerunt ipsum esse habitum Et illi diversificati sunt in duas opiniones Quidam enim dixerunt ipsum esse habitum et ipsum primo esse de anima habitum principiorum Quidam habitum qui est in omnibus speciebus intelligibilibus Alii dixerunt ipsum esse intelligentiam separatam agentem undecimi ordinis etc cum intelligentia movente et non mota sit desideratum movens desiderante et desiderium quod dixerunt intelligentiam agentem undecimam moveret intellectum possibilem humane anime Sed sicut desideratum movens desiderantem ita scilicet quod anima celi movet celum Ita conformiter intellectus agens undecimi ordinis et hoc modo fluunt bonitates ab intelligentia agente ad intellectum possibilem Sed nos nichil horum dicimus Sequentes enim Aristotelem et Averroim dicimus celum

Non hre aiam pt intsuaz
vt sup in qone de celo determina-
tu e Et similit' dicimus intellectu
agente humanu ee coniunctu hu-
mane aie & esse sui ee & non
hre intellia s age ipa in intellectu
pgli ex fantasmatibus sic exprsse
dt auerois in 9mento lib de aia
Ad primu g° dm q intellectus agens
dr separatus eo q no e actus alicuius
ptis corporis vt dem e in obiectione
inchoatiua tm e ps aie intellectual'
quia aia intellectiua sic e actus
corporis q no sm quals ptem eius
sitam hz in organo vt sup de-
terminatu e Ad aliud dm q
Arests loquit ibi de intellectu agen-
te put ipe e formale ee vlis si-
cut lumne forte ee e coloris Omne
em for vle suu esse hz forte ab
intellectu agente licz p accns ad mrz
hz esse aliud vt infra declarabit
in qone de intellectu speculo q ad
hitu pn'ezo qui qdamo 9nal' e
nob' Et imortal' hc e no corrup'
q no cadt i obliuioez Et ppetuus
eo q no e in pota Ad aliud
dm q in vi' te scdz b Auicena di-
xit intellectu agente ee slbm se-
paratam & irradiare sup intellectu
pglem in aialib Et hc q in-
tellectus agens no detinat aliqua
ptem nc rapit aliqz a fntasmte Et
in hys duob 9nicat cu intelligentia
angelica separata Sz tn dit in hc
q actus intellectus agentis e sup fa-
tasmata abstrahedo vle de fatasmatibus
qd no fat intellectus angelicus Tn p-
dno in q° 9uet cu eo dr ab Al-
gazele q no e in core vt virtus sua
in organo corpis sic vires aie
sslbs nc e in core vt itinus a fa-
ntasmatibus corporum sic intellectus pgl'
Et p hc ex pz solucio ad dicta
Auicene Cum n- ordies intelli-
gentiarum sm Auicena debent
sm ordines & num motum et
intellectus agens que dt ee decima
intelligentia mouz hoiez & aiaz
humana Ad ad dm q y-
saac fat vim in intelligentia sic
in intellectu sic ex sup declaratu
intelligentia n- cu sit tm vere ipa
e sn inquisicon & studio 9te-
platiua veri cuius p'a obumbratio
inquisicio e & 9templacio veri
p studiu Et p hc nil loqr
ibi de intellectu agente 9ui-
ex dt q sslbs e in vmbra
racois creata & vegetal' i vmb
sslbs Ad aliud dm q tri-
smus q3 in ma ordinat ad
motu celi qui facit trsmuta-
p maz 9na lu & corruptibilu vt
in libo de vno deo s in aia z
for separata & abstracta sic no
e ibi motus ppe loquedo Et p
hc oz t q sit ab agente 9iucto
qd agat vlia de ptibus Ad
aliud dm q sic in exterioribus
corpib p influeciaz lucis a su-
piori a supioi core abicit
tenebre 9ta q ex qdda lume
descendt ab intelligentiis separatis
sup aiaz qua aiabus reuelatur
occulta in quibusda sompnys et
pphetys s th no e actus agentis
intellectus vt infra pzbt Ad ad
dm q corpus hois tm mutar ab
agente 9iucto & ab agente sepa-
to Et agens 9iuctu vero & or
qualitas pimas Agens n- sepa-
tu celu & stellas & sic aia
quo ad intellectum pglez immutat

a duob9 motoib9 sz a motore quieto qui e intelect9 agens 7 a motore separato q' e intelligentia separata angelica influens v' velatos **Ad aliud** dm q aia no e instrum intelligentie Ita q intelect9 agens sit intelligentia separata s qr mo² ab ipa duob9 mot **Vno** m q p motu superioz mo² ad corp9 q' mot9 corpis venit ad aiaz **Alio** s q influit ei de bonitatib9 qs ipa accipit a ca pa **Ad ad** dm q Thollemi9 intendit dice q aia rnal' no hz thezauz sup que quita² s poci9 hz hitu sciec 7 quiti² ad ipm 7 ad intelctu agente 7c effic' osirab in actu no sic q accipiat formas ab agente sic ab intelligentia separata **Ad aliud** dm q intellect9 agens agit p sua sbam 7 no p aliqua spem intelligibilud qua hreat apud se **Ad id at** qd' com obi² dm q diusitas ipi9 intelect9 agentis no e ex intellectu agente s ex fantasmate Et hc e qd' ab Auiroe sup 3m de aia d² mactu e qm qn omia speculatia fuit in nob' extra in pota tuc 7 agens gtinua² nob' in pota quia no gtinuat² nob' nisi p alia Et cu fuerit eontia in nob' actu tuc 7 ipe nob' gtinua² actu clarum n' intellect9 agens detima² ad fantasma 7c detimata mouz intellem pglem 7 educit eu i actu sic acto luis detima² ad colos 7c detimata visum educit in actu Et p hc pz q intellect9 agens no e subam separata plena formis **Ad id qd** obi² de ploc dm q plo pot vlia g in intelctu pgll 7 doctina ee n' reminiscentiaz qd' infra pbr' Boheci9 aut lo² de intelctu pri'ozo q' sm arist nal' e nob' 7 de pri'ys gnoib9 q'9 scit no e nece q scia² artes Et plr dt q scientia pot quia ignorat ppia pria rei **Ad dcm** aut Arestis dm q sic sup expoitu e et q ipe dt q no r'minscimur ppterea dt q ex hc q intelect9 agens pglem gducit in actu creadt aliqs q doct'a eet r'miscena eo q intelect9 agens sp est in aia Et pglis semp pt giti ad ipm Et io dt Arest q hc no se² eo q intel'e pglis intelect9 s tm intel'e ex agente s ex fantasiste dpt' qd ees intellect9 pglis corrupl' e non sm sui sbaz vt dt gmeoz s sm hitu sac acceptu a fantasmatib9 p actoz intelect9 agentis sz hitu quez hz 7 quez non habz **Ad aliud** dm q bn gcedim9 q intellect9 agens nil r'cipit qr a lic' no ess agens vlr Et bn gcedim9 ees q intelect9 agens no intelligit intelctu creato a reb9 Si ia ppo a not cam efficiente qr res suas similitudines faciat in intelctu agente To p hnc mo intelect9 pglis intelctu creato a reb9 intelligit Si aut hz ppoa notat maz qua cat no not ppe tuc bn gcedim9 qr intelect9 agens intelligit intellctu creato a reb9 qr intelect9 ei9 no e sup res abstrahendo ab eis vle Intellect9 eni agens e sic si videam9 expmitten6 7 intueri9 suscipientes Sic eni visio ess sup res et

agentis in eius visibilitate sicut si vi-
deamus corpus suscipiens et nichil
emittens sic enim res agit in visi-
one et generat in eo suam similitudinem
Ex hoc autem quod intellectus sit intelligentia in-
tellectu non creato a rebus non sequitur quod sit
intelligentia separata eo quod intellectus in-
telligentie separate est determinatus ad
formam quam habet intellectus autem agens
determinatur ad fantasma **Ad ali-
ud** dicendum quod intellectus agens non est causa
se ipso nec intelligit a se hoc modo
quod non sit creatus ab alio ideo est causatus
a causa prima Et quod intelligit creatura causa
prima sed hoc modo non intelligit ab a-
lio intelligi quod in ipso faciat suam si-
militudinem et speciem Unde patet quod non
sequitur quod intellectus agens sit causa prima **Ad
aliud** dicendum quod anima humana in
dignius et nobilius est intellectu agen-
te Et probatur hoc non habet aliud perficiens
se sed intelligit per suam substantiam intel-
lectus tamen eius requirit aliquid extra se ad
quam tenetur sic ad maius et per hoc
differt ab intellectu prime cause **Ad a-
liud** dicendum quod intellectus prime cause
est causa entis in esse eo quod ab ipso flu-
it ens sed sic agens intellectus non
est causa sed in eo quod abstrahendo agit
simpliciter in universalibus causat naturam similitudinem
que est in intellectu possibili **Ad aliud**
dicendum quod Augustinus in libro de ingressu in-
tendit quod omne lumen nostri intellectus
est a causa prima Et sine ipso nichil po-
ssumus facere Sed natura illuminandi super-
infusa intellectus agens agit ab
ipso et sub ipso **Ad aliud** dicendum quod
verum in hoc est quod apostolus dicit quod non
sufficientes sumus aliquid cogitare ex
nobis tamquam ex nobis Et hoc innuit

quod que intelligimus non intelli-
gimus nisi gratia dei illuminante
sic illa que sunt supra rationem
que autem naturalia intelligimus a
nobis sed non quasi ex nobis sed ex vir-
tute intellectus agentis que data est
nobis a deo

Utrum intel-
lectus agens cum possibili sub-
stantia sit idem Et circa hoc queruntur
duo Quorum primum est utrum intellectus
agens sit potentia anime et in utrum idem
cum possibili vel potentia anime in causa anima
rationis **Ad primum** sic proceditur
dicit Aristoteles in 3o de anima quod
in omnibus honorabilius est efficiens
patiente et possibili sed efficiens et pa-
tiens numquam possunt esse eiusdem nature
eo quod contraria sunt ut probatur in libro
de generatione et corruptione ergo videtur
quod intellectus agens et possibilis non
possunt esse eiusdem nature Cum igitur pos-
sibilis sit potentia anime agens non e-
rit potentia anime **Item** in cor-
poribus ita videmus quod nullum to-
tum componitur ex partibus quarum una
sit agens in alteram et altera
patiens ab altera nisi ipsum sit
mixtum ex contrariis huius probatio
est in elementis et in celo et in a-
liis simplicibus corporibus ergo mul-
to magis erit in substantiis spirituali-
bus Cum igitur anima rationale sive
anima rationalis sit substantia spiritualis ipsa
non erit composita ex partibus agentibus
et patientibus a simili Sed tres
partes sunt intellectus agens et possibilis
ut dicit plures ergo non erit composita
ex agente et possibili Cum igitur possibilis
intellectus sit potentia anime rationalis non

pout esse p̄s Item nichil
idem numero ē in actu et potentia
simul & semel Cuius ratio ē
quia qd' ē in potentia no ē qd' ē
in actu & potentia esse & no esse
qd' ē impossibile ergo nichil idem numero
est simul & semel in actu &
potentia Sed aia rōl' ē aliquid idem no
ergo non est simul in actu &
in potentia Sed agens ē sp̄ī actu
pgl's in potentia ergo no simul
est agens in potentia ex his Cum
igitur aia in potentia sit aia vt dicit
phūs ipa no est agens &c
intellectus agens no est p̄s aīe
Item efficiens ē agens et
mouens & h3 motum quo mouet
a seipso & no ab alio possibile
aut ē passiuū & motum h3 ūs
motum quo mouetur ab alio & no
a seipso Et propter hoc nullum indi/
uisibile pt esse in actu & potentia
quia idem indiuisibile ē agens
& patiens & mouens & motum
& h3 motum a se Sed aia rōna/
lis ē quedam indiuisibile & simplex
ergo no pt esse in actu & potentia
Cum igitur sit in potentia eo qd pgl'
ē p̄s eius no est in actu & ita
intellectus agens no est p̄s eius
Sed contra actus & potentia sunt
prime p̄tes & essentiales quarum Cum igitur
aia rōal' sit quedam quantum ut supra
ptum ē ipa hebit in se p̄s actiuī
& potentiam Sed potentia ē pgl' intellectus
primus actus at agentis ergo tamen pgl'
est agens sit p̄s rōal' aīe Item
anime ē actus ergo multo magis
quet ei agere quam pati Cum igitur he
at intellectum pgles p̄te sui multo

magis ecc' hebit agentem Solucio
Dicimus qd intellectus agens ē p̄s aīe
Sup' n' docimus qd diuisitas potentiarum
& potenciarum aīe fluit a diuisitate prio/
rum componentium ipm que pria sunt
qd' ē & quo ē vl' actus & potentia si proprio
noīe sumantur Et propter hoc dicimus qd in/
tellectus agens ē p̄s aīe pgl's fluens
ab hoc qd' ē quo ē sive actus
pgl's aut p̄s aīe ē fluens ab eo
qd' ē qd' ē sive potentia Ad primum
ergo dicimus qd ē effiens rōne primi esse
& ē effiens rōne 2i esse sive actus
2i Et primo modo dicitur effiens semper ē
extrinsecum patienti qd' ē gnus in forma
& idem in materia cum patiente vt dicit phūs
2o aut modo dicitur effiens pt esse
idem cum forma perfectiua rei & extrin/
secum ei qd' efficitur ē tale effiens ē
intellectus agens Est n' actus sua
rōne intellectum & no rōne aīe similiter rōne
esse ad intellectum & no ad esse Et propter
intellectus agens & pgl' pnt ē extrinsece p̄s
aīe roal' Ad aliud dicimus qd
nichil hogenum in natura h3 p̄te vnam
agente in aliam & aliam paciente ab
altera Ita qd actio sit ad perfectionem
sm̄ quod ad esse 2m h3 vna effiencia
& receptiua &c ē de perfectiua agente
& paciente in aia roali Ad aliud
dicimus eo qd nichil eodem actu & potentia
simul & semel sm̄ idem sm̄ idem
bn pt esse agens rōne alicuius forme
accidentalis & potentiale ad eam rōne indiuiduationis
licet no sm̄ idem Et sic aia rōal' cadens
extensis rōne intellectus ē agens et
pgl's sm̄ no sm̄ idem sm̄ sm̄ a/
gente agens & sm̄ pgle suscipiens
Ad ultimum dicimus qd aia rōalis

e simplex et indivisibilis eadem modo quo
supra determinatum Et e divisibilis secundum partes
et non modo aliquo quod sit motus physicus licet
ibi sit transmutatio secundum quod intelligens Et
in ista transmutatione e pars eius movens et
pars eius mota Et per hoc ipsa e movens
et mota secundum diversas partes eius quod non est
motus Sicut etiam anima secundum animam e movens
et secundum corpus e motum Et sic idem e movens
et motum sed non secundum idem

Eiusdem questio V.

intellectus agens sit idem cum
possibili vel pars eius in eadem natura anime quod probatur
Et videtur quod sic In separatis enim non est differentia
agentis et patientis sed intellectualis natura
e separata ergo in ipso non erit differentia
agentis et patientis Prima patet ex hoc
quod intellectualis natura de perfectioribus reducitur
ad materiam 2a patet ex hoc quod intellectualis natura
non utitur corpore ut organo Item dicit
Aristoteles in 3o physicorum quod in perpetuis non
differt esse et posse sed intellectus e perpe-
tuus ergo in ipso non differt esse et
posse Sed agens e secundum esse et possibilis
secundum posse ergo agens et possibilis non differunt
secundum naturam intellectualem prima patet per
auctoritatem Aristotelis 2a scribitur in 2o de
anima ubi dicitur quod intellectus separatus e a
vegetativo et sensitivo sicut perpetuum a
corruptibili Item in potentia visi-
va sic e quod eadem potentia abstrahit
species et recipit eas Et si forte dubi-
tetur de visu tamen hoc erit verum in aliis
quia ibi abstrahit et recipit for-
mas sensibiles ergo videtur quod similiter sit
in intellectu quod eadem potentia abstrahit
intelligibilia et recipit ea Cum igitur agens
intellectus sit abstrahens et recipiens
possibilis idem erit intellectus agens et
recipiens Sed contra impossibile e idem

secundum idem esse movens et motum sed
anima rationalis secundum intellectum agen-
tem e movens et secundum possibilem
e mota ergo impossibile e intellectum
agentem et possibilem esse idem Item
impossibile e idem secundum idem esse in ac-
tu et in potentia Rationalis anima secundum
intellectum agentem e in actu et secundum
possibilem in potentia ergo idem quod prius
Item impossibile e idem secundum idem
agens et patiens anima secundum intellec-
tum agentem e agens et secundum possibilem
e patiens Item impossibile e idem
secundum idem esse agens et patiens Anima
secundum intellectum agentem e susceptibi-
bile omnium et susceptibile nullius
Quoniam intellectum autem possibile anima
omnium susceptibilis ut dicit philosophus Quoniam
agente autem nullius e susceptibi-
bilis eo quod ipse ipse utitur e agens
ut prius habitum e ergo agens et possibilis
non sunt idem Solutio dicen-
dum quod intellectus agens et possibilis
non sunt idem sed differunt ut probat
ultime rationes Ad primum at
dicendum quod que sunt separata a materia
physica et corporum et in illis non
e actio et passio physica sed tamen potest
esse in eis agens respectu alicuius di-
spositionis advenientis motu physico
et patiens cuius passionis e susti-
pere dispositionem eius hoc e in intellectu
aliquo natura respectu intelligibilium Ad
aliud dicendum quod differentia esse et posse
e tempore secundum quod posse precedit esse
secundum viam generationis et temporis etc.
non differunt esse et posse nisi in so-
lis generabilibus et non perpetuis
Et de hoc intelligitur dictum Aristotelis
Et e differentia secundum essentiam inter esse
et posse secundum quod reducuntur ad quod

et forma et agens et posse redu-
citur ad id quod est et possibile et esse et
posse dicitur in perpetuus. Ad a-
liud dicendum quod in sensibus agunt
et obiecta et non ipsi sensus. Sensus
enim sensus indicent sensata, tamen hoc
iudicium non est nisi sensum existentem
in actu. Sic etiam intellectus possibi-
lis in actu iudicat de intelligi-
bilibus non movens motu intellectus age-
ntis sicut nec sensus movens motu ob-
iecti sensibilis.

Deinde queritur quid
sit intellectus agens secundum sub-
stantiam et diffinitionem. Et dicit
Aristoteles quod intellectus agens est intellectus
quo est omnia facere. Et intelligitur de
omnibus intelligibilibus quia ipse agit
omnia intelligibilia. Sed contra quae
sunt per se intelligibilia ut dicit Avicenna
quae autem sunt intelligibilia per se non fiunt ab
alio intelligibili, ergo videtur quod intellectus
agens non facit omnia intelligibilia et
intelligibilia. Item nihil eodem modo se
habens semper facit diversa intelligibilia, intelligibilia
sunt diversa, ergo non fiunt ab aliquo
eodem modo se habente. Intellectus agens est
eodem modo se habens, ergo non omnia intelligibilia ab
ipso fiunt, ergo intellectus agens non
est quo est omnia facere. Prima patet per hoc
quod habetur in primo de generatione et
corruptione ubi dicit Aristoteles quod idem
eodem modo se habens non facit nisi
idem. Ex aut intelligibilia sunt diversa
per se patet. Ex aut intellectus agens
eodem modo se habeat sic probatur. Quicquid
enim mutabile est recipiens et mutabile amit-
tens semper manet in dispositione una.
Intellectus agens est huiusmodi, ergo semper ma-
net in dispositione una et eodem modo se habet.
Item intelligibilium quaedam sunt magis

intelligibilia et quaedam minus et quae sunt
intelligibilia per se et quaedam per aliud. Is-
ta ergo diversitas intelligibilium videtur esse
quod sit ab intellectu agente eo quod fa-
ciat omnia intelligibilia. Dicendum ergo diversitas
quae est in substantiis est ab uno agente. Que-
ritur ergo quomodo hoc possibile sit cum intellectus
agens eodem modo se habeat. Iuxta
hoc iterum queritur de eo quod dicit
Aristoteles quod non solo tempore possibilis precedit in-
tellectum in actu. Et per hoc innuit
quod agens prior tempore est possibili. Videtur enim
hoc esse falsum. Et nunquam enim anima habet agen-
tem habet possibilem et e converso. Item queritur
iuxta hoc quod dicit Aristoteles de agen-
te quod separatus est solum et immortale
et perpetuum est. Dicit enim Aristoteles quod in-
divisibilium intelligibilia in hiis sunt in qui-
bus non est falsum. In quibus autem verum et
falsum est iam compositio intelligibilium est. Ex
hoc accipitur quod falsum et verum non nisi in com-
positione sunt. Et hoc etiam habetur in perih-
ermeneias. Si igitur intellectus separatus quod
est agens est eius quod est verum agens
intellectus erit contrarius, sed nullus intellectus
est contrarius nisi recipiens intelligibilia contraria. Sed
quicquid intellectum recipit intelligibilia contraria
recipit et simplicia. Ergo intellectus agens
recipit intelligibilia simplicia et contraria, [illegible] si
concedatur. Contra cuiuslibet intellectus recipit
intelligibilia simplicia et contraria est possibilis
ad ea quae recipit. Intellectus agens re-
cipit huiusmodi intelligibilia, ergo est possibilis ad
illa. Sed omnia intelligibilia sunt simplicia
vel contraria, ergo agens intellectus possibilis
est ad omnia intelligibilia. Ergo intellectus
agens est quo est omnia intelligibilia fieri
et non quo est omnia intelligibilia facere, quod
est contra philosophum. Queritur etiam utrum
hoc cum intellectus agens solum sit
immortale et perpetuum et intellectus possibilis

non corrumpitur nec moritur sic nec
intellectus agens immortale est et per-
petuum Item queritur secundum quod
intellectus agens dicitur esse immor-
tale et perpetuum Solutio dicendum quod
intellectus agens secundum substantiam et diffinitionem
est potentia et principium activum intellectivum
Et propter hoc dicit philosophus quod intellectus
est quo est omnia facere Ad primum
quod obicitur in contrarium dicendum quod licet quedam
sic denudata sint a materia ut ipse
intellectus et quedam alia tamen aliquo modo fa-
ciunt fantasiam in anima sensibilem sed quedam
quod ex suis operibus et motibus
cognoscitur et tunc abstrahendo intel-
lectus agens facit ea esse intelligibilia
Ad aliud dicendum quod omnia intelligi-
bilia inquantum intelligibilia sunt eodem modo
et illo agit in illis intellectus a-
gens ut determinabitur in sequenti questione
Set autem intelligibilia sunt diversa hoc est
inquantum diversorum intelligibilia hoc non
habent ab intellectu agente unde bene con-
ceditur quod intellectus agens eodem modo se
habens facit idem in omnibus intelligi-
bilibus Ad aliud dicendum quod quedam esse
intelligibilia magis et quedam minus non est
ab intellectu agente Et hoc propterea quia
dualitas formarum sit a faciente
Sed non facta sunt secundum potentiam rei
facte et non facientis Sicut patet in attractione
terre et aeris et coloris Ad id quod
iuxta hoc queritur utrum sit agens tempore
prior possibilem dicendum quod duplex est ordo
temporis scilicet secundum successionem prioris et po-
sterioris et secundum ordinem essentie sive
ordinem quendam successionis prioris et
posterioris nec est intellectus prior alio
secundum ordinem aut essentie quia est sic
intelligibilia agens prior possibilem quam essen-
tie nisi in primo motore agens

deinde possibile motore et per motum cum
efficitur in actu Ad id quod ul-
timo queritur dicendum quod intellectus
separatus non est idem quod agens in-
tellectus Set intellectus speculativus est separa-
tus a materia et appendiciis materie Unde
de intellectu ipso loquitur ibi Aristoteles
qui est primum speciei et est de bonitate pri-
morum ut dicitur in posterioribus quod est
et tamen etiam verum Set quia hinc inducitur
non sequitur esse immortale et perpetuum Ad
id dicendum aliter quod sit intellectus agens
est tamen hoc quod verum est quia sicut
de formale est intelligibilium verorum
idest eorum que vere intelligibilia sunt sicut
lumine formale esse est colorum Sic
se habet intellectus agens ad intelligibilia
que vere sunt intelligibilia Ad id
quod obicitur quod nichil non est nisi in compositione
dicendum quod duplex est verum scilicet quod significat
hoc de hoc vel hoc in hoc Et
hoc est quod significat aliquid esse vel
non esse ut in compositione Et est verum
quod est ab entitate et forma rei quod
significat aliquid et non aliud esse sic
dicimus verum aurum et separatus
est solum quod vere intelligibile est
et omnia verum quod nichil habet potest esse in-
telligibile Ad id quod ultimo
queritur dicendum quod primum immortalis
possibilis intellectus est ab intellectu
agente sic et esse suum est ab agen-
te Ad aliud dicendum quod propter sim-
plicitatem substantie et incorruptibilitatem dicitur
intellectus agens immortalis et perpetuus
eo quod nichil recipit per transmutationem ut
patet et quod nullius rei est receptibilis

Ultimo queritur quomodo
licet intelligat et de
modo actionis eius Et

Obici[tur] sic Omnis intellectus in-
telligens aliquid intelligit p[er] in-
tellectus agens intelligit g[ra]o a[li]q[ui]d
intelligit p[ri]ma p[ar]s ex h[a]c q[uod] o[mn]is
intellectus e[st] talis q[uod] intelligit[ur] 2[o] a-
vo sed[?] in 3[o] de a[nim]a v[b]i d[icit] ph[ilosoph]us
q[uod] intellectus agens qu[an]q[ue] intelligit
& quaq[ue] no[n] i[n]ven[it]s p[ro]p[ter] h[oc] q[uod] semp[er]
intelligit Inde sic Nichil intel-
ligit aliquid n[isi] q[uo]d e[st] in ip[s]o In-
tellectus agens intelligit aliq[ui]d g[ra]o
intelligit aliquid q[uo]d e[st] in ip[s]o
Queri[tur] g[ra]o quid sit illud aut
e[st] sunt intelligibilia q[ue] accipiunt
ab ext[er]i[ori]bus q[uo]d e[st] ip[s]e intellectus agens
Si p[ri]mo[d]o sequi[tur] duo inconvenientia
s[cilicet] q[uod] intellectus sit in intellectu age-
te vt in subiecto q[uo]d inp[os]sibile e[st] & q[uod]
intelligi[bi]l[i]a intelligit semp[er] & q[uod] in-
tellectus ages semp[er] intelligit se Et
quicquid intelligit p[er]cipit & co-
gitat g[ra]o s[em]p[er] p[er]cipiet & cogitabit
se q[uo]d f[a]l[su]m e[st] **P[ra]eter[e]a** queri[tur] de h[oc]
ip[s]o q[uo]d d[icit] ar[istoteli]s intellectu[m] agente[m]
semp[er] intell[ig]e[re] d[icit] n[am] ph[ilosoph]us q[uod] for-
tiores mot[us] excludit debiliores s[ed]
a[nim]a non g[ra]o i[n] e[st] mot[us] quo intellectus
agens intelligit se fortior e[st] illo
quo intellectus p[ossi]b[i]l[i]s intelligit intel[ligi]b[i]lia
aut debilior Si fortior t[un]c semp[er]
exclud[it] intellectu[m] intel[ligi]b[i]l[i]u[m] & ita
no[n] s[em]p[er] intelligit se **P[ra]eter[e]a** cu[m]
intellectus agens intelligit vim in-
telligendi aut impetrat age[re] v[e]l
pati Si pati t[un]c intellectus ages
in suo intellectu pate[re]t & r[e]cipet
fo[r]m[a]s intelligibilium q[uo]d i[n]t[e]ll[ectu]s n[on] e[st] in
p[er]f[ec]tu[m] Si impetrat age[re] t[un]c v[e]l acto
sit illud f[ra]g[mentu]m q[uo]d in id q[uo]d subiac[et]
age[re] dictu[m] op[or]tebit q[uod] acto illa
in aliud s[u]biectu[m] passiu[m] t[ra]nsire

Hoc aut[em] non in id q[uo]d e[st] i[n] ip[s]o a[ctu]
intelligendi q[uo]d e[st] actus p[ossi]b[i]l[i]s g[ra]o
intellige[re] agentis no[n] e[st] n[isi] age[re]
in p[ossi]b[i]lem vt educat[ur] i[n] actu Ex
h[i]s duo sequu[n]t[ur] t[un]c n[on] no[n] se p[er]-
fatiet intellectus agens vi[detur] q[uod]
no[n] s[em]p[er] intelligat Sic[ut] se[quitur]
q[uod] no[n] intelligat se quia no[n] a-
git in se q[uo]d e[st] c[ontra] multos dice[ntes]
q[uod] intellectus agens intelligit se
semp[er] Eo[dem] si c[on]ceda[tur] **Con[tra]**
dicat Ar[istoteli]s in libro de cau[sis]
Omnis intellige[nti]a agit p[er] e[ss]e[nti]am
sua[m] Intellectus ages e[st] intellige-
tia que g[ra]o intelligit p[er] esse-
tia[m] suam **Item** Ar[istoteli]s in
eodem libro Omnis sciens qui
scit suam e[ss]e[nti]am e[st] rediens ad
sua[m] e[ss]e[nti]am reditio[n]e c[om]pleta Ex
h[oc] a[rguitur] q[uod] intellectus ages inelig[?]
intelligat suam e[ss]e[nti]am q[uam] intel-
lige[nti]a alia **Item** h[oc] p[ro]b[atur] p[er] r[ati]o[ne]m
O[mn]e n[am] intelligi[bi]le intelligi[tur]
ab actu p[er] quietem ad ip[su]m h[oc]
q[uo]d magis quietu[m] e[st] magis intel[ligitu]r
ab ip[s]o S[ed] magis quietu[m] e[st] id
q[uo]d p[er] y[?]de[n]tit[at]e[m] q[ui]escit[?] q[uam] id q[uo]d
p[er] quietem g[ra]o intelligit magis illud
cum i[gitur] e[ss]e[nti]a sua s[em]p[er] sibi sit q[ui]-
eta magis intelligat e[ss]e[nti]am
sua[m] q[uam] intelligibilia alia Cu[m] e[rgo]
e[ss]e[nti]a sua sit s[em]p[er] quieta vi[detur] q[uod]
s[em]p[er] intelligat se **Ultimo** q[ueri]tur
circa h[oc] de actione intellectus a-
gentis q[ua] abstrahit intelligibilia
a fantasmatib[us] Videt[ur] n[am] q[uod]
aliquid n[atur]e huius manet in
to[t]is ab[strac]tis abstracti p[er] q[uo]d in[tellectu]s agit
in o[mn]i[a] g[ra]o vi[detur] sic q[uod] aliud

Natuᵉ intellect9 agentis sit in
fantasmatib9 p qua agt in
intellctm pplem Sz na no
e nisi simplicitatis vlis go vr
q simplitatis vliss act9 sit i
fantasmatib9 Cu vᵉ fatasta
sit pria vl' ess prim actu vte
cat in eo qd' e pre vl' ess p us
qd' e unpge quia pre e vin
solum pt multa vle' at actu
de multis z. in multis Item
Videmus nos q lumine fit ac
tu colos anq sint in odo a
luce n. colos efficiu i actu
in colorib9 ecs si nunq videri
intellc9 ages e sic lumine go
vr q faciat actu vlia i fanta
smatib9 ecs si nunq rapia
a pplu Si forte dica q ac
to agentis in fantasmate no
e nisi simplicitatis vlis Con
ab omnib9 phis d q acto agent
e abstrahe Cu i no sit n tp
abstracto sz a ma z gt ssut
z a pntia me q quet fata e
z medijs potencijs Et a pti i
q quet intellctu vi q altd
abstracto sit intellc9 agent
Solutio dicim9 q act9
agentis intellc9 e sup pplez
educe ipm in actu hitu n
e sup q ages h pncipatu
in aia ab eo qd' e z quo est
pplis aut ab eo qd' sbstat
alli in aia vtalli vli sic in
tellcs quo e qui e eaie ra
cioal no e. nisi in sbstati
Ita acto intellc9 agentis no e
nisi in ppli Ad pmu q

Dicendum q ppe intellige z ip
sius anime intellctiue q act9
z opacois prim sit h e aie sm in
tellctm agete z pplez ad que
cpa intellc9 agens sic efficiens
z forma intellcts aut pplis
sicut recipiens z sic subiectm in
tellctu Et hc e ppe loqui dt n.
ares in pmo de aia q melis
e no dice aiaz no inscri a
d iscé a' intellige h homez p a
nima Et simlr intellc9 no e
intellige h anime p intellctus
aut no fiat vis in hc te dice9
intellctu agente intellige atie
Ex hc non se q aliquid recepti
in se intelligat Sz q acto eius
sit circa aliqd' intelligibile Ad
aliud dm q intellc9 ages h.
se sepat9 a ppli intelligt.
no ir sepat9 e n in pna 9
iunct9 actiu Et p hc idem acq
q d' intelligt actiue e intellia
in quib9 intellt se vt act9 ip
soz sic si lumine poss vide vi
det se in colorib9 ut actu ipo
rud Sz v. intelc9 agens itelli
gat se hc mo q flectar supra
se no multu d iffimoc det
minant hob' aut vr q c eo q
no attendim9 aliquē intellctu
refletm intellctui ppli vl' age
ti p se vtrisq h bn qcedim9
aiam intellctiua intellige se
Ad hc qd' queri v. ess in
telligat se dicim9 q c eo
quo iugpe dicim9 intellctm
agente intellige se hc n. e
intellige se vt actu pplem

Sicut enim intellectus est semper ens actu
semper sit in actu. Et hoc est quod dicit
actus possibilis sed ille actus non perficit
possibilem nisi secundum quod sit sicut lumine
perfectus solum esset in oculo sine colore
tunc non esset immutatus oculus ab
actu si non esset distincta immutatio
ad aliqua speciem coloris determinata.
Similiter quando solum lumine agente est
in possibili tunc possibilis est in actu indistinc-
to secundum aliquam speciem intelligibilem. Et
intellectus agens intelligit se ut existens
actu semper. Et iste motus non ex-
cludit motum intelligibilium eo quod in-
tellectus agens secundum illum sit actus omnium
intelligibilium. Sicut enim motus luminis non
excludit motum coloris in oculo eo
quod sit actus eius. Dicitur autem philosophus intellectum
de motibus actione diversis secundum diversas
potentias et diversa obiecta. Ad a-
liud dicendum tamen dicitur quod intellectus a-
gens intelligit verbum et active secundum se.
Et bene concedo quod agens intelligit pos-
sibilem. Cum autem obicitur quod non semper in
actu patet ex philosophus quod non sequitur
quod intelligat se. Licet enim non semper
intelligat se intelligibile distinctum
ab aliis tamen semper intelligit se ut
actum intelligibilium vel intellectus
possibilis ut supra ostendimus per simile
in lumine et coloribus. Ad aliud
dicendum quod dictum philosophi verum est secundum quod
est intellectus intellectus scilicet secundum in se
secundum ipsa distincta intelligitur ab aliis
intelligibilibus et tunc non semper intelligit ergo se
sed quoque alius est intellectus quo
intelligere a intelligit se in in-
telligibilibus aliis. Et hoc duobus
modis fit scilicet secundum quod intelligentia

duobus modis se habet ad intelligibilia
scilicet ut subiectum et ut obiectum in-
telligit se intellectus possibilis. Et
hoc semper quia intellectus agens
semper est actus intelligibilium vel intel-
lectus possibilis vel utrorumque. Ad
aliud dicendum quod intellectus sit intellectus
ex quantitate quae est per ydemptitatem
quanto tanto dicitur magis quanta ut dicit
Commentator ibidem quia idem
est intellectus et intellectum et scientia
et scitum et sciens quod non contingit
in aliis intelligibilibus. Ad quartum
dicendum quod intellectus agens intelli-
git se aliquo illorum modorum philoso-
phorum sed non semper intelligit se
ut intelligibile distinctum ab a-
liis. Ad hoc enim non sufficit
sola presentia sui apud se sed ex-
igitur etiam ut conversio super actum
intelligendi. Ad aliud dicendum quod a-
ctus intellectus agentis in intelligibilibus
scilicet sinceritas naturae universalis sed hoc non
est extra intellectum possibilem in actu
sed in potentia. Hic est omnino simile de
lumine a colore quod lumen secundum esse
formale quod habet in natura est actus
coloris. Sed actus intelligentiae agen-
tis est esse formale universalis secundum
quod est intentio et ratio. Et concluditur
secundum quod movet fantasia intel-
lectum possibilem. Dicendum quod secundum naturam
universalis quae est in ipso licet non
sit in eo ut universalis sed potentia. Et
per hoc fantasia movens in potentia
est movens in actu intellectus a-
gentis. Et haec natura quae est in particulari
per actum agentis efficitur actu universalis
et intelligibilis potentia. Et per hoc patet solutio
ad sextum obiectum

Deinde queritur de intellectu possibili Et queritur hec utrum sit simplex vel compositus Et de gradibus sue potentie Et utrum sit corruptibilis vel incorruptibilis Et quare remanebit post mortem Ad primum arguitur quod sic dicit Averroes in 3o de anima quod intellectus possibilis est quo est omnia fieri Et intelligitur in quo ut in subiecto est fieri omnia intelligibilia Sed contra dicit Averroes quod omnis res subiecti reducitur ad materiam Sed intellectus possibilis non est ex materia ergo non potest esse subiectum et non est in ipso fieri omnia intelligibilia ut in subiecto Item in sex principiis habetur quod forma actualis contingens est composicioni [illegible] cum ergo intellectus sit forme accidentales non erunt in subiecto nisi ut in aliquo composito Sed possibilis non est compositus ut infra probabitur ergo intellectus non erit in ipso Preterea nichil est susceptibile forme accidentalis nisi quod alteratur secundum ipsam intellectus possibilis non alteratur secundum aliquid sicut patet 10 phisicorum ergo non est susceptibilis forme accidentalis Preterea non videtur omnia intelligibilia fieri in intellectu possibili Deinde quod intelligitur intelligitur per formam aliquam que est in intellectu ergo quod nullam habet formam non potest intelligi Sed materia prima nullam habet formam ergo non potest intelligi Et ideo intellectus possibilis non est in quo est omnia fieri Item Ens quod omnino est simplex non est ex additione. Deus omnino est simplex ergo non erit ex additione Inde ulterius queritur non est ex additione non habet formam que abstrahatur ab ipso per quam intelligitur Et ideo intellectus possibilis non est in quo est omnia fieri Sed contra Ens non contingit intelligere non contingit scire simonem et rationem ergo a destructione quod contingit scire simonem et rationem hoc contingit intelligi Sed deum et materiam primam et omnia alia contingit scire simonem et rationem ergo deum et materiam primam et omnia alia contingit intelligi Et ideo dicit dominus philosophus quod intellectus possibilis est in quo est omnia fieri Solucio Dicendum ad philosophum quod possibilis intellectus est potentia passiva Sed passio diffinitur large et secundum quod diffinitur in 3o methaphysice sic quod potentia passiva est principium transmutationis ex alio secundum quod est aliud possibilis enim intellectus transmutatur ex alio quod intellectus agens et sua transmutatio est exitus de potentia in actum [illegible] Et in hoc ratione potest diffinitio a philosopho per supra data diffinitionem Ad primum ergo dicendum quod licet anima intellectiva non sit ex materia tamen principia sue essentie sunt tamen quod est et quo est [illegible] sicut est fundatur intellectus agens ita in quod est fundatur intellectus possibilis et habet potentiam similem materie Et propter hoc Averroes dicit in libro de intellectu et intellecto vocat ipsum intellectum [illegible] Ad aliud dicendum quod licet possibilis intellectus non est compositus tamen ipse est potentia [illegible] et gratia sue anime [illegible] efficitur subiectum intelligibilium sicut et compositum ex materia et forma substat accidentibus non gratia forme sed gratia materie Ad aliud

Dicendum quod dux est altior scientia
philosophiam ad quam quinque exiguntur
ut supra notavimus Et hec non est
in intellectu Et cetera alia sunt contra
qui scilicet subiecto eodem manente
mutatio fit in qualitatibus quibuscumque
Et illi alterationi subiacet anima
intellectiva secundum possibilem intellectum.
Ad aliud dicendum quod cum sit ab-
strahi a materia prima unum ponitur
intelligitur materia per intellectum e-
tiam et non specificatur sub ente
natura speciei sed per privationem sic materia
prima est id quod non est exens aliquid
formarum specialium vel accidentalium ut
quorum ex ipsis Et ergo materia non spe-
cificatur nisi per intellectum privationis
Propterea dicit Boetius et Avicenna
quod materia prima non intelligitur perfecto
intellectu Ad aliud dicendum quod
deus intelligitur ex creaturis que faciunt
fantasmata in anima Et ergo ipsa
est causa non permixta sive causatis ut
dicit philosophus quod deus est superior na-
rratione et in deficiunt lingue a
narratione eius non propter narrationem esse
ipsius quoniam ipse est super omnem causam
Et non narratur nisi per causas secundas
illuminatas a luce prime cause Et
propter hoc dicit Ptolomeus in prologo
Almagesti quod theologum genus
scientie et naturale sola estimatione co-
gnoscitur et non scientie veritate comprehen-
ditur theologicum videlicet quod numquam vi-
detur nec comprehenditur Naturale vero propter
mutationem materie et levitatem sui cursus
et velocitatem sue alterationis et puri-
tatem sue motionis et hoc dictum the-
ologicum principue verificatur de deo
et naturalibus precipue de mate-
ria prima

Secundo queritur utrum
intellectus possibilis sit sim-
plex vel compositus Et videtur quod compositus Om-
ne quod est ex additione est compositum In-
tellectus possibilis est ex additione ergo
compositus Maior patet prime per se et per
suam diffinitionem Simplex est cui
non est pars aliqua Item quia
ista duo nomina intellectus possibilis non
dicunt idem sed duas naturas concurrentes
intellectum possibilem Item sepius dictum
est supra quod nihil est susceptibile fo-
rme accidentalis nisi prius suscipit
formam substantialem Sed intellectus possibilis
suscipit formas accidentales ut scientias
ergo prius habet substantialem Et etiam in-
venit quod ipse est compositus Sed contra
dicit Aristoteles quod tamen sunt principia transmutationis
et motus scilicet materia forma et privatio Et
secundum hoc oportet quod potentia materie nihil ponit
aliud a privatione materie Et ergo priva-
tio non ponit facere compositionem id est
materia materia simplex ergo a simili po-
tentia intellectus possibilis non dicit aliquid aliud
a privatione et essentia ipsius intellectus
Cum et privatio non inducunt compositionem
aliqua remanebit quod intellectus pos-
sibilis sit simplex Solutio di-
cimus quod intellectum possibilem dicimus sim-
plicem Ad primum ergo dicendum quod
potentia non ponit nisi naturam que
est susceptibilis intelligibilium Et hec
natura non est aliud ab ipso Sic na-
tura precipuam est susceptibilis for-
marum Et intellectus possibilis precip-
ue est susceptibilis intelligibilium Et
idem est dictum per possibile et per intel-
lectum sed ab alia ratione quod tamen ratio
nichil addit eo quod est ratio privationis
Ad aliud dicendum quod anima intellectiva

9posita ē ꝗ ꝑs eius q̄ ē intellect⁹
pgl̄s nō ē 9ta Sic etc 9 tu ex
mā q formā ꝑs sue eēn̄e non
ħz 9tās sz mā z formā alie n
eē abiē in infinitum

Ercio q̄rit̄ de g

dib⁹ poten̄ intellect⁹ pg
sit Et vide̅ zꝰ ꝑ similitudinē
me Est n̄ mā indisposita z
mā dispoīta z mā ꝑfcā sꝰ fōr
Et ē intellect⁹ pgl̄s qui d̄r yl̄al̄
ab Allexandro q indispositꝰ ittꝰ
disposit⁹ ꝑ pn̄a pīma quib⁹ in
tell̄ ignoā̄ sciā z q̄b⁹ scit nō
de nouite scit̄ q ē intellect⁹ sꝰ scia
Hoc etc dicē vide̅ Arest̄ v̄ dt
in 2o de aīa q sciens aliq̄ sic
sꝰ dicim⁹ hoīez sciente qm̄
ipē scilic̄ ē ꝑ hc nō poi̅ n̄ mā
lis pōa ad sciend̄ Item dic̄
z sciens sic ia dicim⁹ sciēte
ħite gr̄az z ꝑ hc tinut potēs sciaz
ꝑ ħitū Itꝫ dt q tū nō sit sic
plez q pōa d̄r sic hc ad ēti
Sic sꝰ dicim⁹ puez posse mi
litaē ad aūt sic in etate geni
teny sic se ħz sitū Et intedit
dicē q pōa an ħitū nō d̄r vo
nō ꝗ vna ē sic pōa milita
di in pueō q̄ ē mal̄ z indis
poita Aliē sic pōa militādi
in iuuene q̄ ē pon̄ dispoita
quia ꝗ iam 9quosit arma mi
litie Eaūdē distinctioz ponit
Auicena Sz 9on pōa intel
lect⁹ pgl̄ nō ē nisi ad intel̄le
ḡo ħito intel̄li ħita eit pon̄
ꝑfcā ꝗ 9ꝑob⁹ pīm⁹ ħitꝫ hez
intel̄le ḡo pon̄a ei⁹ ꝑfcā eit
z̄c nō erūt n̄ duo ḡd⁹ poē sz

ylalis z ꝑfcā Item mā z
in potentia ad formā z q̄n ħz
eam q̄ maxime ē fōz sꝰāl̄ tc
ē ꝑfcā ḡo a sili q tū intellect⁹
pgl̄s sit in poteā ad intelli
gile eit ipē maxime ꝑfect⁹
q̄n attingit maxime intel̄le sꝫ
pīma pn̄a maxime sūt intelli
gil̄a ḡo q̄n attingit ia eit ma
ime ꝑfect⁹ Etc itm̄ cessabit
grad⁹ medie pote̅ sz dispo
site Sz 9on ħc quia sūt pn̄
cipia pīma eē magꝰ ꝑfcā ꝗ
intellectū ꝗ sm̄ arte Que
rit̄ iux ħt v. intellect⁹ pgl̄
sit in pōa ad oīne intel̄le Et
vi̅ q nō Dicit n̄ Arest̄ in
3o de aīa q ipē seipm̄ pt in
telligē Sz nihil ē in pōa ad
seipm̄ ḡo intellect⁹ pgl̄ nō ē
ī pōa ad oīne intel̄le Iuxta
hc itm̄ querit̄ v. vna pōa in
telligit oīa intel̄lia Et vi̅
q nō dt n̄ phus in libo de
aīa q vnuquosꝫ act⁹ ħz fi
in ꝑpa mā ꝗ intelligil̄ia nō sūt
act⁹ vni⁹ ḡo nō ħnt fieri ī vo
taꝫ in ꝑpa mā ḡo intellect⁹ pgl̄
ꝑ vna potentia nō pt suscipē
oīa intel̄lia Item dt Arest̄
q sic pōa sitiā ē ad sil̄ia ita
intellectua ē ad intel̄lia Sz
pōa sitiua diuisificāt̄ ꝑ diui
sitatē orūm Et ita sic ħez plu
res sū⁹ ita ħebim⁹ plures itꝫ
pgl̄es Item mā gnāl̄ium z
corrupti lium diuidit̄ cent̄ ꝑ diui
sitate formaz sꝰalium z oppoz
dꝰoz Similr pōa aīe q̄ ē sitiue
subdit̄ diuidit̄ ꝑ diuisitē formū

sensibiliu auditus n no e in
po^a ad coloz n^c econ visus ad
sonu ergo a simili vi^r q intellectus
possibilis scibar dividat^r per diuisita
tem intelligibiliu Et ideo s^r q plures
intellectus possibiles subiect^r dentib sunt in
anima Item omni t^r res abstra
cta^r vt d^t aresto Cuncia vtra
eadem po^a possibilis intellectus sit ad
intelligibilia t^r abstracta Et vi^r q n
illud n qd distinguit generat daz
s actus distinguit po^az ergo generat
drain s actus distinguit potentia
ergo gn intelligibile aut separatu a
motu et no a ma Et hec duo
diuisa sunt ab illo intelligibile qd
n^c a motu n^c a ma separa^r ergo vi^r
q talia intelligibilia faciunt differre po
tencias intellectus possibil Sed etia intelligibilia
s^t mathematica et naturalia no eo intellec
tu possibili possunt intelligi Contra hoc
e qd d^t aresto q intellectus possibilis e in
quo e omia fieri Ite d^t q oia
intelligibilia pote aliis se habere intel
ligu^r vt naturalia methaphisica et ma
thematica Naturalia accipiu^r per ex
tensam intelligere Mathematica
et methaphisica per circumflexam So
lucio dicendum q 3^b s^t gradus
intellectus possibilis ad sciam s ad intel
ligibile no s^t nisi duo Scia n
e habitus constitutus ex compone intelligibiliu
Et propter hoc p^rimus gradus pote ad ip
saz e intellectus humanus et ydealis
cui de ma e scia 2^s aut e habitus
princi^o qui s^t essi in scia ad ac
quirenda sciam 3^s aut compl
hz sciam per gscire cqn vult Ad
intelligibile aut no s^t n duo gradus sz
ante intelligere et sub ipso eo q intelligere

non tz dispone potente se in in
tellectu possibili Et per hoc pz solucio ad
ra^m p^rima Ad id qd dicitur hic
queri^r v. ipse sit in po^a ad in
telligibile q e ipse dm q ipse se
ipsum duobus mod intelligit sz vt
intelligibile distinctum ab alijs intelligibilibus
Et ideo no semp intelligit se i actu
quia cu no sunt plura possunt in
telligere sequer^r s sp intelligeret se
se in actu q nunq intelligeret aliquod
horu intelligibiliu in actu tn no e
in po^a ad se sm q e intelligibilis e eo
q omnis virtus intellectiva pt gu
ti super se qu voluit se in libro de
causis hec Alio^o intelligit se in
omnibus intelligibilibus et subiectum ipsorum
no distinctu ab ipsis. Et ideo i po^a
no e ad se s ad intelligibilia Et hic
pz per verba Alexandri in libro de in
tellectu et intelligibili sic dicentis Cu intelli
git intellectu intelligit seipm eo q
intelligit intellectu si ipse sit intellectus no
quia ipse e intellectus qui e i effectu
et ipse intelligit ea ipm et intellectus
fiunt vnu qd Sz cu no intelligit
ea e aliud ab eis Similiter d^r qu
sensus sentit seipm s cu sentit sen
sata tunc per hanc actoz ipse et sensata
ab eo fiunt vnu quodd Ad id
qd dicitur v. vna potencia in
telligit omia intelligibilia Dm q hec
e potencia sz indisposita et habitualis
Et vna e pon intellectus possibilis sz
indisposita s no vna habitualis Dm
aut q hi intelligere de actibus ill
qui s^t actus in diuersa roe s oia
intelligibilia sm comparacoz ad intellectu
sunt actus vnus cz s^t in roe si
plices abstracti a ma et ab appe
ditus me Et hz diuersitatez

et comparatione ad res intellectas ut
infra probabitur. **Ad aliud** dicendum quod
non est simile omnino de potentia intellectiva
et sensitiva. Sensitiva enim est potentia or-
ganica que corrumpitur ab excellenti sen-
sibili et ideo talis non potest suscipere o-
mnia sensibilia quia organum suum
non est frustratum(?) ad naturam omnium sen-
sibilium. Intellectus autem potentia sine or-
gano est et ideo potest recipere omnia
intelligibilia. **Ad aliud** dicendum quod licet
materia omnium generabilium et corruptibilium
dicatur a forma tamen non est ita de
potentia intellectus. Forma enim generabili-
um est forma dans esse et sic non
est unum esse omnium generabilium. Ita
neque potest esse una numero materia
sed in intellectu forme, forme que
sunt intentiones rerum sunt. Et propter hoc po-
tentia intellectus possibilis non congregatur(?) per
illas. **Ad aliud** dicendum quod tertio(?)
forme sunt abstracte secundum rationem
diffinitivam et ideo huius divisibilitas(?) sig-
nificabitur infra cum disputabitur de intel-
ligentiis. Sed tamen secundum rationem intelligibilium
non abstrahuntur sed ut vult separari
a particularibus propter abstractionem a materia et
materie appenditiis.

Quarto queritur

utrum intellectus possibilis sit
corruptibilis vel non. Et videtur quod sic quia
cuiuscumque enim potentia mens est aliquid(?) a(?)
mente eius nature est corrumpi corrupto
illo quo mente mens. Intellectus possibilis
est potentia que non est nisi mente
fantasia prima patet per philosophum 2a phisicorum(?) propter
hoc quod intellectus possibilis non abstrahit
nisi a fantasmate ut dicunt Avi-
cenna et Averroys. **Item** Aristoteles
in primo de anima inquit videtur anime

intellective si haberet autem esse fan-
tasia que autem non est sine fantasia
nec hoc contingit sine corruptione eius.
Item quecumque potentia corruptibilis est
corrupta aliqua parte corporis ipsa
non manet corrupto corpore prima patet
per philosophum 2a phisicorum(?) propter hoc quod si media
cellula corrumpitur esset corrumpitur usus
intellectus et rationis. Cogitatio enim et ratio
sunt in cerebro in medio capitis fanta-
sia autem in fronte. **Item** nulla po-
tentia est in natura que numquam potest reduci
ad actum ergo omnis potentia activa
complebitur per aliquam activam et moven-
tem. Sed intellectus possibilis est potentia
passiva ergo si intellectus possibilis non est
corrumpitur movens suum non corrum-
petur sed movens suum est fantasia ergo
fantasia non corrumpitur. **Sed contra** quia
quod est in aliquo subiecto non est
corrumpitur nisi corrupta subiecto. Cuius autem(?)
intellectus possibilis anime rationalis in
est subiecto ergo non corrumpitur nisi corrupta
substantia anime rationalis. Sed substantia rationalis
anime est incorruptibilis ut dicit philosophus
ergo intellectus possibilis. **Item** potentia
mentis(?) non potest abstrahi ab ipsa materia.
Si enim abstraheretur materia non esset sim-
plex et esset aliqua materia que non
potest esse subiectum alicuius forme
ergo similiter a substantia intellectiva non potest
separari substantia que subiectum intellectibus sed
substantia est perpetua et incorruptibilis ut
infra probabitur ergo et potentia intellectus
possibilis. **Item** dicit Averroys in 3o
de anima quod intellectus possibilis est incor-
ruptibilis secundum substantiam suam sed cor-
ruptibilis propter ea que sunt in ipso sicut
homo musicus corrumpitur dum de-
sinit habere musicam tamen homo non
corrumpitur. **Item** in quo est omnia fit

in generabilibus et corruptibilibus est in-
generabile et incorruptibile hoc non est
nisi quod est subiectum transmutationis ergo
possibile erit in intellectualibus quod id in quo est
omnia intelligibilia fieri erit incorruptibile sed
hoc est intellectus possibilis ergo intellectus possibilis
est incorruptibilis **Contra** hoc tamen
videtur esse dictum philosophi qui dicit quod passivus
intellectus corruptibilis est sine quo nihil
intelligit alibi **Solutio** dicendum
quod intellectus possibilis secundum substantiam suam
et potentiam est incorruptibilis sed corru-
ptibilis est passivus scilicet passivum quod est
in ipso Et hec corruptio non est nisi obli-
vio intelligibilium secundum intentionem dicti
philosophi **Ad primum** ergo quod contra hoc
est dicendum quod intellectus duobus modis in-
telligit scilicet per formas intelligentiarum
separatarum et hoc modo accipit ipse
ab influentia primum et utitur ipso post
mortem Alio modo intelligit a fantasmate
abstrahendo universale et hoc modo utitur
in corpore Unde licet quendam actum in-
telligendi intellectus possibilis habeat
quedam ab intelligentiis separatis patet
per hoc quod sepe suprahabitum est in questione
de revelatione angelorum somniorum
quia anima intellectiva est instrumentum in-
telligentie Preterea hoc statim proba-
bitur in sequenti articulo **Ad aliud**
dicendum quod ex dicto Aristotelis non sequitur
nisi quod quidam actus intelligendi cor-
rumpitur scilicet qui est ex fantasmate Et
hoc idem dicit Apostolus et etiam Augustinus in
epistola ad Chorinthios Nunc cognosco
ex parte tunc autem cognoscam sicut et
nunc cognitus sum Et ibidem ex parte
cognoscimus et ex parte prophetizamus
Cum autem venerit quod perfectum est evacua-
bitur quod ex parte est **Ad aliud**
dicendum quod intellectus possibilis non corrumpitur

ex corruptione medie cellule nisi quo
ad illum actum qui est ex fantasmate Si
autem queratur quare non sit actu a-
lio dicendum quod fortiores motus in anima
semper excludunt debiliores Unde cum
motus sensuum et fantasie in hominibus cor-
sint fortiores interioribus motibus in-
tellectus non ita deprehendunt motus
intellectus nisi quandoque in revelatione quas reve-
lationes Aristoteles in 2o de somno et vi-
gilia vocat vedes intelligentias sine
fantasmate existentes ut supra habitum est
Ad aliud dicendum quod potentia intellectus
possibilis post mortem complebitur ab in-
tellectu agente et a formis que sunt
in intelligentiis separatis et ideo non
erit supervacua Dicunt enim philosophi quod
anima post mortem coniungitur ad motorem primum
et qui est finis perspicuitatis eius

Ultimo queritur quare

intellectus possibilis intelligit
post mortem Et quidam dicunt quod anime
intellectuali inest duplex intelligendi po-
tentia scilicet in se secundum quam intelligit
per formas ordinis universi sicut
dictum est supra de singulis Alia
inest ei in comparatione ad corpus secundum
quam intelligit accipiendo a fantasma-
te et illa utitur in corpore **Sed contra**
Quecumque potentia inest alicui quod in
se non delinquet substantiam eius et ma-
gis inest ei substantialiter quam illa que inest
ei in comparatione ad aliud Potentia in-
telligendi per formas ordinis u-
niversi inest anime in se non delinquens
substantiam eius ecce post mortem potentia intelligendi
ex fantasmate non inest ei nisi in compa-
ratione ad corpus ergo inest ei magis
substantialiter quam ista Inde ultra quecumque ma-
gis est substantialis magis est parata ad actum

est illa que e accidentalis potentia in
telligendi per formas ordinis vniuer
si magis spiritualis e anime est potentia in
telligendi ex fantasmate ergo nu
mquam separata dz r ad actu Et ex hc
sequitur quod anima in corpore principue dz in
telligere per formas ordinis vniuersi
et non ex fantasmate Preterea quia
queritur per que modo iste forme sint
in anima Aut enim sunt a natura aut per
illuminationes intelligentiarum Si primo tunc
semper sunt in anima et in corpore et
extra corpus et ita anima in corpore existens
potest intelligere per ipsas sine fantasmate
Preterea Quoniam hoc non esset necesse quod
anima iungeretur corpori sine corpore habet
perfectionem omnem quemadmodum intelligentie se
parate Preterea cum veriori et certiori
cognoscantur res per huiusmodi formas
que sunt in intelligentiis separatis
quam per formas acceptas ex fantasmatibus
Quod patet ex hoc quod in intelligentiis se
paratis non est opinio et ignorantia sed cer
ta scientia In hominibus autem est opinio et
ignorantia videretur creator male agere
cum animam voluit ponere eam in corpore
in quo capit inferiorem modum cognoscendi
quam haberet ex separata Si autem hoc di
catur quod huiusmodi forme fiunt in anima
per illuminationes intelligentiarum Contra
Auicenna dicit in vi naturalium sue
quod intelligentia non mouet desiderium
hoc autem est mouens vel motus a quo
abstrahitur forma desiderabilis ergo oportet
quod ipsa post mortem formas abstra
hat ab intelligentiis Et queritur
modus abstractionis et non erit fa
cile fingere Propter hoc dicunt quidam
alii quod que sunt intellecta per se sunt ab
stracta a motu et a materia sicut
aut sunt cum motu et materia vel quod
cum materia tantum Et ea que sunt cum motu
et materia sunt consimilia fantasmatibus fantasiam
per suum quid et per suum quem Et in
telligitur duobus modis scilicet per sua essen
tiam vel per suum esse hoc est per sua quid
ditatem diffinitiuam Et per esse sue
nature quod habet in substantia cum autem per su
as quiditates non faciunt fantasmata
Intellectus eorum sicut considerator non
abstrahuntur a fantasmate et possunt
intelligi ab intellectu sine fantasmate
existente post mortem per suum esse Et
adhuc considerantur duobus modis scilicet per compara
tionem ad substantiam in qua sunt et
cognoscuntur per substantiam sicut habetur in primo
de anima quod vtile est quod est quod est conferre
ad cognoscendum causas accidentium subiecti
considerari est secundum suas formas quas
agunt in aliis siue corporeis si
ue incorporeis sicut feruidum agit
in calidum In corporeis sicut se
silia agunt in animam sensibile di
citur iam quod substantia que fantasma non
facit per se intelligibilis est et hoc siue
sit quidditas accidentis siue substantie
siue accidentis secundum suum esse quod habet
in substantia intelligibile est de intellectu
deueniendo in actus per substantiam
Et tunc dicunt intellectum posse post
mortem intelligere substantiam et actus
illorum quo agunt actiua suas opera
tiones siue formas in aliis nisi
intelliguntur post mortem quia sicut fan
tasmata sunt Et anima post mor
tem non est coniuncta fantasie Sed
omne quod intelligitur actu vel habitu et
in anima substantie et existens verum post
mortem intelligitur habitu vel actu

ergo sunt in aia Item vltius oe
qd e in aia actu vl' hitu a'
e creatum illi aut hitu sbe 7
quiditates rez st in aia actu vl'
hitu go sunt create vl' acq'si/
te Si create tunc ecs fuit i
aia in core exnte 7 tunc ecs
no fuit eas necce abstrahe
Sic ecs madmus in errore
platonis sz q omn sciluu ess
sunt i aia Et q quisq3 discat
7 memor recorda Si aut st
i aia p acquisitioz cu e motus
no pt ee n' p abstractioz ops
tebt q aia p9 morte abstra
hat a reb9 cenias 7 cyditos p'
rio **Solucio** Sine preiudicio
melioris sne dicimus q aia
p9 morte intelligit fors or
dinis vniusi sc 7 intentie se
parate Quae aut st forme rez
sufficient' explanatum e in qtoe
de angelis Et concedimus q i e
aie create st aie vsli **Ad**
id qd obi m qm dm q po
tentia intellectiua vna e vt3 mo
do intrudi Vz aut aia dicit he
at mo intrudi e ex dict qpoz
pnus Ote n' sup hitu e ipa e
vna in sba hns quasda vies
affixas corpi 7 quasda no affi
xas Et ex hc hnt vm mo in
telligendi p qpoz ad corp9 q'd
aut p qpoz ad sbas separatas q
b9 ipa e simil' p hc q e sba
ppetua 7 incorruptil' 7 insepal'
Et si obiit q' hingi forme
sunt in aia q no indigz abst'
he illas dm q forme i e no st
vni9 reis cu ill' q abstrahu

Ille eni forme sut ad rem 7 n
sut rez vni eo q qpant ad
vle 7 p ic co'o fore at q abstra
hu sunt reis vles Et ex hc
ecs sue no sit vnius reis hr
inde Vz aut aia no no a
gat p fors alias hc e q3 for
tores motus in qpatoe ad cor
p9 excludut alios q st debili
os Oms n' motus certios vt
hc in lib de somno 7 vig for
tores st intioribs **Ad aliud**
dm q aia e in core eo q de
pendz ad ipm sba' qta q
dt quasda potetas suas no e
at nisi in corpe lz no reum
pat corrupto corpe Et hn as
qpacoe accipit pfecoz sne i ipo
q e p' abstractioz Et io psiut
el q quiqr in core **Ad aliud**
dm q aia no qnit ad intellige
tiaz nisi p formas qs hz apud
se sic diximus de questione agn
ad angelos in qtoe de aglis

Eiusde queritur

De intellectu speculatiuo
Et qru quatuor Pmu p'
mu e quid sit intellectus spcus
Secudo v. ipe sit res actu sci
ta vt vr dice Aresis 3o v. ipe
sit vnus 7 ide in mo' i oib9 ali
b9 rronalib9 vt vr dice Auerois
4to v. ess intelles st in ipo sic
in loco vl' sic in ma qtud v.
hitus eius p9 qsideratioz manz i ipo
vl' in meo a vl' oio no manet
in aia rronali **Ad pmu** pre
dr' sic dicit Allexand' in libro
de intellectu 7 intelli q intellectus
spculus 7 adeptus e ai intelli9

Et habet habitum ut intelligat et est potens assumere formas intelligendas per suam virtutem vel potentiam que est in ipso. Item autem intellectus in effectu sive speculativus est qui intelligit quando vult intelligere sine labore acquirendi. Sed contra primam sic obicitur: Intellectus possibilis est qui intelligit, ergo videtur quod intellectus possibilis sit speculativus. Probatur primo quia actus non mutat substantiam. Etiam videtur quod licet habeat formam intellecte quod adhuc sit intellectus possibilis. Item intellectus speculativus est intellectus in effectu et actu. Omne autem quod est in actu debet diffiniri per actum suum; ergo intellectus speculativus per actum debet diffiniri. Etiam male dicitur quod sit potens assumere formas intelligendas per suam virtutem vel potentiam que est in eo. Preterea in hoc non videtur differre ab intellectu possibili quia intellectus possibilis potens est per suas virtutes assumere formas intelligendas. Item nichil accipitur quod iam habetur. Intellectus speculativus iam habet formam intellectorum; ergo non est adhuc potens assumere istas formas per suam formam. Contra secundam obicitur sic: Si intellectus speculativus intelligit quando vult et considerat, vel forma est que movet in opere sit ex parte intellectus vel ex parte intelligibilis, quia in omni genere materia et forma operaciones illius generis attribuuntur forme sic modo etc. Probatur in 2o de anima ubi probat Aristoteles quod anima est forma qualis est eciam ut finis et efficiens operacionum. Et in 2o physicorum habetur quod tres cause coincidunt in eadem scilicet forma finis et efficiens.

Quarta patet quia intellectus speculativus compositus est ex potentia intellectiva et specie intelligibili. Item cumque quid facit opus in potentia non potest operari per se ipsum, ipsum est privative operativum. Species non intelligibiles faciunt consistere intellectum possibilem cum per se ipsum considerare non possit; ergo species intelligibilis primo movet ad considerandum. Prima pars patet; secunda autem patet ex hoc quod dicit Aristoteles quod intellectus nihil intelligit ante actum. Item dicit Aristoteles in primo de morte et vita quod scientia est in anima sicut anima in corpore; sed anima in corpore est causa operacionum; ergo scientia in anima causa est operacionum. Operacio autem hic est consideracio; ergo scientia sive species intelligibiles erit causa consideracionis. Item nichil idem in eo est materia et efficiens in consideracione unius operis; ergo intelligibile in ipso non erit materia et efficiens; sed intellectus est materia circa quam est consideracio; ergo non erit efficiens consideracionis. Item quod operatur est ab aliquo superaddito quod non potest esse idem; sed consideracio est super intellectum; ergo non erit ab illo. Item hic videtur destruere modus loquendi. Dicimus enim de intellectu quod est considerans in consideracione activa et de intelligibili quod est consimiliter in consideracione passiva, et non convertimus locuciones ut dicamus intellectum esse consideratum et intelligibile considerans. Item in motu corporali videmus quod illud quod renovatur secundum formam vel situm id est motum; illud autem quod unum et idem manet non renovatur secundum formam vel situm id est in mole et movens; ergo a simili illud quod est in motu consideracionis unum et idem

mouens est mouens et in quo su-
ccedunt et considerans est mobile et
motum licet intellectus sit vnum et idem
mouens Intelligibilia autem sunt
in quibus succedunt siue considerans ergo
intellectus est mouens et intellecta mo-
ta Solucio dicendum quod intellectus
possibilis non est habens habitum nisi in potentia
Cum non attingitur possibilis intellectus
a possibili speculatiuo non attingitur ex
parte subiecti sed ex parte potentie et actus
possibilis non est qui est in potentia et spe-
culatiuus est qui est in potentia actu
Et propter hoc a philosophis dicitur potentia quod
duo intellectus speculatiuus Ad aliud
dicendum quod possibilis formaliter non habet
habitum sed speculatiuus sed potencialiter
tamen quod non est simul habere et non habere secundum
quid Ad aliud dicendum quod cum dicit
Allexander quod speculatiuus est potens
assumere formas intellectorum per suam
virtutem intelligit de potentia et virtute for-
mali que est opposita per habitum Ad
aliud dicendum quod 2o est assumptio
aliqua secundum ad esse et ad vsum
Intellectus autem speculatiuus non assumit
formas intelligibiles ad hoc quod esse habeat
in ipso quia iam insunt ei sed assumit
eas ad vsum constituendi sicut
quod dicit victorinus quod vsus est actus
elicitus ex habitu Ad id quod
queritur de ipsa diffinitione
dicendum quod ipsa est data de potentia
intelligendi quantum ad actum Ad id quod
queritur vtrum virtus motiua in
opere consideracionis attribuatur intel-
lectui aut forme dicendum quod virtus
huiusmodi speciei attribuitur vt for-
me regenti in opere Et intel-
lectui vt agenti Et propter hoc dicit
allexander quod intellectus speculatiuus est

sicut virtus artificis habitus artem
Ars autem in artifice mouet vt
forma regens in opere Virtus
vero artificis mouet vt efficiens et
agens secundum materiam Ad primum
ergo quod obicitur dicendum quod compositum ex
eo quod est tamen in potentia et actu sicut
compositum ex materia et forma substanciali que
dat esse Et in illo vnum est quod opera-
ciones compositi potius reducuntur ad formam
vt ad mouens et agens et non ad
materiam nisi paciendo et per posterius sicut
operaciones hominis reducuntur ad ho-
minem per se primo et ad virtutes cor-
poreas vt ad mouens et motum
Et ita patitur et per posterius et est compositum
ex substancia et accidente Et cum subiectum
sit simplex in actu licet in potentia
sit vel actu accidentalis Et in 1o genere non est
verum quod operaciones eius per se reducuntur ad
formam et paciendo ad subiectum Et
ideo compositum ex eo quod simpliciter est Ens
tamen in potentia ad aliquid accidens et ex actu
et in illo adueniens primo vnum est Et
sic compositum est in intellectu speculatiuo quod
simpliciter est forma et actus Est tamen in po-
tencia ad speciem intelligibilem et ex ipsa speciei
intelligibilis Et propter hoc cum ipse sit for-
ma et actus conuenit ei agere in
animali operatione que est consideracio speciei
Aut contingit agere vt regenti
opus Ad aliud dicendum quod cum
dicit Aristoteles scientia est in anima vt
anima intuitore Intellectus comparatur forme
ad subiectum tamen forma non corrumpitur
corrupto subiecto si tamen
forma est Et in hoc conuenit for-
malis et accidentalis et habet esse quedam propter
ad corruptos vt scientia corrumpitur
per obliuionem manente subiecto

Et de huius comparatione loquitur Aristoteles non intendens quod sit in omnibus similis. Ad aliud dicendum quod intellectus speculativus non omnino accipit potentiam considerandi a speciebus intelligibilibus sed accipit ipsam ut regentem et circa quod est consideratio. Sic enim virtus digestiva non accipit virtutem digerendi a nutrimento. Et licet nichil digerat antequam habeat nutrimentum. Et quod dicit philosophus quod nichil intelligit antequam speciem intelligibilem hoc verum est eo quod non habet circa quod operetur. Ad id quod communiter obicitur pro altera parte dicendum quod si proprie loquimur species intelligibilis non est materia considerationis ita quam est consideratio sed potius res cuius est illa species sicut etiam in visu species visibilis non est materia circa quam est visus sed potius res visa. Et si non fiat vis in hoc tunc dicendum est quod aliter in motibus anime et aliter in motibus corporis. Corpus enim non movet se ita quod ipsum sit movens et motum et tamen intellectus considerativus convertitur super se ita quod ipse est considerans et consideratum et movens et motum. Et hoc contingit non secundum idem sed quia species intelligibilis est in duplici consideratione. Est enim species rei et species intellectus sed rei species est sicut in quantum dicit per hoc quod est ratio rei et quidditas. Species vero et intellectus est ut forma perfectiva potentie eius. Et ideo potest ipsa esse in consideratione movens et mota ut forma intellectus movens mota vero non est forma rei. Et si obicitur quod forma et materia non coincidunt in eadem rem dicendum quod hoc est verum de materia ex qua est res et non de materia circa quam est opus eo quod illa forma est obiectum operis quod per intentionem sue speciei movet operationem. Ad aliud dicendum quod non potest esse idem secundum idem a quo est opus et super quod sed secundum diversa hoc contingit ut iam dictum est. Ad aliud dicendum quod intellectus est consimilis proprio loquendi accipiens intellectum ut agentem. Cum autem dicitur quod species intelligibilis est considerata secundum quod accipimus ipsam ut speciem rei et non ut speciem intellectus. Ad quartum dicendum quod considerationes fiunt super species intelligibiles secundum quod sunt species rerum quia sic sunt motive et materia considerationis.

Deinde queritur

utrum intellectus speculativus sit in actu res scita. Et videtur quod sic dicit enim Aristoteles in 3o de anima quod idem in actu est scientia rei. Item dicit Aristoteles quod sensus est idem in actu cum sensibili. Item dicit quod scientia in actu est res scita. Item dicit in 3o de anima quod in hiis que sunt sine materia idem est intellectus et quod intelligitur. Scientia namque speculativa et quod speculatum est idem est. Ex hiis omnibus accipitur quod intellectus speculativus idem sit in actu cum re intellecta. Si forte aliquis dicat quod Aristoteles intellexit de intelligibilibus separatis a materia sicut sunt intelligentie. Contra. In omnibus intelligibilibus verum est quod sunt separata ut dicit Aristoteles Avicenna et Averroys. Nichil enim quantum materie et appendiciis materie est intelligibile. Quod intelligitur de omnibus intelligibilibus. Preterea eadem difficultas est de intellectivis que de materialibus cum intellectus speculativus

speculatur intelligentiam ipse per
hoc non efficiatur sed virtute intentia licet
sit idem actu cum intentia Item
dicit Aristoteles in 3o de anima quod anima
est sicut manus manus enim organum
organorum est et intellectus est species specierum
et sensus est species sensibilium Cum enim dicitur
intellectus est species specierum aut intelligitur de
speciebus que sunt in anima tantum aut
de speciebus que sunt in rebus tantum
aut de utrisque Si primo modo tunc oportet
tet dicere species esse in anima sine in
tellectum ut scilicet intellectus species
esset specierum aliquarum specierum existentium
in anima que non veniunt in intel
lectum speculativo quod absurdum est Si
2o modo tunc oportet quod intellectus species es
set specierum realium extra quod etiam fal
sum est ergo relinquitur quod 3o sit sic quod
per ly specierum supponantur species in intellectu
et per ly specierum supponantur rerum species
extra Si ergo intellectus specierum est specierum
ipse est species idem cum re extra
Et quecumque sunt species idem sunt actu
ergo intellectus speculativus est idem actu
cum re intellecta Si forte dicat
aliquis quod per li specierum supponuntur species in
actu Et per li specierum supponantur
species in fantasmatibus Contra hoc est alia
ratio philosophi Cum enim dicitur quod sensus est species
sensibilium sensibilia sunt extra animam in rebus
sensatis ergo videtur etiam quod dicitur intellectus
species specierum quod species sint in rebus extra
Item Si ita quod intelligatur species in
fantasmatibus sicut idem in quantum quod
continetur in alio ille enim species sim
pliciter sunt species in potentia et
species species in intellectu sunt plures
ergo intellectus sunt actu non solum
species fantasmatum Preterea

per maiorem probatur dictum philosophi quecumque
enim sunt in potentia idem si potentia
reducatur ad actum non solum species fan
tasmatum ipsa erunt actu idem In
tellectus possibilis in potentia est idem omnibus
sensibilibus ergo si potentia reducatur ad ac
tum ipse erit actu idem cum rebus
sensibilibus sicut in speculativo reducitur ad
actum ergo speculativus est idem cum omnibus
sensibilibus actu prima patet per se 2a probatur
per hoc quod in 3o de anima quod intellec
tus possibilis potentia est omnia in
telligibilia Item quecumque
potentia efficiuntur ab eo actu idem
sunt idem actu potentia intellectus et
potentia rei scite efficiuntur ab eo
actu ergo sunt idem actu intellectus
sciens et res scita prima patet per se
2a patet in 2o metaphysice vel [illegible] quod idem
actus [illegible] et [illegible] quod ratio rei et
quidditas est intellectus sciens Sed
contra quecumque sunt actu idem
simul sunt idem intellectus et res sunt
actu idem ergo prima probatur per hoc quod
idem est actu esse et simul esse 2a
supra probata Inde sit lapis
est scitus et homo est scitus et quecumque
uni et eidem sunt eadem simul sunt ea
dem Sed lapis scitus et homo
scitus simul sunt eadem intellectui
sciti ergo ipsa sunt eadem ergo dum la
pis scitur homo scitur quod est absur
dum Solucio dicendum quod omnia
intelligibilia denudata sunt a materia et
appendiciis materie vel nuda per se
ipsa Et propter hoc intellectus speculativus species
est omnium intelligibilium et idem cum omnibus ac
tu Sed actus duplex scilicet comparatus vel
non ad rem cuius est actus etc est

racio rei & quidditas nullam
habens differentiam ab ipsa Si n· haberet
differentiam secundum illud in quo differt
non cognosceretur per ipsum res scita
Et id posse quod est in anima est potentia in-
telligendi totam rem & totum esse
rei Et ideo accipitur ut actus to-
tius rei Et cum sit in intellectu eo
quod primum sit intelligendi & scientia res
scita in actu Et intellectus speculativus
speculatur in actu Alia habet comparati-
onem ad id in quo est ut in subiecto
& non est primum intelligendi sed primum
esse Et ideo in intellectu est similitudo
accidentalis cum in ipso esse accidentale
Cum vero in re est forma naturalis sit
in ipsa esse naturale Et hec attenden-
dens philosophus dicit quod scientia nostra quodammodo
est res scita Et in alio loco dicit
quod intellectus est idem actu cum eo quod
intelligitur sed esse est aliud Et similiter
sensus cum sensibili est idem actu sed
esse est aliud sicut supra exposui-
mus Ut tamen melius intelli-
gatur glosabimus singula dicta
Aristotelis Cum dicit ergo dicit quod idem
secundum actum est scientia rei · tunc glo-
satur primo modo idem sicut posuimus de
quo antefertur intellectorum in actu
corporibus & scientia rei Et intendit te
dicere quod speculativus & possibilis sunt
idem in substantia & subiecto & quando possibilis
est in actu tunc est scientia rei 2o
sic speculativus intellectus qui est for-
ma scientia secundum actum est idem rei
sed non esse 3o speculativus intellectus
qui est forma scientia sed actu est idem
rei sed non secundum esse Et tunc scientia
speculativa intellectus actu est idem rei

In omnibus hiis tribus modis vera
est expositio Sed intendo secundum Aristotelem
Avicennam Averroim Allexandrum
Alpharabium quod cum dicit intellectus
& scientia intellectus intelligitur quod scientia
& intellectus sunt unum aggregatum ex
subiecto & accidente quod dicitur idem
actu cum re quod est in actu scito
Sed melius est ut dicatur intellectus
speculativus formatus esse scientia & ac-
tu idem rei ut prius habitum
est Cum autem dicit in 2a auctoritate
quod actus est res scita ita explana-
tum est Cum vero dicit in 3a au-
ctoritate quod anima est sicut manus
manus n· organum organorum &
sic ipse glozat in libro de ani-
ma ubi dicit manus non est unum in-
strumentum sed plura quoniam est sic in-
strumentum recipiens instrumenta natura ergo de-
dit homini manum ut posset uti
ipsa diversis modis & ita parum
homo est sic ungues & ungula
Et sic lancea & gladius & alia
instrumenta quoniam potest omnia ista fa-
cere & manus est communis omnibus
operacionibus quoniam est extensa &
divisa in multas partes & potest
una parte sola uti duabus
& multis secundum diversos modos
Est ergo possibilis quod manus est velut
organum ad omnia instrumenta o-
perabilia & omnia per duas
partes & possibilis est velut omnibus possibilibus
Sed non possibilem n· partem unam a-
liis possibilibus Et secundum intellectum uti
in omnibus intellectibus utilibus Dicam
enim quod sunt possibilia vel impossibilia sunt

vt hr̃ in 3o de anima intell
omnis tn̄ et hc vni e q̄ spes
quo formalit e intellcs spe'ie
e actus ssez q̄ sunt in rbus
Ad id aut qd con hc obi
p ultima voz sm q̄ 2 p e actus
sz nature & monis actus ne
dat esse nale qd e esse simp
& q̄ sunt eadm in illo actu sim
st ea Actus aut vois e inte
& ratio rei no p'im ee s̄ pri
ncipioris Et p hc q̄ illo actu
sunt eadem no sunt simr sit
eadem s̄ sm quid vt expdut

Scd qrit vtr

Vnus & idem nuo in
tellects sit in omibz aiabz racio
nalibz Et vide q̄ sic q̄ dt Auro
is sup 3m de aia q̄ vna e ssb
intelctus spe'ii apud oms hoies
Itm Glaza sup illud vm velo
cit et s̄uo eq dt q̄ velox e
sic eq vl angelus vl vel a
liubi e no vniz velocitas at
ipa vbiq e no e in pte n' a ra
ta q̄ no ma e reqius s̄ i ali
is mat Et in eisde tpm puct
vbiq tntz diffundi hc n pt
intelligi de velocite hac vl illa
Sz de vli velocite sm qd e vlis.
cu hec sit in intelctu spe'uo intel
spe'us e vbiq tntu vnus & ide
& ita eit idm in omibz ratoabz
Item In p'mo p'g & dt Arest
vle dico q̄ cum de omi sit & p se
& sm qd ipm e Ex hc accit q̄ v
niuersale eidz de oi Et cu vle
sit ssb intelctus spe'ii intelctus spe'us
in vna ssc e de oi & e i ea ssc

Intellectus spe'us de omi e in vno
& in alio p incoi at. p̄t id sic q̄
quid e ab omi ma & me appedi
tus non accipit drām & nun i
dentz gnis & ssei Omie vle eius
in intcu spe'uo e sepatu ab oi
ma & me appendicys go no lz
maz drntem s̄ sse & gne Prima
p3 p hc qd dr q̄ vle e vnu nuo &
ma 2a p3 p mo abstractois intel
ctus qui sepit ab omi ma & ap
pendicys me Ex hc vltius cclu
dr q̄ vle qd e in intelctu omi
hoim si e idem gne & sse eit eciā
nuo apud oms Et accit hc vle
azinus qd e id sse & gne .i. in
tellectu omi ẜc eit idem nuo Item
dicit Boheticus q̄ ssb e to
tu esse individuor eo q̄ p'ts ssez
no e n ma individuata dt at
Porphirius q̄ pticipace ssei plures
homies st vnus ho go restis
p'antibz sz maz individuantibz no
remanz n vnus homo simr s̄ re
moue p intelctu omi hoim Sz qd
apud oms no dstinguit n p maz
vnio ma eit idem apud oms vle
e huius go vnio ma eit ide apud
oms Sz ma vnio p abstractoz
intelctus go id qd & in intelctu e
idem apud oms Item Eiusdz
oio facit idem apud oms e ide
vle omo facit idez go e idem
apud oms s̄ ma vnio p abst
toz Primo p3 p dctm Damasceni
qui dt q̄ res dent ssis & omibz
2a p3 p hc q̄ ead e gnitio qua
gstituit eadm vle apud oms Si
forte dicat q̄ vle quid e id
apud oms s̄ non intelctus in

quo est universale Contra Eadem numero passio
non est in diversis subiectis ut probatum est
ergo non est in diversis subiectis apud omnes ergo
intellectus omnium idem est numero Sed contra
non eadem est anima rationalis in omnibus
hominibus quod sufficienter probatum est supra
ergo nec idem intellectus sit pars anime ergo
nec id quod est in intellectu est idem apud
omnes Item dicit Averrois quod in-
tellectu corrupto corrumpitur corruptione intelli-
gibilium sed non secundum substantiam sed universale secundum
quod est idem apud omnes non est in in-
tellectu sed secundum quod est species que est in
intellectu sit in subiecto Cum ergo
non sit idem subiectum non erit e-
adem species Solucio dicendum quod non est
idem intellectus in omnibus rationabi-
libus ut probant ultime rationes Ad
primam ergo dicendum quod species intellectus
habet duo scilicet subiectum et speciem Sub-
iectum autem non est idem apud omnes
Species autem consideratur duobus modis
scilicet ut ratio rei et ut actus anime
Et ut ratio rei est apud omnes eadem
Et ut accidens vero anime individuatur
in omnibus animalibus Ad aliud dicendum
quod velocitas accipitur ut ratio velocitatis non
contracta huius vel illius Ad aliud
dicendum quod universale est de omni secundum quod est ratio
et natura communis suorum particularium et non
secundum quod est actus anime Et per hoc patet
solucio ad contrarium sequentia que omnia
procedunt secundum quod universale est ratio suo-
rum particularium abstracta ab illis Ad
aliud dicendum quod secundum quod universale est acci-
dens anime non est ratio rei quod
patet Ratio enim est quidditas et
substantia rei species autem intellectus est acci-
dens non rei sed intellectus Et per
hoc cum individuatur a singulis

intelligibilibus inmaterialibus per naturam
intelligentium

Quarto queritur

utrum species intelligibiles sint
in intellectu ut in loco vel
ut in materia Et videtur quod ut in loco
Dicit enim Aristoteles in 3o de anima
quod philosophi bene dicebant animam esse
locum specierum nisi quod non tota sed intellectiva
neque actu sed potentia est species sumens
intellectiva anima Item quicquid est
in aliquo a quo habet esse incorrup-
tibile et conservatum est in ipso ut in
loco species autem sunt in intellectu ut
a quo habent esse incorruptibile ergo sunt
in ipso sicut in loco Prima probatur per hoc
quod locus est salvativus locati ut
habetur in 4to physicorum 2a probatur per hoc
quod universale non est nisi in rebus et in
intellectu In rebus autem corrumpitur
quia destructis primis substantiis im-
possibile est aliquid aliorum remanere ut
habetur in predicamentis et in primo de mor-
te et vita secundum actus corrumpitur quia
sunt in subiectis generabilibus propter
id quod de nullo subiecto est predicare
substantiam Item Quecumque move-
tur ad aliquid ut ad immobile similiter
movetur ad hoc ipsum ut ad locum.
species intellectus sic movetur ad intellectum
ergo movetur ad ipsum ut ad locum
Prima probatur per hoc quod si aliquid movetur
ad aliquid movetur ad ipsum ut
ad locum vel ut ad materiam move-
tur movetur ad id quod similiter est
immobile Si non movetur ad locum mo-
vetur ad immobile habemus nisi in 4to
physicorum quod locus ut locus est immo-
bilis sed motus est ab ipso et ad ipsum

licet vt mot9 vas moueat² 2a
p² in septimo phisicorum v' p² q
in intellectu no ē aliqua spēs
mot9 Sȝ contra oīs loc9
ē t̄min9 corpis alicui9 intellect9
nō ē t̄min9 alicui9 corpis g°
nō ē loc9 Item Arestē hic r̄
phendit ysidoru qui dicit ea
dem esse loci potentiā et mē
Sȝ potentia intellect9 ad spēm in
telleȝ ē potentia mē vt suppōnit
g° nō erit potēa loci Item re
phendit platonem qui dt idem
esse loci et māz Cū mā nichil
timinet sȝ potius timet² a spē
locus aut ē forma et spēs vni9
aliq9ȝ quo timian² magitudo
et mā magitudīs cū intel² intellec
t9 ad spēm sit ital'· sm allera
diu potēa sua nō erit potēa
loci Itē uīt hic q̄rit² vtȝ
intellect9 sit duarū spēzū Vi² q
dicat n· Auroīs sup 3m de aīa
q qn omnia speculatiā fiūt in
nob' existēcia in pōa tūc et ages
ptinua² nobis in potēa qd' nō p
tinua² nob' n' p illa Et cū fiūt ex
istēa in nobis actu tūc ipe p
tinua² nobis in actu Ex hc ac
cipi' q intelleq ē in potēa ad
spēm agentis et ad spēm intel'
Et ita ē in potēa ad alias spēs
simul Item ibidē Auroīs sb'
iectū intellectoꝝ speculatiuoꝝ et
intellect9 agentis ē vnū et idē sic
hc ē dyaphanū qd' recipit coloꝝ
et lucē insimul Et lux ē effi'ens
colorem Et ex hc sequi² idem
Sed contra act9 sunt in su
ispp'a mā vt dt Arestē cū g°
spēs agentis et spēs intelligentis
non sint idē act9 nō erunt in vo
vt in pp'a potentia et simt So
lucio Dm go ad pmū q intel
t9 r'ctu spēz lȝ p'uenia cū loco et p
ueniēciaȝ cū subiecto p hoc n· q p
fert esse simpliciter intelligibil9
et qd'āmō incorruptibil' hȝ p'uenia cū
loco et p'uenie cū loco supiori Cūa de
isto dt Arestē in 2° de gnācōe et
corrupcōe q spēs ē magis t'mino
formalia n· magis sit in loco supi
ori et mālia in loco infiori Itē
p hc q variacō intellectuū fit circa
intellectud sine mutacōe rpis et mo
tu simil' hȝ silitudieȝ cū loco vt p²
in 2a obiectōe p hc vero q ē in
potentia non pt agē p se et effici²
in actu p intelligibile hȝ silitudi
neȝ cū subiecto et mā Et p hac di
sticcōeȝ pȝ solucō ad omnia obiecta
Ad id qd' uīt hc q̄ri² scȝ v· sit
in potentia ad duas spēs simul dm
q suscipit spēm agentis et spēm
intel' sic lux act9 coloīs sic sup
in q̄ōe de agente ē determinatū
Et p hc pȝ solucō eius qd' obicit² i
ptrariū

Quinto et vltimo q
ritur V· hui9 intellect9

speculati pt9 p'sidacōȝ manȝ i ipo
vl' in memoria aliqua q sit p's
aīe racōal' vl' nō manet i aīa
rōli hec ē q̄stio Auicēne in v·to
de nālib9 Et vi² q manȝ in ipo
hitū ē em q aīa sm intellectū p's
silem ē loc9 formaꝝ intelligibiliū po
tatū aut manȝ in loco ptinue
go vi² q spēs ptinue pt9 p'sidacōȝ

maneant in intellectu possibili Item
tercius in principio quia habitus equalitatis
difficile mobilis Cum ergo habitus sit
perfectio cuius habitus ergo manent in in-
tellectu Si forte remanent post conside-
rationem aut manent in actu aut in actu
ergo Si primo tunc cum sint in in-
tellectu in actu ergo erunt in intellec-
tu sed intellectus est virtus apprehendens
ergo species sunt in actu ergo manebunt
in intellectu tamen in virtute apprehende-
re Sed dicit Avicenna quod apprehendere
actu nichil aliud est quam speciem ...
vel actum in virtute apprehendente
ergo intellectus post consideracionem alias species
apprehendit in actu ergo continue con-
siderabit actu quod falsum est Si di-
catur quod manent in actu ergo in in-
tellectu post consideracionem ergo cum actus ergo
specierum intelligibilium aliud sit quam ab-
stractio specierum a materia et mediate appre-
hendens erunt ille species post consideracionem
recipientes ad materiam et mediate apprehendentes
Sed omnes species quieta apprehendentes mediate
in aliqua virtutum sensitiva aut est in subiecto
ergo ille species post consideracionem in anima sensitiva
erunt ut in subiecto et non manent
in intellectu Si forte dicatur quod
hoc non est conveniens eo quod Aristoteles di-
cat quod memoria est intelligibilium
partis Contra dicit Aristoteles in 2° de
anima quod mutatus ex habitu in actum non
est alteratus sed in statim et nichil novum
recipit quod prius non habuit ita in-
tellectus post ex habitu in actu conside-
randi nichil novum recipit quod prius
habuit Sed si species manent in memo-
ria sensibili exigitur nova abstractio
ab apprehendentibus mediate ergo nova ac-

ceptio ab intellectu possibili ergo intel-
lectus erit alteratus vel sciam in
sensu presso quod est contra Philosophum i°
post consideracionem non manet
in memoria sensibili Si forte
dicatur quod manent in memoria ra-
cionalis anime Contra memoria actus est
quanti supra speciem cum intellectus per
titi sunt ... non est de racione
universalis ergo species universalis non est in aliquo
sensibili in memoria ergo anima racionalis
que non habet nisi species universales non
habet memoriam Prima patet ex Philo-
sophi 2a patet per hoc quod eadem est racio
universalis in presenti in preterito et in fu-
turo eo quod abstrahit hic et nunc Item
tempus est una condicio particularis vel aut
immotum est ab omnibus condicionibus
particularis ergo universale immotum est a differencia
temporis Prima patet per hoc quod experi-
tas motus eius quod est in materia
particulari 2a patet per racionem particularis
et universalis particulare enim est quod de uno
predicatur universale quod de pluribus Inde
sic Omnis memoria est cum differencia temporis
determinata nullum universale est cum differencia
temporis ergo nullum universale est in memoria
Intellectus autem tantum est universalis ergo nulla
memoria est in intellectu Et
quia de hoc plura sunt obiecta supra
in questione de memoria hec in
loco hoc sufficiant Si forte
dicatur sicut dicit Avicenna quod hic
species post consideracionem non manent
in intellectu possibili sed per ... ef-
ficitur intellectus possibilis aptus sufficiens
ad petendum intelligibilia ab intelligen-
cia Contra ... ergo est species non est in
intellectu possibili nisi cum actualiter

considerat eam quo in 2a consideratione
aliquid recipit intellectus possibilis quo
universalis est et hoc est contra philosophum
Praeterea illa intelligibilia aut
sunt super intellecta ab agen-
te aut recipit ea Si primo tunc
nichil addiscimus sed per studium
et acquisitionem tantum excitamur tantum
ad hoc ut convertamur ad intellige-
ntiam agentem et accipiamus ab
ea intelligibilia et hoc est error Platonis
Si 2o tunc intellectus agens est
in potentia ad recipiendum aliquid
quod supra in questione de intellectu
agente multis rationibus est impro-
batum Si forte dicatur quod in-
telligibilia manent in anima et intellectus
possibilis convertitur ad ipsa et tunc re-
sultant in ipso sicut in speculo
Contra vel manent ut res per se
existens aut ut in aliquo subiecto
Si primo tunc species essent separate quod
falsum est Res non per se existens non
nisi secundum quod [illegible] Species autem que
sunt in anima sunt passiones sicut
habetur in primo perihermeneias Si 2o
tunc non sunt in anima nisi in aliquo
cuius virtute sit conservatur que sit
illa et redibit eadem questio que prius
Si forte dicatur quod sunt in memo-
ria sensibilis anime et manent in ipsa
sicut vera Et propter hoc non exigitur
iterata abstractio Contra memoria
sensibilis anime est potentia sita in organo
ut supra probatum est Omnis autem talis
virtus non accipit nisi formam
habentem sicut dicit Avicenna quod memo-
ria non accipit universale quia universale ab-
stractum est a situ et [illegible] et

omnibus appendiciis materie Ad hoc
respondet Avicenna eligendo illam
partem quod intelligibilia emanant ab in-
telligentia agente in intellectum possibilem
Et quod addiscere nichil aliud sit quam per stu-
dium acquirere aptitudinem perfectam
in intellectu possibili ad convertendum se
ad intelligentiam agentem ex qua ema-
nant forme similes in intellectum pos-
sibilem quas tunc intellectus possibilis accipit
cum ordine et compositione dicit etiam
quod haec aptitudo in intellectu possibili ad-
discere est imperfecta post addiscere autem
est perfecta Et ideo post perfectionem
illam nichil addiscimus quia novam ap-
titudinem acquirimus quam habeamus sed
cum ipsa addiscimus acquirendo ap-
titudinem quam non habemus Sed
contra Illa intelligibilia que non
emanant ab intelligentia agente aut
sunt abstracta a fantasmatibus
aut semper sunt in intellectu agente Si
primo tunc oportet quod in aliquo recipiantur
ut in subiecto cum abstracta sunt
hoc autem non est intellectus agens cum
quod non sit in potentia sed est agens
vel igitur addiscere non erit tantum ad-
quirere aptitudinem convertendi se
ad intellectum agentem sed etiam accipere
formam intelligibilem Si 2o tunc non
formarum intelligibilium acquiritur per in-
tellectum Et nichil videtur prodesse fan-
tasmata que accipiuntur per sensus Si
forte dicatur quod prosunt ad hoc
fantasmata quia ad ipsa determinan-
tur universalia que emanant ab intellectu
agente universalia determinalia ad
fantasmata illa Contra universalia
ut universalia non determinantur ad fantasmata

nisi attingat aliud vl' additoz
ipsius vel id qd' emanat ab in/
tellectu agente no attingit fantaz
nisi in se nec aliam 9dicoz suaz
Et id emanat ab intellectu agete
no determia^r ad fantasmia p^a
c^o p h^c q vle gnaly'r a p^ri p
h^c q inponi^r in alia 9ditone
ipius 2^a c^o p h^c emana^o non
fit nisi in intellectu p9^le z ad
illa no ptingit fanta^a vl' aliq
9dico fantasmalis **Preterea** q^ri/
t^r cu^s emana^o sit que fit ab i/
tellectu agente in p9^lem aut
em ita e q forme ille fiat in
p9^li ex t^s ad agete p mo gnatio/
nis aut p mo datois Si p^mo
tuc intellectus p9^lis 9tinue eet in
ignoria^a nisi sit actua^r 9sidans
Ignorani^a n. nichil aliud e q^z p/
ua^o h^itus scie Si 2° aut q^o for/
me date eiusdem spei sit infini/
te in intellectu agente a' finite
aut plures a' vna Si p^mo tc
infinite forme eiusd spei sut in
eodem vt in subiecto Si 2° q^o
tot p^t dare q no h^ebit plures
z tuc desit intellige qd' e ab/
surdum **Solucio** Omne p^m
dictio alioz dicimus q aia ro/
nalis p^e non habz memoiaz Et
si Augustinus h^c dicat q meo^a
e p^s ymagina^oe ipse accipit me/
moiaz put e p^s p^ntu p^titoz
z futoz vt sup^a diximus z de h^c
que^r infra in q^one de yma/
ginatoe Sentencia aut Auicenne
in h^c q no e h^re memoiaz alia'
r^ale e eadem nobiscum Et ipse
dicit intellectum thezauz formaz

z v^tutem apphensiua dns q
thezauri no e recipe^e forma z
non apphende^e Et p^p h^c for
no e in thezauro sic in v^te
apphensiua Sz virtutis apphe/
siue e apphende^e forma z n
retine^e Et p^p h^c d^t q sp^s in/
telligi^les non r^tine^r in in/
tellectu p9^li q ipse e v^tus apphe/
siua Sz ex 9uisoe sui ad in/
tellectum agentem 9u^a^r in ipo
tu actua^r 9sidat hos at dici/
mus q manet in intellectu p9^li
Eo q Aresto^s expsse dicat q me/
moia z r^miscen^a h^nt suos
actus apphensiois Vn^ sclm e q
thezauri no sit apphende^e p^m
v^tutib^s n. corpalib^s aliq^s q^r d^s
a' v^tutis e recipe^e z sicut b^n r^tine^e
Sz in intelli v^tute eius v^tutis e r^/
cipe^e z retine^e eo q o^toz actu^s
ibi no sit o^tli cu^m sit sepa^ta a ta
a ma^a z pot^a agendi z potea
agendi z patie^i Vn^ intellectus
p9^lis recapit formas intellectuum
z r^tinet eas **Ad h^c aut**
q^d obicit Auicenna q actuale
9sidare nichil aliud e q^z sp^s
intellectu esse in potencia apphe/
siua in actu pfecto sclm e h^o/
ignit^r enim insup q ad ipaz sp^ez
9uita^r z refcat ea ad rez cu^s
e sp^s Si aut q^ri^r quid sit r^/
ducens p9^lez de h^itu in actu
d^m q nil nisi voluntas Et h^c
p diffinitoz h^itus p^z data a
pho sz q h^itus e quo q^s aliq^d
agit q^n voluit voluntas n.
du^r e in aia sicut motor a'aliis

potentiaz ad actu 7 p's yma-
ginis 7 p's liberi arbitrij vt
infra dicet Et p h' pz solucio
ad totum

Deinde queritur de intelligibili

Et queritur tria Primu p'mu e qd fa-
nat spem intelligibilez esse in-
telligibilem 2m e de diuisione
intelligibilium 3m an omnia intel-
ligibilia sunt in ma an abstra-
hant a reb' extra Ad primu pce-
dit dt auicenna q ss intelligibil'
e spes nuda a ma 7 eius appendi-
tijs mia aut no e in omnib'
reb' nisi p potentiaz vt h' in xi
metaphe go vide q sit aliquid i-
telligibile non abstractu a mo-
tu 7 a ma Et ex h' sequi 2 p
inquenies Quorz vnu e q n'
sit intellectus creatus lud quia dt
Aris q illa p intellectu no ab-
strahuntur a motu 7 a ma 2m 3
q nullus sit intellectus sbaz sepa-
ratu que dicu intelligencie eo
eni nusq e in ma 7 motu nusq
separat 7 denudat ab ill' Item
Aris in 3o de aia dt Omnino aut
sunt separabiles res a ma Et
que circa intellectum sunt Sz q
res nullo sunt a ma vt nales
go illaru nullus erit intellectus
Item Quicquid dicat de alijs
ma nusq sepa a ma g nullus
erit intellectus eius Si forte dicat
sm auicenna queda sunt in-
telligibilia nuda 7 in hijs no e
get intellectus denudacoe Queat
que sunt illa Et si dicat q sbe
separate Con intellectus e qd h'

intellige' pon Cu aut intellectur
sit illud intelligibile in actu
ponamus igr intellectum nrm in-
tellige aliqua sbam separatam
go in actu efficit' nr intellectus s
rem aut sm intentione Si p'
mo' nu opz q intellectus in-
telligeret aliquaz sbaz sepa-
ratu q efficeret illa sba sm re
qd fm e go efficiat' illa sm in-
tencone Illa aut intencio no
e intencio sbe separate nisi p h' q
e abstracta ab illa g intellectus
nr q a talib' q oio denuda
sut a ma efficit' in actu Item
intelligibilia q e intellectus quib' sbis
separatis omnib' Omne aut tale
abstrahit a ptiarib' eo q no hz
esse nisi in ill' Cu igr intelectus
que ptu s huius 7 illius intellectus ac-
cipiat 7 no accipit que n' de-
nudando a ptiari h' 7 illo nosr
intellectus abstrahit intelligibilia
queda a sbis separatis Ad h'
voluit quida dice q in intel-
lectu nro sunt duplices spes
sz abstractois 7 cposs Et spes
abstractois st q p resolutoz si-
plices a cpositis 7 posis a posteriori
fuit in intellectu Sic ss resol-
uitr ab indiuiduis 7 genus a spe-
b' Et gnalissim a subalternis 7
prima a gnalibus Composicois at
ss sunt q no fuit p resoluconem
ab aliq' sz potius res intellecte
cponunt ss suas cu intellectu
nro sic intellectur hic angelus q h
intellige Sed con est
intellectus angeli 7 intellectus intencione

toti et totis intellectus non habet nisi per resolutionem a p[ri]ori sic patet ab hoc in angelo et ab illo accipimus angelum et ab ipso naturam incorpoream et non nisi per resolutionem prioris et posterioris ergo ipsis ... non sunt ipsis compositis sed resolutis

Si forte hoc dicatur quod intellectus abstrahit ab omnibus **Contra** separata a materia et motu sunt simplicia et simplicibus autem non potest esse resolutio omnis autem intellectus est per resolutionem ulteriorem a posteriori ergo nullus intellectus potest esse de simplicibus **Si forte** dicatur quod huiusmodi simplicia non intelliguntur nisi per hoc quod habent ordinem ad materiam et motum sicut motores intelliguntur ex motu et materia **Contra** quod non querit intellectus ... non contingit significari sermone et ratione contingit eo intelligi quo significatur sed sermone separate vel separate significatur sermone et ratione ergo vel separatas contingit eas intelligi non ergo tantum per ordinem ad motum et materiam **Item** In quocumque contingit invenire ulteriorem et posteriorem in ipso contingit invenire speciem intelligibilem In omni enim quod est citra primum est invenire ulterius et posterius ergo in omnibus que sunt citra primum contingit accipere speciem intelligibilem Prima patet per hoc quod ulterius ut ulterius non est nisi in intellectu 2a patet per Boetium in libro de trinitate et per multas probationes Avicenne et Algazelis in prima philosophia Tertia una est quod omnes res que est citra primum est res ordinabilis in predicamento ... ulterioris et prioris **Preterea** quod dicitur

De verbo quod dicit Aristoteles in 3o de anima Unumquodque ad esse intelligibile species est Et Avicenna dicit quod omne intelligibile cum omni intelligibili est idem ipse hoc in virtute esse speciem Species enim intelligibiles dicuntur sunt intellecta Intellecta autem non sunt unius speciei ergo videtur quod nec ipse intelligibiles **Ulterius** est videtur intellectus in semper procedat resolvendo plus a posteriori vel etiam componendo plus cum posteriori Et videtur quod hoc non habet intellectum quo distinguit unam speciem ab alia per compositionem differentie cum genere Et distinguit unum posterius ab alio et alia accidentia individuantia speciem in alio uno et in alio ergo videtur quod intellectus procedat componendo Dicitur ergo hec compositio procedat ad materiam individui autem sistit in ipsa speciem ultima Si primo tunc intellectus est per ... quod est contra Boetium qui dicit quod ulterius est dum intelligitur singulare vero dum sentitur Et est contra Avicennam dicentem Non est nisi forma denudata a materia et appendiciis materie Si 2o tunc non cognoscetur aliam rem nisi in ulteriori sed sicut in ulteriori est sicut in potentia Sicut autem in priori est sic in essentia naturam generis sua materia semper erit in potentia et aliquid erit de re sine essentia naturam rei **Solutio** Dicimus quod omne intelligibile habet illam simplicitatem que fit per resolutionem a materia et appendiciis materie Sed 2m est materia scilicet subiecta motui et substans ulterius Materia autem que est subiecta motui non est illud quod est res

In m Cit prud opere vomo vle et prire

et ē in potēa ad formā q̄ ē ps
rei ⁊ nō ē totius Et ꝓpt hc n
ꝑtur de re Mā aut q̄ subst
vli ē id qd' ē res quia ipa ꝫ
hc ꝑ re demitatu ⁊ forma sua
ē forma totius ⁊ nō ptis Et
ꝓpt hc ꝑdicat de to ⁊ appedi
tia q̄ inē sunt ꝓpetas et
actia gñalia ⁊ indiuidua
lia forma q̄ ē vle sup maꝫ
q̄ ē ꝑte Et cum d̄ q̄ ꝯtiꝫ
abstrahit a mā intel' de mā q̄
ē ꝑte hominē n· nō abstra
hit intellectꝰ n' ab hc homie
⁊ ab io Et nō abstrahit aīaꝫ
ab hc hoīe nec abstrahit ho
mīeꝫ ⁊ a sorte ⁊ a corpe hoīs
Et similr abstrahit angelu
ab hc angelo ⁊ illo Et similr
aīaꝫ ab hac aīa ⁊ illa ꝯpis
Intendo tn̄ q̄ illa sepatō ꝯ
ꝯm ratō diffinitiua ꝯsidante
esse ⁊ essendi pn̄a Et alia est
sepatō intellectꝰ ꝑgl' Et ꝯm
ratione diffinitiaꝫ ꝯsidantem
pn̄a ꝯgnoscendi ꝑo n· mo ꝯ
sepan' res ꝯm q̄ ꝫ sut res Et
ꝓpt hc nālis diffinit rem ꝑ
pn̄a ꝯingēa ipam cū mā ⁊
motu q̄ mā nō ē id qd' ꝫ re
ꝑis ꝯ subiectm trāsmutatōis ⁊
motꝰ vꝫ in diffinitōe carnis
q̄ poni' in 3o de aīa v' d' Are
stoꝰ q̄ caro ē ratō queda frigidi
⁊ calidi mediatō in ꝯtiō tactꝰ
Et ꝓp· hc d' Aresꝰ q̄ nō ē ad
caro ⁊ carnis esse ī hac mā
mixta ex calido ⁊ frido ad
actū mediū in ꝯtiō tactꝰ Et
nō ē ita intelligēdū sic' q̄dā

male dicit q̄ caro sit simpl' Cu
d' Aresꝰ in libo de gnatōe
⁊ corruptōe q̄ caro ⁊ os ⁊ va
queꝫ ꝑtiū homogeniaꝫ ē dup
ꝯadmō ⁊ aliorꝫ mā ꝯbꝫ ꝯ
situād Et ēm mā d' aut ꝯ
caro ⁊ os mathelia st' ante mo
tū Et hc pꝫ quia ad motū ꝯpi
git' moueꝰ ⁊ motū q̄ diuisā st'
in ꝯ Et tal' diuisio siue di
uisitas nō inuenit' in ꝯtiō ꝯ
qd' ꝯm vna ēm ps ꝯtī nō
pt moueri vt alia moueat'
nc punctꝰ mouet lineā nc ꝯ
nc linea supficiem nc supficies
corpꝰ nc ꝯ Est tn̄ vnuqdꝫ
mo le ꝯtm Et ꝓp· hc ꝯtitas ꝫ
an motū Et io mathēlia ꝫ
abstracta a motu Esse tn̄ ꝑo
rū ē in rbꝰ nālibꝰ mobilibꝰ
Distinctō ꝯo dn̄s q̄ ē ꝯtitas
⁊ magnitudo d' ꝑ ea q̄ st' abstā
ta a motu ꝯo nō dicit ēē ꝯg
Et ꝓp· hc d' phus q̄ aliud ē
magnitudo ⁊ magnitudis ēē
Similr' methaphisica q̄ ꝯsi
dant pima entis pn̄ta nō accipi
unt rem nisi ꝑ quidditē subā
litatis sue Et io nō ꝯsidat maꝫ
vt maꝫ ꝯ vt ꝑtem subē q̄ est
ꝑs entis nc formā accipiunt vt
formā ꝯ vt ꝑtem sbē Esse at
multaꝫ spēꝫ ē in mā mi
stili ⁊ mobili Et ideo diffitō
data ꝑ pn̄a ēēntia rei dicit
hc q̄ res ē ꝯ nō rei esse Et
ꝓpt hc d' Arestꝰ q̄ aliud est
aqua ⁊ aliud esse aq accipi
ens aquā ꝑt ē sbā ꝯsidata
a mēo ꝑ ꝑs entis q̄ st' mā
⁊ forma ꝯm qd' rdicit' ad sbāꝫ

Et sicut e in diffinitoibus sic e
in diffinitoe passiom Et ppt
hoc idem e mot9 z mot9 esse
et idez simu z simi esse Et ad
e rectu z recti esse z de multu
z multi esse z hmoi Diffinitio
aut que e p pn^a cognoscendi
dat p formas abstractas a
ptibus que genus e z dria Et
hys cognoscimus unuqdqz eoz
Ad pmu q^o d^m q de-
nudatio que est a ma q est
p^us fit ab omib9. separate n
sube ptires sunt q intellectus
agit in eis vlitatez accipie
naz comunez in ipis sic abstrahi
intellectus angeli ab hoc angelo
q ab illo Similr nalia licet
qiuncta sint me q e subiectum.
mot9 in roe diffinitiva tn se
pata sut a ma q e p^r z no
qsidat hec vel illa s rao
in gnli **Ad aliud** d^m q
ma no pt abstrahi ab intellu
entis vt supra dictu e Et co~
hit ab ente z ratioe puatoe
forme Et e ratio me i comi
qua abstrahit intellectus ab illa
ma z illa **Ad aliud** d^m
q hnt maz que e ptis Et a
Boetio vocat id qd e ab hac
abstrahit intencio qiuis q e
obiectum intellectus Sequens at qce
dimus de plano **Ad aliud**
d^m q illa diffinitio sperox no
s totu in intellectu spe^to s si
sunt ssp qpoitis sunt in in
tellectu practico in metha^e
fors quas s qponit cu ma
Ad aliud d^m q separata
no sunt adeo separata qn sit

in eis accipe etc z p^ue vt su
pra dictu9 **Ad aliud** d^m
q nichil pt pmu adeo si
plex e qn in ipo e accipe
maz vlis z pris Et hoc dico
de hys q pfita st in na sic
sbe sensi^les q separate licet i
separata sint sim^a qd ao tn
sunt q^ta uno alio qui abo mo
di sup exposita st z io ab ipe
pt fieri resoluco **Ad ad** d^m
q in vite hoc vni e q n^a3 hic
m9 sciam s^m naz de eo qd
nullo e in ss^r Sz in ss^r sper
res pse z pacius Et pse duo
b9 mos. sim^ple eoe z ppt
Pacius ers duob9 mos sz
mete q ime^te p albu n aut
pim9 filiu dyarry eo q filio
dyarry accid albu accipim9
ers autz fily dyarry q e fora
ipi9 z p hoc mediu Et ppt
hoc multi^r contingit intellectus
q multi^r sunt in ss^r licet
enim p motu venia9 in mo
toz tn cu eo accipim9 sbaz mo
toris Et qz ea e imo accipi9
illa simplice z separata Sed
tn quida qui dicut q no ois
ma cognitio oritur a ss^r Et
dicut q ala poti9 impedit
a ss^r i mobilissimo mo sic
di Sz hoc co~m e phie Are
stotil dicit n q destructo
sensu perit demu ss9 Et
in me^ta dr q delecta ssuu
e signu nal desidery sciei
in omib9 hoib9 Et ibidem dt
q ex^m prioz sic accipitur

a memoria et ipsius Et nos videmus
quod ceci et surdi fere indisciplina-
biles sunt Concedimus tamen quod scientia
que est per revelacionem est alio modo quam per
sensum sicut est in prophetis et illu-
minationibus que fiunt a deo de quibus
non est intencio ad presens Ad aliud
dicitur Concedimus plane quod in
omni eo quod est causatum principium est vle
et per se Et hoc dico de subsistentibus
perfecte quia in principiis aut corporis non
est necesse vlis aut non est vle nec
forme forma nec materie materia quia
aliter esset abire in infinitum
Si autem queratur quid sit illud in-
telligibile de quo dicit Avicenna
esse medium preter animam et non de-
nudatum ab intellectu dicimus quod
hoc est falsum unigenus aliquis intellectus
Eo quod intellectus quantum ad finem esse-
tiam sua Et hoc quantum intellectus unus
considerat Si autem accipit hic vocem
quod est intellectus abstrahit sicut dicit
a proprietatibus intelligibilibus eo mo-
do quo dicitur est individuantia sunt
ea que dicuntur appendicia materie a
quibus separari necesse est quecumque secundum
quod vox est Ad id vero quod ul-
timus queritur dicimus quod omne intelle-
ctum omni intellectui est unum in specie quo-
dam habet enim intellectum duas comparationes
scilicet ad intellectum agentem cuius ac-
tu efficitur intellectus et actus est speciebus
non autem intellectum secundum quod est intellectus
Sicut actus lucis est actus et est speciebus
corporis visibilis Et omne intellectum est
unum specie agentis intellectus sicut omnis
color visibilis est unus specie lucis Alia-
ham comparationem habet ad rem cuius
est speciebus et hec diversa sunt intelligibilia
sicut diverse sunt res Sicut est de sint
coloribus secundum suum esse materiale quia

habent in coloribus secundum diversitatem habet
vero non habent ex relacione ad in-
tellectum Sicut nec habent colores suam
diversitatem ex relacione ad visum
Et hec patet solucio tertium questionum que ponit
super Quarum duas facit Aristoteles
in libro de anima quarum una est quod
cum intellectus sit pati aliquid et pa-
ti est aliquid quecumque cum fantasia quod gene-
rat intellectus cum speciebus patientibus
ipsum in actu principue cum secundum Ana-
xagoram bene dicentem in hoc quod sim-
plex et purus est nulli nichil habet
commune Solucio illius est quod intel-
lectus quidem secundum quod movetur a ma-
teria est et est incorruptibilis actu quo-
rum et nulli nichil habet commune
phisice Sed in potencia habet quecumque cum omni-
bus ipsis speciebus agentibus que potencia
est ad speciem et actum agentis intel-
lectus Et per hoc intellectus est in-
telligibilia in potencia quod animo 2a
questio Si intellectus intelligit
se vel intelligat se sicut alia in-
telligibilia aut alio modo Et patet quod ipse
per speciem agentis intelligit se eo quod
speciebus agentis facit actu intelligibilia et in-
tellectum possibilem ut supra dictum est
Tertia questio apponimus nos cuius so-
lucio talis est scilicet quod intelligibilia cum sint
multa sunt tamen perfectionis unius potencie
eo quod perficiuntur actu uno Sicut est
colores cum sint multi sunt perfectiones
unius potencie scilicet visus quia omnes mo-
vent visum secundum actum lucidi Dicat
enim plus quam aliter se habent intellectus
intellectus omnia naturalia et materialia In
naturalibus enim est intelligibilia sicut extre-
sa naturale enim et esse naturalium autem
eorum scilicet in hiis que preter fantasia

facit hic est in motu et in materia sub
iecta contrariis sensibus Mathematica
et physicalia accipit primo secundum esse
in naturalibus quia per fantasmata faci
unt et complectitur ab esse ad essentias
eorum diffinitivas que sunt super natura-
lia et an ipsa Et propter metaphysica secundum esse
tiam invenit an motu et an suam
essentiam in partibus et speciebus entis
Ad ultimum dicendum quod intellectus proce
dit componendo et resolvendo Et pro
cedit etiam usque ad individuum compo
nendo Et hec est propter reflexionem ad
sensum non quod primo ut primo sit in
intellectu secundum animam rationalis ut com-
parat per reditum ad naturam Et tunc
accipit ipsum secundum completam naturam rei
licet non intellectus accipiat illa.
ipse tamen post cohartatione ipsum per
dratam sed ad speciem Et per compositionem ad
individuanda materiam

Eciam queritur
de divisitate intelligibilium
secundum simplicitatem et contrarium dicitur quod intellige
ntia indivisibilium in hiis est circa que
non est falsum In quibus autem verum et
falsum compositio iam quedam intelligibilium est
sicut eorum que insunt Et vocat
intelligentiam actus intellectus et
indivisibilia vocat incomplexa
Sed tunc queritur quomodo dicat illam in
telligentiam esse in hiis in quibus
non est falsum cum nec verum sit in talibus
sicut ipse innuit in sequenti ubi cum
dicit quod in quibus autem verum et falsum
est compositio quia intellectum est sicut eorum que
insunt sicut predicata insunt subiectis
Similiter dicit in principio quod singularium
incomplexorum ipsum secundum se neque

verum neque falsum est contrarium videtur quod intelligenti
a etiam indivisibilium sit in hiis
in quibus neque est falsum neque verum
De compositis autem dicit circa res que
factorum futurorum tempore imperfectis compo-
nens est falsum enim in compositione semper
est Et namque si album falso composu-
eris coniungit non secundum divisionem
dicere omnia sic et secundum affirmationem
Similiter etiam secundum quod et tempore quod al
bus est et erat et erit unus autem hoc
faciens intellectus est unum quodlibet
hec autem probat circa res per simile
sumptum ab Empedocle qui in ipsa
enim mundi constitutione quando concor-
dia omnia reduxerat in primam mi
xtum capita in multis partibus membrorum
rud generaciones inde quod concordia con-
duxit in unum corpus sunt sine
colligantia que postea sic ubi lu
ce dividente mixtum a materia con-
gregante ea que in unum corpus
sunt contraria Sed etiam intelligibilia
indivisibilium est sine colligantia
compositionis Sed intellectus componens unum
facit compositionem de hiis sicut homo
et animal Et cum dicat homo est animal
Et dyametros est assimetros et
ethiops est niger Et dividit non
hunc dicens dyametros non est assi
metros et homo non est asinus Si
autem aliter fiat compositio et divisio
tunc erit intellectus falsus Sed contra
hoc obiciatur Tempore non de constitutionibus
talibus est presentis secundum quod est presentis In
tellectus autem non est preteritorum ergo in
tellectus non est preteritorum et futurorum sed
presentium Item preterita est quantum etiam
est vel vel ac remotum est ab
omni tempore Cum igitur compositio intellectus non
fiat nisi ex talibus etiam compositio
erit

intellect9 remota ab om̄i dr̄a
tp̄is **Ptea** querit² de h̄c qd̄
dicit q intellect9 ē faciens vn̄
qd̄ q3 horum p h̄c vi² q cp̄o sit
ab intellectu 7 nō a reb9 gt Et
h̄c vi² inquenien̄s qz in eo q r̄s
ē vl' non ē ore vēa l' fl̄a ē Si
militr̄ si cpona² ea q̄ s̄m rem
nō sint gta ē cpoito fl̄a Et
vi² cp̄o 7 diuisio esse a reb9 7
nō ab intellectu **Ptea** qrit²
de h̄c qd̄ dt Ares̄ tractas de i
telligi li Jndiuisile aut qm̄ 2r
p° aut ē actu nich̄l plib3 et
intp̄re sup̄ cit du^r s3 pon̄ et
actu 7 h̄c ē cū in longitudine
indiuisibile intelligat h̄c est
linea actu ē indiuisa qz act9 3
gtinua° ad pūctū Et p̄p h̄c si
sum̄a² vt diuisa mesuab̄r vna
īdiuisa pō^a aut ē linea diui
sa 7 io si sic mesuā² mesuab̄r
plurib9 7 diuis Similr̄ cū itp̄tu
cpois actu n̄ cp̄o ē vna q' act9
ē vnio cpom̄ Et io tp̄e qd̄ sic de
tinat eam ē vnū indiuisū po
tentia at ē cp̄o plu̐res Et si di
da² fiat actu plua Et similr̄ tp̄e
potēa ē diuisile s̄m vtrum̄ t
mo7 vocat Ares̄ cpom̄ logi
tudie3 qz similr̄ longū diuisile
7 indiuisile ē Et h̄c intēdt in
hys vis Jndiuisil' em̄ s3 in
tellect9 gt9 actua^r ē 7 in tp̄e
indiuisili Similr̄ n̄ tp̄e diuisile
7 īdiuisile longitum ē .i. cpoi
q ptendr̄ int' duos t'mos s3
subiectu 7 p̄ tn̄ Et vn̄i² in cpoe
p mō gtinui cui cpoi adiac3
tp̄e diuisile sic ipa cp̄o Sic
aut in gtio nō sint p̄s actu
sic ec̄ in me° qd̄ ē cp̄o cpois

nō sit tuc̄ in actu cp̄o s̄ in actu
cpois 7 totiu̐s Et h̄c intendit
Ares̄ cum dicit Non em̄ est
dic̄e aliud in me° intelliḡe' it
q3 Nō n̄ ess̄ nisi diuida² s̄ aut
potēa seorsim aut intellect9 v
truq3 diuid^t 7 tp̄e simul. tuc̄ at
3 in longitudine si nō ē sic
ex vtrisq3 7 tp̄e qd̄ ē in vtrisq3
h̄c ē in medio qd̄ ē cp̄o Nō gti
git dic̄e aliquē intp̄te diuisū v
trisq3 in actu cp̄o Nō em̄ ess̄ in
actu cp̄o nisi actua^r diuide'²
s̄ potēa tn̄ gtingt ipā intelli
gi in medio qd̄ ē cpoito s̄ tn̄
qn̄q3 intellect9 seorsim vtruq3
diuidit 7 tuc̄ ec̄ diuid^t tp̄e s3
q' nō vno tp̄e intelligi² Et tuc̄
ē in cpon̄ sic in longitudine s3
diuisio 7 indiuisio Si veō est
intellect9 vn9 ~~ex~~ gt9 sic ex vtrisq3
tuc̄ ec̄ ē in tp̄e vno qd̄ ē in v
trisq3 Ptea dt Ares̄ q ipa aia
intp̄ua intelligit indiuisile s3
sp̄e cpois 7 indiuisili tp̄e id qd̄
nō s̄m quatitatē ē indiuisile s̄
sp̄ē hoc ē forma cpois Sic tn̄
i^d qd̄ intelligt 7 tp̄e in q° intel
ligt sūt indiuisilia inq̄ntum sūt ia
s3 inq̄ntum h̄c q sūt qz h̄c q' sūt
ab actu cpois 7c indiuisilia sūt
qz ec̄ hyc līa sint distīcta iūe
aliud diuisile pō^a Si forte n̄
sepāle h̄c ē non sepatū s̄m ac
tū Et facit in h̄c tp̄ib9 vnū
q longitudine va3 in gtinuis qz
simplicitas ē in oī gtinuo 7 tp̄e
7 longitudine Sz pūctū ē diui
sio actie h̄c ē diuides Et p̄p h̄c
ipm̄ nira² indiuisile qz i^d qd̄
ē diuides nō pt ec̄ diuisile
Et cp̄t' h̄c diffini² puatiue cu

Dicatur punctus e cuius ps no e
Quida aut oio alit exponunt ista
lram Quoru expone pseuqui lo
gu esset quia ex phabita insq
quenit lre Ideo sm ipam sic
obicitur Cuicuq intellectus e ppois
ipe idem e pdicato et subiecto aut
go vno actu aut duobus Si vo
aut sm ordine aut eqr sup vtraq
Si pmo tunc id cu prius in ordie
sit prius et pgtius no erit simul
in indiuisibili tpe et hc e con lram
Si aut 2o go vnus actus vno
simul tmiabr ad duos tmios qd
est impossibile Ptea Sm pha
bitam lram aliud e in ppoe vt
pcitu gtinuas in gtinuo et ad
vt ps gtinuate gtium n e cuius
ps ad pcitu copulatur Et qr qd
sit illud Et vr qr nichil dicatur
em pmo de aia et hcm e sup
in cphensioe pluris qr intelligi
bilia porus hnt similitudine cu
discretis qz gtinuis In discretis
aut no e aliqs gtinuas n e gti
nuatu Ptea querit Queri
tur de intellectu contrarior Cum n
intellectus dicit albu et nigru
esse contraria contrarietas no est n
int duo gtinua go indiuu con
rietatis no e n vtruq contrarior
sit in intellectu simul Et hc vr
esse con nam contrarior qr simul in
sunt alicui Item Auicenna
dt qr intellectus vt fides e contra
ru simul Ptea vtruq contra
ru pona est in intellectu anqz si
at actu go cu apphendat eam
vtruq e in actu et c contraria ierunt
sunt sil Sz contra Aut
contraria intelligunt sub roe contrarior
aut non Si non tunc no intelligunt

vt contraria Si sic cum go vnco
contrarior sit mutuo se expe
llere ab eodem susceptibili intelliguntur
contraria vt mutuo se expellere ab
eodem susceptibili qd e intellectus
et vnu incit altni no incit P
tea queritur de intellectu diffinitoe
de quo dt Aresto qr dico aliqd
de aliquo ut affimatio aut vo
aut falsa omis intellectus aut fz
qui e ipius qd z sm qd erat
esse verius e go intellectus di
ffinitois verus vm aut no e
nisi in gpatoe pti ad subiectu
go vr qr in diffinitoe sit hugi
gpo qd falsum e Ptea diffitio
e vnu et no multa vt hr in pmo
perihmenias et septio methe go
intellectus diffitionis e de vno indi
uisibili intelligibili et nichil adi
uisibili In hys n in quibus no z
flim nc vm go intellectus diffinitoe
nc verus nc flus e Ptea Aresto
non vr dixisse de plurib intelli
gibilibus qz enumatu sit sz de intelle
ctu indiuisibili et gplexor et so
ru et diffinitor Auicenna aut
loqr de intellectu me et dei et tpe
et puatois et mali go vr arest
esse diminutus Ptea Cum sit
alis modi gplexionis qz sm enu
natoz sic distinguunt ppes orois p
fecte et impfecte Queritur quae in
diuisibile intelligibile no tangit
intellectus alior Solucio dica
mus qr vni e qut e in gpon op
poni flo qc in intellectu indiui
sibili nc vm nc flim e Vni n
qut e rei enitas vl indiso
ee et qcqd e e indiuisibili Et dr

quod sensus interius semper verus est et huic
non opponitur falsum Et hoc verum partis et
in indivisibilibus Et propter hoc dicit
philosophus quod circa indivisibilia non est
falsum Et non dicit quod circa ipsum non sit
verum quia falsum nullo modo est circa ip-
sa verum aut vero modo Et per hoc patet so-
lucio ad duo prima Ad aliud
dicendum quod tempus quod adiacet composicioni est
in intellectu temporaliter hoc est in racione
temporis vel sub racione temporis quod simpliciter
et perpetua est et remota ab omni su-
cessione prioris et posterioris Temporalitas
autem ipsius refertur ad res intellectas
sicut et supra expeditum est in questione
de memoria Et per hoc patet solucio
ad sextum Ad aliud dicendum quod
nota composicionis que est inter predicatum et
subiectum est ab intellectu quod sic predicatur
composicio est in re sive sit forme et materie
sive universalis et particularis sive speciei et generis
sive subiecti et accidentis semper
est sine medio Unumquodque enim ho-
rum proprie est unum suo supposito sed
tercio non unum suo subiecto nisi
mediante composicione Et propter hoc notam
composicionis ponit intellectus propter hoc
enim dicit Aristoteles in 6to metaphysice quod verum
et falsum sunt in anima Ad id quod in
contrarium obicitur dicendum quod cum dicitur in eo quod
res est vel non est oracio vera vel falsa
est sed hoc non secundum essenciam continet sed esse
temporis in composicione Et propter hoc non est
negat esse tale propter hoc esse non
est totum a rebus sed est esse ab in-
tellectu Ad id quod obicitur de in-
tellectu composicionis dicendum est quod unus
est et in indivisibili tempore Sed tamen 2us
est tempus scilicet quod determinat composicionem in
intellectu composicionis et quod mensurat
actum intelligendi Et de hoc

2o tempore intelligitur quod dicitur quod intellectus composicionis
est unus et indivisibilis tempore Actus
autem intelligendi qui est super composicionem
non attingit predicatum et subiectum ut du-
o ordinata vel inordinata Sed prout
sunt unum in composicione Et talis actus unus
potest bene esse super duo quia sit actus
super unum potencia duo Ad aliud dicendum
quod intellectus completi in enunciacione
similitudinem habet cum continuo et sub-
iectum et predicatum sunt sicut partes continui
composicio autem sicut punctus continuans Sed
quod philosophus probat hoc est ideo quia ipse
ponit motum intelligendi ut mo-
tum continui est super partes continui et habet
continuitatem ad spatium successionem a
partibus spacii Sed motus intellectus
super intellectum est sicut super unum indivi-
sibile sine successione Ad id quod
obicitur de intellectu dicendum quod omnia ordinata
ordinem habent ad unum Et necesse quod cognoscitur
privacio affirmacionis privacio
autem per hoc quod non ponitur ut habitus
ut dicit Avicenna Et propter hoc non habent
intellectus compositos per se sed intelliguntur
privacione suorum oppositorum Contraria
autem et relativa habent intellectus per se
compositos quorum utrumque per speciem suam
est intellectum actu dicit enim Avicenna
quod contraria sunt in intellectu Ad
id quod obicitur in contrarium dicendum quod
species contrariorum simul esse sunt non
in actu contrarietatis Et propter hoc mu-
tuo se expellunt ab illa Ad
aliud dicendum quod sub racione contrarietatis
intelliguntur illa contraria sed hec racio re-
fertur ad res et non ad intellectum
sicut omnis racio intelligibilis refertur hic
ad rem intellectam Ad id quod
obicitur de intellectu difficili dicendum quod

Arestus non dicit intellectum diffinitionis
esse unum nisi sicut ... est
verus Et propter hoc patet plures ad secundas
Ad id autem quod obicitur de multa
enuntiacionibus intelligibilium dicendum quod
omnis intellectus est unus Unum
autem est unum potentia et actu ut actu
et non potentia et non potentia ut
actu Non ergo pluribus modis potest
dividi verum si unum est potentia
et actu tunc est intellectus complexorum
Et iste variatur secundum numerum et non habet
variationem in specie Et propter hoc non re-
ducitur in artem multitudinem enim nu-
merabilis que est per naturam sola est infinita
et in ipsa unde propter quiescere
de infinitis non potest esse disciplina
Si vero est actu unum potentia vero plura
autem est per modum essentie aut per modum
esse sunt sic aliquid de aliquo vel
ut aliquid tantum Si est sic aliquid de
aliquo et per modum esse tunc est in actu
compositionis per ... ad subiectum et est intellectus
enuntiacionibus Si autem est ut aliquid
tantum et per modum essentie que essentia
rei quidditas tunc est sic intellectus
diffinitionis que variatur secundum quod est diffinitio
per principia cognoscendi vel essendi
Primus est diffinitio logica 2° est
diffinitio realis que variatur ... secundum
quod per esse et essentiam et cum motu
et materia sic naturalis diffinitio est Et secundum
quod dicitur per ea que sunt cum motu
sic sit mathematica Et secundum quod dicitur
per principia essentie reducta in primas causas
secundum quod est ens sic est diffinitio me-
thaphysica Si autem est intelligibile potentia
unum et actu plura tunc est intel-
lectus oppositorum Contraria enim sunt unum
in potentia materie Et similiter et privacio
et habitus et affirmacio et negacio
Relativa autem diffiniuntur ad se invicem

Et utrumque est diffiniens alterum licet
non sint in uno subiecto et cum pluri-
bus modis non potest variari unum intelligibile
Arestus non tangit de pluribus Alu-
cenna autem distinguit intelligibile
ex modis intelligendi Et cum aliquis
sit modus intelligendi per ... et hic
..d bonum et malum ... esse diversa
intelligibilia Similiter quod est in suc-
cessione habet esse debile ut motus
et tempus Similiter quod est in potentia ut
materia et propter hoc modo debili intelligitur
Similiter cuius est esse excellens super
virtutem inquisitorum intelligere debiliter
ut deus propter debilitatem intellectus et
hec omnia comprehenduntur intelligentia in-
divisibilium secundum Aresteles licet forte
diversimode et debiliter intelliguntur
Ad aliud dicendum quod Aristoteles distinguit
intelligentia complexa que sunt secundum intellectum
speculativum Species autem orationis omnes per-
fecte preter enuntiacionem ordinate sunt
ad opus sic patet in ipsis modis verborum
qui significant inclinationes animi
ut optativus et imperativus Et propter hoc
reducuntur ad intelligibile practicum Inter-
rogativa autem non differt ab enun-
tiacione nisi in modo dubitacionis Com-
plexio autem que fit secundum orationem imper-
fectam non fit nisi secundum modum compositionis
subiecti et accidentis Accidentia autem secundum
quod componuntur cum subiecto aut sunt
plura aut non Si non tunc subiectum
et accidens sunt unum ... compositionis Et
accipiuntur ut unum intelligibile ab uno
actu substandi sub compositione Si autem
sunt plura tunc aut sunt ordinata quod es-
sentialiter ad unum sic dicitur homo qualis
color actu albus Et tunc ad hoc
sunt unum intelligibile Si autem non sunt
ordinata ad unum sic homo albus gram-
maticus logicus tunc sunt simul ut plura in specia

Ercio quer(itu)r v.

omnia intelligibilia sint
in a(nim)a an abstrahat a reb(us) ext(ra)
Et v(idetu)r q(uod) sint in a(nim)a d(icit) ir aug(ustinus)
in x(i)o de trinit(at)e Ad doctrinas co
gnoscendas plurimu(m) nos laudanti
u(m) atq(ue) p(re)dicantiu(m) attendit aucto
ritas Et tam tangitq(ue) doctrine
here(n)s in a(nim)a notione ulla ad
ea di(sc)endo studio flagitur Ex q(uo)
arg(uitu)r q(uod) o(mn)is doctrine noto impressa
e(st) in a(nim)a an(te) studiu(m) Et intra
angetiq(ue) doctrine impressa e(st) p(ro)pter
et semp(er) e(st) in a(nim)a **Item** aug(ustinus)
in eo libro Om(n)is amor studentis
animi h(oc) e(st) volentis sc(ir)e q(uo)d ne
scit n(on) e(st) amor eius rei quam
nesciunt s(ed) q(ui)a scit ergo studens
amat q(uo)d scit an(te) studiu(m) Sed
nichil sc(itu)r n(is)i eius simile e(st) i(n) a(nim)a
ergo sci(enti)a aug(ustin)i l(ibr)i study e(st) in a(nim)a
an(te)q(uam) discat(u)r p(er) studiu(m) **Item** d(icit)
Aug(ustinus) eis no(n) so(lu)m qui dicit scio
et v(er)u(m) dicit nec(ess)e e(st) ut q(uo)d sc(i)e(n)s sci
at s(ed) eciam que d(icit) nescio id q(uo)d co(n)si
dera(tu)r et v(er)u(m) dicit et scit v(er)u(m) se
dic(er)e scit utiq(ue) q(uo)d scit se scire et di
scernit a sciente nescientem ut vid(et)ur
se intuens d(icit) nescio **Item**
Aug(ustinus) p(er)curro om(n)es lineas carnis mee
e(t) n(on) invenio qua ingresse s(un)t nisi
q(uod) p(er)sonas sign(ific)ari Oculi quid dicit
si colorate sunt nos ea no(n) scia(m)us
Aures dicunt si sonuerit a nob(is)
iudicate s(un)t Nares dicit si odora
uit p(er) nos transier(un)t Dicit eciam
sensus gustando si sapor no(n) est
nichil me interroges Tact(us) d(icit) si
corpulentu(m) no(n) e(st) contractu(m) vide
bene Et qui hec intrauit in

memoria(m) mea(m) nescio quo(modo) illa
m ea didici no(n) credidi corde a
lieno s(ed) in meo recognovi vera
esse et co(m)probavi et mandavi ea tam(quam)
reponens unde proferrem cum velle(m) ibi
ergo erant et antequ(am) didiscessent **Item**
Aug(ustinus) ibidem aut(em) c(ir)ca cum disce
r(e)t agnovi et dixi ita e(st) et v(er)u(m) e(st)
no(n) quia iam erant in m(em)oria
tam remo(ta) et retrusa q(uo)d ut n(isi) a
moneret aliquo eo fortasse co
gitare non possem Ex h(oc) arg(uitu)r q(uo)d
o(mn)ia intelligibilia sunt in a(nim)a et q(uod) p(ro)fess(or)
no(n) faciat nisi excitare a(nim)am ut co(n)
u(er)ta(tu)r ad ea q(ue) s(un)t apud se **Ite(m)**
Aug(ustinus) In eiusd(em) nichil aliud d(icit)
isto quam no(n) p(er) sens(us) put(amu)s ymaginem
g(er)mes s(ed) cum ymaginib(us) sic
s(un)t q(ue) p(er) se ipsa intus tam n(isi) ea q(ue)
passim et indisposita memoria contineb(at)
cogitando quasi colligere atq(ue) animadu(er)
tendo curare ut tamquam ad manu(m)
posita in ipsa memoria n(on) sparsa prius
et neglecta latitabant ia(m) famili
a in o(mn)i intencio(n)e facile occurrant.
Ex h(oc) arg(uitu)r q(uod) disce(re) nil aliud e(st)
q(ua)m ordinare et ad ma(nu)m impone(re)
intelligibilia q(ue) prius erant in a(nim)a **Item**
ibidem Omnibus (enim) h(oc) p(ro)p(ri)e ut no(n)
q(ue) a(nim)ali s(ed) q(uo)d in a(nim)a colligit(ur)
cogitare iam p(ro)p(ri)e d(icitu)r **Item**
Boeci(us) in de co(n)solac(i)o(n)e philo(sophi)e d(icit)
q(uod) plato(n)is musa v(er)u(m) q(uo)d quis(que)
discit in memoris recordat(ur) Ro
aut(em) om(n)i(u)m hor(um) hec e(st) Si intel
ligibilia no(n) essent apud a(nim)am
nullo(modo) sc(ir)e(tu)r et q(uo)d nullo(modo) scit(ur)
nullo(modo) disc(er)e(tu)r s(ed) intelligibilia discim(us)
cum invenim(us) ergo p(er) aliud q(uo)d fu
it an(te) inventio(n)e(m) et h(oc) no(n) fuit
nisi s(ecundu)m intellect(us) ergo s(ecundu)m intell(ectu)m

fuit in anima ante inventorem Item
discens consentit principiis docenti
ante illa prius assensu accipitur
a doctore ergo est in anima discipuli Si
primo ergo discipulus omnia accipit a doc
tore tamen nesciat et nescivit nemo
consentit ergo discipulus in nullo consenti
et docenti quod falsum est Si secundo tunc
nemo consentiat nisi per hoc quod scit
ergo verum quod dicitur scientia veritatis illa
doctrina fuit in anima discipuli Contra
contrarium primo metaphysice dicit Aristoteles Venit
autem scientia et ars per experimentum ho
minibus Et experimentum quidem artem facit
quemadmodum affirmat polus recte dicens
Cum igitur experimentum sit cognitio sin
gularium ut ibidem ars et scientia acci
piuntur ex cognitione singularium sed
cognitio singularium accipitur per sensus ergo scientia
et ars a sensibus generantur in anima Item
ibidem dicit Aristoteles cum ex multis experi
mentis universale una fit de similibus
acceptio Item ibidem experimentum fit
ex memoria hominibus multe enim
memorie eiusdem rei experimenti po
tentiam perficiunt Cum igitur memoria
sit ex sensibus ab hoc accipitur universale quod
est scientie et artis principium Item
In posterioribus in fine secundi Ex sensu
quidem fit memoria ex memoria autem
multotiens facta experimentum multe
enim memorie unum experimentum et
est unum Experimento autem ex omni
quiescente universali in anima preter multa
quod cum omnibus unum sit illud
idem artis est principium et scientie In
libro de anima esse habetur quod anima potentia
est omnia Et non actu antequam intel
ligat per rationem autem idem probatur discretio
fit sensibilium per sensum quemadmodum principium
illius discretionis est diversitas
sensibilium specierum que accipiuntur per di

versos sensus et non sunt in anima antequam
accipiantur Cum igitur intellectus potior
sit in discernendo ad hoc quod possit
discretionem in rebus omnino indiget
quod species rerum sint in anima antequam discer
nat Item contrarium causatur ab incompleto
Si ergo incompleta non sunt in anima
nec completa erunt in ipsa Sed in
completa non sunt scita ergo non sunt
in anima nisi sunt sed sunt tamen in rebus extra
ergo ad hoc quod sint cognita oportet quod
sint in rebus extra aut igitur ex hoc
ipso cognoscuntur quod sunt aut prius sunt
et ab ipsis facientibus fit cognitio earum
in anima Si primo tunc omnia [illegible] quoniam
cognoscerentur statim ut essent quod
falsum est Si secundo tunc sunt [illegible] nec
scientie per hoc quod contrahunt suas scientias
divites in animabus nostras etc semper
fuit in anima Solutio dicendum
quod omnia scibilia possunt considerari in suis
principiis vel in seipsis Si in se
ipsis tunc non sunt in anima antequam di
scantur nisi potentia Si in principiis tunc
duobus modis considerantur scilicet secundum rationes
principiorum et terminorum naturam etc generantur
a sensu sicut scammonia est causa necessaria quod
purgat coleram Considerantur etiam in
terminorum similitudine etc semper sunt in
anima sed tamen in potentia cui potentie sufficit
notitia terminorum ad hoc quod reducantur
in actum Unde dicit philosophus quod principia
scimus inquantum terminos cognoscimus
hec est sententia Aristotelis vel Augustinus autem dicit
quod scibilia sunt in memoria et accipit
memoriam large pro mente in qua est
notitia scibilium sive sint presentia sive
preterita sive futura ergo antequam sciatur est in se
ipse intelligibile sive quod intelligitur Et hanc
speciem habet ab intellectu agente etc
sensus mentis etc sunt super in anima sed hoc est

in potentia vt sup dictum e dont
adueniat fantasia q abstrahi
ad spes intellcus agentis tunc n
efficit in actu et coniungit intellectui
i pgli et mente ista distin id
qd quebat Et hc e qd dt Augus
spem late et in abscoditis the
zauris ee recondita an scitum
Et hc abstrahit a reb et no sp
e in aia P hc ecl pz ploto ad
obiecta ssus ecl et discreto fuit i
discipulo p spem intellcus agente
q coniugibil e cuilz intelli ad hc
q fiat actu in intctu pgli

Eunde queritur

de comparacione intellctus
ad ssitem aiaz Et q
ru duo quorum primum e de conuia
et dria ssus et intellcus 2m est
qua vtilitem conferat ssus intelle
ctui **Ad primum** proce sic et
pona raes aresl in pri 3y de
aia Quarum prima e hi vtiss
sz in intellctu et ssu aia iudi
cat aliquid et cognoscit eorum q
sunt Et fort sic raco Quorum
poe eius st actus ipe sunt eede
Intellectus et ssus sunt ales go se
cus prima p p hc q poe diffi
niu p actus 2a aut p auctem
pus hitam 2a raco sumi ex aucte
antiquorum Antiqui n sape et se
tire idem esse formabat sic em
pedocles dixit Et raco sua fuit
qua volitas et desiderium no au
gent nisi ex aliquo cognito p
intellectum vt ssum Et no au
ge nisi ad pns go pns e cognitu
p intellctu et ssum s pns e sin
gulare go sinre e cognitu p intel
lctum et ssum Cu i rctu eiusdez
cognoscibil no sunt diuisi modi

spe cognoscendi eadem coniun est
intellectus et ssus **3a raco**
sumit ex dicto homeri dicentis
q talis e intellectus in terrenis ho
minibus qualem inducit in die pr
viror deorumqz Et appellat deos
placetas qui illuiant a sole et
solem precin In die aut induct
sol lume corpale go intellcus
intelligendo ducit lume cor
pale Sz corpora apphenso e ssus
go intellcus e ssus **Sz con**
sunt races aresl quas ponit in
pri 3y de aia quarum prima h
e si e intellige sic sentire tunc
intellctus pati ab intelligibili sic ssus
Sz ssus pati sic q ab excellenti
corrupit go et intellectus qd fltm z
Item Sensus in vna vi ssitua
no apphendit omnia eo q e vis
sita in organo cuius na e app
hende vnu ssatam tm s intelle
ctus apphendit omnia go no eit vis
sita in organo s vis inmixta e
pi organico et no inmixta dont
go intellcus et ssus **Item** Intellctus
e locus sperum p hc q incorru
ptile ee ss hnt in ipo sessus at
non sic e locus sperum go dent
ssus et intellectus **Item** ssus
ptus valde debile debilior e in
apphendo minus ssile Intellctus at
ptus valde intelligile fortior z
in apphendo minus intele go
ssus poa no e poa intellctus p'a
de p suphita sz q ssus corrupi
ex ssili excellenti 2a p hc q
pria st valde intelligibilia et
gdos min et io gdos magis intel
ligu ptus pria intelligibilia ssan
In fine aut eius ch tali po [illegible]

quietationem motus sensuum et intellectus
Et primo ad sensum sensum Sic enim
super determinatus sensus mouetur a sensibili mo-
tu spe[cie]rum et non motus Cum autem omnis pa-
sit motus erit motus sensibilis non primo
passioni tertio erit mouens perfectum eo
quod passio est dispositio imperfecti sicut est
in motu phisico in quo mouens
patitur Similiter autem est in intel-
lectu qui mouetur a specie sed aliquo mo-
modo est pati Unde motus speciei est
actus perfecte mouentis Et ratio dictorum
est hec Videtur autem sensibile ex potentia con-
ti sensitiuum actu agens Unde hec
alia species est motus non imperfectus ac-
tus eius super in phisicis Simpliciter
autem id est passioni non primo
actus alius est qui est perfecti sed mo-
uentis quod nullo modo patitur Et ipsi quod
de sentire simile est dicere solum
et intelligere Deinde ponit quomodo
intellectus practicus ad sensum generaliter
dicens quod quando sensus quibus est negans
uel affirmans triste uel letum tunc
imitatur letum uel fugit iste Cuius
ratio est quia letari non attenditur ani-
bus nisi mente sensibili accepto a
quanto per sensum quoniam quod sensibile est bonum
uel hunusmodi aliquid pertinens ad opus
uel appetitum et non ad apprehensionem
tamen Item fuga et appetitus
in quantum sunt idem in actu quia
idem in quantum sensus sensibilis et non
intellectui mouet ad utrumque
Sensibilis autem illius sensum quod est
actus sensus et appetitus et fuge debet
esse quia ut sensibile est actus sensus
Et ut bonum actus appetitus Et
ut imitatum actus fuge Oportet autem
potentia intellectus per quod est simile
iustitiue non aie iste potentia

fantasmata ut sensibilia sunt et prosequitur
bonum et malum in fantasma sensus
Sic non aer idem in sensu sed ad
sensum esse et medium uisus et auditus
Ita sensibile in sensu ultimo quia et ad fan-
tasma operatur ad intellectum potentia
ad distinctum tamen sensum esse operatur
in diversa sensus et intellectus et imita-
tor et fugam Solutio ob-
iectionum rationes concedende sunt preter
primas Ad primam autem illa
non sequitur quia apprehensio sensus
et intellectus non sunt idem igitur
Et ex hoc non sequitur quod intellectus
et sensus sunt idem simpliciter Ad
aliud dicendum quod primus est prius sed
in anima et in re prius in re est
simile prius autem in anima non et
simile et illius est intellectus qui est
in ratione uel ad Ad aliud dicendum
quod sol sed similitudinem cum recep-
tu agente ut super explanatum
est Sed non per hoc tunc agens est
lumine corporale

Secundo queritur

Quam utile concernat
sensus intellectum Et dicit Auicenna
quod quadruplicem Quarum prima est quod
intellectus separat uniuersaliter ultimum
a singularibus abstrahendo itemque
eorum a materia et appendiciis
et a quibus ea Et considerat quod quo
conueniunt et in quo differunt et esse eius esse-
ntiale et accidentale Ex quo accipit ule
habere principium intelligendi Et
secunda est quod omnia per habitudines
in uno aliud sensum a casu et inter eos
et id de quo fiunt affirmationes et
negationes sensus non potentia Si
aut non fuit ita dimittet

quousque invenit medium tunc 3a
est acquirere per experimentum sed vt
verum est propositionem quod aliquid predicatum con-
tra subiecto affirmando et aliquid
negando vel affirmando contrarium
vel negando contradictorium et non sit hoc
in quibusdam tantum et non in aliis
neque dicitur sed sit donec constat
et quod inter naturam huius predicati et huius
subiecti est similitudo aut natura huius
contrarii contraria natura autem huius aut
remotione eius et tunc erit hec compositio
adepta ex sensu et sillogismo 2a est
quibus facere assuescit anima eo quod probabilia
sunt. Sed obicitur de
primo idem enim videtur separare et
ab appendiciis materie et consequentibus
materiam et ita videtur superfluere addi.
Preterea quero quare est modus dicta
acquirere principia intelligendi
hec enim videntur principia eius intelligendi
sicut prime propositiones quod acquiruntur 1o modo
Preterea 2us modus non videtur differre
a 3o 2us modus perficit per illa
que invenit medium tantum et sillo-
gismus Item in prima parte 2i mo-
di dicitur quod anima acquirit per eum propositiones
notas et hoc non videtur differre a
modo 3o in quo acquirit principia. Pre-
terea 3o modo sunt que acquiruntur ab a-
nima et non includuntur in aliquo
istorum modorum. Item Avicenna
dicit alibi quod tribus modis formantur in-
telligibilia in anima [illegible] primus
est cum aliquid formatur in anima in effectu
indistincte et inordinate quod tunc or-
do quemlibet est secundum auditum licet
intellectus idem remaneat sicut
cum dicitur omnis homo est animal et tunc mu-
tatur ordo sicut animal predicatur de omni homine

Tunc enim in ordine quinto
est idem intellectus 2us cum nullius
rei est acquisitus per operationes sed
anima autem ab eis et non respicit
ad id quod iam intellexit 2us
est sicut cum aliquid dicitur a te contra
te de hoc quod iam scivisti et scire
potes et tu dubitas unde statim
tunc certus in posse unde procedat
quamvis non sit apud te ordinata
responsio. Et primus modus est sicut id quod
de thezauro educitur et agitur aliquid
de eo 2us est sicut id quod habes in
thezauro et non agitur aliquid de eo
3us vero dicitur a primo et non dicitur esse
aliquid ordinatum in cogitatione
alicuius sed est sicut intentio ordinis
tunc adiunctione certitudinis. Et dicitur a
2o quia non est quod respicitur sed re-
spicitur alicuius considerandi in actu
verissime cui propria est comparatio ad
aliquid quod est repositum. Dicitur 3us
modus sunt formandi intelligibilia in
anima et non formantur nisi a sensu vero
sensibus interius aut intellectus tunc in 3o
modo et non in 1o Preterea predicitur 2or
modos primos in tribus precedentibus
adiungitur intelligibilia per intellectum com-
ponentem Sed dicit Avicenna alibi quod
duo sunt modi adiuvandi intelligibilia
[illegible] vnus vt intentiones sunt multe et
differentes dimensionibus in ymaginationibus
fiat vna vna intentio tunc non dicitur
in intentione distinctione. Aliud est
et de intentionibus [illegible] et 2a
[illegible] compositione intentio vna in differentes
modi et multi dicuntur sunt et econverso isto-
rum modorum. Solutio dicendum
quod primi 2or modi sumuntur per
intellectum complendum et magis
per intellectum simpliciter intelligibilium

simplices sive incomplexi cognoscitur intelligibilium fit duobus modis scilicet per similitudinem terminorum in complexis Et per similitudinem eorum in sensu et per eius cognitionem modus 2us per se non potest statim opinabilia aut non componit quia inventionem medii tam similitudo aut terminorum in sensu et duobus modis scilicet per modum vitalis et cognitionem modus 3us Et per modum probabilitatis et cognitionem modus ergo Ad primum ergo dicendum quod virtutes anime sensitive speculative determinant per se scilicet eam materiam et cum appendicijs materie et cum quibus materiam determinat sensus qui non accipit nisi materiam presente cum appendicijs materie determinant fantasia et ymaginatio que apprehendunt per se materiam non presente sed tamen sub appendicijs materie que proprie sunt et quantitas figura situs et qualitates sensus prius Extimativa autem determinant per se non sub appendicijs neque sine materia sed sub quibus utrumque sicut extimativa et memoria que accipiunt intentiones nocivi et convenientis amici et inimici boni et mali ut nunc que licet non sunt accepta a sensibus tamen numquam separantur a sensibus sed accipiuntur in illis et non per rationes universales sicut superius patuit est in questione de extimativa Ab hijs autem omnibus denudat intellectus Ad aliud dicendum quod indivisibilia prima principia materialia sunt omnibus intellectus quia ex ipsis constituuntur intellectus contrarius Intelligentia autem que sunt in 3o sunt prima simplicia quia sunt prime propositiones ex quibus habetur scientia conclusionum Ad aliud dicendum quod 2us modus gratia ultime partis dicit a 2o sicut genus a specie Vel dicatur melius quod dicit

per ambiguum ab opinato secundum 2o cum modo gratia ultime partis non est inventum medium sed in 2o status intellectus super principia Ad aliud dicendum quod non omnibus philosophis vera et necessaria est dignitas Et propter hoc dicit 2us modus gratia prime partis a 3o 2us enim colligit philosophos necessarias que quandoque deviant et quandoque determinant 2us autem colligit philosophos universales qui semper determinant in quibus non est via ratiocinandi nisi per noticiam terminorum et experimenta sensuum Ad id autem quod obicitur de 3o dicendum quod ipsa est etiam probabile iuxta in 3o phisica dyalectica Et propter hoc sub modo opinato continetur Ad id quod obicitur de alia divisione dicendum quod illa datur de scientie potius quam de modis intelligibilium et primus modus est sumptus per scientie in agere considerando 2us autem per scientie in habitu 3us autem per scientie actu intrinsece Et hoc quod aliquis non statim potest dare rationem eius tamen quod propter ea debet moveri ad prius sentire et cum mota movetur vel in primum determinatum a quo procedit in responsione Ad id quod obicitur de ultima divisione dicendum quod ibi assumitur per duos modos intelligibile incomplexum ad inveniendum quidditatem unum per resolutionem totius a membris partibus 2us est per congregationem generis cum suis differentijs cum diffinitiue constituatur sensus

Consequenter queritur de ratione

Et dicit Ysaac quod ratio est cursus cause in causatum Et secundum hoc consequenter diffinitur quod ratio est virtus anime faciens currere causam

Ingenium
qu: Subtilitas
Ebetudo
Solercia

in causatum Sed con hec videtur esse quod in racionibus quicquid sit prius est ab effectu in causam Quicquid est a signis quod non sunt tenet sicut in logica Item dicit Damascenus Racionalis dividitur in interius dispositum sermonem et exterius quod est angelus intelligencie Et videtur quod homo dicitur racionalis ab interiori sermone eo quod multi sunt muti secundum exteriorem Illa autem racio a qua homo sit dicitur racionalis non videtur vis faciens currere causam in causatum sed potius discretiva veri et falsi et boni et mali Preterea cum tam multe sint vires racionalis anime quare videtur quare potius dicitur racionalis a racione quam a denominacione alterius vis

qu: Preterea ingenium dicitur esse quedam vis anime racionalis et queritur in quo differt a racione Subtilitas est et ebetudo sunt dispositiones racionis et similiter solercia Et queritur secundum quid deferant racionem Solucio racio est non multarum actuum Quicquid enim quod licet principium cognoscendi dicitur racio sed quod dicimus racionales scientias diuidi contra naturales Eo quod racionales considerant per principia cognoscendi naturales per principia essendi Quicquid dicitur differencie racio quidquid vis anime racionalis racio quam nichil aliud est quam intellectus comparacio alia scilicet composicio que est inter inferens et illatum sive probans et probatum et cetera diffinitur secundum Ysaac Ad primum ergo dicendum quod causa ibi dicitur cognicionis et non causa rei Ad aliud dicendum quod racio sonat in aptitudinem et in actum Et primo ab ipsa dicitur anima racionalis 2o duplex est actus scilicet interior et exterior Interior quo totum sermonem formamus et transferimus apud nos ipsos antequam induat aliquid vocis Et iste vocatur a Damasceno

qu:

dyadent hec est intimus dispositus sermo aliquis actus est in pronunciando sermonem Et hic vocatur angelus sive nuncius intelligencie eo quod nunciat id quod intus conceptum est ab intelligencia Intelligencia enim 3or modis accipitur Intelligencie enim separate quas hic vocamus intelligentias hic angelos dicuntur ab intelligencie ab Ysaac in libro de causis Ab Allexandro autem quod est intellectus denudatum pure a materia et materialibus appenditiis dicitur intelligencia Sed in libro de anima intellectus consueuit appellari actus intellectus vi di sunt in 3o ubi dicitur intelligencia indivisibilium in hiis est etc. quod est finem Richardus vero de sancto victore simplicitorem actum intellectus dicit esse intelligenciam et illum quod fertur in deum et super celestia Ad aliud dicendum quod anima racionalis dicitur eo quod finis intellectus non est sine racione et racione quod proprie non quiet intellectum Cum non tanta sint in racione scilicet principia conclusiones et conversiones venimus in alterum principiorum proprie est intellectus Et propter hec dicit Aristoteles quod intellectus est principiorum et scientia in fine principiorum scientia autem est conclusionum Sicut enim ut habetur in primo posteriorum arbitramur unumquodque cum causam cognoscimus quod est causa et quod impossibile est aliter se habere Racio autem est in discursu unius in alterum Et hic discursus proprie perficit anima humana et propter hec potius dicitur anima racionalis Ad aliud dicendum quod ingenium ut dicit Avicenna est actus racionis quo propria vi invenitur prius ignotum in se Et actus iste potius perfectus quam operacio Et

Intelligencia quot modis accipitur

Richardus de Sancto Victore

Actus duplex Anime: Interior; Exterior vocatur Angelus

Studium quid

ipa vis dicitur ad conclusionem studij et doctrine secundum quod dicitur in 3o topicorum quod abnegamus studium ut ingeniosi esse videamur Studium autem secundum Tullium est vehemens animi applicatio ad discendum doctrina aut scientia accepta ab alio

Subtilitas quid

Subtilitas vero secundum Auicennam est aptitudo qua homo ex se ipso natus est adipisci sapienciam Et habet 3 gradus Quorum primus est qui adiutorio sue ad omnia intelligibilia et hec dicitur ebes

Ebes

2us est qui non docetur que intelligit alia ex se ipso 3us qui invenit scientiam ex se sine doctore

Subtilis quis sit

Et iste proprie dicitur subtilis eo quod ipa vis penetrat intelligibilia et ab Auicenna vocatur intellectus sanctus

Intellectus sanctus

eo quod intelligibilia fluunt in ipsum a virtute intelligentie angeli et non ab alio sed pauci tales inveniuntur Et eo dicit Alphonbius quod si aliqui tales sunt qui per se ipsos omnia sciunt equidem sunt homines eo quod potius dici angeli propter deiforme intellectum quem habet

Qui omnia per se ipsos sciunt equivoce sunt homines

Sic autem dicitur in fine primi posteriorum solercia est subtilitas quedam medij non prospecto tempore hec est statim ut aliquis videns quod luna splendorem habeat a sole hic est quia versus solem semper accenditur statim intelliget propter quid hoc fit aut disputet ad dite cognovit aliquem statim intelligit propter quid hoc sit sed quoniam accomodatus est quia amici sut dicitur quod inimici fuit Omnes enim videns causas medias cognoscit et ultimas quia proximas sunt immediatis

Consequenter querendum est de natura anime intellectualis De qua queritur duo Quorum primum est utrum ipsa sit virtus corporea aut non 2m autem utrum cum patiatur corruptione corporis

Ad primum multe sunt rationes posite supra in questionibus de diffinitionibus anime quibus addimus hic decem signatas ab Avicenna et Algazele Quarum septem sunt signa Tres autem sequuntur demonstrationes sunt nature Primum signum est quod quantum virtus est corporea est actus alicuius corporis per se debilitate organum illius Et hoc patet in omnibus virtutibus sensitiuis in organo sed virtus anime rationalis non per se debilitatur debilitate alicuius partis corporis nec per se innuatur bona habitudine ipsius ergo non per se sunt virtus corporee Sed ordine patet ex hoc quod species impressa in organo corporeo semper est particularis Rationes autem siue sine vere siue bone quas sunt in anima rationali sunt universales

2m signum est quod nulla virtus corporea apprehendit se nec suum instrumentum quod patet inductione omnium non enim sensus exteriorum sentit se sed instrumentum suum Similiter nec in interioribus ymaginatio non ymaginatur se vel instrumentum suum et de omnibus alijs Et ratio est quia tales virtutes non apprehendunt nisi organo corporeo aud passo Nullum enim organum patitur a se ipso nec a virtute que est in ipso quia si sic se ipsum pateretur Sed intellectus et cetere virtutes anime rationalis apprehendunt se et omnia instrumenta virtutum ergo non sunt virtutes corporee

3m signum est quod virtutes corporee nichil apprehendunt nisi sub diffinitione et motu Et patet tum est in questione de tactu Et habetur in non sentit suum calorem licet sit ab ordine calore febricitantis eo quod ita equalis

in naturam v(er)s(us) e(st) (et) assimilat(us) me
l(ius) est Sz intellect(us) (et) cete(re) v(ir)tut(es) a(n)i(m)e
racio(n)alis apprehendu(n)t q(ui)dq(ui)d e(st) in
ip(s)is sive sit quatitas racio(n)al(is)
sive adve(n)ie(n)s g(ener)o no(n) s(un)t v(ir)tu
tes corporee Q(ui)ntum signu(m)
e(st) q(uo)d est po(n)it dicens s(ci)l(icet) q(uod) na
v(ir)t(us) h(abe)ns s(ed)m in organo app(re)
hendit omnia Cu(m) (ergo) dic(tu)m apprehendit
hendit aliquid p(ri)mo in pote(nti)a
e(st) illud (et) p(ost)ea in actu v(ir)tut(es) cor
p(or)ee no(n) su(n)t in po(tenti)a omnia nec
in actu Q(uo)d p(at)z et h(oc) q(uod) in suis
apprehens(ionibus) no(n) faciu(n)t divisione(m)
int(er) s(u)b(st)a(nti)am (et) actus s(ed) apprehendu(n)t
spe(cie)m qualitatis s(ensi)b(i)lis (et) figura(m)
q(uan)titatis (et) no(n) dete(r)mina(n)t subiectu(m)
apprehensi p(er) s(u)b(st)a(nti)alia ip(s)ius Ro
aut(em) huius e(st) quia sua instru(m)e(n)
ta no(n) su(n)t co(n)traria nisi ad app(re)
hensio(n)es talium Intellect(us) aut(em) o(mn)ia
apprehendit dividens int(er) subiectu(m)
(et) actus (et) d(e)t(er)mina(n)s rem p(er) s(u)b(st)a(nti)a
lia ip(s)i(us) g(ener)o ip(s)e separat(us) e(st) ab o(mn)i
b(us) no(n) h(abe)ns organu(m) co(m)plexio(n)is
Et hec e(st) causa quare Anaxa
goras dixit intellectu(m) e(ss)e imm(ix)
tu(m) (et) nulla nichil h(abe)re co(mmun)e Sextu(m)
signu(m) e(st) q(uod) o(mn)is v(ir)t(us) corpo(re)a
ledi(tur) ab (ex)cellenti apprehenso i(n)tellectu
q(ui) p(ost)ea min(us) apprehendit Ex
celle(n)s aut(em) apprehensu(m) e(st) duob(us)
mo(dis) Q(ua)nto(rum) Un(us) e(st) q(uod) v(ir)t(us)
movet pl(us) q(ua)z v(ir)t(us) mobilis
sic (et)c ledu(n)tur o(mn)es apprehensive
(ex)terio(re)s ab (ex)cellenti s(ensi)b(i)li apprehe(n)
so 2(us) mo(dus) e(st) ex freque(n)ti(a) op(er)a
co(n)ti(n)ua ip(s)ius v(ir)tutis corporee
sic ex freque(n)ti ymaginac(i)o(n)e ledi(tur)
ymagina(tio) (et) alie i(n)t(er)io(re)s orga
nice v(ir)tut(es) Sz ex freque(n)ti in
telligere (et) racio(ci)nari efficit(ur) a(n)i(m)a
r(aci)o(n)al(is) mag(is) h(ab)il(is) (et) mobilis

sup(er) excelle(n)ti intellecto meli(us)
intelligit min(us) intelligibilia g(ener)o a
nima r(aci)o(n)al(is) no(n) erit v(ir)t(us) corpo
rea Sextum e(st) signu(m) q(uod)
o(mn)is v(ir)t(us) corpo(re)a nob(is) co(mmun)is
e(st) cu(m) aliis a(n)i(m)alib(us) brut(is) Bruta
e(nim) que h(abe)nt o(mn)es s(ens)us (et) v(ir)tut(es)
que d(e)t(er)mina(n)t(ur) in t(ri)b(us) cellulis
capitis Anima a(u)t(em) r(aci)o(n)al(is) cu(m) su
is virib(us) solu(m) homi(ni)b(us) (et)c (quo)r(um)
capitib(us) no(n) d(e)t(er)mina(n)t(ur) nisi 3(es)
cellule g(ener)o a(n)i(m)a r(aci)o(n)al(is) cu(m) suis vi
rib(us) no(n) e(st) v(ir)t(us) corpalis Sep
timum sig(nu)m e(st) q(uod) v(ir)tut(es) corpo
ree co(n)forta(n)tur (et) accipiu(n)t quasi
ge(ne)rac(i)o(n)es s(ecundu)m q(uod) altera(n)tur co(m)plexio
sic(ut) organo (et) debilita(n)tur in t(em)p(or)e
illo q(uan)do no(n) fit suffic(i)ens restau
rac(i)o dep(er)diti in organis (et) h(oc)
e(st) v(er)s(us) ad xxxiiij an(n)os (et) plus
Et p(os)t(ea) t(em)p(or)e illud e(st) intellect(us) et
cete(re) virtutes a(n)i(m)e racio(n)al(is) in ma(x)
imo suo robore g(ener)o non est v(ir)t(us)
corpo(re)a a(n)i(m)a r(aci)o(n)al(is) Octavu(m)
e(st) demo(n)strac(i)o(n)is n(ost)re q(uod) q(ui)cq(ui)d e(st)
p(er)ceptibile s(pe)cie(rum) indivisibiliu(m) di
ssone corp(or)is q(uan)ti ip(su)m e(st) incor
poreu(m) (et) indivisibile A(n)i(m)a r(aci)o(n)a
lis s(ecundu)m suas vires e(st) huius di
g(ener)o ip(s)a e(st) indivisibil(is) (et) v(ir)t(us)
incorpo(re)a P(ri)ma p(ate)t quia si de(tur)
oppositu(m) tu(n)c aliq(ui)d corporeu(m) et
divisibile erit susceptibile sp(eci)e(rum) in
divisibiliu(m) q(uo)d p(at)z e(ss)e falsu(m) eo q(uod)
spe(cie)s (et) actus divid(un)t(ur) divisio(n)e
subiecti 2a p(ate)t p(er) h(oc) q(uod) si s(ensi)b(i)les intel
ligibiles divideren(tur) a(n)i(m)a dividere(tur)
p(er) se Cu(m) nichil divida(tur) p(er) se n(isi)
q(uan)tu(m) erit s(ensi)b(i)les co(n)tinue v(e)l disc(re)
te q(uan)titatis Et si co(n)tinue tu(n)c o(mn)es
s(ensi)b(i)les q(uan)titatis e(ss)ent v(e)l linea vel
sup(er)ficies v(e)l corp(us) v(e)l t(em)p(u)s vel
loc(us) q(uo)d falsu(m) e(st) Si aut(em) discrete

tire erit nume et oro quod iam stat
est. Si vero dividentur partibus di
ventur divisione eius quod dividitur per
se etc intellectus esset habens situm in
partibus quantitatis. Ex quo sequitur duo inconvenientia:
quorum unum est quod intel
lectus sit corpus quod supra multis
rationibus est improbatum. Alterum est
quod ulterius quamvis in anima sit habita si
tum partibus. Et cum omne habens si
tum ergo figuram habeat determina
tam sic omnia ulterius essent figure
determinate et ulterius essent propria
homo enim in figura determinata non
queret nisi plori et sorti et non omni
homini. Et eadem ratio est de aliis.
Nonum est quod intelligere abstractum
quod est separatum a materia et appendi
tiis materie et conditionibus ipsam ut su
pra probatum est. Cum igitur intellectus non
habeat nisi duplicem comparationem scilicet
ad intellectum et ad rem cuius
est species separatio hec sit in intelligi
bili ex altera istarum comparationum. Non
autem sit ex ea que est ad rem. Res
autem sepe est cum materia et appendi
tiis materie et conditionibus eam. Ergo re
linquitur quod sit ex illa comparatione
que est ad intellectum. Cum igitur huius
separatio est similis et naturalis et in
corporea intellectus per se et primo
erit simplex et incorporeus. Se
cunda ratio. Decimum et ultimum
est quia quecumque virtus est potens
sive corporea sive incorporea ipsa
erit incorporea virtus anime rationalis
apprehendentis est huiusmodi. Ergo ipsa
erit incorporea. Prima patet per hoc
quod nulla virtus corporea sive sit anime
sive corporis omnino ultra corpus
sui obiectum dico autem corporibus ut
calidi et frigidi anime vero sic sunt
sensus exterioris et interioris. Secunda vero

probatur per auditum ubi habitum est quod in
telligibilia que sunt corporea et
incorporea licet omnia sint incorpo
rea negative intelligibilia. Sed contra
primum sequitur sic obicitur. Ratio debi
litatur debilitata media cellula
capitis. Ergo ratio videtur esse virtus
organica. Hoc enim videtur dicere Co
stabulus in libro de differentia spiritus
et anime sic. Intellectus et cogitatio
atque providentia et cognitio fiunt per
spiritum qui est in ventriculo priori et
in medio. Item Johannicius de
ordinativa et compositiva virtute. Hic
procedit fantasia in fronte cogi
tatio vero vel ratio in cerebro medio
vero in occipite. Ex his videtur acci
pi quod anima rationalis in suis viribus
sita sit in organo. Similiter obicitur
contra quintum sequitur. Dicitur enim in
xi° methaphisice quod si primum non intelligit
actu sed potentia necessarium est ut continuo
intelligendi inducat et lassitu
dinem. Ex hoc accipitur quod omnis intellectus
egrediens de potentia in actum ut
frequenter in intelligendo hoc esse probat
experientia. Cum igitur lassitudo non fiat
ut dicit Avicenna nisi in obedi
entia organorum ad virtutem moventem
erit intellectus virtus sita in orga
no corporali. Solutio. Secundum in
tentionem Avicenne et Algazelis dice
ndum est quod aliquando anima retrahitur ab
actu intelligendi in dolore capitis. Ite
rum una est quod hoc est de natura anime quod
cum multa operatur circa unum quod
retrahitur ab alio maxime autem
occupatur circa hoc quod maxime mo
vet bosinus medie cellule maxi
me inquiet et ideo trahit animam ab actu
intelligendi et ratiocinandi. Et per
accidens quandoque impedit intellectum

in corruptione cellule capitis
et non per se Alia causa est quia ex
fortiores motus anime excludunt
debiliores Cum igitur corrumpitur caput
autem vel potius conforte fan
tasia vel memoria Si non fiat
corruptio per frenesim vel aliquid
aliud multa erunt fantasmata
inordinate moventia Si autem sit
nimis sicca et frigida complexio cere
bri conforte memoria in potiori
parte et fantasma fortissime tene
tur et tunc ymaginatio erit retracta ab
actu rationis et tunc patitur im
pedimentum usus rationis sicut in freneticis
et melancolicis Etiam tunc addi
mus scilicet quod licet intellectus non sit
virtus in organis sita tamen accipit
ab illis que site sunt in organo
ut a sensibus et fantasia et ideo il
lis impeditis per corruptionem impe
ditur actus intelligendi patitur et non per se
Et per hoc prosolutio ad primum Ad
duo sequentia dicimus quod intellectus
dicitur esse in media cellula et in
spiritu medie cellule non quod sit
actus illius corporis sed quia species
abstrahit a fantasmatibus que
in vehiculo sunt in spiritu illius ce
llule Ad id quod obicitur communiter
signum dicimus quod lassitudo accipitur
ex frequenti inspectione non propter in
tellectum sed propter ea que accidentaliter
ordinantur ad ipsum ut sunt motus
fantasmatice et discursus spiritus
animalis qui nimis calefaciunt et desic
cant caput quod erit lassitudinem

Secundo queritur utrum corrumpatur anima rationalis
corruptione corporis an non Et
ad hanc questionem primo ponemus
autem phylosophorum dein rationes pro
babiles Et primo hic rationes de
monstrativas et veritatis et tandem

disputabimus dicimus et sol
vemus Dicit igitur Aristoteles in 2o de
anima ubi loquitur de vegetabili et sensibi
li quod iungit eas dividi di
visione corporis Et subiungit sic de
intellectu de intellectu autem et
perspectiva potentia nichil adhuc
manifestum sed quod sit in corpore
sicut vegetabilis et sensibilis sed videtur genus a
nime esse alterum subiungit Et hoc
solum contingit separari sicut perpetu
um a corruptibili Reliquie autem
partes anime manifestum est quod non sunt
separabiles Ex hac autem tunc duo
habentur scilicet quod potentia intellectiva non
sit ab organo corporis et per hoc
est virtus incorporea quia in corpore
corporis nam intellectus separatur sicut perpe
tuum a corruptibili Item Aristoteles
in 2o de anima Et quidem igitur non
sit separabilis anima a corpore aut partes quedam
ipsius secabilis id est separabilis aptitudinem
est non inmanifestum quarundam enim partium
actus est in ipsa Et vero sed quasdam
nichil prohibet separari scilicet per hoc
quod nullius corporis sunt actus Actus
autem quod manifestum est si sic sit cor
poris actus anima sicut nauta navis
Ex ista autem tunc 2a causa habetur quod
anima rationalis separatur a corpore Anima non
secundum suum genus est actus corporis et partes
que anime actus sunt quarundam par
tium corporis ut vegetativum et sensi
tivum et hec non separantur Sed anima rationalis
nullius corporis est actus necessario partis
corporis et hoc supra patuit est hec erit ergo
una causa quod separatur a corpore Alia
causa est quod ipsa est in corpore sicut
nauta in navi regens et movens
navem Nauta non separatur a navi licet
actu regiminis navis non habeat esse
navem Et similiter anima separatur a corpore

licet no regit corp9 qn sepa
est **Item** Aug9 in libo de
aia intre coglitaie gsim2 ao
quoda mtus corrupta ipm at
intlctu impgle e corrupi In
tellige em aut audie no st 19
hc e aie intlctiue passios sz
hmoi scitf aut intlctiua sm
qd sz eam Quac hc corrup
to sz core no remisti2 neqz aat
neqz audit Rō em illq cat
sm qd actiu e Intellq at di
nu ad impge e Ex hc he2
q intre qd e ex fantaste n
crupi2 crupto intctu Oz alio
quoda intus crupto hc e or
gano fantae a qua abstraht
sse intdeb ac crupi aiae
sm corrupti le actu 7 audie hc2
cel ex hc q intm sm se ipe9 e
e corrupi **Item** Aresb in
p'mo de aia Intlcty vi2 sba
que esse 7 no crupi nisi e
aut cu crupat2 ab ea q e i se
ne debilitate supe crupet2
sz no in senib9 accidt Si n se
nex accipiat oclm iuuenis vide
bit vtqz sic iuuenis quae senes
no e in susci do aliqz aiaz sz in
quo e sic in infirmib9 7 ebrieta
tib9 Ex hc he2 q intlcty sit
incorruptil sba Si em crupe2
corruptoe corpis nuc maxime
crupe2 corruptoe corpis sentib eo
q illa sola sit corrupo sm naz
vt he2 in p'o celi metheoz v
sic dicit phus Sm ci sane ge
neratoi coim pripue grue
putrefco ois cppe sm natz

corrupco in hac via e quadino
senecty 7 vetustatis sib em audo
vu hoz putrefco Et hc e qd
dicit aplq ad hebeos q antiqt2
7 senescit ppe interitu e q co
a maiori magis n vi2 sslis
vty crupi corruptoe corpis q
intlctiua Oz sslis no crupit2
nisi p accns sz mqn m e vty i
corpe go intellecty no crupi
p accns cm no pt crupi vt
virty q sit acty alicuiq corpe
Item Aresb in vii me de
diuidt sbam in maz 7 foraz
7 co m qta onb q forma no
pcet matpe nc racoe nc se2
cam tpe nisi sola aia roal
Et dt Si aut remanet in po
tremo aliaz formaz supe q
rendu e de hc Impedia em
no e impe e vbiqz Si at
aia tal e dispois no to tm
sz intlcty hc e si alia forma
remaneat pt9 maz sua tpe
ipa no erit nisi aia 7 tn n
tota aia hc e no ois anima
Et dt q forte tota no remanz
ppt aiaz humana q vna e
in tb9 virib9 Vn si intlia
manet cu ipa sic vna cu re
reli 7 ssli in hoie ceutib9
ncce e 7 sensilem 7 vegete
mane p aliqz mo **Item**
Aueroys sup 2o de aia
sic dicit q nulla ps aie se
pal sit a core sz corrupit2
corrupcoe corpis no se2 ex
hc q sit pfco corpis ex eo
q ipa e pfco sic nauta
nauis qui sepat2 a naui

Item Averrois sup 3° de anima
nos ponit intellectum materialez ee
eternum et incorruptilez et insup ta
speculatiua esse et generalia et corrupti
bilia et ponit eternum pro perpetuo et
intrinsecum sm sba Item
sup vij° metaphisice dicit q aia rōnal'
manet post mortem et finis eius
appetatus est sibi coniungi primo mo
tori appellat primum motorem veri
tatis primum qd' e deus Item
Auicenna non solum dicit hoc sed
etiam probat pluribus racionibus q
aia rōnal' non sit corruptibil' cor
rupcione corporis quas rōes inf po
nemus Et loquitur insup de aia post
mortem et de gloria eius et de pena
eius Unde dicit Cum fortuna
fuerit aia apta similitudine recipien
di infusione ab intelligencia agen
te et confidenter loquar coherenciaz
sui insolubilez supsedet regendi
corpus et ab hys que sunt sensibus
non cum cessat corpus retrahere ea
et impedire et prohibere a perfectione co
herendi cum ea Cum autem liberatur ab
occupacione post mortem remouetur
velamen et prohibens et dicit spu
alis coherencia qm aia permanet spi
tualis Et infusio extra eius e lar
gissima Item Algazel Cum
separata fuerit aia a corpore durabit
eius coherencia cum intelligencia agen
te et perficietur eius disposicio et delectabit
in delectacione cuius esse non potest ser
mone explicari Item Algazel
loquens de aiabus malorum dicit sic
post mortem amisso desiderante
rei manet desiderium eius et ardor
in aia et hoc e cruciatus eius ineffabilis
fabilis Item ysaac in libro
de diffinicionibus aiarum Sunt autem tres

tres Anima rōnal' bestial' et
vegetal' Omnibus autem excellencior
e racionalis eo q ipsa e creata ex
intelligencia et de natura eius Et
ob hoc factus e homo rōnalis discrecionis
perceptibilis et discernens inter bonum
et malum et inter ea propter q sit salua
dus et dampnandus Item ysaac
in explanacione diffinicionis philosophie ho
minis scilicet philosophia e assimilacio creato
ris operibus secundum veritatem humanitatis
dicit sit causa finalis hominis spual'
e vt vnio aie cum corpore sit ad
hoc vt homo manifestentur veritates
rerum particularium et discernat inter bo
num et malum et faciat qd' expedit
viuens in sanctitate et iusticia quo
usque remuneretur et coniungatur splendori
intelligencie et pulchritudini sapiencie et
fiat spualis coniunctus splendori celesti
ex veritate creatoris sine medio qd'
e paradisus eius et retribucio eius et
summa bonitas et subtilitas integra
et pulcritudo eius perfecta Et propter hoc
plato dixit q philosophia e cura et solli
citudo mortis Item ysaac dicit
q arte malorum deprimitur sub
terrestri orbe et cremabitur in igne
magno Item Costabulca in
libro de differencia spus et anime dicit
spus a corpore separatus perit opa que
aie cum ipsa separatur permanent ipsa
autem in se ipsa non perit Et loquitur de
spu corporeo quem etiam in principio huius
libri diffinit Spus e quoddam corpus
subtile qd' in humano corpore oritur
ex toto corde et fluit in venis pul
sus ad viuificandum corpus et operatur
vitam et humanitatem et pulsum Et similiter
oritur ex cerebro in neruis et operatur sen
sum et motum Operaciones autem aie dicit
que fiunt in organo vt visus et

Vide in plura

audit⁹ et hug^{o} di Alpetragius lo^{r}
in pri^{o} astrologie sue de q^{o}dam
phō mortuo Et dicit q̄ locus eius ē
inter sanctos et h^{c} nō possz ee nisi
anima manet post mortem Item
Ptolomeus in Almagesti dicit q̄
(Ptolomeus)
scie stellarum in actionibus et honesta
tibus laudabilium morum nō ē vani
tas pura ymo nichil ē magis ad
iuvans ad acuendam oculos men
tis nostre et intellectus ad considerati
dum ea que operibus similantur divinis
propter subtilitatem equalitatis et puri
tatem erogantie et quoniam ipsa facit
eum qui perseveravit eam inquirit hac
celesti pulchritudine inquirere diligere
et ducit eum ad perseverantiam divini
studij Et coniungit eum ipsi quia anime si
mile est propter bonitatem forme et assistat
cum creatori suo Ecce patet q̄ perseve
rantia studij facit amare celestia et
(Perseverancia studij facit amare celestia)
coniungit celestibus Et h^{c} intelligit
post mortem quia ante dixit q̄ nō
ē mortuus qui sapientiam vivificavit
ITEM hec^{r} probant omnia in pri^{o} Alba
tegni ITEM plato in Thimeo in
(Plato in Thimeo)
ducit deum loquentem ad motores et ste
llas sic inquiens quo mea ut me
effectum opera v^{r}m complectentia ita insti
tuite atque creatione mortalia ut
quibus consortium divinitatis et appella
tionis pariliter competit divina pro
ditum similiter fugatis Et nō tempore q̄
vob' obsequi iusticiam qui colo
re preferistis huius g^{o} vniversi
tatis semen cum vob' tradam vo
bis certa exequi par ē Ita ut
mortale celesteque naturam inmaterialiter ne
xu extrinsecus audiatur In blissum na
sci et cibum perducatur et in cine
rem detersit post dissolutionem id
se^{n}ius quod crediderit facta successi
one anime et corporis rapiatur ITEM

Probat multis rationibus q̄ anima ē in
mortalis quarum quasdam supra po
suimus q^{l3} propositis signatis habeat
g^{o} h^{c} ē quia intendit scilicet q̄ anima
sit immortalis ITEM hec^{r} in sexto
et in quincto supra id quod invenitur in ma
chabeo scilicet quia sancti ubique dicant
hec auctoritatibus sanctorum supersede
demus Convincitur etiam de phis pau
cas adducimus Phōrum enim due
sunt secte Aresto et platonis Et patet
per iam dicta q̄ ambo concordant in
h^{c} q̄ anima sit immortalis RATIO
QUARTA PHILOSOPHICA sunt iste potentie a quibus
dam ante nos probantur coniungunt
invenimus duo extrema inter res nisi
coniungit accipere medium h^{c} probatur per
id quod hec^{r} in libro de animalibus ubi
dicit Aristoteles q̄ natura non venit a ve
getabili ad sensibile nisi per gradus
Et ideo inter animal brutis sensibus omnis sunt
plura media dicit dyonisius q̄
lex divinitatis ē per prima media et
per media ultima adducere videmus in
mentibus naturam ē spirituale separatam
a corpore intellectivam et incorruptibilem
sicut ē angelus qui etiam ponitur a phis
licet sub nomine intelligentie separate
Et videmus in altera parte materiam spi
rituali corpori unitam irrationalem et corrup
tibile q̄ pro tanto ponitur in extremo
quod nō coniungit in potentia nisi in genere
et h^{c} ponitur in omnibus extremis g^{o}
erunt aliqua media Cum g^{o} sint
tres differentie scilicet incorporeum intellectum
et incorruptibile erunt septem media si
possibile ē fieri ut scilicet ex quinque vig
cuius differentiarum Cum g^{o} ponitur ponitur
sunt tres ex quibus duarum ut
sit unum medium quod sit spiritualis
substantia corporea tamen Alterum q̄ sit
substantia spiritualis in prima tamen tertium q̄
sit substantia spiritualis incorruptibilis tamen

Et quartu q sit sba intellectiua
z incorporea incorruptibil' tm
Sextum e q sit sba spual' intel
lectiua z incorruptil' tm Sz tria
prima ee no pnt Qd' em e sba
spual' incorpoea tm hc no eit
in intellectiu z no eit incorrup
tibile go gtradictoria illoz veri
ficabut de ipo irrationali z icor
ruptibil Quicquid aut corrumpr
corrumpr pse vl' p accns Plutiu
aut e ab Arestle q no corrupr
pse nisi qd' e gtrm ex contrys
Et om spa no e ex contrys no co
rrupe pse go p accns corrumpr qa
ipe corruptibil' esse poni Quicq
aut p accns corrupt corrupi corrup
tce alig in quo e qd' pse corrupr
pse aut nichel corrupr nisi corpg
hui gm vl gtu ex contrys go tl
sba e in core gto ex contrarys
go e corpoea z potiu eat q ess
incorpoea go tlc mem ee no pt
simlr nec sba Suba em ia ess
intectiua tm no incore ea neqz icor
rupti Sba aut spual' corpea e
acty z pfco corpis z pb eiq pfco
nes ptiu Sz pb eius e inpfcty
go intelleq eit pfco alicuig pte
corpi z virty corporea qd supra
inpbtu e Simlr nc 3m ee pt
hc em esset sba spualis no in
porea non intellectiua Et ois tl
e acty corpis fm se z fm suas
pb Omb go destrue destructo
corpe go erat corruple z potiu
eat q ess incorrupile Jtl nc
2tu esse pt hc em ess sba spua
lis incorpoea z intellectiua tm
z no incorruptil' go corruptil' sed
quicquid corrumpr corrupr pse
vl p accns go tl sba corrupe al
tro duoz modoz Non pse q no
est ex contrys Nc p accns q no

e in eo qd corrumpr pse eo q
sit incorpoea go eit corruptil
z potiu eat q ess incorruptil'
Nec 7tu Hoc em ess sba spual'
z incorpoea z incorrupti tm
go no ess rational' Cum ic no sit
ssbis nc vegetal' eo q no e cor'
vnita eet aliqd spuale qd nec
hret vture motiua nc apphesiuaz
go nc vitam q vita cognoscat
in actibg motiuis z apphesiuis
Relinquit em sextu q sit mem
plus sz sba spual' corpoea intel
lectiua z incorruptil' Pz hc em q
e corpea non seq q e inmixta c
rupcoe corpis eo q nullig corpe
e acty iuqm e intellectiua Jtem
gtm aliqd corporeu sepa a ge
tate e incorruptile go multo mags
sim q nc gtm nc gtu ex contrys
eit in core Et tl e aia roal' go
aia roal' e incorruptil' Jtem
Corpa sut mota a sbys spualibg
Int que lz aut duo sunt gera opa
tos Vbigra corpg corruptile mo
bile a suba spuali incorrupli mo
uete z corpg icorruple mole a sba
spuali incorruptli mouete z eg
Corpg incorruple mo a sba spua
li corruptli mouete pbatu e
aut in viii phicoz si vna gpa
cum e eeit z alie q ad e repugnat
q pma e in corpe vt aia bruti
2a aut in celo z motoe celi go
tria eeit z no nisi incore z aia
homis quia aia hois e in hoie
sic nauta in naui z sit motor
in motoe vt hr in 2o de aia 3tu
em esse no pt Motor em ia sit
sba spual' non hz gm no e cor
rupti nisi p accns sz corrupcoe
eg in quo e q gtu e ee icorrple

ergo et ipa erit incorruptibil' Item
incorruptibilium quoddam est incorruptibile
secundum totum ut celum Quoddam secundum partem
tem corruptibile et non secundum totum
ut elementa ergo in spiritualibus est
aliquid erit similiter, Aliquis enim spiritus
secundum totum et partem incorruptibilem
sicut angelus est sive intelligentia separata,
Et aliquis secundum totum et secundum
partem corruptibilem sicut est spiritus
bruti, ergo habemus aliquem scilicet corruptibilem
secundum aliquam partem et non
secundum totum sicut est spiritus hominis qui
est anima rationalis et hec vocabitur
medium. Item ut membrum non potest esse
scilicet corruptibile secundum totum et non secundum
aliquam partem **Rationes vero**
mee sunt iste Et ponatur primo ratio
Avicenne que ut melius intelligatur
fiat hec divisio Omne quod corrumpitur,
per se vel per accidens corrumpitur, Et dico
per se corrumpi quod habet contrarium per accidens
quod corrumpitur corruptione alterius in
quo dependet esse eius ergo anima
rationalis aut corrumpitur per se aut per accidens
Si per se ergo in ipsa est potentia destruendi
antequam destruatur Similiter
quamdiu destruatur est ipsa actus permanendi
Ipsi ergo actus permanendi
et potentia destruendi aut sunt anime
rationali secundum idem aut secundum diversa
Si secundum idem ergo secundum idem aliquid
est in actu et potentia quod est falsum Esse
enim quod est actu a forma est actu,
Et esse quod potest non esse a materia potest
non esse que potest suscipere aliam
formam Si secundum diversa ergo anima rationalis
est ex duobus quorum unum facit eam esse
actu et alterum potest non esse ergo erit ex
materia que est subiectum generationis et corruptionis
et transmutationis vel nulla aut
talis materia transmutatur nisi per calidum
frigidum humidum siccum ergo erit ex tali
materia quod est absurdum et contra
philosophum in primo de anima ubi dicit quod
antiquis aliquid esse anima impossibile
est, convenientius autem intellectum rationabilissimum
est esse animam scilicet nobilissimum
et primum secundum naturam Elementa
autem dicit esse ante ea que sunt Et
hec est auctoritas supra exposita **P**
reterea supra probatum est multis rationibus
quod anima rationalis non est ex huiusmodi
materia. Si autem dicatur quod corruptibilis
est per accidens scilicet quod esse eius ex corpore
dependet quod corrumpitur per se
sicut dicit Avicenna aut igitur pendet
ex ipso sicut semel eius tantum Cum ipso
aut sunt extra priori aut sicut ex
posteriori Si primo aut simultas est ex
ratione eius quod accipit esse Cum ista simultas
non sit de ratione aliquorum nisi
relativorum erit anima dicta relative ad
corpus Relativa autem ad se dicuntur
invicem convertuntur eius inquantum
talia ergo anima et corpus per comparationem
non faciunt hominem quod falsum est
Si autem accidit ei relatio ergo posito
quod non insit ei hec accidens adhuc
erit anima et anima secundum substantiam suam
separata Si vero pendet ex ipso sicut ex
priori aut ergo sicut ex priori tempore
aut causa Si primo tunc corpus tempore
esset ante animam et esset materia susceptibilis
anime Omnis anima ex tali susceptione
producta ad actum efficitur
in actu ergo anima rationalis erit actus
huius corporis scilicet omnis actus corporis
inquantum huiusmodi. operationes proprias non
habet nisi in corpore et per eius in partibus
corporis ergo anima rationalis est virtus corporea
et intellectus aliquis corporis est
actus quod est contra philosophum et supra est
probatum **Si propter hoc** dicitur quod
pendet ex ipso sicut ex priori ut
causa aut sicut ex causa efficiente aut sicut

ex causa formali a' sit ex causa finali
Causa aut materialis reducat^r ad
prius tempe Si primo tunc corpus fuit
anima et cum corpus sit materia efficiens
et materia erit idem et hoc est impossibile Preterea
Omne efficiens est in actu ad effectum
Corpus materiale non est movens ut su
pra ostensum est in multis racionibus sed po
cius motum ergo non est efficiens sed effectum
Preterea omne efficiens est in actu ad
effectum que facit Corpus aut ante animam
non est nisi in potencia Si 2o hoc similiter
est improbatum ut habitum est quod anima est
substancia et forma corporis et non econverso
Si 3o tunc anima esset propter corpus sicud
propter finem quod absurdum est quia in
natura forma est finis Anima aut est
forma ergo erit finis corporis Si
propter hoc dicatur quod pendet ex corpore
sicut ex pociori dicitur ergo sit ex
pociori tempe aut sit ex pociori
natura Si primo tunc est anima ante cor
pus tempe ergo ad esse anime non exigi
tur esse corporis et anima sepa
bilis erit a corpore secundum esse suum Si
2o tunc erit anima prior natura quam corpore
Sed destructo pociori natura non destru
etur prius prius natura dicitur prius causa
et a quo non convertitur consequencia et destructo
causato non de necessitate destruitur substancia
cause Similiter destructo ante non
de necessitate destruitur consequens ergo destruc
to corpore non de necessitate destruetur
anima racionalis Algazel aut unam
racionem addit dictis Avicenne supradictis
hoc quod supra est probatum scilicet quod anima ra
cionalis non educitur de materia nec
est in spermate in potencia sed creatur a substancia
separata ergo neque destruitur destructa
materia que est corpus Non enim destru
itur forma destructione materie nisi que per trans
mutacionem educatur de ipsa Nos autem

sic obicimus probatum est in libro de
morte et vita quod corrupcio non
fit nisi tribus modis sicut scilicet corru
pit id quod est contrarium ex contrarys ab
accione contrariorum agencium et pacien
tium Et hec species corrupcionis tollit in
parte et non in toto sicut corrumpitur ele
mentum et elementatum remanente
materia et non forma Est enim corrupcio
contrary a contrario Et hoc tollitur in toto
sicut sanum ab egro Et sub hoc
modo est corrumpitur habitus per privacionem
sicut est corrumpitur sciencia ab ignorancia
3o est modo fit corrupcio paciens
eo quod non habet contrarium sed eo quod est
incorruptibile posse sic in materia vel
in subiecto Et hec divisio est
habetur per hanc sententiam libri causarum
Omnis substancia destructibilis non
sempiterna est composita aut est
delata super rem aliam Anima in se
corrumpitur aliqua istarum habet autem
sic corrupcio Non prima neque
2am eo quod ipsa nec est ex contrarys
agentibus et pacientibus nec habet
contrarium Sed 3am probo In libro de anima
bus habetur quod cuius operaciones proprie fuit
corporales non potest esse illa propria
corpore ergo per locum a contrario cuius
operacio propria non est corporalis propria
erit sine corpore In causa enim in
mediata si affirmacio est causa affirmacionis
et negacionis est causa negacionis Sed operacio in
tellectiva anime est sine corpore ut supra
probatum est ergo et ipsa erit sine cor
pore ergo non erit in ipso sicut in subiecto
vel materia sed sicut in motu et non
corrumpitur paciens corrupcione corporis
Item Omne quod corrumpitur cor
rupcione alicuius alterius alteratur
ipsius alia racionalis non alteratur paciens
alteracione corporis ergo non corrumpitur corrupcione

ipsius pacientis Prima patet per se 2a probatur
per hoc quod dicit Aristoteles 3 supra habitum est
quod intellectus secundum se non alteratur ab
ea in senio debilitate . Item.
Omnis forma eius in aliquo ut in
subiecto tantum vel in materia non agit opera
cionem nisi communicatam hoc probatur per hoc quod forma
non agit nisi secundum quod habet esse et non
habet esse nisi in composito ergo a
destructione contrarii quia non agit o
perationem compositi ipsa aliquo separata
ta est a materia et subiecto Sed anima
racionalis agit operationem que non est
corporis nec alicuius partis corporis ut
probatum est supra ergo ipsa separata est
a corpore et omnibus partibus eius Item
sic quiescendo separatum esse habet a corpore
in se et in omnibus operationibus suis
hoc percute corpore non deneganter perficit
in se et in operationibus suis hanc
racionem videtur Aristoteles innuere in primo
de anima ubi dicit sic Quod igitur
anima est esse proprium aut propria passio
contingit utique ipsam separari Si
vero nulla est propria ipsius non erit se
parabilis Ex alteracione ad potentiam
ad 2e potentie cognoscitur ex obiectis
ergo cuius obiectum est perpetuum secundum quod
est obiectum eius et ipsa potentia erit
perpetua Sed obiectum intellectus est perpe
tuum ergo et intellectus erit perpetuus
Si forte dicatur quod scientia que est
in intellectu corruptibilis est per obli
vionem et non est sola obiectum perpetuum intellectus
Contra hoc est quod supra probatum
est Species enim in anima per hoc quod
secundum est actus eius in intellectu non
est obiectum intellectus et corrumpitur
per oblivionem est autem obiectum intellectus
per hoc est racio rei et materia et non cor
rumpitur Et hanc racionem innuit
Augustinus in libro in soliloquiorum
ubi probat animam esse immortalem ex hoc

quod est subiectum veritatis que est immortalis Item
universale est id quod intelligitur et universale est ubique
et semper Aut ergo secundum quod est in
re aut secundum quod est in intellectu u
bique est et semper Non primo quod in
re est in materia et materia dividitur contrahe
do et non potest esse ubique Similiter
materia subiecta est transmutationi et non
potest esse semper ergo secundum quod est in
intellectu separante a materia et loco ergo
ubique et semper Sed per hoc est perpetuum
ergo ab intellectu habet quod est perpetuum
Aut ergo secundum quod intellectus est perpetu
us aut secundum ipse est transmutabilis
Si primo tunc habetur propositum Si 2o
non tunc perpetuitatis causabitur a transmu
tabili secundum quod est transmutabile et oppositum
innuabit oppositum ad esse quod est ab
surdum Item intellectus de natura su
a omne id quod apprehendit expo
liat a transmutacione et tempore et omnibus
transmutationibus et temporibus Veritas huius
patet per antedicta Sed cuius cuiusque natura
est quod ipsa facit rem esse atemporalem
et intransmutabilem ipsum secundum suam na
turam est intransmutabile et atemporale ergo
intellectus erit atemporalis et intransmu
tabilis secundum suam naturam Verior probatur per
hoc quod dicit philosophus quod intellectus
est simplex et immixtus nulli nichil
habens commune Unde patet per hoc quod ipse se
paratus est a materia transmutabili et tempora
li Et est potentia omnia quod non con
venit de alia potentia que est in organo
corporali mixto et transmutabili
ut supra probatum est Item Omne
quod recipitur in aliquo ut in
subiecto recipitur secundum proprietatem re
cipientis et non recepti Intelligibile autem
recipitur in intellectu ergo recipitur secundum
proprietatem intellectus et non intelligibilis

Calor solis sui { Elementis rarificat tm / plante dissolut et facit pullulare / Seminis animalis dissolut et fformat

Prima scribitur a Boethio 2a patet per inductionem omnium agentium quorum actus a suis passivis recipitur secundum potentiam patientium Sicut calor solis aliter recipitur a semine plante et aliter a semine animalis et aliter ab elemento In elemento enim est rarificans tantum In semine autem plante dissolvit et facit pullulare In semine vero animalis dissolvit et format 2e patet de aliis 3a probatur patet per se Unde virtus intelligibilis recipitur in intellectu secundum potentiam intellectus Sed omne intelligibile recipitur sub ratione simplicis perpetui et intransmutabilis ergo potentia intellectus est simpliciter perpetua et intransmutabilis Item in libro de causis habetur quod omnis anima nobilis 3es habet operationes scilicet divinam intellectualem et animalem Et expositum est ibidem quod divinam habet inquantum est a causa causante ipsam Intellectualem autem inquantum est creata a prima causa posita instrumentum intellectualem inquantum scilicet de virtute sua influit intelligentia universale autem habet inquantum habet in comparatione ad corpus Unde sic quicumque in operatione sua non dependet ad corpus sed ad alia causam non destruitur destructo corpore Sed destructis causis aliis ad quas dependet anima rationalis est huiusmodi ergo non destruitur destructo corpore sed destructis causis aliis Probatur prima per hoc quod qualibet substantiam sequitur operatio naturalis illius substantie et quelibet substantia potest proposita sua naturali operatione 2a probatur per hoc quod unicuique est substantialior operatio illa quam habet in comparatione ad prius a quo accipit esse et substantiam quam illa quam habet in comparatione ad posterius Unde anima autem videlicet per andicta divinam et intellectualem operationem habet in comparatione ad prius animalem autem in comparatione ad posterius Cum igitur cause priores non possunt destrui anima non destruitur i

operatione divina et intellectuali Et hec ratio videtur de intentione Avicenne in primo sexti de naturalibus ubi dicit quod hoc nomen anima non est nomen illius rei quam nominat ex essentia eius vel ex predicato in quo continetur sed ex accidente quod accidit ei Et ideo dicitur quod anima accidit ad animandum Sed contra sic obicitur Secunda sunt rationes ab ethicis inducte scilicet quod destructo perfectibili destruitur perfectio corpus est perfectum ab anima ergo destructo corpore destruitur anima Item destructo nihil aliud est quam forme naturalis super materiam hoc corrumpitur ergo forma naturalis eius destruitur Sed materia forma naturalis eius est anima rationalis ergo anima rationalis destruitur Item Cuius nulla operatio est sine opere secundum nullum principium illarum operationum potest esse sine corpore Sed nulla operatio anime est sine corpore ergo secundum nullum principium illarum operationum manet anima sine corpore prima scribitur in libro de animalibus 2a probatur per hoc Si aliqua operationum anime est sine corpore illa erit intelligere sed omne intelligere est ex fantasmate. fantasia non est sine corpore ergo nec intelligere Item Cuiuscumque operatio diversificatur de complexione corporis diversa illud non est ens sine corpore. Anima rationalis est huiusmodi ergo anima rationalis est forma non ens sine corpore prima patet 2a per hoc quod non diversificatur forma in operationibus suis extrema nisi quia est in illa et non habet esse separatum ab ipsa 2a scribitur in 2o de anima ubi dicit molles carne aptos mente videmus et duros carne male aptos mente Inducit etiam quasdam auctoritates sicut illud ecclesiastici tertio dixi in corde meo de filiis

hoim ut probat eos deus et ostendit similes esse bestiis et ideo
unus est interitus hominis et iumentorum et equa utriusque conditio Et
infra Cetera subiacent vanitati
et omnia pergunt ad unum locum
de terra facta sunt et in terra re-
vertuntur quis novit si spiritus filiorum
adam ascendat sursum Et si
spiritus iumentorum descendat de-
orsum Item in 2o Ecclesiastici
unus et stulti et mentis occasa
erit quid prodest quod maiore
sapientie opera Item in 2o sa-
pientie Ex nichilo nati sumus
et post hoc erimus tamquam non fu-
erimus quia fumus et flatus est in
naribus nostris et sermo scintille
ad cor movendum quia extinctus ignis
erit cor nostrum et spiritus diffundetur
tamquam mollis aer Adducunt etiam
quasdam auctoritates de philosophis dicentes
enim ypocras cuicumque tollens
ad corporis plurimum doloris is mens
egrotat Si autem mens egrotat
tunc est mens id moritur Item
dicit Aristoteles in primo de morte
et vita corporis animalibus corruptioni
doctrina et sanitas que in aliis
sunt unde est de anima ratiocinandum
ex hiis Si enim non
necessaria sed sic actiua anima in corpore
est fit utique ipsius et altera necessario
corruptio post corruptionem quod corrumpitur
corruptio corpore Solutio Ad duas primas rationes
dicendum quod propositiones ille vere sunt
de formis que non sunt per se
per se existentes anima intellectiva non est
forma talis ut supra explanatum est
Ad aliud dicendum quod intellectus re-
cipiendo est ex fantasmate et
quidam non est ex fantasmate sicut
supra est ostensum in questione de intellectu
possibili et intellectus post mortem erit
post conversionem ad intelligibilium agentem
ut dicit philosophus Et ideo dicit Aristoteles
in 2o de sompno et vigilia quod
in somniis quicumque est sunt vere
intelligentie preter fantasmata Et
huius causam supra assignavimus in
questione de sompno scilicet quia sompnia
sunt per illuminationes separatarum substantiarum se-
paratarum Ad aliud dicendum quod
anima intellectualis non alteratur per motionem
corporis nisi inquantum accipit a fan-
tasmate et hoc est per accidens Unde
per se non alteratur Et ideo non sequitur
quod destruatur Ad aliud dicendum
quod salomon loquitur in questionando
Et propter hoc semper subinfert quod
hoc quoque est vanitas Ad aliud
dicendum quod in libro sapientie subinfert
quod hec dixerunt impii apud se
cogitantes non recte Ad aliud
dicendum quod ypocras vocat ibi mentem
animalem virtutem sitam in orga-
no et hec non egrotat nisi per accidens sed
inquantum a morte separatur impeditur influere
sic accidit in cancro ubi frigiditas
melancolie interrumpit spiritum ita quod
locum efficit insensibilem Quod autem vir-
tus egrotat per accidens patet per illud
dictum Aristotelis in primo de anima
quod si senex accipiat oculum iuve-
nis videbit utique sic iuvenis
Ad aliud dicendum quod Aristoteles loquitur
de triplici corruptione que supra explanata
est Et intendit de anima que non
separatur a materia et organo scilicet non destruitur
destructione corporis sensibilis et vegetabilis
Sed de intellectuali ipse probat quod non
est sic in corpore Et per hoc non est ei
modus corruptionis eius

Onsequenter
trascundu e.
ad vires anime moti
uas Et qr motiue pri^a dut q mo
uet in motu pressiuo p^mo q
ritur de motu pressiuo aïali
u 2° de singulis virib^9 moue
tib^9 3° de qlitte aie quia qui^b
pri^r pes vires motiuas anime
attendr' Item cir^a motu pres
sum tria requiru^r sz q moueat
in aïalib^9 motu pressiu et qd
sit mot^9 pressiu^9 et ad quid.
Ad p^mu ponu^r roes aresl'is
in 3° de anima vbi duab^9 roi
b^9 pbat q vegetabil' pon^a no
mouet Quar p^ma h e Ois
mot^9 pressiu^9 e ppt' quid app
hensu p^9 vegeta^li no ire po
te^a aliquid apphendes g^o ve
getabile no e moues motu
pressiuo 2a est quia si vege
tale inq^m vegetale mouet
motu pressiuo tuc ome qd' p
ticipat vege^li moue^r pressiue et
pticipat vege^li Deinde ponit
duas roes q nec ss^9 s^m qd ss^9
mouet motu pressiuo Quar
p^or hec e Si sens^9 mouet tuc
ome hns ss^m moue^r qd' flm
e multa eni sut aïalia ss^m
hntia et tn imobilia s^m locu 2a
est con^a racoz q poss fieri sz q ta
lia aïalia essent impfcta et de
ficeret eis necia organa sz p
ressiui mot^9 Ome eni qd' gna
tu e et augmentu et decrementu
suscipiens e pfcm Talia aïalia
sunt huiq^i g^o sunt pfecta Cu^r
na no deficit in necijs nec ha
bundat in superfluis talibus

aïalib^9 non dee de natio Cum
i^r non heant ptes organicas
pressiui mot^9 non hebut mo
tu pressiu Deinde adducit
racoz vna q racoinatiua et
speculatiua et vocat^9 intellc^9 spe
culatiu^9 no moues sit Ois
mot^9 pressiu^9 e ad imitale
vl' fugiendum ppt' appetitu Ra
coinatiua et intellc^9 spe^u9 cu
m^tus intelligit ad timedu
a' letu ubz aie tune o fuge
a' ymitado no eo q no acipit
spem n' s^m q e pri^m sue et appe
tit^9 g^o tal' racoinatiua et speti^9
no mouet Postea adducit
duas roes q nec intellc^9 pcti
c^9 mouet Quar p^ma h est
q^r quicqd moues e illi^9 impi
u sequi^r mot^9 necio g^o intellc^9
pctic^9 no e moues 2am pbat
aresl's extendente eni se intel
lectu practico a osidacoe vei
et fli in osidacoz actual' boni
vl' mali et dite mtr^m fuge
aliqd a' imitac no necio se^r
mot^9 s s^m desideriu ss^9 agit
quos vt faciut abstines a delca
conib^9 corpis sic videm^9 i hs
que agut con^a racoz et intellcm
2a raco e a simili in arte et
opatiua in q videm^9 q hns sci
encia medicine no necio mo^r
s^m illam s potius eger g^o et h'
sciens opale no necio mo^r ad
illud g^o intellc^9 pctic^9 q e qg
scens opabile inq^m huj^9 di
no est pse motiuu Deinde
adducit vna racoz p q nc appe
tit^9 ss^lis pse e moues videm^9
eni quosda ocupiscent^s delcabi
lia ss^ue no moue ad illa s
abstine eo q sequa^r roz et intellcm

Juxta h^c est q^a^r v. motiui in motu p(ro)gressiuo sit queda(m) d^a anime separata a vegetali (et) sensitiuali (et) ro(na)li vel sit alia pote(nti)a ip(s)a(rum) no(n) distincta ab ip(s)is nisi p(er) ratio(nem) p(ro)ut sic distingua(n)t(ur) cetere po(tenti)e a(n)i(m)e Et vi(detu)r q(uod) sit distincta ab aliis d(iffer)e(nti)is anime p(er) ratio(n)es inductas ab ar(istote)le Si e(ni)m n(on) e(st) vegetatiu(um) n(e)q(ue) s(ensi)tiu(um) n(e)c ro(na)le tu(n)c n(e)c(essa)rio est alia q(uam) iste a(nim)e Ite(m) p(er) quodcu(m)q(ue) d(iffe)r(u)nt a(n)i(m)alia d(iffe)r(enti)a sp(eci)e(fic)a illud e(st) d(iffe)r(enti)a a(n)i(m)e sp(eci)al(is) p(er) motu(m) d(iffe)r(u)nt a(n)i(m)alia sp(eci)e(fic)a d(iffe)r(enti)a g(ener)o e(st) d(iffe)r(enti)a anime sp(eci)al(is) p(ri)ma p(ate)z p(er) se 2^a p(ro)b(atu)r ex h(oc) q(uod) om(n)e a(n)i(m)al h(abe)ns s(ensu)m in s(ensibi)li a(n)i(m)a no(n) d(iffe)r(u)nt a(n)i(m)alia sp(eci)e Non aut(em) om(n)e a(n)i(m)al moue(tu)r motu p(ro)gressiuo g(ener)o d(iffe)r(u)nt in virtute mouente s(ecundu)m sp(eci)em

Sed con(tra) non fit mot(us) p(ro)gressiu(us) nisi p(er) app(re)hensio(n)e(m) boni actual(is) App(re)hen(si)o aut(em) non e(st) n(isi) s(ensi)bus (et) ratio(n)is g(ener)o mot(us) no(n) e(st) nisi s(ensibi)lis anime vel ratio(na)l(is) Ite(m) non fit p(ro)gress(us) nisi p(er) appetitu(m) O(mn)is aut(em) appetit(us) e(st) sensibilis vel ratio(na)l(is) cui(us) process(us) mot(us) est g(ener)o no(n) e(st) nisi sensibil(is) vel rationalis Juxta h^c est q(ue)ritur de n(umer)o mouentiu(m) s(ecundu)m ar(istote)lem ip(s)e dicit q(uod) sunt duo mouentia (et) q(uod) (ista) s(un)t d(icta) (et) q(uod) mouens e(st) vnu(m) sp(eci)e (et) d(ict)a p(ro) n(on) Vi(detu)r q(uod) n(on) m(odo) s(un)t duo moue(nti)a e(ni)m e(st) cui(us) imp(er)iu(m) sequi(tu)r mot(us) s(ed) imp(er)iu(m) intellect(us) p(ra)ctici (et) appetit(us) no(n) de(termina)n(ter) sequi(tu)r mot(us) s(ed) desideriu(m) (quod) sit in co(n)t(ra)riu(m) g(ener)o vide(tu)r q(uod) plura s(un)t moue(nti)a q(uam) duo P(rae)terea vide(tu)r quatuor e(ss)e mouentia Sicut e(ni)m vnu(m) e(st) p(er) app(re)hensio(n)e(m) ext(r)a anime ratio(na)l(is) moue(n)s (et) vnu(m) p(er) se s(ensibi)le q(uod) sunt intellect(us) practic(us) (et) fantasia Ita vide(tu)r esse duplex appetit(us) vn(us) s(ecundu)m s(ensi)b(i)lis a(n)i(m)e (et) al(ter) i(n)tellect(u)al(is) P(rae)terea sic e(st) mouens appetit(us) ita e(st) mouens virt(us) q(uae) diffusa e(st) in musculis (et) neruis (et)c(etera) Ita plura s(un)t moue(nti)a P(rae)terea vi(detu)r s(ecundu)m q(uo)d dicit q(uod) sunt s(ecundu)m sp(eci)e vnu(m) aut(em) e(ni)m intell(igi)t(u)r de sp(eci)e s(u)bal(ter)na po(ssi)b(i)le aut de sp(eci)e que e(st) in a(n)i(m)a Si p(ri)mo (modo) tu(n)c p(ate)z esse f(a)l(su)m Que n(on) eade(m) sp(eci)e s(un)t vni(us) v(er)o s(un)t Intellect(us) at p(ra)cticus (et) fantasia (et) appetit(us) non sunt vni(us) ro(n)is g(ener)o no(n) sunt sp(eci)e vnu(m) Si 2° (modo) tu(n)c f(a)l(su)m q(uia) i(n) b(ru)tis e(ni)m a(n)i(m)alib(us) aliu(d) sp(eci)e mo(u)et q(uam) in ratio(na)lib(us) P(rae)terea in a(n)i(m)alib(us) p(er)fectis non vi(detu)r e(ss)e fa(n)tasia (f)antasia e(ni)m co(m)po(nit) (et) s(e)p(ar)at (et) accipit i(n)te(n)tio(n)e(m) co(n)uenie(n)tis vel n(on) co(n)uenie(n)tis ex ip(s)is Queda(m) aut(em) a(n)i(m)alia s(un)t non h(ab)entia nisi v(nu)m s(ensu)m v(idelicet) (tactum) in talib(us) no(n) e(st) n(e)c(essa)ria fantasia co(m)po(n)e(n)s (et) s(e)p(ar)a(n)s diu(er)sa Item vi(detu)r q(uod) non debeat esse nisi vnu(m) mouens vn(us) n(amque) mot(us) s(ecundu)m (quod) e(st) ab v(n)o motore s(ecundu)m s(im)plici vt p(ro)b(atu)r in quinto ph(isic)o(rum) (et) s(ed) mot(us) p(ro)gressiu(us) e(st) vn(us) mot(us) simplex g(ener)o e(st) ab vno motore

Vltius est q(ue)r(itu)r de q(ua)ntitate que dici(tu)r esse int(er) ar(istote)le(m) (et) auice(n)na(m) d(ici)t e(ni)m Auice(n)na q(uod) om(n)e a(n)i(m)al motu locali mo(uetu)r ar(istote)l(es) aut(em) dicit q(uod) multa s(un)t imo(bi)lia s(ecundu)m locu(m) Solutio d(icendu)m q(uod) aliud est q(ue)re(re) de mouente simplici (et) aliud de mouente

a quo semp egredr actus motus moues em simplex e qd' importat vl' inclinat ad motu vel extendit mebru Et hc e multi p3 intellctus practicus 7 fantasia 7 appetitus 7 virtus q e i neruis et musculis Moues aut a quo sp egredr motus no e vnu s3 duo Et quia apphendes e duplex sc3 intellctus 7 fantasia io efficit ita Et de hoc mouente querit Arest in libro de aia Et ideo pbat q n e intelctus s3 oz ottre vtruq3 Et p hc p3 solutio ad omes rones iductas ab Aresle Ad id qd' vltius querit' v. sc3 motiu sitne a anime spal' dicendum q no s3 e p sensibile vel racional' aie Ad id qd' q hc obicit' dicendum q sensitiua 7 racionale no moue a motiuo nisi q3 ss dentitate mouz s3 motus ps e ss' aie licz no omia aialia h3 illam ptem sic no omia aialia hnt omes ss p hc ecl p3 solutio ad sequens Sensibil' n' aia no est vna spe in omibus aialibus Et sic dunt hndo plures vl' pauciores ps in ssibus Ita dunt hndo motiua l' non hndo Ad id qd' vltius queri de nuo mouentiu dicendum q moue a sm vnu no s' duo et sm aliu ta Et sm z in vm in que In omibus n' mobilibus sm locu fantasia 7 appetitus fantasia e p' appetitiua 7 appetitus imeter homie spar s' ta moue a duo p imputat 7 vnu imete qd' est appetitus Est em impiu sm roz boni sim' ac mouet intellctus practicus Et e impiu sm roz boni 7 nuc ac mouet fantasia duobus aut mod e vnu moues vo si attenda' imediatu mouens no erit moues nisi appetitus q appetitus e exequens motus Intellctus aut 7 fantasia dictata aliquo vnu s' spe Spe inqz actu boni vl' mali p spez n actualem intellctus 7 fantasia determinant motu Appetitus at p eandem spem e exequens Ad id at qd' q obicit' dicendum q licz intellctu 7 appetitu non de necitate sequa' motus tn sunt mouentia aliquo vt phatu e Ad ad aut dicendum q licz appetitus alius sit sensibilis anime et alius intellis tn p eius motu mouet sc3 exequendo motu Sic aut no e de intellctu 7 fantasia qua intelctus e boni sim' fantasia vo vt nuc hc e appetentis in sensibus Ad aliud dicendum q Arest illa potencia que affixa e organis 7 neruis 7 musculis reducat ad organica p qd' e motus dr n Arest in 3o de aia ta ee qda vnu quod moues aliud quo mouet q 3m qd' mo Moues aut e duplex aliud quod imole aliud quod e mo q qd' moue moues aut 7 imole e actuale bonu qd' p spez sua mouet appetitu moues aut qd' mo e appetitiua potencia q mouet q mebra s3 moue a spe actual' boni Eo aut moue e at pcessim Quo vo mouet e organud motus vt pes vl' ala cu vtute motiua s' affixa Ad aliud aut qd' q ritur sc3 quar moue a sint i spe vnud p3 solutio p ta dicta Ad ad dicendum q aialia imppfta dnr ab Aresle que incoplete attingunt imi ssu vel q hnt vnu ssm tm puta tactu 7 ia

no moue motu pcessiuo & s. quosdam non hz fantasia Sed s.m aresle in libro de aia hz eam s hz ea ipsfte s.m q et impfte moue siue infinite hut aut infinita fantasia q no e cu eta oectimatoe boni vl mali actual Ad ad q.m q vnus motus sim se e ab vo motoe simplici imete et vno mote & no sit pla moue in motu pcessio Appetus aut i mete moues e ut exsequens s intellus & fantasia mete et distincta motu Ad vltimu d.m q Auicena intelligit de motu constrictois & dilatatoe que hz omne al Aresles aut intelligit de motu qui e de loco ad locu qui pp̄e d loco pcessius & illu no hz omne al sic the i libro de caus

Secundo querit qd sit motus pcessius Et vi aresles dice q e motus pcessius qui e motus organicus in quo finis & pri.m idem e. eis ad quid moue a qde quiescit Dicat n sic mouens est moues organice vt pri.m et finis ide e Illud em pri.m e vni Aliud quidem quiescit & a moue hc e vt pri.m & finis i s ni sba s dnt in ratoe Et pp hc ut finis ide e q pri.m & a ipsius motus quia in fine vt i fine dentitate accidit qesce aliud vo moue quia motu a pri.o motus Sz tunc queri Cu motus local sit s.m situ pcessium mobil de loco ad locu quia no ois motus localis sit pcessius Item qualiter

sit organisatus hc em e ab organo speciali vt ab omnibus organis in quibus e vis motiua Si primo Contra ois motus est organicus qui e a vte motiua mouete organum hc e manus & vno lueo capitis & oculorum ni qbusda alibus & lingue & multorum aliorum mebrorum ergo vi esse motus pcessius no deb ab organo speciali s a multis Si i hc conceda Coii organa pcessiui motus sit ea q pcedit de loco ad locu talia no s.m pes vel ala vl spina vl costa ergo vide ee deb ab organo speciali Ambulatia aut moue pedibus volatilia alis Annulosa trahut se ore & corpus sequit p involucro anulorum sic pz in vermibus q dnt intestina tre Serpes aut motu costarum Ith vide esse inquis q in vo motu ad quiescat & ad moueat vi em esse otu inadiecto q motus quiescat Solucio S. Areslem pcessius motus e qpositus ex pulsu & tractu et e sic motus circulas no circuli s sup circuli Ita q sup vnu semicirculu sit pulsus & sup aliu tractus Est em pulsus appetitus i appetibili extra & extractus ipsius appetibil in aial appetes Et ad appetibile quid e finis pulsus & ab eo e pri.m tractus Et pp hc q qesce accidit in appetibili a pulsu Pbatu em e sup in quarto de celo & mundo & tpe q quotiescuq mole in motu vno & eo vti ut fine & pri.o dentitate qesce accidit Et p hoc pz q p.a difficio

queniens est Ad p(ri)mu(m) aut(em)
q(uo)d contra h(oc) obic(itur) d(icendu)m q(uod) lic(et)
mole q(uo)d(am) sed(ere) localit(er) de loco
ad locu(m) in toto vel in p(ar)tib(us) ta(men)
o(mn)e p(re)t(er) p(ro)cede(re) n(on) e(st) ab appetitu
moueri ordi(na)to ad p(ro)cedend(um) sic(ut)
e(st) pes vel ala Ad aliud d(icendu)m
q(uod) organu(m) d(icitu)r ab organo sp(irit)uali
et lic(et) virt(us) motiua a p(ri)ori
capit(is) descendat in ce(r)ta me(m)
bra no(n) aut(em) ab ill(is) d(icitu)r p(ro)gressi(uus)
mot(us) quia p(er) ea no(n) p(ro)cedit totu(m)
a(n)i(m)al s(ed) ta(n)tu(m) moue(tu)r q(ua)e p(ar)s ip(s)i(us)
Ad ultimu(m) d(icendu)m q(uod) mot(us) p(ro)ces
si(uus) e(st) mot(us) q(ui)d(a)m vt iam d(i)c(tu)m
est Et i(de)o nichil p(ro)hib(et) q(uod) (con)sistit
in p(ar)te vna s(cilicet) in pulsu q(uo)d mo
t(us) e(st) in altera s(cilicet) in tractu

Tertio queritur
ad quid sit mot(us) p(ro)gre
ssi(uus) Et videt(ur) p(ro)p(ter)
dice(re) q(uod) ad loc(um) cibu(m) q(ui) no(n) est
in loco vno sicut planta(rum) q(ui)b(us)
cib(us) totu(m) (con)grega(tu)r circa radices
s(ed) h(oc) v(idetu)r f(als)m vide(mu)s e(ni)m a(n)i(m)alia
alia delectabilia quere(re) in diu(er)s(is)
loc(is) q(ue) cibo(rum) (et) p(re)cipue hoie(s)
P(re)terea sic h(abe)t(ur) in libro de a(n)i(m)alib(us)
multa moue(n)t(ur) solu(m) p(ro)p(ter) h(oc)
vt exeant s(upe)rflua cibo(rum) digestione(m)
quo(rum) ma(gis) digerunt s(upe)r cibaria
(et) illa no(n) vide(n)t(ur) moueri ad
motu(m) aliq(ue)m cibi P(re)terea q(ueri)t(ur)
iuxta h(oc) q(ue)stio quare diu(er)sa
sunt organa p(ro)gressiui mot(us)
s(ed) p(er) q(uo)d(am) p(ro)p(ter) moui a(n)i(m)alia
ad diu(er)sa loca Solucio d(icendu)m
q(uod) mot(us) p(ro)gressi(uus) p(ri)n(cipalite)r e(st) ad ci
bu(m) (et) 2 aliud e(st) ad a(li)a delecta(bi)lia Et
p(er) h(oc) p(atet) solucio ad p(ri)a duo Ad
aliud d(icendu)m q(uod) quo(rum)da(m) a(n)i(m)(aliu)m

e(st) ab(us) multu(m) sparsus (et) illa indig(ent)
a(n)i(m)a(lia) q(ua)eda(m) h(abe)nt corpa gracilia
longa (et) illa moue(n)t(ur) a(n)(n)ulo l(ong)o(rum) corp(or)is
quia si na(tur)a fecisset eis pedes sim
fuiss(et) corp(us) eo(rum) mi(n)(us) osseu(m) ita
q(uod) impeditu(m) fuiss(et) Si aut(em) pau
cos pedes h(abu)issent corp(us) i(n) a(li)a
p(ar)te tractu(m) in t(er)ra (et) in a(li)a p(ar)te
eleuatu(m) S(ecundu)m ben(e) ta(men) in lib(r)o de a(n)i(m)ali
b(us) de carabo (et) cambio et a(liis) ve(ro)
qui multos h(abe)nt pedes et d(icu)ntur
multipedia Et de quoda(m) a(n)i(m)ali
q(uo)d d(icitu)r e(ru)ca eo q(uod) tot h(ab)eat pe
des Et(iam) vide(mu)s o(mn)es mult(os)
h(abe)re pedes s(ed) in o(mn)ib(us) hui(us)m(od)i
a(n)i(m)alib(us) accidit (contra)riu(m) ei(us) q(uo)d e(st) in
pedib(us) volatiliu(m) vel in q(ua)drupe
dib(us) In o(mn)ib(us) e(ni)m talib(us) cerebru(m)
q(uo)nia(m) ad p(oste)rio(re)m p(ar)tem e(st) in sup(er)io
ri p(ar)te corp(or)is sui in(ter)ius (con)tin(ue)t
motiua(m) neruis suo(rum) orga(n)o
(rum) p(ro)gressiuo(rum) Et p(ro)p(ter) h(oc) crura
eo(rum) (et) ale eo(rum) colliga(n)t(ur) ad de
orsu(m) Et ale eo(rum) i(n) vent(r)e (et) loc(is)
sp(irit)ualiu(m) e(st) inferius S(ed) i(n) multi
pedib(us) e(st) (contra)r(iu)m (con)tinua e(ni)m eo(rum) vel
i(d) q(uo)d e(st) loco nuce vel cerebri est
simile p(ri)mo cuiuda(m) fonti (et) in
figu(n)t(ur) in ip(s)o pedes mobiles p(er)
longitudine(m) toti(us) corp(or)is ex
v(tr)aq(ue) p(ar)te (et) sup(er) illud dispo
nu(n)t(ur) sp(irit)ualia (et) ex(tra) nutritiua Ca(usa)
aut(em) hui(us) e(st) du(plex) (et) (con)trar(ia) v(n)a
e(st) q(uod) a(n)i(m)alia talia no(n) accipiu(n)t
ta(n)tu(m) cibi q(uod) vent(er) eo(rum) intumescat
p(ro)p(ter) q(uo)d nec(ess)e e(st) q(uod) na(tur)a (con)moueat
eis obstaculu(m) tumo(r)is alius
sic fit que h(abe)nt pedes paucos
vel nullos Alia e(st) ca(usa) q(uod) talia a
nimalia sup(er) o(mn)ia s(unt) testea Et
eo testa semp(er) (con)tinua deat ce
a corde descedes impediret mo
tu(m) cum si collecta ess(et) ad dorsu(m)

Notandum est etiam quod omne al
organa progressiui motus habens paria
et secundum naturam motus eius semper
incipit a dextro Cuius signum est
in homine et leone qui semper pro
mouent pedem dextrum nisi aliter fi
at per lesionem

Consequenter queritur de singu lis viribus mouentibus

Et queruntur duo scilicet de vnaquaque
earum per se et de diuisione earum
et sufficientia Circa primum queri
tur duo scilicet de hijs que mouent
per apprehensionem et appetitum et de
hijs que antecedunt ea quia non nisi
imperans motum mouentes autem per ap
prehensionem et appetitum sunt tres
scilicet intellectus practicus et fantasia
et potentes appetitus Primo igitur
querendum est de intellectu practico
Circa quem queruntur tria Primum
quid est quibus sit intellectus practicus
2m utrum iste sit vis vna vel plures
3m utrum ipse semper sit rectus quia
adinuenire videtur plures dicere Et tamen quod sit
dicta prius ad speculatiuum Ad
primum patet quod sit dicit Auicenna
in 6to de naturalibus quod intellectus prac
ticus est vis actiua que est primum
mouens corpus ad actiones singu
lares que sunt proprie cogitaciones secundum
quod intencionibus que tunc ad plurimum que
apparent rei et habent etiam in com
paracione virtutis vitalis ymaginatiue
et estimatiue et etiam in comparacione
intus ad se Videtur autem non
vere dici vis intellectus practicus
Augustinus non in libro de spiritu et anima
distinguit inter potestatem et vim dicens
quod vis proprie est apprehensiua secundum potestatem
proprie refertur ad motiuas ergo videtur

male dicere Auicenna quod intellectus practi
cus sit vis Preterea Intellectus non
est alicuius corporis actus siue sit prac
ticus siue speculatiuus ergo videtur male
diffinitur per hoc quod dicit primum mouens
corpus Preterea Superius habitum est quod mo
tus corporis quicumque est citra intellectum prac
ticum motus autem intellectus est circa prin
cipium mouens ergo videtur quod intellectus
practicus non sit primum mouens Item
Auicenna ibidem dicit quod intellectus practi
cus factus est primum mouens alias
vires que sunt subiecte ei ut ille
cogitatur secundum effectum eius et non eius ergo
intellectus practicus est primum mouens fanta
siam et appetitum et non primum mouens
corpus Si forte dicatur quod mo
uens vtrumque scilicet vires subtractas et
corpus Contra aut mouet vtrumque
immediate aut vnum per alterum Si primo
sequuntur duo inconuenientia Cum non non
sit motus in mobili nisi qui est in
mouente sequitur quod nullus motus
sit in viribus inferioribus nisi qui est
ab intellectu et numquam mouebuntur
motu contrario quod falsum est sicut patet
per audita 2m inconueniens quod secundum hoc
ab vno motore et simul mouentur
duo mobilia immediate quod est
contra omnem naturam Si 2o di
catur sequuntur etiam duo inconuenientia
Quorum vnum est quod in artibus me
chanicis quia omnes principiantur ab intellec
tu practico ut habetur in metaphysica immediate
mouentur virtutes inferiores scilicet irascibilis
et concupiscibilis quia sunt potentes appetitus
sensibiles quod patet esse falsum Operacio non mecanica
siue concupiscencia et ideo sit 2m est non
erit motus in inferioribus qui non sit ab
intellectu quod improbatum est Preterea
obicitur contra hoc quod dicit quod est primum
ad actiones singulares que sunt proprie
cogitaciones secundum quod intencionibus que tunc ad plurimum

quo separantur et Omnis enim intellectus est spei demidate a materia Omnibus attal' sic est virtus. Ergo non videtur esse ad actus singulares quia iste sunt fines
Preterea intentiones que pariuntur ad placitum videntur esse signa que per instituciones aliquid significant sicut nomina significantia et verba Et sic videtur intellectus practicus esse talium signorum. Ergo non differunt a disciplina que est per auditum Preterea hic videtur esse falsum quod dicit quod habet rectitudinem in operatione virtutis vitalis appetitive partis non anime vegetabilis appetitive sunt et de hiis dicit aristoteles in fine primi ethicorum quod non suadetur a ratione. Ergo intellectus practicus non habet rectitudinem ad ipsas Preterea hic expetitur patet quod virtus ille quedam contra rationem movetur Preterea dicit avicenna quod rectus quia habet operationem sui ad se est modus quomodo generat in eo actus et intellectum contemplantem Sed intellectus contemplativus est intellectus speculativus. Ergo intellectus speculativus nascitur ex intellectu practico quod falsum est Solucio Dicendum quod diffinitio Avicenne bona est et datur in operatione ad ea que sunt de intellectu practico praxis non idem est quod opus Omne enim humanum opus est per corpus sive sit in moribus humanis per consuetudinem sive sit per materiam exterius in actibus mechanicis Et propter hoc dicitur intellectus practicus movens corpus Anima vero intellectus practicus ut dicit averroys movet per suam scientiam secundum quod scientia est dispositio operabilium Ideo dicit avicenna quod illud principium est ad actus singulares que sunt propter cogitationes secundum quod intentionibus quevis que apparet ei ad placitum Cogitatio non habet dicitur quasi coagitatio Et est discursus rationis practice in inquisitione operabilium

quorum omnium intentiones sunt in intentionibus parat ad placitum hic est ad voluntatem Eo quod omnia opera nostra voluntaria sunt per huiusmodi aut collectionem operabilium est intellectus practicus ordinatus ad principia respicientia opus Aut non sit aut in opere aut in ratione operis Si primo aut sit in ratione operis partis ad consuetudinem et egreditur per per appetibilis que sunt irascibilis et concupiscibilis sicut opera castitatis et fortitudinis et sic dicitur intellectus practicus habere rectitudinem ad vitalem appetitivam Vitale non secundum proprietatem attribui sermonis dicitur possibile appetitum aut est irascibile et concupiscibile quod ordinatur habitu intellectu practico ut habetur in fine primi ethicorum et a Gregorio nixeno Si vero patet opus ad materiam exteriorem sicut in artibus mechanicis tunc id opus est futurum artifici estimata ad utilitatem aliqua Et propter hoc illud opus egreditur ab intellectu mediante ymaginatione et estimatione ut ymaginatio refertur ad figuram et estimatio ad utilitatem Si vero est in ratione operis tunc est in principiis quibus regitur intellectus in opere que sunt accepta ut per se nota in operationibus sicut quod mentiri est turpe et quod ymaginatur credendum est quod suum est Et habet rectitudinem operationem sui ad se Et ideo dicit Avicenna quod in operatione prima nascitur in intellectu assuetiones sicut erubescentia et huiusmodi Et principue corporales que sunt timor spes gaudium et tristitia In secundo vero fiunt ab ipso artes mechanice. Prima aut principia operum que sunt dignitates
Ad primum ergo quod contra obicitur Dicendum quod

Augustinus stricte accipit vim secundum quod est vigor nature Et quia potentia passiua non extendit se extra patiens eo quod non est nisi recipiens tantum propter hoc impedit apprehensiuas esse vires Actiua vero dans et extendit se extra se Et propter hoc potentia que est ad aliud dicit attribui motiuis eo quod ille extendunt se ad rem extra Sed Auicenna large sumit vim pro alio Ad aliud dicendum quod licet intellectus non sit alicuius corporis actus per affixionem in organa tamen practicus vtitur corpore vt instrumento per quod explet operaciones suas Ad aliud dicendum quod licet motus corporis quicquid sit circa intellectum tamen non fit econuerso eo quod plura mouet corpus Sed non omne opus quod fit per corpus est intellectus practici eo quod quoque fantasia mouet in contrarium Ad aliud dicendum

+ quod intellectus nunquam mouet corpus admissis virtutibus mouentibus que est in neruis et musculis sicut in artificialibus mechanicis mouet mente fantasia et estimacione sicut concupiscibilis et ira et hoc est rectum secundum Auicennam In consuetudinibus aut per prius appetitus qui sit irascibilis et concupiscibilis et hic est rectus primus Et tamen non sequitur ex hoc quod nullus motus sit qui sit ab intellectu. Prius non appetitus mouetur a duobus quorum vtrumque habet proprium motum ab vno scilicet superiori motore hic est ab intellectu Et ab alia inferiore hic est a fantasia Et si inferior sequitur superiorem ergo dicuntur mores boni vt dicit Auicenna Et vero superior sequatur inferiorem ergo dicuntur mores praui Et huius simile potest considerari in motibus celi quorum quilibet habet suum motum proprium et tamen inferius sequitur superiorem in motu diurno Ad aliud dicendum quod forme denudate a materia sunt duobus modis vt supra diximus scilicet abstracte que deseruiunt practico quamuis licet sint vires particulares sunt tamen per opposita ad materiam eo quod omne opus in particularibus sit Ad aliud dicendum quod ad placitum est habitus ad voluntatem opera non voluntaria sunt Ad aliud dicendum quod equiuocum est in vitali Dicendum enim Arabicum sermonem vitale est equiuocum ad vegetabile et sensibile Vnde alia littera habet sensibile appetitus aut sensibilis persuasibilis est a racione Ad vltimum dicendum quod intellectus contemplans dicitur hic intellectus considerans principia operum intrinsecum operum sit quod oportet parentes honorare et quod oportet ingratitudinem fugere et huiusmodi quamuis est speculatiuus quoque nominat tamen ipse refert ea ad finem boni et non ad opus Et ideo non considerat ea in quantum sunt principia operum

Secundo queritur vtrum intellectus practicus sit virtus vna vel plures

Et videtur quod vna Vna non virtus est cuius est vnus actus et vnus finis qui est obiectum operabile aut inquantum operabile est vnum obiectum et finis ergo super ipsum erit vnus actus ergo et potencia erit vna Sed contra In intellectu practico sunt principia operum vt dicta aut abstrahuntur denuntiatiue ab aliquo Omne aut abstrahens est agens ergo necessarium est intellectus agens in operacionibus Item racionem operum non semper sunt in intellectu ergo aliquid sit in ipso intellectus practicus est potencia omnia illa ergo necessarius erit intellectus possibilis Item intellectu

practico acquirit species operabili
u adquisito at tal' in intellectu
formale et in adeptu ergo etc erit
ibi intellectus adeptus **Preterea** q
rit(ur) iuxta hec v(trum) intellectus pra(c)
ticus sit idem quod racio practica vel
non Et videtur quod non Racio enim
diuisa est concupiscibile et irascibile
Intellectus autem practicus contra speculatiu(um)
est vis ordinatiua vnius ad alterum
Intellectus autem videtur esse simplici
u **Queritur etc** vltimus vtrum
sit vis actiua vt quidam dicunt
vel passiua Et videtur quod actiua quia
quod enim est principium operum operabilium
per nos est simpliciter actiuum tale est intellectus
practicus ergo simpliciter est actiua potencia
Preterea a philosopho omnibus dicitur actiuus
intellectus **Sed contra** apprehendere
est recipere recipere autem pati Cum igitur
intellectus practicus apprehendat species opera
bilium ipse erit virtus passiua **So
lucio** Dicendum quod ad perfectionem intellectus
practica exigitur actio agentis sicut
etc ad perfectionem speculatiui sed non est aliud
agens hinc inde eo quod non agit
ea inquantum operabilia sunt vel scibilia.
Concedimus ergo bene quod intellectus practicus
primo est in potentia et postea in
actu Et est idem in substantia diuersus in
racione vtrum autem sit idem cum speculatiuo
inferius determinabitur **Ad id autem**
quod obicitur quod potest vna potencia dicendum
quod in omnibus vna est operacio potencie
et actus qua potencia non operatur nisi quando est
in actu Et etc est vna potencia in
tellectus practicus in substantia vt dictum
est **Ad id quod queritur** vtrum sit idem
cum racione practica Dicendum quod idem
est in substantia sed differt racione quia sim
plicior est in subiecto siue obiecto
Racio non ordinat vnum ad alterum
Sed intellectus ipse est principalior
secundum quod est ordinatiua sed in actu

sunt vna vis anime **Ad id**
quod contra obicitur Dicendum quod quando racio
diuiditur contra concupiscibilem et ira
scibilem tunc intellectus practicus in
cluditur in racione Racio non ponitur ibi
quod omni eo quod mouet excepte anime
racionalis Cum autem practicus di
uiditur contra speculatiuum tunc differencia
notatur in fine sicut dicit philosophus in 3o
de anima Speculatiui est veritas prac
tici vero opus **Ad id quod** vltimo
queritur vtrum sit potentia actiua vel
passiua Dicendum quod secundum quid est passiua
et simpliciter actiua Respicit enim species
operabilium vt agat et non vt specu
letur receptum enim finaliter est ad opus
**Exto queritur vtrum In
tellectus practicus semper sit
rectus** Et videtur quod sic Quicquid sem
per de natura sua inclinatur retrahere a
malo semper inclinat ad bonum
Et eius inclinacio est rectum Dicit autem
Auicenna et Aristoteles quod intellectus de
natura sua semper inclinatur retrahere a
malo ergo semper inclinat ad bonum et
inclinacio semper est recta **Item**
nichil inclinat in aliud nisi quod
cognoscat et iudicat bonum Intel
lectus autem non est cognoscens et iu
dicans bonum nisi vniuersale bonum ergo
non inclinat nisi in aliud Prima
patet per hoc quod intellectus est vniuersalium
et non particularium 2a non patet per hoc quod cogni
cio mali est causa fuge Inde
sic Circa vniuersale bonum cognitum semper
est rectitudo et nunquam error Intel
lectus semper est circa tale bonum ergo
semper est rectus et nunquam errat Prima
patet per hoc quod vniuersale bonum est bonum sim
pliciter Error autem est in bono et nec
et in parte 2a vero probata est in precedenti
sillogismo **Item** Sicut se habet sensus et
vis sensibilis ad bonum conuenientale

et corruptile qd' e pre Ita se h3
intellectus ad bonu simplex et i
qmu le Sz ss 9semp inclinat
ad bonu vt nuc go intellus
semp ad bo m sim r z nuq er
rat Pma p3 p hc q sensus e vis
corruptil z corporea ptitia 99
scens cum h z nuc Intellectus
aut nullius corpis e actus
9gnoscens vlia z simplitia Sz

contra Omnis motor vinci
bilis a motore infiori quq3 se
motu infioris s3 intellectus e t
motor go intellus quq3 se motu
infioris s3 infior e fantasia q mo
ue quq3 non recte go intellus z
quq3 non rectus **Item** omnis
potea equalit e indicatiua bo
et mali quq3 deflecti in vnu
quq3 in altru surrectus practic z
huig go quq3 deflecti in bo m
z quq3 in malu s3 deflecte i ma
lu e no rectus go quq3 e no
rectus **Solu** d m q q intel
tus practicus tbg mo accipt si3
put e na que z ps racoalis
anime pm opabilia Si p o
accipia tuc est ex se ipo deflecti
pt in malu Et hc pbat na an
geli cuq intellectus reflex e
in malu z absq hc q ess quc
tus fantasie sps hc dt Damas.
Omne creabile vrtibile e aut s3
naz aut sm electoz Sm naz vt
ma lia z corruptibilia Sm electoz
vt racoalia z volutaria Si 2o
mo accipia tuc ipa e pote a
omnia intelligibilia Opalia vo
pia sunt in prbus vnde extendi
h3 in ptia Et cu cra ptitia phi
sit error 9tingit ipm quq3 tui
deflecti in malu z errae z ig
no Si 3o accipia tuc spe
cit circa vlia in quibus no e
error z3 semp e rectus Et q sic
sps acti eo q de ioi intellectus
vt dt Auicena q cra vlia recta
a ma z appendiciys nuc dt phs
q semp e rectus Vl tu dici q
sic quida dixerut q intellectus or
dina p mo ad volutez z qur et
ipa p mo tuc mouz volute e n
errat ie e ordo p us Cu q3 vo
quit tuc qur errat z ie e ordo
indebitus z puss z inal p que
egdiu mos puisi vt dt Auicena
Et p distinc pz solu ad oia obta

Quarto queritur que
sit diu ipig practici ad
speculatiu Et 9sueuit
dici q speculatius p extensioz
sit practicus p illud qd Ares
in 3o de aia vbi dicit Amplius
extendente se intellectu z de te
mplia fuge aut imitai no mo
s3 sm desideriu agit vt abstinens
Sz tuc q ri que sit ista exte
sio Et dicut quida q sit a mixe
veri in racoz boni vl mali
sm qd vi phus dice in Ethicis
q opus ethicu no e 9templa
di gra s3 ut boni fiamus Sz 9
Snie ethice que 9sidant vm
qd q3 in 9sidatoe boni sine ap
petitu sit go sine motu ad
bonu Dicit em Ares q nil
mouet nisi mesum e appeti
tus Cum go intellectus practicus
sit mouens no videbr hc suffi
ce q extendat se in roz boni
tm **Ptea** 9tur quae potius
dicat extendi a vero in bonu
q3 econtra **Ptea** Eupsitu
e ex vbis phi q intellige ex
tensa accipt nalia ifllera an

Methaphisicalia et mathematica
Queritur ergo quare no sit in
practicis reflexa intelligentia sic
in theoricis **Ptra** scdm istam
diffinicoz intellectus practici vi
practicus in sba non differe a spe
culativo Cum tn videa dicere
Auicenna qd sit alia vis anime hec
est p rotoz posse vi pbari sic po
tentia cuius no e vnus habitus cu
alia no e eade in sba cu ipa
potentie practice no e vnus habi
tus cu poa specula go no e eade
cu ipa in sba pma pz p hec qd
dt phus quid e actiue id e no
ra pz pse **Item** poa differt
p actus & obiecta sz alius e actus
& obiectu practici scdm rez qz spe
culativi go alia e poa hinc inde
Solucio Dicimus qd speculatiuus et
practicus conueniunt in sba & diuiti
rone Et hec racio extensa e a
vero in bonum sic dicit phus.
Extenditur aut pmr ad ta scz ad
bonum & ad actuale siue opale
& ad appetitum Bonum n e pmu mo
uens pmus aut motor boni est eius
cui sit nuctum de ipo & hic est
intellectus practicus Cum aut hoc
bonum sit actuale siue opabile
ipum est in ptibus Circa omne
opus e circa ptria qd pz p circumsta
ntias in quibus est opus qd dicitur
in ethicis singularia vbi dt phus
qd voluntarium e cuius pn est
in ipo cognoscente singularia in quibus
e opus Item bonum no mutat n
inquantum est appetibile ppt hec exte
dit se intellectus mouendo appe
titum ad consecucoz boni Et hec e
qd dt phus qd nichil mouet
nisi inquantum e appetitus In spe
culativis n status e in illo no acci
pitur no vt bonum sz Et sic accipitur

Bonum vt verum accipitur Sic enim
vnumquodqz mo e pnm vitatis
de ipo Ita & ro boni nc fit ibi
extensio ad ptria nc ad appe
titum eo qd speculatiuus nichil
actuale considerat vt dicit phus
Ad pmum go dicendum qd bonum ethi
cum aliter e in volente & opante
& aliter in sciente tm pmo n mo
e vt actuale bonum & appetibile
2o aut mo e ut scibile de quo e
racio veri Et hec e qd dt phus
in ethicis Scire nichil aut parum
prodest ad virtutem velle aut
et psueuerare in opibus multum
Et iterum in alio loco Dicit qd e
thica no faciunt ad ros at confu
gientes querunt phari & esse boni
ad sile facientes egris qui medi
cos qd studiose audiunt faciunt
aut opandoz nichil Et quemadmodum
mo illi nunqz bn hebunt corpus
sic treati nec isti aiaz sic phan
tes **Ad aliud** dicendum qd bonum
e plus vnu in intellectu vnum enim z
in racione spei vlis boni aut i
ptibus opm Et ppt hec necce est
extendi intellectum vltra id qd
e intellectus ppu ppu n sunt
inquantum e intellectus e status i vli
& si debeat esse practicus necce est
extendi ad ptria in quibus e ipa
praxis **Ad aliud** dicendum qd
hec ppo falsa e ppona cuius no
e vnus habitus cu alia no e ea
in sba cu alia Sunt n diuersi
habitus in vna potencia scdm subiectum
Ad aliud dicendum qd extensio
in theologicis est ad maz phice
considera forma que e in ma sb
iecta transmuracioni Reflexio aut z
ad forma que no e scdm illud
qd e in tali ma sz i ethicis nil

Cum Medicos au
diunt et no faciunt que
illos [illegible] habebunt
sanum corpus
Sic qui in Ethicis
[illegible] et no
[illegible] habebunt
[illegible]
[illegible]

sepatū qsidat a ptib9 et ppt' hc
ibi reflexio esse non pt Ad
id qd' probat idem dm q li
cet idem actiūte sit id mō in t
tū ptib; in vno mō esse m̄l
ta actiūa Ad aliud dm q
qsidat viin nō in roē subē s
in ratoē potentie Nō aūt poē
ē ad aliud Et ppt' hc ipē dt ali
am viin esse practicā 7 spe
culatiuā quia ad aliud ē Ad
aliud dm q dnā actuū 7
obiectorū faciūt diffre practi
cū a specūo in ratoē virtutis
et potentie s non in roē sb'
iecti Dnā vero m̄t speculatiū
7 practicū multi pr ē Sz tn
quadrup' dre colligūt ex dictis
Arestio 7 auicēne Quarū pa
ē q practicus accipit fpem s
qd' ē pr̄im opis Speculatiūs at
sm qd' ē prim sue Et hc ē qd'
dicit arest in 2o mete q
finis specue sciē ē vitas 7 fi
nis opatiue est pm op9 O
pantes aūt lz qsidant i eo
q agūt tn nō pscitūta' p cāz
i sepam s rectu cuis qd a
git Et nos nō scim9 vitatē
absq; eo q sciam9 causā ei9
Et in pmo de aia pticiant i
telligēde sunt tim Omis eni
altius causa sūt sz opib. spe
culatiue vo roib9 tmiant 2a
ē q practicus intellect9 lz for
ma opatiuā rei 7 p hc qpo
tū re opata dicit n' arest
in 7o mete q sanitas q in
duci' in egro ē a sanitē q
ē in aīa mediū et d' fora
qpoit fforma n' q ē i intellectu
specuo nō ē ad rem s a re
p abstractōz Et ideo dicit'

forma abstractois 3a ē q intellect9
practicus p hc q ē practicus q
sit ptiria in q9 ē op9 7 spec
7 pb nc sit pz in architectori
to qui qgnoscit lignum ex q
ē archa 7 ptes cuis sit operatu
7 fundū Intellectus aūt spe ūs
ē vlūm 7 nō qgnoscit māz vl'
ptiria in quib9 spes vlis tm
p māz diuisificat' Qta ē q i
tellectus practicus p hc qd' ē ap
petitus imitti' corpi 7 istu
it virtutē motiuā in ipm vt
possit exequi motū ei9 vt dt
auicēna Sz spe us nō imitti'
corpi s abstrahit se ab ipo p
hc q ipē stat in vli

Emde queri de
fantasia mouete q
sit Et queritur duo pr
qd' dem ē quid sit Et vnde
qtingat ei esse rectam 7 non
rectā Ad primū ptet sic
Dicit arest q fantasia est
mot9 a ssu scdm actu factus
Si aūt fantasia mouet mo
uebit ab alia ssē q sit a ssu
sm actu fcta Sz in ssu nō
sūt nisi spēa spēa et quia q
mouebit ab ill' Si hc qtradic
Cori nichil mouet n' p ite
coz boni vl' mali n' accipiat
a ssib9 vt sup' hitū ē go fanta
sia nō mouz qd' accipit a ssu
Prtu dicit phus q fanta
ē pona sm qua fanta nob'
sit Et dicit alibi q ad hgi
ymaōs in aīa nob hc9 sit si
aspiciētes sum9 ad spiritūs s
appetitu 7 trore go vt q non
possit moue fanta Jtē in 3o

De anima dicit quod intellectus qui speculatur
aliquid contrarium practicus est Et
dicit a speculativo fine quo videtur simili-
ter quod talis esset sit differentia inter fantasiam
et cognitivam scilicet cognitiva accipit
ymaginem prout est prima cognitio quam
sensibus motiva autem prout est appetitus
boni vel mali Solutio dicendum
quod ultima virtus concludit duo videlicet
fantasia motiva scilicet quod sibi sit inten-
tum de appetitu bono vel malo Et
quod virtus corporis movetur ipsum per ap-
petitum sensibilem Sed tamen fantasia lar-
ge et stricte ut dictum est supra Et
hic intelligitur movens large secundum quod
esset includitur estimativam Ad ob-
iectum quod dicendum quod licet bonum et
malum non accipiatur a sensibili tamen non
separantur a sensibilibus prout sunt in fan-
tasia Et hoc est quod dicit Avicenna
quod sensibus quibus diffundit concupiscentiam
per hoc scilicet quod sensibilibus virtus id quod videtur
bonum non separat a sensibili sed accipit
cum ipso Et hec superius sufficienter
explanata sunt in questione de
estimativa Ad aliud dicendum
quod si proprie fantasia attenditur tunc
est sicut picturam sed non accipit ip-
sa fantasia movens secundum quod convenit
appetitui bono vel malo

Secundo queritur utrum

contingat ei esse rectam
et non esse rectam Videtur
enim quod semper sit recta Dicens enim
intellectus verus est quo ab illo non habet
errare Si dicatur quod hoc licet a sensibus
quoniam Contra obiecta sensibus quibus sunt
sensibus quoniam illis autem non est quieta in-
tentio apparentis boni vel mali
aliter enim bonum et malum considerantur
in intellectu sed bonum et malum esse
passiones quantitatis Cum igitur fantasia
sit de apparenti bono vel malo

intentiva non erit de obiectis sensibus quibus
quo ab illis non licet errare Solu-
tio Dicendum quod fantasia errare licet
apprehendere a sensibus quoniam ut habetur
3° de anima Sensus enim quibus non-
tamen licet apprehendere sensata communia
sed est dividere propria ex quorum collatione
resultat intentio appetitus boni vel
mali

Deinde queritur.

de partibus appetitus Et primo
dicit philosophus quod in rationali
voluntas sit in irrationali desiderium
et animalibus invenitur tres esse partes
appetitus scilicet voluntas existens rationa-
lis anime Et desiderium sive
concupiscentia sive irascibilis existens irrationa-
lis anime hec est sensibilis Queritur primo
de voluntate 2° de concupiscibili 3°
de irascibili quarto de terminis in quibus.
De voluntate autem queruntur tria scilicet
quid sit voluntas Et utrum sit potentia
una per se vel diffusa in omnibus
aliis viribus Et de conversione voluntatis
Ad primum procedunt sic dicit Da-
mascenus in 3° libro Oportet scire
quod anima naturaliter incita est virtus ap-
prehensiva eius secundum naturam et omnium
que subsistunt naturaliter assistit continentia que
voluntas vocatur Ex hoc accipitur quod
voluntas est appetitiva eius que secundum
naturam est contentiva omnium que subsistunt assi-
stit naturaliter Sed contra hoc obicitur Id quod
secundum naturam est aut intelligitur id quod per-
tinet ad consistentiam vite aut
id ad quod ordinatur natura Si primo mo-
do tunc non esset voluntaria nisi que per-
tinent ad conservationem vite quod patet
esse falsum Si autem intelligitur id ad
quod ordinatur natura tunc non esset voluntas

nisi virtutis et hec unum falsum est
Preterea dicit damascenus expo-
nens quid voluntas sit corum que
sunt secundum naturam quod substantia quae esse vi-
vere et moveri secundum intellectum et secundum
appetitum contenta concupiscentes naturale et
plena eorum ergo videtur quod voluntas
non sit nisi ad esse et vivere et
sentire et intelligere **Preterea** dicit
damascenus quod voluntas est ipse
vitalis et naturalis et racionalis appetitus
et simplex et mixtus omnium naturae cum natura
autem constituta non sunt nisi principia ex
quibus est natura vel ex quibus conservatur
Sed voluntas est eorum ex quibus est
natura cum ea ex quibus est procedit
voluntate voluntas erit precium
Si omne autem ex quibus est voluntas
est voluntarium ergo aliquid est
voluntarium voluntate quod non dicit
est quod falsum est **Preterea** tota ia
dementie sunt habita ergo voluntas
erit eorum que dementie habentur
Item tantum principium primum est natura ergo
voluntas erit primum eorum
Si autem est eorum ex quibus conservatur
tunc natura tunc non esset nisi cibi
et potus quod falsum est Cum dicat
damascenus quod voluntas est in hiis
que sunt in nobis et in hiis que non
sunt in nobis hoc est in possibilibus et
in impossibilibus **Solucio** dicendum
secundum Damascenum et Gregorium
quod duplex est voluntas scilicet naturalis et
deliberativa naturalis autem est de
constituentibus et conservantibus naturam
Deliberativa vero est de hiis que
secundum prohesim eligitur Cum ex verbis
damasceni voluntas non est natura-
lis nec est deliberativa eorum que
possibile est per nos fieri et impossibilium

Sic quod volumus nos numquam mori
quod tamen est impossibile Et hec est volu-
tas est possibilium que non fiunt per nos
Sicut quod volumus esse reges quod
quidem possibile est sed non fit per nos huius
tres potentias nominat tribus nominibus
Prima enim dicitur thelisis hec est naturalis
voluntas 2a autem potest dici volu-
tas racionalis 3a vero dicitur bulesis
hec est qualiscumque voluntas com-
munis est appetitus possibilium sive im-
possibilium sive per nos sive non per
nos operandorum **Dicendum** ergo ad
duo prima quod damascenus
ibi diffinit voluntatem que dicitur
thelesis Et hec diffinicio potius
manifestat diffinicionem quam totam
dicens essenciam voluntatis **Ad** **aliud**
dicendum quod nichil prohibet voluntatem
esse quod iam inest per naturam et eius quod iam
voluntate est acquisitum Et eius quod
iam dementie est habitum Sed aliter
est de ipsa voluntas quod sit per naturam
Et aliter quod sit acquisitum per volun-
tatem Et ad 3 quod ista ratio est ex ...
Est enim voluntas ad prima natura et
conservativa cum secundum hunc modum autem
nos insinuat ut habitum est

Etiamdo questio v.

voluntas sit potencia una
per se vel diffusa in omnibus
aliis Et videtur quod una per se dicit enim da-
mascenus quod voluntas que racionalis est non
est voluntas ergo videtur quod voluntas
non sit nisi illa potencia que secundum
naturam sequitur iudicium racionis **Item**
Aristoteles in topicis dicit quod voluntas
omnis est in racione et ex hoc sequitur
idem **Item** in libro de anima dicit
quod in racionali voluntas est sed in irracionali
li autem desiderium et appetitus **Item**
priscianus dicit quod hoc verbum volo et

vbi phesicum Com aut Arestez
prohereß e cu eligea recta sit
he 3o ethicoru Cum i eligea
recta non sit nisi in racoe vo
lutas at erit nisi in racoe
hc cel p p racoz sit volus
eius qd est volutarium e eo q
poe p actus z actus p obiecta
hcant diffini dicit aut Arests
in 3o Ethicoz q volutarium e cuius
pnm e in sepo cognoscenti si
gularia in quibus e opacio Sed
sinria hc e estimatiu circumstancias
z eos cognosce no e nisi rois
go voluntas no est nisi racois
Sz contra dt Arest 13o ethicoz
q nz voluntas e phesis volu
tariu n. z pueri z alia aialia
comunicant phesim aut no Ex hc
accir q volutas inc pueris et
brutis et bta quide nc hnt roz
nc vsum racois go no omnis
volutas in racoe est Item
hoc dicut autes medicine artis
qui distiguunt vtute aiale in
apphensiua z motiua motus
volutarius p motu voluntarium
appellat motu pressim i oibus
aialibus go vir q volutas i oibus
aialibus sit z non in roe tm
Ptea vider volutas ee i oibus
viribus dicimus em volumus itere
volumus ambulare volumus vide
signas progressiu vnicuiusqz v
tutis ad actu s ipm Cu igr
ad hic progressum sit in vna
quaqz vtute vir volutas ee
appetitus qd dissetiatus z sparsus
p omnes vires anime Item
vnu qdqz appetit sm q nate psi
cit ipm s omnes vires aie
psciur a suis obiectis sm
natam ~~...~~ xxiu go es appe
tit omia sua obiecta appetitus
aut no dr nisi p voluntatem

inssabilem z cupiscabile Cum
ir cupiscibil sit circa delectabilia
corpis Irascibil aut ad insurge
dum con nociua Relinquitur
q appetitus qui est vniuscuiusqz
vtutis ad suu obiectu sit appe
titus z e volutas Iuxta hc ers
queritur quo hc intelligitur q omnis
volutas e in racoe Esse em
in racoe dr 3bus modis scz sic obie
ctu racois e in racoe aut sic
id qd e in radice racois z sbiecto
Et sic id qd e pbs rois Si pmo
dicatur volutas ee in racoe hc
pu e qua sit omnia st in roe
eo q ro e de omnibus Si 2o tuc
non erit volutas n que e pbs na
lis anime Cum nal subiectu e
racois Et hc erit con phitas aut
totitas Et pmo g hc qd dcitur
e voluntate quada ee nale q
e de qstituentibus naz q vider
nec ee omnibus Si 3o tuc omnis
volutas vir esse in iudicio rois
z cu iudiciu racoz sit repentinu
nulla volutas vir ee rpentina Et
hc e con Areslem in 3o ethicoz
vbi dt q repentina quide volu
taria esse quide dicimus s phesim
no Iuxta hc ers queritur de
diuisione quorda dicentiu qe
volutas eius qd e ad fine Cu
Arests dicit q volutas e finis tm
qsiliu n. qd e ad fine Item
Damasc. Est aut bulis hc e
voluntas finis no eoz q sut
ad finez go finis quid e volu
bile vt rege ee. sanu ee Ad
fine aut e q qsiliabl e scz modus
p que dcimus esse sani vel reg
re go nulla vir supphita di
Iuxta hc itm queritur de
vo Anshelmi qui dt q i oibus
in quibus quiete sint ptas et

volutas · ptas preat voluntatem
hc enim vr esse fm ptas enim
simplitior e q voluntas eo q e
mplr z ita vider voluntate pre
de **Soluto** dm q volutas
dr multipliciter sz large et
stricte large dr duobus mois
sz ppe et methaphorice ppe
dr de sbus fm qd appetitus i
ru quo moue ad desidata
dr volutas Methaphorice at
dr de inaiats z plantis Sic dr
in cxvii Johannis 3o q spus v
wlt spirat [illegible] fm Crisostim
intelligi de vento Stricte at
dr appetitus rationale aie Et i
hac sigtoe ppissime acti Et
adu dr tribus mois in illa sigtoe
fm tplex eius obiectum Obiectum
enim eius aut e intra a ext
Intra sit pote aie quas os vo
luntas inclinat ad actu fm q
dicimus volo intelligere volo vide
volo ambulare Si e ex aut
e de gstituentibus z saluabus
nam z tuc e illa q vr thelisis
a damasceno dr [illegible] q thelisis
e rationalis appetitus si nae gsti
tiuoz i appetus roal aie aut
est de no ptinentibus ad naz Et
hc duobus mois sz pglud z impo
sibilud Si e impglm tuc est
volutas que a quibusda dr ro
nalis eo q semp fit delibaoz
z inquisitoz z gsilium Si aut
e pglm adu e dux aut enim
e pglm non opandoz p nos
in toto vl in pte zce a volutas
qua damascenus dicit esse q
volumus ee reges vl sani ad
qd quis nihil opari [illegible] at
no e in toto Si vo opandoz
p nos tuc e ppe volutas ro
nalis q tuc est de esbus natu

hz insit et dispone ordinare et
gsule Volutas aut gnal ad
3o ultimos mos hc e pglud z
no pglud no p nos opandoz
fm damascenum et Greg [illegible]
cerno dicit bulis no qm restri
gatur ad aliqd hoz tu p spa
lem mod Ex hc pz solo ad hec
prima que pbant volim esse
in roe z ad duo q in gm obicia
ut **Ad id vo qd qrit**
v · volutas sit quidam appetus
diffusus in omnibus vibus dm q
non **Ad** pm at qd obicit dm
q volutas pu e ad mtu
vtus motor e virtu ad actu
no ita q ipa sit immixta eis s
quia tete vtutes cu actibus suis
sunt in roe volutas Et p hoc
efficiunt obiecta volutas **Ad ad**
dm q appetus sumi large et
stricte large pt dr inclinatoz
vnicuiusq rei nalis in id qd
dbr ei fm naz Et sic appetus
e diffusus in omnibus vibus aie app
hensiuis fm qd etc Aris dr
q omnia appetunt esse diuinum z
ppr hc id agunt quicqd agunt Et
alibi q ma appetit forma sic
femina masculum z turpe bonum
Et Boheus in libro de ebdoma
tibus dicit q omnia q sunt appe
tut bonum Et sic dicimus tota
naz mouri ppr ad Appetus at
stricte dr desideriu alicuius rei
adipiscende vl fugie apphense
in roe boni vl nociui Et
sic appetus qm diuidit in vite
irascibilem z gcupiscibilem z i te ap
petitus no e diffusus in omnibus vi
bus **Ad id qd vltm qrit**
dm q volutas est in roe
duobus mois pmo q e ps roal

anime 7c omnis volutas diuino pre
sumat volutas e in roe Et iste mo
dus e in qparatoe ad id cuius e vo
luntas vt subiecti Et e in roe
in qparatoe ad obiectu .i. volitu qr
volitu dz antecede ee ex roe det
minatu 7c no omnis volutas e in
roe si ot orta Si vo puoi mo
ois volutas dicat esse in roe
non sequit qr ppr hoc volutas de
neccitate sequat racoz lez sm ordi
nem debitu seq deat **Ad id qd
vltius qri** v. omnis volutas sit
finis Dicm qr si capiat volutas
rectu voliti ex ii ibi finis accit
vltimu intectu p appetitu hc e semp
determinatu 7 ppr hc de ipo no est
inquisico 7 qsiliu ii modus acquire
ipm no e determinat 7 ideo qsi
liu e determinat Si aut accipi
at volutas non rectu obecti extra
ii rectu vitiu intra aiaz qd mo
uet ad actu tuc vm e qr volu
racoina 7 voluntaie dispo Et
hc mo volutas pt esse eius qd
z ad fine Sz no pre sumit vo
lutas bulis utz p andicta Si vo
querat quae volutas bulis no
sit de ea que ad fine Dicm qr na
appetitiua tm .i. cuius no e apphe
de ii attingi circa obiectu attingit
aliquid vl ordinat 7 ois distico
vl ordinao cause pcc intellectus apphe
Cum go in hys que sunt ad fine
accipit incertitudine ipsoru ex i distio
7 inquisico 7 ordinao no pt ee
voluntas de hys finis aut i oi
appetite simlr positus e 7 cetus Et
io voluntas e de ipo hc dcbz
dici vt quida dicit qr finis sumat
ibi p vltimo fine qui e deus Hoc
eni no e de intencoe autoris pz
ex pdictis **Ad id qd** vltius
queris Dicm qr 2 e ptas sz
gnalis 7 hec q duit i ois vicis

et e simplicior volunte Alia est
ptas que dr qi potea stans i ac
tu Et h sequit volunte si sunt
rectu eiusdem ptas 7 volutas
quia ut sup hitu e voluntas
vnoo dicta e motor gnal om
potentiaru ad actu Et ppr Ans
helmus qr cu dico possu loq subitr
si volo Et simlr cu d possum
ambulare 7 possum intelligere 7c
de alys Et hc e qd dt Augus. qr
nulla e causa cum intelle e
in aia quare quisqz actu intelt
7 quisqz no nisi volutas

**Erco querit de
qsensu voluntatis vi
aut qr nullus qsbs sit vo**
luntatis pre de illo n. e qsensus
qd inquit p qsiliud Nullus aut
qd iquirit hoc mo e volutas
go qsensus non pre e volutatis
Prima p p hc qr qsensus dicat
quasi sensus cum alio 7 no e aius
cum quo sentiat nisi qsiliu p
cedens 2a p p andicta qr vo
lutas e pre finis **Item** no
qsensus sonat in apphensioz pau
santem sic apphensio volutatis
aut no e apphende go vo
luntatis non e qsentire **Sed
contra** volutas frequet qtra
e racoi sic i abstinentibus q
rietas illa nil aliud e qm dc
sensus eius go voluntatis e disse
tire Sz cuiuscuqz e dissentire
eius ectl e qsentire go volu
tatis e ectl qsentire **Iuxta
hc ectl qrit** que dra sit int
thesim 7 thelicora 7 thelicon
de quibus mencoz fecit Damascenus
Solucio Dicm qr quida qsbs e z
racois 7 quida volutatis Racois
qsbs quasi sna adipisci sm qd

dicit Damascenus quod sententia est dispo-
situm et amatum et iudicatum ex consi-
lio et ille consensus semper est in re in-
venta ex consilio voluntatis. Aut
consensus est concordia rationis. Dicit
autem quidam quod est consensus in ve-
rum et consensus in bonum. Consensus
in hoc verum est rationis, consensus autem
in bonum est voluntatis. Sed hoc nichil
est quia consensus in verum proprie spe-
culative potentie est de quo non est hic
sermo. Rationis autem practice
inquirere de actuali bono, consenti-
re voluntatis aut appetere. Et propter
hoc consensus in utrisque est bonum. Sed rationis
consensus est ut sententia, voluntatis autem ut concor-
dia. Et per hoc patet solutio ad duo
prima. Ad 3um quod conversio
voluntatis ad rationem non est in alle-
gatis vel consultis sed postquam hoc
quod appetitus voluntatis convertit se ad
et allegata et consulta per rationem. Et
propter hoc dissensus eius est discor-
dia et ideo consensus eius concor-
dia vocatur. Ad id quod ultimo que-
ritur que differentia sit inter bulesim
et thelesim patet ex dictis. Thelico
autem nichil aliud est quam volitiva
quod Damascenus vocat voluntatem. The-
licon autem latine est volens.

Deinde queritur de concupiscibili

Et queruntur tria. Primum
est quid sit. 2m quis sit eius
proprius actus. 3m quare a sanctis di-
citur esse corrupta et infecta cum
alie vires anime sint tantum.
Ad primum procedendo dicit Avice-
na in septimo de naturalibus quod
motiva anime potentia duplex est: una
imperans motum et alia efficiens.
Primum imperans habet duas partes

scilicet irascibilem et concupiscibilem. Vis autem
concupiscibilis est vis imperans mo-
veri ut appropinquatur ad ea que puta-
tur necessaria vel utilia appetitu de-
lectandi. Sed contra obicitur: omnis
enim vis obediens potius debet dif-
finiri per obedientiam quam per imperi-
um. Concupiscibilis est huiusmodi, ergo potius debet
diffiniri per obedientiam quam per imperi-
um. Prima patet per se, 2a scribitur a Dama-
sceno in fine primi ethicorum. Preterea
ea que ponuntur in diffinitione alicuius
semper debent convenire ipsum. Imperare
autem motum non semper convenit concupiscibili,
ergo videtur quod non debeat per ipsum diffiniri.
Item puta actus voluntatis est, ergo
videtur concupiscibilis esse per rationem. Item
utile est quod sit in facultate voluntatis;
assumatur quod ad aliud refertur et
utile videtur pertinere ad rationem, ergo non
erit proprium concupiscibilis. Preterea delecta-
tio est ex coniunctione convenientis ad
conveniens. Hoc autem videtur convenire
omni potentie motive ex coniunctione sue
finis cum ipsa et ista non erit proprium
concupiscibilis. Solutio: dicendum quod
concupiscibilis proprie loquendo est finis, sed
aliter eius finis proprius est delectabile
in se. Et imperat motum ad con-
secutionem illius. Et hoc attendit Avi-
cenna in diffinitione sua. Ad
primum ergo dicendum quod est imperium
primum simpliciter et in aliquo tantum et 2m
imperium primum in genere et in omnibus.
Imperium autem primum simpliciter et in aliquo
est imperium rationis quod est in homine
tantum. In homine enim ratio imperat
concupiscibili et irascibili, propter quod ordi-
natur ad ipsum sicut habetur in fine pri-
mi ethicorum. Et hoc infra deter-
minabitur. In genere autem simpliciter prima autem

impatiua e irasc*i*b*i*l*is* et concupiscibilis
ro*ti*o*nis* in omnib*us* a*n*i*m*alib*us* q*uia* etia*m*
in homi*n*e non denotat*ur* s*ecundu*m im
p*er*iu*m* rac*i*o*n*is s*ed* impat p*er*sep*er*az
s*ic*ut in eo qui a ph*ilosoph*o d*icitu*r i*n*abstin*ens*
Ad aliud d*icendu*m q*uod* impare mo
tiue dici*tur* duob*us* mo*dis* **Vno mo*do* i*m*pare**
motiue q*uod* e*st* in n*ervi*s et musculis
vt adequa*tur* mot*us* ad execuc*i*o*nem*
delectabilis Alio mo*do* affici circa h*oc* q*uo*d
p*er* motu*m* inquisitu*m* e*st* Et alt*er*o isto
ru*m* mo*do*r*um* semp*er* impat motu*m* **Vel**
dicat*ur* melius q*uod* mot*us* non d*icitu*r
h*ic* mot*us* p*ro*gressiu*us* s*ed* potius inm*utaci*o
corp*or*is ad suscepc*i*o*nem* delectac*i*o*n*is
que concupiscit*ur* sic*ut* q*ua*n*do* e*st* co*n*cupia
coit*us* impat v*ir*tuti extendenti me*m*
bru*m* et sp*irit*u*m* impellenti seme*n* ad
genitalia et h*uius*mo*d*i **Ad aliud**
d*icendu*m q*uod* putare poni*tur* ibi p*ro* estiare
s*ecundu*m fantasiam **Ad aliud** d*icendu*m
q*uod* vtile d*icitu*r duob*us* mo*dis* s*cilicet* s*ecundu*m ma
teria*m* et s*ecundu*m forma*m* et s*ecundu*m rac*i*o*nem*
S*ecundu*m ma*teri*a*m* vtile e*st* illud p*er* q*uo*d op
tine*tur* finis appetit*us* s*ecundu*m rac*i*o*nem* v*er*o
q*uod* appr*e*hend*itu*r in rac*i*o*n*e vtilis
Et hoc mo*do* loqui*tur* Aug*ustin*us p*ri*o at
mo aliq*uo*d vtile e*st* etia*m* in appetitu
s*ensibi*li s*cilicet* p*er* quod vltima delectac*i*o i*n*
tensa obtine*tur* **Ad aliud** d*icendu*m
q*uod* methaphorice d*icitu*r delectac*i*o in
concupiscibili quia ip*s*a h*abe*t delectac*i*o*nem*
int*er*ma*m* que qu*ida*m e*st* s*ecundu*m s*ensu*m et
p*re*cipue s*ecundu*m tactu*m* In c*uius* obiecto p*ro*p*ri*e
e*st* delectac*i*o vt sup*ra* p*ro*batu*m* e*st* in
questione de tactu.

Secundo queritur

quis sit act*us* eius p*ro*p*ri*us
Et vi*detur* q*uod* concupisce*re* de
lectale q*uo*d p*er*tinet ad corp*us* **Sed**
contra q*ue*ri*tur* quid h*oc* addat sup*er*
appete*re* Et vi*detur* q*uod* nichil appete*re*
ei*us* semp*er* e*st* r*espec*tu delectabil*is* et

respectu ei*us* g*ener*i*s* contrarij Cum i*gitur* concupisce*re*
sit r*espec*tu ei*us* q*uo*d vi*detur* q*uod* idem sint
Contra sic*ut* eiusdem po*tenci*e Cum i*gitur*
vt d*icit* Aresto*teles* Cum i*gitur* delectale
et tristale contrarie sint eius po*tenci*e
e*st* delectale et*iam* eius e*st* tristale
Sed delectale e*st* concupiscibil*is* ergo e*st*
tristale Si ergo p*ro*p*ri*us act*us* e*st* concu
pisce*re* e*st* concupia r*espec*tu tristal*is*
Si forte dicat*ur* q*uod* sit duo
contraria in obiecto Ita et*iam* sint
duo actu vnu*m* r*espec*tu t*ri*stabilis
e*st* act*us* qui e*st* detestari et fuge*re* no
ciuu*m* p*ro*p*ri*us act*us* e*st* irascibilis
vt d*icit* Auice*n*na Cum ergo irascibil*is*
no*n* sit eadem vis cu*m* concupiscibili
non e*ri*t actus iste concupiscibilis
Item s*ecundu*m hoc vi*detur* q*uod* concupiscibil*is*
et irascibilis sunt vna vis q*uia* co*n*tra
n*on* sit vnu*s* viri*bus* s*ed* t*ri*stale e*st*
co*n*t*rariu*m delectali ergo s*un*t vni*us* viris
Cu*m* i*gitur* irascibilis sit r*espec*tu t*ri*sta
bilis et concupiscibil*is* vi*detur* e*ss*e va
vis **Si forte** dicat*ur* q*uod* irascibil*is*
no*n* e*st* detestare s*ed* insurge*re* co*n*t*ra*
nociuu*m* et pugn*ar*e vn*de* q*ua*n*do*q*ue* vis
dicat se repelle*re* co*n*t*rariu*m ip*s*am ne
cesse e*st* insurge*re* co*n*t*ra* illud q*uia* no*n*
solu*m* irascibil*is* e*st* insurge*re* **So**
lucio d*icendu*m q*uod* concupisce*re* p*ro*p*ri*us act*us*
e*st* concupiscibil*is* **Vnde** q*uo*d l*ice*t n*on* de
t*er*minari h*abe*t ab vltimo et n*on* ex p*r*i*n*ci
p*io* co*n*cupia aut sonat i*n* magn*u*m
appetitu*m* circa aliq*uo*d Sed concu
pia ex vi co*m*posic*i*o*n*is ad*hu*c sonat
in maiore*m* intenc*i*o*nem* circa delectale
concupitu*m* Et hoc e*st* ex vehen
cia dulcedinis obiecti Cu*m* n*on* ip
p*s*e sit delectale pl*us* mouet appe
titu*m* q*ua*m aliud q*uo*d non h*abe*t h*uius*mo*d*i
delectac*i*o*nem* **Ad primu*m*** ergo d*icendu*m
q*uod* concupisce*re* addit sup*er* appete*re* sic

species super genus appetere non dicit nisi
generalem inclinationem appetitus
in appetibili concupiscere autem sig-
nat motum quiescentem vel fruitionem
in delectabili et secundum ipso **Ad ad**
dicendum quod sine dubio contraria sunt
eiusdem virtutis sed non sunt ambo simul
unde licet tristabile sit concupiscibile cui
non sit finis eius **Et** propter hoc eius
detestatio sive fuga a tristabili non
est finalis actus eius sed omnis propter hoc
enim detestatur tristabile quia concupis-
cit delectabile **Ad aliud** dicendum
quod detestatio in genere sive fuga
non est actus irascibilis sed potius
aggrediendi cum ira et animositate sicut
postea dicetur **Ad aliud** dicendum
quod concupiscibilis et irascibilis non sunt
una vis Tristabile enim in quantum non
est proprium obiectum irascibilis sed potius
concupiscibilis De irascibili autem obiecto
postea dicetur **Ad ultimum** autem dicendum
quod duplex est insurgere scilicet insurgere
generaliter cum circumstantiis in speciali
et hoc non est proprium irascibilis Et est
insurgere ex animositate quasi alteri re-
pugnans Et hoc est proprium irascibilis

Secundo queritur
quare concupiscibilis di-
catur a sanctis esse corrupta
et infecta Cum alie vires sint
corrupte tamen Corruptio enim et in-
fectio sunt duo sicut in peccato sunt
duo scilicet pena et culpa Si igitur
corruptio pertineat ad penam in-
fectio ad culpam videtur omnes vires
infecta et corrupta **Preterea** id proprie
dicitur infectum quod corruptum est ex
aliquo corrupto humore in-
bibito Corruptum autem generaliter
dicitur quod scilicet recessit a complemento
et secundum hoc videtur omnes esse corrupta

et infecta In omnibus enim est inbibi-
tus humor corruptus boni commu-
tabilis et recessus a complemento quod est
summum bonum **Item** nos po-
nimus secundum Augustinum quod omne peccatum
est ex concupiscentia Ipse enim dicit
quod cupiditas est ex qua omne ma-
lum est pullulat facit concupiscibile
et adultum concupiscentie Queritur
ergo que sit differentia huius concupiscentie
ad cupiditatem concupiscibilis Similiter
Augustinus in libro de celesti ierar-
chia quod omne peccatum est ex libi-
dine libido autem proprie videtur perti-
nere ad concupiscibilem ergo omne
peccatum est ex concupiscibili **So-
lutio** Dicendum quod tribus de causis
vis concupiscibilis pre aliis dicitur corrupta
et infecta quarum una est quia
suum obiectum est delectabile simpliciter corruptum
et ideo vehementius movetur Et hec
corruptio proprie dicitur infectio a dulcedi-
ne delectabilis Et hec insurgit cor-
ruptio que est ex peccato in aliis
viribus communiter Secunda ratio est quia licet
obiectum concupiscibilis in ratione sit unum
quod est tactus Delectatio enim que est in gustu
que est propter delectationem non est in eo nisi
in quantum est quidam tactus ut dicit
Aristoteles in ethicis Est tamen duplex
delectatio corporis scilicet in nutrimento
et generatione Corruptio et est in actu nu-
trimenti sed in generatione est infectio propter
inbibitum corruptum humorem concu-
piscentie sicut autem non est in aliis
viribus anime Tertia ratio est quia con-
cupiscibilis est infundens corruptionem in
totam naturam per generationem Et ita hec
corruptio quidem in se permittit un-
dique ad illicitum sed etiam est infecta
et inficiens naturam **Ad primum**

ergo dicendum quod infectio bene potest appari vi quamlibet bono quod movet appetitum Sed quia hec maxime movet concupiscibilem ideo hec illa specialiter dicitur infectio **Ad aliud** dicendum quod concupiscentia dicitur large et stricte | large concupiscentia est primitivus appetitus ad illicitum et omne peccatum est concupiscentia Stricte dicitur duobus modis scilicet in comparatione ad concupiscentem et in comparatione ad concupiscibile Et primo modo prout est actus concupiscibilis secundo autem modo dicitur duobus modis secundum duo obiecta scilicet delectabile oculorum secundum quod dicitur a Johanne concupiscentia carnis et concupiscentia oculorum **Ad ultimum** dicendum quod libido dicitur generaliter et specialiter primo modo est improba voluntas ut dicit Augustinus ex qua est omne peccatum ita quod voluntas pro appetitu sumatur improba voluntas ... est secundum Augustinum ... contemplatione ... boni ...

Eundem queritur de irascibili

Et queruntur duo scilicet quid sit Et quid sit proprium eius obiectum **Ad primum** proceditur sic dicit auctoritas quod vis irascibilis est vis imperans moveri ad repellendum id quod putatur ut nocivum contrarium appetitui vincendi **Sed contra** unaquaque vis repellit id quod putatur nocivum sibi ergo repellere nocivum non est proprius actus irascibilis **Preterea** irascibilis non est per se appetitus ... non ... ei quod appetit **Preterea** irascibile est detestabile detestabile autem et appetibile contrarias habent rationes ergo et detestans et appetens Et ita cum irascibilis sit detestabilis non videtur esse virtus appetitiva **Preterea** Damascenus dicit quod ira est id quod audax est mentis ergo videtur quod irascibilis vindicet concupiscentiam repellendo dicendum Sed contrarium concupiscentie est tristabile ergo videtur quod irascibilis repellat tristabile Cum ergo contraria sint eiusdem virtutis videtur quod irascibilis et concupiscibilis sint eadem vis **Solutio** dicendum quod irascibilis potest diffiniri ab Avicenna dividitur contra concupiscibilem et est per se appetitus repellens nocivum insurgendo contra ipsum **Ad primum** autem dicendum quod nocivum duobus modis scilicet simpliciter et secundum quod ... amplificatur nocivum est illud quod violenter oppugnatur ... ledere et destruit totam substantiam et circa hec proprie est irascibilis secundum actum quod nocivum est quod contrarium est delectabili unius virtutis **Ad aliud** dicendum quod licet nocivum in ratione ardui et alti movet animositatem et appetitum Et secundum hec est irascibilis et per se appetitus **Ad aliud** dicendum quod irascibilis est concupiscentie vindex violenter pugnando intendit destruere concupiscentiam et concupiscibilitatem Sed illud enim semper est propter quietem et pacem ut dicit Augustinus Sic autem vindicatur concupiscentia est irascibilis Sed hec autem intendit Damascenus patet per id quod sequitur ubi sic dicit Cum ... ... quod ... ab aliquo irasci ... ut ... passionem ... dignum angustia quod factum est in custodientibus hec est cum custodiens ... secundum naturalem proprium ordinem

Eundem queritur

quid sit proprium eius obiectum Et videtur ex philosophis

q noctuu impugnis Sed q
irascibilis e ps appe^tus quo a^d
appeti^le pse et primo dz obiectum
here Preterea Concupiscibilis cu
sit ad duo vis ad delectabile
et tactabi^le ipa tm denomina^r ve^r
eius quo vi^r q simili irascib^l de
at denominari racione eius qd
appeti^le e hc aut e arduu et
altud quo ad id qd dz denoiari
et no ad tactabile p nunc Cu
arduu sit pse obiectum irasci
bil vi^r id qd potius dz poni
in eius diffinicione quod nocuu
Solucio dicendum q arduu et
altu magis in hunc^i pprium obiec
tu e irascibil Et cu duo sint
ardua scz nocuu impugnis et
qd e altu excellencia dignitatis
Arduu eminencius in nocuo
impugnante qz in dignitate hc p^r
p hc q arduu in nocuo e
in victoria periculoz vite q
altissima sunt Et io quia p hoc
irascib^l poni^r in altissimo dif
fini^r et denoia^r in comparacione ad
ipm sic et concupisci^l in altissi
mo po^r p delectab^le tactus Et
io diffini^r et denoia^r ab ipso
licz sit multaz alioz delecta
bilium hc eciam pz p hc q in ho
mine pprius huius ordinans co^r
concupiscib^le e temperancia cuius ma
pp^a e delectab^le tactus vt p^r
in ethicis Pprius aut huius ordi
nans irascibilem e fortitudo
que in periculis vite e vt^r in
ethicis Et p hc pz solucio ad
duo vltima Ad primum
at dicendum q arduu et sile appe
ti^le no e in altissimo et

ideo no pt esse pprium obiectum
irascibilis

Deinde queritur
de hijs tribus in communi
Et querentur tria quoz
primu e de appe^tu qui diui^r in
hec tria tactus in pns 2m e de di
uisionibus motiue virtutis q diuer
se ab auctoribus inveniu^r 3m
e de speciebus istoz triu Ad primum
procedi^r sic appe^tus d^r ab appetendo
s in omnibus vribus aliquid appe
titur scz pprius finis quo vi^r appe
titiua includere oms vires Item
in 3o de anima hr^r q appeti
tiua alia e a roe et potencia racionali
et irracionali Similiter ibid hr^r
q si tria e in aia in vnaquaqz
e appetitus hc e in vegetali sensi
bili et racionali Et insup appe^tus e in
motiuo sm locu Ex istis duobus
vib vide^r sequi contradictoria
Si enim appetitiua potencia alia z
a racionali et irracionali aia tunc vi^r
esse in neutra Et ita vi^r cu vo
luntas sit ps appetitus q no
sit in racionali Si vo in oibus
tribus que sunt in aia scz in ve
getali sensibili et racionali tunc appe
titus erit in racionali et irracionali Preterea
Est desiderium et placens et letus
Et queri^r quo ista tria differant ab
appetitiuo Solucio Supra de
terminatu e q appetitus d^r duobus
modis scz generaliter sm qd dicat in
clinacionem in bonum apprehensum
vt nunc vel simr et c sumit^r
appetitus qui diuidi^r in virtutes
appetitiuas Et p hc pz solucio ad
primum Ad aliud dicendum q
Aresto in primo initi^r repelle

distinctioz quorundam dicetiu
p^e anime in racionale et in irra(tiona)
le tanq(uam) p ota Si enim sic esset
tunc omnes pot^e anime caderent
sub ro(na)li vl' irro(na)li et n^a sub v
troq(ue) q(uo)d' fl(ex)um e de appetitiua
q(ue) r(ati)o(n)e d(ist)i(nc)t ab vtraq(ue) et po^a .i.
subiecto d(ist)i(nc)t ab vtroq(ue) diuisim
Si enim tm in racoali no(n) inue(nitur)
in irracionali d(ist)i(nc)t a racionali Si
milit(er) si tm esset in irro(na)li non
inueni(re)tur in ro(na)li P(ro)p(ter) h(oc) enim q(uod) in
veni(tur) in racoali d(ist)i(nc)t ab irro(na)li
potentia subiecti et ine(st) vnde p(at)z
q(uod) diuisio no(n) e p ota In sec(un)
ti aut(em) v(er)o accipit ph(ilosoph)us appe
titiua large **Ad vltimu(m)**
d(ic)i(tu)r q(uod) appetitus e nomen g(e)n(er)is
desiderium aut(em) p(ro)p(ri)e loquendo tra
hit appetitu(m) ad se(nsi)b(i)lem ai(m)a(m) p(ro)p(ter)
q(uo)d' d(icit) ph(ilosoph)us q(uod) in irro(na)li aut(em)
sunt desiderium et appetitus ai(m)a(e)
p(ar)tes aut(em) desiderij sunt irasci(bi)l(is)
et (con)cupiscibil(is) volu(n)tas aut(em) est
appetitus in ro(n)e V. aut(em) beat(us)
p(ro)b(ab)il vl' non p(ro)p(ter)ea deter(m)inab(it)ur p(ost)m(odu)m
aut(em) d(ic)it appetitu(m) placentie i(d est) ap
peti(bi)l(e) liber(i)us aut(em) appet(itu)s e qui
(cum)q(ue) e duplici s(ecundu)m q(uod) m(agis) sonat q(uam)
placentia

Secundo queri(tur) de
d(iuisi)onib(us) motiue v(ir)tut(is)
que diuise ab auctorib(us)
inueniu(n)tur posite In fine aut(em) p(ri)
mi Ethicorum hec(itur) ista q(uod) ai(m)e h(oc)
irro(na)le h(oc) aut(em) racio(n)e(m) h(abe)ns Ir
ro(na)le aut(em) h(oc) quidem (com)m(un)i planta
tu(m) dico aut(em) q(uo)d' e causa nu
triendi et augendi ad e q(uo)d' e p(r)i(n)
cipans (con)cupiscit(ur) ro(n)e ut irascibile
et v(e)l desidera(bi)le p(ar)ticipat Ra(cio)na(li)
aut(em) ro(na)le d(icitu)r q(uo)d' p(ar)ti(cipat) in se ipso h(abe)n(te)

racio(n)e(m) h(ab)et tam(en) diuisio(n)e(m) inuit
Damascenus dicens diuidu(n)tur a(utem)
virtutes in racionale et irracio
nale Irracional' v(er)o p(ar)tes s(un)t due
hec quidem obediens racioni illa
v(er)o inobediens (con)(tr)a inobediens
quidem racioni v(ir)tus et pulsatiua vo
ca(tur) et sanatiua et g(e)n(er)atiua et pla
satiua h(uius)m(od)i aut(em) est augmentatiua
q(uo)d' et plasiua voca(tur) hec enim n(on)
gubernatur racione s(ed) na(tur)a Obedie(n)s
v(er)o diuidit(ur) in (con)cupiscencia(m) et ira(m)
Augustinus aut(em) diuidit motiua(m)
in 3^e s(cilicet) irascibilem et (con)cupisci(bi)le(m)
et racionem Auicenne aut(em) diuisio
vide(tur) esse q(uod) motiua(rum) alia e im
perans motu(m) et alia efficiens Im
perans aut(em) e (con)cupiscibil(is) a(ut) irascibil(is)
Efficiens aut(em) e infusa i(n) neruis
et musculis (con)trahens corda et
ligamenta iuncta membris a(ut) re
laxatiua et extendens Aristotelis
aut(em) diuisio vide(tur) esse q(uod) mouens
aut(em) ex p(ar)te anime racio(na)l(is) a(ut) ex p(ar)te
ai(m)e se(nsi)b(i)lis Et p(ri)m(o) e intellectus practicus
et volu(n)tas 2° aut(em) mo(do) e fa(n)ta(si)a
practica et desiderium et ai(m)a **Co**
ntra p(r)i(m)a diffinitioz obic(itur)
vi(detur) enim plantatiua (con)cupiscitur p(ri)n
cipa(liter) ro(n)e Cuius enim e actus
et m(ateri)a ordinalia sunt p(ro) v(ir)tute
morale q(ue) p(ro)p(ter) honesti e .i.d aut(em)
e p(r)incipans (con)cupiscitur in ro(n)e actus
aut(em) et m(ateri)a nutritiue et g(e)n(er)atiue
sunt h(uius)m(od)i ergo sunt p(r)incipa(liter) (con)cupiscibi
lis ro(n)e **Item** Dicit damas(cenus)
q(uod) a(n)i(m)alia bruta pocius aga(ntur)
a na(tura) q(uam) agant ergo vi(detur) q(uod) vires i(ste)
(con)cupiscencias quas se(nsi)b(i)l(is) cum bruti s(er)ui
deant s(ecundu)m na(tur)a(m) appetitu(m) a na(tura)
s(ed) h(e) sunt irascibil(is) et (con)cupiscibil(is)
ergo feru(n)tur s(ecundu)m appetitu(m) ad actu(m) s(ed)
(con)tinu(e) feru(n)tur s(ecundu)m appetitu(m) non

participant eque ro; Item in
topicis dicitur quod hoc participat ad quod
subiectum cadit in sui diffinitione concu-
piscibilis autem et irascibilis ro;
non sic accipiuntur in sui diffinitione
ergo non participat equaliter ro; Eadem
dispositio est contra divisionem damas-
Contra divisionem vero augustini videtur
esse quod ipse obmittit voluntatem ex
parte anime rationalis et fantasiam
ex parte anime sensibilis que ad movere
sunt Preterea que non sunt eiusdem
generis videntur esse eiusdem diffinitionis in
mente concupiscibilis autem et irascibilis sunt
anime irrationalis Ratio autem est
rationalis ergo videtur quod non in ea debe-
mus eas ponere Contra aliam divi-
sionem avicenne est quod ipse nec motiva
potest ex parte anime irrationalis Si-
militer ex parte anime sensibilis omi-
tit fantasiam etc videtur esse insufficiens
Contra vero ultimam divisionem est
quod dicit avicenna quod sensus quoque di-
ffundit concupiscentiam Omne autem diffu-
dens concupiscentiam est motivum ergo sensus
motivus est Et etiam ex parte anime
sensibilis quatuor movent scilicet sensus fan-
tasia concupiscibilis et irascibilis
Item videtur per augustinum qui ponit
sensualitatem inter virtutes moti-
vas in xi de trinitate Item arguitur
ex genesi 3° ubi dicitur vidit igitur
mulier lignum quod erat pulchrum
oculis aspectu delectabile et ad
vescendum suave Ex hiis enim
verbis patet quod sensus primo diffundebat
in ea concupiscentiam Preterea ex par-
te anime sensibilis post fantasiam
que movet per apprehensionem sunt duo
moventia sine apprehensione scilicet irascibilis
et concupiscibilis ergo videtur quod similiter ex
parte anime rationalis post intellectum movent

te sunt duo etc vel insufficienter ponen-
tium voluntatem Item sicut
in natura sensibilium invenimus duo ob-
iecta scilicet arduum et delectabile in
tactu aliquo duo obiecta habemus
movencia in appetitu sunt Similiter
a parte incorrupti illud bonum simpliciter
et arduum simpliciter ergo videtur convenienter de-
bere irascibilem et concupiscibilem esse
partes anime rationalis Item intellectus
practici est nunciare ad quod de-
beat fieri motus si ergo aliquid nunci-
at ad quod non potest esse appetitus tunc
videtur esse imperfecto in consecutione
boni Sed intellectus practicus nun-
ciat de arduo etiam quod non est
in sensibilibus Aut ergo habemus irascibilem
rationalis anime quantum ad arduum aut
appetitus erit imperfectus in consecutione
boni nunciati per intellectum I-
tem nos quandoque ponimus in con-
cupiscibili et spe et irascibili cum
quibus nec spes obiecta sua ha-
bent in sensibilibus Omnis autem virtus
anime sensibilis in sensibus habet obiecta
ergo quod irascibilis et concupiscibilis sunt partes
anime rationalis Si forte propter hoc di-
catur quod concupiscibilis et irascibilis duo
bus modis considerantur scilicet in se et
ordinate a ratione Et primo modo sistit
in obiectis sensibilibus 2° vero pervenit
in ea que separata sunt a sensibus
et in eterna Contra ordo
rationis ut dicit Aristoteles in fine ethi-
corum in hoc quod omnia honesta con-
cordant rationi sed autem concordi-
a attenditur in operibus temperantie et for-
titudinis in quibus imitatur natura
sensibilis per ordinem rationis continen-
tia nec sunt temperantia maxima habet
sensibile delectationem fortitudo maxima
quod periculum sensibile ergo videtur quod solum
in aliis per ordinationem rationis imitetur

ma superioris autem motos quodam
probant quedam obiecta esse in
sensibilia et etiam Item eo quod sensibi
le est alicui ipso permanente in esse
non permutatur ex aliquo ordine sensibile
autem est quod est diffinitiuum Cum igitur
potentie diffiniantur per actus et
obiecta ista non mutabuntur ex ordine
et ratione Item per ordinem ad
motorem virtus organica non efficitur
sine organo per ordinem ad motorem
Sed quecumque virtus est in organo non
habet obiectum extra sensibilia concupiscibil-
is et irascibilis est coordinate sunt
ad rationem adiuncte obiecta sua habe-
bunt in sensibilibus Solutio Dicendum quod
prime due diuisiones dantur de
mouente in comparatione ad primum
ordinans motum quod est ratio Quod
cum nullo modo est ordinale eo quod ipsi
nullo modo subiaceret imperio rationis
et libertati voluntatis sicut generatiua pla-
tarum quo est vegetale primum quod
in omnibus hominibus scilicet et brutis
et in plantis Quod autem ordine
rationis participat per hoc quod subiacet
imperio motoris et libertati volu-
tatis sicut virtutes quedam motiue
anime sensibilis Quod autem participat rationem
principaliter id est in parte sui vt virtu-
tes anime rationalis Causa autem quare
vegetales virtutes non possunt partici-
pare rationem duplex est vna scilicet ex
parte corporis alia vero ex parte anime
Ex parte corporis est hec quia omnes iste
operantur actu calidi frigidi humidi
et sicci quorum operationes sunt ad vnum
tantum quod determinate Sic autem non o-
perantur virtutes anime sensibilis et
proprie motiue sed potius componendo
et diuidendo et estimando ea et
ideo etiam non sunt ad vnum nec de-
terminate sed comparantur ad duo opposita

scilicet ad appetitus verum et falsum in apprehe-
dendo et appetitus bonum et ma-
lum in mouendo Ex parte autem
anime hec est causa quia virtus nu-
tritiua apprehensiua non potest participare
imperium motoris superioris siue
sit sibi coniuncta siue non coniuncta
Sed aliquo modo apprehensiua participat
ipsum et ordinatur ab ipso sed sequitur
ipsum vires autem anime vegeta-
bilis nullo modo sunt apprehensiue Et
ideo non participant imperium motoris
Sensibiles autem vires siue sint
apprehensiue participant ipsum Et
si sequitur ordinatur sed non determinate
sequitur quod coniungunt se habet ad oppositum
Ad id autem quod tertium obiectum dicendum
quod generatiua duobus modis consideratur
scilicet in sensibili et annexo tactus Si
consideratur in sensibili tunc habet actus non
subiacentes rationi sicut est abstrahe-
re semen ad locum generationis et conficere virtute
virtute informatiua Cum igitur sint
operibus scilicet assimilatio generatiuo perforan-
bili aspectu et leui Caueat primum
assimilat per explanando exterius
secundum autem cauat que dat membra
ut sint vasa humidi tertium vero
perforat ut sit generatiuus intensitas habe-
atur vt virtutis cerebri in pollicatione mo-
tus et sensus per totum corpus quartum
vero exasperat que membra vt
stomachum facit intus et magis
retineat cibum et materie intus ve-
losa que magis retineat semen con-
ceptum septimum autem lenificat et hoc
in multis membris que lenia sunt
Annexum autem tactus est motus
voluntarius et delectabile tactus habe-
tur non in omnibus habet verum motum sed
illa respicit ad animam sensibilem et etiam
ad rationem Similiter dicendum de nutritiua

Opa em sbalia nutitiue sunt appe
te'cibu' et digere' ad locu' dige
stionis et expelle' a loco digesti
ois ad mebra et pasce' mebra
p vnioz cibi ad sbaz mebri et
informac' cibu' spe mebri Et
q'n'm ad hec no ordinat' racoe
s q'n'm ad ancera paciens q
no lz in omib9 sic e temp9
et qualitas cibi et delectaco
sensibil' Dicm hoc em e sub vo
luntate et vib9 anime sbl' Ad
aliud dicm q irasabil' et gcupi
scibil' in brutis ex defectu moto
ris supioris feru' s'm impetu
In homine aut e eadem sbal
anime quacta sut motal supi
ori et ideo pnt ordinai et re
tinei ab ipo Ad aliud dicm
q hec ipm qd' dicit phus ptici
pare extrahit' a racoe sua p
hec q addit' quat'. quar' em pti
cipare no e ptire sim'r s s'm
aliquē modu De diuisiōe
augu'm dicm q dat' pes gna mo
uendi s racionale et sble Et
sub racli gphendit' voluntas
Ad id qd' obicit' de fantasia
dicm q ipa in homine no mouz
ad virtutem nisi p impiu rōs
Et Aug9 pnr loquit' de mo
uetib9 in homine ad virtutem
Ad aliud dicm q raco et gcupi
scibilis et irasabil' imiu' i gse
mouetes Et diuidu' in mo mo
uendi Et licet no sint p's eiq
anime no cadilt in vna di
uisione eo q retorquie' ad v'm
motu roe mouete et ordiante
et irasabili et gcupiscibili impan
tis et ordinatis Ad id quod
obici' de diuisione auicene
dicm q ipse non ponit nisi mo
uetia anime sbl's Ad ad

dicm q ipse tacet fanta'z q non
pure mouens s etiā apphendens
Et cibi no enuat vires n' sunt
tm mouēs Ad id quod obi'
de diuision arist' dicm q sb9 ph'
non mouet eo q no gpot' aliq
Ex compoe aut eligit' appns bo
nu vl' malu Sensus aut pacies
et gms mouz quid s non pse s
mente estimacie et fantasia p
quas eliat' bonu appns vel ma
lu et sibi9 gtt vel diuis Ad
aliud dicm q sensualitas no
nominat vnu vna s totu appe
titu qui dirigit' in hec sb9 gnes
corpis vt dicit aug9 et hec supra
explanatu e in questione de tem
tacionib9 Ad aliud dicm q ipse
mo9 loquendi nuuit act9 gmis
et fantasie p hec qd' dicit q vidit
mulier lignu qd' esset pulcz
visu et ad vescend suaue et
aspectui delecta'le hec n. no sut
opa vnig sb9 Delectacoe em
refertur ad tactu guemenz et
suauitas ad gustu et pulchritu'o
ad visum Sensus aut gmis et
fantasia exposuit ea eliciendo
appns bonu ad qd' moueba'
mulier Ad aliud dicm sm
pindico q males virtutes aplio
ris sut diois q sepate a ma' et
ppt'ea ptem sbl's plures sequi'
motu q expte racionales Et
hec e sma aucois sup xi'm
me'ce qui dicit q intellige se
pate no hnt vires nisi intm
et gcupiscenciaz Et vocat gcu
piaz voluntate Dimit n9 pho
ru n' sanctoz dixit in racli
aia esse gcupisc'le et irasa'le Ad
aliud dicm q arduu dr' z b9 os

Aurois x mor' dit s intelligē' ē
et lz ille sotm dit in racli anima
esse gcupiscibilem et irasibilem

Capitul[um] humana / brutales

scz altu simpliciter in dig[ni]te et e
leuatu supra potentia et r[e]pugn[an]tis
potentie Et p[ri]mo nō ē obiectu[m]
speciale s[ed] ē condicio om[n]ium bonoru[m]
eternoz sicut sapie[nti]e et bonitatis & h[ui]us
m[od]i sic non h[abe]t aliqua[m] v[ir]tute[m]
q[ue] moueat[ur] in ip[su]m 2o sc[ilicet] s[ecundu]m q[uod]
ē eleuatu[m] sup[er] p[otenti]az & r[e]pugn[an]tis
ipsi nō nisi ē in ss[ubstanti]ib[us] Ad ad
d[ictu]m q[uod] m[agnifi]c[en]tia s[ecundu]m q[uo]d ē eternoz bo
noru[m] nichil inuit r[e]pugn[an]tis et
nichil erit m[a]ct[er]iu[m] q[uo]d eg[re]diat[ur]
anima cu[m] arossitate et audaci
a Et si inuenit ibi delectabile spe
ciale illius erit volu[n]tas Ad ad
d[ictu]m q[uod] karitas & spes in volu[n]t[a]te
sunt sim[u]l Spes e[n]i[m] ē eternitatis sui
indefic[ie]ntie defectu[m] indeficie[n]c[i]a
aut duo d[icu]nt scz p[er]manentia siue
fine & h[oc] nō ē bonu[m] p[er] se separatu[m]
ab alijs bonis & p[ro]p[ter] h[oc] p[er] se nō
ē in irascibili s[ed] est in bonis co[n]cu
piscibilis dicit est i[n]corrutibilitate
& iter[um] non dicit bonu[m] separatu[m]
q[uod] sit in vna siue in alia Et
p[ro]p[ter] hoc karitas et spes p[er] se s[unt]
in volu[n]tate Cu[m] t[ame]n sint due
alie sine ingrorz Quaz vna
supposita ē s[ed] q[uod] irascibil[is] et
co[n]cupiscibilis ex ordine ad ro[ne]z
p[os]s[un]t esse bona sp[irit]ualia Et r[espo]n[de]t
ad obiecta in 2m d[ici]t q[uod] irascibil[is]
et concupiscibil[is] p[os]s[un]t s[un]t p[er]sua
se sunt a ratione eleuat[ur] suppo
s[i]te su[m]m[u]m or[dine]m et vnioe[m] s[ecundu]m ad
racoz Sic est sensualitas ex
ordine ad racoz efficit[ur] subiectu[m]
p[ecca]ti cu[m] t[ame]n hoc non h[ab]eat ex
p[ro]p[ri]etate organi vel ex h[oc] q[uod] re
brutis Alij dicunt p[ro]p[te]r racoes su
pra positas q[uod] sic in ss[ubstanti]a a[nim]e
ē irascibil[is] & concupiscibil[is] Jta
est in rationali ē irascibilis

et co[n]cupiscibilis & illas vocat hu[m]a
nas alias aut[em] brutales Et di
cunt q[uod] Ar[istoteles] & alij ph[ilosoph]i non lo
quebat[ur] nisi de co[n]cu motiuo
i[d est] de volu[n]tate cu[m] t[ame]n volu[n]tas
h[ab]eat p[er] co[n]cupiscibile irascibile et
humanaz

Exo queritur de

de sufficientia istaz vi
rium Videt[ur] aut[em] debe[n]t ee
plures Sicut e[n]i[m] se h[abe]t co[gnitiu]a
ad co[gno]sce[re] sic appetitiua ad ap
pete[re] S[ed] co[gnitiu]a motiua ē aliq[uo]
m[od]o et appetitiua motiua erit aliquo m[od]o
co[gnitiu]a Item Sic se h[abe]t vm
ad bonu[m] sic se h[abe]t co[gnitiu]a ad
appetitiua[m] s[ed] v[er]u[m] ē in bono e[r]go
co[gnitiu]a erit appetitiua et [con]t[r]a
erit appetitiua nisi sit aliquo m[od]o co[gni]
tiua sic nulla ē bonu[m] n[isi] sit
aliquo m[od]o v[er]u[m] Solucio d[ictu]m q[uod]
motiua nō ē nisi t[ri]pl[e]x scz dux
imperans & vna exequens va
imperans ē cu[m] co[gnitio]e sic m[agnifi]c[en]tia
p[ra]cticus in a[nim]a r[ati]onali et fa[n]
tasia in a[nim]a s[ensibi]li S[e]c[un]d[u]m aut[em] co[gnitio]e
volu[n]tas excepte racionis et irasci
bilis et co[n]cupiscibil[is] ex te s[ensibi]lis Exe
quens aut[em] ē illa que infusa
ē n[er]uis & musculis Ad p[ri]m[u]m
d[ictu]m q[uod] nō sic se h[abe]t appetitiua
ad cog[nitiu]a[m] s[ed] e[con]u[erso] Cog[nitiu]a n[on]
i[n]m[u]tat de motu & p[ro]p[te]r h[oc] est
p[ri]or v[er]u[m] s[ed] p[er] [con]ca appetitiua s[ed]
co[gnitiu]a sua co[gnitio] est superflu
a n[ec]c[essari]a est cum motu appe
titus aut[em] q[ui] ē in cog[nitiu]a nō ē
nisi ille qui ē ex s[ensibi]le appetibil[is]
sic sup[ra] diximus vbi declaratu[m] ē
quo moue[tur] a spe sui v[er]m Ad 2m
d[ictu]m q[uod] lic[et] v[er]u[m] sit in bono nō
t[ame]n ē in r[ati]o[n]e veri et p[ro]p[te]r hoc
v[er]u[m] et appetitus q[ui] nichil [con]tingit

q[uod] due potencie ag[un]t
de irascibili
& concupiscibili

no e ab ipo s3 a bono ky intelle
aut qui distinctiuus e et distinctius
e apphendere distinguit veri qd et
ipe hc coniugens e p spem veri
et motiuus p spem boni

Consequenter
querit de motib

hys q antecedut istas
licet no pnt cognosci p phitas
et q no ponit a phis nisi raro
Sz a sanctis tractat et sut istas sz
sensualitas et raco cu porcoe su
piori et inferiori cu libero arbitro
et sinderesi et ostia et ymagine
dei que e in aia **Queritur**
g° primo de sensualitate Et qr de
terminatu e sup quid sit Et v. sit
vna pota vl' plures et quo sit
subiectum pti non restat h' declaran
dum nisi de actib9 eius **Ad**
qd sic obici Ad motu in bonu
vt nuc exigit sensus boni et p9
ssum estimao et p9 estimacoz
gssus quida et p9 hc desideriu.
pt9 hec aut et delacle et nuu
pla et notum ia **Queritur** g° v.
omis isti actus sunt sensualitate
Et vi q no Si eni sensualitas
e appetitus qui fert in quiq cor
pis aff ssus ut dt aug9 tunc n
vide ee actus eius nisi actus ap
petitus et ille no sut nisi con
pisce et irasci g° vi q ssua
litas no heat actus alios **Item**
In successioe actuu exigit mo
ra cu nos videam9 quosda
subito concupisce apphensu vl'
irasci **Preterea** Cum ss9 no vi
de ssualitatis Sensualitas eni
sm impetu fert gss9 aut vi
h' pponere gsiliu et electo q no
queunt aie ssli **Solucio**
Supra dociu9 q ssualitas sm
natu suma non dicat vim Et in
quibusda patib ets primus motus
no e in sensualitate a' ssualitas
dt cor q ex gniuatoe ad carne
e Ets in viribus aie roal' Et pp.
hc pnt esse sensualitatis plures actus
sic enumerati sunt s3 ss9 boni e
sm actu ss9 gnis vel pacitis
Estimao aut de bndo e estiatiue
vel fantasie Si estimao sb' fa
tasia gtinea gss9 vo' in bonu
vt nuc e appetitus eo° q° sup di
ximus Ets gssimus in volunte de
sideriu aut ingpletu dt appe
titu cu concupiscencia aut vl' ira
gpositu et faciente impetu sup
rem desidata Ad p^m g° **Ad pri**
mum q cu dt aug9 q ssualitas
tas e sensualitatis appetus Et
tales diffiunt sensualitate ab vl
timo motu eius **Ad aliud** d^m
q actus alii no preduit p su te
tpe eo q concupia quasi stati e
p9 gssimu s3 tunc aly actus cu se
su spualit supponit Sensus n
no manet n in ipo supponol
tur Estimao de vno bndo et
gss9 in ipm desideriu **Ad aliud**
d^m q assensus e nichil aliud
e q gre appetitus apphensiue
potenti Et pp. hc no ppot gsiliu
et electoz eo q nulli initi pssua
sioni et impetu gcordat ad
apphensiuu

Secundo querit de
racoe ni porcone sua
inferiori et superiori Et q sup
notatu e quid sit raco pratica
et speculatiua Et qd porcio inferior et
quid sit superior et quo dnt a
se invice et a ssualitate et
quo grad9 temtacoi sunt

in ipis no restat h' deliberac n'
de actib9 racois quos pot dama-
2o libro pri° ca° vbi dicit q p'
mu e inquisito et pscrutato de
bono apphenso et p9 hc 9siliu sil
9siliaco deinde iudicat quod me
lius dein dispo't 7 amat qd' ex
9sidacoe iudicatu e Et vocat' snia
dein p9 disponem fit eleco Re
laco aut e duob9 inter piacetib9
hoc p alteo optare deinde im
petu facit opacoz et dr impet9
deinde vti 7 dr vs9 deinde
cessat ab impetu vel appetu p9
vsu Sz obicit apphen° em
boni e aut inquisito ip9 aut
scrutato 7 illos act9 no pgt da
masce9 ḡo e dimitt9 Pterea dr
q 9siliud e appet9 inquisitiu9 de
hys q in nobis sunt r'b9 ut si
nis appetitu9 sine cogniccoe et sn
inquisicoe Item 9siliu e de
inhonesto appetu9 aut e nisi de
cto et apphenso Pterea iudiciu
non vr differre a 9silio 9siliu n
omic iudicatius e quo melius p
uenia' ad finez Pterea dispo
7 amor non vnr ee vnus act9
dispo n e in ordine amor aut
non 9sidat ordine Pterea h
dispo sine amor non vr ppe
dici snia dicit n ysaac in li
bro de diffinicoib9 q snia z
credulitas alicuius rei Credulitas
at no e amor vel dispo Simlr
eleco pot9 vr queniē libero ar
bitro sine eligendi q3 racoi P
tea dt q impet9 se p9 elecoz
Et vr fcm quia volunta9 psta
e an impetu 7 p9 elecoz Itr
Impet9 no e act9 vol3 s3 pot9
virtu illaz q diffuse st in ner
uis et musculis Pterea q'r

quod ipe appellat vsum Si em
sic recipr ut dt Aug9 quod ad
in facul'te volunt' assumi' et
ad aliud refert qd' opinacq est
tunc fcm e qd' dt damasce9 q
cessat ab impetu p9 vsu adhuc
em no cessat ab impetu n obti
neat id qd' intendt p vsu Pt
ea Aliqui istoz actuu no vide
tur esse racois s3 volut' sine
amore Solucio fm qd' dam
ponit omes act9 racoe qui sut
ad 9secucoz vltimi voliti siue
sint racois in se siue sint aliaz
potenciaz p impium vols primu i'
e apphe° boni simpr' siue finis
Et 9timue se' voluntas in illis
cit omes actu racois Vide
hos duos act9 suppot damasce9
fm intesca9 practici 7 altm vo
lunt' qui tm finis e 7 no eius
qui e ad fine Ro aut coz e
q sut ad fine p9 aut act9 est
pscrutari siue pquire p q de
uenia' ad fine Et cu multa iq
rut cit 29 eius act9 examinac
quere° 9siliu quod eoz melius
sit ad 9secucoz fis p9 9siliu
vero suasu de vno dat iudi'm
de ipo tis3 id melius Et hc cu a
lys multis sit ei ppositu poptat
illud p 9siliu ei pelig't post
elecoz aut e impiu volis ad
agend id qd' inuente io optine'
res Et hc voca' impet9 ad op9
quia id qd' optetu e desiderati
non he' sine gaudio et hc est
fruct9 rei desiderate fm qd
fruct9 ei9 e cu gaudio uti vt
dicit Aug9. Etqz appetit9 p
uenit ad fine intentu cessat
ab appete° fm ḡo Ad pm

q apprehensio supponitur ut actus
intellectus practici Ad aliud dicendum
quod consilium est appetitus a parte appetitiva
Omnis enim potentia in qua est habitus de
sidabilis appetitiva est vel simpliciter
vel secundum quid Unde potentia cognitiva
practica appetitiva secundum quid Ad
aliud dicendum quod consilium quasi semper
ut communiter secundum finem Et querit ut
ignorans secundum modum perveniendi ad
finem Unde appetitus [illegible] consilii causa
tur ex fine Ad aliud dicendum quod 2
est iudicium secundum discretionis et sic
inquirens consilium et est iudicium quod
est promulgatio ad finem Et hec
post consilium Et de hec intelligit damasce
nus quod propter decretum illius iudicii
adhuc sit et obviatur propter debilitatem
persuasionis Ad aliud dicendum
quod amor dicitur ibi inclinatio appetitus
in melius consilium et ponitur pro passi
one voluntatis Ad aliud dicendum quod est
electio ex libertate quia non est aliud
quam libertas faciendi quod vult et
accepto querit liberum arbitrium
Etiam accepto electio unius pro alio
propter rationis persuasione Et quo
actus rationis Ad aliud dicendum quod vo
luntas non est in ordinatione ad sic
sed ipsius finis Damascenus enim non
enumerat in illos actus qui sunt in hiis
que sunt ad finem Ad aliud dicendum quod
impetus est rationis per imperium licet
sit motive quod est in nervis et mu
sculis per extensionem Ad aliud dicendum
quod uti est frui in gaudio post frui
[illegible] per quam refectione que
est ex consecutione desiderati Et propter
huius refectionem cessat ab impetu
Ad ultimum dicendum quod omnes actus
rationis enumerati sunt per se vel per
imperium ut dictum est.

Circa questionem de

libero arbitrio Et queruntur
sex circa quorum primum est utrum
liberum arbitrium tantum insit rationabilibus
vel etiam brutis Secundum quid sit per
diffinitionem et sbam 3m de actibus
eius 4m de libertate eius 5 de
de statibus eius 6m de comparatione eius
ad liberum arbitrium angeli et dei
Ad primum procedit sic Omne quod
habet potestatem inclinandi quasi et incli
nando sic ad quod cumque voluit habet
liberum arbitrium [illegible] simplex in mul
tis brutis est huiusmodi ergo habet liberum ar
bitrium prima patet per diffinitionem Boherii
in libro de arbitrio qui dicit quod li
berum arbitrium est potestas faciendi quod
vult 2a patet ex supradictis ubi
dictum est quod iudicium facit et sic qua
et simile appetitus et non obligatur
ad aliud 1o ex natura Item in
quocumque ex se ipso ad alterum
est utique appetendi bonum vel ma
lum in ipso est libertas appetitus
In multis brutis est huiusmodi liber
appetitus primum patet in primo metaphysice
ubi dicit quod liberum est quod sui ipsius causa
est 2m patet per audita Unde sic
Cuicumque inest liber appetitus illi inest
libertas appetendi quod vult quod cau
sat [illegible] ad est quam liberum arbitrium
Brutis inest liber appetitus ergo inest
eis libertas appetendi quod vult
quod idem est cum libero arbitrio
Si forte dicatur quod habet quasi li
berum appetitum sed non liberum ar
bitrium eo quod non arbitratur de
appetibili Contra non est appetitus
sine iudicio appetibilis Bruta
liberum habent appetitum ergo iudicium

hnt de appetibili Sz iudicat e
arbitrari 7c hnt liber arbitriu qz
hnt ambo ea q exigunt ad libe
ru arbitriu Si dicat q arbit
ru e racois 7 volunt simr in q̃ 9
sistit pri liberi arbitrij Eo qz
Augus dicat q liberum arbitriu
e facultas rois et volunt Contra
Sm hoc nichil dit in ho
mie 7 in brutis nisi q in brutis
iudicium e de sensibus 7 fantasie et
appetitus e desiderium sensualis In ho
mie aut e racoe 7 voluntatis
go in sensibus bruta hnt libertate iu
dicandi Sz quecunqz hnt libertate
talem pnt pnt abstine a delecta
conibus 7 no abstine bruta Oibz
em abstinentia a delectacoibus e
a roe vt dt Aresto go bruta hnt
racoz qd fals e Item quecunqz
moueri pnt sm abstinens et
inabstinens sunt susceptiua vtutis
et vicij bruta sic pnt moueri
go susceptiua sut virtutis et
vicij Item Quecunqz magis
agunt impetu nre qz agunt non
hnt liberu arbitriu s bruta
magis agunt impetu nre qz agunt
vt dicit damascenus go no hnt
liberu arbitriu Solutio
Dicendum q bruta non hnt liberu
arbitriu nec liberu iuditiu nec
liberu appetitu liberu n arbi
triu dr a libertate arbitrandi
de bono simr et malo simr ma
gis arbitrando in ipis sm
racoz honesti vel inhonesti qz
sm racoz delectamentis vel no
delectamentis Similiter iudicium
de libero arbitrio e de honesto
Et dr pz ex hc q ab omnibus libe
ru arbitriu ponitur primum in mo
ribus libertas eciam appetitus consistit
in hoc q hz facultate inclinari

ab ipso Et hec no sunt in brutis
Judiciu n brutorum e n in delecta
bili 7 no eleuatur ad iudicium ho
nesti Et pp hc ipm no e abte
liberu Ex obligacoe em nre
in qua e sic in organo cogitur
ad sistendum in pti 2i et sensus li
bono Similiter appetitus ex ore no
i quo e obligatur ad bonum vt nc
vel malum ut nunc et pp hc n
e oio liber Ad primum go dicendum
q hc argumentu pcedit bene de sen
te ptatem arbitrium 7 oio liberum
Ad 2d dicendum q virtus apphendet
bonu vel malu no e oio libera
et sine coaccoe Jdeo ex sensibili bono
mota pter obligacoz qua hnt ad
maz ferunt sm impetu et no ex
pectant iudicium honesti vel inhonesti

Secundo queritur quid
sit liberu arbitriu sm sbaz
et diffinicoz Et qz multe sunt
diffinicoes disputabimus de simul
pmo de diffinicoe btj Augustini q
ponitur in 2o sentencias distinctoe vice
sima 4ta Et e hec liberu arbi
triu e facultas rois 7 volutatis
qua bonum eligitur gra assistente
7 malu ea deserente Queritur go
quid supponat facultas Si em
facultem ptate ut quidam dicunt
7 ptas no e separata ab eo cuius
e ptas 7 hec ptas in roe e 7
voluntate Cum igitur liberu arbitriu sit
illa ptas liberu arbitriu no est
potencia aie pse separata a racoe 7
voluntate Preterea potencia no accipit
facultatem nisi ex habitu Cu igitur
liberu arbitriu supponat facultate
cu rco ipm est habitus pterque facul
sit ad actu raco in iudicando et
voluntas in volendo habitus aut
facilem faciens racoz ad actum

est sciā agendorū g° liberū ar
bitriū in racōe nichil ē qȝ sciā
agendorū qd' apte fcm̄ ē Si
forte dicat² q̄ ē hitꝰ innatꝰ Co
tra hitꝰ inatꝰ nō pficit po
tenciā nisi ad actū sic visꝰ ocl̄m
Si g° liberū arbitriū ē hitꝰ
rōis non pficiet racōȝ nisi ad iu
dicandū Nichil aūt pficit rōȝ
actū tꝫ nisi sciā g° liberȝ arbi
triū in racōe que ē sciā nā
lis Pterea nullꝰ hitꝰ eiꝰ mō
extꝰ pfectiuꝰ ē duaꝝ poñ etc.
Si g° liberū arbitriū sit huiꝰ
facultas hitualis nō ē nisi vnꝰ
potencie eiꝰ mō extꝰ Si g°
ē facultas rōis ē facultas vo
luntatis vel eȝ q̄ sit a mō Itē
facultas quiꝫ ē nomē reȝ q
possident² ad nutū Et iō qdā
dicūt q̄ in tali methaphora
poni² hc eo q̄ liberȝ arbitriū
ad nutū habȝ racōne ꝛ volu
tatem Sȝ contra scdm hc fa
cultas poni² in diffinicōe libe
ri arbitrij efficiē ꝛ ē ipsꝰ li
berȝ arbitriū ē facultas rōis
ꝛ volunt hc ē facilem faciens
rōȝ ꝛ voluntē Et lc liberū arbit
riū ē aliud extra racōȝ ꝛ vo te
tn aūt sit in aiā ē potencia
vel passio vel hitꝰ Si pōa Cor
nulla potencia pficit aliam ad fa
cultatē actꝰ liberȝ arbitriū ē
poñ g° non pficit racōȝ ꝛ vo
luntatem Pma p² p deducti
one ad iquemens Si eīn vna
potencia pficeret aliā ad actū
Cum aīe semp insit sua pōa
semp essent pfcē Si vo dicat²
q̄ sit hitꝰ tūc ē hitꝰ inatꝰ
et infusꝰ vel acquisitꝰ Si ina
tꝰ tūc non dȝ eē liberius in
pria qȝ in via nc in via qȝ i
in infno sic dicit dyonisiꝰ qȝ sūt
integra et splendidissima Pt
ea scdm hc eiꝰ mō actꝰ essꝫ in
duobꝫ subiectis Si g° liberū
arbitriū ē hitꝰ nālis facilem
faciens racōȝ ꝛ voluntate ē
in vtroqȝ mō extꝰ Si dicat²
q̄ ē infusꝰ hitꝰ vel acquisitꝰ
se² q̄ liberū arbitriū sepabile
sit ab aīa racōnali Omis eīn
hitꝰ infusꝰ ꝛ acquisitꝰ ē acci
dens sepale Si ꝑt hoc dicat²
cōcedat² q̄ facultas in diffinicōe p
dicta nō supponit hitū Con
Quidquid cap intēsioȝ et re
missione scdm essenciā sui id
ē actꝰ facultatis ꝛ huiꝰ libe
rū arbitriū capit intēsione
et remissioȝ g° sūt actꝰ Pma
p² p hc q̄ eēncia sint differēcia
que non insūt scdm magis ꝛ mī
p² ex dicto multoꝝ sanctoꝝ ꝛ
precipue Augꝰ Bernardi ꝛ An
shelmi qui dicūt q̄ liberiꝰ ē
in angelis qȝ in hoībꝰ exn
tibꝰ in via Et liberiꝰ in iustꝭ qȝ
peccatoribꝰ Et liberiꝰ in peccatoribꝰ
qȝ dānatis Item Quicquid
determinat² p magis ꝛ minꝰ ē
accidens Facultas arbitrij sic de
terminat² p magis et minꝰ g° ē
accidens Pma p² p hc q̄ sbālia
nō insūt scdm magis ꝛ minꝰ 2a
p² p hc qd' dicūt sancti q̄ a eoꝝ
libertas ē a peccato qȝ a coaccōe
Et a eoꝝ libertas a miseria qȝ a
peccato Item Quicquid scdm se
acceptū de cōitibꝰ nāȝ ē li
berū arbitriū ē scdm se accep
tū in hoīe ꝛ angelo g° ē
de cōitibꝰ nāȝ Pma p² p hc
q̄ acceptū gnis ē scdm sui nāȝ

2a scribitur ab anshelmo in libro de
libero arbitrio qui dicit quod liberum
arbitrium in deo est a seipso In ho
mine aut et angelo est ab alio
Inde sic omne quod naturaliter alicui
est actus. liberum arbitrium est quod
natura hominis et angeli ergo est actus
Cum ergo non possit poni in aliquo
genere accidentis quam in habitu liberum
arbitrium erit habitus Si ergo conceditur
obicitur per verba bernardi in libro libe
ri arbitrii et gratie. vbi dicit quod
libertas a natura. i. a coactione eque
et nedum deo vniuersaliter tam bone
quam male rationali inest creature nec
peccato nec miseria amittitur vel mi
nuitur nec maior in iusto quam peccatore
nec plenior in homine quam angelo
Ex hoc arguitur quod liberum arbitrium non
augetur secundum magis et minus Omnis aut
habitus sive naturalis sive adquisitus
sive infusus intenditur secundum magis et
minus ergo liberum arbitrium non est
habitus 2a patet per inductionem Vnus non
magis videt quam alius cum tamen visus
sit habitus naturalis eius Deinde queritur
de hoc quod dicitur in diffinitione quod dicit
esse voluntatis et rationis hoc enim non
potest intelligi nisi vno trium modorum
scilicet quod sit rationis et voluntatis vt
vnius potentie 3e separate ab illis duo
bus sic dixerunt quidam vel quod sit
rationis et voluntatis ut duarum diversarum
potentiarum vel quod sit vnius primo
et alterius 2ario et per illa et hoc aut
rationis voluntatis Si primo tunc vna
potentia per compositionem est ex ratione et
voluntate et illa est liberum arbitrium
Sed contra perfectibilia compositionem non habent con
currere ad constituendum aliquod 3m sed ratio
et voluntas sunt perfectibilia alie vt
dicit augustinus in libro de trinitate et
magister in primo sententiarum distinctione 3a
ergo voluntas non conueniunt ad consti/

tutionem alicuius 3i Prima patet ex
hoc quod omne primum in genere speciei est
sibi ut in qua habet compositionem Item
Conveniunt duo ponunt aliquid
3m vnum eorum est primo actus et primo
potentie Si ergo ratio et voluntas
liberum arbitrium componunt vt aliquod
3m vnum erit primo actus et alterius
primo potentia quod absurdum est Preterea
In nullo inquam inuentum est simile
in potentiis spiritualibus nec scilicet quod due
potentie componunt aliquam 3am ergo videtur
quod nec in isto possit esse Item
videmus experientia quod in electione liberi
arbitrii ratio saepe contradicit volun
tati Ea aut ex quibus fit vnum
non 3m dicunt sed in actu rei ergo
ex ratione et voluntate non fit vnum
quod sit liberum Item secundum hoc
ratio et voluntas essent partes
liberi arbitrii aut ergo essentiales
aut integrales aut subiective.
Si primo tunc erit sicut actus et potentia
Sed potentia non ponitur in diffinitione
alicuius ergo alterius partium quamque est
ut potentia non debet poni in diffinitione
liberi arbitrii Si vero integrales
tunc non debet poni tales in partibus non
habent actum nisi actum totius vnde si
diffinitur diffinitionem habent per suam totum
Si 3o tunc erat genus liberi arbi
trii sic inferius consequitur superius et
item non debet poni in diffinitione
eius Item si compositio est ibi illa
non est physica ex materia et forma nec lo
gica ex genere et differentia Cum ergo non sit
aliud genus compositionis sufficiens rerum
non videbitur ibi esse compositio Item
hec compositio propter aliud est et non nisi per
actum Cum actus sint priores poten
tiis secundum rationem Queritur ergo quid
sit ille actus quia Rationis enim
et voluntatis non conveniunt in actibus

simplices sz iudicare et velle Ite
In mouendo ad actu racio pit
volunte sm nam Ruorumcq at
vnus e prius z alteri potius i ac
tu illorum nulla e vnio ad actu
vnu go racio z voluntas no
vniu ad actu vnu Item h
tu e sup q in sbli anima st
duo mouentia sz fantasia et
desideriu qd hz ps concupiscibiles
z irascibiles Et h no vniu ad
constitucoz vnius actus et vis pote
go a simili duo moue st inl
anime sz ro z voluntas no
dz vni ad actu vl potenciaz consti
tuenda Si igit hc dica q libe
ru arbitriu non e cotinum aliqd
ex racoe z volunte s e ipa ro
vl voluntas Con vnu z id
vna voce signatu no e duo diu
sa q no sut vnius racois. libe
ru arbitriu in homine vl anglo
vniu id in vna voce signatu go
no e duo diuersa q no sut vnius
racois Racio aut et volutas in
homine z angelo st duo diuisa
no existia racois vnius go liberum
arbitriu no e racio z volutas
Item liberum arbitriu sepe contra
racoz elegit go si e racio liberu
arbitriu ipm sepe elegit contra seipm
qd e absurdum Si vo dica
q liberu arbitriu sit vna illarum
potenciarum pri z alia racio tc
queritur quare sit illa arbitriu
eius racois e in nomine liberi ar
bitrij z pom ut sbn Et liberu
vt adiectiu go sba liberi arbi
trij z arbitrij Et cu arbitrari
sit racoius liberu arbitriu pri
cit racio Item hc arti ex vo
beati Bernardi in libo de libero
arbitrio z gra v dicit q liberu
arbitriu e liberum volunte iudi
ciu Iudiciu at qd cadit i racio

in diffinicoe ista racois e go libe
rum arbitriu e racio Sz con
e q libtas vt dicit btus Bernar
dus pri e ita voluntate go libe
rum arbitriu pri e voluntas
Idem hc p hz q dt augus q in
volunte e pecm efficit pes libe
ru arbitriu go liberum arbitriu z
voluntas Item liberum arbitriu
e ptas suandi rectitudine vo
luntatis pp se hc no facit racoz de
racoe go vi q liberu arbitriu no
sit racio s voluntas Ite oda
p racoz oe pecm e malus vsus
liberi arbitrij go voluntas ma
la e pecm go malus vsus liberi ar
bitrij e voluntas liberi arbitrij
Item augus dt q votas i nob
semp libera e s semp bona no
e go libtas ppe e voluntatis
Et itm sc q volutas e liberi ar
bitrij Item illud vid esse
liberu arbitriu pes qd vi ee au
toritas eorum q in nob sut s hc
z volutas quia pes vote e autas
faciendi qd vlt go liberum arbi
triu e voluntas Item dt Bern
ardus q libtas ne e libtas a
coaccoe s h libtas e pes vote
z no penes racoz quia vote
existe in aia cogit racio consene
ei Oz adhuc manet libtas pes
vote volendi vl no volei go i
aliquo casu cogit ro v no cogit vo
lutas go libtas a coaccoe pri
e pes vote cu go liberum arbitriu
denoie ab ista libte libru arbitrij
pri cit volutas Ite In opibus
q fiut a libero arbitrio ro non
opa ni pndo consilij votas aut
indefinens go pri or i opibus

liberi arbitrii erit voluntas quam vo-
lebamus ergo liberum arbitrium proprie
est voluntas et hoc multi concesse-
runt. **Sed contra** dicit Bernardus quod
liberum arbitrium est consensus rationis
et voluntatis. Ergo videtur quod liberum arbit-
rium equaliter sit ratio et voluntas
hoc enim videtur ex suo nomine liber-
tas enim voluntatis est et rationis
arbitrium. **Item** videtur quod liberum
arbitrium non tantum sit rationis et
voluntatis sed etiam aliarum plurium potentiarum.
Item dicit Damascenus in 2o libro
et 2o capitulo quod in omnibus rationabilibus
entibus ducitur magis naturalis appetitus
quam ducat liberum arbitrium enim et
cum ratio movetur quod coniugate sunt
in eis cognitive et animales virtutes
liberum arbitrium est appetit et liberum
arbitrium et liberum arbitrium inquirit
et perscrutatur et liberum arbitrium iu-
dicat et disponit libero arbitrio et
libero arbitrio eligit et libero arbitrio
impetum facit et libero arbitrio agit.
Et hic accipitur quod liberum arbitrium est appe-
titus et voluntas et rationis et motive
potentie. **Deinde** obicitur contra illam
preteritam diffinitionem qua bonum eligitur
gratia assistente. Dicit enim Damascenus
quod electio est duobus propositis unum prae-
eligere. Per hoc ergo electio videtur esse actus
eligentie et videtur liberum arbitrium
esse idem cum eligentia. Hoc etiam vide-
tur per hoc quod Aristoteles in 3o ethicorum eligen-
tiam ponit inter efficientes causas.
Causa autem efficiens illarum virtutum
videtur esse liberum arbitrium. Si ergo conce-
datur. **Contra** dicit Aristoteles quod volunta-
rium magis est quam eligentia i. in pluribus
qua pueri agunt voluntarie sed
non secundum eligentiam et repentina sed non
secundum eligentiam facta. Cum igitur omne
quod est in libero arbitrio sit volunta-
rium et in pluribus videbitur non esse eligentia.

Et ita videtur quod male diffinitur per actum
eligentie qui est eligere ut dicit Aristoteles.
Deinde queritur de aliis
diffinitionibus que licet non sint adeo
in usu ut ista tamen autem ponuntur a
sanctis. Et primo accipiatur prima que est in
ytinerario in 3a disputatione contra
hereticorum magnum data a petro apostolo
sic: liberum arbitrium potestas est secundum quam
homines virtutem qua se possit ad
quos velit actus inclinare. **Et** contra
hanc obicitur sic: secundum hoc animalia sunt maiores
ut dicit Algazel. Et certiores sunt
quinque et maiores quinque secundum quinque
ymaginatio fantasia estimatio et memo-
ria. Cum igitur liberum arbitrium nullius istorum
sensuum sit non videbitur esse secundum animalia.
Preterea nichil videtur esse dictum quod
dicit Petrus quod liberum arbitrium potestas
est secundum quam homines virtutem habere enim virtutem
est habere potestatem. Et hic ibit in infini-
tum si diffinitio bona est. **Preterea**
videtur esse inconveniens quod dicit ad quos
velit actus velle enim actus voluntatis
est et sic per primum non debet diffiniri liberum
arbitrium. **Aliam diffinitionem**
dat Bernardus in libro de libero
arbitrio et gratia sic: liberum arbitrium
est consensus ob voluntatis inamissibilem li-
bertatem et rationis que secum semper
et ubique portat indeclinabile iudi-
cium propter voluntatem ipse liber sui et
ipse iudex sui propter rationem. **Contra**
hoc obicitur sic: superius probatum est quod con-
sensus est rationis et voluntatis quare
liberum autem dicitur quod liberum arbitrium
dicitur quod sit potentia distincta a volun-
tate et ratione. Ergo male diffinitur
liberum arbitrium per consensum. **Item**
iudicium rationis sepe agitur per li-
berum arbitrium. Ergo videtur quod in consensu
liberi arbitrii ratio non semper
et ubique portat iudicium ...

iudicatu. Preterea iudicii videtur esse
deum lugis consensum esse iudicem sui
quia iudicium est an consensum Et
ita consensus in eo iudex sui sed quis
iudex an iudicabit ipsum Item
Anselmus in libro de libero
arbitrio diffinit libertas est potestas
servandi rectitudinem voluntatis
propter ipsam rectitudinem Et contra
hoc obicitur sic liberum arbitrium est
potentia rationalis anime omnis autem
potentia rationalis anime est ad opposita
ut patet decimo methaphysice ergo liberum
arbitrium est ad opposita ergo non debet dif
finiri ad ultimum oppositorum tantum quod est
rectitudo voluntatis Item hoc patet per diffinitionem
petri qui dicit quod habet virtute ad
quos velit se actus inclinare et per
diffinitionem Augustini qui dicit quod li
berum arbitrium eligit bonum
gratia assistente et malum ea dese
rente Item liberum arbitrium est
potentia ordinata ad actum proprium autem
servandi secundum quod Hugo non est po
tentia agendi ergo videtur quod liberum
arbitrium potius debet diffiniri per a
gere quam per servare Item ratio
voluntatis non potest consumari nisi habita
rectitudine actus voluntatis non
habet mali ergo mali non habet potestate
liberi arbitrii Item sic liberum
arbitrium est liberum ad actum quem
vult Ita est liberum ad finem quem
vult Et ita male videtur esse dictum
quod dicit potestas servandi rectitudinem
propter ipsam rectitudinem Ulti
mo queritur Et penes quid
sumuntur Hugonis diffinitiones So
lutio Dicendum quod liberum arbit
rium potentia est specialis secundum or
dinem nature Et hoc patet per actum ipsius
liberi arbitrii qui est eligere quod
habet a ratione et aliquid voluntatis

Eligere enim duobus propositis alterum preoptare duo vero proponere rationis est
Alterum vero optare voluntatis est Et
ut hoc melius intelligatur Notandum
quod quatuor sunt secundum ordinem in opere rationalis
anime Quorum primum est actus rationis
qui considerando proponit, ut appellant
et dicunt quod appellare sit Secundum est vo
luntatis consentientis Tertium appellant
Tertium est id quod eligit actum a voluntate
Et hoc vocamus liberum arbitrium Et
Quartum perfectum voluntas que movetur ad
consecutionem appetibilis decreti per rationem
et optati per voluntatem et electi per li
berum arbitrium Prima vero arbitrii de
appetentibus rationis est libertas autem
volendi vel non volendi voluntatis est
liberum arbitrium sed utrumque dictum nomen
sumitur compositum ex utroque Secundum est tamen
quod aliud est arbitrari et aliud iudica
re Iudex in iudicio ordine
iuris tenet et hoc contra propter rationem quia iudex
est appetitivum Et ideo ratio secundum quod est
iudex semper dissentit malo Cum
Nota autem compromittitur in arbitrio tunc com
promittentes recedunt a iure suo et
arbitrium est moderari per utramque partem
potest tamen deflecti ad gravamen
unius et alterius Et hoc propter conveniet
libero arbitrio cuius est moderari
inter decretum rationis et appetitum
voluntatis Et per electionem potest declinare
in unum vel in alterum Et propter hoc dicitur
esse liberum arbitrium quia in ar
bitrando habet limites sibi prefixos
quantum debeat moderari per rationem
et quantum per voluntatem Et sic dicit
petrus potestatem habet ad quos volu
mus actus inclinare Infra tamen de
terminabitur quid sit libertas eius et
unde habeat eam a seipso vel ab
alio In diffinitione autem Augustini

Quid sit Arbitrium
Iudicium
Compromissum

Ratio quare quod iudex semper dissentit malo
liberum arbitrium quod post compromissum semper
moderari debet inter decretum rationis
et appetitum voluntatis   Item unde hic

cum dicat liberum arbitrium est fa
cultas racionis et voluntatis. fa
cultas ponitur pro perfecta potestate arbi
trij volentis eligere quod utrumque vo
luit scilicet decretum a racione vel de
sideratum a voluntate Et racionis et
voluntatis eo quod semper est inter decre
tum et concupiscenciam et voluntatis
Et non ita quod sit voluntas vel
racio vel utrumque secundum suum esse
et racionem licet idem sit substancia et subiecto
Non enim consentimus quibusdam
dicentibus eandem potentiam esse
racionem et voluntatem et liberum arbi
trium sed differre per actus Esse enim
liberi arbitrij a perfectione potestatis
arbitracionis que est ex eo quod non liga
tur arbiter qui potest arbitrari secundum
utramque partem equaliter vel pro altera
contrariam relinquere Esse vero racionis
a perfectione potestatis iudicacionis que est ex
eo quod tenetur ordo iuris et iusticie
secundum rei veritatem Esse vero vo
luntatis est a perfectione appetitus inclinan
tis se in appetibile subiecto tamen et subiecto
idem sunt et loco substancie licet anime
racionalis motive ad operabilia ob
iectum aut voto id quod substat om
nibus potenciis anime ut naturalibus possibus
suis et perfectionibus Ad primum ergo
dicendum est quod facultas facilem et potesta
tem supponit quod non est ita racionis
et voluntatis tamen in ipsis existat
sed tamquam inter que utrumque ex predictis
Est enim facultas hec perfecta potestas
arbitrij eligendi decretum a
racione vel concupitum a voluntate Ad
Ad secundum quod facultas non suppo-
nit habitum licet hoc quidam dixerunt
decepti a nomine fundi qui est no
mine scilicet quia id non videtur nomina
re formam a materia abstractam
conponibilem esse ponunt sic habitus
conponitur sed supponit potenciam con-
pleta ad actum et sibi innatam que
formata quidam vocant habitum
Ad Ad secundum quod ille habitus non est
racionis ut ex predictis Et si sit
innatus patet hoc non sequitur quod sit scientia
sed est perfectio potestatis arbitracionis ut
iam dictum est Ad quartum dicendum quod
facultas non est aliud communis in
duobus licet unius et eo quod non dicitur
facultas racionis et facultas voluntatis tamen sit
in illis sed tamquam inter que Ad Ad quintum dicendum
quod facultas sic habitum potest sumi per
similitudinem a rebus exterioribus
que dicuntur facultates eo quod possidentur
ad nutum sed non sic dicitur de eo quod
illa facultate ponat in racione et
voluntatis facultate eo quod faciat eos faciles
Sed quia habet eam in scriptura ut
diximus Et ideo cessant quantum ad ob
iectos supra Ad id quod obicitur
quod facultas dicat intencionem habitus
eo quod capit intensionem et remissionem
dicendum quod facultas supponit potenciam
perfectam ut dictum est sed tamen potencia
duobus modis potest considerari scilicet in se
et in comparacione ad exteriora quibus ad
iuvatur ad operandum vel impeditur ab
ipso Si primo tunc non capit intensio
nem et remissionem Unde Bernardus in
libro de libero arbitrio et gratia quod liber
tas a coactione nec peccato nec miseria
amittitur nec minuitur nec maior est
in iusto quam peccatore nec in angelo
plenior quam in homine Si vero se
cundo consideretur tunc accipit intensionem
et remissionem secundum quod gratia vel feli
citate iuvatur ad oppositum vel contrarium
horum scilicet peccato et miseria impeditur
ab ipso Et hec eadem consideracio est
in potencia anime In comparacione enim
ad habitus et ad finem unus est racionalior
Si tamen racio in se consideretur tunc
omnes eque racionales Et per hoc

p3 soluco ad sequens Ad ad
q^m q liberum arbitrium no
dicit sit hic acceptu q prius
fuit ne aie ratoal 7 ppea acce
pit ipm s3 quia datu e ei tu
na sic oibus alie poe nales.
Ad hec aut qd obicit q oe
quibus na e actus dicm q hc
e vm de quibus tpe s3 no de
quibus na 7 roe ml n vt dr p
in pmo de aia a ml e a po
tius e 7 n no e actus Ad hc
qd dr qshc q liberu arbitriu
dr ee facultas vol 7 ros d
q nullo timu mo3 intl s3
no phito et io rates illas
q sunt tom opinoz dntez ra
poas gstas ee ex roe 7 vote
gcedim9 7 illa sit liberu ar
bitriu Similit ros ias q st
tom opinioz dntem q liberu
arbitriu e rato vota eo
q nos no dicim9 tres poas
ee vna n sba 7 sbicto vt sup
dixim Ad alias aut que vide
pbac q liberu arbitrium no
e iu iudicium nc e actus ros qsi
sit g loqui ds ad aliud pro
nendo s io qd e rois 7 io qd
3 volutl dns castitate ee de
uio honestoz 7 virtutu et
mitoz formatoz aut delta
bile gcupie volutl s3 tuo ar
bitro e relictu quid eligat
In ista aut locutoe ponit
ratos iudicium in vno 7 gcupia
volutl in alio et ps arbitriu
electos vtrumq iudex n p9 snaz
non arbitr vn in arbitriu hc
sequi snaz ros arbitriu io n
eit ratois s3 altiu poe est
liberu arbitriu Ad aliud
dicm q cu dt Bernardus q liberu
arbitriu e liberu ex vote iudi
ciu poni p arbitro 7 no pro
electoe iusticie s3m ordine iuris
Ad id qd obicit q liberu
arbitriu sit volutas dicm q lz
libertas sit in plus in volunte
in ratoe tn non sequit ex hc
q liberu arbitriu sit voluntas
to n q liberu arbitriu sit quibus
meoz 7 volunte lz ad de v
trosq Ad ad dicm q pficit
pctm duisimode in duis po
tencijs In roe n pficit tm
in gsentiete In vote aut tm
in pte volete 7 appetente In
libero aut arbitro tm i elige
te et pp hc sancti duisimode
loquunt de pfctoe pcti Quida
n dicut q oe pctm e i roe
Et qda q oe pctm 3 in vote
Et quida q oe pctm e in
libero arbitro 7 simlr e de o
pe mitorio Ad ad dicm
q Anshelmus diffinit liberu
arbitriu 7 libertatem eius q
in gpatoe ad fine ad quem
datu e 7 no s3m id qd e 7
hc melius ptebit infra ex
planatoe eius Ad ad dicm
q pctm e malus vsus liberi
arbitrij 7 pctm e mala vo
luntas duisimode vt dictu
est Ad ad dicm q votas
in nobis semp e libera Ad
ad dicm q pcs vote e qui
tditas 7 impans pcs roz
aut ut pcs dictans 7 indi
cans liberu arbitriu vo ut
pcs eliges Ad ad dicm
q libertas e in tbus vibus
anime s3m plus 7 minus

potentie organice semper affixiorum
ad modum obligatorum habent ad imi-
tacionem corporis et non sunt omnino libere
quam obligacione non abstrahuntur neque
racio tamen non sit potencia organica
Cogitur vero ab obiecto extrinseco. con-
sentire vero et dissentire facit et hec
convenit rationi a parte prima quia iudex est
Iudicis enim est in inquirendo et deter-
minando sequi ordinem iuris et
rei veritatem Voluntas autem habet v-
trumque vi (sue) libertatis Non enim ratio
ad volendum id quod racionatum est
quia scire consequitur modo non quam vtrumque Sed li-
berum arbitrium libertate habet arbi-
trandi quid eligatur vel secundum racio-
cinatum vel volitum Ad ad quintum
quod voluntas prior est in operibus quam
ratio tamen ex hoc non sequitur quod sit liberum
arbitrium vt patet ex predictis Ad id
quod obicitur quod liberum arbitrium sit ratio et
voluntas dicendum quod non est verum Et hoc
est quod dicit Bernardus quod est consensus racionis
et voluntatis sic est intelligendum quod eli-
gendo consentit volito et consi-
liato Ad aliud patet solucio ex
audita Ad ad dicendum quod sicut
super diximus de voluntate quod ra-
cio comparatur ad volitum ex quo
vires anime interius moventur ad
actum Ita dico de libero arbitrio
quod racio comparatur ad eligibile ex Et
alio ad vires interiora Nam enim
arbitrium est iudicare vel non vel inquirere
et disponere et agere et velle et eligere
vel non horum facere Et in prima parte
loquitur auctoritas damasceni Ad
id quod obicitur contra primam partem quod dicit
quod bonum eligere etc dicendum quod eligere
non est liberi arbitrii Eligere non
ponit deliberacionem secundum iudicium racionis
sicut patet ex hiis quod attribuitur eligere
in 3o ethicorum libero non arbitrio
non dependenter sequitur iudicium racionis
Electio autem non est uniformis sicut
inde Electio non eligere est directe
iudicare per racionem et cum deliberacione
Electio autem liberi arbitrii est libera
ad quos volunt actus vt sunt
petrus sive concupiscens per voluntatem
suam dilectos per racionem Ad ad
dicendum quod eligere causa est virtutis assue-
scalis Sed liberum arbitrium se habet generaliter
ad opera virtutis et vicii Ad id
quod queritur de diffinicione petri
dicendum quod sensus dicitur duobus modis secundum se
et per similitudinem Per se autem dividitur
in interiores et exteriores vt dicit Algazel
Per similitudinem autem dictus dicitur
esse de potencia anime racionalis sicut enim
sensus movetur ad presens Ita motiva anime
racionalis ad presens delectabile vel
nocivum movet secundum concupiscenciam
vel fugam Ad ad dicendum quod cum
liberum arbitrium etc per modum potestatis
supra potencias ex natura imposita Cum
autem additur habens virtutem etc per vir-
tutem supplementum eius potencie per
habitum naturalem Et patet quod non ibitur
in infinitum Ad ad dicendum quod cum
ad quos velit actus etc supponitur
velle quod est eligens Ex eo non
quod liberum arbitrium sequitur racionem et vo-
luntatem habet aliquid racionis et quod voluntatis
vt supra determinatum est liberi ar-
bitrii vero est sic eligentis hoc quod
determinatum est a racione vel concupitum a
voluntate vel vtrumque Ad ad
dicendum quod iudicium quod secum portat
liberum arbitrium non est per se iudicium
de re quia hoc est racionis Sed est
iudicium arbitrantis vel secundum sequendam
sit ratio vel voluntas vel vtrumque

Et hoc indiciu semp portat secu
liberu arbitriu Ad ad sc̄m
q/ iudiciu qd̄ secu portat liberu
arbitriu/ cōsensus dr̄ ee iudex
sui eo q no lz iudice supiorē co
gente s; ppo decreto deflectitur
ad nutū vl' vote vl' vtraqȝ
Ad ad qd obi^r q̄ diffinitoē Ans
helmi sc̄m q liberu arbitriu sm
esse ē ad oia s; in cōpacoē ad
fine ē ad suandā rectitudinē
volunt^s Et p hc pz so^o ad ta se
quētia Ad ad sc̄m q ptās
liberi arbitrij ē in nra ptate
s; accipē iusticia no ē in nra
ptate Item deflecti a iusticia di
ta ē in nra ptate Vn̄ at Ans
helm^9 diffinat in cōpacoē ad
finē diffit p ea q̄ st' in nra pta
te de fine. lig at in pcoib^9 pdi
ta sint iusti^a ptās tn̄ cōsuadi
no ē pdita Sic a^r amittes the
sauru cista vtz in q̄ reseruare po
sset thesaur^o si hrēt Ad ad
sc̄m q sic finis ē vltī^9 vniq
cuiqȝ fines intenti st' multi
finis at vltim^9 ē p^9. quē da
tu ē nob' liberu arbitriu sz qui
poni^r ab Anshelmo intēta fie
at st' q̄s sigit rāte ȝ in ill' lib'
tatem hnt liberu arbitriu Ad
vltim sc̄m q diffinitō Augg^i
dicit esse liberu arbitriu q ē fa
cultas eligendi ex roē ȝ vote
Sz diffinitō pet' tangit lib'tate ipi^9
in cōpacoē ad actū^9 diffini^o at
Bernardi tangit ea q̄ lz a roē
ȝ vote Diffini^o aut Anshelmi
ē in cōpacoē ad fine p qz data
est Ex hīs pz solucō tocia qtior
q̄ cōsuet^r fieri sz cōe noīa^r liberu

arbitriu duplici noīe sz q cōis
ē ex duabus potencijs roē sz
ȝ volunte cōis cū roē i arbitrio
ȝ in lib'te cū volunte Simil' pz
quare arbitriu cadat in rō Et
vt sbā. liberu aut vt actus sz
qua pp^9 act^9 liberi arbitrij ȝ
arbitrarie qd' sē^r ex te racois
ū volunt^s vl' vtriusqȝ ut ex
dictis

Ercio queritur

De actib^9 liberi arbi
trij vi^r q plures act^9
heant p aucte Damasceni su
pra inductā sz liberu arbitriu
iudicat ȝ liberu arbitriu vult et
liberu arbitriu inquirit Ite quecūqȝ
po^e sic se hnt q que sūt diffi
nic^e aliaȝ ȝ que diffinite p
illas illaȝ act^9 eo^o se hebunt
Sz d' p^r p hc q qualis ē hitūo
potenciaȝ ad inuicē tl' ē hitu
do actuū s; rō ȝ votas diffiniut
liberu arbitriu ergo vi^r q act^9
rōis et volunt^s st' i actu li
beri arbitrij hoc ersl vi^r p rōz
act^9 qui attbui^r ei sz elige
duob^9 ppositis alteri pportare
Duo aut ppone no ē nisi rōis
non n' ppouu^r n' cōsensiendo Et
ois collacō rōis ē/optare at
volunt^s ergo plures act^9 sup
plx ipm qd' ē eligo Sz 9
hoc est/vniq potencie vnico
ē act^9 liberu arbitrium ē poa
vna ergo vnicū dz hrē actū.
Ad hc rndz quidā dnis q in
veritate liberu arbitriu ē potēa
vna ȝ hoc cā votas ȝ rō sz lz
plures act^9 no exequo s; cōīr
ordinatos sup id obiectu Et
ad hc adducunt plēs rōes Cuaȝ

Vna e q sic se h3 finis ad fine
sic se h3 pota ad potecas s3 veri z
finis ro̅e boni aut finis vo
luntatis Et idem sub ro̅e eligi l'
e finis liberi arbitrij Cum i^z veri
z bonu z eligibile non differunt nisi
ratione z no re vi^z q ratio z volun
tas z liberu arbitriu no dffrnt re
s3 ro̅e p^m Item Sic se h3 veri
ad cognitiua sic se h3 bo^m ad mo
tiua s3 ex cognitione veri nu̅q̅ se^z
motus in bonu g^o nece e pone
cognitioz boni aut g^o illa ca e n̅ cu̅ non
cognitiua veri vl' cognitiua boni Si
e eadem cu cognitiua tuc nece z ve
ra cognitioz pone s3 motiua in
veri q se magis teneat ex^te mo
tiue in bonu Et ita erut ·xx· pot
s3 cognitiua veri in ratione veri
z cognitiua boni in ro̅e boni z
motiua in bonu in ro̅e boni z
motiua in veri in ro̅e veri hoc
aut e inconueniens quia ca ro̅e
pone^z z ta s3 motiua in veri in
ro̅e boni z^c multe essent po̅ e
Etc relinqui^z q eadem cognitiua veri
z boni z motiua in bonu Item
h^c volunt p^re p fidem fides n.
z virtus tendens veri Cum g^o omis
virt^s sit de pfitione volunt^s z liberi
arbitrij h^c necessitate q volunt^s et li
beru arbitriu sunt potencie tendentes
in veri cognitioz veri g^o ca e po̅a
motiua in bonu z cognitiua et
motiua q in veri g^o ca e vo
luntas z ratio z liberu arbitriu I
tem probant p diuisioz motiua
ru Motiue eni ab augno
z bernardo diuidu^z in rationale
z irolem z concupiscibilem Cu g^o vo
luntas z liberu arbitrium sunt de
motiis z no contineã^z sub irascibili z
concupiscibili continebu^z sub rationali
z^c ratio z voluntas z liberu arbi
triu sunt vna po̅a Item vna
q̅etas e vni^s po̅e s3 virtus z viciu

sunt vna contrarietas g^o vna po̅a
dicit aut a sanctis quia s^t in ro̅
ne z vol^te et libero arbitrio viciu
et virtus Item aug e dispo̅
cuius e nctitas iudiciu aut boni
qd' e in ratione e dispo̅ ad mo
tu Electio aut que e nctitus et
voluntas pfcta qui pfectus g^o eiusd
po̅e erit iudicare eligere et velle
Item eius e fce motu cui sit inti
acio de motu s3 rationi sit intimacio
g^o rois fce e motu Cum i^z vol^e
tes sint voluntas z liberu arbitriu
erit eiusdem po̅e cu ro̅e Sz con
h^c e quia si prima ro̅ vz nec ess
po̅e motiue sunt eedem cu apph̅e
siuis z^c intellectus practicus z specul^s
z voluntas z liberu arbitrium no
faciunt ni vna potentia Similr
s3 m h^c sensus et ymaginacio z memoria
z fantasia no s^t ni vna po̅a quia
obiecta eorum no dffrnt nisi s3m ro̅em
z no s3m esse siue s3m rem Si vo
z^a ratio bona z tuc irascibil' z con
cupiscibilis sunt eadem cu fantasia s3 q
cumq3 veri z^e idem s^t int^e se s^e
eadem g^o irascibil' z concupiscibil' sunt
idem qd falsum e Cum n^c id h^eat
obiectu nec eiusde ronis s^t Solucio
Ad p^t h^c dicimus q ca opio
sta e Sunt eni dulse po̅e ratio
z voluntas z liberu arbitriu s^t i
plurita quod e narratu Ad p^m
aut s3m q damascenus lo^z de libero
arbitrio put se ostendit sup alias
mouendo ipas Et qua^r h^c fit
ex plurib^s e declaratu Ad Ad
s3m q ratio z voluntas no cadunt
in diffinitioz liberi arbitrij sic p
cedentes ipius s3 sic ca q s3m na^m p
cedunt ad actu ipius Ad Ad s3m
q nichil phibz q liberu arbitriu
h^eat in actu suo ro̅em z aliqd
volunt^s Et eccl sup^s explanatu e

Ad ad 3m q illa ppo dic scz
finis ad fine intr de fine sm
racoz finis 7 no sm subiectu fi
nis Raco n' finis fiat diasite
in vib9 anime dic pz in omib9
ssilib9 7 racoalib9 ut pbat in
ducta instantia Ad ad 3m
q ca e pom motiua in vm 7 gg
tiua veri in roe boni sz no pe
tica vel' intr9 practicus appeti
tiua n' pue no e ggitiua re
pz oz q sit ggitiua in roe bo
ni media sunt int ggtiaz vel et
appetitiua boni magf se tenes
ex te ggtiue veri q pp. hc sit a'a
sz motiua in vm q magf se
tenet ex te motiue in bom q gg
tiua veri in roe boni suffiat ad
vtruqz sz mouend in bonu 7
ad mouend in vm Et p hc pmo
gsily 7 no pmo impy sic mouz
voluntas Ad ad 3m q fides
in roe motiua e sic practica 7
no in volun te sic suppone ba
Et si obici qd dr Aug9 solued
3 p distinctoz voluntat supra
positam Voluntas aut vno mo
tor e aliaz virtud ad suos act9
ad obiecta Et hc no loqr h' au
g9 7 sm hc q gunt se ad roz in
actu 7 obiecto fidei Ad ad di
cendum q cu diuidur vires motie
in irascilem gcupiscilte 7 roale sup
in roali plcs vires Eo q roal' no
nomiat ibi racoz sm qd e po spa
lis sz motiua roal' aie Et hc sup
explanatu e in questioe de dist
one virtud motiuaz Ad ad 3m
q ita gietas vtq 7 virtud e gets
in gne 7 no in spe Et p hc sst q
sbiectu suu in gne sit vnu lig
in spe sit diuisu hc aut e virt9
motiua aie Et pz si destrda
ad ssb pdentia n' e virt9 7 simlr

tpantia ca plyi q sancti pdenaz
ponut in roe 7 tpantia in gcupi
scibili Ad ad 3m q e que dispo
intriseca 7 que extrinseca Et hc vm
est pcipue in racoalib9 intrqz in
naralib9 gsiliaris n' disponit age
te 7 est extra ipm appet9 vero
agendi disponit sic extrs in age
te 7 in talib9 no e vm q ei9 sit
dispo 7 neitas vni cui sit sic i roe
7 libero arbitro 7 vote pz q no se
q sit pota eadem Ad vltim
3m q ad hc q fiat mot9 suffiat q
faciens motu 7 nuiitas ydem te
heant in sbd 7 subiecto Et no opz
q sm ee 7 diffinitoz sit adem

Quarto queritur de
libtate eius Et circa hc
queritur tria scz quid sit li
bertas Et cui sit pmo Et de di
stone libtatis Ad pmum pce sic
Dicit Anshelmus de libero arbi
trio putas ne q additu libero
arbitrio minuit 7 sepatu aug
libtatem eius ee libtate vt pte
libtatis qi dicet non sz flexibilits
ad otos act9 addita libero arbitro
minuit libtate 7 sepa aug go
no e q libtas 7a p' ex dicto b'n
ardi dicentis q libey e in pria
q in via Et tu ibi no e sm fle
xibilitate ad oppoitos act9 Pt
ea Intentio Anshelmi in c libo
e spalit plac hc qd quedam
dixpount libtatem ee flexibile ad
oppoitos act9 Item flexibilits
ad otos act9 7 flexibilitas in
bonu 7 malu Si go e libtas ar
bitrij cu roe vtiusqz ptas lib'
tatis 7 no roe altius Alr enim
non dicer flexibilitas go flexibi
litas in malu eit pts libtatis

Sed quicquid in medio potentie
pficit aliquid si reducat' ad actu
magis pficit illud In omnibus n.
gplecior e actus q3 potentia go optus
malu facit libertatem qd' e con
cium Iohis v' dt dns Qui facit
peccatu suus e peccati Ptra In 2o
sntiarum d' q poa peccandi magis
e in potentia q3 actus s3 potentia pec
candi e flexibilitas in malu
go flexibilitas in malu erit pte
ptatis liberi arbitrij Et hc e con
multos qui dicut q flexibilitas
ad otos actus sit libtas Qreet
dr' sic in laude sancti viri dr in
eccliastico qui potuit transgre
di et no est transgressus. facere
mala et no fecit/poa go faciendi
mala ponit libertatis pte It
dicit sancti q ppr hc fecit nos
deus liberu arbitriu ne esset coactu
bonu nrm et ita nc laude nc
remuneracio dignu go poa fa
ciendi bonu esset separata a potentia
faciendi malu et induceret coactioz
Sz quicquid removet coactioz fac
libertatem/ poti faciendi malu re
movet coactioz go pot libertatez
Sz sm diffinicioz petri liberu
arbitriu e ptas faciendi qd' vult
Cuia ipse dicit q hz virtute ad qs
voluit actus se inclinare ptas ac
faciendi qd' vult inveni' in aqo
inveni' flexibilitas ad otos actus
sic in sanctis in patria et angelis
go flexibilitas ad otos actus n
vide' ee libtas arbitrij Item
ptas qd' vult non vr' inveniri
in omnibus in quibus e liberu arbi
triu sic hz in damnatis Dt n.
Gregorius q' sepe impedi' votas
deorum ne tm pnt qntm velint
go vi' q nec ptas faciendi qd'
vult no vide' quenire nisi omni
potentie go si e libtas in solo
deo erit libtas arbitrij Si vero di
ca' q libtas hz deterinari sm Ans
helmum p ptate qsuandi recti
tudinem ppe si e libertas in solo
deo ppt sic tunc non videbitur in
demonibus esse libtas In ill' enim
impotas e ad rectitudine unde
supflua esset in eis ptas qsuandi
rectitudine Si dica' q Anshel
mus soluit hc p simile dns q
ad visu ex or exigu' sz ptas in
vi[r]te et potentia obiecti et me[diu]m ad
inmans tut acr et me[diu]m no
phibens sicut q paries vel aliqd' al
no sit mediu int' videntem et visi
bile Et dt q si desit visile et vtz
q3 mediu aduc in nichilominus rmanz
ptas in virtute sc similiter i hnte ratio
ne qmuis desit rectitudo rma
net tn ptas qsuandi eam Sz hc
no vide' simile quia in ptate vi
dendi ibi pgsitas ad actu s3 in da
mnatis e impotas ad actu ratio
dinis Ptra In primo me ce
he' q dicimus hoiez liberum q ca
sui e tm go vi' q libtas deret
sic deterinari sm roz illam sz q lib
tas arbitrij in hc e q ipsm ca
sui e in actibus hoc ect vi' p
ratioz oppois q e in' fuiture et
dominium aut p sup ee go
cu libtas ment' sit vi' no deterinari
vi sub ee Solucio Sm q li
bertas arbitrij multi' deterina'
Si enim deterina' ad actus in qs
pt psc ex na b' tuc e flexibilitas
ad otos actus Si vero deterina'
sm n[ome]m libtatis tuc e ptas facien
di qd' vult Sic enim homiez di
cimus liberum qui ptate hz esse
di quo vult eo q no detie' ab
aliquo domio Ita q liberum ar
bitriu dicitur q' ptate hz faciendi qd'
vult no deterta ab aliq superiori

Et hoc mo loquit^r phus dama
7 Greg^s arimi^s qui dicit nos
ee duos illo^z actuu qui fiut ex
libe^o arbit^o Si vo detmiat^r i q^o
pacoe ad fine ad que e p hi
tu tuc libitas e ptas gsuandi
rectitudine volut^s ppt se sic
d^t Anshelmus S^m go Ad p^m
q flexibilitas ad o^t^os act^s s^i sui
na^z no minuit libtate s^i s^m suu
actu Et^c intelligit Anshelmus q^d
dicit q^d additio minuit Et p h^c
p^z s^o e^s ad secu^s Ad a^d s^m
q flexibilitas in malu no s^o
nat p^iuacoe^z 7 ligacoe^z Act^s n^o p^s
potea^z e roe 7 na eo q^d ampli
o^r p^iua^o e in actu q^z in po^a z
io act^s minuit libtatem Si vo
dicat^s q^d s^m h^c po^a e^s pot p^iua
co^z li^z minorem q^z act^s R^ndo
e q^d po^a duob^s m^o^s gsidat^r s^z s^m
gpacone ad actu 7 s^m gpa^o^z
ad o^tuu Et p^o^o e in po^a 7 s^o
nat p^iuacoe^z 2^o^o e eade tu po^a
q^e e in bono eo q^d omis po^a ra
conalis e ad o^ta s^z tm addit ex
clusione q^r oblio^is ad v^m s^m
7 sic e p^s libtat^s Et p h^c p^z s^o
luco ad omia q^d obiciu^r de ca
ma p^t h^c s^o^m q^d no v^r sic
ee in sanct^s in p^atia 7 in da
mnat^s in inf^no Et ad h^c vide
s^i e q^d e ptas in na 7 e ptas
ex h^itu 7 ptate in na ta s^ci q^z
dannati h^z ad o^ta s^z s^m pta
te ex h^itu manet in v^o o^to^z
vt in bono vl in malo Ad
h^c q^d obiciu^r con^a libtate q^d
pot pet^s sup libe^r arbitiu
sit ptas faciendi q^d v^t D^m
q^d dannati h^z ptate q^d volt
eo q^d na^z no inseruit s^z q^d

in^z bonu volut h^c e ex dana
toe h^itu^s Et q^d dicit s^ci q^d im
pedi^r frequ^t voltas deo^m ne
tm possint q^m^u velint dutfuc^o
e de extioib^s 7 no de intioi
ope volut^s Ad ad s^m q^d
oi pon^e e face omia q^d volt
s^m potentia infinita s^z po^a c
atue e face omia q^d v^t s^m t^m
sue potestat^s S^t n^o damachen^s q^d
libe^r arbitiu no e nisi e^o^s q^d
in ma ptate sunt Ad id q^d
obi^r con^a libtatem q^d pot Ans
helmus S^m q^d in vl^te damma
ti ptatem h^z gsuandi rectitudi^z
sue ipe d^t ex na Et li^z in
q^z possit reduci ad actu tn no
z supvacua R^imanz eni i eis
pp^r duo s^z pp^ demita o^z iuste
puniet^s 7 in h^c n^o appz iustia pe
na^z eo q^d h^uerit ptate adue
demitata in eis qua potuit
stae i iusticia sibi data Aliud
e q^d ex quo mag^s torquat^r
videns se pp^e volu^m^te ceadisse
7 no neci^te coact^s illius a^c c^s
Et p h^c p^z solu^o ad to^m

Ecundo queritur
cui^s sit potesta^s vi^r q^d
volunt^s d^t n^o Berna
d^s q^d libtatem h^z pp^ volute
arbitiu aut pp^r rone^z Ite
sup^a pbatiu e q^d li^z ro no coga^r
ex organo tn cogit^r ex obiecto
s^z volta^s n^c ab obiecto nec ex or
gano cogit^r go libitas p^nlg
e in volu^m^te Sz contra
vnaq^q^z pptas e in illo p^ri^r
a quo denoiat^r 7 no ad libe
ru arbitiu denomina^r a lib^te
7 no ab alia po^a anime g^o li
bertas p^ri^r e i libe^o arbitrio

et no aliunde mutuata Item
ditum e supra q est ta ro decre
uit a'd z cum voluntas wlt vel
idem vel aliud q aduc r'macet
libtas pes liberu arbitriu Ex q io
ru duo sequa' go vltima libtas
in hoie residet penes liberu
arbitriu Et libtas pmo z pse
e in ipo z pqns in alys Ptea
quit quidam quare potius dica'
liberu arbitrium cu sit pota arbitra
libtas Solutio dicem q libtas
primo e in volunte vt di
cut sancti Cum em liberu arbi
trium sit pota gns ad racoz et
volunte accipit ab eis ea q ha
buit in sepo Ad id qd 9
obici' dicm q' liberu arbitru a
libtate denomina' eo q' gplet'
in ipo vltimo lic incipiat in
volunte Ad ad dicm q in vi te
libtas siue libera auctas e pe
nes liberu arbitrium secundi roz
vl' volunte Et ita auctas incipt
in volunte que libtate ht se
quendi racoz vel volunte no
sequendi z gple' in libero arbitro
Ad vltim dicm q ar'm no dt iu
diciu racois vt p'us ditu e sed
spontanea inclinacoz ad dictu
racois vl' appetitu volunt Et
hc sbale e libero arbitro et pp
hc poni' in nomine e9 vt in sba
liberu arbitriu at pot q in hoc
sui ca e q sequa' racoz vl' vo
luntez Et hc e ut ppetas Et
ppr hc in nomine poni' ut ad
iectium

Ceco queit de
diuisione qua pot
Bernardus in libo de
libero arbitro z gra sz q alia
e libtas a pcco z alia a coacci
one z alia a miseria Sz 9
ois diuisio dat' sm vna gcez
racone diuisi nisi sit diuisio equi
sz ista diuisio no e sic data go
vide' non esse bona pima pz p
auctte Bohecy in libro diuisio
nu 2a p hc q libtas a culpa d'
sm magr et mg vt dt Bern
ardus Libtas aut a coacce e
liberu arbitriu z libtas a culpa
liberi gsily libtas aut a mi
seria e libtas gplaciti Et queri'
raco istius adaptacois eo q gsi
lud no ppe vi' ptine ad gram
Ptea dicit q arbitriu e disc
ne quid liceat gsily Aut qd
expediat/gplaciti po experiri
quid libeat Et quei' raco e9
istius adaptacois quid n' expedi
at z quid liceat indent vide'
ptine ad arbitriu z gsilud Ptea
ibid dicit q arbitriy est liberu
velle/gsily aut sape vm gpla
citi aut plem posse Et hc no
vide' bene ee ad otum q libe
ru velle ht homo in gra et
volunte nae z similr vm sape
Ptea quit' de alia diuisioe
sanctorum z Augg i z aliorum qui
diuidut ipm in libtate nae gre
z gle sic sm magr z mg cu
cudat in ead diuisioe cu ill'
Ptea quit' de diuisioe qua
dt Anshelmus sz q libtas que
e accepta z q non Et accepta
ru libtatu que e cu rectitudi
ne que non Et earum q sit cu re
ctudine amissibili q no So
lucio dicm q diuisio libtate
da' sm duplice gpacoz ipius
sz ad actu z fine Si em gpa
tur ad actu tuc e libtas a co
accoe q ca' a rebus que supra
dximus sz eo eo q liberu ar
bitriu no e potea obligata a

a mã ꝛ lꝫ ĝe cum racõe Et ex
hoc ꝙ nõ cogitur ab obiecto ex
teriori ad ꝯsentiend vł non ꝯse
tiend Et lꝫ ĝe cũ volũte ex hᶜ
ꝙ nõ ꝯpellaᵗ sequi volũtᵉ vł rõz
ꝛ hᶜ ē ꝯ ꝯpꝛim Si võ ꝯpaᵗ ad
finem hᶜ ꝯtingᵗ duobꝰ sꝫ ꝯst
in dispoē ꝯtingua ſm ꝛᶜ li
btas ē a miseria Ad obiectum
coñ ꝯm ꝙ libtas non diuiᵗ ut
genꝰ in ſꝑ sꝫ ut subiectum i ac
cideᵗ Et in illa diuisioē nõ oꝫ
diuideᵗ ēe eiꝰ motꝰ sꝫ eēꝯ
diuisio ab ipa Ad ad ꝯm
ꝙ cum dᵗ ꝙ libtas a coactoē
ē libtas arbitrij arbitrii suiᵗ i
ꝑ illa libtate qua ſm suū velle
liberū arbitrium pt ſe inclinaē
ad volumᵗᵉ vł malū Cum võ dᵗ
ꝙ libtas a pccõ ē libtas a ꝯsilio
ꝯsilud dᵗ electõ boni melioꝝ
qđ eligitur ꝑ gratiam sicᵗ pꝫ in dif
finitoē Augꝰ sup assignata Ad
ad ꝯm ꝙ cuᵗ liberū arbitrij ē
disceñe qđ liceat Et hᶜ ē rõ
ſm ꝙ arbitiū rfertur ad fine ꝑ
quē datū ē Cum võ dᵗ ꝙ ꝯsi
lij ē videᵉ quid expediat hᶜ at
tbuiᵗ ꝯsilio ſm qđ ē de hijs q
sunt ad finē ordinatoꝝ n ad
finē altiū ē efficaciꝰ ad opti
nend finē ꝛ altiū minꝰ efficax
Et ad hec disceñeda daᵗ gra hoi
Ad ad ꝯm ꝙ subiectum velle
attbuiᵗ libᵗi ꝑ eꝫ ꝑ flexibilitᵉ
volumᵗᵉ ꝙ nõ magis incliaᵗ
ad vᵐ ꝙꝫ ad altiū vm at nosse
attbuiᵗ ꝯ libᵗi a pccõ ꝑ gratiam
ambulatē ad iustum veri sꝫ
qđ dᵗ in viijᵒ Joħ. Si filiꝰ
vos liberaᵗ vē liberi eritis ple
nū võ posse attbuiᵗ libᵗi ꝯpti
eo ꝙ ꝑ felicitᵉ btitumᵐᵇ poniᵗ

in memoria sui ꝑfectoē Ad ad
ꝯm ꝙ diuisio alioꝝ sanctoꝝ
eā ē cū diuisione bernardi li
btas n̄ nē nichil aliud ꝛ ꝙꝫ lib
tas a coactoē Sꝫ dᵗ in rõne
nomis dᵗ n. libtas a coactoñe
eo ꝙ ē causa sui in opibꝰ vt
supra dictum ē libertas võ
dᵗ eo ꝙ seqᵗ naᵗ sbē rõnal' Et
ꝑ hᶜ dicat Bnardꝰ ꝙ nõ ē aoꝛ
in angelo ꝙꝫ in homie nᶜ in iu
sto ꝙꝫ in pccore. libtas at grē
ꝛ libtas a pccõ nõ sunt n ꝙ
gra dᵗ ꝯtiuu liberante pccm
võ dᵗ id a quo liberaᵗ ꝙ ꝯ fit
pccm ſnꝰ ē pcm Sitr libtas
glē ꝛ libtas a miseria nõ dnt ſ.
vem n quia miseria nominat
id a quo liberaᵐ sꝫ esson pe
ne vł culpe Bladꝰ võ dicat sta
tu btitudinꝰ liberantꝰ ꝙ ſm Bo
hetiū ē statꝰ ꝯgregacoē oim
bonoꝝ pfectꝰ Ad aliud
ꝯm ꝙ diffinicõ Anshelmi daᵗ
ſm diuisitate btutū liberꝫ arbi
triū Deus n lꝫ nõ acceptū
tū rectitudine manꝰ sitr ꝯfir
matti amissibilitᵉ aut victoꝛs
pccores ſn rectitudine acceptū
ꝛ recupabiᵛ viatoꝛs irrecupabi
litᵉ võ dampnati

Secundo queritur

de statibꝰ liberi arbitrij
qui ēe dnt quatᵒꝛ a
panctꝰ sꝫ statꝰ inocēᵗ ꝛ statꝰ
culpe ꝛ statꝰ grē ꝛ statꝰ glē
Et dᵗ Augꝰ ꝙ in pmo sta
tu liberꝫ arbitriū potarāt
peccaē ꝛ nõ peccaē In 2ᵒ at
statu pt peccaē ꝛ nõ pt pec
care dampnabilitᵉ In 3ᵒ võ
pt peccaē ꝛ nõ pt ſ peccare
nõ

venialiter In 3o vero statu non potest
peccare Ex hoc videtur quod liberum
arbitrium in statu peccati sit coactum
ad malum In 2o sentenciarum et ista
distinctione agitur de hiis statibus libe
ri arbitrii In 1o capitulo Et ponit vo
cari in homine quatuor status liberi
arbitrii ubi dicit sic post peccatum ante
reparacionem gratie a concupiscencia vincitur
et habet infirmitatem in malo sed non
habet gratiam in bono Et ideo possit
peccare et dampnabiliter post repara
cionem vero ante confirmacionem premitur a concupi
scencia sed non vincitur et habet quidem infirmitatem
in malo sed gratiam in bono ut
possit peccare propter libertatem et
infirmitatem Et possit non peccare
ad mortem propter libertatem et gratiam
adiuvantem Ex hiis accipitur quod existens
in peccato mortali non potest nisi pec
care dampnabiliter Item Au
gustinus in libro de libero arbitrio Ma
le utens et se perdit et ipsum ergo
homo in peccato existens non habet li
berum arbitrium sed necessitate compellitur
ad peccandum Item Augustinus tres
sunt libertates arbitrii prima qua
potest et non peccare ultima vo
catur in qua potest non peccare non
potest peccare media vero in qua potest
peccare et non potest non peccare ante
reparacionem et mortaliter post reparacionem vel
saltem venialiter Sed contra hoc
videtur esse dictum Bernardi quod dicit
quod voluntas libertatem amittere non
potest Credo autem non potest non esse necesse
esse ipsum Et quod necesse est esse non
est liberum ad hoc et ad aliud ergo si
in statu mortali peccati liberum ar
bitrium non potest non peccare dampnabiliter
ipsum amittit libertatem Item
Bernardus in alio loco super notam
dicit quod libertas a coactione equaliter
inest iniustis et iustis et hominibus et
angelis ergo videtur quod non necesse sit

dampnabiliter peccare illud qui est
in mortali peccato Item Anshel
mus in libro de libertate arbitrii scribit
v. annis servit libertate arbitrii quod dicit
se non posse resistere peccato propter infor
tunitate temptacionis Et dicit quod non
quamdiu dicamus nos non posse facere hoc
quod difficulter possumus Nichilominus tamen
ex libero arbitrio facimus Item
Augustinus contra Tullium obiciat dicen
tem quod si prescientia est quod liberum perit
arbitrium Et dicit quod hoc non sequitur
quia quod per liberum arbitrium est futurum
est autem voluntarium non est necessarium
Et ex hoc accipitur tamen quod homo in statu
peccati potest non peccare si vult Item
magister in 2o sentenciarum distinctione xxiiij
declarans supradictas inductas auctoritates
Est namque libertas triplex scilicet a necessitate
a peccato a miseria a necessitate et ante
peccatum et post peccatum equaliter liberum est arbi
trium Sic in nec cogitur potestas Ita
nec non voluntas apud deum
nimio indicatur quod semper a necessitate li
bera est et numquam cogi potest Item
ibidem magister ubi necessitas ibi non est
libertas nec voluntas Et ideo nec
meritum nec demeritum Item
ibidem libertas a coactione in omnibus
est tam in malis quam in bonis In hiis
verbis innuit magister quod si posset non
peccare omnibus mali peccatum non im
putatur eis ad penam Preterea
nos videmus quod gratia non ligat
liberum arbitrium in bonis Ita quod
necesse sit bene facere ergo a oppositum pec
catum non ita corrumpit liberum
arbitrium quod necesse sit malum facere
Ad hoc quidam dicunt quod li
berum arbitrium duplex accipitur cum gratia
scilicet gratis data et ad gratiam gratum
facientem Cum gratia gratis data
potest non peccare mortaliter esse

in statu pcti Cum gra gtu faciete
vero liberaunt ets a pcto etsi i c z
s si sine gra sit tuc no pt no pec
care nisi dammabi Indicaut
aut isti ppe i de cxvi iobis.
Sine me nichil potestis facere Et
i d ysaie Oia opa nra i nobis
opatus es domine Sz qt hec fuo
lu sit p d n. Augus in psalt v
bis qp an repacoz liberi arbitrii
no pt no peccare mortalr Gra
vero grats data non repat go
nichil e ad ppotm qd dicit de
gra grats data Si vero dicat q
gra grats data repat sm quid
z no simpr Con hec e q oes ho
sm hoc e repatus z nullus e in
statu hois dammati de q hs
loquimur Item ne adam cecidit
a gra grats data p pctm ne da
mnati in infno caret oi gra
grats data sm quid z no simpr
Eo qp dicit dyonisius q data ill
naralia bona neqqz mutata sut
s sunt integra z splendidissima
Solucio Sine preiudicio meli
ors sne cu sanctis plurib9 di
cim9 qp liberu arbitriu i statu
mortal pcti no hz neccitate pecca
di mortalr Et auctes Augus p b
inductas solung cu magro i
snis qp intelligitur de libertate a pcto
z no de libte de necctte z a coacti
one Et resolueude sut p9 pctm
ante repacoz no pt peccare
ets dammabilr hec e no pt
no ee in pcto dammali eo qp
libte a pcto z graz amisit Qd
vero dt Augus qp p9 pctm tenet
z vinci Sm qp trahitr p te
ntacoz z ponde pcti ad pctm
aliud s vincitur eo qp sua ptate

Notula q Solutione clarit

no pt exire de pcto ppetrato
quia ho e spus vadens z non
rediens Qd vo dicit Augus qp
homo vtens male libero arbi
tro z se amisit z ipm expsse
explanat magr in snis de libte
a pcto z dicit non debe intelligi
de libtate a coactoe Si vero
queratur in q bona liberu arbitriu
possit sine gra gratu faciete
Dm qp multiplex e bom z malu
sz bonu in gne z malu oppo
Et bom circustantie p qd inducit
bom politicu Et ipm bom virtutis
ciuilis cum sibi oppo malo Et p9
het bona bom gre z sibi oppo
malu culpe Simile sit intri
statu liberi arbitrii Quoz p9
e qp osistit in racoe z volunte
Ita q voluntas sequatur roz Et
ex illo ordine pt in bom i
gne ex defectu ordinis c9 i malu
in gne Si vo voluntas apli
us sequitur roz sz inquirere puderes
z deres in opib9 tuc pt i bom
circumstantie qd generatur z v
tutis politice p actus n. vestitos
circustantiis gnatur virtus politica
in nobis P hunc em modu
ut dt plures sunt nati susci
pe virtutes pp. qd ets in glosa
sup matheu ille virtutes vocatur
naturales Si vero deficiat ordo
iste tuc incidit in malu circu
stantie Sz in actu vel elicere
no pt nisi quatu sit tantu
virtutis osuetudinal Et ex
defectu illius hitus incipit ma
lu sibi oppm In bom vo gre
non pt n cu gra gratu facien
te ex cuius defectu incidit malu
culpe Et p hec pz so ad omnia

Sed notandum q sancti loquu(n)tur
de qualibz libertate q no e tractata su
pius que e libertas a iustitia de
qua dicit aplus Cum serui esse(tis)
pecti liberi fuistis iustitie Et hec
est simpliciter seruitus s(ecundu)m quod li
bertas scz quia peccator volu(n)tarie z
libe dr(icitur) seruire peccato qui se offert
ad peccandum

Ultimo q(uer)it(ur) de co(m)

paratione eius ad liberu(m) arbi
triu(m) angeli z dei Videtur aut(em) i deo
non esse liberu(m) arbitriu(m) Sup(ra) em
habitum e q ubi e neccitas ibi no
e libertas Si in deo e neccitas vir
volendi z impossibilitas male vole
di ergo in deo no e libertas Eade(m)
e obiectio de libertate cristi z an
gelorum z sanctorum (con)firmatorum Et
p(er) (con)t(ra)riu(m) de dyabolo z damnatis ergo
si liberu(m) arbitriu(m) d(icitu)r de omnib(us) ill(is)
vi(detu)r q equiuoce dicat(ur) **P(re)t(er)ea** li
beru(m) arbitriu(m) d(icitu)r p(ri)mi status non
differre a libero arbitrio 2i status In
p(ri)mo n(am) statu potuit peccare
z no peccare z similit(er) in 2o **So**
lutio d(icendu)m q liberu(m) arbitriu(m) q(uan)tu(m)
ad libertate a coactione h(abe)t duas
operatios vna ad s(u)bam eius z e(st) i
deo no e acceptu(m) In creatura vo
rationali acceptu(m) e nome liberi
arbitrij p(er) analogiam que(m) ad
vtrumq(ue) Si vo (com)para(tu)r ad actu(m) q
e libe eligere qd vult du(m) placu
erit sic p(er) vna(m) ro(nem) vt d(icit) bernar
d(us) ine (com)muni n(atu)re rationali **Ad**
id aut(em) qd obici(tu)r co(ntra) d(icendu)m q
deus z (con)firmati sancti libe volu(n)t
qd faciu(n)t Et q no p(ossu)nt male
velle no ex neccitate q tollat liberu(m)
arbitriu(m) s(ed) ex i(m)mo(bilita)te honestatis
q p(er) na(tur)a(m) e in deo In sanctis at
p(er) (con)firmatio(n)e(m) h(ab)itus Eodem mo
p(er) contrarium d(icendu)m e de damnatis

Ad aliud d(icendu)m q in p(ri)mo statu
liberu(m) arbitrium potuit peccare
z no peccare s(ed) sine habitu i(n)clinante
i malu(m) In 2o vo statu e cu(m) ha
bitu disp(onen)te ad malu(m) s(ed) p(ro)p(ter) co(m)mite In
vltimo vo statu erit cu(m) habitu (con)f(ir)
mate in bonu(m).

Consequent(er) q(ue)ri
tur de sindesi

quid sit s(ecundu)m suu(m) s(ubstanti)a(m)
z diffinitio(n)e(m) Et vtru(m) p(er) ip(s)a(m) (con)t(ingi)t
peccare vl' no(n) Et v(tru)m ip(s)a(m) (con)t(ing)it
extingui **Ad p(ri)m(u)m** p(ro)ced(itu)r sic dicit
Basilius sup(er) p(ri)nc(ipiu)m p(ro)u(er)bio(rum) in
originali Quicquid h(ab)e(m)us quod
sit n(atur)ale q(uo)dda(m) a(n)i(m)e iudi(cato)riu(m) p(er) qd
malu(m) segregamus a bonis q
virtus ad h(abit)us in se na(tur)a(lite)r s(ed) insita
z inserta semina iudicandi Si
vo hui(us) iustitie exurgentib(us) ex
tolla(tu)r directi z caput tene(n)t iudicij
ac distrectionis ... Ex h(oc) ac
cipi(tu)r tu(m) de sindesi Quo(rum) p(ri)
mu(m) e diffinitio sindesis s(ci)l(icet) q
ip(s)a e virtus a(n)i(m)e h(abit)us in se na(tur)a(lite)r
sibi insita z iusta semina iudica(n)
di p(er) q(uod) mala segregamus a bonis
2m e q ip(s)a e n(atur)ale a(n)i(m)e iudi(catoriu)m
3m e q ip(s)a e pot(enti)a a(n)i(m)e z no h(ab)it(us)
vt quida(m) dixeru(n)t Si forte ab
dicet q loquit(ur) de r(ati)o(n)e z no de
sindesi **Co(ntra)** h(oc) e q r(ati)o no h(ab)et
iudi(catoriu)m n(atur)ale s(ed) poti(us) inquisitiu(m)
ut sup(ra) determinatu(m) e Similit(er)
ratio non h(ab)et na(tur)a(lite)r inserta sci(enti)a
iustic(ie) s(ed) poti(us) acquirit ea p(er) doc
trina(m) prude(nti)e z (con)suetudine **It(em)**
q deus sit virtus a(n)i(m)e h(ab)e(tu)r ab
aug(usti)no qui dicit q vtra inscr
ip(t)a sit na(tur)a(lite)r in n(atur)ali iudica
torio appellat n(atur)ale iudicato
riu(m) sindesim Cum i(gitu)r h(ab)itus n(on)
sit n(isi) in pot(enti)a z virtute a(n)i(m)e

est sinderesis potentia quedam anime
Item ratio insuper Ezechielis primo
Similitudo eorum vultus eorum facies
eius hominis et pleraque iuxta incompara
bilitatem anime et concupiscentiam quia
locum et similiter vocat ad hominem
et leonem et vitulum preferunt cogi
tationem et rationem et meditationem et
consilium earumque virtutem et sapientiam
in cerebri arce potentes virtutem vero
et iracundiam atque violentiam In
leone qui constat in felle bilem
et omnem voluptatem cupiditatem in vitu
lo qui terre operibus heret que est in
iecore Et tamen super hec et extra
ita ponit quam greci vocant
sinderesim que scintilla conscientie in
Caym quidem non extinguitur qua victi
et conviti voluptatibus vel furore
et ipsa interdum rationis decepti simi
litudine nos peccare sentimus quibus
ipse deputatur sed non misceretur hiis
sed ipsa errantia corrigeret Ex
ista glosa quatuor accipiuntur circa sin
deresim Quorum primum quod ipsa est
virtus anime condivisa rationali ira
scibili et concupiscibili Ita quod per rationale
supponitur cogitatio et mens et consilium
et sapientia per irascibile autem supponitur fe
ritas iracundia et violentia per
concupiscibile vero supponitur libido luxu
ria et omnis voluptatis cupido
Per hoc etiam hec mea in quo ponitur sit
sinderesis est scintilla conscientie Et quod
scintillans semper micat ex igne
naturali sive congenito Ex hoc habetur quod ipsa
potentia non est sine suo habitu sicut
prius dictum est in auctoritate Basilij
supposita Tertium est quod ipsa sola est
rectorum est sine ordine per omnem modum
ex eo quod ratio ponitur in arce ce
rebri Irascibilis vero in felle concu
piscibilis autem in iecore Isti
vero extra hec et super hec Quartum est quod ipsa
non est potentia per aliquem modum mixta
ceteris viribus motivis anime sed
errata corrigens in eis Ad hoc
vero quod dicitur potentia anime sed quod sit primum sub
rectorum inducitur illud Romanos viii ibidem
sic sinderesis et spiritus qui interpel
lat pro nobis gemitibus Nemo
enim scit que in nobis nisi spiritus qui
est in eo Unde paulus integer spiritus
ut et anima et corpus conserventur sine
querela Constat autem quod spiritus est
vis anime est Item que vis est
in nobis per distorta et ad ma
lum declinata sicut sensualitas ergo per
oppositum illud quod semper est in bonum in
clinans et remurmurans a ma
lo erit etiam quedam vis anime hec autem
est sinderesis ergo erit quedam vis anime
Item excepto theorico est intellectus
semper in actu et semper agens
qui dicitur intellectus agens ut dictum
est supra et est rectum vel stabilis
ergo excepto motivarum a simili debet esse
quedam vis anime que sit semper in actu
rectum boni operabilis hoc autem non
est nisi cum illa quedam decipiatur ergo
hec erit sinderesis que est super rationem Si
per hoc concedatur quod est vis anime Con
tra Sinderesis secundum suum nomen
sonat habitum quemdam per scientiam bo
ni et mali componitur enim ex greca
preposicione sin et heresis quod idem est quod opi
nio et scientia habitus in aliis per rationem
ergo nomen suum dicit habitum potius
quam potentiam Item id quod in
clinat in malum semper est habi
tus oppositus illi Si est hoc sin
deresis erit habitus Item volun
tate desideratiua que est in libero
arbitrio duo [illegible] unum ex
parte inferiori inclinans ad

malum quod est fomes Aliud excepte
te superioris adiuuans ad bonum
quod est sinderesis Cum igitur nichil ad-
iuuat et deprimat potentias nisi
habitus sinderesis erit habitus Si quod ex-
dicatur quod sinderesis sine dubio dicat
potentiam cum habitu Cum quaeritur
v. dicat unam vel plures vel
aliquid quaestum pluribus potentiis
Videtur non quod sit idem cum intellectu pra-
ctico Quod enim habitu est a dicto philosophi
quod intellectus practicus est semper rectus
Cum igitur hec attribuatur sinderesi et que-
cumque sunt eadem ipse sunt ea-
dem sibi videtur sinderesis idem esse
quod intellectus practicus Item
a philosophis excepte rationis non ponitur
vis motiva in bonum preter cogita-
tionis vel iudicii nisi intellectus practicus
et ratio practica Cum igitur hec vis a-
nime sit sinderesis eadem vis ra-
tionis vel intellectu practico Item
idem super illud Romanorum apostoli ad Thessalonicenses
primo integer spiritus et anima etc expo-
nit de sinderesi et ibidem dicit glosa
quod spiritus ponitur pro ratione ergo sinde-
resis est ratio Item ibidem glosa dicit
quod apostolus in predicto vocat tria potentias?
spiritum et animam et corpus id est quod intelli-
gimus et illud quo intelligitur est in-
tellectus ergo sinderesis est intellectus vi-
uus? et illud quo visibiles et
contrahibiles sumus ergo sinderesis
est illud quo intelligimus Sed est
quo intelligitur est intellectus ergo sinderesis
est intellectus Item quare dicitur
quod sinderesis signatur per illum nun-
tium Iob qui solus euasit ut
damna enunciaret Et ibi dicit
Gregorius unus vivus fugit id est discre-
tio rationis ad animam redit quod commissa
nunciat ut quod postcipata intus
perdit afflicta percipiat ergo sin-

deresis quod remurmurat mala videtur esse
ratio Item sancti quod enunciant-
tes vires motivas anime non po-
nunt nisi tres irascibilem rationale
et concupiscibilem ergo videtur sinderesis
est vis motiva et non continetur
sub concupiscibili et irascibili quod continetur
sub ratione Quod dicitur concedatur Contra
hunc est in auctoritate Ieronimi quod sin-
deresis est extra tres et quod non
miscetur tribus sed errata corri-
git in eis ergo sinderesis non est ratio
nec intellectus Praeterea videtur quod sin-
deresis non sit potentia una sed plures
Non enim eiusdem potentie est appe-
tere et iudicare Sinderesis autem iudi-
cat de faciendo et appetit esse bo-
num ergo non videtur esse una potentia Item
Sinderesis insurgit contra mala quod
videtur esse irascibilis Quod ergo non sit e-
dem potentie insurgere et appetere et
iudicare non videtur sinderesis esse potentia
una sed tres Praeterea videtur quod sinderesis
sit quedam quaestio omnibus
viribus superioris anime Quod non. Homo
per peccatum corruptus fuit in naturalibus
non adeo fuit corruptus quod nil
maneret integrum ergo in similibus viribus
ad manet rectum quod in iudicando
concordat rectitudini prime in quo
creatus est homo et huiusmodi Cuius
est murmurare contra malum non rectum Cum ergo
hoc sit officium sinderesis in nomine sinde-
resis erit rectitudo manens in si-
milibus viribus concordans rectitudini
prime Iuxta hoc etiam quidam? ...
philosophorum posuit sinderesim inter
potentias anime motivas Quod
multi sanctorum posuit eam
Solutio Sine preiudicio dico
quod sinderesis est specialis vis anime in
qua secundum Augustinum ultra? uniuersitas? scripta

sunt principia et dignitates que non
addiscit homo sed sunt in ipso natu-
raliter et innata rationibus ad speculandum
verum. Ita etiam operabilium que sunt
universalia dirigentia in opere per que intellectus
practicus ad discretionem turpis et
honesti in moribus que non discit
homo sed secundum Ieronimum est lex naturalis
scripta in spiritu humano. Et dicitur ab
Augustino universalia iuris sicut est non esse
fornicandum et non esse occidendum
et afflicto esse compatiendum et huiusmodi
et subiectum illorum sinderesis est. Et
propter hoc ab Augustino vocatur naturale iudi-
catorium. A Gregorio autem sinderei-
sis eo quod cessant iudicio infallibi-
li ita quod non est deceptio. Et
ratio eius debet assignari per aquilam
in Ezechiele eo quod alta conspicit
que concordat iustitie divine sed
non applicat eam ad particularia quia hoc
est officium rationis sicut in speculativis
intellectus est principiorum in silogismis ad in-
ferendum rationis est scientia vero conclusionum.
Dicendum ergo **ad primum** quod cum virtute
sinderesis est vis anime sed non solum est
quod dicit Basilius quod in ipsa est
quedam semina iustitie id est universalia iuris
naturalis. Et quod semper erit recta si
huiusmodi iustitie hoc est potentie
exercitus extolla(n)tur quia omnis universalia
iuris per illius positum a ratione ita
particularibus causis est inventum. Et per hoc patet
etiam ad sequentes. **Ad auctoritatem** au-
tem Ieronimi dicendum quod in virtute sinderesis
est vis cum habitu principiorum iuris natu-
ralis sed dicitur scintilla conscientie eo quod
conscientia sequitur ex sinderesi et ratione.
Et certe sinderesis numquam habet errorem
licet etiam ratio quamquam decipiatur.
Et hoc infra in questione de conscientia
magis explanabitur. **Ad** illud autem quod Ieronimus
rationem et sapientiam dicit esse in arte

cerebri non est ita intelligendum quod sit
ibi ratio sicut in organo sed eo
quo supra dictum est scilicet quod potentia a
qua abstrahitur ratio in sita est hoc
est ymaginatio et fantasia. Similiter quod concu-
piscibilem ponit in iecore non
propter hoc dicitur quod iecur sit organum concupi-
scibilis potentie imperantis sed quia com-
plexio iecoris facit ad complen-
dum appetitus in actu. Est enim iecur ca-
lidum et humidum. Calidum autem movet
appetendo trahendo humidum vero per-
ficiendo. Similiter irascibilis potentia non est
in felle tamquam in organo sed
complexio fellis prestat ignis (?) per calidum
et siccum scilicet proprietates. Quod dicit Damas-
cenus ira est evaporatio fellis calidi.
Et multum movet spiritum et sagitte
et siccum fortitur tamquam speculum motu le-
stantis. **Ad aliud** dicendum quod sinderesis
dicitur spiritus prout spiritus dicitur purior anime
et superius quod considerat opera huius-
modi spiritus autem in aliis sermonibus accipitur
ut supra in questione de ymaginatione est
explanatum. **Ad id quod** obicitur
quod sinderesis est habitus dicendum quod non est
simpliciter habitus sed nominat potentiam cum
habitu ut dictum est. Et per hoc patet
solutio ad alia obiecta de habitu licet
enim potentia de se non moveatur et incli-
natur ad bonum tamen potentia cum habitu
movet et inclinat. **Ad id quod**
queritur utrum sinderesis sit idem quod
intellectus dicendum quod anima duobus modis
scilicet quod anima generatur et separatur generatur
per omnem vim anime rationalis que movet
cum cognitione et sinderesis est pars eius
comparativa aut dividitur contra rationem
et sinderesim. Ita quod sinderesis est prin-
cipiorum communium. Ratio autem est de parti-
bus sed cum collatione et intellectus est sine
collatione. Similiter ratio generaliter

attepta p omi vi mouete ai ogi
tone a sancti Sz spar sumit
ab augno qui dicit rpaz in
porcoe supiorem 7 infioz sm
diuisitate sapie 7 sic ut sup
dcm e pmo ophendi sub roe
sinderis 7 2o non Et p hc pz so
lucio ad oma q obiciu de in
tellectu 7 roe **Ad id qd** vltio
queri v. sinderis sit pona vna l
plures dicend q vna li n appe
tat bonu qd iudicat tm qr iu
dicium eius e in vli sz appetus e9
no est detimatus Et qd remuu
ret malo hc est p mo sinceitis
7 no p mo insurgentis vl ie na
cin vis motiua e sn appetu
e sz qd ets dicat phus q ira
mouet inquam e appetus qsi sz
appetitu Sz ie appetitus no est
spalis vis aliqua s passio gnalis
omi motiuaz **Ad ad** gm
q irascil e insurgere con malu
sub determinata roe mali 7 ps
mouens mebra ad repellendu qd
no conuenit sinderisi sit ea dem
e **Ad id qd** queri vltio v.
sinderis sit qda quietu omib9
dcm q no lz em omis vires
sint corte in toto tm corruptu ab
integro non e adeo distinctu q
corrupco sit prim pcti 7 act9 sn
integro qr corrupco nullus pt
ee effectiu vn effus in actu e
pona no pstita vl cu corrupcoe.
Et ptr hc sinderis e spal ps me
magis int ceteras elongata a cor
rupcoe fomitis sz quia elonga
coz a corrupcoe no pt vinci Sic
tm quida qui dicut q sinderis
e ps rectitudinis pime in oib9 vi
ribus **Ad id qd** vltius queri

quae phi non fecerunt mecioz
de sinderisi dcm q phi distinguunt
potencias sm obiecta gnalia et
st osiderant opalia faciut hc s.
ros iure humani Sancti aut
spaliis distinguunt sm ius dim
7 huam 7 sm pria vib9 7 pria
inuenta et eo sancti ponut sin
derisim ad pria 7 porcoz supioz
roe q inhesat iuste dine ote
plande sm ros ethas quacu
neutz ponut phi

Deinde queritur

v. sinderisim extingat pec
care 7 errare Et vi q sic
quia dt dns sup ezechiel loqns
de sinderisi hac tn osciaz sic in
pribus dr Impius cu in pfundu
pcti venit otemnet sepe papi
tori videmus 7 siud loco amitte
ai qd sine pudore pecare videa
quibus dicto dr frons meretris facta
7 ibi noluisti erubescere cu l no
pcipitur nc siud locu amittat n
p pctm 7 ergo vi sinderis quoqz
osentire pcto **Item** homo sm
se totu odemna in infio go vi
q sm se totu peccat qr si q e sm
aliqua ptem no peccaret iuste
agenti cu illa sm sm illa ode
mnaretur homo go et sm sinderi
sim peccat **Item** sinderis e pona
racioal anime go e ad oia go
quoqz pt fri in vnm 7 quoqz in
alteru **Item** sm totum cor9 fuit
a pcto go sm sinderisim go vi
q sinderis quoqz amitti s cor
Sz con dicit Basilius 7 auc
sup inducta q nale aut iudicm
velut in quoda tribunali mentis
inest iudex q lauda lia st aplari

que vo' turpia vita 9demnat
quare vo' semp 9demnat t'pe nu-
q' 9sentit pcco Item crisos' in
omelia sup Johanne cu' fac' in
dicium in cor' nob' imposuisse
eu' qui eos fecit gr'e fuit micie
et clementissime sz ineffabilis
Judiciu aut 9sc'e in cor' e' iudi
ciu' sinderis' eo q' sinderis' 9sc'e
scintilla dr' g° sinderis' no' eru'
p' pccm Prea licitum e' in
auc'te sup inducta a Jeronio q'
hec erruca corrigit' aliq' se n
vmiscet Si g° offi'm e'e errata
corrige' ip' nu'q' videbi' pcco
9sentire 7 dec'pe' p' auc'te 9ss
sup inductam qui d' q' sua
offi'm e' damnu' incutat Sz
si h° 9tr' videbi' maia' insta'
in heretici paganis 7 iudeis qui
sine remorsu 9sc'e p' defensioe
erroris sui exponunt se piclo' ip'
qd' videbit' 'i eis sinderis erroi'
9sentire Solucio 9senie'o
sanctis dicimus q' sinderis nu'q'
errat Cuius ra' e' quia ipa no'
e' nisi circa vlia pri'a 7 na'r
nob' insita ita q' no' pt' e'e error
sic virginita' no' e' fornicacio no'
e' occidendu' Sz error q' e' sb' sin
deris 9s'e lz vle ad p're 7 vi
de' v· h° sit fornicac' vel ho
micidiu' Ergo ista p'ra e' er
ror minimus ip' h° freque't de
cipit' Ad pmu' g° 9dm q'
sinderis non pcipitu' in se sz
in inferiori r' in roe q' sua vle
iudiciu' p' collacoe ad pti're
trahit' ad error Ad ad' 9dm
q' homo damna' ip' pccm 7
no' ip' pote'a pccandi Acc'
aut e' totus homis sic d' da
mascen' 7 phs 7 ip' h° totus
9demna' lz quedam pcco' vmine
rent Ad ad' 9dm q' h° sm
totu' corp' e' a pcco sz no' eq'r
corrupto 9'upto in quibusda' 3
sm victoriaz 7 insuperalitate Et
in quibusda debiliq' ita ut sep
vmia' ut in sinderisi q' sp' e' rca
Et in quibusda medio mo' ut
in roe que qnq' e' recta et
qnq' non rca Ad ad' 9dm
q' lz po'a moral' anie sit ad
opposita non tn' e' ip' ola sic
ip' fine s' ip' vim olo' 7 n
errat semp nisi deuiat Sin
deris aut nu'q' errat utz ex
principys patet Ad vltimum
9dm q' in heretic' 7 aliis infideli
bus sinderis no' errat sz ro qd'
pz Cum n· sinderis no' sit pri
cipioz 9mm ipa no' d' nisi e'e
fide' defendenda 7 vita exponeus
p' fide 7 iusticia sz no' 9tingit
v· h° vl' illud sit fides vel iu
sticia 7 ip' h° no' errat q' pri'a
illa verissima sunt Ro q' d'
hoc vel illud iusticiaz qd' e' iniusti
cia errat' decipit' Ergo eius
supp' ro no' se' remorsus 9sc'e

Ergo queritur
v· sinderis in aliquibus
extingua' Et vi' q' no'
Dicit enim Jherom' in auc'te sup
dicta q' nec in cayn poterat
extingui Item de damnati'
in inferno d' vltimo ysaie v'
mis eoz' no' morie' Et vmis
iste e' vmis 9sc'e remordens
ex rectitudine sinderis' Ite'
Dyo' data eis n'alia nequaqu'
ea mutata e'e dicimus sz sunt integra
7 splendidissima Cu' i' sinde
risis sit de na'libus bonis vi'
q' integra sit in damnati' et

et splendidissima. Si forte dicatur
quod causa non est de libero arbitrio et voluntate
que non precisa sint in damnatis patet
quod hoc non est verum per superdicta. Et in
sinderesi est instinctus naturalis qui semper perficit
post eam ad rectitudinem inclinandum. Item
dicit Bernardus quod vermis infirmus
semel ... ita valde infigitur
dentibus quod non potest unquam evelli. Ver-
mis autem iste est morsus sinderesis
de peccato perpetrato. Ergo sinderesis manet
etiam in damnatis. Sed contra
Jeremie dicitur quod filii ... et
... conspuerunt ...
et verticem. Ubi dicit glosa quod malignus
spiritus in membris inferioribus usque
ad verticem pertingit quando castam celsi-
tudinem mentis diffidencie morbus cor-
rumpit. Castam autem celsitudo mentis
est celsitudo sinderesis. Ergo sinderesis corrumpitur
diffidencie morbis. Et ita extinguitur.
Item fomes et sinderesis per ydea
sua habent se, non ... sed idea
fomitis in aliquo homine in toto est ex-
tincta, sicut in beata virgine. Ergo e con-
trario sinderesis in aliquo homine per peccatum
ex toto potest extingui, sicut in Antichristo
qui erit pessimus hominum. Preterea
alias manet in damnatis cum non
possit retrahere a mala voluntate vel
a peccato. Solucio. Quidam ante
nos dixerunt ad hoc quod duplex est bo-
num, nature et gracie. Et duplex est malum,
pene et culpe. Et cum sinderesis inclinat
ad bonum et retrahit a malo, dicunt
quod in damnatis non inclinat ad
bonum gracie. Bonum autem nature consideratur
duobus modis, scilicet in se et sic appetit
bonum nature damnati; et in compara-
cione ad perversam voluntatem et sic non appetit
ipsum sed potius perversam voluntatem.
Et quo ad hoc dicunt sinderesim ex-
tingui. Similiter damnati appe-
tunt peccatum et sic tamen extinguitur peccatum

vero consideratur dupliciter: uno modo in comparacione
ad penam, alio modo in se. Et primo modo
appetunt eam. Dicit enim quod potius vo-
lunt esse in penis cum culpa et peccato
quam sine penis et sine culpa, et sic non
extinguitur. Si vero consideratur pena in se,
sic non appetunt eam. Sed sine preiudicio
dicimus quod iste appetitus perverse voluntatis
est qui est in libero arbitrio. Appetitus autem
sinderesis semper est rectus et in damnatis et
vivus, et sic est remordens de malo com-
misso et bono omisso. Et propter hoc
dicitur vermis remordens damnatos.
Ad primum autem quod contra obicitur dicendum
quod celsitudo mentis dicitur ... fideli-
um in eminencia racionis, et hoc est quod
dicit glosa: diffidencie, hoc est infidelitatis,
per quam fides corrumpitur. Ad aliud dicendum
quod gracia prior est quam peccatum, et propter hoc
fomes extinguitur per graciam in aliquibus.
Tamen non propter hoc necessarium est quod sinderesis
extinguatur per peccatum. Ad ultimum
dicendum quod remanet in damnatis ad
maius tormentum, non ... pena pena
est corrosio vermis. Hoc ... ipsos
inter semetipsos penitenciam facere, sicut
habetur in sapiencia quod turbabuntur timore
horribili et mirabuntur in sub-
itacione insperate salutis, dicentes in se
penitenciam agentes et per angustias spiritus gementes: hii
sunt quos habuimus aliquando
in derisum et in similitudinem im-
properii. Nos insensati vitam illorum
estimabamus insaniam et finem illorum
sine honore. Movetur etiam ad hoc quod con-
trarietas sit inter ipsos, dum perversa vo-
luntas liberi arbitrii innititur contra appe-
titum sinderesis et renitet malo.

Sequitur questio
de consciencia. Et
queruntur tria, scilicet quid sit consciencia et
utrum ipsa sit recta vel possit esse non recta

...

Et n. extingui poss in aliquis Ad p
mu pte sic actus sunt puijs
pon ys sm ratoz dictare at a d
faciend vel no faciend e actus
vois vt prius dictum est Cu g o e i
actus sit gstie videbr gstia ee
rato Preterea gstia p sui no
pot pstiaz s omnis stia e i roe
g o gstia vel eit ro vel roe Item
Aliquis dicimus ee gstiu q sit
aliquid nobiscu g o vr gstia ee
stia actus cu sotie te altius qd fin
e cu gstia suppoit secretu cordis
Preterea vr gstia no e hitus vel
poa s actus Cu n dicimus q r
mordz nos gstia no intr de
poa vel de hitu s de actu Cu
aut h actus sit memorie vt ec
clesiasti vij Scit gstia tua qz tu
crebro male dixisti alijs Et ss
e tu recol te alijs male dixisse
Preterea gstia vr ee fides d r
ad Romanos xiv omne qd no e ex
fide pctm e vbi dt glosa q gtra
e con gstiam Item vr q sit spes
p ad thimothei sup i d finis p
cepti e karitas de corde puro z
gstia bona Glosa .i. spe Preterea
Damasc. dt q gstia e lex intel
lectus lex aut intellectus e hitus
intellectus Jux hec qri quo sin
deris scintilla gstie potius dicat
qz ratio Cum gstia inuet ex si
deresi z roe Preterea Cu omnis nra
stia summat ex fantasmatibus ut p dictum
e videbr q fantasia sit
scintilla gstie potius qz sinderis
Solo dicimus q gstia gclo z
rois pcedit ex duabus pmissis
quaz a e sinderis z b rois
Cu g p cedit ab aliquo q
re gstia s dictet hec ee faciendu

Et videbit q hec e bonu Et q
ritur vltius quare ppt hec fac
iendum quia bonu Et videbit
qm ome bonu faciendu z Et ide
quos ponat item sym Ome
bonu faciendu e a or aut istius
symi e sinderis eius e indica
re bonu p vles roes B or vero
e ratois eius e gstie p r ad vle
gclo aut e gsae qd sic p r ab oibus
gmunt supp q stia aggruat seu ex
cusat in toto vel in pte put z s
aut actus phitos q no attingit
actu pti vem siue opus meritoriu
vel demeritoriu 2 aut q roe
e non e de faciedo s de roe fa
ciendi Cum n dt hec e bonu
ratoz dicat faciendi s n c adic
impat ad faciend vel no faciend
s qm infert hoc ee faciend
vel no faciend p modu sente
ntie excusat se seq r in ope vel
si no se r excusat Dicim g o Ad
primu q actus gsae e actus rois
s quis ex a o actu pcente Et ex
hec pz so ad sequens Ad a d
Dicim q stia q o ppe gcluo e sic
dt plus in pgnoibus s ppo q
appo r p gpoz not siltitue ad
duo pstia quoz alteru e in si
deresi p se notu alteru vo in
actu rois qd suppo r ut notu
s ut frequenter ei z pbatoe eo q
cta p ra multi gti t exige Ad
aliud Dicim q gstia aggruas
actu vel excusas e rois actus
q e g o vt pbat obiecto Ad a
liud dicim q rimisci no z si
ratoe vt pt de e lz gtinat ra
toz pliti vel dicit melius q
intellectus z ratio no st tm

qua e ad sm qd' fuit et eit Ad
Ad qm q[uia] [con]sciam e no multi d[ic]m
Sz tn ad Romanos fides poni
p[ro] fiducia securitatis qua dat [con]
sciam quam vel acquirit Ad Thimo
thei vo [con]sciam p[ro] spe po co q[uia] ca
spei vna e ex sciam meritorij.
Spes n[on] e certa expectatio future
beatitudinis ex meritis gratia prevenientibus
Ad ad qm q[uia] intellectus po p[ro] rone
et [con]sciam d lex intellectus eo q[uia] li
gat ad faciendum vel no faciendum
Ad id qd' vltimo [con]tra qm q[uia] si
deris d [con]sciencie scintilla potius q[uam]
vis eo q[uia] ex parte ea sp[iritu]s mirat
Sptte aut vois q[ui]bus obtenebra z
errat Ad vltimum qm q[uia] lig
spus [con]gnoscibilem abstrahitur a
fantasmatibus lex tn proxime e a lu
ce infra intelligentie agentis
et pp[ter] hc fantasma n[on] potest dici
scintille

Secundo queritur
v[trum] [con]sciam semp sit vera
Quicquid n[on] e con
qd' facere sp e no ... id in se
e no rectum Con [con]sciam sp e fa
cere no rectum g[o] [con]sciam semp i se z
no vera. p[ri]a p[atet] p[er] se 2a p[ro]b[atur] p[er] eius
auctez Qui fac con [con]sciam e
dificat ad gehenna Item
a o3 influencias sup [con]clusioz in
symbolis a or q3 minor ln g[o] si
deris nu[n]q[uam] errat et [con]sciam sp p
ticipat lum sinderis vi z ipe
nu[n]q[uam] errare Ite Quicquid
indeclinale testamentum fert
vite id no vi posse declinare
a recto [con]sciam e hmoi g[o] [con]sciam n[on]
pt declinare a recto P[ri]ma p[ro]b[atur] p[er]
hc q[uia] in mamto vitalis dicti

q moe e no pt p[ro]bari n[isi] p[er] ante
proz aliquam imol vitis 2a p
p[er] dictum aplo ad romanos ix[o]
v' dicit veritatem dico in x[p]o ihu
no mentior et testamentum vei p[er]hi
bente [con]sciam mea in spu sco
et corpus in gla vera hc e testa
tu [con]sciencie vere Sz con [con]sciam
erronea ponit a sanctis q[ui] de
poi dz P[ro]terea hc vide[mu]s i hereticis
et infidelibus cui [con]sciam instiga
te se tradunt ignibus p[ro] errore
defendendo Iuxta hoc [que]ritur
v[trum] [con]sciam semp obligat ad fa
ciendum Et vi q[uod] sic ex supradicta
auctte scz q[ui] fac [con] [con]sciam et Item
poi q[uia] alia [con]sciam dictet ad y
faciendum p[ri]mo precepti qd' tn n[on]
sit preceptum si no fac [con]temnit
qu[ia] in se e p[ro]piectere et preceptu
Omnis aut [con]temnens preceptu
peccat mor g[o] i te peccat mor
lit' g[o] obligat ad faciendum et no
n[on] ex [con]sciam g[o] [con]sciam obligat
ad faciendum Item id qd' no e
faciendum ee faciendum e falsum g[o]
no pt sciri q[uia] n[u]m falsum sciri p[ro]p[ter]
sciam g[o] a superiori no pt [con]sciri
et hc non pt ee in [con]sciam Et si no
e in [con]sciam no obligat ad ad
et g[o] [con]sciam erronea no obligat
P[ro]terea querit de ra quorunda
dicencium q[uia] si aliquis e dubius de
aliquo an sit mortale peccatum et
fac id peccatum mor peccat p[ro]pter
[con]temptum pona[t] n[on] q[uia] dubitat
et hz simpliciores ad o... sz n[on] no
sentientes tunc n[on] no vi eo q[uia] sz
magis simpliciter P[ro]terea querit de
hc qd' eccl da p[ro] ra q[uia] dua i se
curioz parte interpretanda sit Securior
n[on] p[ro]bis e q[uia] plures q3 nucos

To vi q̄ du^m in h^c inq̄rand͡ ꝫ
q^o plures ꝗ̃ r̄o^s **Con** ibi non
ē scēitas ꝟ ē timor piculi s^c
aut ibi timor piculi ubi s^t ples
r̄o^s **Solu^o** d^m q̄ ɔ̄sc̄ia q̄nq̄ꝫ
ē erronea ⁊ q̄nq̄ꝫ vera **Ad** p^m
d^m q̄ ɔ h^c ē intellc̄ de dc̄ame de
sc̄ia que ɔ̄oꝫ sc̄ia supponit vt
scita s̄m qd̄ scitu ē p̄ r̄o^s ⁊ pri
ncipia vera ꝓbatu ē vl' q vera s^t
ut suppo^ta ⁊ ɔ̄cessa lꝫ n̄ tūc q̄nꝫ
s^t erronea tn̄ faciens ɔ̄ ipam
edificat ad gehenna p^r ɔ̄te
tu aductu **Ad a^d** d^m q̄ s̄m
se^z ex alta p̄missaꝝ sc̄a ɔ̄n
te et assumpta rōe fr̄egit ē
sc̄a ut sup^o dictum ē ɔ̄sc̄ia n̄
lꝫ p̄ncipat sindeisim tn̄ no
sola p^at ⁊ io q̄nq̄ꝫ errat **Ad**
Ad d^m q̄ ɔ̄sc̄ia no ē suff^us te
stamtu vi^lr ꝟ tn̄ t^bꝰ ɔ̄sc̄ia^z suffi^us
ad ta p̄test^a ad/ tn̄ iustā n̄ nā
suffi^t ad testa^mta excusacōꝝ ⁊c
lo^z ap^ls ad romanos 2° loq̄ns
de gentibꝰ s^c Cu ge^s q lege
non h̄nt nā^r ea q legꝭ s^t fac^t
hmōi lege no h̄n^s ip̄i s' s^t lex
q' ō^nt opꝰ legꝭ sc̄ptū eē in cordi
bꝰ coꝝ Testamētu ill' r̄ddēte
ɔ̄sc̄ia coꝝ tn̄ sp̄u al^t s̄co testa
mtū ē vi^lr ⁊c loq^z ad Romanos
nono et p̄p^r h^c no d^z s̄im^r testa
mtu vei ꝓhibente in ɔ̄sc̄ia me
a ꝟ addit cu sp̄u s̄co Eid intr^o
vo^ ē testamētu gl'ose sp̄ei ⁊c
lo^z ad Chor^r. 2° ⁊ p̄p^r h^c addt
gl'a ma h^c ē testamētu ɔ̄sc̄ie
nr̄e qd̄ in simplite ⁊ sinc^ate dei
⁊ n̄ in sapia carnali ꝟ in gr̄a
dei ɔ̄usati sumꝰ in h^c mundo
Ad id qd̄ vlti^o ɔ̄pi^z solucō

reconsiliandā ē distīcto quāo sic
pōa posiug scꝫ q̄ aliud ꝫ du^m
⁊ a^d aliquid ⁊ a^d supsuasu vt
reputa^te ⁊ a^d supsuasu ut cdi
tu et a^d scitu vn̄ qd̄ ꝫ i ɔ̄sc̄ia
lꝫ s^c p̄ aliquē istoꝝ moꝝ ⁊ s̄m
h^c mag' ⁊ min^o obligat **S**ꝫ s^m
p̄udicto loq̄^o dicimꝰ q̄ no ob
ligat ad fac^d n̄ s^t ut opiatu
vl' creditu ul' scitu id qd̄ ē
in ɔ̄sc̄ia ⁊ tūc obligat siue ɔ
sc̄ia s^t erronea s^c no ⁊c p̄t
ɔ̄temptu s^t ꝓbat obiectio **Ad**
id qd̄ ɔ̄ obi^z d^m q̄ no rectā
ut no rectā no obligat cꝫ
du tl'e ꝟ suppo^z **S**i obicia^z
q̄ s̄m h^c aliquis erit p̄plexꝰ
Siue n̄ ɔ sequa^z ɔ̄sc̄iam pecca
bit fando no rectā siue no ɔ
sequa^z eam peccab^t fa ndo ɔ ɔ
sc̄iam et d^m ꝫ q̄ no erit p̄plex
ꝰ quia p^t depone ɔ̄sc̄iam
Et si quea^z q̄^r deponenda s^t
ɔ̄s d^m q̄ p̄ examiatoꝫ maioꝝ
p̄o^ris q assu^z a rōe l'z n̄ s^c
q^uct sc̄a ē et si examinare^z
ul^o s^c offert l'ilitas eꝰ ⁊ no
cessabit ɔ̄sc̄ia **Ad a^d** d^m
q̄ s^lim non sc̄i^z si sc̄ia stricte
accipia^z ꝟ tn̄ p̄p^r. ymaꝰ vero
qua lꝫ frequ^zt suppo^z ut sci
tu **Ad id qd̄** vlti^o ɔ̄pu^z
d^m q̄ 2^{plex} ē dubitas scꝫ dubi
tanis suppenꝰ ⁊ q̄n aliq̄ mag'
eē q̄̄ no eē ⁊ de tli intl^z ra
et ē dubitas in^l suppo^{us} et
de h^c no ē vim **Ad id qd̄**
vltimo ɔ̄pi^z d^m q̄ 2^{plex} ē scau
rius scꝫ recoag a s̄co ⁊ recoag
a piclo et 2^{oo} intl^z ra p^{ll}ro
obiectio p̄ce^t de i ss^o p^o

Terco queritur utrum in aliquo possit extingui Et videtur quod non quia multi non non habent consciam in delectacione similiter in iniquitatibus videtur nichil remurmurare conscia Sed contra hoc est quod dicitur sapiencie frequenter presumpit pessima redarguente consciencia. Cum non sit timida nequitia dampnacio est in omnibus dampnacionibus ipse non presumit secura turbam consciam ergo male per consciam percutiat sed pietas quam expectant et consciencia est testis dampnacionis eorum. **Preterea** consciencia libera conuinces sunt quam consistunt contra impios in die iudicij ut dicit scriptura **Preterea** Augustinus dicit in libro de penitencia quod in confessione stat accusatus conscius. **Solucio** dicatur quod sciencia non extinguitur ita quod non accuset vel excuset sicut probant ultime auctoritates. Ad primum ergo dicendum quod mali quamuis consciam dissimulant tamen non extinguitur in eis

Consequenter queritur de ymagine

Et queritur primo quid sit ymago et quid sit principium eius Et quomodo imitatur trinitate increata Et quomodo sit primo et quomodo generatur Ad primum patet sicut dicit Hilarius ymago est rei ad rem coequanda ymaginatur et indiscreta similitudo **Contra** hoc obicitur sicut res indiscreta ab alia est penitus eadem cum eo cuius est ymago ergo est in diffinicione male ponitur indiscreta hoc etiam habetur ex hoc quod dicit similitudo Similitudo non ut dicit Boetius est rerum differencium eadem qualitas **Preterea** nichil videtur dicendum quod dicit ymaginata idem non non cadit in diffinicione sui ipsius **Preterea**

Dicit Augustinus quod alia est ymago creata et alia increata et alia est ymago similitudinis Queritur ergo utrum ymago generatur hoc diffinicione Et videtur quod non ymago recreacionis est gracia quod non est rei ad rem coequanda ymaginata et indiscreta similitudo **Preterea** est ymago imitata ut filius dicitur ymago patris et est ymago creata sicut homo qui dicitur ad ymaginem dei factus Contra ergo utrum secundum utramque diffinicionem habet Et videtur quod utriusque non ymago est rei ad rem coequanda est probat eciam Augustinus in libro de trinitate quod tres persone in una natura essencialiter sunt sicut tres persone in una essencia trinitas et equales ut videtur trinitas in unitate habet homo dicitur esse factus ad ymaginem filius autem non dicitur ad ymaginem sed ymago patris ergo videtur quod non generaliter dicitur ymago de filio et de homine.

Item in hac que est creatori et creature generaliter non ymago **Item** queritur de hoc quod dicit similitudo potest non Augustinus tamen nominat sed ymago similitudo et equalitas deo quod ubi est equalitas ibi est generaliter similitudo sed non generatur Et ubi est ymago ibi est equalitas et similitudo sed non generaliter ergo videtur quod equalitas magis accedit ad ymaginem quam similitudo et ita magis deberet poni in diffinicione eius **Item** dicit Augustinus in libro contra quod ymago regis aliter est in filio et aliter in solido audeo quod in filio hoc est sicut rex In solido autem non est hic quia rex Similiter dicitur aliquando comparatione quia aliter ymago mea est in nobis et aliter in speculo Et similiter est ymago dei in filio et aliter in creatura racionali Et tunc queritur si homo factus sit ad ymaginem quam est filius et ad aliam ymaginem Et videtur quod ad

filiu ymago n creata referri lz
ad ymagine increata Cu e non
sit ymago increata n filius eo q
pat non sit ymago nec sps scs
vr q homo factus sit ad yma ne
filij hec ecc vr accipi eo mo lo
quei qui e in genesi v d faciam
homine ad ymagine z similitudine
nram In hc n sermone vr suppo
ymago no facta ß an exns ad
aliq ymagine dz fieri homo Et i
ta vr q ymago i supponit aliqd
increatu **Ptea** hc dt ibid glo
sa augus q ho no sit ymago
ß ad ymagine filius aut ymago ß
no ad ymagine **Ptea** hilaris
dt in alio loco q ymago e rei
ad re coequanda similitudo z vni
tas hoc vr filiu ee ymago n
e ad altu Et quicquid e ad
altu no e vnu illi Et hc dt
anshelmus in monologi q y
magio id ipm qd e ad altu
z **Ptea** Cum sint ta ut dt
augus ymago similitudo z eqtas
Queritur que sit dria int ea z v
trum sit in ymagine vl no **R**
Dicimus q int(er) e ymago icea
ta z creata Increata filius e
ne aut potius dicitur ymago q sps
scs z q pat detinari lz i qtoe
de eqtate filio ppe tn facilior
intelm dicimus q pat no pt
ee ymago eo q ta intelligitur
in ymagine quoz vnum no gt pri
Quoz pm e ad altu ee eo
q non e ymago n alius ymago
zm e ab alio ee eo q no e
ab ymago n ab alio n p imi
tacoz deducta Et hoc no gt
pat qui no e ab alio zm

e q filius de roe sue pcessio
pont expssam similitudine z
equalite in na Quiudq n gta
tu e ab aliquo ßm naz hc e
expsse simlit z imitas in to
z hc no queunt spu sco Sps
em sanctus e a pre z filio no e
atq nc genitus ß pcedens ppe. hc
dt anshelmus q lics spus scs
in sba sit equalis pri z filio
tn hoc non lz a roe sue pces
sionis Et io filius gt cu pre
in hc q e eed ab ipo ee sicut a
pre sz spm scm Et in hc cu
pre non queunt sps scs Et ita
sps scs no e ymago ppe loqdo
de roe ymaginis ymaginatio vo
creata e trpx ut dt augus in
gloza sup psal sz creacois rta
cois z similitudinis ymago aut
creatorum e in q creatus e ho z
h ymago e vo Recreatio aut ymago
e gra/silitudinis aut e imi
tacio tm p naz in vna na
diuinitl de quibus ta in scptis
eet qto Dicimus iz q hilaris
diffinit i ymagine increata z
no ymaginis creata nisi ab velt
extendi ea q ponit in diffincoe
ppe go sumta diffinicoe sic
intelligitur cu dt hilaris ymago e
rei ad rem p'm rei supt filiu
q qd e ab alio zm at qd dt
ad rem supt ad rem ßm qd
ad ipm p gnacoz psttit filius
Cu vo dt ymago intelt actu
imitacois q impletur ex roe nre
gnacois Et filius gnatu n z fi
lius hnt intelm actu imitacois
in eenbus z na z psce oes n filius

quenit cu pre in eentib9 odb9
z to na z ss^e Cu vo hilaig dt
indiscta nuit^t gutia filij cu
pre in voce quib spiratos q pr
z filius sunt pu^m sps sancti z
qua sps sctg distinctg e ab
vtroq3 Cu vo dicit similitu^o in
telligit gutiaz filij cu pre no
tn eo h^c q filig e 3 eo q vm
est Expssissime loques prez
dicente lig n in psona ide
sit filig z vm ut dt Aug9
no tn ea voce nomis d^z vm
z filius In creatuis n similitu^o
rfertur ad asseq3^a naz ut dt Da
mascen9 r ad qtes q assequu^z
naz 3^m roz Et si h^c rfertur ad
diuina p^o oz in q n^c st atta
n^c qtes accipie^z o in attribut
filius n mq^m e vm attribu
tu 3' hz gguitud qd' e sapia
pris z ars pris z vita ei9 ig
b9 atte^z similitu^o Si vo di
illa extenda^z ad ymaie dic
ta h^c no eit 3 mte oz hilarij
Et tuc p^m plued 3 d^o q ymago
ab eo cuig e ymago discta
quid e 3^m rem 3 no e disc
ta 3^m atta innitadi eo q pfte
oz innitai Ad aliud 3^m
q similitu^o d^z h' pfta gnia
in for z figa z qn^te z colore
z in alijs que 3^m extioa ad
teidu^z Et in ill' e vnitas in
h^c q vm ducit pfte in altm
Ad a^d 3^m q ymagiata po^z
p ducta ymaginib pthotico
r in pma figaz ab ymae n
duci^z ymago ad id e9 e ymago
Ad a^d 3^m q h' diffi^z ymago
similitudis de diffinicoe at

Augg^i infra dctimabit^z Ad a^d
3^m q ut s gre9 z ss^s vna na pp
us z ppgtius inuenta in plib9
m^e e gnuie creatc z tatoi 3 p9
tuise effitient aliqd e i creatoe qd
3 suad pglitate innita^z creata z c
z de ymaie q 3^m qd' gtimt pfectale
noco ppe e in filio 3^m aut q rf^z
ad innitacoz z rputacoz pnaz in va
cetia e in hoie z op9 totig tnitf
no tn equat eam pfte 3 sic dt
mgr in sinys plg dic q g^t Ad
Ad 3^m q filius ppe d^z ymago
ut sup explanatu e hs vo ad
ymgez Ita q liberz arbitu dicat
quida rmocoz z dista oz eo q di
stat p dtaoz 3 innita^z i pon ijs
natib9 qu^m pt Ad a^d p3 so^o Ad
aliud 3^m q ta q pot Aug9
gtiut in voce ymaginis 3 eqli
tas similitu^o z ymago Ita q si
militu^o st rfea^z ad coloz z pictu
ram Equalitas ad qntte z statu^z
ymago aut ad figuraz mebroz
z pportoz Similitu^o aut po^z i di oe
eo q diffi^o rputat gnitia q tequi
ted ad vna spem pnpue q e for^z
z na h^c a'q gstans sta gb gnaa
qtt Ad ad 3^m q in nob' est
ymago sic in solido aureo In fi
lio vo' e sic in gnali pri Cu at
homo d^z ee ad ymaie rft^z h^c
ad 3^b psonas in vna na z no
ad filiu tm nisi forte apparet eo
q Aug9 dt q filius e ymago
ad qua aia rform^z Ad a^d 3
q eo no loq3^i vi^z supp^m a^d no
creatu sic pbat obiecto Et sic
explanat hilaig dt ibid q pfessio

con sortem subtulit intelligentiam similitudinis
et ymago sola non est similitudo
non est ibi hoc est consortium presentiam dei
loquentis in plurali faciamus et imaginem hic
subtulit .i. abstulit intentionem similitudinis
.i. intellectus intelligitur deus esse
similitudinis esse in persona eo quod consortium non
est sibiipsi solitarius licet vero supponatur quod
non alieno a se loquitur sed personaliter
pater ad filium et spiritum sanctum similiter Si-
militer ymago non est sola .i. solius
non est licet in uno eo quod unius alterius
imitatur in essentia sive Et similiter
similitudo non est unius sed plurium secundum
convenientiam attributorum ut sapientie bo-
nitatis et virtutis et Hugo in Similiter
dicit Augustinus cum dicit ad ymaginem
ostenditur una naturam esse ad cuius ymaginem
homo fieret Et cum dicit nostram ostendit
eius deitatem non una sed plures esse
~~deos~~ personas habens ergo auctoritas se-
quendo et pluralis alias dicimus
ymago pertinet in natura vero deitatis
ad Hugonem imitatorem factus est Ideo
Similiter in glosa qui subtilius dicit
et sanctum dicat dicens rationem ymaginis
quia operis secundum naturam esse an operis licet
secundum tempus non sit ante Ideo licet dicatur ad
ymaginem dicit supponi ymaginem
ad quam fieret ymago que est in homine
Et hoc elicitur per hoc quod dicitur nostram hoc
enim cogit aliquid increatum suppo-
ni pro ymagine Ad ad secundum quod
secundum glosam homo est ad ymaginem
et non ymago sic filius sed tamen
ymago quia distat per essentiam et
imitatur tamen in proprietatibus sicut nec
quantum potest Ad ad secundum quod vestigium
vestigium est similitudo non in toto
sed in parte et confuse dicitur .i. vesti-
gium similitudinis inferioris partis
pedis tota figuram non imprimens

Et propter hoc constituit ad creaturas in-
rationales in quibus obscure consi-
militer invenitur per rationem modi speciei et
ordinis sed natura rationalis expressius imitatur
Et propter hoc dicitur ymago dei eius ratione
est imitatio toto quantum ad exteri-
ora Ad ad secundum quod ymago vir-
tus eius est ymago per actum imitationi
et hoc dicitur unitatis ab habitudine Ad ad
tertium quod similitudo potest continuari
quantitate precipue in prima specie que est forma
et circa hoc aliquid constans fieri Et
quantitas continua ponit in quantitate preci-
pue in quantitate membrorum ymago
vero continua dicitur in toto quod imitatur
potest minus Et propter hoc ambo clauditur
in in conceptu ymaginis

Ettido q. q sunt

partes ymaginis Et circa hoc
queritur duo primum est de par-
tibus quas enumerat Augustinus dicens quod
est ymago creationis .i. recreationis et simili-
tudinis Secundum est separatur de partibus ipsius
ymaginis que dicitur ymago similitu-
dinis que secundum Augustinum sunt memoria
intelligentia voluntas sive mens
notitia et amor Ad primum
proceditur sic dicit Augustinus quod ymago
creationis est in omni creatura .i. ratio
supponat per simili potentia actu quod dicitur
ratio vel per intellectuali natura Sed
tunc non videtur esse ymago ymago non
est que imitatur et habet similitudinem
Ratio autem prima non habet similitu-
dinem cum deo ergo non est ymago
prima Item per diffinitionem ymaginis
secunda probatur per supradicta videtur esse quod
vero inquirit unum quod non congruit deo quia
deus nihil inquirit eo quod de nullo dubi-
tat Item ratio imperfectior est
quia nihil ergo magis dicitur ymago
creationis intellectus quam ratio Item in-
tellectus ut filium est in

augu^i ta gen̄it sc̄ similitudine
equate et gratia in lineamentis
corporibus queciam aut illa non
importat sola racio sed tamen in vno
aliquo q ta non sunt in racione
sola ergo racio non est ymago trinitatis
Si i dicatur quod ta sunt scilicet potentia actus
et obiectum ut videtur dicere augustinus in
libro de trinitate hoc non videtur quia quod
h ta non ymiuntur in aliquo vno
per essentiam actus enim et obiectum non
sunt vnum cum potentia ergo videtur secundum hoc
non esse ymago **Preterea** secundum hoc in
qualibet potentia anime esset ymago trinitatis
quod non dicitur a sanctis Si i ꝑ· hoc dicatur
quod racional' natura hic ymago trinitatis
Contra angelus est racional' ergo aliquis
et ad ymaginem trinitatis Et hoc est videtur per
auctoritatem Gregorii qui dicit super id
Tu signaculum similitudinis in quadam
omelia quod angelus est expressior
ymago est quam homo hoc est non dicit
Damascenus et ysidorus dicit n· damn.
2° lib^o 2° ca^o deus angelorum est factor
et conditor ex nichilo ad esse eos
deducens secundum propriam ymaginem creans eos
et naturam corpoream **Preterea** dicit augustinus
quod ymago est in homine secundum mentem
et mens est in angelo ergo angeli ad
ymaginem sunt **Item** memoria intel
ligentia voluntas in natura vna spiritus
ita perfecte sunt in angelo vel perfec
tius sit in homine ergo videtur quod aliquis
magis sit ad ymaginem quam homo **P**
terea a dyonisio habetur quod sunt diuina
alchamata aldyama at id est quod
ymagines vel similitudines **Item**
In Ezechiele dicitur tu signaculum
similitudinis ibi dicit gloza quod
rex thiri ymaginem dei ad quam
factus est resignauit i· destruxit
Et rex thiri est dyabolus secundum glosam
Cum ergo sit natura angelice videtur quod
factus sit ad ymaginem **Contra**
tra ymago creacionis ordinatur

ad ymaginem recreacionis sed recreacionis
ymago non est in angelo cadentibus n·
angeli non sunt recreati non cade
tes non quamuis habeat gratiam informan
te tamen recreante non habent Et ita videtur
ymago non esse in angelo **P**^a filius ×
est ymago patris ut habitum est Illud
aut quod est ad ymaginem spiritualem videtur
habere ordinem ad ymaginem principalem sed homo
solus per conformitatem vnibilis est ymagini
qui est filius ergo solus videtur esse ad
ymaginem et non angelus **Item**
dicit augustinus in sermone quodam de
ymagine quod homo propter hoc est ymago dei
quia sicut deus est in suo vniuerso mo
uens et gubernans id ita anima est in cor
pore Cum ergo angelus non habeat
talem ordinem ad aliquod vnum
sed non videbitur esse ad ymaginem
Item In patre est principium totius dei
tatis ut dicit augustinus eo quod ab ipso
est filius per generacionem et spiritus sanctus
per processionem Et si est est a filio hoc
habet filius a patre Et habetur quod persone
existentes in eadem natura cum patre per
processionem sunt ex vna potentia Sic
inuenitur in homine quia quod est in
natura humana processerunt ab vno hoc
est ab adam ergo talis conuenientia non est
in angelo ergo non est ad ymaginem
Vltimo est questio de ymagine qua
vocat augustinus recreacionis ymaginem
Et dicit augustinus quod hoc est gratia Queda
tur ergo v· hoc sit gratia intellecta Et
videtur quod gratia secundum se sit ymago re
creacionis **Item** nichil decorat
ymaginem nisi peccatum peccatorum aut
opponitur gratia in se et vitio vtique
ergo videtur quod gratia sit ymago recreacionis **Con**
tra ymago ponit quandam di
stinctionem personarum sed indistincta non
est plena perfectio Quod secundum quod distinc
tum est Cum igitur gratia non dicat di
stinctionem aliquam sed virtutibus non

erit gra ymago recreacionis sine
virtutibus Item ymago dr ab
imitatione ymitatio vero actualis non est nisi
in actibus potenciarum anime sicut et dicit
augustinus quod meminit se et intelligit se
et diligit se Cum ergo ad actus non
perficiunt nisi virtutes actuales ymagina
tionem magis faciunt virtutes quam gracia ergo
potius debet dici ymago recreacionis quam gra
cia Si ergo hoc concedatur tunc queritur secundum
quas virtutes dicatur ymago recreacionis
Et videtur secundum prudenciam et cardinales
relatas virtutes prudencia enim dividitur in me
moriam intelligenciam et providenciam a tullio
Sed memoria videtur esse perfecto memorie et
intelligencia intellectui. relate autem partes sunt
perfectos voluntatis ergo secundum has videtur di
ci ymago recreacionis Contra hoc
est quod virtutes cardinales per naturam su
a non habent deum sed pro obiecto Cum
ergo ymago dicatur ad imitacionem dei
non videtur ille virtutes esse ymago recrea
tionis Preterea Bernardus videtur di
cere quod secundum fidem spem et karitatem
sit ymago Et hoc videtur non esse
verum quia spes non est in memoria
sed in irascibili ut dicit magister Item Bernardus alibi dicit quod deus
futurus sit vera plenitudo lucis ro
nationi pacis memorie continuatio eternitatis
ergo videtur quod ymago recreationis sit lux
et pax et indeficiens eternitas que
non nominat virtutes speciales sed
potius effectus Preterea videtur quod gratia
sacramentalis sit ymago recrea
tionis Glosa enim super Ezechiele
super illud Tu signaculum dicit Nouus quod
ymago in creatione tamen facta sit
Similitudo vero in opere baptismi te
completur ergo gratia assimilans ymagine
erit sacramentalis Preterea gratia
sacramentalis delet morbidum peccati ergo
reperatur istud ergo ipsa reperatur et est yma
go recreacionis Ultimo queritur
de 3o membro augustini quod dicit yma
gine similitudinis Et queritur quid sit
illud Videtur autem quod gratia super illud
genesis faciamus hominem ad ymaginem
ginem et similitudinem nostram Glosa
dicit quod homo in naturalibus factus est ad yma
ginem dei In gratuitis autem ad similitu
dinem Preterea Similitudo attenditur
in qualitatibus quibus natura Item
super illud luce de filio prodigo qui
abiit in longinquam regionem dicit glo
sa quod ibi regio fuit dissimilitudinis in
gratuitis Sed contra augustinus dicit
quod ymago similitudinis est me
moria intelligencia et voluntas Solucio
dicimus quod ymago creacionis est
in qua creatus est homo Et sicut
dicit augustinus quod hoc est mens vel mens
humana Sed mens ibi accipiatur
sed pro memoria secundum quod dicitur quod notitiam
et amorem ab augustino in libro de trinitate
et pro intellectu Sicut dicit damascenus 2o
libro xxii capitulo quod mens est sequens
opinionem et diiudicans ea sive vera
est sive falsa diiudicat vite vnde
mens dicitur a meniendo sed diiudi
cacio et cogitacio 3o dicitur mens
illa superior pars que continet memoriam
intelligenciam et voluntatem Et hec mens
dicitur mens et ymago creacionis eo quod
in ea homo ad ymaginem sit creatus
atque sic dicitur in psalmis Verum tamen in
ymagine pertransit homo Et alibi homo
cum in honore esset non intellexit
Ad primum ad primum quod ratio superior dicitur
superiorem partem anime qui convertitur ad
deum in toto quia paulus vocat
spiritum mentis vbi dicit Renoua
mini spiritu mentis vestre et non superior
potencia eius qui inquisitiva est de
vero et falso bono et malo Et per
hoc patet solucio ad quatuor sequentia
Ad aliud dicimus quod mens ut dictum

e supt dei p superiori pte aie ra-
conal' q eet e in angelo Ad hc
vo qd queritur v. angelus sit
ad ymaginem dei creatus vel non
Dicendum q ymago duobus modis gsidera-
tur scz sm gniunta intioz tm hc z
eoz q ponitur in ymagine scz memorie
intellectus et voluntas Et angelus est
ad ymaginem sicut homo et tanto ex-
pressius sicut dicit Gregorius quanto
pe actu tm potentiarum ent-
sue rois expssius imitatur vni-
tate eenc diuine in trib pmis
Si vo gsideratur ymago no tm sm
intioa sed ect sm qd in intioribus
spalem queniencia ponit ad eu
tunc homo solus e ad ymaginem pp
tcem gntia qua in entioribus scz
ad ipm et hoc pma e vnilitas
ad ymaginem incarnatam q in gntioi-
bus de incarnacione deterinata sit
2a gntia e in relacione qua scz ad
corpus sc q aia e i suo vniuerso
sicut deus i suo eeenc pon pnnat
gubnando et mouendo Et hac
tangit Augustinus in sermone de ymagine
3a e gntia qua scz in relacione
ad patrem sm qd est pm tang
dinitas A pre n. e filius p gnacoz
et spus sanctus p processionem Et si
e a filio hc qz filius a pre Sic
ab adam sunt omnes homines Et si z
ab ab ao. ie scz ab Adam Et p hc
pz solucio ad omnia ia q queritur
v. sit angelus ad ymaginem qz no
Et v. sit plus ad ymaginem qz homo vel
minus Ad id qd vltimo queritur
de ymagine recreacois dicendum q ymago
dr ab imitando gte et q gra
in se distinctoz no scz pp. hc gra
pse no e ymago recreacois sed in-
tellectu virtutibus Ad pmum qd
om hc e dicendum q remissio peccato-
rum sm q Augi no suffit ad

recreacoz ymaginis sm q ymago
hz suffiat ad recreacoz sm
Ad ad dicendum q omne pam actu
aliquo e actus aut alicuius pote
est Et pp. hc peccam opponitur gre
gsidate in vte eo q virtus e pfecto
pote ad actum Ad id qd queritur
dicendum quas virtutes attendatur ymago
recreacois dicendum q sm fide spe et
caritatem q pficiunt potencias y-
gniuis in gpacione ad deum eo q
deus scz p mam et fine fides n.
credit sum vm pp. sum vni Spes
aut expectat indeficiencia bti-
tudinis dine pp. btitudine Cari-
tas aut diligit sum bonum pp.
sum bonum Ad ad qd g obicitur
dicendum q prudencia dr p medias
puidentia et intenia in agendo
et no scz deum p mam et fine Et
io no determinat potencias ymaginis
Ad qd dicendum q spes simr e in
naturali sed ad quia actu hz medo
q e in deficiencia eo q medo z pe
ymaginis ut dt Augustinus no tm e p-
titoz sed ect pntum et futuroz Ad ad
dicendum q hoc e id qd succedit fidei
in intellectus pao vo sm q dt ige-
tacoz fruicois q e fructus et fruile
e id qd succedit quati in vote qr
vt dicit Augustinus frui e adore
inherere alicuius rei pp. se Et a-
libi dt q fruimur cognitis in qb vo-
luntas delectata quiescit sed gtinuac-
cioni in gphensioe etin defiactis
succedit medo q e ad omne spec
sm q e pota ymaginis Ad ad
dicendum q gra sacrmeti ad reformacoz
ymaginis gparatur ut cura rimo Eo n.
q e q morbu peti remouz ipetu
inuictis sed no imete gnt ymagine
tu exari Ad id qd queritur qd
voce ymago similitudo Dicendum
q similitudo in duobus attenditur scz ipm

tmo

vnitate cens in tibus pmis et 2a 3a
meoa intellia et vote Atte 2 etc in
hc q ymaginem supducit sit color
et hc e gna Et hc attendunt alij
sancti qui dicunt q similitud attend
in gratuitis

Secundo querit sic

de ptib ci ymaginis.
quia vero augus ponit
similitudines Et queritur tra qui pm
3 quid sit meoa intelligentia et volutas
2m quot sunt ptes ymaginis 3m
de istarum potentiarum ordine int se 4m
qd sit mens noticia et amor qua frz
in quod dt esse augus ponit Ad
primum sic proceditur sic pro tu e sup
q meoa no e ps aie roal Cum
go ergo procedit in superiori parte aie
roal meoa no est ps ymaginis

Ptea dt augus q hi ergo no
3 tm pti s etiam pntis et futuri A
go sub dra tpis a sine Si pro
cum dra tpis no accedat ui et p
ti ergo vi q meoa sit ps sensl aie
aug e ptite **Item** tpe acci
dit ei cui accidit apphe de qnte
s qntas applicatur a sensu ergo et
tpe si go meoa e sub dra tps
memoria est sensus quibus Si vero
dicatur q memoria e ptitorum et sen
sibilium et futurorum sine dra tpis tunc
non vr differre ab intelligentia et no
vider esse 3s potentie ymaginis hc etiam
vr dicere augus in 10o de trinitate
vbi dicit Dicisse in mente diuina
scitur meoa sui et intelligentia qui
ut no sit hec duo s vnum duobus
vocabulis appellatum sit pz in ea
re ubi ita valde quieta sunt et
ad no alio pdicetur tpe Ex quo arguitur
q meoa sine intellia sui sil sit
tpe sup pbatum e q vna potentia
existente in actu altera abstrahitur

ab actu ergo vr cum ista due dre
simul sit in actu q sint i vna
potentia **Ptea** augus ponens actus
istarum trium potentiarum dt sic q mens
meminit intelligit se diligit se a go
meminisse e idem qd nosse et
tum nosse sit idem qd intelligere no
erit meoa dra int meoam et
intelligentiam a dedit meminisse
et no nosse Et tn no pt dre
p dram tpis sequitur q meoa
sit ps sensl aie qd falsum e
Ptea augus in 10o de trinitate
dt cognoscit se ipam mens nec
quasi absentem se querat Et ita
videbitur q nunq sequitur no ama
uit qd nunq sciuit ergo vr q
mens semp nouit se **Item**
no enim quodam incti e puta
e sic cogitat viuere se meminisse
et intelligere et velle Nouit u
hec in se nec ymaginaria qui extra se
sensu tetigit sic corporalia q
tanguntur Ex quorum cogitacionibus
si nichil sibi adiungat ut tale
aliquid se putet esse quicquid ei
de se remanet hc solum ipa est
ergo vr q nosse se siue memi
nisse sit noticia mentis apud se
tenens Ex hc eo q hc e pntis hc
aut idem vr esse intelligere in se in
habitu ergo vr q nulla sit dra
int meminisse nosse et intelligere
Ptea querit quartum vtrum sit qd
augus dicat q semp intelligit se
totum aut enim hc intelligitur de in
tellectu in actu a in habitu Si
primo modo hc plane falsum e q cum
intelligimus aliqua intellia in actu
tunc no intelligimus alias in
actu Si 2o modo tunc intelligere e totum
mente Et hc etiam falsum e q

multi sunt qui non habent sciam
de aia Preterea dicit Aug9 Et
poni² in sententiis 2° de libero
arbitrio quod memoria intelligentia voluntas
capiunt se singula a singulis
et tota sunt ab omnibus totis Et
probat hoc eo quod intelligo memoriam
et voluntatem et intelligentiam et nosco
mea memoria intelligentia et voluntate Si
militer nichil est memorie quod non
memoror Et similiter nil est intellectu et vo
luntati quod non memor Ergo nil
est memorie et voluntati et intellectui quod non
intelligam Similiter nil est memorie
intellectui et voluntati quod non velim hoc
autem intellig² secundum aliquid intellig² de tempore
potentiis Et tunc palam est quod dicit
Aug9 quod cum potentie sint secundum essentiam non
potest dici tota potentia memoria a intelli
gi² de memorabilibus intellectibilibus et
volitis Et tunc plane falsum est eo quod
multorum obliviscimur et multa intelligimus
que non volumus Si forte dicatur
quod est voluntas ad usum ut videtur
ibidem distinguere Aug9 Et lug nos
omnia memorata et intellecta volumus
ad fructum tamen omnia volumus ad usum
eo quod eis petimus uti² in bonum quando
ea sic intelligimus quod placamus
Si intelligas sic dicatur non erit secundum intentionem
eorum Aug9 probat enim quod toto memoria
novit se sic novit se esse vitam
novit se esse mentem novit se esse
spiritum et nichil amplius ergo totam
novit se Et ea probatione uti² de
intelligentia et voluntate ergo non intelligit
totalitatem intellectus respectu ad obiecta ad
latum tamen potentiarum Preterea dicit Au
gustinus quod unum intelligere sive intellectus
est cum amore notitia sed intellectus potentia
non est cum amore ergo non sic in
telligitur Preterea non sic volumus pe
ccata ut volumus ut dam est non
volumus ipsa secundum quod quibus ad ea secundum
planctum et gemitum ergo voluntas non
directe respondet intellectui et memorie
Preterea quaeritur que sit differentia inter in
telligere et cogitare secundum Aug9 m
ipse non concedit quod mens semper in
telligit se non tamen semper cogitat
de se Cum cogitatio videatur esse
actus rationis sive intelligere P
reterea queritur de eo quod dicit Aug9
quod hec tria relativa sunt ad invicem
constat enim quod memoria intelligentia et voluntas
non sunt relativa secundum quod relativa dicuntur que
cumque hoc ipsum quod sunt aliorum sunt
Preterea Si essent relativa non tamen
memoria diceretur respectu ad intelligentiam voluntatem
et econverso Solutio Dicendum quod memoria
secundum quod est pars ymaginis nil aliud
est nisi thezaurus habitus naturalis qui est cogni
tio veri et boni quod deus est Et veri
et boni quod aia sive mens est Et
propter hoc bene concedo quod abstrahit ab omni
differentia temporis dicitur tamen memoria propter of
ficium memorie quod habet in aia ratio
nali quod est retinere sive conservare
intentiones sive conceptiones rerum Et
hoc est quod dicit Aug9 quod non est
tamen preteritorum sed etiam presentium et futurorum
hoc etiam non potest esse nisi ab omni differentia temporis
abstraheret vel apprehenderet ipsum
tempus secundum quod est tempus sicut sensus communis
cum licet non comprehendat sic tempus
relinquitur quod ab omni differentia temporis
abstrahat Et propter hoc patet solutio ad
rationes primas que probant memoriam
esse sensibilem anime Ad id
quod queritur quare dicitur ab intellectu
Dicimus quod memoria est retinere
totaliter in sua cognitione veri boni
quod deus est Intelligere autem inu
eri Et hec duo sunt sicut tempore eo
quod unum est ut conservans et alterum
ut agens et unum eorum non habet

abstrahit ab alto sed unum est cum al
tius quia ex memoria informatur intelligentia
Ad aliud dicendum quod nosse secundum quod est
actus memorie idem est quod notitia rei
retinere per has duas intellectiones que
sunt unum et bonum ex quarum altera
informatur intelligentia et reliqua voluntas
Intelligere autem idem est quod intueri
ut dictum est Ad aliud dicendum quod nosse
et intelligere differunt sicut modo dictum et u
trumque est semper mens autem non semper
meminit eo quod semper notitiam sui apud
se habet Similiter intellectus intelligit se semper presentia
cum est super quod dicit intellectus quod est in
intellectu recipit lumen intelligentie agentis
ad complementum intellectus qui est de
ipso presentialiter quia substantia realiter eius es
sentia vero est in intellectu possibili et non
indiget ut abstrahat eam ad hoc
quod intelligat Cum vero intelligere sit
idem quod intueri se in lumine in
tellectus agentis patet quod mens intelligit
se eo quo intuetur se in lumine in
tellectus agentis eius autem amor
naturalis semper intelligat hunc in
tellectum et semper mens vult se
amore naturali Et nota quod aliud
est intueri se in lumine intellectus
agentis et aliud convertere super se con
siderando actus et passiones nec sui
est intueri non se est hoc quod dicit
sed presentia sui in lumine intellectus
Sed convertit super se est reducere se
in passiones et actus per modum pre
missorum vel silogismi Et hoc non
semper facit mens primum autem semper facit
eo quod semper sibi presens est Et propter
hoc dicit Augustinus quod mens non semper
cogitat de se quia cogitare
de se est discernere se ab aliis rebus
Et per hoc patet solutio ad omnia que
obiciuntur de hoc quod mens semper intelligit

et diligit se sive vult Super ter
ordinibus est quare mens intelligit
se omnibus intellectibus Ad id quod
queritur quare quod licet in terra capiat
omnia tota fere omnes dicunt sicut
dictum est in obiciendo Sed qui re
insuper inspiciat litteram Augustini in
in decimo de trinitate videbitur quod
id non est intellectus Augustini Et propter hoc
dico quod intelligitur quo ad potentias
et non quo ad obiecta potentiarum.
Ad id quod contra obicitur dicendum quod po
tentie duobus modis considerantur
secundum in se et sic sunt simplices non per
partes quantitativas distense Et possunt
considerari per comparationem ad suas dotes
que sunt mens vita et essentia et spiritus
ut dicit Augustinus. dicit enim hec tria una
est vita. una mente una essentia
et unum spiritum et habent quedam tolite
In omnibus enim illa attributa tota sensibili
ter capiuntur hec tria memoria enim et intelligentia
et voluntas secundum omnia hec memorantur
semper Et secundum omnia hec semper dili
guntur dilectione naturali Ad id quod
queritur de relatione istarum ad invicem
dicendum quod in virtute memorie secundum rationem
memorie non refertur ad intelligentiam nec
econverso Sed memoria sub ratione intelligibilis
refertur ad intellectum Et intellectus sub
ratione memorie ad memoriam Similiter voluntas
sub ratione memorie intelligibilis et memorabilis
ad intelligentiam et memoriam Et intelligentia et
memoria sub ratione voliti referuntur ad
voluntatem

Circa tertium queritur de or
dine istarum trium potentiarum
Videtur enim quod memoria sit prima
per rationem Augustini quod posuit in principio de
trinitate quod intelligentia ex memoria est
et voluntas ex memoria et intelligentia

Sed contra hec est quod alibi dicitur
in glosa ecclesiastici xviii° scilicet quod
memoria sit prius intelligentia Et hoc etiam videtur
per verba Damasceni et Gregorii qui di-
cunt quod memoratum est conservativa specierum
et intelligentia nichil nisi in memoria
repertum quod tamen non sunt in intellectu
et sensu **Praeterea** iuxta hoc queritur
quo ordine referuntur ad trinitatem
trinitatis vel quod scilicet fiat secundum congruentiam
et voluntatem veri vel boni quod est
deus trinus Et per videtur primo quod dicit
Augustinus plenius virginitatis trinitatis quod
mens novit et diligit se et vult
se Et in his viribus invenitur quod ad cognitionem
et ad volitionem quod deus **Sed contra**
Tantus est filius quantus est pater et tantus
spiritus sanctus quantus est spiritus sanctus pater et
filius coniugatim aut quoque non tanta
voluntas quanta est intelligentia et memoria eo
quod multa debiliter volumus quae tamen per-
fecte intelligimus et memoramus **Item**
videtur etiam ulterius quod in contuitu vel
naturalibus sit huius imitatio Et videtur quod in
contuitu hoc est in concepto fidei et ca-
ritatis quia de peccatoribus dicitur in psal-
mis In trinitate tua ymaginem ipsorum
ad nichilum rediges Per peccatum autem
naturae non destruitur in nichilum so-
lum quod ymago trinitatis tantum sit in
contuitu et non in naturalibus **Contra** hoc sunt
verba Augustini qui dicit quod mens sic
secundum trinitatem non quia quod deus est sed
quod est ymago dei Et hoc dicitur in psal-
mis verumtamen in ymagine transit
homo **Iuxta hoc item** queritur ulterius
vel haec imitatio sit ad unitatem es-
sentiae vel ad tres personas in vera
Et videtur quod sic Augustinus non potest esse
ymaginem per ea quae conveniunt personis
sed intellectus et voluntas sunt ex me-
moria sicut filius et spiritus sanctus
sunt ex patre et voluntas ex memoria
et intelligentia sicut spiritus sanctus ex patre et
filio Sic quanta est memoria tanta est
intelligentia et voluntas **Sed contra** in
Genesi dicitur faciamus hominem ad ymaginem
et similitudinem nostram dicit Augustinus et Hila-
rius Simul unitas essentiae in tribus
personis quoniam per nostram ymaginis unitas
essentiae insinuatur in recto et tres personae in
obliquo et ita imitatio est ad unitatem
essentiae in tribus personis potius quam econverso
Ulterius queritur quare unum sit
quod dicit Augustinus quod tria sunt una mens et
una vita una essentia et unus spiritus Quae-
cumque non unum et eidem sunt ea ipsa sunt
eadem Si igitur haec tria sunt eadem in
essentia mens et vita ipsa sunt eadem
mens quod falsum est et quia de hoc
supra determinatum est multum in questione
vel aliud sit sunt vel contra quae sufficiunt
sufficiat quae dicta sunt **Solutio** dicendum
attendendo memoriam secundum Augustinum accipit
eam ipsa est prima inter potentias ymagi-
nis Sed non est in consideratione recte
nobis a natura sed notitia veri et boni
scilicet quod iustitia tenenda est et huiusmodi quae per
naturam sciuntur a quolibet et non secundum ne-
loquentes prius sunt in memoria quam in-
telligentia vel voluntate quia prius est
habere aliquid in memoria scilicet in anima quam
in presentiarum intueri vel diligere ideo
Ad Glosam autem quae est ecclesiastici et
ad dictum Damasceni dicendum quod intellectus dicitur
memoria non est adquisitorum et non prius
sunt in intelligentia quam in memoria Sed for-
te dicatur quod prima non est primus ymaginis
eo quod non potest attribui patri dicendum
quod hoc sunt unum est tamen per quandam
appropriationem attribuitur patri Similiter nec or-
dine videtur necesse quod est in trinitate pater

est primum totius divinitatis et attribuitur ei
memoria primo modo dicta. Secundum autem accessu-
gitur non accessu sed generatur ad patrem
pro filio. Et Hylarius in oratione pater est filius di-
vinum quod et attribuitur ei memoria secundo dicta
et locutio glosa. Ad id quod ulterius
dicitur quod ordine refertur ad unitatem trinitatis
dicimus quod triplex est unitas. secundum actum
scilicet secundum potentiam et secundum perfectionem. Vniti pri-
ma est secundum verum et bonum quod deus est quan-
tum tanta est intelligentia quanta est memoria
et tanta est voluntas naturalis quanta est veri-
tas essentie in tribus personis eo quod deus
verus in tribus personis memoratur intelligitur et
diligitur naturaliter diligere. Et hec est i-
mitatio secundum actum dicitur pro tanto quia
tria ymago actu dicuntur in creatura et
perfectius quam potest omnino intelligi eo quod
id est in ymagine et in generali. Secundum
autem verum et bonum quod ipsa mens
imitatio secundum potentiam eo quod tunc po-
tentia et non actu dicitur creatura. Secundum
non similiter est de aliis intellectibus
eo quod ista non sunt ymago trinitatis potentia vel
actu intellectio in lapide non integro
id quod est ymago trinitatis. Preterea in
illis intellectibus non equalia sunt secundum quod tamen
amor naturalis non est tantus quantus est in-
tellectus vel memoria de lapide. Insuper
memoria de talibus non precedit intellectum
et voluntatem eo quod ipsa sunt accepta
a sensibilibus et ea sunt semper presentia in
mente. Secundum absentiam requiritur ab ex-
terioribus ut dicit Augustinus. Et ideo in me-
moria et voluntate talium non resultat
trinitatis ymago actu vel potentia secundum tempore
sequendo. Ymitatio autem que est secundum per-
fectionem unita est a gratia recreante.
Ut supra dictum est. Et de hac dicit quod
dicit psalmus ymaginem ipsorum ad nichi-
lum rediges. Secundum de ymagine que

secundum primo vel secundo intellectu id est psalte-
rium ymaginem perficit. Ergo Ad ad
quod ulterius queritur utrum ymago in-
portat unitatem essentie in tribus personis
vel quod dicimus quod secundum modo loquen-
di dicit unitatem in tribus personis ut patuit
est. Ad obiectum quod secundum quod
Augustinus probat ymaginem per ea que
conveniunt personis secundum quod refertur
ad unitatem essentie. Et propterea hic quia in
parte et in nobis pro nomine ymaginis
secundum ut ostendat in anima tria esse in
una substantia mentis sicut in divinis tres
persone sunt in substantia una divinitatis.
Ad ultimum dicendum quod secundum supra-
dicta quod potest anime proprietates eius sunt
secundum quod dicimus proprietates naturales
potentias vel impotentias. Et mens
quod superior est pars anime que est dicitur
spiritus totum virtuale est ad has
tres potentias. Et cum dicatur
quantitate est ipsa mens essentia in quibus
istorum trium. Et propterea hic dicitur vel quia
mens unus spiritus et una essentia
eorum predicatur quo totum virtuale
predicatur de sua parte et hic modus su-
pra per multa explanatus est.
Vita vero est actus anime secundum se et
propterea hic dicitur una vita.

Secundo queritur quid sit no-
titia mentis et amor quam
ratione ymaginem appellat Au-
gustinus in IX. in se est generis
memoriam intelligentiam et voluntatem quod videtur
quod non debeat attribui patri sed toti
trinitati. Preterea quod in quo dicitur [illegible]
[illegible] a philosophis tribus. Et dicitur quod
philosophia supponit potentias ista-
rum vero illarum potentia. Secundum quod
hoc est quod dicit Augustinus in primo de

trinitate quod tamen non sunt a se distincta.
ad tertium dicitur quod dicit esse verum quia in anima
spirituali existunt habitus autem non spiritualiter ex-
istit in anima ergo licet tamen non sit habitus
Item dicit Augustinus quod mens non se
recognoscat notitiam sui contingit
et est sola parens sue notitie quarto est
amor qui de ipsa mente et notitia
procedit dum mens cognoscens se di-
ligit Et ita amor quidam complexus est
partis Et ex hoc arguitur quod mens est in-
tellectus quia illius est cognoscere Contra
ad hoc non videtur verum quod omnis
notitia precedit amor quia multa cogno-
scimus que non amamus Item nosse est
mentis ut habitus est patet ex verbis Au-
gustini nosse est memorie ergo mens est
memoria Et est contingens est nosse eius
est notitia ergo notitia est memorie ergo videtur
quod mens hic supponit pro memoria
et non pro intellectu sicut in memoria spiritualiter
anime tanquam in thesauro reservantur notitie
fantasie et interiores estimative et no-
titie fantasie non per modum interiores
vero estimative per modum boni et mali ergo
similiter erit in memoria rationalis anime
quia et ipsa est notitia nature et amor
voluntatis Et ita tamen sunt in memoria Et
tamen quereretur quod sit ratio cum mens sit com-
ad tamen comparet potius retraheretur ad memo-
riam quam ad reliqua duo Contra dicit
Augustinus nec unquam plene parente dum
tanta se novit mens quanta est
hic minor est amor parente impleri dum
tanta se diligit quanta se novit
et quanta est hic non videtur semper maneat
In multis non amor nostro rudis no-
titie Solucio dicendum quod ista trinitas
est in habitibus ut magister dicit
et mens supponit ibi memoriam cum
suo habitu Notitia vero dicit habitum in-
tellectus qui idem est cum habitu memorie
in spirituali substantia dicitur vero quod non est relatio
ad intellectum Amor vero est habitus voluntatis

Ad primum ergo dicendum quod mens est
dicta de superiori parte anime et de me-
moria memoria vero spectat nomen mentis
eo quod ipsa propinquior est nec totius
propter hoc quod prima est inter potentias quae
sunt partes mentis Et ideo dicit Augustinus
quod mens ibi non dicitur anima sed id quod
est in anima excellentius hoc est memo-
ria Ad secundum dicendum quod notitia et
amor accipiuntur materialiter pro noto et
amato et hoc spiritualiter existit in mente
quia idem est notum et amatum quod spiritua-
liter est mens licet dicit in ratione Ad
tertium dicendum quod mens non semper intelligit se
cognoscere enim secundum quod hic accipitur gignitur
a mente sicut intelligentia a memoria Et
propter hoc licet cognoscere sit intelligere
non tamen sequitur quod mens sit idem quod intel-
ligentia Ad aliud dicendum quod
dictum Augustini non extenditur ad
omnem notitiam sed tantum ad illam qua
mens novit se et deum secundum habitus
infusos vel a natura et illam notitiam
semper sequitur amor naturalis Et hoc est
quod dicit Augustinus in libro de trinitate quod
verum quod confirmatur intercedit est
cum amore notitia non notitia simpliciter
Et per hoc patet solucio ad totum

Consequenter queritur qualiter
imitatur trinitatem trinitate videtur
enim non imitari duas rationes satis
Dimens ponit Augustinus exemplum verum est
quod homo qui habet memoriam intelligentiam et
voluntatem sed non est homo tamen et in illis
simpliciter simpliciter nec sunt tres persone et
similiter sunt decem tres similiter decem Contra est
quod homo habens hec tria est una sed in di-
vinis tres sunt persone et non una Cum
ergo distet et egro ab exemplari nec
dicere videtur imitari Solucio
ad hoc dicendum quod secundum Hilarium et Au-
gustinum de sile invenitur in creaturis

qd' refertur ad trinitate in pluribus
invenit' dissimile prout hc plura
opz invenire ut in qd' v'm de
ficit v'm reputat ad et tn scl
omnibus inventis in pluribus adunc
invenit' defectus eo q' creata e ca
toz qd pt imitari i aliqua ß ei repi
sibi no pt

Septimo queritur

aliq sit hec ymago
p'mo & aliq quod vi'
em q suprioris ptis sit racol p'
quia supior pt racois ut dt
augus gtemplandis eternis i q'est
Cum q' ymago sit sm q'sioz
ad deu vi' ymago e ß supi
ore pte rois p'mo Oz contra
hc e qd dicit augus q' dt ý
gine ee sm liberu arbitriu.
Preterea augus in xi de trinitate pt
ymagine in visu exterioris sz ß ez
rei vise & ymagine eius i oculo
q dr visio ut ipse dicit & utro
qz qiugente intencoz videtur
aut tn non vide' ee unius es
sentie Spes n' rei vise ni
intencoe videtur no una esse
ntiam sz Similiter in eo libro po
nit tm in fantasia ibi n' ýgo
corpis e in memoria aie ßß lus
et eadem ymago e in gtrione ý
gmaginis utrag aut giuges e
mio volunt' Et vi' q ýgo
no tm insit aie sm supioz p
tem ß etia sm quez pte aie ro
nal' & ßßlis **Preterea** q'ri' ipe
no pona' ymago in vibus aie
vegetal' sic in aliis vibus aie
Solutio Sm q ýgo me aie
racoali sm mete p'mo et ut
hc intelliga' Nondu q viet
motive a' ordina' ad deu tn
aut in opabile p nos Si in

deu tm aut sic simplicissime &
sunt 3e que pdicta i ymagi
ne ordinate ad ipm sub roe
veri & boni inserti p na' Si
vo' respiciut opabile a' hoc
respiciut p nos vlt tm a'
p nos applicatas i pluribus
Si p'mo est sindevis q pte
potentias ymaginis e simpli
cissima Si 2o hc e duobus
modis sz cu cognitio q e sua
practica vel' cu appetu tm Si
p'mo hc gtingit duobus modis aut
n' qpu' opabilia sm gsiliu iu
ris eterni & divini & hc e offim
supioris ptis rois a' qpu' opa
bilia sm gsiliu iuris huani & po
siti & hc e offim ptis rois a'
inferiu' qpu' opalia sub roe
eligibilius Et sm hunc mo li
beru arbitriu e opabiliu et
potentia motiva Si vo e sm
appetitu tm aut est imperans
tm aut impata tm a' imperans
& impata Si p'mo tunc est
voluntas Si 2o tunc est illa
virtus q diffusa e in nervis &
musculis & lacertis Si 3o tunc
est gcupiscibil' & irascibil' et
ßßlis Et p hanc divisioz accipiu
t' motive pote a sensus divisio
vero philoz sic accipi' Nota a'
est imperans nuntias motiva a'
imperans Si p'o a' sm racoz
rectaz q e de bono & malo simr'
& e intellectus practicus a' sm rõz
boni & mali ut nunc que qu
qz e recta & quaqz no recta &
e fantasia moves Si vo e i
pans a' rectu boni simr' sic
z votas q se' intellectum p'ti
cu aut rectu boni ut nunc
& sic e irascibil' & gcupisci b'

Ad obiecta dicendu q ymago in superiori pte racois e in libo arbitrio sub roe similitudis z no sub racoe ymaginis eo q n actu nc pota imitatr utz ex phtis In fantasia vo z in visu seu alio ssu adhuc minoz hz qntia Ad ultimu dicdu q in ymaginem e aliquid viden ficto inqntu e vnu z illud eit pmo gntonis vnu cu pota vegetabilis sine gnitone fuit no pt i eis esse ymago vl ymaginis silitudo

Eindequeritur de quantitate Anime et

pprie sm vtutes motiuas aie gsidar Et v n in aia heat qntitate dimensiua qdamitur sic pbare Anima e pfecto corpis sz maiois pfcti maior e pfecto go in maiori corpe aior e aia Et hc non pt ee n aia vna ab alia aia dret qntate Et aia ht qntite dimensiua Item Eiusquid ht pbs gmesuratas ei qd ht qntitatez ht pbs qntitatiuas Aia tales ht pbs go ht qntitatem p'ma pz p hc qd dt Augs q aia p suas pbs e in omibs ptibs corpis Ptea tulians hetias ut dt Augs p vm apld obiett aia hre qntte q vocat magz intioz hoat hns e lineamitu Etc intu dispu tu e hc in diffinitoibs aie suffitiut dicta Solucio dicamus q dupx e qntitas vtual z dimesiua dimesiua qntitate no ht aia sz vtualem Et ad hc nond q qntitas dimesiua e in infinitu dnusil p intrica sz qntitas at vtual dicitur ad id qd ex ca z non tn in infinitud z hr ci vtute actiua ad minim In parua vel vtute ad maximu ut hr in libo de celo z mudo z sup explanatu e Et io dt Augs q cu qritur qntus e hercules dux est questio scz qnte molis z qnte virtutis Ad pmu go dicdu q in maiori pte aior e aia no qnte molis sz qnte virtutis scz ydux e virtus sz affirva medio que pactis ht qntitate sic calidum frigidu humidu z siccitu q pfitiut gplexioz mebri Et de hat pt concedi q in maiori core e maior Alia e virtus fluens ab aia z ta non ht qnte n vtuale Ad aliud dicdu q aia gmesura cori sic for mie z no sic mesura qntitatiua mesuato

Consequenter tractandum est ad querendu de corpe homis inqntum ptinz ad theologiu Et queritur tu pmu e de gpone corpis eius 2m de imolitate eius 3m de edulio z gnatoe eius si pfectiss in ptco Ad pmu prec ome corpus hns mebra diusaz gplexioz sm calidum humidu frigidu z siccu e gtrium ex cotriis Corpus ade fuit huiusmodi go fuit gpositum ex contrariis pa pbs pz de sca 2a pz p hc q corpus ade hut cebz cor z epar q sut mebra diusaz gplexioz s calidum frigidu humidu z siccu hoc eet hr p textum genesis vbi dr q formauit deus homez de limo tre limus aut tre sdat gddam gmixtu ex contriis go pus ho fuit ex contriis Inde sic e gtu ex contrariis corruptibile z pmus ho gtus ex contriis fuit go pmus homo fuit corruptibil Item pz in 3o de celo z mudo

q omne cpositu ex graui et leui co
rrumpit et hac de causa quia distabit
cprouentia leui ascendente et gra
ui descendente . sic cpositu fuit
corpus ade ergo corruptibile fuit
de necessitate per naturam hijs racionibus et
similibus probatur q adam a natura
sue cpositionis non habuit immor
talitatem hic etiam dicit Augustinus in
glosa sup genesi scilicet q adam
mortalis fuit a natura sue cditio
nis sed immortalis beneficio cditoris Sed
ad hoc quidam voluerunt dicere q
duplex fuit natura corporis ade Vna
est a natura que dicitur materia et hec est a cpo
nentibus et ab hac non habuit immor
talitatem Alia que est a natura que dicitur
forma et ab hac habuit immor
talitatem Et hec forma est triplex
Prima est actus et forma mixta que
talis fuit q adeo reduxit contraria
ad equalitatem q etiam agere et
pati non potuit adinuicem Secunda
est organisatio corporis que talis
fuit in adam q perpetuo de
buit et potuit remoueri ab anima
racionali Tercia est forma que talis fuit q
perpetuo potuit influere vitam
corpori Sed contra est quod dicit glosa
que etiam spoliauerunt eum scilicet q
spoliauerunt eum in gratuitis et vul
nerauerunt eum in naturalibus Et id
est homo primus in morte spoli
atus sic immortalitas fuit de
gratuitis et non de naturalibus ergo
neque est a natura que dicitur materia neque a
natura que dicitur forma Item homo in
casu suo non est magis punitus
quam demonibus dicit dyo
nisius q data illa naturalia bona
nequaquam mutata esse dicimus ergo
et in homine naturalia per peccatum non
sunt mutata Cum ergo immortalitas
mutata sit immortalitas non

fuit de naturalibus Item Augustinus de
bono cniugali licet corpus spirituale
le illis hominibus futurum erat sed
primo animale ut obediencia meritorum
postea fieret spirituale ad immortali
tatem capescendam Ex hoc habetur q
immortalia fuerunt prima corpora ex
merito obediencie et non ex natura Item
ibidem priorum corpora mortalia fuisse
intelligimus prima cditione et nisi
morerentur tamen non peccassent sicut mi
natus erat deus tamen sic valuimus mi
nacionibus q animale corpus erat
quod tamen accidisset nisi sic fieret q ille
venisset Ex hoc sequitur idem
Item Augustinus super vestibus cinthe
linis per est pertinet deus per annos
in non defuncto tempora statu quanto
magis prestaret corporibus obediencium
precepto suo quondam transmutacio
ti status donec in melius cuerte
retur non morte hominis quo corpus
ab anima deserit sed beata cuersione
a mortalitate ad immortalitatem ab anima
li ad spiritualem qualitatem Ex hoc etiam
habetur q immortalitas fuit ex obediencie
merito et non a natura Item Au
gustinus in tercio sup genesim ad literam
nec quisquam dicere audebit ciborum
indigentia quibus refitiantur nisi mor
talibus corporibus esse non posse Ex hoc
accipitur q prima corpora per naturam fu
erunt mortalia Sed contra
Ex eisdem glossam et magistrum ergo
quicunque cibus affert immortalitatem
illud per primam cpositionem est immorta
le sed primis hominibus per cibum in
habeat immortalitas ergo primi homines
per primam cpositionem erant immortales
Prima probatur per hoc q ipsa est principium in
philosophia Secunda sentitur ab augustino
in sexto sup genesim ad literam vbi
dicit q immortalitas ade prestaba
tur ex esu ligni vite Item

eadem e poten ad actu aliquem et
ad continuacoz ipius sz immortalitas
e nisi continuacio vite ergo eadem est
potencia ad immortalitatem que e ad vitam
potencia aut ad vitam fuit naturalis ergo
ad ipam que fuit potentia ad immor
talitatem Item omni e inter hominem
et ceteras animantia in gnacione et vita
et in hoc quod sz animam spectiua et in
corruptibile Ceteri vero animantia cor
ruptilem Cum igitur in operibus dei op
tima debuit esse proporcio oportuit
observari proporcionem mobilis ad mo
uens et forme ad materiam ergo sicut ce
anime corporale dedit corpus corruptibile per
naturam Ita anime incorruptibili corpus
debuit aptari incorruptibile per naturam
Et ita priorum hominum immortalitas
fuit a natura Vltimo querit cuius
hoc spectat de formacione corporis
ade v. hoc deus per se formauit vel
per angelos Et videtur quod per angelos
Est enim lex diuinitatis ut dicit dy
onisius per prima media et per media
vltima reducere Cum corpus hominis i
vltimo gradu stet racionalis nature
videtur quod per primam racionalem naturam ad deum
debuit reduci Preterea certa sunt
opera ad perfectionem mundi pertinentia sz
creacio formacio et propagacio propaga
cionem aut commisit nature Creacionem autem
perficit ipse ergo secundum congruitatem or
dinis formacionem que e medium opus de
buit committere angelo qui super na
turam e et citra deum Sz contra
hoc e quod habetur in ysaia decimo sexto
opera manuum tuarum omnes nos
et Jeremie v dicitur Sicut lutum in ma
nu figuli ita omnes vos in ma
nu mea Praeterea cum dicitur faciamus hominem
ad ymaginem et similitudinem nostram
sancti exponunt faciamus ad trinitatem per
sonarum et culpat eos qui dicunt
quod refertur ad angelos ergo deus per se
ipsum fecit corpus hominis Vltimo q.

propter hereticos de vero quod dicitur genesis
primo Creauit deus hominem ad si
militudinem suam et ymaginem
ad ymaginem dei creauit illud masculum et
feminam creauit eos Et adhuc nichil
dixerat de formacione mulieris ergo
videtur quod mulier creata fuit ante eua
hoc etiam videtur primo loco quod in secundo ca
pitulo dixit adam deus hoc nunc os ex
ossibus meis per hoc ipsum nunc videtur
tunc aliam fuisse feminam Item
hoc patet ex precepto legis vero precipitur
quod quisque ducat vxorem de stirpe
sua Et ibi dicit gamaliel d.
quod hoc precepit deus propter concordiam
que debet esse inter virum et mulierem vxorem
Si enim de alia stirpe esset non
concordaret sicut nec illa concordabat
cum adam que ante eua fuit. Nota
de corpore ade facta Sz contra in
primo genesis augustinus ad dictam de for
macione mulieris dicit Crescite et mul
tiplicamini et replete terram et subi
cite eam ad verum effectum non ha
buit nisi in eua ergo videtur quod non fuit
alia mulier ante eua Iuxta hoc
queritur super de formacione eue
de qua dicitur genesis 2o quod immisit
deus soporem in adam et tulit v
nam de costis eius et repleuit car
ne pro ea et edificauit dominus deus
costam quam tulerat ada in mulierem
Et queritur de modo illius edificacionis v.
fuit miraculosus vel naturalis Et v
ut dicit augustinus intendit naturam consti
tuere naturam aut non e nisi modo consti
tuta naturali quod patet per oppositum quod modus
innaturalis destruit naturam Item au
gustinus dicit quod in primis operibus non
queritur quare mirabiliter deus in
creaturis suis vtatur sz potius ad
secundum naturam rei possit fieri Cum ergo forma
cio mulieris sit de primis operibus

non dz resi ad miraculu sed potiu
naz Preterea Queciq; res pcet
a suo effi uni et mali dz pcede s.
naz s in adaz fuit pri^m effi nis
et male eue g^o eua s^m naz pcessit
ab adam Prima p^z p hc q cause
s^m naz pprie st s^m effi nis et
maz 2a p^z p hc q in masclo z
rato efficientes r^ctu omi sui gl
Similit^r costa ex qua mlr sta
e eua fuit in adaz Preterea
Augs in ix^o. sup gen ad litteraz
monet qtoz V. ro qua mo^d pdco
opibus creauit deus illud qd he
bat ut s^m eam ia ncce essz
ex uno late femmaz fiei a^t hc
tm aut hc tm hebat ut fiei
poss ut an ita fiei ncce ess no
ita ia gditu s in deo erat ab
sconditu Et soluit p loga va
quoz ista e sma q omnis r^o
nal^e quam in pmordio mdi g
dit deus h^z suos detinatos
fines pcess^s et leges i suali
bus tamis qbus in pmordio mdi ne
indiuit deus vt s^m determinatu
tpus vniuqdq^z sui gnis ser
uat pcessum et digssu Et s^m
hoc fit ut tritu de tritico fabu
de fabu et ho de hoie pcedat
detinato tpe Et vna etas
peat et altera gualescat S^l ut
lignu excisu de tra aridu
et politu repente sup tra et
radice no floeat et fcum no
fanat Et dedit euida nas qbs
creauit ut ex eis fiei poss.
Porru aut cas gdidit deus in
na s raco^z h^z absconditas in
seipo qs r^o gditus no inseru
it Ex hc arri^z q omn mirac
loz cause st in na quum ex
hc q ex na fiei pnt lig non

ex nat^a te fiant Et ita forto eue q^o
ad hc fuit in adaz et costa eius ex
hoc fiei poss Quecqd at e in
potea in aliquo si educat i actu
no erit miraculosu qd p^z p diffi
maz miraculi q e arduu et
insolitu pt^r spe et facultate ap
parens admiratis Insolitu at n
e ut pota pcedat in actu go for
co mulieris ex costa no erat mi
raculosa Contra Crisost ptiget
rez esmu scz ne et volunt^s eate
et volunt^s diuine Et dt q ille
qui tm subiaz volunti diue
miraculosus e s forco mulieris Ergo
forco mulieris fuit tm s^m vo tez
diuina go fuit miraculosa Item
quicqd forma^z a na tnsforma^z
calido frigido humido sicco Tal^e
no fuit tnsmu^o coste i eua go n
fuit nal^e Item vi^z sup dicte
Augs cu dicit mulierz in roe
caludi fuisse in costa Ro n ca
ludi aut e s^m efficiente vel
maz vel forma et fine Et gstat q
s^m si efficiente forma vl fine no
fuit Er aut n^c s^m maz sic p^z
longitudine ma sic e detinata
ad rcepcoz fue fore rc e simil^r in^e
eo q sunt eiusd spei Tal^e ma
no fuit costa in gparacoe ad eua
go eua ma^t no fuit in costa p^z
p hc q ma azinoz simil^r e isse
et leonu in ipse regis 2a p^z p hc q
aly homnes no sut ex costa sic
ex ma Preterea gmeoz sup v^to
metee dt q quicquid e in aliquo
sic in pota mali v^o motore edu
cit^z de ipo et semp qn motor
appinquat mc moue^o ipaz Et
pp. hc idoliu no e in tra sic in
pou mali s in cup^o qz a statu no

motu artis educi de cuspto et n
de terra Similiter ydea in posa q
in faba et non in terra qr vno
motu non educit de ipa et non
de terra cuius Cum ergo non semper edu
catur homo de costa vo motore
non potuit homo nasci esse in costa
Preterea queritur quare potius de co/
sta quam de pede vel alio membro
formata est mulier Item quare re
plevit dominus carne pro ea et non
sumpsit carnem de adam Preterea
queritur de verbo Augustini in commento
de adam et eua dicit quod id vim
quod habetur in principio genesis masculum
et feminam creavit eos intelligitur de
creatione viri et mulieris in racione
causali Illa enim ratio causali non fu/
it in costa nec in alia parte hominis
sed in ipsis elementis ut videtur Et ita
videtur quod homo posset fieri de ipsis elemen/
tis sicut factus est de costa Preterea
Augustinus ponit in questione v. mulier
sit formata per angelos vel per deum
Et videtur per angelos mulier non sit
certum de latere xpi reparata Cum
ergo tota dispensacio future significa/
tionis ordinata sit per angelos
ut dicit Augustinus formacio mulieris
que primum signum fuit huius misterii
debuit fieri per angelos Sed
contra dicit Augustinus in libro nono
super genesim ad litteram expressissime
dicens supplementum id in costa in
locum coste ipsius quod forte corporis
et animam confirmatorum membrorum
viscera sensibus omnibus et quicquid erat quo
illa et creatura et homo et femina
erat non nisi illo opere dei factum
quo deus non per angelos sed per
semetipsum modo operatus est et
dimisit sed creatura continuari opera ut nec

vllarum aliarum creaturarum nec ipso angelo/
rum nunc subsistat si non operetur
Preterea queritur Basilius et Bern/
ardus quare homo inter ceteras animanti
a facta sit erecte stature Et que/
re femina de latere hominis sit sumpta
et non de fronte aliorum animalium So/
lucio Dicendum ad primum sine preiu
dicio sed secundum opinionem Augustini homo per na/
turam mortalis creatus est sed immortal
bilis factus gracie conditoris Sic enim anima
in gratia innocencie stans per omnia
ut organa sua per omnia fuit ad
imperium anime vbi voluntas
cohibuit contraria corporis
ne per actionem et passionem mutuam
dissolueretur Ad aliud quod queritur obicitur
dicendum quod alimenti omnis corruptibilitate
esse quod corpus per naturam corrumpendo se
obiecto sed ad actum non fuisset
reductum nisi fuisset peccatum inobediencie
quod ad preceptorum sibi datorum quae fue/
runt ista scilicet ex omni ligno paradisi
comedere quod quod non venisset si non
comedisset Aliud preceptum fuit cresci/
te et multiplicamini contra quod ve/
nisset si non generasset Et hec du/
o dicit esse predicata ne eo quod v/
num fuit ad salutem ne in se
et aliud ad salutem in alio et
in se Tercium fuit de ligno scientie
boni et mali non comederes quod
pro tanto dicitur preceptum esse disti ne
quod prohibebatur indiferens fuit in se
sed ex racione precepti tamen placitum fuit
obediencie Ad aliud dicendum
quod racio illa bene procedit de potencia
activa in qua non est primum se
et potencia vivificandi in anima Sed
excepte sufficienter non est ita Corpus
enim primum sed naturam vbi nisi non
affuisset gratia prohiberet per mutacionem

corpis non fuiss susceptibile vite
perpetue Ad aliud dicendum quod in
corpe secundum naturam non potest homo esse
corruptibilis propter racionem conponencium
sed in hoc excessit alia animalia
quod equalioris et nobilioris fuit
et conplexionis non tamen incorruptibilis nisi
per graciam conditoris Ad id quod
ultimus queritur dicendum quod deus per se
ipsum formavit corpus hominis sicut omnes
res formavit ut probatum est per auctoritatem
inductam ab augustino super
de eva Ad id quod contra obicitur
dicendum quod angelus in potestate operacionem
non est super naturam Ita quod ipse naturam
creet vel formet vel instauret sed
est super naturam secundum nobilitatem propter hoc
etc patet solucio ad auctoritatem dyonisii
hec enim intelligitur de illuminacionibus
de quibus in tractatu de
angelis est expeditum Ad id
quod ultimus queritur dicendum quod dicitur
uno modo quod in primo genesis de participacione
et intelligitur de eva et
similiter quod idem sequitur scilicet crescite et
multiplicamini Alio modo dicitur secundum
augustinum in nono genesis ad literam
scilicet quod homo tunc intelligitur secundum racionem quia
deus naturam primo inseruit ut ex
ipsa corpus hominis fieri posset
Et quod hec talis racio que respiciat
virum et mulierem propter hoc dicitur masculum
et feminam creavit eos Et
similiter intelligitur quod dicitur Crescite et
multiplicamini Postea vero de limo
terre creavit virum et de costa mulierem
Ad aliud dicendum quod causa precepti
non fuit quod eva sumpta
fuit de corpore ade Sed due cause
causa assignatur a sanctis Quarum una
est ne fortes confunderentur si inter
se tantum in tantum transiret Et
propter eam sue hereditatis sequeretur
alia est ne fieret error in permissione scilicet
enim permissio in tantum inde sumpta
est que si per multa fuisset aliis
temporibus non fuisset tanta virtus in
permissione Ad aliud dicendum quod Samuelel
mentitur et sequitur fabula
iudeorum dicencium quod lilith creata
fuit ante evam que vocatur conse
tire adam associata est demoni et generaverit
ex demone illo demonem qui dicitur
asmodei et asmodei filii et nepotes
Ad id quod ultimus queritur
de formacione eve dicendum quod formacio
sua miraculosa fuit vel mirabilis
Ad id quod contra obicitur dicendum quod deus
tunc instauravit naturam in primis
necessariis principiis Et propter hoc illa principia
per naturam instaurari non
potuerunt Ad aliud dicendum quod dominus
augustinus intelligitur de conditibus naturalis creatis
tunc sicut sunt locus motus Unde etiam
ipse dicit unum hoc de aquis que super
celo sunt Ad aliud dicendum quod secundum
augustinum inveniuntur tria contra
naturam et tunc seminales et raciones
causales et cause sunt Et
tunc seminales proprie referuntur ad naturam
seminantem sive in generacione vel
vel creata sive per putrefaccionem Raciones
vero causales simpliciores sunt
et sunt in materia quo ad hoc ea ad
que sine racionibus educitur de ipsa
operacione intrinseca scilicet materia sive extrinseca
sancta arte vel virtute divina Cause
autem sunt secundum materiales formales efficientes
et finales Augustinus autem quandoque
ponit unum pro altero Et dicit hominem
insita et concreata esse materie Sicut
augustinus fuerit virum intelligitur hoc quod aptitudo
sit in materia ut ex ipsa fiet sed quod
fieri possit primo modo in materia est aut
causas sufficientes et ad actum materia
habet in seipsa sive in naturalibus sic

in artificialis Dico aut causas efficientes finales materiales for/
les Et hoc modo materia est in ma
eius causas ad actum sufficientes non
tamen ma secundum obediencie Efficiens n. e
certa in virtute diuina esu modo
ut dicit august de hoc paribus sa
cram scilicet quinque milia hominum Et
de aqua factum est vinum Et hoc modo dicit
mulierem fuisse in latere viri Er/
go mulier fuit in costa non sic
in causa seminali sed sic in ratione tali.
non ut de ipsa fieret sed ut de ipsa
fieri posset Et hoc modo dicit Anshel/
mus quod in trunco est salix non ut
de ipsa fieret sed ut de ipsa fieri
posset Et hic tamen processus non est
contra naturam quam deus constituit eo quod
in prima institucione non ut dicit
augustinus de natura rerum inseruit
rationes illorum operum que postea secundum
suam voluntatem ad effectum eduxit
Per hoc patet solucio ad totum quod de hoc
obicitur Ad id quod queritur quare
re potius sit sumpta mulier de
costa quam de pede vel capite Re/
spondent sancti quod propter equalitatem
iuris in matrimonio et equalitate
matrimonii sumpta est de media parte
hominis Et si sumpta esset de ca/
pite crederetur mulier esse domina et no/
bilior Si vero de pede crederetur
esse vilior ancilla Ad aliud
dicendum quod augustinus intelligit de ratione
causali que fuit in elementis
ad corpus hominis secundum modo dictum
scilicet quod ex ipsis fieri posset non quod ex
ipsis fieret Ad aliud dicendum
quod deus preceptum formauit mulierem sed
quod dicit augustinus quod significacio futurorum
facta est per angelos Intelligendum de signi/
ficacione facta est per apparitiones quod da/
te sunt patribus veteris testamenti

Ad id quod queritur de statura
corporis dicendum quod natura in toto est
ad rectitudinem necessaria vitandum
finaliter aut est ad contemplandum ce/
lestia Unde dicit Os homini sub/
lime dedit celumque videre Jussit
et erectos ad celum tollere vultus.
Jussit naturaliter propter calorem in nobilissima
complexione Si enim homo haberet
corpus inclinatum sanguis multum
subtilis flueret ad cerebrum et impe/
diret virtutes animales. calor ii licet i
quibusdam aliis fortior sit tamen tamen non
sit adeo debilitate complexionis
ut ergo possint Ad ultimum
dicendum secundum damascenum quod in quolibet genere
animalium create sunt due ypostases
scilicet masculus et femina preter in homine
eo quod ipse deo in hoc est similis quod
est primum totius generis sui unus creatus.
sic deus unus creans primum est vniuer/
sorum

Secundo queritur de im/
mortalitate ade Et
queruntur tria Primo primum
est quid sit Secundum in quo differt ab
immortalitate patrie que erit post resur/
rectionem per esum ligni vite Tertio v/
trum propter peccatum fuit consequi immortalitatem
per esum ligni vite Ad primum
procedere dicit augustinus quod vel immortali/
tas est pressio ad perpetuam vitam
vel inquinabilitas Magister autem
dicit quod immortalitas est pressio ad per/
petuam vitam Neutro istorum modorum
Adam immortalis fuit ergo videtur quod in
mortalitate non habuit Preterea corpus
potest mori et non mori non pluris licet
de immortalitate quam de mortalitate Adam
potuit mori et non mori ut dicit au/
gustinus ergo non plus debet dici immortalis quam
mortalis Preterea queritur videtur immortalitas
esse sua potentia vel huius Et videtur quod
non sit potentia omnis non potentia radicatur

in principiis corporis vel anime In-
mortalitas autem non radicatur in prin-
cipiis corporis eo quod prima gratia fuit a
quibus adam non habuit immortalitatem
sed nunc in principiis anime anima enim per su-
am substantiam est immortalis et illa immortali-
tatem numquam amisit ergo immortalitas immor-
talitas quam habuit adam non est immor-
talitas anime quia ipse non amisit illam
Si forte hic dicatur quod est habitus Con-
tra omnis habitus presupponit aliquam potentiam
Si ergo immortalitas habitus est oportebit
aliquam potentiam esse que perficiatur
ad actum immortalitatis Preterea secundum
verba augustini videtur illa potentia fuisse
potentia liberi arbitrii dicit enim quod po-
tuit non mori si voluisset et ideo
[illegible] mortalitate et immortalitate ad
voluntatem Preterea queritur utrum ea
potentia sit ad mori vel ad non mori
Et dicitur quod utrumque videtur enim quod non
una enim a gratia alia vero a natura Pre-
terea numquam sunt separabilia ad se
invicem secundum substantiam et esse non potest
esse eadem secundum substantiam potentia moriendi
separata est a potentia non moriendi
secundum substantiam et esse ergo non est eadem secundum
substantiam Quod autem separata sit patet quia hic
quod habemus modo potentiam moriendi et
non moriendi potentiam Contra hec est
quod oppositorum eadem sunt materia et po-
tentia et in materia oppositorum [illegible]
mori autem et non mori sunt opposita
ergo potentia est una et materia Solutio
Dicimus quod immortalitas ade potest considerari
secundum id a quo est vel secundum potentiam ac-
tivam vel passivam seu formaliter et
secundum primum modum est potentia Secundum alterum modum
et habitus quidem dicitur gratia innocentie Ad id
quod obicitur de diffinitione augustini
dicimus quod augustinus loquitur de immorta-
litate dei eo quod [illegible] est et immutabiliter
inest solus deus Dicimus non diffinitionem
quam dat maximus adam habuit

immortalitate licet non fuit in ipso con-
firmata Ad aliud dicimus quod potentia
non moriendi in adam disposita fu-
it per habitum gratie innocentie Potentia vero
moriendi non fuit disposita per ha-
bitum nature Et propter hoc dicitur potuisse ha-
buisse immortalitatem et mortalitatem
Ad aliud dicimus quod id in quo fuit
immortalitas est potentia materialis et suscep-
tiva a quo autem est habitus et potentia
activa Ad id quod obicitur dicimus
quod potentia prima radicatur in corpore non
quod in principiis componentibus corpus
sed in ipso quieto et complexionato
corpore permanente Si enim corpus a-
liquod susceptibile vite idem corpus ma-
nens eodem in complexione sed [illegible] est
susceptibile corpus autem ade potuit
permanere corpore [illegible] ea potentia que fuit
susceptibilis vite fuit susceptibilis
immortalitatis Ad hoc quod obicitur
quod habitus est in aliqua potentia dicimus quod
hoc verum est sed habitus coniungit unam
potentiam que completur per habitum mo-
vere aliam cum non est ille habitus
innocentie sic patet in virtute mentis et
ordinate concupiscibilis et irascibilis
Similiter est hic potentia enim inno-
centie fuit in anima et [illegible] virtute
anime potuit continere corpus in
eo statu complexionis ut semper esset
susceptibilis vite Ad aliud dicimus
quod ea potentia materialis est indisposita fuit
moriendi et non moriendi Et
hec potentia fuit complexio corporis sed non
eodem fuit susceptibilis utriusque propter
[illegible] componentium potuit mori sed
virtute anime innocentis potuit non
mori Ad id quod obicitur de li-
bero arbitrio sic in effectu non proprio
sed in gratia innocentie fuit non mori
sic in effectu [illegible] indispensabilia
contrarie mori fuit sic in effectu proprio.

Ertio queritur in quo differt ab immortalitate precedente. Et videtur quod alia sit. Dicit enim Augustinus quod alia est immortalitas carnis quam in adam accepimus, alia vero quam in resurrectione per christum speramus. Ille non factus est immortalis ut posset non mori, si non peccaret moriretur, aut si peccaret filii aut resurrectionis nunc ultra potuit peccare nec mori. Item Augustinus in libro super genesim ad litteram: id quod in adam perdidimus secundum quidam recepimus per christum et secundum quedam non non recepimus. Non itaque recepimus immortalitatem spiritualis corporis quam nondum habuit adam, sed recepimus iustitiam ex qua per peccatum lapsus est. Ex hoc accipitur quod immortalitatem spiritualis corporis post resurrectionem non habuit adam, ergo non est eadem immortalitas. Item Augustinus in 6to super genesim ad litteram: aliud est non posse mori sicut quedam naturas immortales creavit deus, aliud posse non mori secundum quem modum primus homo creatus est, et quod ei prestabatur de ligno vite non de constitutione nature. Ex hoc etiam accipitur quod immortalitas resurrectionis que est non posse mori alia est ab immortalitate primi hominis que fuit posse non mori. Item immortalitas primi hominis fuit a gratia innocentie, immortalitas autem resurrectionis a statu glorie, ergo non sunt eadem. Sed contra: ista est potentia sub dispositione et nature posse vero non mori et non posse mori sicut habent se dispositio et necessitas, ergo eadem est potentia ad utrumque. Cum igitur immortalitas secundum unum modum sit potentia, eadem est immortalitas in statu innocentie et in statu glorie. Item potentia ad mori et potentia ad non mori est una, ergo ab opposito una erit potentia ad posse non mori et ad non mori non mori. Item liberum arbitrium in angelis unum est, et prius potuit non peccare ante confirmationem et post confirmationem non potuit peccare, ergo a simili eadem est immortalitas que prius potuit non mori in statu innocentie et postea non potest mori in statu glorie. Solutio. Dicendum quod est quodammodo eadem et quodammodo est diversa. Si enim consideretur status ut efficientis primi et dispositio recipientis, tunc erit diversa. Una enim est in statu glorie que est status plene perfectorum, alia in statu vie que est status proficientium ad deum non plene perfecti. Similiter efficiens primum in una est corpus, in alia vero gratia innocentie. Ad hoc autem dispositio prima in uno est spiritualis corporis glorificati, in alia autem fuit corporis animale susceptibile tamen vite perpetue per iustitiam innocentie. Iustitia enim fuit quod quamdiu anima vite sue adhesit per obedientiam que est deus quamdiu per sustentationem vite adhereat ei corpus quod est suum anima. Si vero consideretur potentia per potentiam ad immortalitatem sine dispositionibus adaptantibus ea, tunc est sic eadem immortalitas utrobique secundum hoc hec est simul quod et simul. Et per hoc patet solutio ad totum.

Ertio queritur utrum post peccatum primi parentis fuit ex equi immortalitate per esum ligni vite. Et videtur quod sic. Lignum enim vite habebat effectum continuandi vitam ut dicit Augustinus in quinto super genesim, ergo si post peccatum fuisset comestum continuasset vitam. Item hoc patet per heliam et enoch quibus continuat vitam ut dicit Augustinus. Item hoc videtur per verba posita in genesi quod dicit dominus post peccatum vite: ne forte sumat de ligno vite et vivat in eternum. Sed contra: quotiescumque die comederis morte morieris. i.

necessitati mortis subiaceret ut dicit Au
gustinus Item sancti dicunt
communiter quod ante peccatum potuit homo non
mori sed post peccatum factus est quod non posset
non mori Iuxta hoc queritur si post
peccatum comedisset de ligno vite
et continuasset vitam utrum eadem immorta
litate fuisset qua prius Et videtur quod
prima immortalitas fuit in sta
mina corporis et tamen suspecta ida
et similiter 2a Sed contra dicit Augustinus quod
esse Helias et Enoch viuere sub
antichristo ad debitum solvendum quod
omnes debitores facti sumus in adam
Sed in prima immortalitate nullus homo
debitum persoluisset ergo non est eadem im
mortalitas Iuxta hoc esset que
ritur ultimus utrum per quodlibet peccato homo
necessitate moriendi in corpore
fuisset adductus Et videtur quod non
Sunt enim quedam peccata in quibus corpus
non communicat anime sicut infidelitas
Et quedam in animo gloria de spirituali
bus inuisibilibus autem esset ut corpus
cum anima sortiretur in pena sicut non
est sortitum in culpa fuisset ergo
si in talibus primus peccasset adam
non necesse fuisset mortuus in corpore
Sed contra multa primum sunt tamen secundum
unam potentiam anime per quibus tamen
totus homo est condempnatus ergo
similiter per peccato spiritus condempnari
debuit esse corpus Item sancti
dicunt quod peccatum induxit mortem
per hoc quod aufert adam ab incommutabili
vita Cum ergo hoc sit in omni peccato
de peccatum induxisset mortem Post
ea queritur de hoc quod habetur in libro
sapientie deus mortem non fecit sed
impii manibus et verbis fecerunt eam
mors enim est instrumentum iustitie indi
cantis qua deus inflixit primis
peccantibus ergo videtur quod deus fecit
eam Item dicit Amos pro
pheta non est malum in ciuitate quod
deus non faciat et hoc intelligitur de

malo pene ergo omnis pena a
deo est facta Ultimus est quod
qua iustitia pro nobis condempnati
sunt morte patris enim non porta
bit iniquitatem filii neque filius por
tabit iniquitatem patris dicit dominus Solutio
dicendum ad primum quod peccatum
duplicem necessitatem mortis vnde per e
sum ligni vite non fuisset ablata
mortalitas oporteret enim mori quam
uis fuisset per longa vita ante
transitum ad gloriam Et hec est sententia
augustini super genesim ad litteram
in vi libro Vnde dicit Helias
et Enoch redituros eo quod oportet nos
expoliari tamen possumus super vesti
ut absorbeatur quod mortale est a vi
ta huius autem causa in questione de
resurrectione plenius expedietur in
loco illo ubi queritur de termino a
quo resurrectio Ad obiectum
vero in contrarium dicendum quod homo post peccatum
nunquam posset dici immortalis per esum
ligni vite posset tamen ei continuari
vita sed non sic qui semper necesse est
mori ante transitum ad patriam Et
hoc intendit dominus cum dixit ne sumat
de ligno vite et viuet in eternum
Ad id quod ultimus queritur utrum
deus est causa efficiens mortis per quo
libet peccato mortuus fuisset in corpore
dicendum quod sic Ad obiectum in contrarium dicendum
quod potentia peccati non fecit peccatum quia opera
tor et actus peccati eius sunt et totus
et ideo totum condempnatur Ad id quod
ultimus queritur utrum deus sit causa efficiens
mortis et infligens penam sed per
tantum hominis est causa initiativa Et sic in
telligitur dictum sapientie Ad ultimum
dicendum quod mors est ex natura unde omnes
per eius materie corruptibiles facte sunt
Et quia omnes natura sua in primis
hominibus ideo omnes moriuntur et quia
aqua in terra dilabuntur Dictum vero

cphete de pcco actuali ? no de ori
ginali Eunde queit^r.
de coitu ? gnatoe
eius si pstetisset sin
pcco Et queit^r v. cib^9 gest^9 fu
isset in nāz vl' non Si n. no fu
isset ges^9 nec frustra comedisset
Si vo' ges^9 fuisset in corp^9 a' ad
restauracoz dep'diti a' ad aug
mentū tm̄ Si p'mo^o nc a'd^d corp^9
fuit dep'di in cor^e ſʒ eā ro e
de pte et de toto g^o totū poterit
dep'di Et ita corrup^{le} fuisset pe
ccatūd corp^9 an pctm Si vero
nichil fuisset dep'ditum ? cib^9
non fuisset additū corpi Cū qn
tū qnto additū semp faciat ma
i^9 Adam p tota vita creuisset i
magnitudine corporis qd' absit q
e Si vo' dica^r q cibus tm̄ rstitu
isset calori n'ali ne gsumeret sbaz
corporis hoc nichil e qr si sba cor
poris no fuit gsumbilis nec
frustra poneba^r aliqd' obstacu
lū gsumcōi Ptea d^t aug^9
q si no peccasset nc ignis vret
nec spina pungeret nc gladius
secaret g^o multo mi^9 calor n'al'
gsumeret Ptea queri^r v. fuis
set digestio cibi Et vi^r q^e fet
deus in homie mebra digen^a
stomachū ? epar et similr ve
nas cibid ad mebra deporta
tia q omia frustra essent n'i
eis esset digestio cibi Ptea d^t
aug^9 q tal' erat mortlitas ade
q tm̄ erat cibis sustetāda Cibi
aut non sustentat nisi p dige
stioz Queritur eciā de modo
gnatois Dicit enim dyonisi^9 ?
damache^9 q ho no genuisset
hc mo si no peccasset ſʒ dns mul
tiplicasset hnam gen^9 p mo aia
lium Et e racō cor quia gnaco
e vite mortal' Eo q immortliano
gnant cū g^o adaz fuerit imort'
fact^9 ipse no genuisset Item
aug^9 in libro de bono cugali
gcubit^9 no n' mortlium cor^{rum} A
dam vo in p'mo statu no fu
it mort' g^o no gcubuisset si p
stetisset Item ibid Cme coeu
di aplerū a^o aliq^e mo si no
peccasset hni venī filios ex mu
ne omnipotentissimi creatoris qui
potuit ? ipos sine pntib^9 cod'
qui poterat carne xpi de vtero
v'ginali formare Et ut ipse infi
delib^9 loq^r qui poterat apib^9
sine gcubitu plem dare Sʒ
cont^a d^t aug^9 in ix sup ge
nesim ad lram qua iā emi
ssum de padiso guenisse ? ge
nuisse gmemora^r no tn̄ in deo
q' pbhibe' potuit vt essent eis in
padiso honoābles nuptie et
thor^9 inmaculat^9 hec deo p
stantissime fidelit' iusteqʒ vide
videntib^9 ei obedient sancteqʒ
seruientib^9 vt sine i^o inqeto
ardoe libidinis sine i^o doloe
a' labore piendi fet^9 ex corp se
mine generen^r Item aug^9
ibid Cur non credā^r illos ho
mines qui pctm genitalib^9 m
bris ad pcreandū filios ita
impare potuis se sic in ceteris
quo in quolʒ ope aīa sine vl
la molestia ? qi pruū volu^{te}
mouet plura ecī dicit de hoc
aug^9 Item mastlm ? femi
ēauit eos de^9 distincto aut
mem sex^9 no e nemā n' corporū co
ijtud ēē et gnacoz g^o vi^r q
an pctm coire poterant Sʒ
tūc qri^r de semie Cū n. se
men fit ex supfluite cibi vi^r
q cib^9 in hijs altraba^r ? in
corpaba^r Solucō Cme

piudicos loquendo · opidos ꝛ nil affirmando dico ꝙ deus fet p̄os homines tales ꝗ qualitatis corporibus essꝫ sustentantu et ꝗꝑ ꝗc cibis indigebat Ad hoc aut qd' queri' v. incorporatus fuisset vel non dico ut in vi ꝙ no dut cum ꝯiūgr' ab9 corpi ino sꝫ sba ꝛ v'te In ipis aut v'te non fuissꝫ quietꝯ ꝛ sba emissa fuissꝫ ꝑ egestios ꝛ euapodos ꝑ poros occultos ꝛ no manifestos lntimtu aut corporis fi coꝝ lntui fuissꝫ ex multiplicatoe corpal' sube in scripa sꝫ multiplicati qnqꝫ panes fuerunt ꝙ sufficiebat qnqꝫ milia homib9 Ad hoc qd quer' v. abus obstandu fuissꝫ calore nali ne ꝯsumet scath dm ꝙ seque'o vo sanctoꝝ sba ea no fuit ꝯsumtibil' et io cib9 v'te no ꝯiungeba' Ad hoc vo qd' queritur de gnatoe dm ꝙ gnare potuerūt an pctm ꝑ coibitu ꝛ sine ꝯcupiscencia fuissꝫ ꝯcept9 ꝛ ꝯmdaco sic ꝯmanie ꝛ puerpiu sine doloe Aucitees aut ꝗ vide' con hc ee sm opioꝝ sub sunijs alioꝝ Ad hc qd quer' de semie dm ꝙ semen assutu fuissꝫ de humido radicali ꝛ no nutrimentali qd' ꝙ multiplicatio fuissꝫ v'te cibi suffecissꝫ ad ꝯsistenciaꝫ corporis ꝛ ad ꝑpagatioꝫ generatoīs Sunt tn qui dicūt ꝙ de9 tales fet p'mos homines alit' ꝯpetebat futuꝛ coꝝ rasui que ipe ꝑscuit Quid aut verius sit de hc no e facile inveni Et eciā fut qstioꝫ de pueris nati v. pui vl' magi · sapientes vel ignoranꝰ fuissent Et vndꝫ ꝙ ꝑ necessitate vteri pui nati fuissent sꝫ non tali fuissent vt pt ambulaē nc loqui nc sape potuissent Ad id qd' queritur de digestioe dm ꝙ facta fuissꝫ digestio ut iaꝫ dictum est

Consequenter q. de ꝯiunctione

aie ꝛ corpis Et quer' v. ꝑ mediū vel sine meo aia corpi ꝯiūga' Et vr' ꝙ sine meo aia em e actꝯ corpis phici · poā vita hntꝭ Omnis at actꝯ sue poe imete ꝯiūgit' go aia imete corpi ꝯiūgit' Item ꝑbat arestꝰ in 2o de aia ꝙ aia sit sba ꝛ racō corpis aiati dans ee corl go aia imete ꝯiūgit' corpi Si forte dicat' ꝙ aia non tm e vita sꝫ ecl sba ꝑse exns Et ꝓpt' hc indiget medio in ꝯiunctoe sui cu corpe Contra Illud mediū aut e sba aut accidens no accns quia accns non pt ee ꝯiunctoꝛ ius sbe cu sba Si aut est sba aut est ps homis aut extinsecū homi Non extinsecū quia tūc hc non possꝫ ꝯiūge Si e ps homis tūc erit aut ps me aut ps forme No ps forme eo ꝙ forma simplex sit ꝛ tal' ps non hꝫ go erit ps me go sꝫ tc ma mediū hꝫ ꝯiungens cu foa ꝛ ps me in hebit ꝛc itm oportebit pone medy mediū ꝛc i ifinitū ꝛc aia imete ꝯiūt' corpi Ptea dicit arestꝰ in 2o de anima ꝙ hc qd' e in ptib9 oꝫ in toto accipe sit em ps aie acto et ꝑfecto e parti corpis Ita tc anima Oꝫ ps aie imete ꝯiūgit' pti corpis ꝯ et tc aia ꝛ

mente quam toti corpori **Sed contra** Supra probatum est quod sensibile numquam invenitur in corpore sine vegetativo et rationale numquam sine utroque ergo sensibile et vegetabile media videntur quibus coniungitur anima rationalis cum corpore **Item** corpus est quantum grossum corruptibile anima autem rationalis simpliciter est incorporea et incorruptibilis Ista autem extrema non sunt apta coniungi non possunt nisi per media participantia naturam utriusque extremorum sed quod sunt incorporea et incorruptibilia secundum hoc substantie sunt vegetabilis et sensibilis ergo vegetabilis et sensibilis sunt media coniunctionis anime rationalis et corporis **Iuxta hoc** queritur quare anima sit in corpore utrum tota sit in toto Et videtur quod sic dicit enim Augustinus quod anima est in corpore et tota in toto tempore hoc idem dicit Anselmus preterea hoc modo probatur Anima enim ad corpus se habet comparatione forme Cum igitur forma et perfectio sint in qualibet parte sui perfectibilis anima erit in qualibet parte sui corporis Si forte dicatur quod anima per potentias suas est in toto corpore et non per semetipsam **Contra** potentie ille que sunt in corpore non sunt separate ab anima ubicumque ergo est aliqua potentia ibi est anima per substantiam sed in toto corpore sunt potentie ergo in toto corpore est anima per substantiam **Sed contra** Quicumque secundum se nullius corporis est actus non est in corpore nec in parte anima intellectiva secundum se nullius corporis est actus ergo nec in corpore nec in parte corporis Prima patet per se secunda superius est probata **Preterea** Si esset in toto ita quod unum in qualibet parte aut ergo signabilis in qualibet parte aut non Si signabilis contra eiusquod signatur in pluribus locis actu est in pluribus locis diffinitive vel descriptive est in illis anima sit signatur in pluribus locis quare in omnibus membris corporis est ergo est in pluribus locis diffinita vel descripta in illis quod est impossibile Omne enim quod est substantie finite sic finitur vel circumscribitur in loco uno non est in alio Si vero non potest signari in illis tunc videtur esse non in esse illis quod quod est in aliquo potest signari in illo **Iuxta hoc** queritur utrum sit in corpore Si enim contentum est in continente ponimus videtur corpus esse in anima quam econverso eo quod anima continet corpus et non econtinetur ab ipso ut dicit philosophus **Ultimo** est queritur utrum fiat unum cum corpore patet quod non in VII° metaphysice quod ex duobus actu existentibus et completis non fit unum Cum igitur corpus et anima talia duo sint ut videtur corpus et anima non faciunt aliquid unum **Solutio** Concedimus naturam simplicem animam hominis una est substantia in vegetabili sensibili et rationali Et propter hoc dicit Damascenus Si de anima secundum se loquimur quod ipsa immediate unitur corpori sicut forma unitur materie et sicut motor mobili Corpus autem dico mixtum et complexionatum et organicum et continuum Est enim commixtio elementorum in humores et commixtio humorum in complexiones Compositio vero corporis organici est ex membris diversis et similibus cum viribus anime perficientibus eam Similiter animam et consideratur ut secundum quod est forma corporis ut supra determinatum est Si autem consideratur ut forma est in toto toto perfecto et in qualibet parte ad eius perfectibili non tamen est divisibilis divisione corporis ratione supra assignata Si autem consideratur ut efficiens operum ipsius animati tunc consideratur duobus modis scilicet per potentias per quas efficiat opus etc. licet alias potentias in qualibet parte Ita quod una in una et alia in alia et alias que licet nullius partes corporis sint anguste tamen potentie organice tamen iuncta est relacio ad suum organum Concedimus

etiam p suam eem qz tc tm to
in toto e eo q essentia aie omnib9
vi'b9 ad e sive sit organice siu
non Consid'az etia in suis opib9
tc indiget meo duplici sz gnali
t spali Gnale mediu e spus
qui sm medicos corp9 e me
diu int' aer z igne Et z t'x
sz nalis aialis z vital' Nalis e
instrm tio virtu aie vegetat' l'
Vitalis vo' e ille p que aia a
corde vitam z pulsu opa' i to
corpe Animal' vo' defuit papu
e vib9 exntib9 in capite sic
sunt motive sive apphensive
Motq aut hoz spus in cor
sunt sic motq luarz i mo
Pr qd' est quidam dixerunt spe
ee de na quinti corpis qd no e
vm motq n. ipoz sit ut luia
riu pp' qd' sunt instra aie Ab
ipa n. digit' spus ita q sit sb'
tilior ae z cu sit calidi p naz
sunt etia calidiores eo q lucidi
sunt Meu aut spuale e qo
vna poa indiget alia ad hec q
ope' sm qd dam. d' intentio
desiue augmitatie z gnatie z
sb9 fantae z fantia rei Ad
id vo qd primo obiit' qut
patz q aia sine meo e i corpe
b no sine medio opa' Ad id
qd 9 obr' dm q aia ve'l' z
sbl' in hoie no sunt due m
sba ab aia roali b sunt ille
poe Et pp hc no sut medie
p qs aia roal' sit in corpe b
ut p qs ope' Ad ad d q
anima vegetal' z sblis corru
in suis opib9 z q st' poe assi
xe suis organis no exuunt
pse sm q st' in hoie Et hc su
pra impto e in qone de

immortalitate anime Ad id qd
vltius q'r quar aia sit in to
to pz solue p pdicta Ad q
qd 9 obia' dm q intellectu il
lius corpis e act9 b e pon aie
z non qua b poaz aie gtit
ee in to toz Eo q aia roal'
te e sba a q fluut poe organi
ce z no organice vt sup ex
roib9 Aurtae ptu e Ad ad
dm q pphe loqueo michil gnt
signi nisi qd hz situ pse l' par
adens Sig' n pncu eo q ipm
hz ponaz in gtinuo z sig' alr'
eo q ine sm determinata pte 9
tinui q2 sm ssez vl' p pte sup
ficiei Sz in formis sbalib9
que sm natoz an situ z qn te
assunt ine no e sic sig' z p
tepue in aia homis q sm tacor
z omib9 foris sbalib9 Ad ad
dm q aia e in corpe z no corp9
in aia sic forr in ma z motor
i moli lig n. in corpalib9 gte
nt e in gtinete Tn in spualib9
z eqo sz gtinus in gteto Et h9
rato e9 q2 in ell' gtinus e inti
seat yn ell' extricu Et itm i ell
gtinus ut for yn ill' at ut locus
Ad vltim dm q ex corpe
et aia roali sit vnq h'o ea 9
pone qua q' poa cu actu v.
aut poa pse sit vm z silr aia
sup explanatu e

Consequenter q
de habitaculo hois

Circa sm statum alis
vite habitacim e 2x sz padisq z
mud9 buei' de vtroqz Et po
de padiso de quo qru' gor sz
an sit quid sit z ad q sit Et
de lignis padisi Circa pm pte

Dicit Beda quod paradisus est locus ame-
nissimus longo maris et terre tractu
a nostro habitabili secretus adeo altus
ut usque ad lunarem globum pertingit
Sed impossibile est aliquid terre usque ad lunarem
globum attingere ergo terrenus paradisus
non est. Praeterea dicitur quod ignis
tangit undique cameram celi lune
sed nichil potest subsistere in igne ergo
videtur quod non attingat paradisus usque
ad lunam si terrestris est. Item damasc-
enus dicit quod paradisus forme spiritualis naturam
est excedens sed quicquid excedit for-
me spiritualis naturam non est sensibile ergo videtur
non esse aliquis paradisus sensibilis vel terre-
stris. Praeterea Gloza super genesim
et magister historiarum dicit quod per fontem
qui ascendebat superficiem para-
disi intelligitur abyssus mater omnium aquarum
Et secundum hoc videtur paradisus esse totus
mundus. Praeterea dicit damascenus quod
fons iste est pater septem magnorum oceani
Oceanum autem mare vocat quod
a philosophis dicitur amphitritos cingens ter-
ram Et ita videtur paradisus esse totus
mundus et non aliquis locus specialis a nostro
habitabili secretus. Praeterea hoc videtur de
ratione dicit n. scilicet quod si homo non peccasset
ipsa tempestas in aere non fuisset
similiter terra omnia ad usum pertinen-
tia protulisset Et ita videtur totus mundus
proprietatem paradisi habere ante peccatum
Praeterea ad quid fuisset terra nisi
homo habitaret in ea secundum naturam. Ite-
dem non est locus generacionis et habitacionis
eius ergo homo de terra factus sit
est videtur quod hic mundus secundum naturam fuit
habitacio eius Et ita totus mundus
fuit paradisus. Praeterea In apo-
crifis esdre querit esdras ab
uriele angelo quare non omnes
homines facti sunt simul Et
respondit angelus quod terra non sustine-
ret habitatores eorum ergo videtur quod terra

primum habitaculum sit hominis. Hec autem
verba sunt in esdra. Interroga
matricem mulieris et dices ad eam
Et si paris quare per tempus roga-
cionem ut decem in unum Et respondit esdras
non utique potest sed secundum tempus Et
dixit angelus et ego dedi matricem
terre hiis qui seminati sunt super eam
per tempus. Praeterea In causa est quod
generacioni potest et generacio advenit
terra autem immediate stat Et sic ex hoc
videtur quod terra sit habitacio generacionis
Sed contra habitaculum respondet habi-
tanti sed alius est status innocencie et
alius peccati Cum ergo iste mundus sit lo-
cus qui est in statu peccati alius debuit
esse locus qui erit innocencie. Praeterea
Sicut in legibus huius mundi peccatores mit-
tuntur in exilium ergo et secundum iusticiam di-
vinam homo post peccatum missus est in exilium
sed missus est in mundum istum ergo mundus
iste est exilium ergo alium locum habuit prius
Item qualitas hominis et brutorum
in statu innocencie differt eo quod homo
fuit incorruptibilis et secundum ymaginem
dei factus ergo et locus eius habitacionis
debuit esse differens Cum ergo hic mundus
locus sit habitacionis brutorum locus hominis
debuit esse separatus ab hoc mundo
Praeterea hoc est per infinitas auctoritates
sanctorum primo dicitur in genesi Tulit
deus hominem et posuit in pa-
radiso voluptatis Et sic innuitur
per modum loquendi quod a loco formacionis
tulit eum in aliud locum dicitur autem
locus formacionis a gregorio et damasceno
Alius autem locus est paradisus Et
similiter plantaverat dominus deus pa-
radisum voluptatis a principio Et
similiter sancti distinguunt triplicem
paradisum scilicet corporalem in eo
scilicet in voluptate et delicia a principio
in oriente factum qui erat habitacio ade
in statu innocencie et paradisum spiritualem

qui erat regio scilicet celum empire
um Et quod in Ezechiele dicitur de dya
bulo Tu signaculum similitudinis ple
nus sapientie et perfectus decore in deli
ciis paradisi fuisti Et in 2o Cho
rinthiorum xij capitulo de paulo qui
raptus est in paradisum / 3us paradi
sus est pueris etiam huius lignum vite
xpm et lignum scientie boni et mali
experimentum tribulationum Solo
quod paradisus terrestris est sicut dicit Be
da a nostro habitabili separatus longo
maris et terre tractu Et sine pre
iudicio loquendo dico credo quod
est vltra nocturnale in oriente versus
meridiem Et hec probatur quia corpus perfectius
quorum vnum est quod linee quasi acci
piuntur secundum diuisionem habitabilis nostri habi
tabilis Et ponit a Ptolomeo in
almagesti dictione 2a capitulo vto
Omnium equidistantium Et prima est sub
equinoctiali per eorum partes et per extra
partes .i. gradus et eius dies longior
3 duodecim horis Et extra hoc et
3a est distans ab equinoctiali per
8 gradus et 27 minuta et eius dies
longior est 12 horis et medietas
hore etc ducit Ptolomeus 27
lineas Ita quod vna addit supra
alteram 2 extra hoc Vnde vltime
linee distantia ab equinoctiali
circulo est 78 partes Et longitudo di
ei longior est decem et octo ho
ras Et sunt omnes parallelle continue
ab equinoctiali circulo versus aquilo
nem super nostram habitationem Et dicit
Ptolomeus quod habitabilis vltra equino
ctialem vel vere habitatur locus nec
possumus habere nisi per estimationem
sed scientiam non apprehendimus qui ab
nobis peruenit ad partes illas Ex hiis
que habitat in meris regionibus Et

per hec videtur contra quod tre bona
sit valde secundum naturam et longo terre
tractu a nostro habitabili sit separata
ad aquilonem quod paradisus sit ad
meridiem vel equinoctiale principaliter
pue tamen nullus clausus ex posteris
ade ad paradisum venit nisi duo
rapti Enoch et helias qui per
miraculum illuc sunt translati / 2m
signum sumitur ex verbo Bede qui dicit
quod longo maris tractu separatus
sit locus iste Ciuidam autem dicunt
quod sub equinoctiali circulo sit quedam
mare salsissimum per totum seu salsum
non commeabile a nobis / 3m signum
est quod 4 flumina est que egrediuntur a pa
radiso Et a moise in genesi 2o
capitulo dicitur gyon et a sanctis dicitur esse
nilus qui fluit in egipto de
terminato tempore inundat sine plu
uiis quod videatur a nostro habitali
inundat totam terram sole existente in
cancro cum apud nos est solsticium
estiuale et isto tempore sol remotissimus
3 a partibus meridionalibus vltra equinoct
iale existentibus Cum ergo remoto
sole indicat hyemem in quo est
leuantur vapores multi sed non consu
muntur ex illo tempore vltra equinocti
ale tempore pluuiosum multum a quibus
pluuiis nilus dicitur vltra equinoct
iale veniens accipit inundationem
aquarum in egipto in nostro habi
tabili Alia est causa inundationis
nili cum sol est in cancro cum po
tius deberet diminui non potest ratio
biliter assignari Cum autem nilus sit
fluuius paradisi oportet paradisum
esse in eo loco Si forte
dicatur quod quod tunc sunt alia flu
mina paradisi scilicet tigris et eufrates

dut illo tpe inundare sic nilus
Respondendum q sm sanctos
no gtinuo fluxu fluit sic nilus
s quq3 diuidit in ps et absor
be a sa tra et itu inole quada
modu expsse vl in pte vl in
toto oriut in radicibus iox mo
tu Nilus aut gtio fluxu fluit
de vlt equinoctiale flues p etho
opiam veniens in egiptu Non
ssim em e q p nigdine ethio
pu pbant ethiopes vsq equnoci
ale hitare nos torrida sona q
pla phibz iusitu hitanu i no
hita vltra equinoctiale Ad pm
go dm q in vite sm altitudie
spatij vno pq e padisu vsq
ad lunare globu attinge s sm
altitudine distalis e hc pq e sz
q luna cresit et decresit i luce
p accessu s incorruptibl e in
sba Et simile hitas in padiso
inchoatu huis huisset donc
tanq ad plem lunae fuissz as
sumti vt fulgent sic sol in
regno patris eor Et p hc pz so
ad sequens Ad ad dm q fons
padisi attendi pt sm indice
et sm essentiaz Si pimo nec
e abissus radix aquaz et totte
aug siue amphitres Oms n
aq indesitie a prio indeste ol
ut sic p in metheo Prim
aut indesitiens aq no n am
phitres e et abissus p meatones
subtraneos Si vo 2o atte
tur e fons spal irrigans pa
disum et effluens a padiso
p loc s hostia flumina sic
narrat moyses Et p hc pz
solucio ad sequens Ad ad
qd obitur dm q in vite ho

mie cadente oia tenderet in pe
yore statu et in omnibus peccatis
homo vueretur Aliam pte tre fe
tit deus roibus sz ut cople vuin
sui Et quia gsaus eat futr tis
homis Et licz ist locus sit hita
et guidal sm naz tn sm gdic
innoce debebat homi a9 locus
sic pbat obiectos in gm addu
te

Secundo queritur quid sit paradisus Et ponitur
diffinitio damasceni 2o
libro ca xi v dt sic Diuinus padisus
est dei manibus in edem pla
tatus gaudij exultacois vniuse
pmitiuam Sz con dicit et
facta st madauit et creata st
go vr no esse plantatus dei
manibus Prtea locus impta de
licie et sm hc plantatus e pa
disus in delicijs tn pong dz di
te q p delicias Prtea pmi
tiuam gaudij et vniuse exul
tatos magis vr celestis qz tre
stris padisus Prtea dt de padiso
q e in oriente et vr ecs i equz
cade qd no vr stare cu dama.
qui dt Repletus e luce Prtea
sibi contrus vr ee damascenus dt
em padisu dei manibus pla
tatu et prea dt solu hominem
diuinaz manuu ee plasmatu
Prtea damd. dt q e sic floridus
ornatus plantis et vr q plate
ie in eqz hcat frem Solucio
dm e tu damasceno q pulc
tudo padisi et amenitas ois
forme sensibl q e apud nos excedit
infectio vt locus qui dei ymagini
indiguum habitaturus erat ppatus vn
ai p manus dei opat dei mir
loci ie q p alijs dine beniuole

fortius e decoz methaphorice
plantat° manuu dei d² Ad
ad° d'm q aliud e pruitua
gaudij spual' s3 padis9 corpal'
ptinet ad aia et corps i mortal'
p'inoze hoim Ad ad d'm q
ho spalissime op9 manuu di
d² eo q e ad y'ne dei s3 mt
racoalia sepue op9 manu
u dei d² padis9 Ad ad d'm
q' mlt phibz caus plata hec
flos et fruct in eo tpe sempu
e v' no defiat tepeies acis
et humor radicis ut aut at
damasce9 om plenu luie
lute² sm effcm luis qui e mo
ue plantas ad gmen calido
vmificatiuo ex no d3 accipi
q no occidat ibi sol cu expsse
Legim9 q deambulabat dns
ad aura po meridie

Sextio querit ad

quid sit padisus qz d't dam
q ad hitaclm ygnus dei d't
etia q n'ij racionalu hitati
s3 solus ho q' eat diuay ma
nuu plasmatus S3 contra
h' e qd' nos legim9 Gen ij°
formatis i² dns deus d' huo
cuctis aiantibz tre et vniuss
volatilib9 Et adduxit ea ad ada
ut videt quid vocaret ea no
aut adduxit nisi in padis
qz ibi ess ho go et a'a aiantia
ibi hitabant Si forte dicat
q' adduxit i mete hois et no
corlit' Con h' e glo et magr
in sen' dicetes q fecit deus
ut oia venirent simul eo q° a
carnt Vel forte p anglos
adduxit Ptea s'c d v'bu

Vt opare² et custodiret i d't
aug9 q no erat op9 sua pp
indigencia s3 ut hret expieciaz
psslem in caturs et p i^a dict
deu go ca vce expieciaz ssle
debuit hre in alys alib9 ir
racoabib9 et c irroha in pncia
sui in padiso hitac debuit
Ptea Expsse legim9 q sp
specus fuit in padiso go mlt
to magis alia aia Ptea
sm liram gnsis vt² homo po
situs esse in padiso vt opa
ret² et custodiret illu s3 pa
diso vl' ut custodiret illu p3
homine deus Ptea quer
vltius Si plante fuit in pa
diso et sponte ptulerut fruct9
ad quid necm fuit op9 hois
Solucio d'm q hita° dt
moraz gtinua Et ergo padis9
sm ggruitate suoz lignoz
et amenitatis sue tn pstabat
pmanetaz hois pp h' dicu²
q solus ho hitabat ibi Et h'
e intellects damasceni Alioz
vo aialiu no erat ibi pman
cia n' inqum pmanebat
ad exitud sapie hois vl' vtis
Serpens n' fuit ibi ad exm
vtutis Ceta vo aialia q' nom
imposuit adaz ad exitud sa
pie Et p h' p3 solu° auctoz
et rome et damasceni iducta
rum Ad id qd' queri² vltius
quid erat ibi ad opand d'm
cum aug9° q no op9 ardia
ba² nisi ad exm sapie ut s3
go hs q sca st intects i visi
a dei ggnosceret deu p pla
tatoz in titulo q ess vtq indi
cet intelligentes

Quarto q[ue]r[itur] de lig[n]is paradisi et p[ri]mo q[ue]r[itur] de ligno vite v[nde] h[ab]eat
hu[n]c effe[c]tu[m] a q[u]o denomi[n]a[tur] Et vi
de[tur] q[uod] no[n] p[ro]p[ter] q[uod] adam no[n] p[e]cc[a]vit
q[uod] no[n] comedet de ligno vite
tu[n]c no[n] peccasset si comedisset s[ed]
si no[n] peccasset n[on] fuisset mortu[us]
q[uod] no[n] comedo no[n] moriet[ur] Et
i[m]mortalitate[m] no[n] h[ab]uit de ligno
vite h[oc] aut[em] e[st] c[ontra] aug[ustinum] ... sup[er] genesim ut d[icit] expresse q[uod] immor
talitas ade erat aliq[u]o vite p[er]
Itera q[ue]ritur si lig[nu]m vite suffe
cisset ad co[n]tinuanda[m] vita[m] q[uo]d op[or]
tuit p[ro]p[ter] de aliis lignis q[uod]
comedet de ipsis Itera q[ue]r[itur] de
ter[ti]a ligno sc[ientie] boni et mali q[uo]m[od]o
sit nomi[n]a[tur] cu[m] ada[m] an[te] gustare[t] ei[us]
sciuit bo[nu]m et malu[m] Si forte
dicat[ur] q[uod] illud lig[nu]m auferet sci[enti]a[m]
ade h[oc] non vi[detur] eo q[uod] ipse h[ab]uit
an[te] scia[m] om[n]i[u]m sci[bi]liu[m] p[er] na[tura]m et
erat om[n]i[u]m m[od]o sciendi I[tem] tipicon
eni[m] habuit ... d[icitu]r fuisse
in medio padisi q[uod] aliud lig[nu]m
Aueri[tur] cu[m] ei i[d]p[su]m sit pulchru[m]
visu aspectu delectabile et ad
vescendum suave quare ponit[ur]
fuit ei inhibitu[m] q[uam] aliud lig[nu]m
Solu[tio] d[icendu]m q[uod] lignu[m] vite ex
p[ar]te corporis disponebat ad imor
talitate[m] ut d[icit] aug[ustinus] et ut h[oc]
intelligat[ur] S[ci]e[ndu]m q[uod] i[m]mortalitas
ade qua[s]i cas[us] h[ab]uit ... ex
p[ar]te a[n]i[m]e duas ex p[ar]te corporis.
P[ri]ma ex p[ar]te a[n]i[m]e fuit ca[usa] effi[ciens]
p[ri]ma q[uod] e[st] de[us] qui fuit vita
a[n]i[m]e ut a[n]i[m]a possit e[ss]e indefici
e[n]s vita corporis 2a ca[usa] fuit
i[n]noce[n]tia ca[usa] et h[ec] fuit obedie[n]cia
a[n]i[m]e q[uia] stetit sub p[er]petua i[m]mo[rta]l[ita]te
ut si corpus staret sub ip[s]a ad

imp[er]iu[m] ei[us] ut ... p[er]petuo sic
a[n]i[m]a regebat[ur] a deo 3a ca[usa] q[ue]
for[mali]s v[e]l p[ro]xima et h[ec] fuit q[u]a[m]
innocen[ti]e co[n]tin[u]us imm[u]ne a pe
na infirmit[at]is et mortis q[ue] fuit imm[u]
nis a culpa Itera ex p[ar]te cor[poris]
fuit co[n]tinua sub[stantia] corp[or]is in q[uo] et h[ec]
fuit ade ex esu lignor[um] ... p[er]
lig[nu]m vite ut d[icit] aug[ustinus] quor[um]
ab[unda]t v[ir]t[u]te q[ua]dam p[ro]p[ri]etatibus corp[or]is p[er]
h[ab]eat p[er]itus dep[er]dita d[icendu]m q[uod] p[ro]p[ter]
eq[ui]p[ar]o deperdite p[er] loqa q[uo]r[um]
acti[on]is antiqui[tas] et induitur h[ab]uit
lig[nu]m vite q[uo]d semp[er] reduxit re
mediu[m] innatu[m] Et p[er] h[oc] p[ate]t so
lutio ad duo p[ri]ma Ad a[liud] d[icendu]m
q[uod] lignu[m] sc[ientie] boni et mali d[icitu]r
ab eventu q[uia] non s[ed] q[uod] ad[am] ...
p[er] co[m]mestio[n]e[m] ip[s]i[us] sciuit bo[nu]m et
malu[m] q[uod] a[nte] nesciuit s[ed] q[uia] p[er]
experi[enti]a[m] sci[us] in ip[s]o sciuit n[on]
tu[n]c q[uod] bo[nu]m erat obedie[n]t[ia] et
q[uo]d malu[m] inobedie[n]t[ia] Ad a[liud]
d[icendu]m q[uod] in medio d[icitu]r ut esset in pu
na[m] ip[s]i[us] obiectu[m] a[n]i[m]e d[icitu]r ut
magis v[ir]t[u]te co[n]sid[er]a[re]t Si eni[m] ab
ho[m]i[n]e fuisset vetitu[m] h[oc] non
fuisset v[ir]t[utis] e[ss]e[nti]a[m]

Itera queritur de statu homi[ni]s q[ui]d
e[st] m[od]us de q[uo] q[ue]rit[ur]
... p[ri]m[o] e[st] v[trum] m[od]us sit
et ... sit
act[iu]o ... 3m de ordine et
p[er]fect[ion]e v[n]iv[er]si Ad p[ri]m[um] p[ro]ced[itu]r
In p[ri]mo octava phil[oso]phor[um] sunt aliq[ui]s
q[ui] h[ab]uer[un]t ... s[ed] v[trum] m[od]us sit
fact[us] aliq[ua]n[do] ei no[n] d[icitu]r p[ro]p[ter] et cor
rumpe[re]t[ur] aliq[ua]n[do] ita q[uod] m[od]us sit p[ro]mo
ueri a[n]n[is] factus sit a[n]n[is] corru[m]p[itu]r
aliq[ua]n[do] s[ed] s[em]p[er] erat et s[em]p[er] erit et h[oc]

immortale et sic quiete inest hijs
qui sunt in entibus ut vita quedam
omnibus per naturam existentibus hoc
quere utrum motus semper erat nec factus
nec generatus et utrum semper erit nec corrup-
tibilis nec finibilis vel utrum est factus
et finietur Et loquitur de isto motu
qui est causa esse et vite mundi Et
ad hoc quod est motus semper fuit nec aliquando
factus sit inducit inducit philoso-
phos quorum prima est ab auctore loquitur
de natura secundo ab auctoritate philosophorum prima
Quecumque est causa factorum et generatorum
neque generatur est motus primus celi
et mundi est huiusmodi ergo nec factus nec
generatus prima patet quia si motus pri-
mus est factus et generatus secundum naturam racio-
nem esset primum et non essent omnes generati
et facti sed oportet ponere primum secundum
naturam et ire in infinitum quod de celo
esset causa generationis Secunda vero patet in 2o de
generatione et corruptione ubi patet quod con-
tinuitas alterationis et recessionis su-
periorum corporum in obliquo circulo
est causa continuationis generationis omnis et cor-
ruptionis que est secundum naturam Secunda racio
patet per illam divisionem deducendo ad
impossibile Dico autem hec est Si ince-
pit motus aut incepit sic dixit
Anaxagoras hoc est primo fuit
mixtum ex omnibus in quiete Et
intellectus agens post quietem iam
induxit motum scilicet dissegregando
mixtum illud in diversas partes sui
substantias sic sicut lignum lapis etc Dicam
aut Empedocles fuit quod inter
incepit motus desinit motus at
incepit cum amicitia ex multis
mixti liberis fit unum mixtum sic ac-
cidit in generatione cuiuslibet rei Si-
militer incepit motus cum discordi-
a per resolutionem ex uno mixto fit
plura in substantia Sed quies est in

temporibus medijs Consequenter quod obicit
contra Sed sic Supponitur primo in physi-
cam quod est unaquaque passionem
diffinimus per subiectum Et cum mo-
tus sit passio mobilis diffinitur per mobile
Diffinitio autem aliquid prius est sed
diffinito Et queritur de isto mobile utrum
ipsum sit factum vel semper fuit
Et si ipsum sit factum Consequenter de
factum prius est in fieri quam in facto
Si ergo primum mobile est factum ipsum fuit
prius in fieri quam in facto esse Sed
omne fieri ponit motum et mu-
tationem ergo motus et mutatio fuit
ante primum mobile Quod si concedatur
sequitur tamen magna inconveniencia Quorum primum
est quod dicit philosophus in littera quod ante
primum motum erit motus Secundum
invenitur in primo physicorum quod motus sit
ante primum mobile cum post ipsum
debeat esse Tertium suppositum nobis sed
quod ibitur in infinitum Quero enim
de isto motu et mutatione cum sit
actio vel in quo sit sic in facto
illud non erit de natura operale
Et quero iterum de isto mobili utrum
sit factum ante motum vel non et sic in
infinitum Si vero dicatur quod mobile
non sit factum sed motus est factus
hoc est quod mobile quamquam fuit sine
motu in quiete et postea ince-
pit moveri hoc contingit per alteram
duarum causarum scilicet aut quod quies sed
naturam debet precedere motum non probo
quia secundum philosophum in 2o de celo
et mundo Causa prima motuum causa
est primum Causa et prima perpetua
et eterna est secundum 12o metaphysice non potest dici
eo quod quies prima motus Et
ita motus ante quietem est Si vero
non mobile quiescit ante tamen quie-
tis sic quia tamen est causa
quod incedit per motum secundum id quod

intendit p̄mum mole p motu
nuq̄ȝ ē ᵹsecutiū g° aduc nuq̄ȝ
quieuit Si forte dicat̄ q p̄im
moueᵬ q°d cāt ȝ mole nō cāt
suffi̾ent̄ dispo̾ne̾ ꝛ motū ꝛ mo
ueᵬ nō cāt p̄xim moli aduc p̄
hᶜ nō cāt motꝰ anq̄ȝ dispōc̄at
mole Et anq̄ȝ moueᵬ imēte mo
approquat ei Cōn̄ hᶜ obiit p
dus q illa dispō mol̾ denuꝰ te
fuit q̄ altāo de nō moli fuiᵬ
mole g° altāo p̄cessit motū lo
calē q°d ē absurdū P̄miꝰ em
motꝰ qui ē cā om̄ motuū
local̄ ciculaꝛ ꝛ vniformis est
Amplꝰ si motꝰ incep̄t cū tpē
sit mēs motꝰ nūc tpē cū ꝑ tpē
icep̄t ȝ tpē nō incepit g° nᶜ
motꝰ Ez nō tpē i° incep̄t ꝑt
Arest° duabꝰ rōnibꝰ Quaꝝ p̄a
ē ab auc̄te om̄ phōꝝ ponēm
tpē ᵭ ingenitū p̄t om̄ vn
et democꝰ ad hāc vleꝫ q
oiā fc̄tā sᵗ fēēt instātāꝫ p tpē
q impōᶜ ē esse fc̄m p̄lō at
solꝰ dicat tpē ēē genitū dᵗ n
cū celo ipm̄ factum ēē dicit n
celū ēē fc̄m Alia racō ē q̄a
īpōᶜ ītēr̄ē tpē sine ipo nūc
Nūc at q̄ medietas ē ꝛ p̄im
ꝛ fine simꝛ h̄ns p̄in̄m quid fu
tū tpis fine aut p̄riti g° q̄ncq̄ȝ
accipit̄ nūc fuit an̄ hᶜ p̄itū
tpē Et ita nō p̄t poni tpē incē
pisse g° nᶜ motꝰ Cum tpē sit
mēs motꝰ ꝛ passio Si forte
diceꝭ aliquis q nūc nō ē me
dietas tpis ita q sit finis p̄ti
ꝛ p̄im futi ꝑ² hᶜ multꝭ rōibꝰ
ex 8ᵘᵒ phicoꝝ Quaꝝ vna s̄ꝫ at
hic que ē hec nichil motū in
diuisi̾li ē mouē ȝ in motu esse
nūc ē indiuisile g° nᶜ ī motū

in ipo cit in mouē ȝ ī motū ēē
Accipiam9 g° q°d aliq̄ȝ nūc ī tpē
in q° p̄m mole nō cit in mouē
ȝ in motū ēē g° motꝰ fuit
an̄ tpᶜ nūc Et ita hᶜ nūc fuit
finis p̄ti Ez vō r̄ᵬ mota ī nūc
sit in motū ēē sic p̄² tpē ē nō
motꝰ g° tpē fc̄m fuud ēē ꝛ ȝ
p̄ud sbāꝫ non extendi² vlt̄ suū
motū Sz motꝰ nō ē ī idiuisi̾li
g° q°d n̄cq̄ȝ indiuisile accipiat²
an̄ hᶜ fuit motꝰ ꝛ pꝰ hᶜ cit ī²
in ipo indiuisi̾li cit ī motū ēē
Et ita hec² ᵹpositū Et tot ꝛ tales
ꝛ om̄s h̄n̄² ab arest° in p̄n° 8ᵘⁱ
phicoꝝ Ad p̄ma q̄onē
p̄cēm ȝ v. aliq̄n factꝰ sit mo
tꝰ Ad aliā vō p̄tē q̄oīs ȝ
v. semp cit motꝰ indui² a°d° vō
ab ipo sic Ez hꝫ nūc acceptū
in futō cit p̄in̄m futi Et ita pꝰ
hᶜ cit tpē g° ꝛ motꝰ similit̄.
Sz corrupo vnꝰ ē ḡnāo altiꝰ
cū mā nō poss̄ ēē sine aliq̄
for̄ pꝰ vltiāꝫ corrupcōꝫ cit ḡnā
cō g° ꝛ mūo ꝛ motꝰ Sz q de
hᶜ multū disputauiꝰ in t°c̄tu de
r̄surreccōe ꝑꝑ. hᶜ rōes sup̄sede9
Similit̄ in t°c̄tu de celo multa q̄
simꝰ v. celū ess̄ fc̄m vl̄ nō
ex q°d ᵹgnosciū² ea p̄ q ex p̄°o
de celo ꝛ mūdo q̄a volunt
p̄bāre etn̄itē mūdi quoꝝ vn̄
ē in penltio cap° 8 Arest° in
vestigat im̄ mouētudex nō
motuꝰ Et dᵗ sic c̄2m aut
aliā sbāꝫ ꝛ nō moleꝫ etn̄aꝫ
abstractā a s̄ibꝰ ēē manifestū
ē hᶜ mō Et iā declatū est
hanc sbām nō h̄r̄e aliquā
mḡnitudinē ȝ neq̄ȝ p̄te neq̄ȝ
diuisioꝫ h̄ꝫ mouꝫ n. in tpē infi
nito n̄m at finitū h̄ꝫ p̄ōāꝫ in
finitā Et hᶜ accī² q motꝰ p̄mi

motoris est in tempore infinito et
erat sine principio Et cum ille motus sit
causa mundi mundus erit sine prin-
cipio Item ibidem primum princi-
pium non movetur accidentaliter nec
essentialiter et movet et facit motum primum et
eternum Cum tamen motum necesse est ut mo-
veatur per aliquod principium aut motorem
non motum per se et motus eternus sit per
motorem eternum et unum per unum Ex
hoc arguitur quod mobile primum movetur per mo-
torem primum et ipse est immobilis per se et
per accidens et ab eternitate eius eternus
motus et ab unitate unus Item
ibidem loquens de motibus sphe-
rarum inferiorum et investigans numerum
motorum et ponens opiniones Aderyclin
et Ptolomei de numero motuum
planetarum dicit sic Nos videmus quod
preter motum totius simplicem quem dicimus
motum mundi a sphera non mobili
alios motus eternos qui sunt circa
dictarum Corpus in circulari est eternum
sine quiete Et hoc quidem declaratum
in naturalibus necesse est igitur ut unusquisque
istorum motuum fiat per aliquem qui
est eternum per se et per substantiam eternam nam
etiam stellarum eterna est Ex hoc arguitur
quod motus planetarum est eternus et
a motore eterno et immobili Item
ibidem cum motus est eternus erit an-
te motum necesse est ut sit id quod est
ante substantiam id in substantiam hoc est cum mo-
tus inferiorum sit eternus necesse est esse
substantiam eternam esse primum move-
ntem qui est ante substantiam secundorum move-
ntium Ex hoc iterum arguitur quod motus sit
eternus h et et huius accipitur
quod in etc Rursum autem addu-
cit illud quod habetur in quinto Physicorum
ubi probat Aristoteles motorem primum non esse
finitum nec infinitum quantitate nam
cum quantitas est infinita actu si-
nitum aut non habet potentiam infinitam

Et sunt eius vera Et determinatur autem
hiis manifestum est quod impossibile est
primum movens et immobile habere aliquam
quantitatem Si enim magnitudinem habet
necesse est finitam esse aut infinitam In-
finitam quidem igitur quod non contingit magni-
tudinem esse ostensum est prius in
physicis in tertio Et autem finitam sit
habere infinitam potentiam impossibile est
et quod impossibile est a finito moveri
per tempus infinitum demonstratum
est nunc primum autem movens perpe-
tuum motum movetur in tempore infinito
manifestum est itaque quod est indivisibile
impartibile et incorruptibile nullam habens
magnitudinem penitus Et ex hoc
arguitur quod motus primus est eternus
et in tempore infinito Rursum autem
adducit quod habetur in secundo de generatione
et corruptione ubi probat Aristoteles causas
generationis et corruptionis esse ala-
tionem superiorum in obliquo circulo et
propinque solis Iuxta certum dicit sic ne-
cesse est et si semper erit generatio et
corruptio semper aliquid moveri ut
non deficiat lationis prime vero et
absentie inclinatio Ex hoc arguitur
quod infinita sit generatio et corruptio
Et quod causa infinitatis est perpetuitas la-
tionis superiorum in obliquo circulo
qui motus est a puncto capricorni in
punctum cancri quam alationem ipse
vocat allationem eo quod ipsa est mo-
vens mundum in generatione et corru-
ptione Et quod accessus et propinquitas solis
in tali circulo est prima et causa generationis
Recessus vero et absentia causa est cor-
ruptionis Item ibidem semper
est et continue erit generatio et corru-
ptio et numquam deficiet propter quam
causam diximus causa hoc est propter in-
deficientiam alationis superiorum Ite-
inde ex verbis Aristotelis colligitur vera
quod videtur habere intentionem sicut id quod dicitur
in primo de vegetabilibus et plantis

contra Abrutalem dicentem quod planta habet generationem in mundo Et dimi-
nuto et imperfecto ut complemento suo et
eo completo generabitur alia Et contra hoc
arguitur dicit quod primo est mundus quod
mundus est totaliter perpetuus semper
non cessat universaliter generare animalia et
planta et omnes species suas Et et adhuc
... quod probat generationem esse infecta
et infinitam Ex hoc arguitur quod corruptio
unius est generatio alterius **Ad idem**
obiciunt magistri sic Eodem se habens
naturaliter est facere semper idem ergo si creat
eum ab eterno creavit eum **Item**
si motus qui est causa generationis
mundi inceperit oportet quod esset
per aliquam novam dispositionem advenien-
tem vel ipsi mobili vel ipsi motori
sed nulla dispositio advenit motori cum ipse
sit deus Similiter nulla dispositio advenit
mobili cum ipsum sit corpus uniforme
ergo motus iste non incepit **Item**
sicut obiecti creator et creatura sunt
correlativa ergo quotienscumque ponitur
creator et creatura eo quod correlativa
simul sunt natura sed ab eterno est creator
ergo ab eterno est creatura Si forte di-
catur quod creator est ab eterno sed non creat
ab eterno **Contra** hoc unum creat dicitur
actu divinum qui non convenit nisi deo
sicut dicit Augustinus sed in deo est novum ergo
iste actus que est ei ab eterno et mundus
creatur ab eterno **Item** in inferioribus
videmus quod illa que uno modo se habent
ad creandum aliquid creant id modo
ut sunt corpus sicut luminosum quod creat
radium et lumen ergo similiter erit
in deo cum uno modo se habeat ad creandum
quod ab eterno creat omnia **Item**
adhuc quidam volunt dicere quod omnes
ille rationes optime concluderent si deus
ut causa naturalis creasset mundum Sed quia hoc
non est verum ideo creavit per voluntatem
que voluntas est causa dilatoria per hoc
distulit quousque voluit et tunc causavit

Si vero queritur ab eis causa dilatoris
huius dicunt quod una et precipua est
ut quod voluit ut mundus non ab eter-
nitate equipararetur Et ex ista solu-
tione sequuntur due heresies quarum
una est quod potuit esse ab eterno sed
deus noluit Alia est dei voluntas
mutabilis sed voluntas eius sic patet
nulla causa est solutionis quare mun-
dus ab eterno non inceperit nisi dila-
toria voluntas ergo mundus fuit suscep-
tibilis durationis eterne Sed dicit quod
deus gubernat gubernabilia eo quod invidi-
a longe relegata est ab ipso ut
dicit Augustinus Cum ergo mundus per-
ceptibilis sit eternitatis deus dabit eter-
nitatem vel ipse est invidus **Item**
voluntas dilatoria et causa dila-
toria est non stulta hoc autem causa ex
parte volentium est ergo voluntas dei
disponitur per divina voluntate quod est
hereticum Ad hoc aliter probatur eternus
mundus Sic dicit Aristoteles in 2o methaphisice
quod si principium ad ... infinite esse
causarum que sunt neque secundum specula-
tionem neque secundum speciem Et hoc probat
in omnibus causis Si enim hoc est
ex hoc sic ex materia contingit abire
in infinitum sed in aliqua prima materia
stare Et similiter est in efficiente et
forma et fine Ergo cum unus motus sit
causa alterius contingit devenire et
stare in aliquo primo motu non
causato a motu alio ergo iste motus
non est factus Et quod non est
factum non habet principium ergo non erit
eternus **Item** quicquid per crea-
tionem exivit a deo creatum est secundum
ydeam et rationem omnis autem ydea
est ratio forme ergo cuius nulla
est forma nulla est ydea et ratio Sed
materie secundum quod materia nulla est forma ergo
ipsius nulla est ydea neque ratio ergo erit
increata ergo mundus eternus non in-
cepit per creationem **Sed contra**

In libro de causis dr q prima vz
creatarum e esse et non e ante
ipam creata alia go id aut
e in na aut in roe tm Si in
racoe tm tunc esse in racoe e
illud qd e in aia de intellectu
entis Quicquid aut e in aia
cam a reb9 extra go ee qd est
incepcio entis creatu e a rebus
extra et no e creatu Si at intel
de ente in na cu sep ens fun
detur omne qd e omne qd eit ca
tu mente qc nud9 incepit p
creacoz Si forte aliqs dicat q
auctas prima no e vera eo q iste
qui illud libe no attbuunt Aresti
p2c Omne qd incipit ita q sue
facultatib nullu ppom subiectu
sm esse et sm racoz id no incip
p motu et gnacoz s p9 nichil
esse sic incipit esse go ipm n
incipit p motu et gnacoz s p9
nichil Prima p ex phus ppoi
b9 Arestl v dicat q mobile o
pone an motu sm racoz Si
forte dicat h e fla incept de
eo q ee e etiud Con esse
aut dre a vnite a multi sm
analogia dr de pio vlitatl
et pncipialt Et si dicat vnica
hc pz ee flm quia nc de pilc
vnite d Si forte dicat q de
subiectl d vnita et vlitatl pn
cipiu e sba Con omne qd
ordina in pnto sm vnitu mo
pdicandi e ut geng vl spes
uel ut indiuiduu vlitatl pn
cipiu nullo istoz moz e go
no e in gne p vnicu mo pn
di Si forte dicat q e indi
uiduu hc ridiculosim e q
indiuiduu pnti sbe gtu e
pm aut pnm simplicissim
et in fine simplicit Si for
te dicat q e in pnto sic p8
sbe gpoite tunc essz ma vl forma
qd itm absurdu e go ens pm
no e ordinale in pnto cu alys
entib9 Si forte dr ut fact
vim in vnica pdicatoe dico
q ens no p vnite de aliqo et
q non hz roz diffinitiua hoc
itm friuolu e p vnite n pri
n omnb9 intl pmus pri sm
vna gnuez naz de omnb9
illis que ordina sub vno gne
Si dica q multr d Con
multiplicitas entis multr re
duca ad diuisioz que fit int
sbam et accns et ens no multr
d de sbis s dr multr de sbis
et accidentib9 go et sm hc ad pn
cipiu pm essz sba accides et pn
cipiata subie a ego quoz vtz
q8 flm e Si forte dica q
multr dica sm mo efficiete
vl finis Con sm hc optet q
alia opacio essz vl a8 finis q
diuis modis effice a pio pn
et pn atl et h opacio vl finis p
hoc non importa sic video de
medico q multr d de eo q sit
arte et de vetula q innita s
arte et de instris mediciua b9
q no moue pse ad opa sfacti
s a motoe extrco ez opao sacti
signa in noe medici Sitr sa
nu d de aiali tqz de fore gsistes
in tpa ntro huor de cibo at tqz
de gsuante et de vrina tqz
de indicante gfme in nitend
a medico dt noe sio no sic
aut e q non entl opacoz dicat
vl fine ad q diuisimoe sc hz
prima ca et caita eo q ens e
pmu in na quicqd id e go no
sic multr dr Etc relinq q dre
dica sm sola gnitez nomis

Inde sic prima causa est una secundum substantiam
et esse et esse unitatis primum ergo tantum
alia secundum suas substantias et esse Ipse
autem non potest causari per generationem
et motum ergo creatio eius est prius quia
non erat ante vere cause prime ergo
esse omnium creatorum incipit per creationem
Item resolutio est compositi in
simplicia et secundum hanc viam a
forma ultima accipiendo intellectus speciei et
a forma que est circa hanc sic est sicut in
homine accipiendo intellectus generis Et ea que
est circa illam ascendendo sic est
vivere in homine accipiendo intellectus vivati
Et si accipiatur ultimum sic corporis in
homine accipitur intellectus corporeitatis
ascendendo devenitur usque ad substantiam
Ita quod semper a forma contrahente
materiam accipitur intellectus ab aliquo distinctus
plus et minus sic substantia contingit a pluri-
oribus Et ultima forma que est a nulli-
li contingit a pluribus et media con-
tingit medio modo ergo intellectus est quod
minus contingit sic est intellectus entis de-
mum per resolutionem accipitur ab eo
quod minus contrahit et declarat in quanto
hic autem est id quod relinquitur post omnes
formas contrahentes et determinantes sed hic
est ille ergo intellectus entis resolui-
tur ad illud ergo quod omnibus prius de
ente hoc in rationem natura tenebit de
ipso Sed de ente probatum est quod in
omnibus causatis incipit per creationem ergo
esse omnium materiarum a prima causa est
creatum Sed quia sicut quod philosophi quod
hic concedunt si dicunt quod nichilominus
mundus durabit ab eterno ita in quantum
est a prima causa sic radius a sole
cum in coeuus sit soli unde dicunt
mundum radium esse prime cause Obiciatur
contra hoc sic In omnibus habentibus in quibus
creatum coeuum est esse causa secundum proprietatem
sue forme producat illa et in instanti

eius substantiam sicut patet lumen non a sole
non accipit materiam in qua sit sed ponitur
ab actu Similiter est in umbra post
Sed mundus substantiam et formam et compositum
est licet a causa prima ergo deveniente est
post ipsam secundum devenientem esse et sic
est non est simile de radio Item
Super probatum est in questione de eternitate
quod tempus est sub eternitate et post ipsum
ergo et temporale est sub eterno et post
ipsum est si mundus est temporalis prima
vero causa et post ipsam sed quod multa
supra in questione de creatione et questione
prima dicta sunt valentia ad ista ideo
sufficiant probata Solutio di-
cimus quod mundus incipit per creationem
sed non per generationem et motum et hec
secundum est quod intuitur propter Aristotelis de-
monstrationibus in physicis non innitantur q-
li tamen concludunt in esse eo quod physi-
ce demonstrationes omnes supponunt
motum et motus subiectum et materiam
et motum Similiter hec finale est respondere
ad omnia obiecta philosophorum Dicimus
enim Ad primum quod cum dicit
philosophus dominus omnem motum et factionem
que est secundum naturam reducitur ad primum
sui generis hoc est ad motum celi et per
hoc quod est primus est causa omnis motus
inferiorum propter hoc autem quod est velocissi-
mus et uniformis eo quod est circula-
ris est mensura omnium aliorum motuum
et ideo non est factus neque generatus eo
quo ipse causa factorum et generationes aliorum
motuum sed magis probabiliter ipsum esse
creatum ex nichilo non convenit quod
sed in suo mobili sed nec nasus nec
oculus nec forme nec artificialia fi-
unt primo distincte sed prius fit in
toto et forma in materia et actus in sub-
iecto et similiter motus fit in mobili et
tempore in motu Ad Ad secundum quod
divisio prima optima est qua posuit
Aristoteles potius quam Anaxagore

pposuit mobile motum sed mixtum
in quo omnia erant in quibus per
formam et materiam sed forme latebant
sed intellectus agens segregabat in
ducendo motum qui educit apertum
de occulto Similiter ponit
Empedocles supponit mixtum sed
litem et amicitiam principia agentia et
amicitia quidem multa discordantia
conducens in unum generatum motum
generatorum inducit. lis vero multa di
scordantia resolvens ex uno generato
corruptionem inducit motum corporis Sed
contra hoc potest dici questio utrum mo
bile sit factum ante motum vel mo
bile existente non fuit motus sed post
ea incepit et si mobile est factum
tunc ipsum fuit in subiecto et motus
procedit motum primum et sequitur
inquietia Et patet quod ratio optima
est de fide ad creationem tunc non erit
super materiam nec ponit motum sicut su
pra in questione de creatione ondiximus
Et ex hoc inconveniens insequitur Ad
hoc autem quod obicitur quod si motus
incepit mobili preexistente quod hec conclusio
altera duarum contradictionum hoc de plano
concedimus Eo quod nos dicimus mo
tum esse causatum non potest sed mo
bili constat in mobile existente
fuisse motum Ad hoc autem quod
obicitur quod mobile fuisset et non fuis
set sufficienter dispositum ad motum
de plano concedimus quia hic mutatur
est dictum propter materiam celi que non
potest suscipere dispositiones peregrinas super
se Ad hoc vero quod obicitur per ra
tionibus Dicimus quod unum dicit philosophus
dicentibus tempus esse ingenitum sic mo
tus ingenitus est eo quo diximus
sed quod non incepit per generationem et fieri
nisi fidei extendatur ad creationem talis
non ponit motum Ad id quod
quod obicitur de inceptione temporis sufficit

responsum est in questione de tempore et
eternitate licet non loquatur michael mone
atur in mente tamen nichil prohibet est
aeque ut consequens ad creationem mentem
eo quod creatio non est motus ut dictum
est Ad id quod videtur probari quod mo
tus semper erit Dicimus quod motus non
finietur in mente nec tempus finietur in
mente si quis verum velit fateri in verbo
sed bene finietur ad mentem licet non contin
gentium non bene finiatur in indivisibili
Ita quod fidei dicat ultima pars eius
tamen fiet bene ad indivisibile Et si
obiciatur quod dicit nunc est principium futuri quod
non erit contra fidem katholicam eo
quod fides katholica bene ponit tempus dam
natorum futurum in secula sed
verum est quod non erit tempus futurum sed su
ccessio eius motus id est motus ce
li Ad auctores autem eorum qui
inducuntur ex nono metaphysice patet quod est
responso quam cum posuimus in questione
sed quod motus celi in comparatione ad
motorem et mobile non habet principium
per generationem nec finem per corruptionem Et
in hoc sensu procedunt rationes physice
In comparatione vero ad determinatam rationem
movendi materialiter prohibet motum celi
habere finem determinatam autem hic vero
est impletio numeri electorum Ad
hoc quod obicitur in fine octavi phy
sicorum Dicimus quod illud verissimum est
et probatur ex ipso quod primus motor non
est virtus materialis sicut est gravis vel
levis vel calidum et frigidum que in
maiori quantitate sit maior et in breviori
minor vel infinita infinita vel
in finita quantitate finita Sed sic sit
indivisibilis in se per suam simplici
tate et impartibilis quantitate subiecti
eo quod non habet magnitudinem in qua
sit sicut generatus corporea infi
nite vero movet mobile non

finitu duob' nc que sut gña
co et corrupco Ad 4m aut qd
obici 2o de gnatoe et corrupcoe
dicm q gna et corrupco fine
no accipiut ex impoia caz na
lud dicm scdm theologica Sz fi
ere eit ab inouatoe mdi et
statu ecce de quo int tz dice
phia nal eo q ex principiis
nalib probari non pt Ad id
qd obi de pimo vegetabil dicm
q albumasar intellexit mdm
incepisse aliquo tpe in q ha
buit plantas et n alia [illegible]
aut condicit ex eo q pota me
e ad omez forz equar ma
aut duob' finib' nc no clau
dit qui sunt gna et corrup
ut sup dictu e Similit pri
pima motiua hc e celu et
stelle no cadut sub gnatoe et
corrupcoe Et id dt Arestes tolez
mud e ppetuu et sempiu
Referens hc ad pri prima mo
tiua que sunt celu et stelle
et ad pm patens qd e ma ca
ros celi p diuisit figuraz
et stellaz equar mouet ad
omez spez aial et plante Et
simlr ma omez forma equr
desidat p hc dt q nullu fuit
tps in quo ma pduxit pla
tas et no alia scdm pri phica
Sz semp pduxit equar omez
spem aial et plante Et ex hc
nihil sequi gtra intecoz m
di p creatoz Ad hc qd obi
p ros nigroz facile e r
de lucz eni de' sit ide eo se
habet in sba Th sic dt Boe
ipe e mente gens pulcherimu

pulcherim gerens Vn licz ipe sit
vnus tn multa sut q creat eo
q no sapia sit ros nigroz non
vt multa sz ut vn qd e ca
om Et e simile in centro cir
li a quo principiant oms linee
ducte ad circumferecz et e pn
nigroz vn cens Et pz q licz
eo se habeat de' in se tn sua
creata no eo se hnt ad ipm
Et non se qd qd gelic sz q e
actu sit vnu q ipe e vnus vel
cetua quia ipe e eteni dicuntur
aut plures intr de causis primis
et inmediat quaz talitas e
ad vm tn et hui talitas
e de' Ad sequens pz plus p
an dicta Ad id qd obici
de solucoe dicm q solucio no
valz vel bene p Ad id qd ob
icit de relatoe creatr ad cre
tora dicm q que relatiua re
spectu ponit scdm rem in utroq
relatiuoz ut pat et filius quat
in alto tn scdm rem et in re
liquo scdm roz et ita pt q duo
dt ex ipe deo queme sit cra
tor et doming het r in creatu
ponit rctu scdm rem q cat ab
aliqua mutatoe sz in deo q
inmutabil e no ponit rctu scdm
rem sz tn scdm roz Et si obici
q ratio vana e q no miti dicm
q alit e in roe rla que sz in roe
alicz Roi eni rlai vnus re
spectus suffict scdm rem ut vtrumq
relatiuoz intelligat eo q cadt
vnu in intellectu altius In aliis
aut vnumqdq hz ppriaz naz n
dependete ad ad Et hc pprie
e vnu e de ill relatis quoz
vnu rfertur ad altm et no eq

Ratio vero no est
vana si no est
sup re fundetur

de ncitite sic sia et sile Quia n
e sil' sia et no eq' dencitite
n' sile sm actu sima' zc e
in creatuiis q' referu' ad catog'
et no eq' **Ad hc qd** obi' de
actu creadi d'm q' no e act'
sic loquo' ut sup in qtoe de
creatoe expeditu e **Ad qd**
qd' obi' ex 2o me ee d'm q' oe
ea reduci' in aliqua pm'a et
pma su' duo' sunt ut' in p'mo
phicor' q' no ex alijs s' alia
ab ipis Qz in oi phia duo
fines ne sup' s' gna'o et cor
ruptio et qd' e an vtrq' e'q'
ut causa poni' ee pn'm phici
ut ia sepius detimatu e **Ad**
aliud d'm q' sic opiu' p' in
obiectoe in q'm sia entitas a
ma abstrahi no pt an eius
mchil e sm rez Et io ydea c
titatis e ydea sub qua creat'
ma Et p hc p' q' pma disto
cutis sm re e in actu et paz
Qm'da aut h ola facile de
t'mia'oe soluut sim' dn's me
tiri phos no intus uecq' qui
dicut necq' q' affirmat

Ecudo q. v. m
sit vnus vl' plues
Et si vm'te sit v' plur
Arestes in p'mo de celo et mdo
multis roib' q' e vnus Quaz
quasda ponet et qsda dimit
tet Vna aut suaz roi'm h
e q' si mudi essnt plues op'
tet q' iste essent a pte me et
ille a pte me Qz si iste e ex
ma to' go mudi no sut plues
Qz aut sit ex ma to' p' ma
diui' sm diusioz poe ad mo
tu poa vo' ad motu e ad vbi
et ad forma et poa ad forma
e ad subalem et acntile Et poa
ad acntile e in quali et qnto
et poa ad vbi e in ma celi po
tea vo ad fors s'ales et acntles
e in ma elemetor' itus mudi
go et iste mud' eit ex ma tota
Si vo' dice' q' ad capsus poas
essnt in alio mudo hc me esset
quia essnt frust' pone in na du
as mas ad capde poas cu vna
sufficiat **Item** oia tera g'
ua et leuia moue' ad locu de
timatu vbicuq' sunt ex locu
illud go motus omis tre eit
ad locu huius tre et ea tra alt'
mudi moue' ad locu mdi hs
Et ignis alt' mudi ad locu
hui' mudi qd' no vide' Si
forte dicat al's q' dista' hc
impedit hc pz ee slum dista
ei' sit ad veloci'te motus no
ad impeditu vide' em q' te
ra elongata ex suu locu velo
assime redit ad ipsm Si vo
dice' q' violet' detine' s' hic
mo motus tre ad me'm essnt vi
olentus et no nal' qd' slm e
Ad quatuq' rois mo' na'r in
eo quiescit na'r p' roibus
multis **Preia** Celu ee fini
tu ponas go plues mdos
cu oms sint circulares vn quis
tangit in puncto altm go id
qd' e in me'o essnt vacuu qd
z absz q' eit vnus tm Qz
con deus cat mdi al' go tota
poa creat mdi al' pte poe Si
to cu i' poa sua sit infinita
mud' essnt infinitus p' quitez
qtinua go eit infinitus p' mi
te erut infiniti mdi Si vero

pte poe creant cu go pona deicit duusibilis qd e hetaum
Ptca q quia vnite mdg sit vng Est em vnu indiuisu in se 7 disiu ab alijs q distetoe sui 7 e vnu ex rtu multoz ad vnu qd in ill e p roz vna et vniuocu e vnu 7 itm vn ex rtu multoz ad vnu qd ill est ex rectu ppus 7 ptgtus sic analogu e vnu et e vnu ex rtu plu ad vnu non sic equiuocu e vnu ex rtu poe ad actu sic q ponu ex ma 7 for e vnu Et e vnu ex rtu actu ad subo sic qto ex subto 7 actute e vnu et in tbg non vz vnu inuenit pluribg mot dctm go vz q mdg si e vng q aliquoz itoz mo ru sit vng ut distrenti p simla facile pz q no istoz moz e vg go no e vng
Ptca Jn pmo phicoz dtingut vnu tbg mot sz indiuisibile gtinuu 7 roe 7 itm pz q no itoz moz d mdg ee vng go no e vng
Ptca Jn 3o mete et alibi dtingt vnu 7 dt q e vnu pse 7 vnu paccidens tbg mot sz p gparacoz accidentis ad subiectu vl actute ad actns qd sctu e in co sbto vl duoz actu ad vnu sbtu Pse aut d multis mot sz ut glutinatu 7 ht duobg mot sz ut glutinatu a na 7 ut glutinatu ab arte sic dicimg picte vnu aut tn hoat pts diuisas et diuinug corpg organicu vnu cu tn hoat niuos et ossa 7 carne Et d vnu gtim sz cuig ptes copula ad vnu tm Et d vnu cuig motg e vng quieti no pmixtg sic e motg sup lineam recta 7 omnibg hijs mot

vnu d pse gtinuu vniusl gtinuitas large suma pse aut dur vnu alio quoz sbtu no d p forma 7 hc d duobg mot sz qd no diuit sm forma i sbto pmo vl vltimo Dico aut vltim sctu qd e ppe gpletu in pse vltia rei 7 homogenia sunt vnu eo q qlz ps ra e ut aq e aqua pmu vo sbiectu voco qd e pm in gne 7 vnu sunt que pticipat vnu sctu in gne sic in eto methe oz liquida cando calido 7 sicca dur p spes aque 7 vnu in q e tps in pmo sbto 7 liquabilia humido dur pps tre et vnu in tra 3oo d vnu pse quoz gg e vnu et dent p subiectis dueis illi gni 7 oc tbg mot d em sunt vnu in gne prime sic ho eqg 7 canis in aiali d in rmoto sic ysotceles 7 ysopleurg in figa a in gne qd e ma sic gnalia 7 corruptilia st vnu ut hr i plo de gfa 7 cor. q ipoz e va ma sm scam dcns sm esse lto dur vnu pse quoz dio e va 7 hc itm d duobg mot sz sm diffinicoz gnis vl sm dicoz spei Qm diffinicoz em gl augmtacio 7 dimuo st vnu Qm vo diffinicoz spei Suppficies plane st vnu augmtacio et dimuo st motg in qnte tps in gne vo plane vo pps vniu in di oe suppficiei 7 too d vnu pse qd no simti e vnu hc e in the q sim rinst 7 no diuidu abipotui inst sm tpe neqz sm.

diffinicōz neqꝫ ſcḋm locū neqꝫ
ſcḋm nomē diffiniti Et q̄ ēt mx̄
nīe inuenit in ſbā ꝑ. hic ſbā
talit ē vna maxīme Sexto
d' vnū ꝑſe qḋ nō diuid' in
ſſb vl' ſorꝰ alias ſ; nō diuidit
ꝑ mā̃ꝫ Et ſic d' vnū os et
vna caro Septio d' vnū ſ; māꝫ ſr̄ vn
coꝝ q̄ ꝯueniūt in actōe ꝛ paſſ
ꝛ forma ꝛ r̄latōe diuīa ſt. ſic
tn̄ vnū inq̄tm ſuſcipiūt vn
actū ſic mebra organica vn
ſt in poā vite ſuſcipiēda Octauo
d' vn ꝑſe aug ſuba' ē vn
ꝛ hc pn̄r ꝫ vnū Et vocat ſbā
forma t̄minans ꝑ māꝫ ſiue ſit
forā artiſ ſiue forā nāe ſic dicit
ſartilaie vnū ꝛ ſerte vnm Et
hc vnū maxīme d' in q° qḋ
nihil l' addit eo q̄ forā ꝯſeruō
na' rē ꝛ corrū' ꝑ plꝰ ꝛ minꝰ
Nono d' vnū ꝑſe qḋ ē pn̄m
nūez ꝛ hc ē mēſura om̄i q̄
ſunt in ſuo gn̄e ꝛ ē pn̄m diſt
toꝝ diſtc° n° ſit a diuiſōe
Et diuiſio ſit a duobꝰ ſcꝫ
ꝑ māꝫ ꝛ diāꝫ diuidēte Et
idō hc vnm ſit duobꝰ ſcꝫ
vnū qḋ ē in nūis ꝑ ſbāꝫ ite
ratū in ill' Et vnūqḋ; diſt
ab eo ꝑ forma ꝛ hc ē i quolꝫ
gn̄e illius mīni ſic in toꝰ
in muſiciſ ꝛ in totꝰ i motibꝰ
Cū i' nllo iſtoꝝ dicat' vnꝰ mūdꝰ
vi' mūdꝰ nō ēē vnꝰ Solō
Dicimꝰ mūdū ēē vnm nō ut
quidā hetici dicebāt mltos
ēē mūdos ꝛ diuſificat' ſecte
coꝝ in q̄tuor Quidā eīn di
xerūt infinitos mūdos ꝑ ſucc
ſſiōe quoꝝ autor fuit Empe.
qui dicebāt q̄ ꝯpleto vno mo
tu celi ſcḋm motū orbꝭ oīa redeūt

in p̄ma māꝫ ꝛ manite alio mo
tu r̄gnat' eā mūḋ q̄ pꝰus fuit
ꝛ incipit alīq mūdꝰ Completū
aūt ille motꝰ celi ſcḋm motū
ſtellaꝝ fixaꝝ ab occidēte in o'
ente ſic mouēt' planete Et hc
ſpatiū vocant vnm annū magnm
Alia ſecta d' q̄ mūdi ſt' ꝯſiti
vno exīnte ex alio qua ſectaꝫ
replbāt mducte obiacōs 3a
ſecta fuit Manichei qui poſu
it r̄gioꝫ luciſ ꝛ r̄gioꝫ tenebꝝ
in duobꝰ mūdiſ ſic in ſua epla
legit' qua vocat fundam̄ta 4ta
ſecta ē phyzeoꝝ q' dogmizat
aliū mūdū futm poſt iſtum in
quo ipi in aurea vrbm xen°
reges ꝯgentiū habebūt diuentiū
los ꝛ r̄gīnas meritos Dicēo
aūt mūdū eē vnm dicitꝰ ex ipo
nc locū ēē nc tp̄s ſ; vitā btaꝫ
nō ut in loco ſ; ut in obiecto
eo q̄ dicitꝰ deū ad menſuaꝫ mū
di nō includi Ad id qḋ
q̄ obit' ſcḋm q̄ nichil ē q̄re v.
deꝰ tō poā vl' ꝑte poē eauit
ea q̄ ſua potēnā ē ſimꝰ ſicut
ſua eſſencia ꝛ ꝑte nō hꝫ Ad
hc aūt qḋ querit' v. infīta
poā creauit Dicm q̄ ſi infitū
ꝯſideūt pꝰuatiē nūc ē paꝰ
q̄nti ꝛ ſonat impfcōez ꝛc nec
finita nc infīta poā creauit
vl' mouꝫ mūdū vt p' i fine
octaui phicoꝝ Si vō infitū
ſumat' nēue. r nō finitū ſic
infinita poā creat deꝰ q̄ qḋ ē
at Sꝫ ſcḋm hc nīc vꝫ obiecto
eo q̄ creatū nō pt ꝯprc'
poē creati Ad hc aūt qḋ'
querit' qua nite ſit vꝰ ſcḋm
q̄ vnite ꝯprcōſ poē ad actū
ſ; ita ꝯprcō d' multiꝰ ſcꝫ mo
uētiſ ꝛ motū ꝛ paciētiſ ad
ad

agens et forme ad materiam et lo
cati ad locum et hoc superius deter
minatum est in questione precedenti Si
queratur que sit hec vnitas dicendum quod
vnitas ordinis in diuersis particulis
in quo ordine secundum augustinum videlicet
cuncta que fecerat et erant valde
bona Et si queritur ad quam vite
philosophorum respondetur dicendum quod ad vite
collatorum indiscretus In quo ratione col
ligendi et ordinandi sumitur ex diuersis
particulis dicendum vna autem racione dicitur
quod ponit mundum totum esse vnum quod sit
factus ex vna tota hec vnitas re
ducta erat ad vnitatem quod est
vna prima eo quod hic mundus materia
illa scilicet secundum omnes diuisiones sue
potentie propter tamen huius diffiniti dice
bat pitagoras quod mundus esset vnus
conglutinatione que erat per naturam sicut mem
bra in corpore animato eo quod ipse posuit
mundum totum esse vnum animal magnum et
vacuum extra mundum infinitum et ex
animali per respirationem retrahere va
cuum de infinito in seipso ut
distarent inter corpora diuersa huius i
similiter alibi improbatum est

Tercio queritur de ordine in perfe

ctione vniuersi Et queritur
tria Primo quod primum est utrum vniuersum
sit perfectum in quantitate vel sit infinitum
carens termino Secundum est utrum ipsum per
fectum sit perfectione que dicitur mundi anima
a pluribus Tertium est de ordine ipsius
Ad primum procedatur sic Et ponitur quod
aristoteles in primo de celo et mundo
aliqui ad hoc quod mundus sit finitus
et aliqui diuinitatem sic In circulo
perpendiculare est linea egrediens de centro
tangens circumferentiam ergo omnis circulus
est finitus Et dicitur sic per infinitum ad
finitum non est contactus eo quod illa

se contingunt quorum vltima sunt
simul Infinitum non habet vltimum scilicet
linea egrediens a centro tangit circum
ferentiam ergo vltimum linee est sibi cum
vltimo circumferentie ergo vtrumque eorum
est finitum Sed mundus est circularis ergo
est finitus Item linee egredientes
a centro usque circumferentiam tanto
magis distant ergo si in infinitum
distat circumferentia in infinitum di
stabunt linee ab inuicem Sed quod in
infinitum distat nunquam concurrit ergo
iste linee non concurrent in centro quod
falsum est et contra suppositum Item na
turaliter primus motus per spacium infinitum
in tempore infinito est ergo circularis pu
ctum orientis distantia que est ab ori
ente et in occidente erit infinita
ergo sol ab oriente in occidentem
mouebitur in tempore infinito quod est contra
sensum Videmus quod percurrit hoc totum spa
tium in xxiiii horis Has et hiis
similes ponit aristoteles rationes multas
in primo de celo et mundo Sed
contra Omne finitum potest esse finite
sed mundus est potentie infinite ergo
non est finitus Et quod mundus sit potentie
infinite probatur potentia mundi est in cor
ruptibilibus et in incorruptibilibus In cor
ruptibilibus non est potentia infinita ad
mouendum et mouendum Si ergo tempore infinito
stetit mundus ipse mouet et mouetur
tamen ex potentia qua causa huius est in incor
ruptibilibus vnde est ei potentia infi
nita in agendo et patiendo
quia si in infinitum durabit in
diuersis semper aget et patietur ad generati
onem et corruptionem inferiorum Solo
dicimus quod mundus finitus est quantitate
eo quod infinitum sicut habetur in phisicorum
est cuius per acceptionem semper est aliquid
accipere extra ipsum et hoc est imperfectum
eo quod non est completum in omnibus partibus

sius Cum igitur mundus completus
sit in omnibus partibus suis ipse est
perfectus et finitus secundum quantitatem Sed si
volumus sequi probationem Almagesti
geometrie invicta que correcta est
in Albategni et alphagrano tunc
dyameter universe terre est sex
milium et quingentorum miliarium
Distantia autem lune ad terram in prin
cipio longitudine est tricies
ter tantum quantum dimidium dyameter
terre et insuper dimidium dimidii
et vicesima pars huius Et hec C milia
et novem miliaria et xxxvi
miliaria In maiori vero longitu
dine habet tria milia et octo mi
lia et decem milia miliaria Si
militer mensura distantia aliorum
planetarum ex dimidio dyame
tro terre Circulus autem stellarum ro
tundus dicitur habere x milia et decem
milia et mille milia et septem
milia miliaria secundum mensuram
quam Ptolomeus in almagesti
dat Sed quod circumferentia excedit dya
metrum tribus vicibus et septima parte
unius dyameter erit totius circuli ae
ris octave sphere habere tantum
milia et xxx milia miliaria
et quinque centum et xxxv milia
miliariorum Cum autem circulus dividatur
in ccc gradus quilibet gradus celi
maiorem habet quantitatem secundum declarata
quam terra quantitatis finita est Unde patet quod mun
dus est finitus Ad id autem quod
contra obicitur Dicendum quod in potentia activa
et passiva nihil prohibet hoc modo mun
dum esse infinitum sed per successi
one sic durare in infinitum
Sic enim infinitus est sed ad actum
unum et potentia est ad alterum Et hoc
est simul finitum et infinitum potentia

Et hoc modo bene quevit esse infinitus

Exaudio quod unus mundus

sit perfectus perfectione quia dicitur
mundi anima a Ptolomeo
Sic enim dicitur in Thymeo non nasc
edit bonitati perpetuati quicquam fuerit
nisi pulchrum enim quod centrum
tamen divinitatis inter corpus que
senciunt sed secundum dumtaxat
nec imperfectus esse mundus in ani
te Intellectum vero non ante nisi
puerie huius est compulentie imperfectus
porro anima in centro locata anan
tis mundi ambitum ad veneranda
illustratione proposuit Ex quo apparet
simile mundi animal esse imperfectus
divine providentie factione Et hoc autem
quod mundus habet animam implevit Item
plato ex perfectis virtutis tertium per
fectum quod primo genuit animam
vero est in medietate locatur Eademque per
omnem globum eius porrigi
iussit quo rectis mediis partibus
extrinseca quoque totius corporis am
bitu anime circundaret Ex hoc autem
quod mundus habet animam que sita est in
medio mundi Item ibidem dicit
esse quod deus animam habet anima corporis sed et
et corpori vinxit hoc esset videre dicit
auctor sex principia dicens mundi animam
esse simplicem et nulli validum
subiecta esse subiectam Preterea
esset videre idem probare omnibus
motor per intentionem et intrinsecus mo
vens aliquod corpus intrinsecus illi
corpori est anima corporis eius motor
mundi sic movet mundum ergo ipse
est anima mundi Probatio prime est quod
non sunt nisi duo motores intrinseci
scilicet natura et anima sed natura non movet
intentione et intellectu Similiter
motus celi eius est violentus motus

Sz mundi constat nisi violenter
moveri ergo motor eius erit intrinsecus
et erit anima Item omnis mo
tor localis qui non est secundum naturam
corporis mobilis est violentus vel anima
talis motus invenitur in partibus mun
di sicut dicunt philosophi sicut patet in flu
xu et refluxu maris et in attractione
ligni ergo videtur quod motus
vel sit violentus vel ab anima Sed
non est violentus eo quod est continue
et semper ergo motus erit anime Sed
contra anima in omni corpore animato
aut continuitatem vel colligantiam
ponit ad unum per naturam partes mundi
nec sunt continue nec colligate
per naturam ad unum ergo non sunt animate
Item in qualibet parte corporis animati
aliqua invenitur operacio anime
sed nulla operacio invenitur in terra in
parte que est frigida ergo mundus non habet a
nimam Sed quia multa sunt in
questionibus de anima et in questionibus de
celo de hac materia disputata suf
ficiant predicta Solucio dicitur
mundum non habere animam nec esse
animal Ad dicta autem philosophorum
quod ipse virtutem primi motoris a
nimam appellat illa racio quam as
signata est in questione de celo
Et hac dixit esse in medio etc
hoc quod generacio et corrupcio est ex medio
et continuitas eius ad medium
Et secundum hunc modum est processus primi
motoris in movendo mundum virtus
enim stellarum et celi per directio
nes radiorum est ad medium virtus
autem generabilium et corruptibilium est a
medio ad circumferenciam eo quod quanto
plus recedunt a centro elementorum tanto
plus conveniunt cum natura celi et efficiuntur no
biliorem sortiuntur formam ut supra
dictum est Ad obiectum autem
dicendum quod virtus conveniens motoris

primo mobili non inmediate est in
omnibus et hoc exigitur si esset anima
Sed per motum celi movetur ignis
et aer per ignem et aqua per aer
aerem et de aliis Ad aliud
dicendum quod motus celi localis non est
per virtutem intraneam illi cor
pori quod movetur sed per motum exterio
ris corporis ipsum incipiens Sed tunc
hec omnia superius soluta sunt

Est 1 ultimo
queritur de ordine

universi Videtur autem quod
omnia sunt ordinata Dicit enim Augustinus
quod omnia creat deus in modo specie
et ordine Item Plato in thimeo
Omne visibile corporeumque motu
importuno fluctuans neque unum
quiescens deus reduxit in
ordinem sicut est ordinatorum fortunam
confusionisque inordinationem prestare Item
Aristoteles in principio octavi physicorum dicit
nichil eorum inordinatum est que
natura et secundum naturam sunt Natura enim
omnibus causa ordinacionis est Sed queri
tur de quo ordine intelligitur Or
do enim attenditur secundum prius et
posterius Solucio quoniam
dicitur prius et posterius totus erit
ordo prius aut alterum altero vero dicitur
modis secundum tempus et secundum intellectum
et hoc est secundum naturam simpliciter Et
secundum naturam discipline sicut elementa
in grammatica prima sunt sillabis et prohe
mium in rethoricis prius est narra
cione Et prius secundum dignitatem quod melius
et honorabilius est Dicitur eciam prius causa
quam reducitur ad prius racione et intellectu
Ordo igitur universi secundum aliquem istorum
modorum debet attendi Et patet
quod secundum nullum omnia ordinata
sunt ergo videtur non generaliter esse

x

Tempus
intellectum
Naturam discipline

dignitate

Causa

Fur qui decoris in patibulo
Iudas sedet in inferno sic Margarita in auro

ordo in partibus universi Simi
lit' in sentencia videtur esse in malo
Cum enim ordo sit ad finem et ma
lum privetur fine videtur maxime tamen
esse inordinatum Preterea de infer
no dicitur quod ibi nullus est ordo sed sem
piternus horror etc. Cum ergo infer
nus sit de creaturis aliqua creatura
videtur esse sine ordine Sed
contra hoc videtur esse quod dicit Dy
onisius in 4to capitulo de divinis
nominibus quod malum ad omnem ple
nitudinem conferens hoc est conferens ad
plenitudinem quidem autem confert
ad plenitudinem aliquam hoc est ornatum
ad id ergo malum ordinem habet in univer
so Item In ysaie dicitur quod deus
est creans salutem et faciens tenebras
et malum creans et faciens bonum hoc
malum est a deo Et apostolus dicit ad
Romanos que autem a deo sunt ordinata ergo
malum videtur esse ordinatum Solu
tio ordinibus ordinatum est univer
sum scilicet in se ad hominem et ad de
um creatorem In se autem totum hoc est ordine
generaliter loquendo scilicet locatum ad
locum et movens ad motum et
potens ad actum de hiis plura dicta
sunt in quibus de operibus sex
dierum Ad hominem autem creatura
mundi est ordo Dicit enim apostolus
quod omnia vestra sunt superiora enim vestra
ad ministerium in presenti hoc est et ad
iocunditatem societatis in futuro Inferi
ora enim bona vestra sunt ad neccessi
tatem vite in corpore et ad levamentum
laboris vel ad exercitium sapiencie in
ipsis vel ad exercitium virtutis et
hunc ordinem subiacet etiam ma
lum licet enim in se careat fine proprio
tamen in alio proveniente malo bonum mul
tiplicem habet bonum finem vel per ante

in malum ab alio illatum vel per penas
super peccatores vel cautele quia
felix quem faciunt aliena pericula
cautum Et hoc intelligit Dyonisius quod
malum est conferens ad omnem plenitudi
nem Et dicit Augustinus quod deus
non permittit malum fieri si non
posset ipso uti in bonum Nos
tamen alibi disputabimus de malo
Quod tamen obicitur de inferno
dicimus quod infernus non habet ordinem
ad naturam bene constitutam sed ad naturam
depravatam malicia et peccato or
dinatur enim ut instrumentum iustitie
vindicantis Est enim decorus fur
in patibulo Et secundum Ambro
sium Iudas sedet in inferno sic
margarita in auro Cuius or
do universi est ad deum sic dicit
Dyonisius quod deus omnibus se equaliter
addit sed non omnia equaliter sibi
assimit eo quod non equaliter bonitates
suas perceperunt Bonitates autem sue
sunt esse et vivere et cognoscere sen
sibilium et intelligibilium et etiam quanto
plura de hiis perceperunt et nobili
ori modo sunt ei appropinquantiora que
vero pauciora et modo minus nobili
sunt remotiora tamen in ultimo gradu
existunt que vivunt et cognita et immor
talia in primo existencia et vivencia et
existencia vivencia et sencia rationalia mor
talia in mediis gradibus eo quod sunt
cause entitatis participate a prima
causa et sunt ordinate Itaque esse est
a prima causa quia sola influit super
creatum et vita alia sine ipsa vivere
autem est secunda que non influit sine prima
sed secunda non bene influit sine 3a
causis Et hec libri de creaturis
dicta sufficiant

Dyonisia

Triplex ordo: In se; Ad hominem; Ad deum creatorem

Opus de operibus sex dierum

Ad homines ordo: Superiora; Inferiora

Ordo 3a

Dyonisius

Incipit tabula questionum libri de homine

De generativa

Quid est virtus generativa
Quid est actus eius
Quid generatur et ex quo
Quid est instrumentum generative
Quare a generativa denominantur
alie vires
Utrum anima sit ex traduce
De sufficientia ordine distinctione in va
perva quoque

De anima sensitiva

Utrum visus sit primus sensuum
Quid est visus
Utrum consistentia oculi sit in humido
aquoso vel igneo luminoso
Utrum lumen sit substantia vel accidens
Utrum lumen celi ignis et aeris sit
eiusdem speciei
De noctilucis unde est lumen
eorum
Quid est color
Que sit generatio colorum
Utrum color tantum sit obiectum visus quod
videtur per se
Quid est medium visus utrum dya
phoneitas
Qualiter species visibiles sit in medio
De modo videndi secundum quod ubi quatuor
opiniones
Utrum visio fiat per emissionem radi
orum vel per susceptionem specierum

De auditu

Quid est auditus
Quid est sonus
Utrum sonus alterat corpora in audito
vel tantum aer
Utrum generatio soni sit naturalis vel vio
lenta
Quid sonat utrum percutiens vel per
cussum aut utrumque
Utrum sonus generetur in uno aere tantum
vel successive per plures aeres

Utrum soni obviantes sibi in aere corrum
punt se vel non
Utrum in sono echon fiat reflexio
eiusdem actus primo percussi
Utrum vox semper sit signum ymaginis
vel affectus anime
Quas dictiones significative in se habent species
intellectus
De differentiis vocum per acutum et graue
De mutatione vocum secundum sexum et
etatem
De medio auditus utrum sit aer et aqua
De neruo auditiuo

De olofactu

Quid est olofactus
De obiecto eius utrum sit qualitas simplex
vel composita
Quare odor inmutat per fumalem
euaporationem
Qualiter odor est passio saporis
Utrum odor sit sequela totius complexionis
rei odorantis
De differentiis odoris
Utrum aer et aqua sit medium olo
factus
Utrum olofactus respirativum et non re
spirativum differunt secundum actum

De gustu

Quid est gustus
Qualiter gustus est tactus quidam
et qualiter ab eo differt
De obiecto gustus utrum sapor sit
actu humidi vel sicci vaporati
Que et quot sint cause saporum
Quare generantur sapores
Quare gustus et tactus habent instru
menta circa cor
Utrum medium gustus sit humidum aqueum
salivale

De tactu

Quid est tactus
Utrum tactus sit unus sensus vel plures

Quid est medium et organum in tactu
Quid est proprie tangibile

De sensibus exterioribus in generali

Utrum sensus sit potentia passiva
De distinctione sensuum et quare differentie (?) sint in suis subiectis mediis et organis
Quare sensus quinque suscipit species sine materia
Quare non sunt plures quam quinque sensus exteriores

De sensu communi

Que sit necessitas ponendi sensum communem
Quid sit sensus communis
Quid sit eius organum
Quid sit eius proprium obiectum et utrum sint sensibilia communia
Quis est eius proprius actus
Utrum sensus communis unus existens in eodem tempore possit apprehendere diversa sensata
Quare contingit sensum communem decipi (?) verum et falsum esse

De ymaginatione

Quid est ymaginatio
Quid est obiectum eius
Quid organum eius
Quis proprius actus eius

De fantasia

Quid est fantasia
Quid est obiectum eius
Quid est organum eius
Quis est actus eius
Quid est modus corruptionis eius

De estimativa

Quid est estimativa
Quid est eius obiectum
Quid est eius organum
Quis est eius proprius actus

De memoria

Quid est memoria
Quid est obiectum memorie
Quid est organum memorie
Quis est proprius actus memorie

De reminiscentia

Quid sit reminiscentia
Cui parti anime insit reminiscentia
De modo reminiscendi
Qui sunt bene et qui male reminiscuntur
Utrum non sint plures vires apprehensive quam dicte sunt

De proprietatibus animalis secundum quod sunt somnus et vigilia (?)

Quid est somnus et quid vigilia
Utrum somnus sit passio propria corporis vel anime vel utriusque
Cui particule anime somnus et vigilia proveniunt
Utrum somnus et vigilia per se sint passiones sensus communis
Utrum sint per se passio tactus
Utrum somnus sit cordis epatis vel cerebri
De causis quare insunt somnus et vigilia animalibus
Utrum omnia animalia communicent in talibus scilicet somno et vigilia
Utrum aliquod animal sinat (?) potest dormire et vigilare
Quid faciat somnum excitare (?)

De sompnio

Utrum sompnium sit passio intellectus
Utrum sit passio opinionis
Utrum sit passio ymaginationis sive fantasie
Utrum sit passio sensus communis vel proprii
Utrum essentia sompnii consistit ex sensibus vel fantasie vel intentionibus elicitis ex sensibus
Utrum species sompnii sit ad rei
Utrum in te (?) sensibus abeuntibus sensibilibus revertatur in aliquo organo sensus vel in alio loco

Quid sit sompnium
Quare quidam per totam vitam non sompniant ibi secundum 3^b^ questiones

De latentibus sompnus ex vi dormientis

Quare quidam decipiuntur in sompnijs
Quare quidam eluusionem patiuntur sive si te per sompnium
Utrum contingat futura providere in sompnis
Et quibus modis contingunt sompnia que sunt presagia futurorum
Utrum sompnia de necessitate eveniant
Utrum scientia sompnialis sit speculativa vel operativa
Utrum futura ab homine in sompno perspiciantur vel esse quedam decem hec ac
Utrum sompnia sint a natura vel ab arte vel ab eventu

De anima racionali

Quid est oppinio utrum sit plures solius anime racionalis vel esse sensibilis
De divisione intellectus in agentem possibilem et forte qualis sit
Utrum sit aliquis intellectus agens in anima
Utrum ipse sit intelligentia separata
Utrum ipse sit idem cum potentia formam certam
Quid sit formam substantiam et differentiam
Qualiter intelligat et de modo actus eius
Quid est intellectus possibilis
Utrum sit simplex vel compositus
De gradibus potentie intellectus possibilis
Utrum sit corporalis
Qualiter intelligit post mortem
Quid est intellectus speculativus
Utrum ipse sit actu scientia
Utrum sit unus numero in omnibus hominibus sicut dicunt commentatores
Utrum species intelligibiles sint in ipso sicut in loco vel in materia
Utrum virtus eius per eius considerationem maneat in ipso vel in memoria vel omnino non maneat in anima rationali
Quid faciat speciem intelligibilem esse intelligibile
De diversitate intellectus possibilis simplicem vel compositum
Utrum omnia intelligibilia sint in anima an abstrahantur a rebus extra
Que est differentia inter sensum et intellectum
Qua utilitate confert sensus intellectui
Quid est ratio
Utrum natura anime rationalis sit utrum corruptibilis vel non
Utrum anima rationalis corrumpatur post mortem corruptionem corporis

De viribus motivis anime

Que sunt moventia animal motu processivo et quot
Quid est motus processivus
Propter quid est motus processivus
Quid est intellectus practicus qui movet
Utrum ipsa sit una vis vel plures
Utrum ipse sit semper practicus
Quare dicitur a speculativo
Quid est fantasia que movet
Qualiter contingit eam esse rationem et non rectam
Quid est voluntas
Utrum voluntas sit una potentia vel diffusa in omnibus aliis
Utrum consensus sit ipsius voluntatis
Quid sit vis concupiscibilis
Quis est proprius actus eius
Quare concupiscibilis dicitur infecta quod tamen esse convenit aliis
Quid est virtus irascibilis
Quid est proprium obiectum eius
Utrum appetitus boni dividatur in potentiam concupiscibilem et irascibilem

5~~8~~ 284

V. partiu aie que sunt rnales
que irracionales Jnsolu que
nate sunt obedie roi sic g
tupiscibil' et irasabil' q non sic
vegetabil'
De suffinencia potitaz virium mo
tivaz
De sensualite qui sit actus eius
De suma et infima porcione ronis
V. liberu arbitriu tm insit rnali
bilibus
Quo diffinitur
Qui sunt actus eius
Quid sit libertas liberi arbitrii
Cui pro(prie) quet libertas v. voluti
uel roni
V. libertatu alia e a coactione
alia a peto alia a miseria
V. liberi arbitrii sint g(ra)d(us) status
sz innocencie culpe gre et gle
De gparacione liberi arbitrii hois
angelorum et dei

De sinderisi

Quid e sinderesis scdm sanctum
Utrum gtingat ea petine et errare
V. sit extinguibil'
Quid e gsciencia
V. gsciencia pt esse recta et n recta
Quid e ymago in homine
Que sunt ptes ymaginis et p(ro)p(ter)
quid e ymago creacionis et recreacionis
Que sunt ptes ymaginis q dr
ymago similitudinis
De memoria de intelligencia de volunte
De ordine istaz ptium ymaginis
Qualit' p(ro)p(ter) het tu e imitacio y
maginis increate
V. queniat het imitacio sibi
hoim scdm supma vel infio
rem porcioz roiis

V·t·rum heat aia aliqua quite

De corpore hois i statu innocencie

De gplexione corporis ade de for
macione eue zc
Qua immortalitate huit adam
in statu innocencie
V. ea immortalitas spe dr ab
immortalite glie
V. ada pter petm potuit retu
pertae imortalite p esu ligni
vite
V. in statu innocencie ab(s)q fuiss
gius in scdm ade
V. aia gungatur corpi sn medio
vel' mente aliquo

De habitaculo hois sz paradiso et mundo

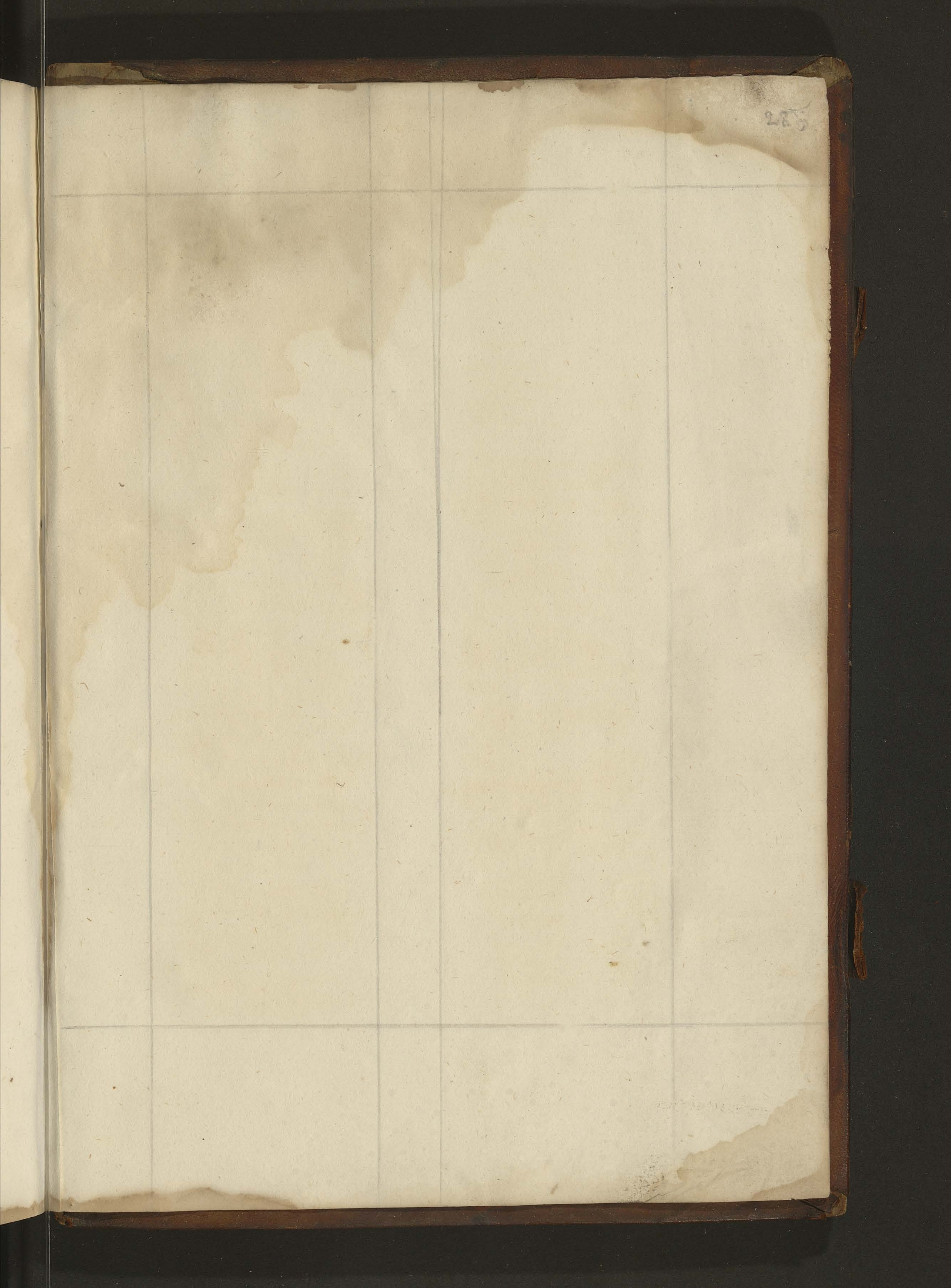
An sit padisus et vbi situatur
Quid e padisus
Ad quid e paradisus
V. lignum vite i padiso dispot
ad immortalitate

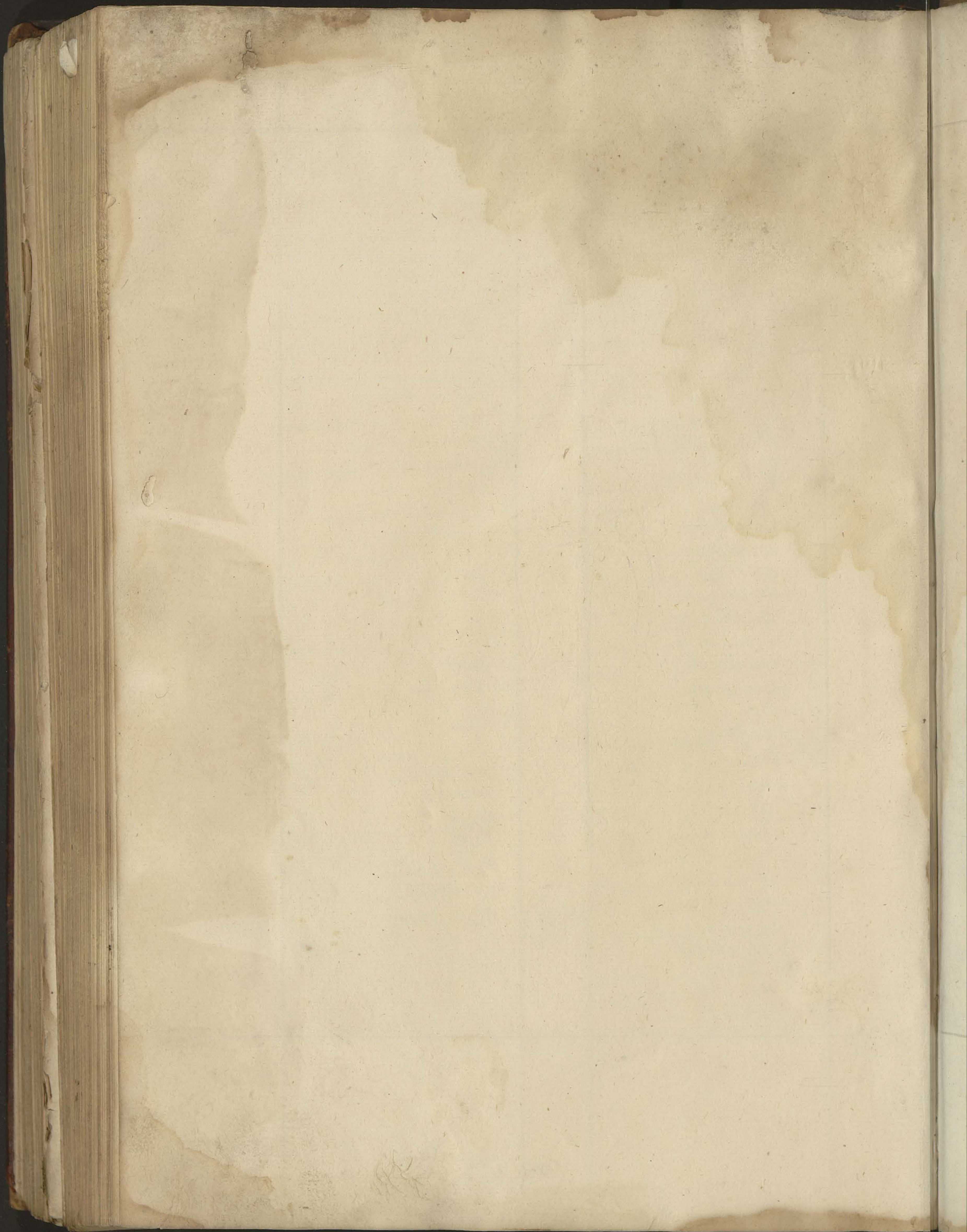
De mundo

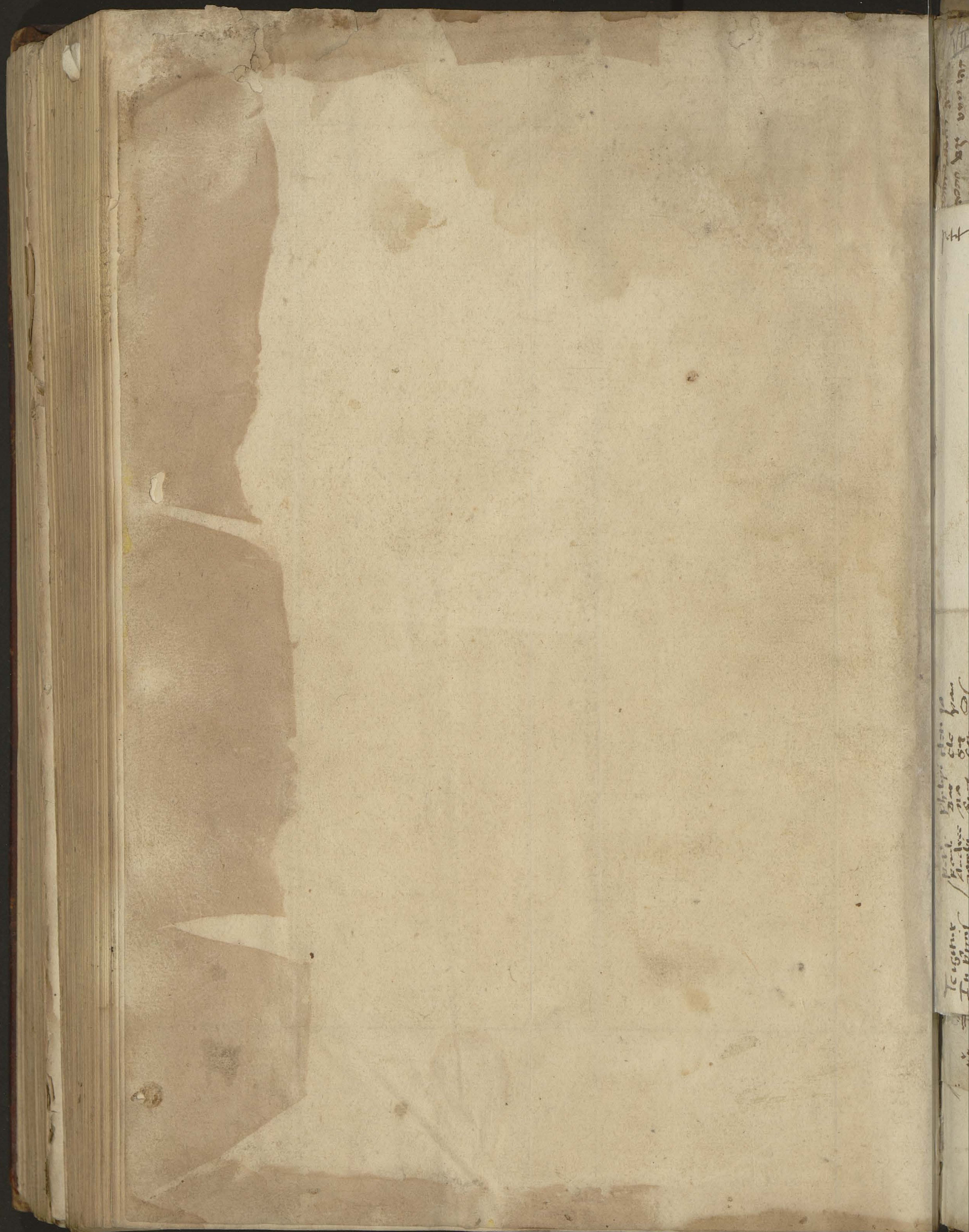
Utrum mundus sit eternus vel' creatus
V. sit vnus mundus vel' plures
De ordine et pfcione mundi siue
vniuersi
V. mundus sit pfectus fita hns qntite
V. mundus sit pfctus for aia mundi
V. vniuersu et oms ptes eius sint
ordinate

Explicit tabula de questio
ribus questoibus sz in vno
articlo sepe plures pnt ves
qtoes gtmet' vtz legenti
et releganti Mira inve
niet scripta magni doctoris
Albti gmetatoris optimi
Quonda epi Ratispanes
fratris de ordine pdicatorum
In ihu marie filii feliciter

·XXII·

petit eam confirmari gratiam sibi factam per episcopum et capitulum ploc[ensem] valoris xxiiii mar[carum] ar[genti]

VI

Beatissime pater. Alias devota creatura vestra Nicolaus [?] Kazimirus episcopus ploc[ensis]
[illegible] ob non nulla grata et utilia servitia que dilectus filius vester Nicolaus
[illegible] de Agnyschewo [?] [illegible] ploc[ensis] eidem ecclesie [illegible] ploc[ensi] impenderat [illegible]
[illegible] et Byschewo villas ploc[ensis] diocesis ad mensam episcopalem legittime perti[nentes]
cum omnibus et singulis earum utilitatibus censibus agris pratis molendi[nis]
[illegible] et pertinentiis universis eidem Nicolao de expresso consensu capituli
ploc[ensis] ad eiusdem Nicolai vitam duntaxat concessit et donavit prout in litteris
[illegible] episcopi et capituli desuper confectis plenius continetur. Et quia pater pro vali[ditate]
et [illegible] predictarum villarum quarum fructus viginti quatuor marc[arum] ar[genti] [illegible]
[illegible] fructuum [illegible] pro [illegible] apostolice confirm[ationis]
[illegible] humiliter [illegible] Nicolaus gratiosam concessionem et donationem predict[as]
[illegible] omnia et singula in litteris episcopi et capituli ploc[ensis] [illegible]
contenta et inserta gratiose apostolica auctoritate confirmare et approbare [illegible]
et suppletis defectibus si qui forsan intervenerint in eisdem supplere dignemini de g[ratia]
spe[ci]ali non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscumque [illegible]
[illegible] in villa [illegible] manipularum

Et cum suppletione defectuum etc.
Et cum [illegible] ad futuram rei memoriam
Et quod maior et verior specificatio [illegible]
et [illegible] fieri possit in forma [illegible]

Znaleziono przy k. 224

447

224

[illegible] 2a go [illegible]

et si [illegible] [illegible] [illegible] predicat
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] o [illegible]
[illegible] [illegible]

2a go

[illegible] [illegible] [illegible] liberi [illegible]
[illegible] nulla est alia [illegible] [illegible] [illegible]
necessitas

pa go thesis

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] alia

2a go

[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] esse [illegible]
[illegible] [illegible] doctoris [illegible]

3a go

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

4a go

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible]

[illegible]
[illegible] [illegible] apud [illegible] aut [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
aut [illegible] [illegible] 2a [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

3a go

Caracter est signum rememorativum [illegible]
ad deum et [illegible] et deus amat ut cognosca-
tur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] est in beatitudine et [illegible]
est in [illegible] [illegible] est caracter in [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] et ad [illegible] [illegible]

2a go

[illegible] multa sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
data [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] caracter in
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
naturale 2a [illegible]

Condicio caracteris [illegible] sit forma [illegible]
et [illegible] [illegible] ab ea [illegible] est indelebilis

Caracter 2a go [illegible] [illegible] absolutum est [illegible]
[illegible] fundamentum [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] absolute [illegible]
2a [illegible]

[illegible] sit [illegible] et [illegible] et in
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible]
et in [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] in voluntate

4a go [illegible]

[illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] caracterum [illegible]
in esse [illegible]

2a [illegible]

Caritas ad multa [illegible] [illegible] sit
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

VIII

[illegible] 2a ro [illegible]

et si [illegible] [illegible] [illegible] predat

[illegible] [illegible] [illegible] o pri

[illegible]

3a ro

[illegible] [illegible] liberum [illegible]

[illegible] nulla est [illegible] [illegible]

[illegible]

pa ro [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] alia

3a ro

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] ad doctorem [illegible]

3a ro

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

4a ro

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] apud [illegible] aut theologos

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

aut [illegible] 2m [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

opp[illegible] ad [illegible]

3o

Caracter est [illegible] [illegible] [illegible]

ad deum et [illegible] et [illegible] ut cognosca[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] divini

[illegible]

[illegible] [illegible] in [illegible] et [illegible]

[illegible] est caracter in [illegible]

[illegible] ad [illegible] et ad [illegible]

2a ro

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

data [illegible] [illegible] caracter in

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] 2m Concl

Conclusio caracter [illegible] forma [illegible]

et [illegible] [illegible] est indelebilis

Caracter [illegible] 2a ro [illegible] absolutum est [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] absolut[illegible]

3m Concl [illegible]

[illegible] [illegible] et [illegible] et in

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

et in [illegible] [illegible] [illegible]

et [illegible] [illegible] in voluntate

ea ro [illegible]

[illegible] est [illegible] [illegible] caracter [illegible]

in [illegible] [illegible]

[illegible]

Caritas ad multa [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

